„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III. évf. 1. szám
1992. február
39,— Ft

Jézus és politika

Hogyan vélekedik Nyíri professzor a magyar egyház helyzetéről?

Közhely-gyűjtemény

Tolsztoj-novella

Moha-mese

Környezetvédelmi világkonferencia

Noé Bárkája

Élő Nemzeti Kincs

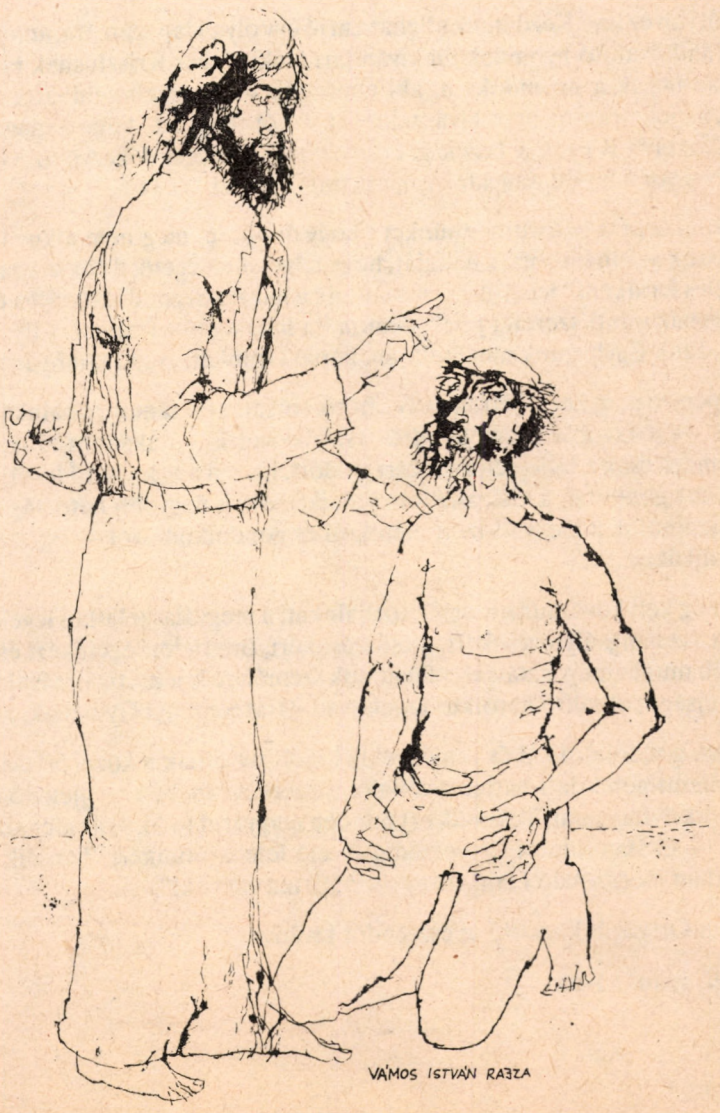

A harmadik évfolyam elébe

Az Érted Vagyok 11. számát tartja most kezében az Olvasó.

Így, két év elmúltával, 352 oldallal a hátunk mögött, örömök, külső és belső tusakodások között dolgozva, talán nem illetlenség önmagunkról is szólni.

Ez az újság abból a tapasztalatból és lelkesedésből született, hogy az emberiség globális problémáitól kezdve az egyházak megújulásán át a személyes egyéni és családi gondok megoldására létezik egy 2000 éves lehetőség: Isten Országának keresése és életreváltása. Hiszünk abban, hogy Isten Országa, amelyet Jézus hirdetett, s az az emberi magatartás, amelyet szavaival és életével tanított, lehetséges ill. követhető.

Nem azt gondoljuk, hogy az Evangéliumok olvasásával vagy az Evangéliumot a ma és itt élő emberhez közelhozni akaró Érted Vagyok olvasásával Isten Országa megvalósítható, hanem azt, hogy az olvasás által kapott gondolatokat beépíthetjük családjaink életébe, s megteremthetjük azokat a jézusi--apostoli közösségeket, ahol egyre közelebb kerül hozzánk ez az Ország. És azt is gondoljuk, hogy a második évezred utolsó éveinek apokaliptikus légkörébe bele kell kiáltanunk a jézusi üzenetet. Ez a tapasztalás és hit inspirálja írásainkat, a gépelők, szerkesztők, tördelők áldozatos munkáját, a postázók, terjesztők, könyvelők erőfeszítéseit, azt, hogy 5–7000 példány eljusson az Olvasóhoz. Azért jelenhetünk meg, mert ingyen dolgozunk, mert barátaink és támogatóink felvásárolják saját újságunk számait, amelyeket sajtó-apostolkodásra használnak. Fizetünk azért, hogy dolgozhatunk. Lapunkat az Evangélium aprópénzre váltójának tekintjük. Ezért nem belőle élünk meg, hanem e lapért és gondolataiért élünk.

Jól van ez így? Kezdetnek alighanem jó egy olyan lap számára, amely annak a valahavolt fizetségnélküli Vándortanító nyomdokain kíván járni, akit Jézus Krisztusnak neveztek. S annak a tarsus-i Saulus--Paulusnak a nyomdokain, aki elmondta — mert elmondhatta — magáról e szavakat: „Senkinek ezüstjét, aranyát nem kívántam, sőt Ti jól tudjátok, hogy a magam szükségleteiről is, meg a velem lévőkéről is ezek a kezek gondoskodtak ... megemlékezve az Úr Jézus szavairól. Mert ő mondta: »Nagyobb boldogság adni, mint venni«." (Csel. 20,34-5)

Mindez arra bátorít bennünket , hogy őszintén, meg nem alkuvó hangon szóljunk, hogy megszólaltassuk az elnémítottak hangját, hogy felvessünk égető, de agyonhallgatott problémákat, hogy sokszor „éles kardként" hasítson gondolatunk a hazai közgondolkodásba és Egyházunk életébe. „A kritika az Egyház iránti szeretet jele" — mondta halála előtt Rahner, s ilyen felelős, féltő szeretettel munkálkodunk Egyházunk megújulásán, kérve Urunkat: „tedd könnyűvé énnekem ezt a nehéz hűséget".

S persze nem kerülhettük el Tanítónk sorsát: kért támogatásainkat elutasították; a terjesztés munkáját — sokszor a megfélemlítés eszközeivel is — akadályozzák; leszólják, rágalmazzák lapunkat. Mindez csak a teljesség kedvéért íródott, hiszen a sok segítő levél, biztatás, a többi újságban visszaolvasott gondolat, a visszahallott prédikációk, a nagyobb bátorság a kritikához, a tabuk döngetése, a beszámolók a megváltozott életekről és gondolkodásról — egyszerre igazolás és erőforrás a további munkához.

S meg kell követnünk megbántottjainkat: a megválaszolatlan levelekért, a be nem fogadott írásokért, a rossz hangsúlytevésekért, a csúszásokért, ötlettelenségeinkért és pontatlanságainkért. Az új évben jobb munkamegosztással, a feladatok személyre konkretizálásával indítjuk munkánkat, megköszönve az újságot elindító heroikus feladatvállalását Simonyi Gyulának, aki hosszabb időre külföldre utazik.

Ezen gondolatokkal és reményekkel indítjuk útnak a közel 50 éves Bokor Katolikus Bázisközösség szellemi-gondolati hátterét vállaló és szerkesztésében megjelenő családi és közösségi folyóirat harmadik évfolyamát. Tessszük ezt minden magyarul tudó, akár idehaza a Kárpát-medencében, akár azon túl — Csángóföldtől Clevelandig — élő felebarátunkért. Tesszük, mert üzenni akarjuk a csipkebokorban megszólaló Hanggal együtt: „Érted vagyok!"

Isten Országát közelítő új esztendőt kívánva

1992. január 1-én

az Érted Vagyok szerkesztői.

Gergely G. András

Beleszólt-e Jézus társadalmi kérdésekbe?

Valaki egyszer egy vitában azt mondta, hogy Jézus nem szólt bele társadalmi kérdésekbe, különösen nem strukturális problémákba, hanem mindig csak az egyént szólította meg: csupán az egyes ember életét akarta megváltoztatni, és nem azt a társadalmi berendezkedést, amelyben az egyén élt. — Az erre az alternatívára adott válasz minden korban döntő jelentőségű, de különösen Marx óta („a vallás ópium...") nem mehetünk el mellette szó nélkül.

Újból végigolvastam tehát az evangéliumokat ebből a szempontból, vajon tényleg beleszólt-e Jézus társadalmi-strukturális kérdésekbe, vagy valóban csak az egyes emberhez intézett-e morális intelmeket. A problémafelvetésből és a feldolgozás módszeréből fakadóan az itt talált anyagban nem lesz semmi új vagy ismeretlen, mindez tárgyilag megtalálható a KIO megfelelő köteteiben, legfeljebb az anyag csoportosítása újszerű, és az a szemszög, amelyből vizsgáljuk. Mégis nem titkolt reményem, hogy ez a kis összeállítás hozzásegíthet ahhoz, hogy Jézus üzenetének egy „új" oldalát ismerjük fel és tudatosítsuk, azt a — „társadalmi" — dimenziót, amelyről talán túlzás azt állítani, hogy az egyház történelme folyamán eddig még igazán sosem ismerték fel és igazából sosem vették komolyan. Talán ennek az egyébként oly tragikus XX. századnak a hozzájárulása lehetne az evangélium ügyéhez, hogy „fölfedezi" és komolyan veszi, azaz életre váltja Jézus tanításának társadalmi vonatkozásait.

Lássunk tehát hozzá! Már az evangéliumi szövegek analízise során világossá vált, hogy a címben felvetett kérdésre igennel kell válaszolni. A szintézis vázlatának elkészítésekor pedig kiderült, hogy Jézus „beleszólása" három területre vonatkozik, hármas irányultságú: „morális" beleszólás, „strukturális" beleszólás és „politikai" beleszólás, így ennek a három szempontnak a tárgyalása adja tanulmányunk törzsét. Mégpedig oly módon járunk el, hogy az „enyhébb" területtől haladunk a „kényesebb" felé, ill. az „elvonttól" a „konkrét" felé.

I. Morális beleszólás

Bárki, aki azzal az igénnyel lép föl, hogy morális tanítást adjon az embereknek, akarva-akaratlanul, közvetlenül-közvetve máris beleszól társadalmi kérdésekbe, mivelhogy „senki sem sziget" az egyes ember nem remete, hanem társadalmi lény. A morális tanítás-intelem fajtáira felhozott néhány példából mindjárt világos lesz a tételünk. 1) Amit a te evilági országod uralkodói mondanak neked, azt tekintsd Isten szavának.... a mindenkori uralkodók mindenkori szavát aszerint, hogy kinek az uralma alatt élsz! 2) Semmit se törődj azzal, hogy mit csinálnak az uralkodók, neked a legkevesebb közöd legyen hozzájuk, szavukhoz, magatartásukhoz! Te csak a családoddal és a család eltartásához szükséges kenyérkereső munkával törődj! 3) Dönts meg erővel minden igazságtalan rendszert! 4) Ne dönts meg erővel az igazságtalan rendszert sem, de te a saját lelkiismereted parancsai szerint élj! 5) Szeress minden embert!

Az ilyen és másfajta intelmeket mindig egyes emberek teszik magukévá, de ha magukévá tették bármelyiket is, annak társadalmi következményei vannak, mert minden magatartásunknak hatása van a többi emberre. Sőt, politikai következményei vannak, mert egyetlen államhatalom sem lehet közömbös a társadalmi hatáskifejtésekkel, és így az egyes emberekhez intézett morális intelmekkel szemben sem. (A hatalom reakciója a fenti öt intelemre: Ad 1.: summa cum laude Ad 2.: cum laude Ad 3–5.: börtön... akasztófa — az intelmet magukévá tevő egyes emberek hatékonyságának függvényében.) Különösen nyilvánvaló, hogy minden morális tanításnak, illetve minden morális cselekedetünknek társadalmi kihatása van, ha valaki olyan aktív igényű morálissal lép föl, mint Jézus, aki sem passzív erkölcsöt (pl. „Nyugodj bele a szenvedésekbe és viseld azokat türelmesen!"), sem magánerkölcsöt (pl.„Légy kedves a feleségedhez, szeresd a gyerekeidet!") nem prédikált. Nyiltan „aktív" és „közérdekű" igényekkel lépett föl, amikor programszerüen ebbe a (forma-)etikai felszólításban foglalta össze tanítását: „Úgy világítson világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket...!" (Mt 5,16).

Társadalmi szempontból vizsgálva Jézus etikáját, rögtön világossá válik, milyen társadalmi-strukturális-politikai kihatásai vannak, azaz etikájának megvalósítása társadalmi-strukturális-politikai változásokat von maga után, ami pusztán karitatív célzatu morális esetén nem áll fenn. (Hogy egy apró és egy nagy példát mondjunk: a segítőkész udvariasság a tömegközlekedésben vagy Teréz anyáék hősies törődése a „szegények legszegényebbjeivel" nemigen változtat a világ folyásán, „marad a tört vér, fekete folt".) Ebben az első pontban azonban egyelőre elvi síkon maradunk, s ezért most Jézus „morális beleszólását" a társadalmi kérdésekbe így fogalmazzuk meg: *fenekestül felforgatta a közgondolkodás értékrendjét, mégpedig a leginkább társadalmi vonatkozású területeken:* a Pénz, az Erőszak, és az Uralkodás, valamint a Szexualitás kérdéseiben. Tételünk szemléltetésére elég lesz néhány utalás.

1. Vajon nem a „legdurvább" beleszólás-e a „közügyekbe" kijelenteni, hogy *„nem a vagyonban való bővelkedéstől függ az ember élete"* (Lk 12,15), és következésképp arra buzdítani, hogy „ne gyűjtsetek kincset a földön" (Mt 6,19), amikor köztudott, hogy „mindenki a piacról él" és szeretne „kettőről háromra jutni", a legfőképpen, hogy „pénz beszél, kutya ugat"? Nem éppen az egész társadalmi gépezet motorját akarja-e tönkretenni az, aki ilyesmire bíztat, és a Pénzt sátáninak, azaz minden gonoszság forrásának és foglalatának nevezi (vö. Mt 6,24 és Lk 16,9,11)? Ennek a szemléletnek és a belőle fakadó következtetéseknek a valóra váltása nem vezethet-e egy minden eddigitől eltérő társadalmi berendezkedéshez?

2. Nem kevésbé radikális beleszólás a „közélet" dolgaiba az, amit Jézus az erőszakról, ill. erőszakmentességről tanít. Ennek lényegét az ellenségszeretet parancsa foglalja össze (Mt 5,44), ami nem csak a passzív megbocsátást (Mt 18,33) és az önvédelemről való lemondást (Mt 5,39) jelenti, hanem arra int, hogy aktív alakítói legyünk a társadalmi viszonyoknak, és fizessünk a rosszért jóval (Mt 5,39.40.41.44)! Egyáltalán: Jézus megszünteti (saját rendszerén belül) az ellenség fogalmát, amikor az ellenséget is a „felebarát" kategóriájába sorolja (Lk. 10,29-37 tudvalevő, hogy a zsidók és a szamaritánusok esküdt ellenségei voltak egymásnak, ld. Lk 9,52-53; vö. még Jn 4,7-9!).Ez ne lenne társadalmi jelentőségü?

Jézus idevágó tanításának logikus következménye és „minősített esete" *az emberölés tilalma* (Mt 5,22.19,18 stb.), ami az un. önvédelem esetén is fennáll (Mt 26,51-52 és Lk 22,49-51 tételesen: Jn 18,36!)! Sőt! Tiltja már az ölésre vezető haragot (Mt 5,22) és gyalázkodást is (uo.). Ez aztán már igazán a társas kapcsolatok porondja! Most a gazdag még talán elmondhatja bizonyos értelemben, hogy „Igaz, jól élek, míg mások nyomorognak, de én jó ember vagyok, nem bántok senkit!", de aki öl, vagy gyalázkodik vagy akár „csak" haragot tart? Ezzel persze még csak a személyes (nem hivatalos) magángyilkosságok körét érintettük az emberölés szervezett, „jogilag megalapozott", legális formáira alább térünk majd ki.

3. A legalapvetőbb társadalmi kérdések közé tartoznak az uralmi viszonyok: kinek sikerül a hatalmat megszereznie, ki uralkodhatik, kiken és hogyan. Mindannyian magunkkal hozzuk ösztönvilágunkban az uralkodás, a társadalmi nagyság (dicsőség, hírnév) vágyát. Ha van valaminek társadalmi vonatkozása, akkor ennek igen! És Jézus itt is feje tetejére állítja a dolgokat: a pusztai kisértések kapcsán ő maga is elutasítja az uralkodás pozicióját (lényegileg mindhárom kisértésben erről van szó! — Mt 4,1-11. Lk 4,1-12), és övéit is ismételten arra buzdítja, hogy *uralkodás helyett szolgálatra, társadalmi nagyság helyett társadalmi kicsiségre törekedjenek*, a társadalom legkisebb egységeitől kezdve (Mk 9,33-35: 12 egymás között) a nagyobbakon át (vö. Lk 14,7-11: Lakodalmas társaság) a legnagyobbakig (vö. Mt 18,1-4: a nagyon is evilágian értett „menyek országa", sőt az eszkatalogikus-kozmikus dimenzió, a „dicsőség" Mk 10,37.43-ban).

Nem nehéz rávetíteni ezt a tanítást a családi-munkahelyi-közösségi viszonylatokra, de a legtágabb értelemben vett társadalmi vonatkozásai is nyilvánvalóak, akár az egyes keresztény, akár a kisebb vagy nagyobb egyházi közösségek számára. Hiszen a mindenkori uralkodó osztály mindig és mindenütt megköveteli az egyes embertől, hogy dicsőítse az ő uralmát és íly módon legyen (bár elnyomottként, de) „társuralkodó" (vannak olyan korok, amikor kifejezetten tapsolni kell, van, amikor megelégszenek az állami ünnepeken való részvétellel), az egyháztól pedig (a kezdeti idegenkedés után) azt, hogy ténylegesen vállalja a részt a hatalomból (természetesen úgy és annyit, amennyit engedéjeznek számára): a trón és az oltár, a kard és a kereszt szövetsége teszi lehetővé a legteljesebb és legbiztonságosabb uralkodást. És ezek a dolgok aligha függetleníthetők a jézusi szolgálat és kicsiség eszméitől.

4. Van még egy negyedik kérdéskör is, amelybe Jézus elvi síkon beleszólt, bár ez mindmáig társadalmi tabu (már önmagában ez is bizonyítja, mennyire társadalmi, és nem magánügy): a házas emberek házasságon kivüli szexuális kapcsolatainak problematikája ez. Jézus azonosul „a régieknek szóló" paranccsal: *„Ne törj házasságot!"* (Mt 5,27), sőt már a szándékos („pros to" a görögben, 28.v.) megkívánást is házasságtörésnek minősíti. Ezeknek a parancsoknak a társadalmi jelentősége külön szociológiai és pszichológiai tanulmányt érdemelne!

Ezekkel a tanításaival *Jézus* — hacsak elvileg is, ha csak közvetve is, — ténylegesen beleszólt társadalmi kérdésekbe, mégpedig a mindenkor legégetőbbekbe, sőt úgy látszik *ennek a szerepének tudatában is volt, és tudatosan is vállalta,* hiszen egyértelműen és „tételesen" megmondta:„Engem gyűlöl a világ, mert én bizonyítom, hogy cselekedetei gonoszak"(Jn 7,7).Mi több,ez tanítványainak is feladata: rajtuk keresztül (mert — leszámítva Jézus feltámadását — hogyan másképp?) fogja a Lélek „vádlón bizanyítani a világnak a bűnt, az igazságot és az ítéletet" (Jn 16,8-11).

II. Strukturális beleszólás

Strukturális beleszóláson Jézusnak azokat a kijelentéseit és tetteit[5] (!) értjük, amelyek az (akkori) társadalom (többnyire államhatalmilag igazolt, támogatott, sőt fenntartott) szervezeti felépítését és begyökerezett , „törvényerejű" szokásait, egyszóval strukturáit érintik. — E fejezeten belül is a „könnyebb esetektől" haladunk a „nehezebbek" felé.

1. *Kezdjük röviden a válással*, igy egyúttal az első fejezet utolsó pontjának témáját is folytatjuk. Nyilvánvaló, hogy egyetlen társadalom sem tekinti a házasságot magánügynek, hiszen többkevesebb törvénnyel veszi körül és igyekszik szabályozni, tehát a házasság messzemenően társadalmi ügynek számít, következésképpen a válás is. Aki tehát a nyilvánosság előtt, tekintélyi módon, normatív igénnyel nyilatkozik a válásról, az bizony nagyon is beleszól egy társadalmi kérdésbe, éspedig olyanba, amely gyakorlatilag a társadalom minden tagját érinti, nem hagyva figyelmen kívül a hatóságokat sem.

Márpedig Jézus ezt tette: a nyilvánosság előtt (Mt 5,1-2.19,3), tekintélyi módon („én pedig azt mondom nektek": Mt 5,32, ami gyakorlatilag az isteni tekintély igénylését jelenti, hiszen a Mózesnek, „Isten által adott" Törvény fölé helyezi magát), normatív igénnyel (Mt 5,32.19,3-9) szól hozzá a válás elméletéhez és gyakorlatához (Mt 19,4-6 és 8-9) — ráadásul úgy, hogy *ellene mond az uralkodó elméletnek és gyakorlatnak!* Ez a magatartás a zsidó társadalomban hármas beleszólásnak (és hármas bűnnek) minősült: a) az uralkodó felfogással ellentétesen szólt bele egy mindenkit érintő társadalmi kérdésbe, b) ezáltal nem csak a jelen „törvényerejű szokásaival" szállt szembe, hanem felforgatta a hagyományokat is, c) az isteni törvények fölébe helyezte magát. (Így amit a válásról tanított, az egyszerre minősült törvényszegésnek (a), néplázításnak (b) és istenkáromlásnak (c), s ebből is látszik, mennyire társadalmi kérdésről volt szó.)

2. Ennél is drasztikusabb megnyilvánulása volt Jézusnak, hogy minden tétovázás nélkül egyszerűen *túllépett a bevett társadalmi, nemzeti korlátokon*, sőt semmisnek tekintette azokat. Két részletben vizsgáljuk meg ezt, egy tágabb és egy szűkebb körre vonatkoztatva.

a) Minden társadalomban többé-kevésbé külön „kasztot", és többnyire megvetett kasztot alkotnak a *betegek, nyomorékok*, akiket az egészségesek igyekeznek elkerülni. A zsidó társadalomban különösen is így volt ez (vö. pl. Jn 9,34)... Jézus már a gyógyításainak és azok módjának puszta tényével túllépett ezen a társadalmi korláton, de ezt most nem részletezzük. Csak két olyan dolgot említünk, amely látványosan szembeállítását ebbe a társadalmi kérdésbe. — 1) Mt 8,3 tanúsága szerint Jézus úgy gyógyított meg egy leprást, hogy megérintette őt! Kétszeres „beleszólás" volt ez a részéről: a) nem zavarta el a leprást, aki az előírások ellenére (Lev 13,45-46) a közelébe merészkedett, ahelyett, hogy illő távolságban megállt volna, és onnan kiáltott volna (ld. Lk 17,13)... b) Megérintette a leprást, fittyet hányva ezzel a szabályokra, és kifejezésre juttatva, hogy teljes emberi közösséget vállal vele... — 2) Lk 14,13-ban Jézus arra buzdítja vendéglátóját, hogy a megvetett és kitaszított bénákat, sántákat és koldusokat hívja meg a lakomára....

Amit az imént elmondtunk fokozottan vonatkozik az ún. *„nyilvános bűnösök"* esetére, Jézus ebben a vonatkozásban is gond nélkül felrúgta a társadalmi korlátokat, és nagyon sokszor kellett ezt tennie, hogy kialakulhasson róla a sommás vélemény: „A vámosok és bűnösök barátja!" (Mt 11,19). A szimbolumokra rendkivül fogékony zsidóknak mindennél többet mondott, hogy együtt evett a vámosokkal és bűnösökkel (Mt 9,10-11). Ennek a közösségvállalásnak legékesebb kifejezése és talán „csúcsa", hogy egy vámost (Mátét) is meghívott a tizenkettő közé (Mt 9,9), aki nemcsak népnyúzó tevékenysége miatt számított nyilvános bűnösnek, hanem azért is, mert a gyülölt megszálló hatalommal, a rómaiakkal működött együtt.

De Jézus nem állt meg itt. Nagyobb korlátokat is ledöntött. A *szamaritánus-kérdés* félig nemzeti (félzsidók voltak), félig nemzetközi ügynek tekinthető (elkülönültek). Zsidók és szamaritánusok kölcsönösen utálták egymást és ennek megfelelően viselkedtek. Erre a zsidó Jézus az ellenségnek számító szamaritánusokat felebarátnak (gyakorlatilag: honfitársnak Lev 19,18!) minősíti (Lk 10,29-37), ennek megfelelően is viselkedik velük (Lk 9,51-56 Jn 4,7-26), sőt nemegyszer példaképül állítja őket (!) a zsidók elé (Lk 10,33-37.17,15-18)...

S még ennél is tovább ment. A korabeli zsidóság számára aligha volt fájóbb dolog *a római megszállásnál*, és minden zsidó számára, aki valamit is adott magára, becsületbeli ügy volt a rómaiakkal nem érintkezni és gyűlölni őket... Jézus pedig ezt a nemzetközi korlátot is felborítja, amikor azt mondja: „Ha a római légionárius — az ő törvényük értelmében — arra kényszerít, hogy cipeld ezer lépésnyire a holmiját, menj el két annyira, kifejezve ezzel, hogy nem tekinted ellenségnek az *elnyomó pogányt*, hanem felebarátnak (= honfitársnak)!" (vö. Mt 5,41). (Tulajdonképpen ide vehetjük a kafarnaumi százados szolgájának meggyógyítását is — Lk 7,1-10 —, hiszen a százados, ha nem is volt római, de pogány volt, és ha a zsidó uralkodó, Heródes Antipász szolgálatában állt is, de elnyomó volt. És ennek az embernek tesz Jézus gyógyító szolgálatot — bár ezúttal maguk a zsidók ajánlják —, mi több: példaképül állítja őt a zsidók elé, mondván: „Bizony mondom nektek, nem találtam ekkora hitet Izraelben!")

b) A társadalmi korlátokon túllépésnek szűkebb körü, sajátos esete az, hogy Jézus a *családi-vérségi kötelékeket messzemenően alárendeli a szellemi kötelékeknek* (konkrétan: az Isten Országának), és ezzel „durván belegázol" minden társadalom alapsejtjébe és alapkövébe, a családba. (Jól lássuk: nem eleve szembeállításról van szó, hiszen még a kereszten is gondja van anyjára — Jn 19,27 —, hanem alárendelésről...)

Általános érvényű tételként megfogalmazza, hogy az emberi összetartozás alapja számára nem a családi-vérségi kötelék, hanem az Istenhez tartozás, az Atya akaratának teljesítése (Mt 12,46-50)! Alkalmasint le is vonja az ebből adódó következtetést: az Isten Országának hirdetése fontosabb (lehet), mint megvárni apánk halálát és eltemetni őt (Mt 8,21-22). S minthogy a halottakat eltemetni a rokonok dolga, ebben az is benne van, hogy az Isten akaratát nem teljesítő rokonokat (vö. Mt 12,50) halottaknak minősíti (Mt 8,22)... Kijelenti, hogy aki apját vagy anyját, fiát vagy lányát jobban szereti, mint őt, az nem méltó hozzá (Mt 10,37)...

Jézus tisztában van azzal, hogy ezzel a beleszólásával mit idéz elő: „Halálra adja majd testvér a testvérét, és apa a fiát, a gyermek szülei ellen támad és megöleti őket" (Mt 10,21). De ezt nem csak *vállalja*, hanem egy hihetetlenül merész mondatában szinte programmá is teszi: „Azért jöttem, hogy szembeállítsam az embert apjával, a leányt anyjával, a menyet anyósával" (Mt 10,35), bár rögtön kiderül, hogy ez nem cél, hanem következmény: „Saját házanépe lesz az (őbenne hívő) ember ellensége" (Mt 10,36) — az ő „beleszólásának" következményeként!

3. Ám a társadalmi-nemzeti korlátok túllépésénél is mélyebben szól bele a társadalom strukturális viszonyaiba az, hogy *Jézus alaptalannak* (Mt 7,3-5. Jn 8,7), *tehetetlennek* (vö. Mt 13,29) és *károsnak* (Mt 13,29), *következésképp fölöslegesnek* (Mt 13,30) *minősíti, és a maga részéről tiltja is az un. igazságszolgáltatást.* Úgy ahogy van, teljes egészében, vállalva ennek mindenfajta következményét.

A sor elejére a hegyi beszéd általános érvényű tiltása kívánkozik: „Ne itéljetek, hogy meg ne ítéljenek" (Mt 7,1)! Csak utalunk ezzel kapcsolatban a KIO elemzésére, melynek alapján egyértelmű, hogy a bírói *vagy bírói jellegű ítélkezés tiltásáról* van itt szó, azaz olyan ítélkezésről, amely az elítélt megbüntetéséhez vezet. (Lk 6,37 megtoldja az előbbi felszólítást egy másikkal, mely értelmezni látszik az elsőt: „Ne itéljetek el senkit, hogy titeket se ítéljenek el!" Az első felszólításbeli krinó-val szemben a másodikban a katadikazó szerepel, melynek értelméről világosan tanúskodik a hegyi beszédre oly érzékeny Jakab-levél: „Elitéltétek és megöltétek az Igazat..." = 5,6)

A hegyi beszéd elvi tételét félremagyarázhatatlanul fejti ki a búzáról és a konkolyról szóló példabeszéd (Mt 13,24-30, ill. ennek kifejtése: Mt 13,37-43): *A világból nem szabad „kigyomlálni" = kiirtani a gonosz embereket* (29.v.), hagyni kell, hadd növekedjenek (!) — éljenek a világ végéig (az „aratásig" — 30.v.)! Ez aztán társadalmi kérdésbe beleszólás a javából!

De Jézus komolyan gondolja ezt, és *alkalmazza is mind a „polgári", mind a „büntetőjogi" perekre!* (Minthogy a „gyomlálás" „kultúremberek" között perek formájában szokott zajlani.) — Az *előbbire* három példa is van az egyik azt tiltja, hogy én kezdeményezzek pert és juttasam annak révén börtönbe embertársamat (Mt 18,30.33), kettő pedig azt, hogy az ellenem kezdeményezett perbe belemenjek: "Békülj ki idejében, még útközben ellenfeleddel, hogy át ne adjon a bírónak...„ (Mt 5,25)! Hogyan? "Ha pörbe fogva el akarják venni köntösödet, add oda a köpenyedet is„ (Mt 5,40)! — Az *utóbbira* példát a házasságtörő asszony esete kapcsán mutatott (Jn 8,3-11), egyértelműen tanuságot téve arról, hogy az állami igazságszolgáltatást és ítéletvégrehajtást is helyteleníti. Ezt határozottan állíthatjuk, mivel „Mózes törvénye" nem csupán vallási okmány volt, hanem egyúttal Izrael (Palesztina) államalkotmánya (és büntetőjogi törvénykönyve) is! Jézus tehát nem habozott az országában érvényes Rendet alapjaiban kétségbe vonni...!

Mindezt Jézus önmagára is vonatkoztatta és *személyes példájával támasztotta alá:* megtiltotta övéinek a vele ellenséges magatartást tanusító, "ősellenség„ szamaritánusok megbüntetését (Lk 9,51-56) megtiltotta Péternek, hogy a vele szemben igazságtalanul eljáró (vö. Jn. 8,46.10,32) templomrendőrséggel szemben "igazságot szolgáltasson„ (Mt 26,52), és Pilátusnak is kifejtette, hogy nem óhajt önmagának (erőszakkal) „igazságot szolgáltatni" (Jn 18,36).

Ide tartozik még az eskü határozott és minden kibúvót kizáró tilalma (Mt 5,33-37 — annál is inkább, mivel esküre általában az „igazságszolgáltatás" folyamatában van szükség). Jézus ezzel ugyancsak a társadalom egyik (a közfelfogás szerinti) alappilérét ingatja meg. Elég ezt néhány mai helyzetre alkalmazni, s máris kézzelfogható, hogy bizony megint nagyon is társadalmi kérdésbe szólt bele Jézus. Tegyük föl, hogy egy munkavállaló (bárki, akit illet, de mondjuk éppen egy pedagógus) nem hajlandó letenni a hivatali esküt, vagy egy „sorköteles" nem hajlandó letenni a katonai esküt... Megmozdul ugyebár az egész állami apparátus...

III. Politikai beleszólás

Tisztázzuk először, mit értünk politikán és politikai beleszóláson! Politikán a *szó közhasználatu értelmében* a hatalomgyakorlást, ill. az erre való törekvést értjük, és természetesen beleértjük a (fegyveres) erőalkalmazást is (hiszen az eddigi történelem során enélkül még egyetlen rendszer sem állt fenn). Ebben az értelemben persze *Jézus nem szólt bele politikai kérdésekbe*, sőt nyugodtan állíthatjuk, hogy az ilyen értelmü politikába benem-avatkozás volt egész működésének alapprogramja (ha ezt a programot a fonákjáról néz-

zük): Máté is (4,1-11), Lukács is (4,1-12) Jézus nyilvános működésének élére állítja megkísértésének történetét, melyben mind a három kísértés visszautasítása lényegében a „hatalom és dicsőség” (Lk 4,6) visszautasítását jelenti. Ehhez az alapálláshoz aztán egész további élete során hűséges maradt, semmiféle hatalmi rendszert nem óhajtott a bevett evilági módszerekkel megdönteni: sem a római világbirodalmat („Adjátok meg a császárnak, ami a császáré...!” — Mt 22,21), sem a helyi zsidó uralmat (a templomadót is megfizette — Mt 17,24-27 —, és amikor ez a hatalom az életére tört, nem kért az Atyától „tizenkét ezred angyalt”, hogy fellépjen ellene és legyőzze, vö. Mt 26,53).

Mindez azonban korántsem jelenti azt, hogy Jézus közömbös lett volna a fennálló politikai (uralmi) viszonyokkal, s főleg ezek következményeivel szemben. Ellenkezőleg! Ha tehát *a „politika” szót sajátos értelemben használjuk*, azaz a „polisz”, az emberi társadalom (beleértve az államapparátust is) közérdekű ügyeibe történő aktív, de mindenfajta erőalkalmazást eleve kizáró beleszólást értjük rajta, akkor — amint rögtön látni fogjuk, — nagyon is azt kell mondanunk, hogy Jézus beleszólt politikai kérdésekbe is. A rendelkezésünkre álló anyagot két csoportra osztjuk: „vallási kérdésekre” és „társadalmi kérdésekre”, ezek Jézus „politikai” beleszólásának fő területei.

1. **Jézus beleszólt a vallás kérdéseibe.** — *Két előzetes megjegyzést* kell itt tennünk. Egyrészt meg kell állapítanunk, hogy ezt a témát tárgyalhattuk volna a második fejezetben, a strukturális beleszólás eseteként is, de súlyánál és lényegénél fogva — ld. a második megjegyzést — mégis jobbnak látszott idevenni. *Másrészt* meg kell indokolnunk, miért minősítjük a vallást politikai kérdésnek. Nagyon egyszerű. Köztudomású, hogy egyetlen államhatalom sem tekinti a vallást magánügynek — függetlenül attól, mi áll az alkotmányban — ennek okait most nem részletezzük (vö. föntebb 1.3.). A Jézus korabeli zsidó államra ez fokozottan, sőt a világtörténelemben szinte egyedülállóan érvényes (talán csak az iszlám mutat fel hasonló jelenségeket). Ugyanis a zsidók, a politikai vezetők és a nép, az „állam” és a „társadalom” egyaránt lényegében teokráciának tekintették állam-, de igazában létformájukat (bármennyit torzult is ez a kezdetektől Jézus koráig). Ez azt jelenti, hogy a szó közhasznú értelmében vett politika (hatalomgyakorlás) és a vallás teljes mértékben összemosódott, tehát minden politikai kérdés egyúttal vallási kérdés is volt, és megfordítva, minden vallási kérdés egyúttal politikai kérdés is volt. Nagyon jól tükrözi és szemlélteti ezt a tényt, hogy — legalábbis Jézus korában és az uralkodó személyét leszámítva — a politikai és a vallási vezetők ugyanazon személyek voltak, belőlük állt Palesztína legfőbb hatalmi testülete, a Nagytanács — élén a Főpappal. De az „alacsonyabb rétegekben” is a vallási vezetők voltak egyúttal a társadalmi élet vezetői is (farizeus vagy szadduceus írástudók). — Most már rátérhetünk a tárgyalásra.

Jézus nem volt ellenséges korának „vallási rendszerével” szemben: eljárt a jeruzsálemi templomba, „szokása szerint” a zsinagógákban (is) tanított (vö. Lk 4,16), megfizette a templomadót (Mt 17,24-27) és az előírások értelmében (Lev 14,2-32) a meggyógyított leprást elküldi a paphoz, hogy mutassa meg magát és ajánlja föl a szokásos áldozatot (Mt 8,4). — *De kérlelhetetlenül föllépett a vallási visszaélésekkel szemben,* ill. gondolkodás nélkül fölrúgta a vallási (tehát politikai következményekkel bíró) előírásokat és szokásokat, ha azok Isten akaratával,a szeretettel ellentétesek voltak.

Legenyhébb formája ennek, hogy megbélyegezte a képmutató vallásosságot (alamizsna: Mt 6,1-4; imádság: Mt 6,5-8; böjt: Mt 6,16-18; perselypénz: Lk 21,1-4), és ezért azt tanította, hogy az embernek nem szabad addig áldozatot bemutatnia, amig rendezetlen nézeteltérései vannak embertársával (Mt 5,23-24 — ha ezt mindenki komolyan vette volna, akkor az áldozatbemutatásból hasznot húzó papságnak és főpapságnak hamar felkopott volna az álla...).

Sorsdöntővé vált Jézus számára, hogy *beleszólt a vallási élet két fő területének kérdéseibe:* a *szombat* (Mk 7,1-23) dolgaiba. a szombat törvényét elsősorban gyógyításaival szegte meg (de nem csak azokkal, vö. Mt 12,1-8. Jn 5,8-10), és a rituális tisztasági előírásokon is túltette magát (vö. Mk 7,2.5). De *a vallási* (és politikai!) *Törvénynek* más vonatkozásban is *ellenemondott,* sőt tagadta érvényességét: gondoljunk akár a válással (Mt 19,7-9: „Mózes parancsolta... de ... mondom nektek”), akár a házasságtörő asszony megkövezésével kapcsolatos (Jn 8,5-8: „Mózes azt parancsolta... aki bűn nélkül van közületek, az ...”) állásfoglalására (ez utóbbi esetben az országban érvényes büntetőjog érvényességét vonta kétségbe!). Mindennek „betetőzéseként”, s ha tetszik, szimbolikus összefoglalásaként *„megtisztította” a Templomot,* kiüzvén onnan a kereskedőket (Mt 21,12-13. Mk 11,15-17. Lk 19,45-46. Jn 2,14-17) ennek a cselekedetnek az éle — túl a kereskedőkön — ugyancsak a nép vallási vezetői, a helypénzt szedő s ebből is pénzelő főpapok ellen irányult.

(Zárójelben megemlítünk itt még egy mozzanatot, amely önmagában is kimerítette volna a „(vallás-)politikai beleszólás”, egyszerüen szólva: a felforgatás fogalmát. Jézusnak arra a kijelentésére gondolunk, mely szerint *Vallás és Vagyon,* Isten szolgálata és a Pénz szolgálata *kölcsönösen kizárják egymást;* ld. Mt 6,24. Ilyesmit képviselni abban a társadalomban, melyben a „legvallásosabb” emberek egyúttal a legvagyonosabbak és fordítva, a legsúlyosabb tekintélyrombolásnak és bomlasztásnak minősül. De legélesebb beleszólás a társadalom minden más rétegének az életébe is...)

Mindez együtt nemcsak azt jelentette, hogy Jézus számos esetben szembehelyezkedett a vallási-politikai Törvénnyel és annak hivatalos képviselőivel nemcsak azt, hogy — legalább is elvben — alapjaiban ingatta meg a rendszer vallási-politikai épületét, hanem azt is, hogy az egész vallási-politikai rendszernek fölébe helyezte önmagát — és ezt nemcsak, hogy tudatosan vállalta, hanem nyíltan hirdette is: „Az Emberfia ura a szombatnak is” (Mk 2,28 — ld. még pl. Mt 5,22.28.32.34.39.44. Mt 19,7.9. Jn 8,5.7). Kérdezem, kell-e ennél nagyobb és nyiltabb „politikai” beleszólás? — De azért akadnak még jellemzőbb esetek is!

2. **Jézus pártos „politikai” állásfoglalást tett.** — Ez az állásfoglalás két, egymásnak tökéletesen megfelelő és egymást pontosan kiegészítő részből áll, s a két rész együtt nem hagy kétséget afelől, volt-e Jézusnak „politikai” állásfoglalása és mi volt az.

a) *Jézus „pártosan” állást foglalt a szegények, a (társadalmilag) kicsinyek (gyöngék) és az üldözöttek (szelidek) mellett.* Teljesen világos ez már a „kezdeti” vagy „programbeszédében” (hegyi beszéd, mezei beszéd: Mt 5,3.5.7.9.10. Lk 6,20-23), majd egész nyilvános működése során tanusított, e programnak teljesen megfelelő magatartásából: szinte mindíg az említettek körében és értük dolgozva látjuk őt. De későbbi nagy beszédek is tanuskodnak erről, főként a szívtelen gazdag és a koldus Lázár példabeszéde (Lk 16,19-31) és „az utolsó ítélet tablója” (Mt 25,33-40): Jézus az éhezők, nincstelenek, betegek és bebörtönzöttek, illetve a vefük jót cselekvők és közösséget vállalók pártján van: teljes együttérzéséről, elismeréséről („boldogok vagytok”: Lk 6,20-23; „Atyám áldottai”: Mt 25,34) és melléjük állásáról („jobbjára állítja...” Mt 25,33) biztosítja őket.

De nemcsak erről, hanem arról is, hogy *maga Isten is az ő oldalukon áll:* ugyanis „tiétek az Isten országa”,„majd kielégítenek”,„nagy jutalmatok lesz a mennyben” (Lk 6,20-23), „majd nekik is irgalmaznak”,„ők Isten fiai”(Mt 5,7.9), „az angyalok Ábrahám ölébe vitték” (Lk 16,22), „Atyám áldottai” (Mt 25,34) kifejezéseket nyugodtan fordíthatjuk így: a ti oldalatokon áll Isten, a tiétek Isten, veletek van és lesz Isten. Áttételesen ide vonatkoztathatjuk azokat a helyeket is, ahol Jézus arról beszél, hogy nem azokat jött hívni, akik magukat igaznak tartják (mert ezek többnyire a társadalom nagyjai és hatalmasai), hanem a magukat bűnösnek tartókat (mert ezek többnyire a társadalom kicsinyei): Mt 9,13. Lk 19,1-10 ill. arról, hogy Isten jobban örül egyetlen megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc igaznak, aki azt állítja magáról (vö. Lk 16,15!), hogy nincs szüksége megtérésre (Lk 15.1-2.3-7.8-10. vö. még Lk 15,11-32.18,9-14).

E tanításait Jézus *számos szimbolikus cselekedettel erősítette meg,* ezekből most csak kettőt emelünk ki: a szegények teherhordó állatán, a szamáron vonult be jeruzsálembe (Mk 11,1-11), és főként: a szegénység, a kicsiség és az üldözöttség teljességében, a kereszten fejezte be életét.

b) *Jézus pártosan állást foglalt a gazdagokkal, a (társadalmi) nagyokkal (hatalmasokkal) és az üldözőkkel(erőszakosokkal) szemben.* E tétel *összefoglalásaképpen* Jézus „programbeszédének” lukácsi változata kívánkozik ide: „Jaj nektek, gazdagok”, „jaj nektek, akik jóllaktatok”.

KÖZELEG AZ EMBERFIA

Tudom, hogy közeleg már a jó ember fia,
aki nem tőlem és nem tőled kap életet.
Néhány pásztornak, akik sohasem öltek
nyulat, nem hordoznak emberölő
szerszámot, megjelenik az angyal és
a decemberi hegyoldal. Csak ránézünk a kisdedre
és tudni fogjuk, hogy Ő az.
Eljönnek az acéltrösztök fejedelmei,
a petróleiumbányák frakkos császárai
s könnyel a szemükben letérdelnek elé.
Mert Ő lesz, akinek legtisztább kék a szeme,
legerősebb lészen a karja és szelíd arcáról ragyog
az örök építők acélos vidámsága.
Ő megmutatja minden vándornak az útat,
minden töprengőnek az igazságot, minden
haldoklónak az életet. Ő magyarázza
nekünk a gépek dalának igazi értelmét,
megmagyarázza és megáldja a fáradt költőt
legsajgóbb szavait és mosolyogni fog és két
fehér galamb fog ülni a vállán kétfelől.
Ő nem ad országot nekünk, hanem otthont,
nem ad fegyvert, hanem kenyeret.
Ma még sírunk,
mert a mosolygás nem én vagyok.
ma még sötét
van, mert nem jöttem világosságnak,
hanem hogy bizonyosságot tegyek a világosságról.
Már közeledik az éj, mely szüli a Hajnalt.
Eljön Ő, minden bizonnyal eljön.

Dsida Jenő

„jaj nektek, akik most nevettek", „jaj nektek, akiket körülhízelegnek az emberek" (6,24-26). És őket is biztosítja arról, hogy ez nem csak a saját állásfoglalása, hanem *Istené is* („megkaptátok már vigasztalástokat", „éhezni, keseregni és sírni fogtok": Lk 6,24-26; vö. még „a gazdag a pokolba jut": Lk 16,23; „elvétetik tőletek az Isten országa": Mt 21,43)! Az utolsó ítélet tablója ugyanezekről tesz bizonyságot (Mt 25,32.41-46).

Ennek a jézusi állásfoglalásnak legenyhébb formája, hogy *óv a „köztiszteletben álló", „vezető beosztású" uraktól*, attól, hogy bárki hitelt adjon szavaiknak („Óvakodjatok a farizeusok és szadduceusok kovászától-tanításától": Mt 16,5-12) vagy példájukat kövesse („tetteikben ne kövessétek őket": Mt 23,3 — „köztetek ne így legyen": Mt 20,26: amint a két példából látható, mind az alacsonyabb, mind a magasabb rangú vezetőkre, ill. mind a „helyi urakra", mind a „világ uraira" vonatkoznak szavai...).

A következő fokozat az, hogy leleplezi *a hatalomgyakorlók gazemberségeit* („zsarnokoskodnak... hatalmat gyakorolnak... jótevőknek hívatják magukat": Lk 22,25; „tisztára mossák a poharat, de belül rablott holmival vannak tele": Mt 23,25; „prófétagyilkosok fiai": Mt 23,31; egyéb példák tömege: Mt 23,1-36), *nyilvánosan lejáratja őket* („vámosok és utcanők megelőznek titeket": Mt 21,28-32; „azok mind a fölöslegükből adtak": Mk 12,41-44; „aki bűn nélkül van közületek... egymás után eltávoztak": Jn 8,1-11; egyéb példák bőségesen Mt 21-22 fejezetben, valamint Lk 10,30-37 stb.).

A csúcspont: Jézus *a széles nyilvánosság előtt kigúnyolja és gyalázza a vallási és politikai vezetőket (a gazdagokat, hatalmasokat, uralkodókat)*: képmutatóknak (Mt 23,1-36), viperák fajzatának (Mt 12,34), hazugnak (Jn 8,55), a sátán fiának (Jn 8,44), tolvajnak és rablónak (Jn 10,1), béresnek (Jn 10,12), nem kevésszer gyilkosnak (Mt 21,38.23,31. Jn 8,40.44), egyszóval gonosznak (Mt 16,4) minősíti őket, sok egyéb mellett (pl. Mt 16,4. Lk 7,31-32.22,53. Jn 5,44). Minderre fölteszi a koronát a legfőbb helyi uralkodónak címzett üzenettel: „Mondjátok meg annak a rókának..." (Lk 13,32)!

Ezek után aligha maradhat kétsége bárkinek is, beleszólt-e Jézus politikai kérdésekbe. Persze, a maga módján. De erre a befejezésben még kitérünk. Előbb vessünk egy pillantást a dolgok „fonákjára"!

IV. Az okozat árulkodik az okról

Tegyük fel, hogy Jézus *tanításából* nem maradt volna fenn semmi, csak az életéről tudnánk annyit, hogy nyilvános működését tanítással, gyógyítással és ördögűzéssel töltötte, majd alig háromesztendős ilyetén tevékenység után népének politikai és vallási hatalmasai a kor akasztófáján kivégezték, ráadásul úgy, hogy e cél érdekében az elnyomott ország politikai-vallási vezetői nem átallottak szövetkezni az (általuk egyébként mélységesen gyűlölt) megszálló hatalom legfőbb képviselőivel. *Ennyi is elég lenne ahhoz*, hogy meglehetősen egyértelmű választ adjunk a dolgozat címében felvetett kérdésére, hiszen élete és sorsa között ok-okozati összefüggést kellene fölfedeznünk, melyben az okozat árulkodnék az okról. *Ugyanis gyógyításért és ördögűzésért* nem szokás embereket kivégezni, vagy ha mégis megesik (a mitikus-mágikus okorban ez nem zárható ki), akkor sem az ország belügyminisztériuma és egyházi főhatósága szokott ezzel foglalkozni, beleértve a legfőbb politikai és vallási vezetőt is (hanem a helyi hatóságok), s pláne nem a megszálló hatalom legfőbb képviselőjének bevonásával, tőle megszerzett engedéllyel és eszközökkel. *Tehát csak a tanításban* kereshető a kivégzés oka! Ebből pedig kényszerítő erővel következik, hogy ennek a tanításnak (vagy legalábbis következményeinek) olyan elemeket (is) kellett tartalmaznia, melyek a legmesszebbmenően keresztezték a kor társadalmi nagyjainak, a politikai és vallási vezetőknek az érdekeit, azaz — így vagy úgy, de mindenképpen — beleszólást jelentettek társadalmi-politikai kérdésekbe mégpedig olyan mértékű és súlyú beleszólást, amelyért a világ minden „jogállamában" kivégzés jár.

Am nem vagyunk csupán erre a következtetésre szorulva, amint ez az előző három fejezetből kiderült, amihez most még Jézusnak egy már idézett, amolyan „önmagában is elég lenne" kijelentését szeretnénk hozzátenni:: „Engem gyűlöl a világ, *mert* én tanusítom (bizonyítom), hogy cselekedetei gonoszak" (Jn 7,7). A „világ" pedig alighanem mindig és mindenütt elsősorban a társadalom nagyjait és a hatalmasokat, az állami és a vallási vezetőket jelenti...

+

Mindezek után is természetesen *bárki azt mondhatja*, hogy *egyrészt* Jézus csak tanításával szólt bele társadalmi-politikai kérdésekbe, de tettekkel nem avatkozott bele ezekbe, *másrészt* még tanításában is megmaradt az egyes emberekhez intézett morális intelmeknél, és sohasem bíztatott a társadalmi-politikai *strukturák* megváltoztatására.

Röviden a következőket felelhetjük ezekre *az ellenvetésekre. Ami az elsőt illeti:* Aki „politikájában" eleve lemond a szúró-, vágó- és lőfegyverekről, annak aligha marad más „fegyver" a kezében, mint a szó.....

Ami a másodikat illeti: Egyfelől Jézus korának társadalma korántsem volt annyira „társadalmasított" és „strukturalizálódott", mint a miénk (Így pl. a kor társadalmi-politikai nem feltétlenül szakszervezetek szervezésével és tüntetésekkel kellett volna megoldani). Másfelől — s ez az előzővel összefügg, de annál fontosabb —: amint a szentírás egésze sem, úgy Jézus maga sem akart (a kenozis következményeként nem is tudott) minden kor minden kérdésére választ adni. Így aztán nem vethetjük szemére, hogy miért nem adott határozott útmutatást pl. a népességrobbanással (születésszabályozással) vagy a környezetszennyezéssel (környezetvédelemmel) kapcsolatban, hogy az atomfegyverkezés problémáit ne is említsük. De megadta azokat az alapelveket, amelyekből minden kor minden problémájára — a Lélek vezetésével (Jn 16,13) — kikövetkeztethető a válasz. És ezeknek a következtetéseknek a levonása, legalábbis Jézus követői számára — kötelesség. Akkor is, ha olyasmire vezet, amit „Jézus nem csinált".

Emelett persze kézségesen elismerjük, hogy Jézus elsődlegesen nem társadalmi reformer volt. De abból, ami elsődlegesen volt, ti. az ige hirdetője (vö. Mk 1,38), ez *is* következik. Ezért aztán nem akarunk megfeledkezni arról, hogy az ítéleten elsősorban azt fogja számonkérni tőlünk, adtunk-e enni az éhezőknek (Mt 25.35), közvetlenül (pénzzel és élelemmel) és közvetve (adakozásra tanítva és felszólítva másokat is), olyan módon és olyan mértékben, ahogyan azt korunk lehetővé tette volna — és hogy békességszerzők voltunk-e (vö. Mt 5,9). És végső soron arról sem akarunk megfeledkezni, hogy „nemcsak kenyérrel él az ember" (Mt 4,4)....

A kommunizmus összeomlása után

„Keserű búcsú a kedvenc mintaképektől"

Mit várnak el ma a magyar katolikus Egyháztól? Nyíri Tamás tanulmánya a Public Forum-ban (1991. nov. 15.)

Kelet-Európa egyházai a mindenkori társadalmi helyzetükért küzdenek. Merre irányul pillantásuk? A múlt, vagy az új jövő felé? Ez a kérdés a katolikus püspökök Rómában megtartott európai szindódusának napiredjén is szerepel. A pasztorálteológusok röviddel ezelőtt Freisingben (Németország) megtartott kongresszusán Nyíri Tamás magyar teológus egy állapot felvétel mellett egyházával szemben tizenegy elvárást fogalmazott meg. E kívánságokkal energikusan ellene mond minden restaurációs törekvésnek. Beszédének ezt a részét dokumentáljuk a következőkben, mely sokak figyelmét kelette fel.

1. Az egyházak egyre inkább szembe kerülnek azzal a kérdéssel, milyen volt magatartásuk a megvalósult szocializmus feltételei között. Ezért az volna az első kívánság, hogy a katolikus egyház bocsánatot kérjen ezen időszakban tanusított hibás magatartásáért. Az egyházak vezetőségeinek a lehető legrövidebb időn belül meggyőzően bocsánatot kell kérniük azoktól a papoktól és laikusoktól, akikkel szemben igazságtalanul jártak el. A katolikus egyháznak mindenekelőtt azokért az igazságtalanságokért kell bocsánatot kérnie, melyeket a püspöki kar követett el a bázisközösségek ellen, akiknek a lelkiismereti és vallásszabadság elismeréséért folytatott harcát az egyház vezetése nem támogatta.

2. A második kívánság a magyarországi egyház jogi helyzetének tisztázása volna. Az alaptörvény, valamint a lelkiismereti s vallásszabadság törvénye magától értetődően feltételezik az állam és az egyház szétválasztását anélkül, hogy bármit is mondana egymáshozrendeltségükről. Hogyan kell elképzelni a két szervezet kiegyensúlyozott szétválasztását?

Az ellenzéki pártok jelenleg az egymáshozrendelésnek olyan modelljét képzelik el, mely az egyházat valamiféle egyesületnek vagy érdekszövetségnek minősíti az állami jogrend keretei között és működését ezen a síkon biztosítja. Az egyházat a pluralisztikus és világi társadalom talaján többek mellett egy nyilvános jelentőségű szövetkezésnek tekinti, mely sajátos, mégpedig vallásos érdekeket képvisel és érvényesít. Ez a felfogás a társadalmat átfogó cselekvési rendszernek képzeli el, mely különféle alrendszerekre bomlik, s ezek között az állam is a társadalom alrendszereként jelenik meg. Valójában azonban mind az állam, mind az egyház kivonja magát az ilyen szeletelő besorolás alól.

Ezért a második kívánság az volna, hogy az egyház nézzen szembe ezzel a kihívással és legalább saját álláspontját fogalmazza meg, melynek során a régi, kedvenc mintaképektől el kellene búcsúznia. Teljesen egyetértek Norbert Greinacherrel: a jövő mintaképének a kissebségi és közösségi egyház irányában kell haladnia.

3. Belátható, hogy a második Vatikáni Zsinat feldolgozásának folyamata nem mehetett végbe olyan mértékben Magyarországon, amint ez magától értetődővé vált a világ más részein. Az sem tagadható, hogy Róma megkísérli alacsony szinten tartani a zsinati szellemet az egyházban és igyekszik visszájára fordítani a zsinati megújulást. Ezért tűnik fontosnak számomra a harmadik kívánság, mely arra irányul, hogy a Zsinat feldolgozásának a világ sok részén magától értetődő folyamatát a lehető leggyorsabban utólérjük. A magyar katolikus egyház gondolkodásmódja és struktúrája még mindig félfeudális, ezért szükséges, hogy felfogásmódját a második Vatikáni Zsinat szellemében belülről megváltoztassa. Többek között azért is, mert a demokrácia szellemének, mely most vonul be a magyar társadalomba, a magyar egyházban mindmáig nyomát sem lehet érezni. A második Vatikanum alapvető döntései közé tartozott az egyház kritikai igentmondása a „modernre", mint az egyház önálló történelmi és kulturvilágának ellentétére. Az egyház azt véglegesen elfogadta mint saját létének és működésének vonatkozási keretét — és ehhez hozzátartozik még a fenntartás nélküli igentmondás a demokráciára mint állam- és életformára, valamint annak megvallása, hogy a párbeszéd a kifelé és befelé irányuló egyházi kommunikáció alapmintája a lelkiismereti és vallásszabadság alapján. Az egyház csak akkor léphet fel a szabadság és az emberi jogok ügyvédjeként, ha belső életében maga is nagyra értékeli az emberi jogokat. Ha azonban valaki ma a magyar egyházban ilyen értelemben szót ejt a demokratizálásról és az egyenjogúságról, eleve gyanússá válik és eretnekséggel vádolják.

4. A negyedik kívánság volna, hogy az egyházat és a kereszténységet fel kellene szerelni a mind kereszténységutáni, mind marxizmusutáni történelmi időszakban folytatandó keresztény életre, melyben a felszínt elfedő keresztény és egyházi környezet már régen elolvadt, a keresztény hit- és életszabályok az össztársadalomra már nem általánosíthatók és a keresztény hit élettereje az egyes ember tanúságától és az őt védő közösségektől függ. Ennek az életmódnak a begyakorlása Magyarországon mindenekelőtt a bázisközösségekben és a gyülekezeti mozgalmakban zajlik. Ha tehát Magyarországon az egyházilag megfogalmazott kereszténység mint a hit erjesztője kell jövővel rendelkezzék és nem mint a világi társadalom puszta integrációs eleme, akkor az egyházaknak újra a népbe és a népből kell növekedniük. A jövő nem új intézmények struktúráinak vagy berendezkedéseinek megszilárdításában található, főleg nem azok öncéljában, hanem a laikusok egyházon belüli pluralisztikus aktivizálásában, akik a hit kérdéseiben és az azokból az egyéni és társadalmi mindennappi élet számára eredő etikai következményekben rendelkeznek a megalapozás és a tanúságtétel képességével és gondolkodásukkal, életükkel, magatartásukkal a társadalmi érdekek és politikai ellentétek tolongásában meg tudják fogalmazni a keresztény hitet. XVI. Gergely pápa felfogása, mely a magyar klérus széles köreiben még mindig uralkodó, mely szerint az egyház nem az egyenlők társasága, hanem abban Isten egyeseket uralkodásra, másokat engedelmeskedésre rendelt, nos ez a felfogás feltétlen revízióra szorul.

5. Az ötödik kívánság a restaurációs törekvések energikus megtagadása volna. A szabad egyháznak a szabad társadalomban a Magyarországon kialakult, gyakorlatilag teljes politikai szabadság mellett, nem szabad visszahúzódnia a szakrális területekre, de hatalmat sem gyakorolhat és társadalmi vagy politikai érdekek eszközévé sem válhat, hanem a társadalom intő lelkiismeretének kell tartsa magát. Az egyház befolyása elveinek erejétől, hitelreméltóságától és gyakorlatának társadalmi jelentőségétől függ. Nem szabad leszűkítenie magát az erkölcs néhány sajátos kérdésére, hanem a kereső embert az élet egész szélességében meg kell szólítsa üzenetével. A marxista ideológia kudarca nem hozza magával a vallás gyakorlását. Ez az ideológia szótárában évtizedekig visszaélt az olyan szavakkal, mint „béke", „egyenlőség", „szabadság",

„demokrácia", vagy „szocializmus", aztán az újak, mint „pluralitás", „tolerancia", „kompromisszum" vagy „szubszidiaritás". Ezeket keresztény tartalmuk tekintetében még meg kell fejteni. Hogy az ilyen újrafogalmazás vagy újjáalalkítás alaptétele miben állhat, e kérdést a múlthoz történő restauratív visszanyúlással nem lehet megválaszolni.

6. Hatodikként szeretnék rámutatni az egyházak úgynevezett értékmegalapozó funkciójára. Az állam és a társadalom szabadságon alapuló rendje még akkor is, ha annak legitimálása nem az emberi élet értelmére vonatkozó kérdésre adott válasz alapján történik, rá van utalva arra, hogy saját, részben helyesen igényes elveit (emberi jogok, párbeszéd, stb.) értelmes módon alapozza meg. Hogy az alapvető jogok horderejüket és érvényesíthetőségüket megkapják, ahhoz szükséges, hogy a kiművelt alapértéktudat hordozza azokat. Az egyházak azon fórumok közé tartoznak, melyek az egyes személy és a társadalom számára közvetítik az ilyen alapfelfogásokat és alapmagatartásokat és ezzel hozzájárulnak a társadalmi konszenzus létrehozásához. A hatodik kívánság tehát az volna, hogy az egyház bármennyire is úgymond mellékesen, tevékenységének következményeként legitimálja a társadalmi rendet és erősíti az alapvető egyetértést, adott esetben maradjon hűséges prófétai küldetéséhez és fedje fel az összeegyeztethetetlenségeket is az állami és társadalmi cselekvés és a keresztény üzenet igénye között.

7. A kívánságok egyik legfontosabbika volna a teológia megújítása. A magyar teológia egészében véve megállt ott, ahol 40 évvel ezelőtt tartott, úgy hogy ma nem az 1991. évet, hanem az 1949.-et éljük meg. Már korábban felpanaszoltuk a kelet- és nyugat-európai teológia elidegenedését egymástól, de a mértéke ennek az elidegenedésnek csak most, az összeomlás után vált láthatóvá. Korábban a teológiai konzervativizmus a legsikeresebb túlélési stratégiák közé tartozott. A konzervatív államhatalom a konzervatív teológusokat különféle okokból nem zaklatta. A megvalósult szocializmusban mindenkor lehetett hivatkozni a teológia róma- és pápahűségére. Ebben az a tragikomikus, hogy a legtöbb teológus felült ennek a cselnek és továbbra is az ortodoxia védelmezőjeként viselkedik a nyugati teológia és a laikus teológusokkal szemben. Igy az volna hetedik kívánság, hogy a nyugati és keleti teológusok újra egymásratalálják, mely feladat bizony sokat követel meg a nyugati teológusoktól.

8. Nyolcadik kívánságként a társadalmi megbékélésre kell rámutatni. A hasadtság és szétszakítottság túlságosan mélyen érintette társadalmunkat. A demokráciába vezető békés átmenet még előttünk van. Kibékülés szellemének ellenemondás az egyházon belül is alapvető oka a pasztorális kudarchelyzetnek. Kibékíthetetlen teológiai irányzatok, összebékíthetetlen báziscsoportok, megbékíthetetlen papok, püspökök, akik vonakodnak a megbékélés szolgálatának konkrét megértésétől. Plébánosok, akik illetéktelennek tartják magukat a megbékélés szolgálatára, teológusok, akik harcolnak egymással, nyírják egymást és elkötelezettebbek hiúságuk mint a teológia iránt. Az egyház kapta a megbízatást, hogy állandó jelenlétet biztosítson Isten megbékélésre és békére vonatkozó ajánlatának. Ennek a szolgálatnak konkrétnek kell lennie, azáltal, hogy az egyház modellszerűen éli saját soraiban azt, amit a megbékélés jelent Istennel és az embertárssal. Ha az „egyház", mint társadalom saját soraiban felmutatja a kibékülés lehetőségét, úgy remélhető, hogy a társadalom más csoportjai is meggyőzhetők a konfliktusfeloldás erőszakmentes lehetőségéről.

9. A kilencedik kívánság az előzőkben mondottakkal szoros összefüggésben áll. Közép-Európa egyházainak még mindig feladata, amit nem háríthatnak el maguktól: a béke megteremtése Közép-Európában abban a térségben, melyben két világháború tört ki. Akár katolikus litvánokról, horvátokról és szlovénekről, luteránus szlovákokról, szerb ortodoxokról, román görögkatolikusokról és ortodoxokról vagy erdélyi református és katolikus székelyekről van szó, mindezeket egyaránt érintik az újra túlhajtott nemzeti ellentétek. Részben maguk az egyházak is hagyományoznak át régi nacionalizmusokat, s számukra is nehélz különbséget tenni a vallásos érzések, a saját nép iránti szeretet és a nacionalista szűklátókörűség között. Az egyházaknak hozzá kellene járulniuk ahhoz, hogy e térségben az emberek úgy lássák az emberi világot, amilyen az a valóságban. Mint megismételhetetlen személyek ezreinek és millióinak bonyolult közösségét, akik hibáik és rossz hajlamaik mellett százszámra rendelkeznek jótulajdonságokkal.

10. Az antiszemitizmust a kommunisták nem oldották, mindenütt csak elnyomták, hacsak nem szították a cionizmusellenesség takarója alatt. A tizedik kívánság az egyházon belüli antijudaizmus feldolgozása volna. Legalább azokat a rendszabályokat kellene egyszer már végrehajtani, melyeket Róma az antiszemitizmusra vonatkozóan a Második Vatikánum után a liturgia, a vallásoktatás és a prédikációk terén előírt. Jézus életteljesítményét csak abban lehet megfelelő mértékben felfogni, ha az ember észreveszi benne a tiltakozást a vallási és társadalmi megkülönböztetés és az elnyomás minden formája ellen.

11. A tizenegyedik kívánság a hit továbbadására vonatkozik.

Ebben az összefüggésben szabályosan feltör bennem Kierkegaard ismert története.

Egyszer még hallgató korában egy kosár fehérneművel ment Koppenhága utcáin, míg végre talált egy üzletet a következő felirattal: „Itt fehérneműket mosunk és vasalunk". Kierkegaard belépett, kosarát a pultra helyezte, mikor meglepetésére a kiszolgáló lány nevetve a következőket mondta neki: „Ön téved uram, ez nem mosoda, hanem címfestő műhely, itt nem mosunk és vasalunk fehérneműket, hanem címtáblákat gyártunk, melyeken ilyesmi áll: „Itt fehérneműket mosunk és vasalunk". Ugyanígy áll az objektív beszéd az Istenről, vélte Kierkegaard és ugyanígy áll — mondom én — a pusztán verbális, kívülről eltanult beszéd Istenről — a lapos szószéki prédikáció.

Illuziótlan és ideológiákba belefáradt világunkban közvetíteni a hitet azt jelenti, hogy oda kell fordulni az ember legbensőbb élményeihez, azokat aktualizálni, felélénkíteni kell, ki kell ásni az összedőlt világ törmeléke alól. Csak így lehet olyan hitet közvetíteni, mely lehetővé teszi az embesz számára, hogy a maga útját járja túl a marxizmuson, konsunizmuson és restauráción.

Az előadás teljes anyaga a kongresszus többi referátumával együtt a „Pastoralteologische Informationen" 92/2 számában nyomtatásban megjelenik, mely megrendelhető az alábbi címen: Geschäftsstelle der Koferenz der dentschsprachigen Pastoraltheologen, Prof. Dr. Stefan Knobloch, Universität — FB Kathalische Theologia, Saar str. 20, 6500 Mainz.

A fodító nem hagyhat felvetés nélkül néhány kérdést.

— Feltűnő, hogy a t. Szerző előadása cikk formában csak külföldön jelenhetett meg. A magyar katolikusnak nevezett sajtó a cikkből világosan kitünő okok miatt annak leközlésére nyilván nem volt hajlandó vállalkozni. Meddig tart még itthon a katolikus sajtó szűklátókörű bólintójánossága?!

— Ne azonosítsuk a klérust az egyházzal! Nem kétséges, igen sok világi hivő lépett be a bolsi pártba (nem kívánom felsorolni annak történelmi névváltozatait) azért, mert a szószékről és a gyóntatószékből hallott szövegek legitimálták (hitelesítették) azt a belső hazugságot, hogy személyük révén legalább „tisztességes" ember kerül az ú.n. felelős helyre. De lássunk világosan: sem a szószék, sem az annak felülő laikus, aki lelkiismeretét a „főtisztelendő úr" zsebében hordta, nem vette figyelembe a korpa és a disznók viszonyát...

— Ugyan mit tettek az egyházak az alapszótár egyes szavainak lejáratása, illetve a jelentéstartalmakkal történő nem évtizedes, hanem évszázados visszaélés terén? Csak ilyenekre gondolok: „hit", „szeretet", „engedelmesség", „igazság", „szent hatalom", „szentség", „eltörölhetetlen jegy", „ellenségszeretet", „engesztelés", s az újabbak közül: „párbeszéd", „pasztoráció", „Isten népe", „vallási és felekezeti küzdelem", „általános papság", „apostolkodás", „aggiornamento", „erőszak". Hogy mit tettek? Mint intézmények, elszabotálták azokat, és e szabotázs mentségére semmit sem tudnak felhozni. Tehát akik Mózes — és így Jézus — székében ülnek, tizedet adnak mindenből, de elhanyagolják az istennektetszést, az irgalmasságot és a hűséget (Mt.23,23.)

—elká—

KÖZHELYEK

Talán észre sem vesszük, milyen mértékben alakítják gondolkodásmódunkat, s azon keresztül életavtelünket a közhelyek, melyekről azt szokás képzelni, hogy mély és örök bölcsességeket fogalmaznak meg. Ezért hát elindítjuk két és fél évre tervezett sorozatunkat, havonta szemügyre véve egy—egy közhelyet, hogy felderítsük, miféle „bölcsességet" takargatnak e sokak által gyakran és szívesen idézett mondatok.

Januári közhelyünk

„Semmi sem abszolút"

Első pillantásra meghökkentően igaznak látszó, ráadásul valami semleges igazságot kimondani látszó állítás, olyan mint a 2x2=4. (Leszámítva most magának az Abszolutumnak, Istennek a problémáját.) Hiszen minden mindennel összefügg ebben a világban, ami azt is jelenti, hogy minden függ, ha mindentől nem is, de sok mindentől, tehát nem ab—szolut, eloldott, nem—függő.

Ezért aztán úgy látszik, abban az értelemben sem abszolút semmi, ami a szó köznapi értelme: hogy feltétlenül feltétlen érvényű s így feltétlenül kötelező érvényű lenne. Nevezhetnénk ezt a közhelyet a „filozófiai relativizmus elméletének". De mindez csak a dolgok felszíne.

Mert még a legviszonylagosabb dolgokban is van valami abszolút: éppen az, hogy viszonylagosak: a legváltozóbb dolgokban is van valami változatlan: éppen az, hogy változnak. S a létezők közös abszolút tulajdonsága, hogy léteznek. Még a halál sem kezdi ki ezt a tételt, csupán a létezés egy másik abszolút(nak látszó) tulajdonságát állítja elénk. Vannak azután elvek is, amelyek abszolút érvényűek (vagy azoknak kell tartanunk őket, ha nem akarjuk, hogy az élet lehetetlenné váljék), pl. Ne ölj!. Ha módodban áll segíteni a rászorulón, kötelességed segíteni!, és így tovább.

Ha komolyan vesszük (és szó szerint) ezt a közhelyet, akkon nyílvánvaló, hogy állítása szerint Abszolút Létező, Isten sincs...

Mi következik ebből? Az, hogy ha egyszer nincs abszolút mérték, akkor senki sem mondhatja meg, mi a helyes és a helytelen, következésképp senki sem várhatja el tőlem, hogy valamilyen „külső", „objektív" normának engedelmeskedjem, a cselekvés és a helyes cselekvés egyedüli mércéje én magam lehetek csak. (Ki nem mondva: saját mindenkori önkényem!)

S ez is a „célja" ennek a közhelynek (pontosabban e közhely használatának): ideológiai támasz hivatott lenni ahhoz, hogy az egyén önmagát tarthassa Abszolútnak (ennek minden következményével együtt). Ezt formailag is kifejezi maga a közhely, hiszen (paradox módon) abszolút érvényűnek szánt kijelentés az, hogy semmi sem abszolút — s a közhely használója oda már nem jut el, hogy észrevegye: saját állításának értelmében (és saját — titkolt — szándékának ellenére) saját állítása sem abszolút.

Februári közhelyünk

„Nem vagyunk tökéletesek"

Cáfolhatatlan állítás. De ennek a közhelynek sen az a célja, hogy valamilyen „semleges" igazságot vagy köztudott tényt közöljön. Pártos állásfoglalás, mondhatni, érdekvédelem akar lenni. Mindig olyan helyzetben hangzik el, amelyben valaki vádolva érzi magát, akár kifejezetten, akár csak áttételesen, akár mások részéről, akár „jobbik énje", vagy mondjuk egyszerűbben: „másik énje" részéről, szóval egy belső hang részéről. A „vád" többet, jobbat kellett volna valamiben teljesítened, vagy: több is telik tőled. Erre jön aztán a közhely válasz: Hja, nem vagyunk tökéletesek!

Egyrészt védekezés ez: Ne bántsatok, a látszat ellenére nem tettem rosszat! Másrészt önigazolás: Ha akartam volna, sem cselekedhettem volna másképp, mint ahogy cselekedtem! Harmadrészt és mindenekfölött: ideologizálás, mely visszafelé (a múltat tekintve) jónak igazolja a rosszat, előrefelé (a jövőt tekintve) pedig eleve megadja a felmentést, hogy a „nem vagyunk tökéletesek" alapján az ember eleve tehesse a rosszat, ne is kelljen erőlködnie. Ezért negyedrészt ideológiai alapja annak a tételnek, hogy „az embernek nem is kell törekednie arra, hogy tökéletes legyen".

Végső soron tehát az ember jobbá levése alól húzza ki a szőnyeget ez a közhely, amikor tudomásul veszi, sőt: meg akarja merevíteni a „valóságot" — leborul a Tények előtt.

Ezzel szemben a vonatkozó jézusi „közhely" így szól: „Legyetek tökéletesek, mint a ti Mennyei Atyátok" (Mt. 5,48)! Eltekintve ennek a felszólításnak minden megváltástani jelentőségétől, azt kell mondanunk, hogy ez az egyetlen olyan szemlélet, amely valóban távlatot nyit az ember mint ember előtt. Hiszen embernek lenni annyit jelent, mint (egyre több, egyre jobb) emberré válni, ha viszont „erre nincs szükség" vagy „ez nem lehetséges", akkor nincs morális talaj az ember lába alatt: egszerűen céltalan és értelmetlen minden morális törekvés. Ahogy csak az Egész a Résznek, úgy csak az Abszolút adhat értelmet a Relatívnak.

»HA ISTENNEKTESZÉSETEK FELÜL NEM MÚLJA AZ ÍRÁSTUDÓKÉT ÉS FARÍZEUSOKÉT, NEM JUTTOK BE A MENNYEK ORSZÁGÁBA!« **(Mt 5,20)**

—n—s

John Lennon (1940–80)

NEM AKAROK KATONA LENNI

I DONT WANNA BE A SOLDIER

Nem akarok katona lenni, mama, nem akarok meghalni
Nem akarok tengerész lenni, mama, nem akarok repülni
Nem akarok bukott lenni, mama, nem akarok sírni
Nem akarok katona lenni, mama, nem akarok meghalni
Ó nem, ó nem, ó nem, ó nem,
Nem akarok gazdag lenni, mama, nem akarok sírni
Nem akarok szegény lenni, mama, nem akarok repülni
Nem akarok ügyvéd lennei, mama, nem akarok hazudni
Nem akarok katona lenni, mama, nem akarok meghalni
Ó nem, ó nem, ó nem, ó nem
Nem akarok koldus lenni, mama, nem akarok meghalni
Nem akarok most tolvaj lenni, mama, nem akarok repülni
Nem akarok templomba járó lenni, mama, nem akarok sírni
Nem akarok katona lenni, mama, nem akarok meghalni
Ó nem, ó nem, ó nem ó nem

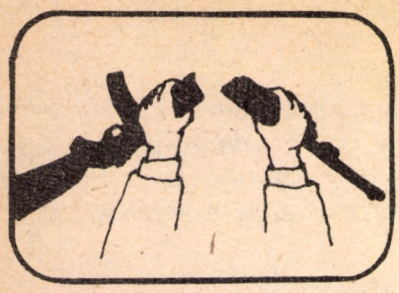

„Az erőszakmentesség elképzelhető"

(Kathpess N. 014. 1990. január 19.)

Hildegard Goss-Mayr, aki a keresztény spiritualitást és az erőszakmentesség gyakorlatát összakapcsolta a prófetikus munkában, ma hatvan éves.

„Az életemet mélyen megérintette" vallotta róla Helder Camara kanonok. Hildegard Goss-Mayr karizmája Bernhard Häring morálteologust a következő összahasonlitásra ösztönözte: „Hildegard éppúgy érzi, mint Pál, hogy az idő rövid, s ugyanúgy törekszik is, mint Pál. Ahogy Pál apostol hirdette az evangéliumot, Hildegard is úgy hirdeti." Életét az erőszakmentességet hirdető Jézusnak kötelezte el, és sikra szállt a világon a békéért fáradhatatlan kötelezettséggel. Hildegard Goss-Mayr 1990 január 22-én, hétfőn volt 60 éves. „Engem nem a gondolkodásával győzött meg az erőszakmentesség tökéletességéről, hanem a karizmája, s a hivatása által. Ő volt az, aki rádöbbentett arra, hogy hirdetni kell az erőszakmentesség spiritualitását" — igy irt Häring több mint 30 évvel ezelőtt Hildegard Goss-Mayr-ral történt első találkozása után. Akkoriban állt a fiatal bécsi doktorált filológusnő elkötelezettségének kezdetén, amit később férjével, Franzosen Jean Goss-szal, mindenhol az egész világon folytatnia kellett, azért, hogy az embereket, népeket, fajokat a konfliktusok békés úton való rendezésére tanitsa. Az apja — aki az 1919-ben Hollandiában alapitott nemzetközi kiengesztelődési szövetség 1922-ben létrejött első osztrák csoportját megszervezte — volt az, aki az erőszakmentesség eszményképét leányának gondolkodásmódjába beépitette.

Erőszakmentesség: egy teremtő erő

„Semmi nem változhat meg addig, amig a másikat nem emberként tekintik, s ha erről az embereknek ellenkező véleményük van"— véli Hildegard. Az erőszakmentesség aannyit jelent, hogy minden emberben felismerjük az Isten tevékenységét. Amig az ellenség erőszakkal megaláz, megsebesit, vagy esetleg meg is ölne, addig az erőszakmentesség azt tanitja, hogy a másik véleményét őszinte meggyőződésként el kell fogadni, el kell ismerni a jószándékát, s egy esélyt kell adni, hogy azt megváltoztassa. Végül ehhez az is hozzátartozik, hogy akceptálni kell, ha az ellenség nem változtat álláspontján. „Az erőszakmentesség fellebbezés a gonosztevők lelkiismeretére." — mondja Hildegard Goss-Mayr. Az erőszakmentesség által a gonosztevő is kapcsolódhat a megbékélés folyamatához, úgy, ha az erőszak spirálja megtörik.

Az idő jeleit felismerni!

Hildegard Goss-Mayr az evangéliumból meriti a hitet az erőszakmentesség radikalizálására. Az élet odaadása a jézusi erőszakmentesség következtében számára egy a két alapirányzat közül, amely máig hajtóereje maradt a nemzetközi kiengesztelődési szövetségnek, anak a mozgalomnak, amelyikben egy életen keresztül szolgálatot végzett. A föld több mint 30 országában van a kiengesztelődési szövetségnek képviselője, s munkatársaik nem csak a keresztények, hanem a buddhisták, zsidók s a muszlimok között is megfordulnak. 1914-ben tették le a szövetség alapkövét, amikor a jézusi eszmék értelmében megtagadták a fegyveres szolgálatot a háborúban. Miután 1938-ban a náci regime feloszlatta az oszstrák ágat, 1948-ban sikerült visszaállitani. Itt talált Hildegard Goss-Mayr plattformot a kötelezettségének. A követés mellett — mint Hildegard elmondotta — ‚mindig kész volt arra, amire a szövetség tagjai is, hogy az „idő jeleinek kihivása" ellen szembeszálljanak. A mozgalom mai diszelnöke megpróbálkozik a „megbékélés, a béke és a kiengesztelődés erejével a konkrét történelmi szituációkban az Isten szeretettisztségét" ellátni. A spiritualitást és a gyakorlatot igy akarja összakapcsolni a prófétikus uttörőmunkában.

Az idő jelei és a mai idők nehezen mérlegelhető történelmi kihivásai az utóbbi 50 évben a hidegháború és az ellenségeskedés mentalitása volt. Jean Goss-szal, akivel 1958 óta házasok, Hildegard csatlakozott az első Kelet-Nyugat hálózathoz. 1957-ben létrejött az első német-lengyel találkozás Bécsben, melynek középpontjában a megbocsátás kérdése állt. 1958-ban — Goss-Mayr unszolására — találkoztak első alkalommal katolikus, evangélikus és ortodox keresztények az egész világból, hogy a jézusi értelemben vett erőszakmentesség jelentőségével foglalkozzanak. A második vatikáni zsinaton nyerte meg Hildegard Goss-Mayr Döpfner kardinálist arra, hogy a béke kérdését a zsinat programjára tüzze. Yves Congar, Bernhard Häring és Karl Rahner teológusokkal együtt dolgozta ki a javaslatokat az erőszakmentesség kérdésében, amelyek a zsinati dokumentumokban („Gaudium et Spes") megtalálhatók. A zsinaton ismerkedett meg egyebek között Helder Camara kanonokkal.

A forradalmi jézusi erőszakmentesség

A következő évben túlnyomórészt Latin-Amerikában folytatott intenziv munkát. A férjével, s Camara érsekkel Hildegard elkészitette és kifejlesztette Braziliában, Urugvayban és Argentinában a diktatura elleni erőszakmentes harc modelljét. Braziliai könyve „Az erőszakmentesség hatalma" a gazdasági rendszer vádolója lett. Azé a gazdasági rendszeré, amely a kisszámú gazdagokat még gazdagabbá, s a nagy számban levő szegénységet még szegényebbé tette. Felismerte, hirdette a jézusi erőszakmentesség forradalmi erejének esélyét, amely fellelhető a népekben, csak ki kellene bontakoztatni s a harcban az igazságosság mellé állítani. Sok könyv és publikáció követte ezt az első müvét. Spanyolországban, Portugáliában, az USA-ban, Szardiniában és a balkáni országokban, El Salvadorban, Nicaraguában és Libanonban tartott Hildegard Goss-Mayr előadásokat és szemináriumokat. Az oktatásai hozzájárultak a fülöp-szigeteki diktátor bukásához. A hetvenes években az afrikai országok - mint Angola, Mozamik, Délafrika és Rhodesia voltak munkájának nehéz pontjai.

A „béke tanitóinak" kitüntetései

Helder Camara kanonok mondta egyszer:„ Ha én adhatnám ki a Nobel-dijat, akkor Hildegard és Jean Goss-Mayr-nak ajándékoznám". A házaspárt kétszer terjesztették fel a Nobel-dijra, 1979-ben és 1987-ben. 1976-ban a spanyol Pax Christi mozgalomtól kaptak Luis Maria Xirinacs dijat. 1979-ben az osztrák Bruno Kreisky-alapitvány egyik diját kapták meg az emberi jogban való működésükért. Az amerikai Pax Christi mozgalom kitüntette a házaspárt 1986-ban a tevékenységükért, mint a „béke tanitóit". Bernhard Häring számára ők ketten jelentik „a nagy viziónak, az erőszakmenteség aktiv és kreativ spiritualitásának kulcsát. Hildegard és Jean minden energiájukat, szenvedélyüket, intelligenciájukat és kezdeményezésüket arra szentelték, hogy megtestesitsék az »igazság erejét« egy életen át."

Óvakodjatok a tekintélyen alapuló törvénytisztelettől!

A múlt évben Hildegard Goss-Mayr mindenek előtt Ázsiában, különösképpen Thaiföldön, Bangladesben, Hongkongban és a Fülöp-szigeteken fordult meg. Mint „speciális tanácsadó" vett részt az első europai ökumenikus gyülésen Baselben 1989 pünkösdjén. Az ökologiai kérdésekben is részt kellene vállalnia a keresztény egyháznak az „erőszakmentesség irányzatából kiindulva" — hangsúlyozta. A segélyforrások, s az ökologiai egyensúly előrehaladott állapotban levő zavarát ma éppúgy az „idők jeleinek" lehet nevezni, mint a politikában való jogirányzatot, ami visszatükröződik a vallási közösségeken is.

Kihivások: Kelet-Európa, környezet

A távlati tervek Goss-Mayr s a szövetség számára is abban állnak, hogy az erőszakmentesség alapfogalmát a világvallási tanács kezdeményezésére a zsinati folyamatban az igazságosság, a béke és a teremtés megőrzésére összehozzák, a nyitott Kelet-Európában közbelépjenek a konfliktusok megoldására, és ellenállásra buzditsanak mindenkit a fegyverkezés, a fegyverkereskedelem, s az életterek szétrombolása ellen. Mindenekelőtt pedig azt hangsúlyozta, hogy: „a konkrét, alkotó alternativák fejlődése és előmozditása minden szinten, a személyestől kezdve a gazdaságiig, egy éppoly radikális gondolkodásmódot követel meg, mint az igazságtalan szituációk elleni harcban. Még csak a kezdet kezdetén vagyunk, s még sokmindenre szükségünk van és lehet."

Hildegard Goss-Mayr immáron 60 éves, s még mindig tele van megszakithatatlan energiával. A sok nehézség ellenére — ami részint saját egyházával szemben mutatkozik meg — nem lehet kedvét szegni.Bernhard Häring szerint „ez csak az isteni kegyelemben való hit által lehetséges. Egy előadásban, amit a múlt évben, a kiengesztelődési szövetség fennállásának 70 éves jubileuma alkalmából rendeztek meg Konstanzban, arra ösztökélte munkatársait, hogy sohase nézzék a civil emberek elégedetlenségének végső konzekvenciáit, s köszönetet mondott azért, hogy " a mi kis mozgalmunk — gyakran az ismeretlenségbe merülve — kezdeményezőként vett részt az erőszakmentességi folyamatok fejlődésében.

Fordította: Virágh Ákos

Lev Tolsztoj

A pokol szétrombolása és visszaállítása

(Eredeti címe: Legenda — Tolsztoj 1902 novemberében írta
Magyarul először 1965-ben jelent meg a Magyar Helikon Kiadónál)

1.

Ez akkor történt, amikor Krisztus kinyilatkoztatta tanítását az emberek előtt.

E tanítás annyira világos volt, követése pedig annyira könnyű, olyan nyilvánvalóan megszabadította az embereket a gonosztól, hogy lehetetlen volt el nem fogadni, így hát semmi sem tudta feltartóztatni elterjedését az egész világon. Ekkor Belzebubot, minden Sátán atyját, urát és parancsolóját nyugtalanság fogta el. Világosan látta, hogy az embereken való hatalmának mindörökre vége lesz, ha Krisztus nem tagadja meg tanítását.

Nyugtalan volt tehát, de nem csüggedt el, hanem arra bújtogatta a neki hódoló farizeusokat és írástudókat, hogy minél fájóbban megbántsák és gyötörjék Krisztust, Krisztus tanítványainak pedig azt tanácsolta, hogy szökjenek meg tőle, hagyják magára. Abban reménykedett: a szégyenletes kivégzésre szóló ítéletnek, a meggyalázásnak, valamennyi tanítvány hűtlenségének, végül pedig a szenvedéseknek és magának a kivégzésnek útján eléri azt, hogy Krisztus az utolsó pillanatban megtagadja tanítását. A megtagadás pedig megsemmisíti a tanítás minden erejét.

A döntő harc a kereszten folyt. Amikor Krisztus felkiáltott: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?" — Belzebub felujjongott. Felkapta a Krisztus számára előkészített bilincset, és miután rácsatolta a saját lábára, úgy igyekezett beigazítani, hogy ne lehessen kinyitni, ha majd Krisztus lábára kattantja rá.

Ám ekkor ezek a szavak hallatszottak a keresztről: „Atyám, bocsásd meg nékik, mert nem tudják, mit cselekszenek", utána pedig Krisztus felkiáltott: „Elvégeztetett!" — és kibocsátotta lelkét.

Belzebub megértette, hogy számára minden elveszett. Le akarta venni lábáról a bilincset, hogy elszaladjon, de meg sem tudott mozdulni. A bilincs összeforrott rajta és fogva tartotta a lábát. Ekkor a szárnyával akart felemelkedni, de nem tudta szétnyitni.

Látta, hogy Krisztus ragyogó dicsfényben alászáll a pokol tornácára, látta, hogy Ádámtól kezdve Júdásig minden bűnös kijön a pokolból, látta, hogy minden ördög szétszalad, látta, hogy a pokol falai zajtalanul széjjeldőlnek a világ négy tája felé. Ezt már nem tudta elviselni, és fülsiketítő visítással levetette magát a pokol megrepedt padlóján át a pincébe.

2.

Eltelt száz, kétszáz, háromszáz év...

Belzebub nem számolta az időt. Mozdulatlanul feküdt a feketc homályban és síri csendben. Mozdulatlanul feküdt, és igyekezett nem gondolni arra, ami történt, de mégis gondolt rá, és tehetetlenül gyűlölte azt, aki vesztét okozta. Ám egyszer — nem emlékezett rá és nem tudta, hány száz év telt el azóta — lábdobogáshoz, nyögéshez, kiabáláshoz, fogcsikorgatáshoz hasonló hangokat hallott valamerről.

Felemelte kissé a fejét és fülelni kezdett.

Hogy Krisztus győzelme után a poklot még vissza lehet állítani, azt nem akarta elhinni, de a dobogást, nyögést, kiabálást meg fogcsikorgatást közben egyre jobban lehetett hallani.

Belzebub felemelte törzsét, maga alá húzta bozontos, szőrös lábát, amelyen megnőtt a pata (a bilincs — nagy meglepetésére — magától lepattant róla), és szétnyíló szárnyával szabadon csapkodva éleset füttyentett; annakidején ezzel a füttyel hívta magához szolgáit és segítőit.

Még lélegzetet se vehetett, amikor a feje fölött rés nyílt, azon vörös fény villant át, egy sereg ördög egymást tiporva zúdult le a nyíláson a pincébe, és mint a holló a dögtetem körül telepetek le Belzebub köré. Voltak ott nagy és kicsiny ördögök, kövérek és soványak, hosszú és rövid farkúak, hegyes, egyenes és görbe szarvúak egyképpen.

Egy teljesen pucér, fényes-fekete ördög, amelynek kerek, csupasz képe, óriási lecsüngő hasa volt és vállára vetett körgallért viselt, közvetlenül Belzebub előtt guggolt, tüzes szemét hol felfelé fordítva, hol meg kimeresztve szüntelenül mosolygott és hosszú, vékony farkával egyenletesen ide-oda csápolt.

3.

— Mit jelent ez a lárma? — kérdezte felfelé mutatva Belzebub. — Mi van ott?

— Ugyanaz, ami azelőtt volt — felelte a körgalléros, fényes-fekete ördög.

— Hát csakugyan vannak még bűnösök? — kérdezte Belzebub.

— De még mennyien! — válaszolt a fényes-fekete.

— És mi van annak a tanításával, akinek a nevét sem akarom kiejteni? — kérdezte Belzebub.

A körgalléros úgy elvigyorodott, hogy kivillantak hegyes fogai, és a többi ördög között visszafojtott röhögés hallatszott.

— Az a tanítás nem zavar bennünket. Nem hisznek benne — felelte a körgalléros ördög.

— De hisz az a tanítás nyilvánvalóan megszabadította őket tőlünk, és ő ezt a tulajdon halálával pecsételte meg — mondta Belzebub.

— Csakhogy én átalakítottam — válaszolta a körgalléros ördög, és szaporán csápolt farkával a padlón.

— Hogy alakítottad át?

— Úgy alakítottam át, hogy az emberek nem az ő tanításában hisznek, hanem az enyémben, de azért az ő nevével jelölik.

— Hát ezt hogy csináltad? — kérdezte Belzebub.

— Ment az magától, én csak segítettem egy kicsit.

— Mondd el röviden — szólt Belzebub.

A körgalléros ördög lehajtotta fejét, hallgatott egy darabig, mintha összeszedné gondolatait, aztán ráérősen így kezdte:

— Amikor bekövetkezett a szörnyűség, hogy szétomlott a pokol, és a mi atyánk, urunk és parancsolónk eltávozott tőlünk, elmentem azokra a helyekre, ahol azt a tanítást hirdették, amely kis híján elpusztított bennünket. Szerettem volna látni, hogyan élnek azok az emberek, akik terjesztik azt a tanítást. És azt tapasztaltam, hogy azok az emberek, akik a szerint a tanítás szerint élnek, tökéletesen boldogok, és hozzáférhetetlenek számunkra. Nem mérgelődtek egymásra, nem hódoltak be a női bájnak, és vagy nem nősültek meg, vagy ha megnősültek, akkor cs ak egy feleségük volt, nem volt vagyonuk, mindent közös tulajdonnak tartottak, nem védekeztek erőszakkal a támadókkal szemben, és jóval fizettek a rosszért. És olyan szépen éltek, hogy a többiek mind jobban és jobban vonzódtak hozzájuk. Amikor ezt tapasztaltam, azt hittem, hogy mindennek vége, és már el akartam távozni. Ám történt egy eset — önmagában jelentéktelen, de véleményem szerint figyelemreméltó — így hát maradtam. Az történt, hogy ezek között az emberek között egyesek azt tartották, hogy mindenkinek körül kell metéltetnie magát és nem szabad tréflit enni, mások viszont úgy vélték, hogy ez fölösleges, senkinek sem kell okvetlenül körülmetéltetnie magát és mindent szabad enni. Erre én azt sugalltam ezeknek is, azoknak is, hogy ez a nézeteltérés rendkívül fontos, és hogy sem az egyik, sem a másik pártnak nem szabad engednie, mivel az az Isten szolgálatát érinti. El is hitték, úgy, hogy kiéleződtek a viták. Ezek is, azok is megharagudtak egymásra; erre én azt sugalltam ezeknek is, azoknak is, hogy csodákkal lehet bebizonyítani egy tanítás igazságát. Annyira akarták, hogy nekik legyen igazuk, hogy hitelt adtak nekem, én pedig egyik csodát a másik után rendeztem nekik. Nem volt nehéz. Mindent elhittek, ami alátámasztotta azt a vágyukat, hogy csakis nekik legyen igazuk. —

— Némelyek azt állították, hogy lángnyelvek ereszkedtek föléjük, mások azt mondták, hogy látták magát a meghalt mestert, és még sok egyebet. Kitaláltak olyasmit, ami sose volt, és nálunk semmivel sem ügyetlenebbül hazudtak annak a nevében, aki minket nevezett hazugnak, és ezt ők maguk se vették észre. Emezek ezt mondták amazoknak: a ti csodáitok nem valódiak, a mieink a valódiak. Amazok pedig ezt mondták emezeknek: nem, a ti csodáitok nem valódiak, a mieink a valódiak. —

— Símán ment a dolog, de én attól tartottam, hogy átlátnak a túlságosan is nyilvánvaló csaláson, ezért hát kitaláltam az egyházat. Amikor hinni kezdtek az egyházban, megnyugodtam: láttam, hogy meg vagyunk mentve, és vissza van állítva a pokol!

4.

— Mi az az egyház? — kérdezte szigorúan Belzebub, aki nem akarta elhinni, hogy szolgái okosabbak voltak nála.

— Az eskü az, hogy amikor az emberek hazudnak, és érzik, hogy nem hisznek nekik, ők az Istenre hivatkozva mindig ezt mondják: „Bizony isten, az az igaz, amit én mondok." Tulajdonképpen ez az egyház is, azzal a különbséggel, hogy azok az emberek, akik egyháznak minősítik magukat, azt állítják, hogy ők csalhatatlanok. Így aztán bármilyen ostobaságot mondanak is, többé nem tudnak vitatkozni. Létre pedig úgy jön az egyház, hogy az emberek elhitetik magukkal és másokkal a következőket: tanítómesterük, az Isten, azt akarta, hogy ne magyarázhassák azokat a törvényeket, amelyeket ő az embereknek kinyilatkoztatott; hogy ezt elérje, kiválasztott

olyan különleges személyeket, akik — akár saját maguk, akár azok, akiknek e hatalmat ők átadják — helyesen tudják magyarázni az ő tanítását. Úgy, hogy azok, akik egyháznak nevezik magukat, ezt tartják: önekik nem azért van igazuk, mert igaz az, amit hirdetnek, hanem azért, mert ők a tanítványai, tehát végső soron az Isten tanítványainak egyedül törvényes örökösei. Bár megvolt ennek a fogásnak is az a kényelmetlen oldala, mint a csodáknak: az, hogy egyszerre sokan állíthatták magukról, hogy ők az egyedüli igaz egyház tagjai (és ez így is volt). Azért volt előnye is: mihelyt az embereim kijelentették magukról, hogy ők az egyház, és tanításukat erre az állításra alapozták, többé már nem szívhatták vissza azt, amit kijelentettek, bármilyen ostobaságot állítottak is ők maguk és bármit mondtak is mások.

— De miért magyarázták az egyházak a mi javunkra azt a tanítást? — kérdezte Belzebub.

— Azért tették — folytatta a körgalléros ördög —, mert ezek az emberek, miután az isteni törvény kizárólagos értelmezőinek nyilvánították magukat és ezt másokkal is elhitették, a többi ember sorsának legfőbb intézőivé váltak, ezzel korlátlan hatalmat nyertek fölöttük. Miután pedig megkapták ezt a hatalmat, természetesen nagyravágyók lettek, javarészt elvetemedtek, és ezzel az emberek felháborodását és gyűlöletét hívták ki magukon ellen. Az ellenségeikkel folyatott harcban pedig — mivel az erőszakon kívül más eszközük nem volt — üldözni kezdték, kivégeztették, elégették mindazokat, akik nem ismerték el hatalmukat. Így hát tulajdon helyzetük kényszerítette rá őket, hogy félremagyarázzák a tanítást, és ezzel igazolják helytelen életüket, meg azokat a kegyetlenségeket, amelyeket ellenségeikkel szemben alkalmaztak. Így is tettek.

5.

— De hiszen az a tanítás olyan egyszerű és világos volt, hogy lehetetlen volt félremagyarázni! — mondta Belzebub, aki még mindig nem akarta elhinni, hogy a szolgái megtették azt, ami neki eszébe sem jutott. — „Amit akartok, hogy cselekedjenek nektek az emberek, ti is cselekedjétek nekik." Hát hogy lehet ezt félremagyarázni?

— E célból az én tanácsomra különböző módszereket alkalmaztak — mondta a körgalléros ördög. — Az embereknek van egy meséjük: A jó varázsló, hogy megmentsen egy embert a gonosztól, kölesszemmé változtatja, erre a gonosz varázsló kakassá változva már-már felcsippenti azt a szemet, de a jó varázsló egész mérő szemet szór arra a kis magra. Így aztán a gonosz varázsló nem tudja megenni azt a sok magot, és nem tudja megtalálni azt a szemet, amely neki kellene. Az én tanácsomra ugyanígy tettek ők is annak a tanításával, aki azt hirdette, hogy az egész törvénynek a lényege: amit akartok, hogy cselekedjenek nektek az emberek, ti is cselekedjétek nekik. Ők negyvenkilenc könyvet minősítettek az isteni törvény szent magyarázatává, és ezekben a könyvekben minden szót az Isten, a Szentlélek alkotásának tulajdonítottak. Az egyszerű, közérthető igazságra az állítólagos szent igazságoknak ilyen halmazát zúdították, úgyhogy lehetetlenné vált valamennyit elfogadni, vagy megtalálni köztük azt, amelyikre az embereknek szükségük van. Ez az egyik módszer. A másik módszer, amelyet több mint ezer éve sikerrel alkalmaznak, abból áll, hogy egyszerűen megölik, elégetik azokat, akik fel akarták tárni az igazságot. Mostanában ez a módszer már kezd kikopni a használatból, de azért egészen nem vetik el, és ha nem is égetik el azokat, akik megpróbálják feltárni az igazságot, úgy megrágalmazzák ezeket, annyira megmérgezik az életüket, hogy csak nagyon kevesen merik leleplezni őket. Ez a másik módszer. A harmadik módszernek az a lényege, hogy miután egyháznak, következésképpen csalhatatlannak nyilvánították magukat, nyíltan az ellenkezőjét tanítják annak, ami meg vagyon írva — ha éppen erre van szükségük — és magukra a tanítványaikra bízzák, hogy úgy kecmeregjenek ki ezekből az ellentmondásokból, ahogy tudnak és ahogy akarnak. Így például meg vagyon írva: egy tanítótok van, a Krisztus, és senkit se nevezzetek atyátoknak a földön, mert csak egy atyátok van, fenn a mennyben, és ne nevezzetek senkit mestereteknek, mert csak egy mesteretek van, Krisztus — ők pedig ezt mondják: csakis mi vagyunk az emberek atyjai és mesterei. Vagy például megmondatott: ha imádkozni akarsz, imádkozz egyedül, titokban, és az Isten meghallgat téged — ők pedig azt tanítják, hogy mindenkinek együtt, énekszóval és zene közepette, templomban kell imádkoznia. Vagy például meg vagyon írva: ne esküdjetek semmiképpen sem — ők pedig ezt tanítják: mindenkinek meg kell esküdnie, hogy feltétlenül engedelmeskedik a hatóságoknak, bármit követelnek is azok a hatóságok. Vagy például megmondatott: ne ölj — ők pedig azt tanítják, hogy lehet és kell is ölni a háborúban vagy bírósági ítélet alapján. Vagy például megmondatott: az én tanításom lélek és élet, táplálkozzatok vele úgy, mint a kenyérrel — ők pedig azt tanítják, hogy ha kis kenyérdarabokat borba teszünk és e darabok fölött elmondunk bizonyos szavakat, akkor a kenyér testté, a bor pedig vérré válik, és hogy ezt a kenyeret enni, ezt a bort inni nagyon hasznos lelki üdvössége végett. Az emberek elhiszik ezt és szorgalmasan eszik ezt a kotyvalékot, aztán pedig ha hozzánk kerülnek, nagyon csodálkoznak rajta, hogy ez a kotyvalék nem segít rajtuk — fejezte be a körgalléros ördög, kifordította a szemét és fülig húzott szájjal elvigyorodaott.

— Ez nagyon jó — mondta elmosolyodva Belzebub. És valamennyi ördög harsány hahotában tört ki.

6.

— Valóban ugyanúgy vannak nálatok paráznák, rablók és gyilkosok, mint régen? — kérdezte immár vidáman Belzebub.

Az ördögök is felvidultak, és mind egyszerre kezdtek beszélni, hogy mindent elmondjanak Belzebubnak.

— Nem ugyanúgy, mint régen, hanem még többen vannak, mint azelőtt — kiáltotta az egyik.

— A paráznák el sem férnek a régi helyiségekben — sivította a másik.

— A mostani rablók gonoszabbak a régieknél — harsogta a harmadik.

— Nem győzünk tüzelőt szerezni a gyilkosoknak — bömbölte a negyedik.

— Ne beszéljetek mind egyszerre! Az feleljen, akit kérdezek! Lépjen elő az, aki a paráznasággal foglalkozik, és mondja el hogy csinálja ezt most annak tanítványaival, aki megtiltotta, hogy az emberek váltogassák feleségeiket, és azt mondta, a nőre nem szabad kéjsóvárán tekinteni! Ki intézi a paráznák dolgát?

— Én — felelte Belzebubhoz fenekén közelébb csúszva egy asszonyos képű, petyhüdt arcú barna ördög, akinek nyáladzó szája szüntelenül úgy mozgott, mintha rágna valamit.

Ez az ördög, miután kicsúszkált a többiek sorából, guggra ült, fejét oldalt billentette, bojtos farkát előredugta a lába között és azt csóválgatva éneklő hangon így kezdte:

— Csináljuk mi ezt azon a régi módon is, amelyet még te, atyánk, urunk és parancsolónk alkalmaztál a paradicsomban és amely kezünkbe adta az egész emberi nemet; és új, egyházi módszerrel is. Az új, egyházi módszerrel a következőképpen csináljuk: Elhitetjük az emberekkel: az igazi házasságnak nem az a lényege, hogy a férfi és a nő ténylegesen egyesül, hanem az, hogy fel kell venniök a legjobb ruhájukat, el kell menniök egy e célra épült nagy épületbe, ott a fejükre kell tenniök külön e célra készített sajátos sapkákat, és különböző énekek hangjai közepette háromszor meg kell kerülniök egy kis asztalt. Azt sugalljuk az embereknek, hogy ez az igazi házasság. És az emberek, miután ezt elhitték, természetesen azt hiszik, hogy a férfinak és a nőnek mindennemű, a feltételektől eltérő egyesülése egyszerű, semmire sem kötelező kedvtelés vagy egészségügyi szükséglet kielégítése, így hát minden gátlás nélkül átadják magukat ennek a kedvtelésnek.

Az asszonyos, petyhüdtarcú ördög a másik oldalára billentette fejét és szünetet tartott, mintha azt lesné, milyen hatást tesznek a szavai Belzebubra. Belzebub helyeslése jeléül bólintott, az asszonyosképű ördög pedig így folytatta:

— Ezzel a módszerrel, bár nem hanyagoljuk el a tiltott gyümölcs és a kíváncsiság régi módszerét sem, amelyet még a paradicsomban alkalmaztunk — láthatóan hízelegni akart Belzebubnak —, igen jó eredményeket érünk el. Az emberek, azt képzelve, hogy köthetnek tisztességes egyházi házasságot azután is, ha már sok nővel egyesültek, százszámra váltogatják a nőket, és eközben annyira megszokják a bujaságot, hogy ugyanezt teszik az egyházi esküvő után is. Ha pedig valami okból nyűgnek érzik az ezzel az egyházi házassággal járó követelményeket, akkor úgy intézik a dolgot, hogy másodszor is körüljárják a kisasztalt, az első körbenjárást pedig érvénytelennek nyilvánítják.

Az asszonyosképű ördög elhallgatott, farkának végével letörölte nyálát, amellyel már tele volt a szája,a másik oldalra hajtotta fejét és szótlanul Belzebubra meredt.

7.

— Egyszerű és jó — mondta Belzebub. — Helyeslem. Ki foglalkozik a rablókkal?

— Én — felelte előlépve egy termetes ördög, amelynek nagy görbe szarva, felfelé pödört bajusza és óriási, ferdén álló mancsa volt. Ez az ördög, miután előmászott mint az előbbiek, mindkét mancsával katonásan megpödörte bajuszát és várta a kérdést.

— Az, aki szétrombolta a poklot — mondta Belzebub —, arra tanította az embereket, hogy úgy éljenek, mint az égi madarak: azt parancsolta, hogy az embernek a köpenyét is oda kell adnia annak, aki az ingét kéri és el akarja venni; ezt mondta: aki üdvözülni akar, annak szét kell osztania a vagyonát. Hát hogy tudjátok rablásra csábítani azokat, akik ezt hallották?

— Ugyanúgy tesszük ezt — mondta a nagybajuszú ördög, fejét fennségesen hátravetve —, ahogyan a mi atyánk, urunk és parancsolónk tette Saul királyaválasztásakor. Pontosan ugyanúgy, ahogy akkor atyánk sugalmazta, ezt sugalljuk az embereknek: ahelyett hogy abbahagynák egymás kifosztását, előnyösebb nekik, ha egy emberre korlátlan hatalmat ruháznak, és megengedik, hogy az fossza ki őket. A mi módszerünkben csak az az új, hogy rablási jogának szentesítése végett templomba visszük azt az embert, különleges süveget teszünk a fejére, egy magas karosszékbe ültetjük, egy pálcát meg egy gömböt adunk a kezébe, olajjal megkenjük, és Isten meg a Fiú nevében szentté és sérthetetlenné nyilvánítjuk ezt az olajjal megkent személyt. Úgyhogy immár semmi se korlátozhatja azt a rablást, amelyet ez a szentté és sérthetetlenné nyilvánított személy véghezvisz. Így aztán mind a szent és sérthetetlen személyek, mind pedig segítőik és segítőiknek segítői szakadatlanul nyugodtan és bátorságosan fosztogathatják a népet. Rendszerint olyan rendszert teremtenek és olyan törvényeket hoznak, amelyek lehetővé teszik, hogy a dologtalan kisebbség felkenés nélkül is mindig

büntetlenül kifoszthassa a dolgozó többséget. Úgyhogy az utóbbi időben bizonyos államokban felkentek nélkül is ugyanúgy folyik a rablás, mint ott, ahol vannak felkentek. Amint látja a mi atyánk, urunk és parancsolónk, lényegében régi módszer az, amelyet mi alkalmazunk. Csak az az új benne, hogy mi már általánosabbá, még burkoltabbá, térben és időben még kiterjedtebbé és még tartósabbá tettük ezt a módszert. Általánosabbá azzal tettük, hogy az emberek azelőtt a maguk akaratából engedelmeskedtek annak, akit megválasztottak; mi pedig úgy intéztük, hogy kívánságuktól teljesen függetlenül engedelmeskednek bárkinek, aki éppen jön, nem pedig annak, akit megválasztanak. Burkoltabbá azzal tettük, hogy azok, akiket kifosztanak, a különadók, a közvetett adók bevezetése folytán most már nem látják a fosztogatókat. Térben kiterjedettebbé pedig azáltal vált ez a módszer, hogy az úgynevezett keresztény népek, mivel nem érik be egymás fosztogatásával, a legfurcsább ürügyekkel, elsősorban a kereszténység terjesztésének örve alatt, fosztogatják mindazokat az idegen népeket is, akiktől van mit rabolni. Időben a társadalmi és állami kölcsönök bevezetése következtében vált a korábbinál kiterjedettebbé ez a módszer: most már nemcsak az élőket fosztják ki, hanem a jövendő nemzedéket is. Tartósabbá pedig azáltal tettük, hogy a fő rablók szent és sérthetetlen személyeknek minősülnek, így aztán az emberek nem mernek szembeszegülni velük. Mihelyt megkenik a fő rablót egy kis olajjal, máris nyugodtan rabolhat attól, akitől akar, annyit, amennyit akar. Én például Oroszországban egyszer kísérletképpen a legalávalóbb, ostoba, műveletlen és feslett nőszemélyeket ültettem trónra egymás után, olyanokat, akiknek erre még az ő törvényeik szerint se lett volna semmi joguk. Az utolsó pedig nemcsak feslett volt, hanem gonosztevő is, aki megölte a férjét és a törvényes trónörököst. És az emberek, csupán azért, mert fel volt kenve, nem szaggatták ki az orra lyukát, nem korbácsolták meg, ahogy más férjgyilkosokkal tenni szokták, hanem harminc éven át rabszolgaként engedelmeskedtek neki, és eltűrték, hogy ő és számtalan szeretője elrabolja nemcsak a birtokukat, hanem a szabadságukat is. Úgy, hogy a mai világban a nyílt rablások, vagyis az erszény, a ló, a ruha erőszakkal történő eltulajdonítása alig egy milliomod részét ha alkotja mindazoknak a törvényes rablásoknak, amelyeket rendszeresen véghezvisznek azok, akiknek erre lehetőségük van. Manapság a rablás büntetlen, burkolt, és általában annyira meghonosodott a rablásra való készség az emberek között, hogy csaknem valamennyi ember életének fő célja a rablás, amelyet csak a rablók egymás elleni harca mérsékel.

8.

— Nos hát, ez is jó! — mondta Belzebub. — De a gyilkosságok! Ki foglalkozik a gyilkosságokkal?

— Én — felelte a tömegből előlépve egy vérvörös ördög, akinek szájából agyarak álltak ki; hegyes szarva és felfelé merevedő vastag farka volt...

— Hát te hogyan kényszeríted rá a gyilkolásra annak a tanításnak, aki azt mondta, hogy ne torold meg rosszal a rosszat, szeresd ellenségeidet? Hogy tudod te gyilkosokká tenni ezeket az embereket?

— Csináljuk ezt mi a régi módszerrel is — felelte fülsértő, recsegő hangon a vörös ördög. — Vagyis úgy, hogy felkeltjük az emberekben a haszonhajhászást, az izgágaságot, a gyűlöletet, a bosszúszomjat, a büszkeséget. Ugyancsak a régi módszerrel ezt sugalljuk az emberek tanítóinak: azzal lehet az embereket legbiztosabban leszoktatni a gyilkosságokról, hogy maguk a tanítómesterek megölik nyilvánosan azokat, akik gyilkoltak. Ez a módszer nem igazán szolgáltatja nekünk a gyilkosokat, inkább csak előkészíti őket számunkra. Sokkal többet szolgáltatott és szolgáltat az egyház csalhatatlanságáról, a keresztény házasságról és a keresztényi egyenlőségről szóló új tanítás. Az első időkben az egyház csalhatatlanságáról szóló tanítás szolgáltatta nekünk a legtöbb gyilkost. Azok az emberek, akik a csalhatatlan egyház tagjainak nyilvánították magukat, azt hitték, bűn megengedni a tanítás félremagyarázóinak, hogy elrontsák az embereket, ezért az ilyen emberek megölése Istennek tetsző dolog. Így egész vidékek lakosságát lemészárolták és kivégezték, százezreket elégettek. Ebben az a nevetséges, hogy azok, akik kivégezték és elégették azokat, akik kezdték az igaz tanítást megérteni, ezeket a számunkra legveszélyesebb embereket a mi szolgáinknak vagyis az ördögök szolgáinak tartották. Ők maguk pedig, akik kivégezték, máglyán elégették emezeket és ténylegesen a mi engedelmes szolgáink voltak, az Isten akarata szent végrehajtóinak tekintették magukat. Így volt ez hajdanában. A mai világban pedig a keresztény házasságról és az egyenlőségről szóló tanítás szolgáltatja nekünk a legtöbb gyilkost. A házasságról szóló tanítás elsősorban hitvesgyilkosokat és gyermekgyilkos anyákat szolgáltat. Férjek és feleségek gyakran megölik egymást, amikor nyűgnek érzik a törvénynek és az egyházi házasság szokásának bizonyos követelményeit. Az anyák pedig többnyire akkor ölik meg gyermeküket, amikor azt az egyesülést, amelyből a gyermek származott, nem ismerik el házasságnak. Ilyen gyilkosságokat állandóan, szinte egyenletes ütemben követnek el. Az egyenlőségről szóló keresztény tanítás okozta gyilkosságokat pedig időközönként követik el, de olyankor aztán igen nagy mennyiségben. E tanítás szerint el akarják hitetni az emberekkel, hogy ők a törvény előtt mind egyenlőek. A megrablott emberek viszont érzik, hogy ez nem igaz. Látják, hogy ez a törvény előtti egyenlőség nem egyéb, mint hogy a rablók kényelmesen tovább rabolhatnak, ők pedig nem tehetik ezt olyan kényelmesen, így aztán felháborodnak és megtámadják rablóikat. És ilyenkor kezdődnek azok a kölcsönös öldöklések, amelyek olykor egyszerre több tízezer gyilkost szolgáltatnak nekünk.

9.

— És a háborúban elkövetett gyilkosságok? Hogyan veszitek rá ezekre annak a tanítványait, aki minden embert egy atyának fiává nyilvánított, és azt parancsolta, hogy ki-ki szeresse ellenségeit?

A vörös ördög elvigyorodott, láng- és füstsugarak lövelltek ki szájából és vastag farkával boldogan csapkodta saját hátát.

— Így csináljuk: minden néppel elhitetjük, hogy ők a legkülönb nép az egész világon: Deutschland über alles, Fraciaország, Anglia, Oroszország über alles; és hogy az illető népnek (a név mindig megemlítendő!) kell uralkodnia minden nép felett. És mivel minden népnek ugyanazt sugalljuk, ők állandó fenyegetést éreznek szomszédaik részéről, szüntelenül készülnek a védelemre és agyarkodnak egymásra. De minél jobban készül védelemre az egyik fél és minél jobban agyarkodik ezért a szomszédaira, annál jobban készülnek a védelemre és annál jobban agyarkodnak egymásra a többiek is valamennyien. Úgyhogy most mindazok, akik annak a tanait vallják, aki minket nevezett gyilkosoknak, állandóan és elsősorban az öldöklésre való felkészüléssel és magával az öldökléssel vannak elfoglalva.

10.

— Hát ez szellemes! — mondta rövid szünet után Belzebub. — Dehát a csalástól mentes tudós emberek hogy nem vették észre, hogy az egyház elferdítette a tanítást, és miért nem állították vissza?

— Ezt nem tehetik meg — mondta előremászva, magabiztos hangon egy fénytelen-fekete, laposan lejtős homlokú, előálló nagy fülű palástos ördög, amelynek a tagjain nem volt izom.

— Miért nem? — kérdezte szigorúan Belzebub, akit bosszantott a palástos ördög pökhendi modora.

A palástos ördög ügyet se vetett Belzebub dorgáló hangjára, nyugodtan, ráérősen leült, de nem guggra, mint a többiek, hanem törökülésbe, keresztbe tette csontos lábát, és halk, egyenletes hangon, folyékonyan beszélni kezdett:

— Azért nem tehetik meg, mert én állandóan elvonom a figyelmüket arról, amit megismerhetnének és meg is kellene ismerniök, és olyasmire irányítom, amit fölösleges tudniok és soha nem is tudhatnak meg.

— Hát ezt hogy csinálod?

— Korszakonként más-másképpen csináltam és csinálom — felelte a palástos ördög. — Hajdanában azt hitettem el az emberekkel, hogy a legfontosabb számukra minden részletet tudni a szentháromság személyeinek egymáshoz való viszonyáról, Krisztus származásáról, természetéről, az Isten tulajdonságairól stb. Sokat és hosszadalmasan okoskodtak, vitatkoztak, mérgelődtek, bizonygatták a maguk igazát. És ezek az okoskodások annyira lekötötték őket, hogy egyáltalában nem törődtek azzal, hogyan kellene élniök. És mivel nem törődtek vele, hogyan kellene élniök, nem is volt szükségük rá, hogy tudják azt, amit tanítójuk az életről mondott. —

— Azután amikor már annyira belegabalyodtak ezekbe az okoskodásokba, hogy ők maguk sem értették azt, amiről vitatkoztak, némelyeknek azt sugalltam, hogy a legfontosabb számukra: tanulmányozni és megmagyarázni mindazt, amit egy Arisztotelész nevű ember írt, aki évezredekkel ezelőtt Görögországban élt; másokkal pedig azt hitettem el, hogy a legfontosabb számukra: megtalálni azt a követ, amelynek segítségével aranyat lehetne csinálni, és azt az elixírt, amely kigyógyítaná az embereket minden betegségből és halhatatlanná tenné őket. És a legokosabbak, a legtanultabbak erre irányították minden szellemi erejüket. —

— Azokkal pedig, akiket ez nem érdekelt, elhitettem, hogy a legfontosabb: tudni, vajon a föld kering-e a nap körül vagy a nap a föld körül. És amikor kiderítették, hogy a föld kering és nem a nap, és megállapították, hány millió kilométerre van a föld a naptól, nagyon örültek, és attól fogva mindmáig még szorgalmasabban tanulmányozták, milyen távol vannak a csillagok, holott tudják, hogy ezeknek a távolságoknak nincs és nem is lehet végük; hogy maguknak a csillagoknak a száma is végtelen, és hogy teljesen fölösleges is volna ezt tudniok. Ezenkívül még azt is elhitettem velük, hogy nagyon fontos és szükséges tudniok, hogyan jöttek létre az állatok, a férgek, a növények és a végtelenül kicsiny élőlények. És bár ezt szintúgy egyáltalában nem szükséges tudniok; bár egészen világos, hogy lehetetlen is megtudniok, mert élőlény épp úgy végtelenül sok van, mint csillag, ők minden szellemi erejüket az anyagi világ jelenségeinek effajta kutatására fordítják, és nagyon csodálkoznak azon, hogy minél több olyat ismernek meg, amit fölösleges megismerniök, annál több olyasmi marad, amit nem sikerült megismerniök. És bár nyilvánvaló, hogy kutatásaikkal egyenes arányban egyre szélesedik annak a területe, amit még meg kellene ismerniök, egyre bonyolultabbá válnak a kutatás tárgyai és egyre kevésbé hasznosíthatóak az életben a kutatásokkal szerzett ismeretek, ez egy cseppet sem zavarja őket, így hát foglalatosságuk fontosságáról teljes mértékben meggyőződve folytatják kutatásaikat, terjesztik, írják, kinyomatják, egyik nyelvről másikra fordítják javarészt teljesen haszontalan kutatási eredményeiket és értekezéseiket, amelyek ha nagy ritkán alkalmasak is valamire, ez a valami nem több, mint a gazdag kisebbség szórakoztatása és a szegény többség helyzetének rontása. Hogy pedig sohase ébredjenek rá, hogy csakis egy dolog: az

élet Krisztus tanításában megmutatott törvényeinek megalkotása volna szükséges számukra, azért elhitetem velük, hogy a lelki élet törvényeit úgysem ismerhetik meg; hogy minden vallási tanítás, köztük Krisztusé is csak tévedés és babona; hogy azt, hogy miképpen kell élniök, abból a tudományból tudhatják meg, amelyet én agyaltam ki a számukra (szociológiának hívják), amely annak tanulmányozásából áll, hogy milyen, a maitól eltérő módon éltek rosszul azelőtt az emberek. Ilyenformán ahelyett, hogy Krisztus tanítása alapján ők maguk igyekeznének jobban élni, azt hiszik, hogy csupán a régebbi emberek életét kell tanulmányozniok és ebből a tanulmányozásból kikövetkeztethetik az élet általános törvényeit, és ahhoz, hogy jól éljenek, ezekhez a kitalált törvényekhez kell csak igazítaniok az életüket. —

— És hogy még jobban megerősítsem őket tévedésükben, az egyház tanításához hasonló valamit csöpögtetek belé jük: azt, hogy van az ismereteknek bizonyos folytonossága, amelyet tudománynak nevezünk, és hogy ennek a tudománynak az állításai éppoly csalhatatlanok, mint az egyház állításai. —

— Mihelyt pedig azok, akiket a tudomány művelőinek tartanak, hisznek csalhatatlanságukban, természetesen kétségtelen igazságokként kiáltják ki a legfölöslegesebb sőt nem ritkán a legbárgyúbb ostobaságokat is, amelyeket, ha már egyszer kimondták őket, többé nem vonhatnak vissza. —

— Ezért mondom én azt, hogy mindaddig, amíg tiszteletet, sőt szolgai alázatot tudok kelteni bennük az iránt a tudomány iránt, amelyet én agyaltam ki a számukra, sohase fogják megérteni azt a tanítást, amely kis híján pusztulásunkat okozta.

11.

— Nagyon jó! Köszönöm — mondta Belzebub és felragyogott az arca. — Jutalmat érdemeltek, és én méltóképpen meg is jutalmazlak benneteket.

— De miránk megfeledkezett! — kiáltozta zagyván a többi, különböző színű, kisebb-nagyobb, görbe lábú, kövér és sovány ördög.

— Hát ti mit csináltatok? — kérdezte Belzebub..

— Én a technikai fejlődés ördöge vagyok.

— Én a munkamegosztásé.

— Én a közlekedésé.

— Én a könyvnyomtatásé.

— Én a művészeté.

— Én az orvostudományé.

— Én a kultúráé.

— Én a nevelésé.

— Én az emberek megjavításáé.

— Én a kábításé.

— Én a jótékonyságé.

— Én a szocializmusé.

— Én a feminizmusé — kiabálták mind egyszerre és Belzebub színe elé tolakodtak.

— Beszéljen mindegyikőtök külön és röviden — rivallt rájuk. — Nos, te mit csinálsz? — fordult a technikai fejlődés ördögéhez.

— Én elhitetem az emberekkel, hogy minél több használati tárgyat gyártanak és minél gyorsabban gyártják őket, annál jobb lesz nekik. És az emberek, életüket tárgyak termelésére fecsérelve, egyre többet és többet gyártanak, noha azoknak, akik gyártják nincs szükségük rá, akik meg nem gyártják, azok számára hozzáférhetetlenek.

— Jó. No és te? — fordult Belzebub a munkamegosztás ördögéhez.

— Én elhitettem az emberekkel, hogy mivel sokkal gyorsabban lehet a tárgyakat gépekkel gyártani, mint kézzel, gépekké kell változtatni az embereket, és ők ezt meg is teszik, a gépekké változtatott emberek pedig gyűlölik azokat, akik ezt tették velük.

— Ez is jó. És te? — fordult Belzebub a közlekedés ördögéhez.

— Én azt hitetem el az emberekkel, hogy igen üdvös és szükséges is számukra, hogy minél gyorsabban tudjanak egyik helyről a másikra utazni. És az emberek, ahelyett, hogy ki-ki a maga helyén igyekeznék az életén javítani, az élet nagy részét egyik helyről a másikra utazgatással töltik el, és nagyon büszkék arra, hogy egy óra alatt ötven kilométert, vagy még többet is meg tudnak tenni.

Belzebub ezt is megdícsérte.

Előlépett a könyvnyomtatás ördöge. Ahogy elmagyarázta: az ő dolga közölni minél több emberrel mindazokat a galádságokat és ostobaságokat, amiket csinálnak és írnak a világon.

A művészet ördöge elmagyarázta: ő, azon a címen, hogy vígaszt nyújt az embereknek, magasztos érzéseket kelt bennük, vonzó formában ábrázolván, ösztönzést ad bűneiknek.

Az orvostudomány ördöge elmagyarázta: az ő dolga elhitetni az emberekkel, hogy a testükkel való törődés a legfontosabb számukra. És mivel a testükkel való törődésnek se vége, se hossza, azért azok, akik az orvostudomány segítségével a testükről gondoskodnak, nemcsak a mások életéről feledkeznek meg, hanem a sajátjukról is.

A kultúra ördöge elmagyarázta: ő azt hiteti el az emberekkel, hogy amolyan eredményféle mindazon dolgok használata, amelyek a technikai fejlődés, a munkamegosztás, a közlekedés, a könyvnyomtatás, a művészet, az orvostudomány hatáskörébe taroznak, ilyenformán az, aki él is mindezekkel, teljesen elégedett lehet önmagával és nem kell arra törekednie, hogy tökéletesedjék.

A nevelés ördöge elmagyarázta: ő azt hiteti el az emberekkel, hogy, bár ők maguk helytelenül élnek és fogalmuk sincs arról, hogy mi a helyes élet, gyermekeiket megtaníthatják rá.

Az emberek megjavításának ördöge elmagyarázta: ő arra tanítja az embereket, hogy, bár maguk is gyarlók, mégis megjavíthatják a gyarló embereket.

A kábítás ördöge elmondta: ő arra tanítja az embereket, hogy ahelyett, hogy a helytelen élet okozta szenvedésektől megszabadulni és helyesebben élni igyekeznének, jobb, ha az ital, a dohány, az ópium, a morfium hatására bódulatba merülnek.

A jótékonyság ördöge elmondta: ő azt hiteti el az emberekkel, hogy ha visszajuttatnak egy-egy latnyit azoknak, akiktől vékaszámra raboltak, akkor erényesek és nem szorulnak tökéletesedésre — és ezzel megakadályozza, hogy eljussanak a jósághoz.

A szocializmus ördöge azzal kérkedett, hogy ő az emberek legmagasabb fokú közösségi életének megteremtése céljából ellenségeskedést szít a társadalmi osztályok között.

A feminizmus ördöge azzal hencegett, hogy ő az élet még tökéletesebb berendezése érdekében — az osztályok közötti ellenségeskedésen túl — ellenségeskedést szít a nemek között is.

— Én a komfort ördöge vagyok! Én a divaté! — kiáltották vigyorogva, Belzebub elé mászva újabb ördögök.

— Hát azt hiszitek, olyan öreg és ostoba vagyok én, hogy nem értem: mihelyt az életről szóló tamítás hamis, azonnal hasznunkra válik minden, ami különben ártana nekünk?! — kiáltotta Belzebub, harsány hahotára fakadt és talpra ugrott. Az ördögök körülvették őt. Az egymásba kapaszkodó ördögök láncának egyik végén a körgalléros, az egyház feltalálója állt, a másik végén pedig a palástos, a tudomány feltalálója. Ez a kettő is egymásnak nyújtotta mancsát, és ezzel a kör bezárult.

És röhögve, sikongatva, fütyülve, hujjogva, körbeforogva, farkaikkal csapkodva valamennyien táncra perdültek Belzebub körül. Belzebub meg kiterjesztett szárnyával csapkodva, magasra fel-felugorva táncolt középen. Odafentről pedig jajgatás, sírás, nyögés hallatszott és fogcsikorgatás.

Itt a piros, hol a piros?

Kartondobozok, 3 gyufásskatulya, ügyes kéz — ennyi kell ehhez a játékhoz. Embergyűrű veszi körül a BŰVÉSZT, aki tekeri, forgatja, tologatja a 3 gyufásdobozt. Az egyik alatt ott egy kis piros golyó. Ha eltalálod, melyik alatt, — 1000 forintod helyett 2000-et kapsz vissza.

DUPLA VAGY SEMMI! Embergyűrű lépten-nyomon. Balek mindig akad. Nagy a kísértés: egy perc alatt megduplázni az egyre inkább értékét vesztő pénzemet.

Én is ott állok és nézem... A BŰVÉSZ szó nélkül fizet. Azonnal. Nem kell a postást lesni, mikor hozza a nyugdíjat! Nem kell kuporgatni, mert itt megduplázhatom a kosztpénzt!

Idős bácsi nyújtja az ezrest.. Felesége adta, hogy vegyen csirkelábat húslevesnek, olcsó zöldséget és burgonyát paprikáskrumplinak. Erre futja csak a nyugdíjból....

A bácsi mohón figyeli a BŰVÉSZ kezét. Nyújtja a feleségétől kapott kosztpénzt. Itt csak nyerni lehet! S közben nem veszi észre, hogy a BŰVÉSZ keze villámgyorsan kicserélte a két skatulyát. Már nem ott van a golyó, ahol az előbb a bácsi látta.

Odaveszett a kosztpénz... Mit fog szólni a feleségem? De hiába sír a bácsi...

Amott amerikai sorsjegyet kaphat a magyar... Mások lottószelvényeiket viszik sietve a ládához...

Mindenki nyerni akar! Riadt, megfáradt, kiábrándult arcok... 1991. ádventjén, itt, Budapesten...

ADNI, másokon segíteni — miért oly nehéz?

O. G.

Népi karácsonyi és újévi énekek

Pereszlény (Hont vm.)

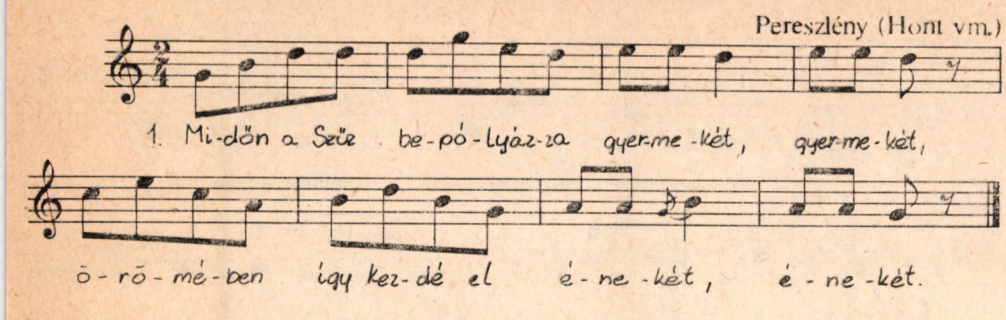

2. Ó én szerelmes magzatom, buj-buj-buj, buj-buj-buj
aludj szivemnek öröme, csuj-csuj-csuj, csuj-csuj-csuj

3. Nem alhatok édesanyám jaj-jaj-jaj, jaj-jaj-jaj
mert érkezett a szivemre baj-baj-baj, baj-baj-baj

4. Mi bajod hát ó gyönyörű Jézusom, Jézusom
Mondd meg nekem, Te anyádnak Krisztusom, Krisztusom

5. Látod anyám az egeket elhagytam, elhagytam
és egy rongyos istállóba szállottam, szállottam.

Ravaszd (Győr m.)

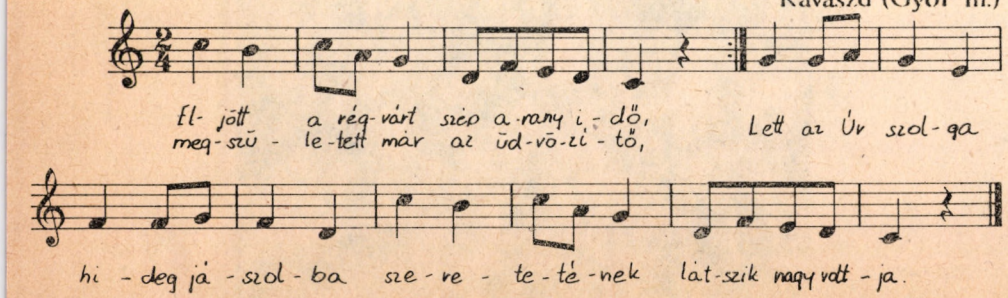

Eperjes (Sáros vm.)

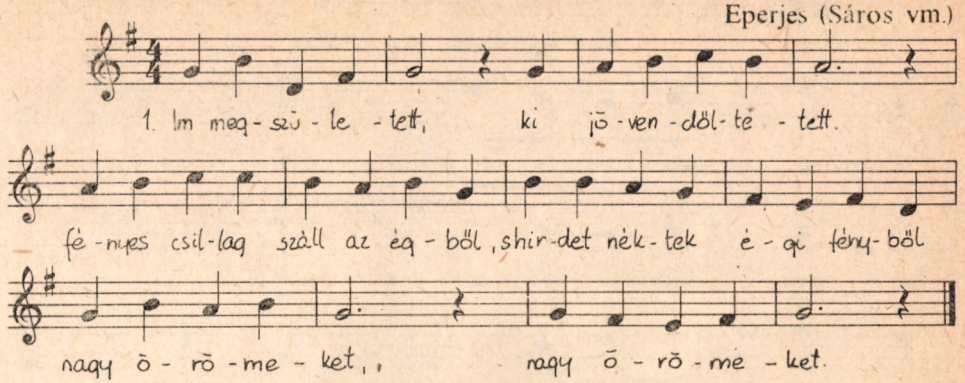

2. Csak a szeretet segíthet titeket
menjetek hát Betlehembe
s tegyetek ott örvendezve
nagy tiszteletet, nagy tiszteletet.

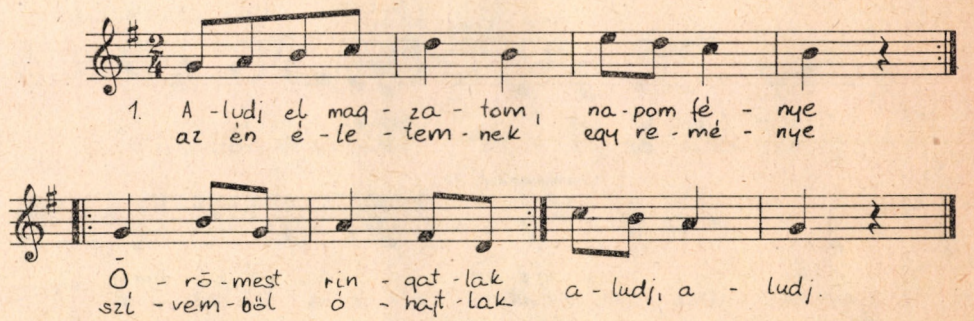

2. Aludj el fiacskám, rózsaszálam.
aludj el zöld ágam, kis violám!
Örömest ringatlak, szivemből óhajtlak.
Aludj, aludj!

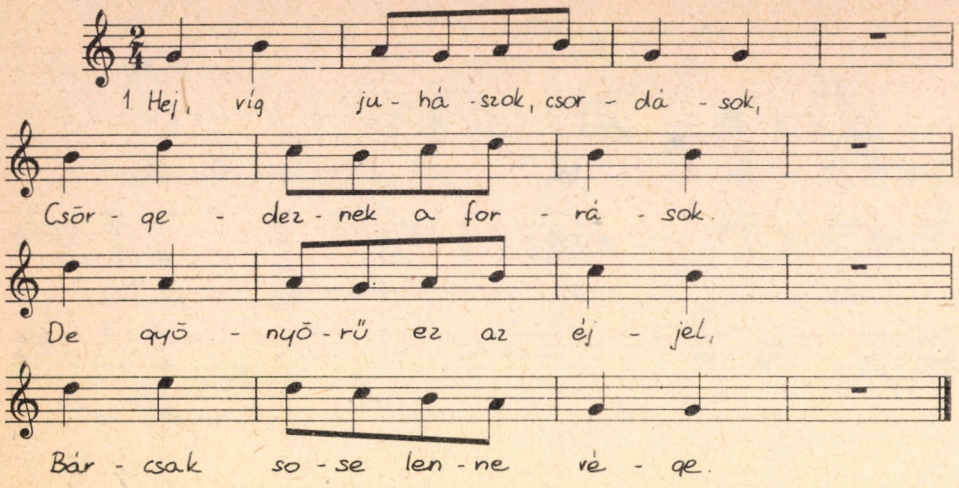

2. Hát íme Betlehem felett, láthattok nagy fényességet.
Ott egy csillag is megállott, ronggyos pajtára leszállott.
3. Hogy felserkentem álmomból, láttam csillagot Jákobtól.
Hogy felkeltem, láttam tüzet, mely jelentett egyszülöttet.
4. Hogy ültem a tűz melegén, hát íme egy fényes legény.
Hirdet glóriát, örömet, mely megnyitja szíveinket.

Pálóczi Horváth Ádám

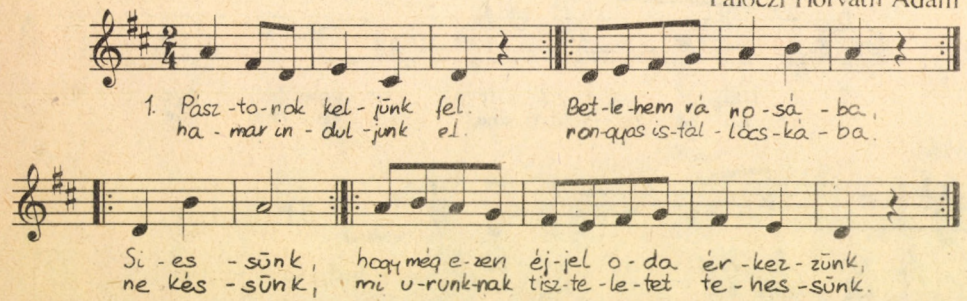

2. Angyalok hirdetik, Messiás születik.
Itt van jele fényének,
helye születésének,
Pajtába, pólyába,
be vagyon takarva pásztorcskájába,
áldott gyermek, szenved már kis korába.

Újévi köszöntő

Nagyszalonta

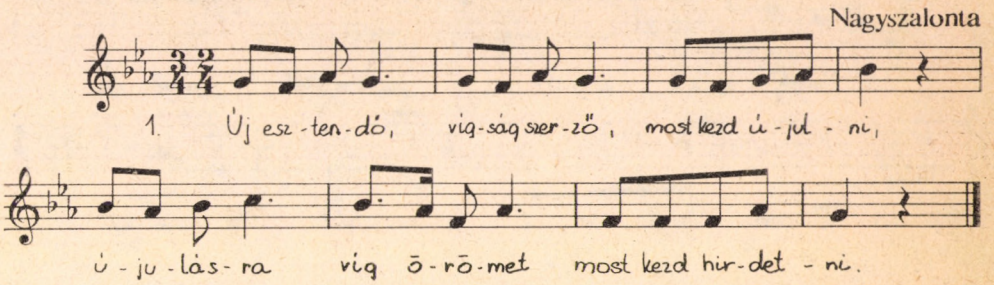

2. Hirdeti már a Messiást eljöttnek lenni,
legyetek a nagy Istennek buzgó hívei!
3. Alsó kék ég, felső szép ég dicsérd Uradat,
Urad áldjad menny, föld, tenger, te megtartódat!
4. Megtartódnak, táplálódnak mondj hozsannákat,
Hozsanna néked, Úr Jézus, adj víg napokat!

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Cseresznyelopás — szalámilopás — könyvlopás — ködmönlopás ...

Egy szép májusvégi napon hazafelé siettem, mert jóbarátomat, Kutyukuruttyot hívtam meg ebédre. Ahogy hátulról megyek kis házam felé, két kisfiút vettem észre a kerítés tövében; a cseresznyefa kihajlő ágáról akarták a gyümölcsöt leszedni. Az ág elég magasan volt, ugrándozva próbálták elérni. Először megijedtek, amikor odaléptem hozzájuk, de szavaim nyomán csakhamar megnyugodtak:

— Miért idekint ugrándoztok, másszunk be, ott sokkal alacsonyabban van a cseresznye!

Mindketten megrökönyödve néztek rám:

— De bácsi, mi nem akarunk lopni!

Elnevettem magam:

— Na de hiszen ez a fa a kerítésen kívül is, belül is ugyanaz. Ha itt kint szedhetünk róla, ugyanolyan nyugodtan be is mászhatunk!

A gyerekek egy darabig még töprengtek, de aztán utánam szépen bemásztak a kerítésen.

Még nem kezdtünk el enni, amikor ezt indítványoztam:

— Nézzétek, milyen aranyos kis ház! Menjünk be, nézzük meg, milyen belülről!

Erre aztán az idősebb, Péter, kijelentette:

— Idegen házba nem megyünk be, hiszen az majdnem betörés!

Megint nevettem:

— Jaj de csacsik vagytok! Ez a kert ugyanúgy másvalakié, mint a ház, márpedig a kertbe nyugodtan bemásztunk, igaz-e? Akkor hát éppoly nyugodtan besétálhatunk a házba is, nem követünk el nagyobb csínyt egy hajszállal se.

Péter elgondolkodva nézett a kisebbre, Ferkóra:

— Igaza van a törpe bácsinak! És a házból szemmel is tarthatjuk az utcát. Idejében eliszkolhatunk, ha hazajön valaki.

Beosontunk hát a házba. Egy nagy tál cseresznye csábítóan piroslott az asztal közepén. Mégse esett neki egyikük se. Ferkó a szobában nézelődött, Péter az utcára kémlelt, és rögtön meg is ijedt:

— Ül valaki a kapu mellett a padon!

Kitekintettem:

— Az ám! Egy öreg bácsi, ez jó barátja a ház gazdájának, vendégségbe jött. De milyen jó, hogy odakint várja, legalább szemmel tarthatjuk. Amíg az becammog, százszor is elillanhatunk a kerítésen át. De együnk hát cseresznyét, gyertek már!

A fiúk azonban csak úgy ímmel-ámmal közeledtek az asztalhoz. Péter kivett egy szemet. Megnézte és visszatette:

— Meg is van mosva, vizes! A fáról én szívesen eszem, de így..., ebből... olyan furcsa! A fán magától megterem, de ezzel már dolgozott valaki, leszedte, megmosta, idekészítette magának. Ebből enni: hát ez már valami lopás féle.

Megint nevettem egy nagyot:

— Ó, te oktondi Péter! Hát gondolkozzál egy kicsit! Azzal a cseresznyével, amit a fa tetején szedsz, szintén rengeteget dolgozott valaki! Talán többen is! Először is meg kellett venni a kertet. Mennyi munka, míg az a pénz összegyűlt! Aztán el kellett ültetni a fát. És minden évben a fa körülásása, permetezése! Ehhez a rengeteg munkához mérve jelentéktelen többlet az a semmiség, hogy le is szedték és meg is mosták! Ha tehát a fáról nyugodtan ennénk: egészen nyugodtan ehetjük ezt is!

Most már határozottan léptek oda mindketten az asztalhoz. De ekkorra már bekukkantottam a konyhába és megint elrikkantottam magam:

— Várjatok! Szalámi is van! Azt együnk előbb, csak utána a cseresznyét!

Most már megdöbbenve néztek össze, aztán a nagy darab szalámit nézték. Ferkó rokonszenvvel vizsgálgatta, de Péter komoran kijelentette:

— Szalámit nem eszünk! Az már lopás volna.

Most már Ferkó is elkomorodott:

— Úgy van! Nem eszünk! A szalámi nem gyümölcs!

Még nagyobbat nevettem, mint az előbb:

— Hát micsoda? A szalámi ugyanúgy a föld és az ember munkájának gyümölcse, mint a cseresznye. Hát tanuljatok meg gondolkodni egy kicsit! A cseresznyefa is, a sertés is élőlény. Mind a kettőt gondozni, táplálni kell. A szalámit a gyárban készítik keverő- és töltőgépekkel. Lehetséges hát, hogy ebben a szalámiban nincs is annyi munka, mint ebben a tál cseresznyében! Ha tehát a cseresznyét nyugodtan fogjuk enni, még nyugodtabban ehetünk előtte szalámit is! A cseresznyézés, mint tudjuk, nem lopás. Akkor hát éppen úgy nem lopás a szalámizás sem.

A két fiú most más elgondolkodva nézett össze, és Ferkó buzgón bólogatni kezdett:

— Igaza van a törpe bácsinak, ehetünk szalámit is nyugodtan!

Bólintott Péter is:

— Együnk!

Voltak tányérok is a terített asztalon. Az egyiken már szeleteléshez készültem, szemem azonban megakadt a dúsan megrakott könyvespolcokon, és újból felrikkantottam:

— Várjunk egy kicsit, legyünk előrelátók! Ha jön valaki és iszkolni kell, akkor már nem lesz időnk válogatni a könyvek között. Válasszuk hát most ki nyugodtan, hogy melyiket akarjuk elvinni. Nézzétek: Verne Gyula Összes művei! Én az Ox doktor eszméjét viszem, mert azt még nem olvastam. Válasszatok ti is!

Most már szinte rémülten néztek rám, és Péter szörnyűlködött:

»

« — De hiszen a törpe bácsi igazi tolvaj! A könyv nem hasonlítható a cseresznyéhez vagy a szalámihoz!

Most már annyira nevettem, hogy még az oldalamat is fognom kellett:

— Hát nem is kell hasonlítani, mert

hiszen ugyanaz. A könyv is a föld és az ember közös munkájának a gyümölcse. Papírját növényből, nyomdafestékjét zsiradékból munkálták ki. Íróját növényi és állati táplálék növesztette fel. Szelleme talaját tanítók ásták fel évről évre. Tehetsége lombjait olvasás permetezte.

Péter indulatosan kiáltott közbe:

— De a könyv nem ennivaló!

Megkapaszkodtam az asztalban, hogy el ne essem a nevetéstől:

— De táplálék, te csacsikirály! Azt hiszed, hogy csak a szád útján táplálhatod magad? Szemed és füled útján nem? Nem hallottál még a lelkesítő dalról, amelytől jobban nő az ember energiája, mint egy hektoliter kakaótól? Aki tehát nyugodtan csen a fáról munkával termett cseresznyét, az nyugodtan csenhet a konyhából szalámit, a polcról meg Verne-könyvet. Sőt, akár azt a ködmönt is magával viheti lelkiismeretfurdalás nélkül. Na válasszatok már! Itt a Grant kapitány gyermekei, ez jó lenne neked, Péter. Neked, Ferkó, a Cascabel Caesar-t ajánlom, ha még nem olvastad. Cirkuszos!

Nyújtottam feléjük a könyveket, néztek is rá vágyakozva, de Péter komoran kijelentette:

— Nekem nem kell!

Szintén komoran, de sóhajtva, kimondta Ferkó is:

— Nekem se.

Sóhajtottam magam is:

— Akkor hát lássunk hozzá a szalámihoz!

De nem mozdultak. És Péter ezt mondta:

— Nem eszem! Ha ennék a szalámiból, akkor könyvet is lophatnék!

Csóváltam a fejem erősen, de belenyugodtam:

— Hát jó, lakomázzunk akkor csak cseresznyét!

De Péter hátralépett az asztaltól:

— Az se kell!

Most már felnyögtem:

— Nehéz ember vagy, Péter, annyi bizonyos! Na, akkor menjünk vissza a kertbe és együnk a fáról!

De Péter komoran rázta a fejét:

— Nem eszem a fáról se! Ha ennék a fáról, akár azt a ködmönt is elvihetném! Rájöttem, hogy egykutya. Gyere Ferkó, kimászunk!

Fordultak az ajtó felé, hogy kisiessenek a kertbe. De nem moccantak tovább, az ajtóban ugyanis állt valaki. Az az öreg bácsi, aki az előbb még az utcai padon üldögélt. A nagy vitában nem nézegettünk ki rá, és csöndesen bebaktatott. Törpe volt ő is, mint magam. A két fiú megszeppenten bámult. De úgy látszott nem lesz semmi baj, mert a törpe bácsi csak énrám zsörtölődött:

— Hát te hol jöttél be a vendégeiddel, Moha? Fél órája várlak a kapu előtt.

— Hátul másztunk be a kerítésen, cseresznyét akartunk csenni, de nem bírom rábeszélni őket.

A törpe bácsi nagyot nézett.

— Megbolondultál? Önmagadtól akartál cseresznyét csenni?

De még nagyobbat néztek a fiúk. Most már ráeszméltek, hogy Törpeházára vetődtek, és már azt is tudták, kinél vannak. Péter felkiáltott:

— Moha bácsi! Most már értem ezt a huncutságot!

Kiáltott Ferkó is:

— Nekem rögtön olyan gyanús volt, hogy itt minden olyan kicsi.

Bemutattam őket a törpe bácsinak, őt meg nekik.

— Ez a bácsi Kutykurutty, az én régesrégi jóbarátom, akiről olyan sokszor meséltem nektek a rádióban. Csak hát, persze, most már nem hat esztendős.

Kutykurutty rávágta:

— De még mindig ugyanúgy összeszid téged: ha meghívsz ebédre, maradj itthon és ne várakoztass! Nekem már majd kiesik a gyomrom az éhségtől!

Ferkó kuncogott:

— Nekem is!

Nevettem:

— Legyetek nyugodtak, készen van az ebéd. Mossatok kezet, fiúk, te is, Kutykurutty, és már hozom is a levest. Ferkó! Tégy az asztalra még két terítéket!

Péter az asztal közepéről a pohárszékre vitte a tál cseresznyét, elgondolkodva nézte és így szólt:

— Na, te cseresznye! Te se tudod, milyen közeli rokona vagy a szalámiknak, könyvnek, ködmönnek, — mindennek! Én már tudom.

A tél

A gyermek az ablaknál áll.
Havazik szakadatlan.
A hulló hópihékben
Kacag ezer kis angyal.
Az angyalok kis lábán
Ezüst sarkantyúk pengnek,
Ujjongva tapsol nékik
A gyémántszemű gyermek.
Egy szénfejű nagy varjú
Az ablaknál elszárnyal.
Fehér lovak suhannak
Csengős farsangi szánnal.
Minden fehér: az utca,
A háztető, a rétek,
A hóember, a nyúlház,
A föld, az ég — fehérek.
A gyermek arcát víg patakként önti el a vér.
És boldogan kiáltja: itt a tél, itt a tél!

Az agg az ablaknál ül.
Havazik szakadatlan.
A hulló hópihékben
Zokog ezer kis angyal.
Az angyaloknak lábán
Nehéz bilincsek vannak.
Ijedtség szúr szívébe
A megtörtszemű aggnak.
Egy szénfejű nagy varjú
Az ablaknál elszárnyal.
Fekete lovak futnak
Dübörgő üveg-szánnal.
Minden fehér és dermedt,
Mint néma szemfedő,
Fehér a templom tornya,
Fehér a temető.
Az agg arcából lassan-jassan eltűnik a vér.
Szemét lehúnyva súgja: itt a tél, itt a tél...

Harsányi Lajos

Merza József

A történelem az élet tanítómestere

Lelkigyakorlatos elmélkedés

Diák koromban a latin olvasmányok végére mindig jutott néhány bölcs megállapítás, amelyet könyv nélkül illett tudni, még akkor is, ha tizenéves fejünk éppen csak felfogta, de semmiképpen nem tapasztalta a szentenciák értelmét. Ez volt a tankönyvírók szokása, mi pedig több-kevesebb buzgalommal megtanultuk a házi feladatot. Tíz évtől hatvanig hamar elmúlik az élet, de ha van időnk gondolkodni, időről-időre megállapítjuk, hogy a bölcs mondások szerzőinek igaza van. Életünk egy része az elfogadott és emlékezetbe vésett gondolkodási formák megtöltése saját tapasztalatainkkal, a megtanult képletek igazolása önmagunk számára.

Vannak bizonyos korok, amikor inkább csak a szakemberek gazdagítják tényleges ismereteiket, s az átlagpolgár problémátlanul éli a viktoriánus vagy a ferencjózsefi boldog békeidő napjait. Egy pillanatban azonban hirtelen feketévé válhat a történelem ege és a vihar vagy szemünk előtt tombolja ki magát, vagy ránk törve felforgatja, tönkreteszi a mi életünket is, s nem tudjuk: a túlélők-e a boldogabbak, vagy azok, akik számára már nincs többé gond a földön. Azoknak-e a jó, akik a túlvilágról nézik értően a történelem szindarabjait, azoknak-e, akik már itt a földön felismerik az okok és törvények rendszerét, avagy inkább azoknak, akik keserűen állapítják meg, hogy *régi* szabályok által vezérelt események játszódtak le *új* szereplőkkel. Persze nem kell mindig pusztító viharokat emlegetni: az emberi komédia kisebb zsiványságaira is vannak jó, öreg szabályok. Az csupán a vigasztaló, hogy más törvények következtében önzetlen, az emberiség életét őszintén megjavítani kívánó emberek is megjelennek a küzdőtéren.

Az elmúlt fél évtizedben felgyorsultak az események. 1985-ben írott elmélkedéseim még egy megváltoztathatatlannak látszó világot tükröztek, akkor is, ha azokban feszültségekről, küzdelmekről esett szó. Aztán megbolydult a világ, és „mégis mozgott a föld”, s ha ma új napra ébredünk, már nem találjuk a múlt ismerős diszleteit. Nincsenek vörös csillagok a gyárakon, a középületeken, nem néznek ránk bölcs vezetők a falakról, az állványokról. Egyelőre még nincs kötelező ideológia vagy világnézet, a sajtóban százféle vélemény hangzik el vagy hangoskodik. Sok szakállas honfi merül fel a társadalomból s fejtegeti magabiztosan eszméit, követőket, munkatársakat, támogatókat keresve. Vannak, akik átmentették magukat, mások visszavonultak, ismét mások keményen ellenállnak a feléjük irányított kritikáknak. Egyes helyeken megtörténik a rendszerváltás, másutt nem történik semmi: maradnak a régi struktúrák régi szereplőkkel. A történéseket figyelők egy kicsit örülnek, és sokat szomorkodnak. Vége a jó hangulatnak, olyan depressziós lett Kelet-Közép-Európa, hogy Graham Greene hozzá képest vidám helynek látja Szibériát. Már ameddig az. A kortársak életvonalai, amelyeket egy korszakban a zsarnokság a tisztesség keskeny ösvényére terelt, most felbomlanak, szétválnak a lehetőségek megbüvölő mozgásterében. Egykori harcostársak, akik kart-karba öltve haladtak a szabadság felé vivő úton, most ádáz ellenségekké váltak; azok, akik hűségesek régi eszméikhez vagy legalább adnak valamit emberi méltóságukra, óvatosakká lettek, visszahúzódnak.

Mint kisdiák, kényszeredetten gyüjtöttem ki a szavakat Ciceronak a Verres ellen indított perben elmondott vádbeszédéből. Semmi kedvem sem volt az egészhez, mert nem tudtam az eset mélyebb értelmét, hogy azt, amit kétezer évvel korábban Sziciliában Verres megtett, a nácizmus éveiben megcsinálta Göring is. E neves urak ugyanis úgy tettek szert gyönyörű galériára, hogy meglátogatván egy-egy műgyüjtőt, ereztették, mennyire tetszik nekik valamelyik kép vagy szobor. Ha a tulajdonos nem ajándékozta nekik a műtárgyát, nem csodálkozhatott, ha kiderült róla: ő valójában az állam ellensége. Ilyen az élet, az örökké ismétlődő élet, csak a kisdiáknak nem magyarázzák el mindig a dolgokat. A kisdiák könyvei és szótára fölé hajol, pedig ha felemelné valaki a fejét, megmutathatná neki a nagyok világát. Elmagyarázhatná neki a formákat, amelyek szerint él és rabol az erős a „Sátán ege alatt”. A tanár azonban gyakorta naív vagy a rezsim fizetett ideológusa, így hát marad az üres szentencia: „historia est magistra vitae”. De mond-e ez nekünk ma valamit, barátaim?

Negyven évet éltünk egy olyan világban, amely minden eszközzel el akarta hitetni velünk, hogy örök, és megtestesíti a kizsákmányolásmentes társadalmat. Megteremti a jólétet, a biztonságot, az emberi boldogságot. Láthattuk, miként semmisíti meg a korábbi rendszer struktúráit, hogyan formálja át embertömegek gondolkodását. Tanulókká tett felnőtt embereket, hogy új eszmék igéit ültesse beléjük. Hirdette, hogy az ember sohasem kész, szüntelenül tovább kell fejlődnie. Vallotta a párt tévedhetetlenségét, s ennek karhatalommal és hadsereggel szerzett érvényt. Egységesítette elvtársai gondolkodását, vak engedelmességet kívánt, olyat, amely hittel képes saját lelkiismeretén is átgázolni. Nem volt számára érték az emberi élet; tízmilliókat tudott feláldozni az eszme máglyáján. Mi évtizedeken át voltunk tanúi ennek. Bizonyos dolgokat tudtunk, másokat sejtettünk, ismét másokról fogalmunk sem volt. Megpróbáltuk élni a magunk kis életét, úgy, ahogy lehetett, miközben hol így, hol úgy törtek be napjainkba az erőszak hullámai. Volt 56 és 68, sorjáztak a pangás és a ravasz liberalizmus évei. Húzogattuk az oroszlán bajszát egy tucat éven át, mígnem a kilencedik évtized végére egy fél Európa mondott nemet hetven év zsákutcájára. Felszabadultunk, és lelkesen hozzáfogtunk a létező szocializmus utáni világ építéséhez. Azt hittük, minden olyan szép és jó lesz, mint 56 tíz felszabadult, mámoros napján. Nem tudtuk, mert nem tapasztaltuk, hogy a boldogság tíz napja után megjönnek a hűvös valóság hónapjai, amikor szembe kell nézni a károkkal, az elmaradással és százféle emberi szándékkal és indulattal. Ember legyen a talpán, aki megáll az átalakulás forgatagában! Valljuk be, hogy ha nem is vesztettük el lábunk alól a talajt, hatalmas időt áldoztunk az új idők történéseinek tudomásul vételére, valamelyes feldolgozására. Néztük a TV-t, olvastuk az ujságokat, megvásároltuk az addig tiltott könyveket. Pártprogramokat tanulmányoztunk, vitatkoztunk, igyekeztünk beméri a különféle politikai, társadalmi áramlatok irányait. Lehetett volna könnyen és időben csatlakozni valamelyikhez, s ma képviselők és államtitkárok is ülhetnének közöttünk. Mi azonban vártunk, figyeltünk és értékeltünk akkor is, ha a külső és belső kritika egyaránt kárhoztatta magatartásunkat. Elmentünk egyes csoportokkal, ameddig lehetett, s barátian elváltunk tőlük, ha úgy éreztük: a közös munkában megsérülhetnének evangéliumi alapelveink. Kerestük és bizonyos vonatkozásokban ma is keressük helyünket az alakuló társadalomban. Ott, ahol évtizedes, diktatórikus beidegződések akadályozzák a demokrácia gyakorlatát, gyakran teljesen tapasztalatlanul kell dönteni és cselekedni, hiszen a megoldásnak nincs hazai előzménye, legfeljebb idegen népek feladatmegoldási példatárait lapozgathatjuk. Magyarországon nincs előzménye sem a polgári demokráciának, sem a kisközösségeken alapuló, evangéliumi szellemű egyháznak. Nincs továbbá előzménye a két struktúra, az állam és az egyház tisztességes szétválasztásának. Ha tudatában vagyunk ennek, akkor meg fogjuk találni jövőbeli cselekvésünk területeit.

A történelem az élet tanító mestere. Ez a mester azt tanítja, hogy az uralkodásra épített birodalmak — s volt-e eddig más? — mindig összeomlanak. Legyen az egyiptomi, perzsa, római, török vagy szovjet. A birodalmak olyanok, mint az emberek. Az ifjú rabló, az izmos hódító, az igazságteremtő bíró, a mesés álomképeket kergető fantaszta, a messianisztikus eszmék fanatikusa megöregszik, s alattvalóinak még az a része is más rabolni valót lát, más igazságot tart igaznak, másképp álmodik, amelyik egykor azonosulni tudott céljaival. Hát még azok, akik sohasem adták oda lelküket, csak visszahúzódva vagy csendben ellene dolgozva várták a szabadulás napját. A birodalmak mindig összeomlanak, míg a szellemi ellenállás embereit várja az emberiség tiszta emlékezete vagy — a vallási fogalmakban gondolkodók szerint — az örök haza. A kollaboráns nem tudja vagy nem akarja tudni ezt az igazságot s ezért távlatilag mindig veszít. A római birodalomban engedetlenkedő keresztények tudták. Szókratész tud-

ta, Husz János, Franz J{gerstetter, Alexandr Szolzsenyicin és Mindszenty József szintén tudta, hogy egyszer leáldozik a hatalom napja, s ezért nem kell kímélni az életét az igazság kimondása érdekében. Aki elveszti az életét az igazságért, visszanyeri azt az emberiség előtt. Milyen jó lenne, ha ebben a felismerésben az egyházak járták volna elől! Vagy legalább ma látnák, bánva a múltat és helyesen építve a jövőt. Az egyházak *elvileg érdekeltek* az örök igazságokban, s az erőn alapuló hatalmak elmúlása ilyen örök törvény. Ebben a törvényben bízva lehetnek a biztos lelkiismeretű emberek az igazság élharcosai, s ez ad nekik erőt az életáldozathoz.

A múlt másik tanulsága, hogy a nagy dolgok is kis csirából születnek. Mustármagból nő terebélyessé a fa — mondta Jézus és ezzel nyilván evidenciát kívánt hallgatói elé tárni. Maga is követte a természeti példát és *kis*-közösséget alapított. A kommunista párt gyanakodva, majd ellenségesen nézte a mi csoportjainkat (*BOKOR-bázisközsség — A szerk.*), hiszen azokban felismerni vélte azt a sejtrendszert, amellyel virágzó korszakába eljutott. Pedig a szocializmus utolsó évtizedeiben nemcsak a mi kisközösségeink jöttek létre, hanem mindenféle politikai, kultúrális, szociális csoportosulások. Volt Rakpart Klub, Dialógus békecsoport, Duna Kör, a Beszélő köre, a Szegényeket Támogató Alap, voltak vallási irányzatokon nyugvó tömörülések, kórusok, szalónok, kiránduló társaságok, Zöldek, Feministák és szolidaritási bizottságok, valamely másik néppel barátságot ápolni kívánó társaságok, avantgarde studiók, fotoklubok. A Leltár II. által felsorolt 72 szervezet csupán a jelentősebbeket képviselte a már korábban létező kisebb-nagyobb, a bázison önmagától létrejött képződmények közül. Ki ne emlékezne a bennük folyó keresés kalandos és örömteli élményeire, a vitákra, a felfedezésekre, az aggodalmakra és a reményekre. A külső nyomásra, támadásokra, amelyeknek létében és hevességében igazolva láttuk utunk jó irányát. Mint a pisztráng, amely mindig a legerősebb sodrás ellen úszik, tudván, hogy ott van az áramlat közepe. Hány és hány gondolat, ötlet született meg a szobákban, klubokban, kis termekben. Milyen színessége a szellemnek, s ugyanakkor mekkora ereje, vonzása a tisztességnek. Hiszen a baráti körökben megfogalmazott értés egyeseket az utcára, másokat a börtönbe vitt, ismét másokat az irgalmasság cselekedeteire indított. Így volt ez Prágában, Bécsben, Budapesten, Temesváron, Krakkóban, Varsóban, Moszkvában és Niederdodelebenben is.

A harmadik tanulság az, hogy a felhigult elit — ha nem válik zárttá és erőszakossá — akkor elvész, lemarad, beolvad, eltűnik. A karrieristák sokszor jobban látják az idők jeleit, idejében fordulnak az új szelek irányába, s ezáltal meg tudják tartani pozicióik jelentős részét, s feloldják, közömbösíteni próbálják a feltörő friss ízeket. Új emberek jelennek meg s benépesítik a mártírok által létrehozott világot. Szavakban dicsőítik a nagy szellemeket, hétköznapjaikban pedig módszeresen dolgoznak a saját hasznukra, legömbölyítik az elvek éleit és csúcsait. Óvnak a szélsőségektől, a céltalannak mondott önfeláldozástól. Maguk mögé akarják állítani azt a nagy, langyos tömeget, amely különféle okok miatt csak bizonyos távolságból szokta nézni a porondon küzdő keveseket s a végén kegyesen vagy romlottan a győztes mellé áll. Stadler Frida néninek igaza volt: a langyos tömeg viszi tovább a kereszténységet. Csakhogy a langyos tömeg sok minden mást is tovább visz, nemcsak a *tömegkereszténységet*. A langyos tömeg sok mindenre emlékezik, s nemcsak keresztségről tud, hanem ateizmusról is, mindennapi materializmusról, szabadosságról és bűnről. Nyiss alkalmas medret a tömegnek s az eucharisztikus himnuszt daloló tegnapi ezrek szájából az Internacionálé fog felhangzani, hogy ismét egy idő múlva a „Tovariscsi, konec" szavak kiabáljanak a felbátorodott gyávák plakátjain. Ó, igen, a langyos tömeg is olyan, mint az „igazságtevő" utókor: „a legkapósabb ringyó, mindig a győztes alá fekszik, és neki szül gyereket". Jó tudni ezt annak, aki a tömegbe veti a bizalmát. Félre ne értsük: a „tömegért" élünk, annak átalakításán fáradozunk, de hitünket nem belőle merítjük. Vele akarunk élni, de nem belőle. Ezért, ha elkap minket a tömegek megnyerésének indulata, érdemes elgondolkodni a kevesek és a tömeg viszonyának különféle arculatán.

A felhigult mozgalomban elsodródnak egymástól a régi barátok és harcostársak. A közéjük ékelődő szürke állomány megnehezíti az egykori kapcsolatok fenntartását, leköti egykor még szabad erőiket. Távolról nehéz bensőséges kapcsolatokat fenntartani, a túlterhelt embereknek nehéz a legfontosabb kötelék megtartása. A szürke állomány ösztönszerűen bomlasztani akarja az erős kapcsolatokat, hiszen zavarja őt, nyugodt, langyos békéjét. A szürkék elégedettek, ha az élenjárók túlbuzgóságát látják, az élenjárók pedig nyugtalanok lesznek, hiszen mindent megszervezni és mindenütt ott lenni lehetetlenség, a mindent csak adni lehet, megszerezni — bármi formában is — csak délibáb. A semmittevés lenne tehát a megoldás, vagy a zártság? Nem, hanem a mértékletesség.

A negyedik tanulság az, hogy a rendszerváltás után nincs szükség a veteránokra. Az a tény, hogy az idén újból hangoztatom ezt a tételt, arra mutat, hogy mélyen átélem az előző rendszer áldozatai és az új rendszer haszonélvezői között fennálló feszültséget. Mélységes mély gyökerei vannak ennek. Jézus úgy látta, hogy a fiak mindig hajlandók szentképpé avatni az atyáik által meggyilkoltakat. Saját sorsát is ebben a képletben fejezte ki. A gátlástalan gyilkosok nemzedékét mindig felváltja, követi a gátlástalan hozsannázók nemzedéke, de egy dolog nagyon fontos: élve vagy halva hallgasson az, akit az utódok talapzatra emelnek. Hallgasson. Ne kérjen, ne követeljen, ne mutogasson ujjal azokra, akik egyaránt jók voltak a régi rendszernek és jók lesznek az újnak is, tehát tulajdonképpen jók lennének minden rendszernek. „Aki mindent megért, az semmit sem ért meg" mondta Lenin. Aki minden rendszernek jó, az igazában egyetlen rendszernek sem jó, pontosabban csak arra jó, hogy csatlósként, kiszolgálóként tartsák, de a magukénak sohase érezzék. Van egy titkos, mélyenfekvő folytonosság az egymásra következő rendszerek között. Lehet, hogy a felszínen megsemmisítjük az ellenség vezéreit és államgépezetét, de a mélyben átvesszük bankjegyhamisitósit, besugóit, rakétaszakértőit. Elvesszük vagy visszaveszszük a földbirtokokat, a magunk lakására hozatjuk drága butoraikat, értéktárgyaikat. Mivel az új diszletekben pompázván mi sem tudjuk elképzelni az életet törvényes csalók, hivatásos spiclik és szenvtelen fegyvergyárosok nélkül. Jó lakások, kényelmes butorok s kultúrát hazudó festmények nélkül, vadászterületek nélkül. Nem szabad kiadnunk a tegnapi spiclik névsorát, mert akkor a mai spiclik nem érzik magukat jogbiztonságban. Ez a III/3-as komédia lényege. Legalábbis megrójjuk azt a belügyi tisztet, aki a mi malmunkra hajtotta a vizet akkor, amikor a lelkiismeretére hallgatott és nem az erőszaknak tett esküjére, s ezzel kinyilvánitjuk: az állam biztonságát nem a lelkiismeret óvja, hanem az erőseknek tett eskühöz való engedelmesség. Ezek hát az igazi erők, az államok létének valóságos alapjai. Mindenki naiv, aki azt hiszi, hogy másként is lehet működtetni az állam gépezetét. Az élő veterán még vádolhat, mert emlékszik a múltra s erkölcsi ereje és joga van szembesíteni a maiakat tegnapi jelszavaikkal. A gyávák, a szürkék, a nagy langyos tömeg ezt nem teszi. Az önátmentők és új szerencselovagok nem teszik. Nekik jó okuk van nem szólni. A veterán kiabál, mert neki semmi sem drága, mert látja, hogy újból vesztésre áll az ügye. Az erőszakmentes prófétának *minden* rendszerben vesztésre áll az ügye. Még a kevésbé szelídek is háttérbe kerülnek. Hány 56-os és hány recski fogoly vagy hortobágyi internált marad a társadalmi gúla alján! Végtére is az ország erőforrásai nem változtak. Örüljön mindenki annak, hogy nyugodtan szidhatja a letűnt uralkodókat. A hatalom az újaké, a kisembernek marad a hullagyalázás öröme. Minden állam alapja az erőszak.

C'est la vie!

Rongyszőnyeg 13

Én is világot hódítani jöttem
s magamat meg nem hódíthatom,

csak ostromolhatom nehéz kövekkel
vagy ámíthatom és becsaphatom.

Valaha én is úr akartam lenni;
ó bár jó szolga lehetnék!

De jaj, szolga csak egy van: az Isten,
s uraktól nyüzsög a végtelenség.

Weöres Sándor

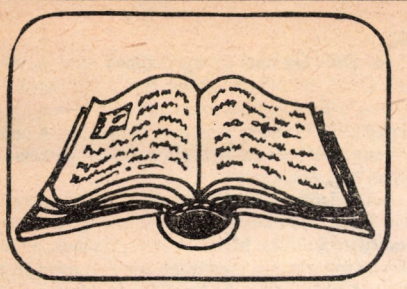

BIBLIA

A februári elmélkedéseket Barcza Barna, a márciusiakat Kovács László készítette.

Február 2. — Évközi 4. vasárnap — Lk 4,21–30 —
Az ember életébe belemozdító Jézus

Láttatok már hídlábat belemerülni csendesen hömpölygő folyóba?

Ugye milyen nagy örvényeket kavar maga körül? Ezek aztán leszakadva tovább sodródnak a folyóval.

Így nyúlik bele Jézus élete az emberiség történelmébe. Az egyes emberébe, és sokak életébe. Mivel az Atyától jött, az Ő üzenetével érinti meg a lelkeket. Van, aki ettől az érintéstől fölpezsdül, magára talál. Megtalálja boldogságát, vagyis életének értelmét. De van, aki kialakított önző életének megzavaróját látja benne, és elutasítja magától. Sőt, Jézus ellenségévé válik. Taszigálja maga előtt egy életen át.

Valami ehhez hasonló történt a názáreti zsinagógában. Jézus az eléje helyezett Szentírás-tekercset rögtön oda forgatja, ahol megtalálja az Ószövetségen belül is az Isten Lelkétől leginkább mozdítottat, a nagyon őrá vonatkozót. Akit az Isten küldött a mi eligazításunkra, az maga is nagyon eligazodik az örök élet megszerzéséhez fontos dolgokban. Tudja, hogy mi jó az embernek. Tudja, mi a maradandó, mi az elpusztuló.

Amikor az Írás-tekercset összegöngyölve visszaadja a szolgálattevőnek és tanítani kezd, az emberek megrendülnek szavaitól. Érzik a másvilág lehelletét. Jézus magávalragadó, szuggesztív erővel tanított, nem úgy, mint a betűket és szavakat magyarázgatók. Ő azonnal beleborzolt az emberlélekbe. A fogékony ember tudta, hogy itt döntenie kell boldogsága vagy boldogtalansága mellett. Aki ezt tudja, az izgalomba jön. Az fölajzódik a pillanat nagyszerűségétől és fontosságától. Annak a lelkében egyszerre megjelenik a vágyakozás, hogy ő több legyen, jobb legyen, hogy kiteljesedjék a szeretetben. Az ilyen ember fölemelkedik a tenyeres-talpas testi síkról a hit síkjára. A földszintről az emeletre. Ahogy a csillagvizsgáló távcsöveket is tetőkre, magaslatokra telepítik, úgy Isten felé kapaszkodásunkban nekünk is fel kell mennünk saját életünk legmagasabb szintjére. Az alagsorban nem lehet csillagokon tájékozódni.

Ebben a Jézus beszéde nyomán előálló nagy érzelmi hullámzásban sokan nem fölfelé lendültek, hanem lefelé örvénylettek. Megbántottnak érezték nemzeti büszkeségüket. A pogány Náman és a szareptai özvegyasszony hitét Jézus többre értékelte, mint az ő anyagias előnyökért áhítozó, zsidó nemzetiségi öntudatukat. Óriási erejű gyűlöletörvénylés csapott fel. Hiszen már számítgatták magukban azokat a dénárokat, amikhez akkor juthatnak, ha a falujukbeli Jézus pályája fölfelé ível, és őket is emeli. Ők nem a hit emeletére akartak felkapaszkodni, hanem a jólét fölszintjén minél gazdagabban berendezkedni. Ők nem a vándorok és nem a magaslatra kapaszkodók, hanem a hizlalt tulkokat lakomázók nemzedéke. Hirtelen kelt haragjuk hamar el akart bánni az ilyen önjelölt prófétával, aki „festett egeket” hirdet a lenyelhető falatok és az erszényeket megtöltő aranyak helyett.

Már vonszolják is, taszigálják a városon kívüli magaslat felé, hogy a mélybe lökjék. — Jézus szelídsége, ellenük semmit sem tevő kiszolgáltatottsága azonban lassan lehiggasztotta őket, és visszatartotta a szégyentelen gyilkosságtól.

Istenem! Micsoda szenvedély-viharzás e néhány lukácsi vers nyomán! Ahol az Isten megérinti az emberlelket, ott fölfokozódik a döntési vágy: mellette vagy ellene. A szeretet irányába, vagy az önzés irányába.

Felsóhajtok: Úgy szeretném, ha minden Szentírás-olvasásomkor így bele tudna mozdítani lelkembe az Isten! Jaj, csak el ne vétsem! Mindig feléje akarok dönteni! Mindig a tökéletesedés irányába. Mindig a szeretet irányába. Mindig fölfelé!

Február 9. — Évközi 5. vasárnap — Lk 5,1–11 — A tanítványait „bezsongató” Jézus

Jézus ott áll a Genezáret tó partján. Mivel már annyiszor beleborzolt az ember-lelkekbe, és mindig a másvilág érintésétől ittasodtak meg szavai és tettei nyomán az emberek, most is hatalmas tömeg kereste, hogy hallhassa szavait. A zsivajgó és tolakodó keleti tömeg már majdnem belesodorja őt a tóba. Jézus lelke azonban izgalomba jött e sok ember színe előtt. Lámcsak, ezek az Atya tanítását akarják hallani. Ezek szomjasak a másvilág üzenetére!

Miközben gyorsan peregnek gondolatai, hogyan is tudjon szólni e kavargó tömeghez, hogyan tudja őket hallgatósággá rendezni, közben szeme sarkából észreveszi érdektelen tanítványait. Azokat még nem fogta el a szent izgalom ennyi ember láttán. Nem csillant föl bennük a nagy lehetőség. Övéit valóban nehezen lehet „bezsongatni”. Apostoloknak kiszemelten most is szakmai tevékenységgel: hálókarbantartással vannak elfoglalva.

E két probléma: hogyan szóljon a tolongó tömeghez, és hogyan tegye érdekeltté tanítványait — egyszerre nyer megoldást értelmében. Megkéri Pétert, evezzen beljebb vele csónakjával. Így egyszerre ókori amfiteátrumot rögtönöz. A színpad a tó tükre, rajta a csónakkal. A nézőtér az emelkedő part, ahol már leülhetnek az emberek. Így mindenki rálát, és ő is mindenkire. A víz négyszer gyorsabban vezeti a hangot, mint a levegő, így kitűnő az akusztika. A suttogást is meghallani. Ráadásul mellette ül Péter, aki talán most először kényszerül arra, hogy ennyire szemébe nézzen a sokszáz embernek. Jézus azt akarta, hogy valami rá is átterjedjen abból a tűzből, amely őt mindig eltöltötte a tömeg színe előtt.

Az emberek már Jézus megrendíteni tudó hatása alá kerültek. Péter ámulva tapasztalta, hogy az emberek szeméből hogyan lehet leolvasni, mi játszódik le lelkükben. Jézus pedig úgy tett, mint az orgonista, aki tudja használni a regisztereket. Ez a néhány órás tanítás egy életre emlékezetes maradt Péternek. Ott rendült meg a lelke azáltal, hogy mellette Jézus az Isten üzenetét játszotta a lelkek orgonáján. Már kezdte sejteni, hogy mi lesz az Ő küldetése. Egyszerre fölsejlett benne, mire is szánja őt és őket Jézus. Apostolnak lenni, az feladat is, de felnőtté válás is: beérés. Az apostolnak is tudnia kell a lélek orgonáján játszania. Az ellaposodott és anyagba ragadt embereket ki kell fordítani sarkaikból, és megrendítve kell őket találkoztatni Istennel. Az apostol nem akárki: csak a megrendülni és megrendíteni tudó ember lehet apostollá.

Uram, Jézus! Tieid ott a szakma mestereinek tartják magukat, mégsem fogtak egész éjszaka egy fia halat sem. Ekkor te, a tanítás befejezése után egy nagyvonalú gesztussal soha nem tapasztalt szakmai sikerhez juttatod őket. S amikor már a kölcsönkért hajók is süllyednek a rendkívüli nagyságrendű teher alatt, akkorra már lágyulni kezd a szíve a te értetlen Péterednek. Előbbi bezsongatási kísérleted kissé késleltetve valósul meg. Nemcsak a te nagy hatalmad láttán rendült meg, hanem mellét verve már azért is potyognak könnyei, mert látja, mekkora fatuskó volt, amikor nem tudta fontossági sorrendbe rakni a dolgokat. Zokog, mert megnyílt a szeme. Már látja, mi a fontos, mi nem. Már tudja is, hogy mit kell tennie. Te már csak torkának elszorulása miatt segítesz megfogalmazni azt, ami már megérett benne, hogy ezentúl életének életüknek értelme az emberek halászása lesz. A hajók és hálók elhagyása, és a téged követés már csak azt illusztrálja érzékletes módon, hogy a foglalkozást felváltják a hivatással.

Már elkezdett azért dobogni a szívük, amiért a tiéd.

Február 16. — Évközi 6. vasárnap — Lk 6,17.20–26 — Tanítványaira emelte szemét

Jézus e jelenet előtti egész éjszakát a hegytetőn imádságban töltötte. Ezután választotta ki tanítványai közül a maga állandó kiscsoportját: a tizenkettőt, akiknek majd átadja azt a tanítást, amit a mennyei Atyától hozott.

Lukács szerint lejött a magaslatról. Máté viszont, aki ugyancsak leírta e jelenetet, csak sokkal részletesebben, azt mondja, hogy fölment a hegyre. Ezért is nevezik hegyibeszédnek. Nincs ellentét a kettő között, mert lehetett ez egy fennsík, ahová a mezőkről föl kellett kapaszkodni, a hegycsúcsról pedig leereszkedni. Nyílván olyan helyet választott Jézus, ahol könnyen tudott szólni nagyobb tömeghez is. Múlt vasárnap már megcsodáltuk ilyen irányú technikai gyakorlatiasságát.

A nagylélegzetű beszéd bevezetése azzal kezdődik, hogy Lukács kiemeli: Jézus nem úgy általában beszélt. Nem igazságokat zuhogtatott az emberek fejére, mint sok, magas templomi szószékről beszélő pap, hanem tekintetével azonnal azokat keresi, akik már mellette döntöttek: a tanítványokat. Hallhatják sokan a beszédet, de hatása csak azokban lesz, azoknak lelkét tudja megmozgatni, akik nagy elszánással keresik az igazságot, és ezt Jézusnál találták meg. Akik hittel közelednek hozzá, azok értik meg az összefüggéseket, és azok lehetnek boldogok akkor is, ha anyagi sorsuk nem rózsás. Jézus olyan boldogságról beszél, amit csak a hitben élő ember tud megszerezni, és olyan jaj-okról, amit az anyagba teljesen beleragadtak birtokolnak.

Máté 8 boldogságot említ, Lukács csak 4-et, de mindjárt hozza a 4-nek ellentétpárját is: a négy jaj-t. Kérdezzük meg: Jézusnál mit jelent a boldogság, és mit a jaj? Mindkettő a léleknek belső állapota. Vagy békéje vagy zaklatottsága. Vagy a megkezdett és elővételezett mennyország, vagy a megkezdett kárhozat. Boldog az, aki lekiismerete, illetve meggyőződése szerint él. Aki keresi, mi az Isten akarata, és azt akarja megvalósítani. Az ilyen már akkor is boldog, ha csak éppen elkezdett járni ezen ajó úton, hiszen a felismeréskor csak ennyit tehet. Ha már járja az utat, akkor is boldog lesz, ha ezért támadják, bántják, gúnyolják. A boldogság: az az öröm, hogy jó úton járok. Ez összefér azzal, hogy kívülről a rossz úton járók szenvedéseket okoznak. Boldog lesz azért is, mert az Isten életét, a szeretetet építi fel magában és maga körül. Tehát boldogító kapcsolatai lesznek a jó emberekkel. A rosszakat meg igyekszik meggyőzni a jó úton járás belső boldogságáról, békéjéről.

A boldogsággal ellentétes lelki állapot a „jaj”

állapota. Félelem a rossz végtől. Aki elhallgattatta a lelke legmélyén megszólaló isteni hangot: a lelkiismeretet, az hangos szavakkal ugyan igazolja magát, a mélyben a béke helyett mégis mardosás lakozik. Önző, magának élő, bezárkózott élet kezdődött benne. A kárhozat elszigetelődése.

A boldog ember belül békés lelkületű, noha kívülről zaklatások érik. A „jaj"-lelkületű embernél ez fordítva áll. Kívül jólét, gazdagság, önző élvezetek, belül pedig nyugtalanság, zaklatottság. Az egyik megindult a véglegesülő boldogság, a mennyország felé, a másik megindult a véglegesülő „jaj", a kárhozat felé. Az elkezdés ideát, a véglegesülés odaát történik. Jézus ezekkel a boldogság-mondásokkal először felébrszteni akar, majd lendületet adni a helyes irányba történő döntéshez

1. **Szegények.** Nem a kényszerűségből szegények a boldogok, nem a szemtédombon ülő Jóbok, hanem azok, akik életüket rátették a szeretetre, az Isten Országa építésére, és ezért nem nézhetik tétlenül a körülöttük élő éhezőket vagy szükséget szenvedőket, hanem mindig megvonva maguktól valamit, segítenek embertársaikon. Boldoggá az ajándékozás, a segítés teszi őket. Ám ezt csak akkor tehetik, ha magukat szegényítik.

A gazdagok életcéljukká az anyagi javak birtoklását tették. Nem törődnek bajbajutott embertársaikkal. Aki pedig nem segít, abban nincs szeretet. Jaj annak!

2. **Éhezők.** Ez nem a testi éhezésre, hanem az igaz-volt éhezésére, a tökéletesedés vágyára vonatkozik, hiszen csak ez a fajta éheziés elégíttetik ki a másvilágon, ahol már nilncs testi táplálkozás. Boldog, mert arra tette föl életét, hogy Isten előtt egye tökéletesebb legyen.

Elteltek. Az a bajuk, hogy csak a gyomrukat tömik, meg a zsebüket. Vagyis éppen azon részüket, amelyet itt hagynak a halálkor. A halál után szellemi éhezés lesz a sorsuk. Nem lesz semmi felmutatnilvalójuk Isten előtt.

3. Sírók. A szeretetért sok mindenről le kell mondani. Aki szeret, az szenved. Aki ezért sír, az könnyein át már kezdhet mosolyogni. Szivében most is béke van, noha könnyei pötyögnak. Odaátra csak az öröm marad meg, a fájdalmakat itt hagyja.

Nevetők. Ők testi-anyagi örömök miatt nevetnek. Ezzel vannak elfoglalva. Ez tölti ki életüket. Éppen a fontosabbra nem jut. Azt a részüket hagyják elsenyvedni, amit tovább visznek. A testköpeny levetése után zokogni fognak fogyatékosságuk meglátása miatt.

4. **Üldözöttek.** A világ egy maffia, hogy eltérítse a Jézus útján járókat. Mindent megtesz, hogy keserítse életüket. Minél több jót tesznek, annál jobban rágalmazza, gyalázza őket. Aki ilyen áron is megőrzi magában az Isten életét, az már itt is boldog lehet, odaát meg teljesen.

Fölmagasztaltak. Akik a jók bántásával is csak a saját dicsőségüket építették, akik kiravaszkodják, hogy a rosszat jónak kiáltsák ki, azokat itt megkalapolják ugyan, mint a hamis prófétákat, de Isten előtt nem tudnak megállni.

Uram, rajtam pihen-e tekinteted? Már elfogadtál tanítványodnak? Már nem bitorlom a keresztény, a krisztusi nevet? Már döntöttem a boldogság útjára lépés mellett? Nem zavar össze, hogy ez a boldogság bántásokkal jár együtt?

Február 23. — Évközi 7. vasárnap — Lk 6,27–38 — Az Újszövetség többlete

Az Ószövetség népe már sok mindent megértett az Isten terveiből, de még nem mindent. Ismerte már a főparancsot: az istenszeretetet és az emberszeretetet. A főparancs második részét azonban, amely a felebarát szeretetét parancsolta, ők csak saját népükre, saját fajtestvéreikre, a zsidókra terjesztették ki. Felebaráton ők nem mindenkit értettek. Sem a pogányok, sem bármilyen ellenség nem tartozott bele az ő felebarátelgondolásukba.

Jézus azonban helyükre tette a dolgokat. Ő volt az, aki helyesen értelmezte és egyértelmű világossággal fogalmazta meg az Isten elgondolását és a hozzá igazodó ember magatartását. Szeretetünkből senkit sem szabad kihagynunk. Még ellenségeinket sem! Hiszen akkor nem tudunk mindenkit szeretni. Ha elkezdünk válogatni az emberek között: ezt szeretem, ezt pedig nem, mert bántott engem — akkor nem léptünk előbbre. Akkor nem kezdődött el a földön az Isten Országa, a szeretet közössége. Akkor még mindig csak viszálykodások és háborúk hálózzák be ezt a Föld-golyót. Isten hiába keres rajta kis szigeteket, ahol már megindul a kovász erjedése és terjedése. Rajtunk fordul, hogy lesz-e valami látható, tapasztalható abból, ami az Isten világában a valóságos élet: a szeretet.

Az Úr Jézus ebben a mai evangéliumrészletben olyan vérlázító dolgokat sorol fel, hogy igazán nem csodálkozom, ha valaki azzal a felháborodással tolja félre a Szentírást, hogy „Na, ezt már nem lehet bírni! Ki képes ezt megvalósítani? Talán engedjem, hogy a gonoszok vigyorogva táncoljanak a hátamon, én meg mindezt tettlegesség nélkül elviseljem?" Jézus azonban nem hagy kibúvót. Azt mondja, ha egyszer beláttad, hogy Isten boldoggá akarja tenni az emberiséget, akkor annak, aki ezt megértette, komolyan el kell kezdenie megvalósítását. Sosem lesz vége az erőszaknak, csak akkor, ha valaki abbahagyja. Még akkor is abbahagyja, ha netán teljesen ártatlanul pofon vágták. Elgondolkodtatni, majd leszerelni az erőszakos embereket csak szelídséggel lehet. A magát kiszolgáltató embert ritkán szokták tovább bántani.

Jézus nagyon világosan elmondja, hogy ha mi is csak úgy viselkedünk, mint az evilág fiai, vagyis a bántásokat azonnal viszonozzuk, akkor milyen jutalomra számíthatunk? Akkor milyen jogcímen akarunk bejutni az Isten Országába? — Ha ezt beláttuk, akkor már belülről jövő meggyőződéssel vállaljuk azt a sok képtelennek tűnő felszólítást, hogy tegyünk jót ellenségeinkkel, vagyis a minket bántókkal. Természetesen mi senkinek se lehetünk ellenségei, mert minket a szeretet irányít. Minket azonban még jóságunk ellenére is bánthatnak.

Végül a mai evangélium utolsó részében Jézus olyan magasra helyezi a mércét, amire azt mondjuk: vajon ki érheti ezt el? Válaszunk: senki. Ám, ha Jézus a Mennyei Atya irgalmasszívűségét tette elérendő célunkká, akkor egész életünk során kapaszkodhatunk. Sosem tudjuk elérni, csak egyre jobben közelíteni. — Jézus szerint tehát igaz ember az, aki soha nem szűnik meg kapaszkodni a Mennyei Atya irgalmasszívűsége felé, aki egyre jobban tudja szeretni ellenségeit is.

Ez az Újszövetség nagy többlete az Ószövetséggel szemben: a főparancsot egyértelműen kiterjeszti minden emberre. A felebaráthoz, akit szeretnünk kell, még az ellenség is hozzátartozik.

Köszönöm, Uram, a világos beszédet. Egyszerre támad fel bennem az öröm elgondolásod nagyszerűsége miatt, meg a félelem gyengeségem miatt. Képes leszek arra, hogy ezen a területen is kedvedben járjak? Félretolom kishitűségem, és nagy bizakodással kérlek: segíts szeretnem ellenségeimet!

Márc.ius 1. — Évközi 8. vasárnap — Lk 6,39–45 — Jézus-mondások

Kiragadott Jézus-mondások sorakoznak előttünk Lukács evangelista gyűjtésében. Megkeresve szövegkörnyezetüket, megtudjuk, hogy mindenegyes mondás Jézusnak a vallási vezetőkkel vívott szellemi párharcából való.

A farizeusok vallási-politikai pártjáról mondja: „Világtalanok vak vezetői ők" (Mt 15,14). A bírósági és zsinagógiai tanítványüldözés megjövendölése kapcsán mondja tanítványainak: „Elégedjék meg a tanítvány, ha olyan lesz mint mestere" (Mt 10,25). A farizeusi képmutatást ostorozza a szálka-gerenda ügyben is (Mt 7,3–5). A Belzebub vitában, melyben a farizeusok ördögtől megszállottnak mondják Jézust, hozza fel a fa és gyümölcs hasonlatot és azt kérdezi: „Hogyan beszélhettek jót, holott gonoszak vagytok?" (Mt 12,34).

Miért szükséges mindezt hangsúlyozni? Azért, mert ezeket a mondásokat Jézussal ellentétben éppen a vallási vezetők szokták a számukra kellemetlen emberekre alkalmazni. Vezethete vak világtalant: Egy laikus lehet-e közösségvezető vagy lelkivezető? A tanítványoknak: Nem kell megváltani a világot, Jézus Krisztus már megváltotta! A szálka-gerenda ügyben: Előbb a saját hibáit javítsa ki, aztán a püspökét! A fa és gyümölcs témában: A gyümölcseikről ismerhetitek meg ezeket az eretnekeket! stb.

Természetesen ezek a Jézus-mondások általános érvényűek és kell is minden irányban alkalmazni, de szövegértelmezésünkben nagyon elvétenénk a szög fejét, ha pl. csak a magán szférába szorítanánk le ezeknek a mondásoknak érvényét, vagy ha az egyházban csupán felülről lefelé volnának ezek alkalmazhatók. Igy egészen bizonyosan meghamisítanánk Jézus szándékát is, hiszen ő ezeket a mondatokat nem (vagy nemcsak) az egyéni lelkiség alakítására, nemcsak a kedves hívek, hanem éppen — a földi Isten Országért folyó harcban — a vallási vezetők megtérése érdekében kiáltotta világgá.

A II. Vatikáni zsinat kötelességévé is teszi az egyház híveinek, hogy „szabadon ....véleményt nyilvánítsanak" (Lumen Gentium IV. 37.). Nem is szólva Jézusnak a testvéri feddésről szóló parancsáról (Mt 18,15–18). A negyvenéves diktatúra tapasztalatai alapján komolyan fel kell tennünk itt és most a kérdést az egész magyar egyház érdekében, éppen a Jézus-mondások alapján:

Nem vakok-e vezetőink? Van-e jézusi lelkipásztori koncepciójuk? A harmadik évezred küszöbén előre tekintenek-e vagy a háború előtti egyházi rendszert akarják újra felmelegíteni? Nem gondolják-e magukat tökéletesebbeknek a Mesternél, amikor a múltban a hatalom előtt való lefekvéssel, most pedig a hatalommal való szövetkezéssel próbálják kiradírozni a kereszténységből a keresztet?

Ami a Mesternek nem sikerült, mert Igéje kihívás volt még a hívő vallási-politikai hatalomnak is, az az apostolutódoknak nagyszerűen megy, a fenti megoldások erejében.

Nem volt-e és nincs-e ma is gerenda azok szemében, akik vezetettjeik felett ítélkeznek és ki akarják operálni a szálkát azok szeméből, akik talán jobban megértik Jézus prófétai küldetését?

Nem megátalkodottak-e és így bűnbánatra is képtelenek azok, akik az elnyomó hatalommal való kollaborálásukat nem bevallani, hanem kimosdatni akarják, a nyilvánvaló tények ellenére?

Biztos vagyok benne, hogy az egyéni önvizsgálat mellé szükséges ez a közösségi lelkiismeretvizsgálás is, és nemcsak Isten népének kell bűnbánatot prédikálni, hanem ugyanúgy, vagy talán fokozottabban kell megtérésre szólítani az egyházi vezetőket, éppen Jézus példája alapján, hogy a belső és külső megújulás végbemehessen a magyar egyházban.

BOKOR

Közel ötven éve
Be vagyunk zárva
Krisztus köpenyébe.

Garay András

Március 8. — Nagyböjt 1. vasárnapja — Lk 4,1–13 — Kísértés

A nagyböjti idő a megtérés sürgetésének ideje: Térjetek meg a jó útra bűnös utaitokról! A nagyböjt kapujában Jézus megkisértésének története áll. A kisértés útválasztás. A Jordánba merítkezés után Jézus számára is az útválasztás ideje jött el egy utolsó nagy lelkigyakorlaton. Jézust a jó lélek viszi a pusztába és a gonosz lélek kísérti meg a maga igaznak és jónak tűnő ajánlataival.

A kisértés nem rossz. Rosszá akkor lesz, ha nem ismerjük fel, melyik a rossz út, és méginkább, ha nincs erőnk a felismert rossz útra nemet mondani és a jó mellett dönteni. A kisértés veszélyességéhez tartozik, hogy a rossz út látszik jónak és igaznak, esetleg jobbnak és igazabbnak, mint a valóban jó. Ez az igazi jó pedig esetleg kész őrültségnek minősül előttünk.

A názáreti ács a felnőtt érettség koráig elérve tisztába jöhetett országa és a világ alapproblémáival és tisztába jött küldetésével is, mely a világ jelen viszonyainak megváltoztatását célozta meg. Felismerte, hogy a földön Sátán-világot is lehet produkálni, de Isten-világot, Isten-Országot is lehet teremteni. A bemerítkezés utáni pusztai elvonulásnak alapkérdése már nem a „mit" akarok volt, hanem hogy „hogyan". Hogyan lehet a földön az emberekből Isten-Országot létrehozni?

A történelem folyamán sok Messiás lépett már fel. Mindegyik ugyanazt a célt tűzte zászlajára: Jobb világot a földön! És minden Messiás tudta, amit mindenki tud, hogy aki labdába akar rúgni a világ megváltoztatásának mérkőzésén, annak meg kell szereznie a hatalmat, el kell kápráztatnia nagyságával a világot és jólétet kell legalábbis ígérnie a népnek.

Másképp nem megy!

A jó és igaz út Jézus számára is így kínálkozott fel: Ha Messiás akarsz lenni, meg kell szerezned a politikai hatalmat, előbb talán csak a zsidó királyságot, majd a világcsászárságot, de jó, ha megszerzed a vallási nagyhatalmat is a maga varázslatával, hiszen azt a mély bölcsességet, amit Ferencz József megfogalmazott, azt nemcsak ő tudta: „A hadsereg és a klérus, a többi zérus!" A hatalom birtokában pedig meg kell oldanod az emberek gazdasági problémáit, valamiféle gazdasági csodadoktorként. Ez nem *egy* lehetséges út, hanem az egyetlen lehetőség.

A pusztai magányban ezen vívódhat Jézus, és akkor az evilági gondolkodású énje a kísértő sátán. De az is lehetséges, hogy az a pusztai negyven nap nem egyszerű lelkigyakorlatos csend, hanem negyven napos együtt lelkigyakorlatozás Jánossal és közösségével. Hiszen a bemerítkezés egyet jelenthetett a János-mozgalomba való beépüléssel is. Ekkor pedig János lehet a kísértő, akiről egyébként nyilvánvaló, hogy vallási és politikai Messiást várt, aki fejszével és szólapáttal jön és tűzzel tesz rendet Izraelben, és így hozza el a várva várt szabadulást és új világot.

Jézus magában is, de Jánossal való vitájában is ugyanazokkal a kérdésekkel kerül szembe: Csóró vándorprédikátorként, egyes-egyedül a Szó erejével képtelenség a világot megváltoztatni. Szava csak annak lehet ebben a világban, akié a gazdagság, a hatalom és a dicsőség. Ez olyan nyilvánvalóság, hogy mellette a másik gyerekes ostobaság.

A Lélek világossága kellett ahhoz, hogy a názáreti ács felismerje ennek a nagy nyilvánvalóságnak az ostobaságát és képtelenségét, ismerve az eddigi messiások világmegváltó munkáját: hatalomcsere hullahegyekkel, és végül is nem változik semmi. És felismerje a maga naiv képletének egyetlen járható voltát: Meg kell tanítania az embereket szeretni, és ha megtanulják és szeretni is fognak, akkor itt lesz a földön a mennyország, az Isten Országa. Hiszen jobb világ csak jobb emberekből épülhet fel. Nem a gazdasági csoda, nem a politikai és vallási hatalom váltja meg a világot, hanem az erkölcs megváltozása. Ezért dönt úgy ott kinn a pusztában, hogy „Apage Satanas — Takarodj Sátán!" És elindul örömhírt vinni a szegényeknek: Szeressetek! Fordítsatok a gondolkodástokon, élletutatokon. Lépjetek a Názáreti Útjára!

Jézusnak megadta a Lélek a világos látást és a bátorságot is, hogy szegényen, hatalom és fegyver nélkül elinduljon Isten-Országot csinálni az emberek között. Nekünk is megadná, ha szóba állnánk vele. De számunkra közel 2000 év után sincs Jézus útválasztásának példaértéke, mert szüntelen a gazdasági, politikai és vallási megoldásokkal próbálkozunk.

Talán azért, mert nem akarunk megtérni.....

Március 15. — Nagyböjt 2. vasárnapja — Lk 9,28–36 — Színváltás

Jézusnak szüksége volt küldetése megkezdése előtt egy nagy pusztai lelkigyakorlatra. Ugyanígy, a szenvedés-bejelentéseken megzavarodott tanítványoknak is, legfőként a „főkolomposoknak" szükségük volt ilyenre. Jézus Pétert, Jánost és Jakabot fölviszi a hegyre.

A színeváltozás története a Biblia formanyelvén egy Isten-élmény leírása. Ugyanis a hegy, a fény és felhő, a hang a teofániák, Isten-megjelenések leírásának festékanyagai.

Amit a Biblia a maga színeivel megfest, azt a lélektan is hasonló módon ecseteli. Az összezavarodott ember a sötét mélyből kapaszkodik kifelé vagy felfelé. Egy kis reménysugár felvillanyozza, majd újra álomba zuhan. Újabb fényesség, de jön a kétségek újabb felhője is. Öröm és félelem szorítja el szívét. Míg végre a felhőből kiszakad egy tiszta hang és eljön a végső megbizonyosodás. Egy életre szóló élmény, igazi Isten-élmény ez a homályban járó és a világosságra jutó ember számára.

A történetben nem az Isten-élmény a kérdéses, hanem az, hogy miről szólt a tábor hegyén a lelkigyakorlat? Mitől következett be a teofánia? Mi volt az élmény tartalmi része?

A formai keretben csak egyetlen utalás található: Jézus „haláláról beszélgettek, amelynek Jeruzsálemben kellett bekövetkeznie" (Lk 9,31). Az előzmények ismeretében az egész beszélgetés könnyen rekonstruálható.

Az előzmény az, hogy Jézus Cezarea Filippinél Pétert választja utódjául a csoport élére, mert közeledni véli letartóztatását és kivégzését. Ezt többször is szóváteszi, mire a nemrég kiválasztott „utód" feljogosítva érzi magát, hogy megfeddje a Mestert: Veled nem történhet ilyen. A Messiás mindenkit kiírthat, de neki nem eshet bántódása.

Súlyos traumát jelent Péternek, hogy erre a baráti, féltő és hittől átitatott figyelmeztetésre Jézus olyat mond neki, amit az ember nem szokott a barátjának mondani (s főleg nem Krisztus földi Helytartójának!): „Takarodj Sátán!" (Mt 16,13–23).

Szenvedhet-e a Messiás vagy nem szenvedhet? Bitófára kerülhet vagy nem kerülhet? Ez volt tehát a kérdés, és ebben volt a teljes sötétség Péterben és társaiban.

Mit tesz Jézus a hegyen? Az imádkozó és beszélgető Jézus nyilván a teljes Bibliából, a Törvényből, melynek képviselője Mózes, és a Prófétákból, akiknek reprezentánsa Illés, próbálja felvilágosítani Biblián felnőtt tanítványait. Próbálja meggyőzni arról, hogy a politikai Messiásról táplált álmaik hamisak. Ő nem fogja kirántani a kardot, nem fogja kibontani a felkelés zászlaját, nem fogja átvenni a hatalmat sem Heródestől, sem Pilátustól, sem Kaifástól. Ő más Országot hirdet, nem evilágit. Éppen az evilágival ellentéteset. Ezért az evilág nagyjai végezni fognak vele, de ő lesz akkor is a győztes. Az Ország csak nyilvánvalóbb lesz az ő halálával és terjedése is éppen ettől kap impulzust. Az Ország szeretet törvénye győz benne halála árán is, és az Ország jövendő népe feltekinthet rá és követheti őt az Úton. A megváltás ugyanis a halálig menő szeretet törvényének követésében van, ami létrehozza az emberi kapcsolatok új, az evilágitól különböző rendjét. A jogtalanságok és a jog rendje helyett a szeretet rendjét, a Szeretet közösségét.

Erről, ha nem is ezekkel a szavakkal, de ezzel a tartalommal beszélhetett Jézus szenvedéséről és haláláról, még akkor is, ha a Tábor hegyéből inkább az érzelmi élmény maradt meg bennük, és továbbra is érthetetlen az értelmi felvilágosítás. Ha nem is fogták fel Jézus gondolatait, de az megvilágosodhatott bennük, hogy Jézus Istene más, mint az igazságtevő, bosszúálló Jahwe. Jézus Istene az Atya — Abba. És jó ezzel a Jézussal együtt lenni, mert belőle az Isten szól, rá kell hallgatniuk.

A mai Jézus-tanítványok hite is talán inkább Jézus személyéhez fűződő hit, mint a tartalomhoz, Azok a mai magyar keresztények, akik keblükön a nemzeti színű kokárdával, hátok mögött pedig a fali nagy feszülettel bosszúért vagy igazságtételért lihegnek a diktatúra pribékjei ellen, aligha értettek meg valamit is Jézusból és az ő szándékaiból. Ők még mindig valami kardcsörtető vallás-politikai Messiás vágyálmában élnek, és semmit sem értenek a kardot hüvelyébe parancsoló Messiásból, aki az Olajfák hegyén pótlelkigyakorlaton oktatja ki a táborhegyi élmény legfőbb megszólítottját, Pétert: Péter, nincs jogos önvédelem és nincsen a barátom, a Mesterem, az Istenem jogos fegyveres védelme sem, hát még az ellenség jogos és igazságos megbüntetése.... Jézus az akasztófán is az ellenségeiért imádkozik....(Mt 26,52; Lk 23,34).

Ez a mai magyar népi-nemzeti-vallási-politikai kardcsörtetés nem más, mint a Keresztrefeszített újabb elárulása.

Március 22. — Nagyböjt 3. vasárnapja — Lk 13,1–9 — Felültetések

Elképesztő, hogy mire képes az emberi butaság, főleg ha szövetkezik az emberi gonoszsággal. Az pedig már lélekzetelállító, amikor mindez a vallás színeiben tündököl.

Pilátus katonái betörnek a templom udvarába és áldozatbemutatás közben felkoncolnak egy csomó embert. Vajon ki a bűnös? Természetesen Pilátus. Vagy mégsem? A butaság-gonoszság-vallás gmk megmagyarázza neked, hogy nem Pilátus a bűnös, hanem azok az emberek, akiket felkoncolt. A politikával szövetkezett vallási hatalom el tudja hitetni a hiszékeny és naiv néppel, hogy Pilátus csak az Isten keze, és ez a kéz egy terrorista támadáskor pontosan azokat bűnteti meg, koncolja fel, akik az Isten előtt bűnösök.

Siloéban ledőlt a torony és tizennyolc embert zúzott halálra. Miért éppen őket? Talán mert éppen ők tartózkodtak ott a rosszul megépített vagy karban nem tartott torony alatt? Nem, nem ezért. Hanem azért érte őket a tragédia, mert ők voltak Jezuzsálemben a legbűnösebbek. Ugyanis az ilyen baleseteknek magasabb magyarázata van. Az ti., hogy a baleset a bűntető Isten csapása a legbűnösebbek megbűntetésére. Ez csak világos!

Ime a bajokra magyarázatot kereső emberi elme torzszüleményei. A baj oka nem egy önkényt gyakorló Helytartó vérengzése, nem is egy emberi mulasztás, hanem az ember bűnössége. Igy feje tetejére lehet állítani mindent. Igy el lehet hitetni, hogy az áldozatok a bűnösek, és nem a tettesek vagy vétkes mulasztók.

Jó ez a blőd megoldás a hatalom embereinek, a toronyépítőknek, de valamiért jó ez a primitív vallásos tömegeknek is. Igy ugyanis mindig van bűnbak, akikre átterelhető a saját bűnük és elhitethető (?) a saját bűntelenségük.

Jézus felháborodik ezen a felfogáson. Átlátja, hogy a hírhozók mit művelnek. Saját bűneik és az ő megtérésük helyett mások bűnösségével foglalkoznak, mások megbűntetésén éldelegnek.

Jézus tudja, hogy minden bűn magában hordja bűntetését. A szeretet-hiányból ugyanis boldog- →

ság-hiány származik. Az ember saját magát bűnteti bűnével, és nem az Isten büntet felkoncolásokkal és balesetekkel, illetve emberek osztanak büntetéseket jogosnak vélt indokkal és indokolatlanul. Az ember önpusztító bűnösségéről drámai hasonlatot mond a terméketlen fügefa példázattal. A fügefa, mely gyümölcsöt nem terem, kivágnivaló. A kivágást lehet késleltetni, de előbb-utóbb bekövetkezik. Prófétai felrázó fenyegetésének a lényege: Saját megtérésekkel foglalkozzatok és ne mások bűnösségével! Teremjétek a bűnbánat méltó gyümölcsét, mert rosszabbul jártok, mint Pilátus felkoncoltjai és a torony agyonzúzottjai.

Érdemes lenne átgondolni, hogy mi nem vagyunk-e különféle tévhitek felültetettjei? Mit művel bennünk a butaság-gonoszság-vallás gmk? Aztán jó lenne leleplezni magunkat, hogy saját bűnösségünk belátása és a megtérés elől nem menekülünk-e mi is mások bűnösségének hangoztatásába és abba az örömbe, hogy nem mi bűnhődünk, hanem mások. Végül felelnünk kell arra a kérdésre is, hogy meddig akarjuk még halogatni a Szeretet Istenéhez való megtérésünket?

Március 29. — Nagyböjt 4. vasárnapja — Lk 15,1–3.11–32 — Eltévedtünk

A tékozló fiúról elnevezett jézusi példa három főszereplős történet. Bármelyik szereplőt veszem célba, súlyos felismerésekre juthatok általuk. Ha a három főszereplőt a mondanivaló súlya szerint valamiképp rangsorolni kellene, a „tékozló" fiú csak a harmadik helyen állna előttem. A második helyezett lenne a „hűséges" fiú. Az első helyen pedig a jóságos atya szerepelne. Megindoklom.

A leghangsúlyosabb és számunkra a legfontosabb üzenet ebben a történetben az Istenről szól. Ha az egész Evangélium elveszne és Jézusnak ez az egyetlen története maradna fenn csupán, elég volna ez a kép, amit Istenről ez a történet rajzol meg. Ki az Isten, milyen az Isten? Az Isten Atya, az Isten maga az Irgalom, az Isten lényege a Szeretet. Csak valami végzetes korlátoltság miatt lehet őt összekeverni mással, pl. a haragvó, bosszúálló Seregek Urával, a filozófusok élettelen Abszolutumával, a pedagógiai segédeszközként használt „istenkével" stb. Jézus Istene *egy*-csúcsértékes Isten, „csak" szeretni tud. Ő nem akar senkit elítélni, meggyalázni, eltaszítani, kárhozatba lökni. Ő csak átölelni, megbocsátani, felemelni tud.

A történet másik két szereplője kapcsán is megfogalmaz Jézus egy számunkra súlyos figyelmeztetést. Mindnyájan eltévedhetünk az Istennél otthon tudva magunkat is. Amint a kisebbik fiú elment messzi vidékre és ott tévedt el, az idősebb fiú pedig otthon maradt apjánál és otthon tévedt el. Ebből az első állítás nem kelt bennünk különösebb megütközést. Hívő tudatunkban elég begyepesedetten úgy él, hogy aki az Istent elhagyja, tagadja, az csak rossz lehet. A prédikációk java része is arról szól a templomokban, hogy az atyját elhagyó tékozló fiú milyen bűnös, akinek meg kell térnie és haza kell mennie az atyai házba. Jézus is ismeri ezt a felfogást, és tudja, hogy főként a vallási vezetők gondolkodnak így a pogányokról. Éppen ezzel a korszemlélettel helyezi szembe a prédikációkban hangsúly-árnyékba kerülő másik fajta eltévedést.

A történetnek a második állítása kelthet igazán megütközést, főleg a képmutató vallásos fülekben. Ebben is állt Jézus kegyetlen vallás-kritikája saját korában. Az idősebb fiú a zsidóság, amely úgy gondolja, otthon van Istennél, Isten engedelmes fiai ők. A történetből kiderül, hogy ennek éppen az ellenkezője igaz. Sokkal távolabb vannak ők otthon, az atyai házban az Istentől, mint a messze idegenbe távozott tékozló fiú. A megborzongató állítás: Isten mellett is el lehet tévedni, súlyosan távol lehet kerülni tőle.

Ha belegondolunk, nincs is ebben semmi képtelenség. Az „engedetlenek" bűnei könnyebben felismerhetők és beismerhetők, mint az „engedelmesek" bűnei. Talán azért, mert az Atyától távol kerülő nem tudja befedni bűneit a szentség, a vallás szent mázával. Nem is tudja becsapni sem önmagát, sem másokat. Míg akik magukat az atyai házban otthon tudják, frigységüket, mások megvetését, kegyetlen szívtelenségüket, saját kutya-önzésüket nagyon jól álcázhatják az Atya házában végzett szent szolgálatokkal, látszat-hűségükkel.

Az sem lehet kétséges, hogy az „engedelmes" fiú helyzete a kilátástalanabb. A történet szerint a tékozló fiú megtér, föltámad. Az idősebb fiú megtérésének, föltámadásának semmi nyoma a leírásban. Kérdés, hogy az atya végtelen irgalma és jósága meg tudja-e egyszer győzni a bűnében megátalkodott fiát, vagy éppen az az atyai irgalom és a fiatalabb testvér boldogsága fogja még jobban megkeményíteni és még távolabb sodorni az Istentől?

A három főszereplős történetben az Atya végtelen jósága örömmel tölthet el minket, a tékozló fiú hazatalálása bizakodással. Egyedül az „engedelmes" fiú megátalkodottsága miatt kell aggódnunk. Az, hogy valaki Ábrahám fia, nem biztosíték az üdvösségre (Lk 3,8). Az, hogy valaki a rk. egyház tagja, nem biztosítéka az Isten Országába tartozásnak. Ez alól nem kivételek a szent szolgálatot teljesítő papok, püspökök, de még a római pápa sem. Nem volna szabad ezt e történet kapcsán ki nem hangsúlyoznunk és velük is nem tudatosíttatnunk.

Noé Bárkája Ifjúságsegítő Egyesület

1092 Budapest, Kinizsi u. 35. I. 9/a
MNB 218-98299 510 046573-1
Tel: 137-1838

Céljaink:

1. **Az utcán és tereken kallódó fiatalok segítése a sajátos kamaszkori problémák megoldásában.**
2. **Új lehetőségeket kínálni számukra szabadidejük kultúrált és értékes eltöltéséhez.**
3. **Lelki és erkölcsi értékek átadása a szokásostól eltérő nevelési eszközökkel is (bizalommal és barátsággal a fegyelmezés helyett).**
4. **Új nevelési módszerekkel fellépni az alkoholfogyasztás, a dohányzás, a kábítószer-élvezet, az elmagányosodás, az embertelen nézetek terjedése ellen a fiatalok körében.**
5. **Mások problémái iránti érzékenységet, egymás segítése iránti készséget és felelősségtudatot kialakítania a közösség formáló ereje által.**
6. **A barátság, a szerelem és a családi élet értékeinek felmutatása.**
7. **Azon személyek és pártoló tagok összefogása, akik a fenti célokért tenni akarnak.**

Feladataink:

1. **Személyes beszélgetéssel, levelezéssel és telefonügyelettel segíteni a fiatalokat problémáik megoldásában.**
2. **Fenntartani a Tini Tea Klubot, gondoskodni megfelelő felszereléséről és biztosítani a klub működésének feltételeit.**
3. **Kirándulásokat, rendezvényeket, előadásokat, táborokat szervezni.**
4. **Gondoskodni a „TE-AKAROD" c. ifjúsági lap (tizenévesek verseivel, rajzaival, írásaival, fotóival) és egyéb kiadványok megjelentetéséről.**
5. **Lehetőségeket biztosítani egymás problémáinak megismerésére, a rászorulók megsegítésére. A másik ember iránti szeretetre és megértésre nevelni a velünk kapcsolatban álló fiatalokat (pl. karácsony...).**

Orián Géza

Élő Nemzeti Kincs

(A díjazott családok ismertetése)

Rejtett értékeink feltárása tülekedő világunkban egyre aktuálisabbá válik. Vágyva vágyunk igaz emberarcokat látni, akik a mások szolgálatában keresik és találják meg önmegvalósulásukat. Ők a nemzet élő kincsei, nekik köszönhető, hogy van Élet a Földön, s hogy az élet élhető és elviselhető a társadalomban.

Alapítványunk rövid fennállása óta harmadik alkalommal hirdette meg Élő Nemzeti Kincs pályázatát. A díjátadó Ünnepséget 1991. dec. 14-én tartottuk a Magyar Nemzeti Múzeum Dísztermében, ahol bensőséges ünnep keretében tíz megtalált kincsnek adtuk át a hagyományainknak megfelelő oklevelet, virágcsokrot és szerény pénzjutalmat. E szimbólikus cselekménnyel valamennyi ma élő és prófétai elhivatottsággal szolgáló személynek, ill. családnak a munkáját szeretnénk megköszönni, és velük együtt hálát adni Istennek, hogy a szeretet valóban megvalósítható a Földön, sőt neves filozófusainkkal továbbgondolva, a szeretet az egyetlen lehetséges válasz a Lét kihívásaira.

Ünnepségünket a JUBILATE gyermekkórus emberi és zenei értelemben vett tiszta hangja tette még bensőségesebbé; ifj. Sapszon Ferenc karigazgató vezetésével gyönyörű népi és klasszikus énekeket adtak elő.

Az alábbiakban ismertetjük a tíz díjazott családot.

1. Árkosi Júlia, ma már nyugdíjas matematika tanárnő kincse az a tizennégy örökbefogadott gyermek, akiket sajátjaiként nevelt fel 1950. óta. Általában 6 éves korban vette őket magához, s a gyermek érzelmi biztonságát tartva a legfontosabbnak, amint lehetett, örökbe is fogadta őket. Ezzel lemondott olykor a nevelői státusz kedvezőbb anyagi juttatásairól. Gyermekei 14 és 48 év közöttiek, akiket — mint felfedezőjük és bemutatójuk, Gubicza Balázs elmondta — nem testben, hanem szellemben és lélekben szült. Van köztük egészséges és sérült, van továbbá már hét unoka, s kettő hamarosan fog megszületni. Ma öt gyermek lakik vele.

2. Bertyné Homoki—Nagy Máriát és családját Orbán Péter fedezte fel egy újságcikk kapcsán: a Fejlesztő Pedagógia 1990. dec. száma „Jocó" címmel közli az édesanya tapasztalatait és kitartó nevelői munkáját egy örökbefogadás apropójából. A négy saját gyermekkel rendelkező házaspár, gyermekeik bátorítására négy további, kisebb gyermeket fogad magához, s a kicsik felé a megnövekedett család egész szeretetével fordul. A szülők több mint két évtizede foglalkoznak veszélyeztetett gyermekekkel, s azt kutatják, „hogyan lehetne segíteni laikus eszközökkel az énfejlődésükben megakadt, bajban lévő gyermekeknek és fiataloknak". Sikerrel alkalmazzák otthonukban és intézetben a kézműves foglalkozás és foglalkoztatás előnyeit.

3. dr. Dörnyei Bélát és családját dr. Votin Valéria mutatta be. Hat gyermek közül öt diplomás, egy értelmi fogyatékos. Példamutató az a magatartás, amellyel a családban előfordult betegséget feldolgozták, s bezárkózás helyett egyre nyitottabbá és érzékenyebbé lettek mások gondjai iránt.

Az édesapa az Értelmi Fogyatékosok Országos Érdekvédelmi Szövetségének vezetőségi tagja, s a jogsegély szolgálatot látja el. Feleségével, aki matematikatanárként is jelentős szakmai fejlesztő munkát végzett, nagyon sokat tettek az értelmi fogyatékosokért, a hitoktatástól a nyári nyaraltatások megszervezéséig, s figyelmük az állami gondozott értelmi fogyatékosokra is kiterjedt.

Kincsük továbbá minden rászoruló, akiknek ajtajukat megnyitva a jó szótól az éjszakai szállásig mindig az éppen szükségeset nyújtják.

4. Gódány Róbert és családja Mészáros László, felfedezőjük jóvoltából került díjazásra. Öt saját és egy hatodik, befogadott gyermeket nevelnek. Mintaértékű magatartás az a hűség a hazához, mely példamutató lehet mindazon fiatalok és idősebbek előtt, akikben a nehézségek láttán talán a hazaszeretet érzése kihülőben van, vagy üres formaság, szólam csupán. Hazatelepülésük óta a hazai és európai családeszmény megteremtésén fáradoznak, közösségeket hozva létre Veszprémtől Keszthelyig, kapcsolva e közösségeket határainkon túlra is.

5. Halász Endre, azaz Bandi bácsi gazdag életműve sokak számára ismert, így bemutatója, Majláth Edina csak vázlatosan foglalja össze a „tényeket": péceli lelkipásztori szolgálat, kényszernyugdíjaztatás Szadára, miközben „mindenki papjaként" Krisztus szenvedő arcát fedezi fel az összes rászorulóban, súlyosan fogyatékos, alkoholista, vagy szenvedélybeteg embertársaiban, akiket testvérként, meleg szeretettel fogad és szolgál. Mindemellett van ideje a Betánia és a Cursillo mozgalom munkájának segítésére, a munkatársak lelki-szellemi feltöltésére. Edina végül Bandi bácsi ars poetikáját idézi: „Kevesebb lesz a szenvedés,mert én nem okozok senkinek soha."

6. Kun Erzsébet, azaz Kunitzer Szonja Családmesék könyvét olvasva ragadott tollat Orbánné Lévay Zsuzsa, hogy a közismert írónőt díjazásra javasolja.

A könyvből az a derű és harmónia árad, amit a szerző a saját családjában tapasztalt meg, s amely családnak máig ható kisugárzása bátorítás és segítés lehet valamennyiünk számára Óbuda határán innen és túl. Hasznos olvasmány ez a még családalapítás előtt, vagy éppen az élet terheit családosként hordozók számára. Ez az írás tanúságot tesz arról, hogy lehetséges a szeretetben való elrejtettség, „hisz szeretni természetes állapot", hogy nem hiábavaló és reménytelen a fáradozás a család harmóniájáért, hanem évtizedekre meghatározó, érzelmi, szellemi tartalékot nyújt az embernek. Korunkban erre a biztatásra, erre a hangra és életbölcsességre égető szükség van.

7. Orián Gézát sok szellemességgel és kedvességgel mutatta be Garay András, bárkaépítő kisiparosnak nevezve Őt. Noé Bárkájáról van szó, amelyre az élet mély bugyraiból a csavargók, drogosok, alkoholisták, szevedélybetegek kapaszkodnak fel, s akiknek személyes szeretetben való megkapaszkodási lehetőséget biztosítja Géza minden intézményi háttér nélkül. Fontos számára továbbá minden veszélyeztetett fiatal: a kemény drog „utazói", a hazai alvilág nehézfiúi, akikkel közel évtizedes munkája során találkozott.

Példaértékű az a magatartás, amellyel nemcsak — orvosi hivatása iránti elkötelezettségből — a testi szenvedéseket orvosolja, hanem táborokat szervez, előadás—sorozatokat tart, felvilágosító munkája során újságot ad ki, gépel és klubot szervez. Ennek során vállalja a hitetlenkedők gáncsoskodását, a megalázásokat, a megkérdőjelezést.

8. Palojtay Tamással és családjával Aczél Györgyné Gabi ismertet meg bennünket. A nyolcgyermekes család elveszíti az édesanyát, de a már a kezdetektől fogva nyilvánvaló Isten iránti szeretet és rendíthetetlen bizalom erőt ad a felülemelkedésre. A még Mártival kialakított derűs, meleg légkört a tragédia ellenére is sikerült megőrizni. Mariann segítőként jött a családba, s tanítói munkáját cserélte fel az anyai hivatással. Eredeti végzettségét jól kamatoztatja a gyerekekkel való foglalkozásban. Időközben összeházasodtak, s az egész család nagy szeretettel várja a legkisebb kilencedik babát. A kifelé is nyitott család mind a plébániai közösség, mind a rászorulók szolgálatában példaértékű módon tevékenykedik.

9. Szuly László és felesége. Mária „fölös szeretetéről" és folyamatos „gyermekhiányáról"

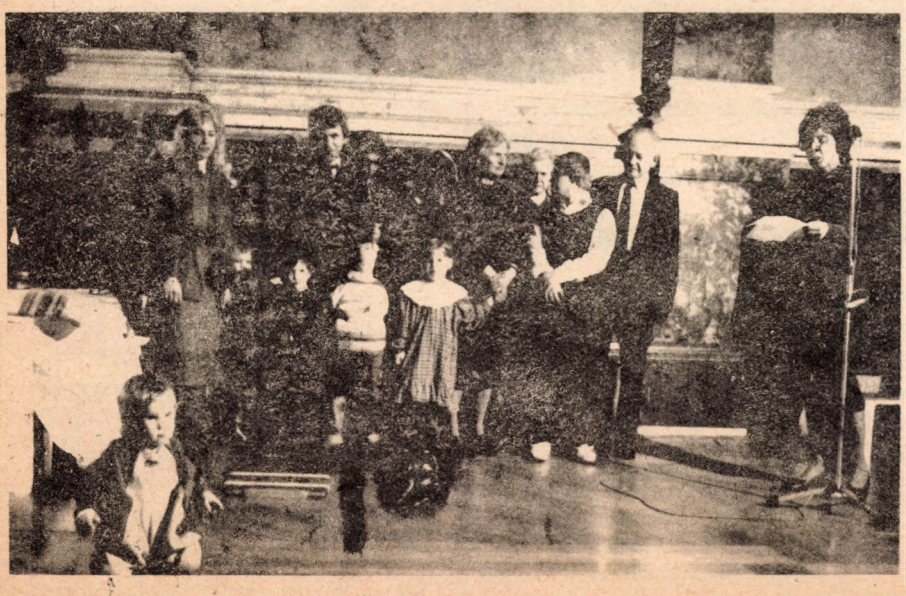

Turiák Ildikó tudósítja az Alapítványt. Négy saját gyermeküknek császármetszéssel adtak életet, s az ő bátorításuk és segítésük öt további, kisebb befogadott gyermek nevelését tette lehetővé.

Kincsük továbbá minden hitre fogékony gyermek, akikkel közel két évtizedes házasságuk során találkoztak. Sok gyermek emlegeti azokat a nyári táborokat, melyeket Laci és Mari szervezett, az akadályversenyeket, melyeket kitaláltak, a közös kórus— és népdaléneklést, és a sokéves hitoktatást.

Példamutató módon keresik a szülői szeretetet nélkülöző gyermekek életének megoldását, közösségbe szeretését.

10. Tihanyi Gábor és felesége, Judit szolgálatáról egy tavalyi „kincs", az azóta kilencgyermekes dr. Godáné Magdi küldte a jóhírt. A kedves, szerény házaspár három örökbefogadott gyermeket nevel és oktat sajátjaként, de nagyon fontos számukra minden baráti körben és templom táján fellelhető gyermek, akikkel táborozás, énekkar, hitoktatás „ürügyén" foglalkoznak. A gyermekek szolgálata minden szakmai és magánéleti kérdést megelőz életükben. Munkahelyválasztásukban pénzkereset rovására szabadítanak fel időt a plébániai közösségi munka és a gyermekek érdekében. Megismerésük mindannyiunk örömére szolgált.

Évenként meghirdetett pályázatunkkal a hangsúly—árnyékba került családeszmény, mint élethivatás újrafelfedezését szeretnénk szolgálni, hisz Családjaiban él a Nemzet. Úgy gondoljuk, hogy a gyermek, a család és a kisközösség legértékesebb élő nemzeti kincseink. A köztünk élő, szürke eminenciásként csendben működő és ható igaz embereknek pedig pozitív visszajelzést adva életükre, példaként szeretnénk állítani Őket

Vincze Endre
az Alapítvány titkára

FELHÍVÁS

Sajnálatos módon a társadalmi gondoskodás elkerüli azokat, a több gyermeket felnevelő anyákat, akik éppen gyermekeik nevelése miatt nem tudták megszerezni a TB keretében a nyugdíjjogosultságot.

A PRO FAMILIA Nagycsalád a családért Alapítvány — mások közreműködésével is — az ő helyzetükön szeretne segíteni. Ehhez azonban ismerni kell az érintettek számát — akárcsak hozzávetőlegesen is. Ezért kérjük azokat a 60. életévüket betöltött édesanyákat, akik gyermekeik nevelése miatt nem szereztek nyugdíjjogosultságot, jelentkezzenek.

A jelentezésen szerepeljen: név, pontos cím, felnevelt gyermekek száma, családi állapot, jelenlegi ellátásának jogcíme (pl.: özvegyi gyugdíj), az ellátás havi mértéke, illetve az elláltatlanság ténye.

Az Alapítvány csak e felmérés birtokában tudja tennivalóit meghatározni.

Azok, akik a kérdésben nem közvetlenül érintettek, kétféle módon segíthetnek: az érintetteknek segítenek a jelentkezésben — és ez a fontosabb! —, illetve az ügy jelentőségével egyetértve az MHB 222–20471 PRO FAMILIA jelű számlára adakozhatnak.

A jelentkezéseket 1992. február 29-ig kérjük eljuttatni
PRO FAMILIA Alapítvány
1068 Budapest VI., Rippl-Rónai u. 23.
címre.

PRO FAMILIA
Nagycsalád a családért Alapítvány

A gyermekről való gondoskodás tízparancsolata

1. *Folyamatos, állandó, szeretteljes gondoskodást kell adnunk. Ez éppen olyan fontos a szellemi egészséghez, mint amilyen elengedhetetlen az élelem a test számára.*
2. *Adj nagylelkűen gyermekeidnek időből és megértésedből! Játssz velük, olvass nekik többet, mint amennyit az átlagos, megszokott családokban szoktak!*
3. *Gondoskodj állandóan újabb és újabb tapasztalatokról, és fürdesd a gyermekedet születésétől kezdve a nyelv változatos fordulataiban! — Ezek gazdagítják a gondolkodás fejlődését is.*
4. *Bíztasd, hogy sokféle módon játsszék egyedül és más gyerekekkel is, kutasson, fedezzen fel, konstruáljon, imitáljon és alkosson!*
5. *Többször és többet dícsérd az erőfeszítését, mint a teljesítményét!*
6. *Egyre fokozódó mértékben kívánj gyermekedtől felelősségtudatot! Teremts olyan körülményeket, hogy a feladatok teljesítéséhez minden erejét össze kelljen szednie, összes képességeit latba kelljen vetnie!*
7. *Emlékezz rá, hogy minden gyerek sajátos tulajdonságokkal rendelkező egyszeri egyed! Így az, ami kedvező az egyiknek, nem biztos, hogy jó a másiknak.*
8. *Műveld magadat annyira, hogy észrevehesd gyermekedben a temperamentumának és korának megfelelő vonásokat és az azoktól eltérő jelenségeket!*
9. *Sohase fenyegesd gyermekedet azzal, hogy egyszercsak „leállsz" feléje irányuló szereteteddel, vagy azzal, hogy túladsz rajta! Elítélheted a viselkedését, de sohase éreztesd vele azt, hogy őt ítéled el!*
10. *NE VÁRJ HÁLÁT! Gyermeked nem kérte, hogy megszülethessék, ez a te akaratod volt!*

Mia Kelimer Pringle

„Kedves Értem vagy!"

A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a beküldött leveleket rövidítve közölje. (A kihagyásokat ... jelöli.) — A Pf. 7. az olvasók fóruma, a közölt levelek tartalmával a szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet.

Kedves Értem Vagy!

Elnézést kérek a nemrégiben jelzett türelmetlenségemért, az őszi „Érted Vagyok" szám késéséért!... Miben tudnánk segíteni? Hiszen tisztelőjük, jóbarátjuk vagyok! Az itteni intelligencia körében igyekszem a nagyszerű lapokat népszerűsíteni! Nagyon hiányzik a folyóirat, hisz az őszinte szó ma is hiánycikk! Ki vagyunk rá éhezve!..

Ipolyvölgyi Németh József
kényszernyugdíjas plébános
(Balassagyarmat)

Több olvasónk is reagált az ÉV II/3-as számában ismertetett Erich Fromm tanulmányra. Most két levelet adunk közre ezekből. Az első levélíró az emberi szabadság, és önkéntes korlátozása, a „ráhallgatás" témaköréhez, míg a másodikként közölt levél írója az engedelmeskedés, engedetlenség, s mindkettőben az ember felelőssége — kérdéséhez írt ellenvéleményt. Szívesen tekintjük e két írást vitaindítónak, és várjuk további gondolatiakat.

Kedves Értem Vagy!

Olvastam az ÉV II/3-as számában az 25. oldalon Erich Fromm egy cikkének ismertetését. „Emberek voltak, és egyidejűleg nem voltak emberek" Én ezt másképp látom. A kész ember, akivel Isten szóbaállt, teljes öntudattal, szabad akarattal rendelkező ember volt, aki megkapta a választás lehetőségét arra, hogy szabad akaratából elfogadja az Istenre hagyatkozást. Amikor Isten elébe tárta az embernek a két út lehetőségét — amit a Szentírás a fáról evéssel vagy nem evéssel illusztrál —, bizonyára feltárta előttük az Ő nagyságát és hiteltérdemelhetőségét. Szerintem ezzel nem vak engedelmességet kívánt tőlük, hanem ráhallgatást; sajnos ez nem következett be — nem Rá, hanem másra hallgattak. Nem akkor lettek teljes értékű emberek (*amikor nem hallgattak rá. — A szerk.*), hanem amikor már képesek voltak a választásra.

Az ember előtti harmónia már más dolog. A kész ember a természettel való harmóniája esetén is szabad volt, és akkor is szabad maradt volna, ha szabad akaratából megtartja ezt a harmóniát. Tehát nem a harmóniából való kilépéssel lettek szabadok. Az általuk választott út — amikor E. Fromm szerint szabadok lettek — összes nehézségeit megtapasztalhatták volna és összeroppantak volna alatta, ha Jahwe-Isten magukra hagyta volna őket,... bár Isten még gondoskodása esetén is tiszteletben tartotta az ember szabadságát. Időnként próféták keresztül mutatott utat neki...

Jézusnak a történelembe való belépésekor a „kultúrembertől" nem volt idegen a rabszolgaság, az erőszak és a többi negatívum. Az az egy-két bölcselő nem rendelkezett azzal a ráhatással, hogy az emberiséget ... kiemelje a tévelygésből. .... (Jézus) kellett ahhoz, hogy belekapaszkodva elkezdődjék a Belőle belénk áramló Erő segítségével a visszatérés Istenhez, a ráhallgatás, és ebből fakadóan a Reá-hagyatkozás. Visszatérés a „fáról evés" előtti állapothoz, hogy majd Isten legyen minden mindenben.

Az embernek a „fáról evéssel" megválasztott úton természetesen mérlegelnie és döntenie kell: a helytelennel szemben nem ráhallgatónak, a helyessel szemben ráhallgatónak kell lennie. .... Arra lett alkotva az ember, hogy életvitelének válaszával, szeretet megélésével tudatosan Isten mellett döntsön. ... Az ember — bár saját akaratából — a saját kezébe vette életének irányítását. .... (Kedves ÉV, ne neheztelj rám, hogy ilyen hosszan írtam...)

Szeretettel köszönt

Dezső bátyád
(Szabó Dezső, Pécel)

Kedves Értem Vagy!

Már régi dilemma számomra is az engedetlenség kérdése.

Az is marad ezentúl is minden egyes konkrét helyzetben. Mégis legalább elviekben beszélni kell róla, mert — úgy érzem — én ellentétes véleményen vagyok. A Fromm-cikk fordításának előszavában Mt 15,3-ra hivatkoznak. Alaposan végigolvastam, s a látszat valóban azt igazolja, hogy Jézus itt felmentést ad az engedelmesség alól. De itt egyáltalában nem erről van szó. Az egész szituáció arra van kihegyezve, hogy nyomatékosan, szájbarágva hangsúlyozza, hogy nem lehet kijátszani a törvényt az engedelmesség ürügyén. De ebben — rejtve ugyan — az is benne van, hogy fordítva sem. ..... Egy szóval sem ítéli el a kézmosást — mert az a fontosabb, ami a szájat elhagyja, nem pedig az, ami bemegy —, csak annak hamis beállítását. Szóval a farizeusságot.

Egyébként sem alkalmas a példa az engedetlenség kérdésének vizsgálatára, mert itt nem egy konkrét, személyes engedelmesség-megtagadásról van szó. Szerintem engedetlenségről akkor beszélhetünk, ha valaki személyesen és konkrétan megtagadja olyan előljárójának parancsát, akinek előírt engedelmességgel tartozik.... akár természetből (kiskorú esetében), akár társadalmi viszonyokból (pl. törvényes ügyekben bíróság, rendőrség stb.) fakadóan, akár önként vállalva (pl. egyházi hierarchia előljáróinak tett fogadalom alapján vagy akár katonai eskü letételével).

A másik szintén vitatott pont ebben ....., hogy itt az engedetlenség miatt valaki automatikusan viseli keresztjét, az engedelmes meg eleve elkerüli.... Mekkora kereszt az valakinek, ha meggyőződése ellen kell valamit csinálnia vagy eltűrnie! Mekkora megaláztatás, milyen szégyen, milyen fájdalom látni annak minden következményét! Ezt csak úgy lehet elviselni, ha hiszi az ember, hogy nem a saját tevékenysége és meggyőződése a legfontosabb, hanem Isten akarata..... Ha pedig egy adott helyzetben akaratunk és meggyőződésünk ellen kell cselekednünk, akkor sem vagyunk tehetetlenek: „Atyám, ha lehetséges, vedd el tőlem ezt a kelyhet, de ne az én akaratom teljesedjék, hanem a Tiéd!" Ez az igazi kereszt, és a kereszt árnyékában ez a helyes, Jézustól tanult magatartás.

Egy dolog azonban kétségtelen: az engedetlenség mérhetetlen felelősséggel jár.... mint annak a felelőssége, aki a szeretet általános parancsával ellentétes parancsot ad. Maga a döntés tehát az adott helyzetben mindenki számára egyforma felelősség. Az engedelmeskedő azonban abban a pillanatban megszabadul a felelősség alól... Nem arról az engedelmeskedésről beszéltem, ami megalkuvó, haszonleső..., hanem ami tulajdonképpen az Atyának való engedelmesség az Ő képviselőjén keresztül.... Ilyen esetben nem a mi dolgunk azt eldönteni, hogy jó-e, amit teszünk, vagy sem, mert látszólag nyilvánvalóan nem jó.....

Nem lehet azonban az engedelmesség mögé elbújni. Lelkiismereti kötelességünk a saját meggyőződésünk kinyilvánítása elsősorban az előljáróval szemben, s ha a tiltás kifejezetten nem arra irányul, akkor a nyilvánosság felé is.

Fromm cikkéről csak annyit, hogy minden szava igaz önmagában véve, de a beállítás itt is hamis. Pontosan az emberi gőg hiszi azt, hogy az eseményeket az ember irányítja. Pedig — jól tudjuk — nem így van, a történelemnek előre megszabott menete van. ..... A történelem menetét nem az emberek irányítják, és ha mégis így néz ki, ez csak látszat. Egyetlen ember döntése sem határozza meg a fejlődés irányát, még akkor sem, ha történetesen ő nyomja meg azokat a gombokat. Akkor is csak Isten szent akarata érvényesül. ... Viszont saját sorsunk a szabad akaratunkból fakadó döntéseinktől függ...

A cikk egyéb megállapításaival sem értek egyet: pl. ..... összemossa az emberiséget a civilizációval, nem veszi figyelembe, hogy van Istentől származó hatalom, és bitorolt — ha úgy tetszik: Sátántól származó — hatalom, ezeket szintén összemossa, úgyszintén az engedelmességet a zsarnokság jogának elismerésével.

..... Egészében véve úgy érzem, hogy az egész írás az engedetlenség megideologizálása, viszont nagyon bízom benne, hogy amiket most leírtam, az nem az engedelmesség megideologizálása.....

Gromon Tamás
(Eger)

Kedves Értem Vagy!

Szeretném röviden bemutatni a Nyírjesi Szent Völgy imabázist, amely 1982 októbere óta egyre szélesebb körben ismert. A Balassagyarmat mellett lévő hat tónál található csodálatos fekvésű hely kirándulóknak, elmélkedőknek, imádkozóknak kiválóan alkalmas. Táborozásra is nagyon alkalmas hely.

A nyírjesi szolgálatot Ipolyvölgyi Németh József Krizosztom atya látja el, nagyobb csoportok nála jelentkezhetnek. Címe: 2680 Balassagyarmat, Szent Imre út 9.

Zarándok Atya

Környezet és fejlődés

Globális ifjúsági kampány közös jövőnkért

1992. június 1. és 12. között lesz az ENSZ „Környezet és fejlődés" (UNCED) című konferenciája Rio de Janeiróban, ahol a valamennyi ENSZ tagország államfője és miniszterei fognak összegyűlni azzal a céllal, hogy a globális környezeti válság és a társadalmi és gazdasági fejlődés problémáinak megoldására vonatkozó határozatokat fogadjanak el. Ez lesz a legnagyobb és legmagasabb szintű tanácskozás, amit a környezetvédelem témájában valaha tartottak. Az itt hozott határozatok döntően befolyásolhatják jövőnket ezen a bolygón, és feltétlenül szükségesek is ahhoz, hogy elkerülhessük a globális ökológiai katasztrófát. (Ezen esemény előzménye az ENSZ 1987-es Közös Jövőnk c. jelentése, amit a bizottság elnöke, a norvég miniszterelnök után Brundtland—jelentésnek is hívnak.)

Mi, mint Európa fiataljai nem engedhetjük meg magunknak, hogy elmulasszuk az UNCED által kínált lehetőségeket. A mi jövőnket fogják leginkább befolyásolni a Rióban aláírandó egyezmények.

Koncepciónkkal és a döntéshozatali folyamatban való részvételünkkel emlékeztetni akarjuk a politikusokat arra, hogy milyen sürgős szükség van drámai változásokra. Meggyőződésünk, hogy a közvélemény, és főként a fiatalok nyomása nélkül ezekre nem fog sor kerülni. Ezért hívtuk életre az A SEED for UNCED kampányt, amelyben több kontinens fiataljai és környezetvédői vesznek részt.

Eredményt csak akkor érhetünk el kampányunkkal, ha minél szélesebb körben egyesítjük erőinket. Ennek érdekében kapcsolatokat teremtünk, és egy hálózatot fogunk kiépíteni a világ fiataljaival és környezetvédőivel, hogy meghatározhassuk követeléseinket és a konferencián résztvevő kormányok elé terjeszthessük őket. Szeretnénk minden szervezetet és csoportot csatlakozásra biztatni, hogy elővezessék ötleteiket, és hogy a kampány arculatát az ő igényeiknek megfelelően alakíthassuk.

A kampány célja:

- Lehetőséget akarunk adni minden kontinens fiataljainak arra, hogy hangot adjanak aggodalmaiknak.
- Vélemények és ötletek széles skáláját akarjuk létrehozni minden érdeklődő környezetvédelmi, béke- és Harmadik Világ-szervezet bevonásával és az ő tevékenységükben való részvétellel.
- Meg akarunk jobban ismerkedni a déli félgömb azon problémáival, amelyekről az északon lakók még mindig nem sokat tudnak.
- Világszerte nyomást akarunk gyakorolni az UNCED résztvevőire országos akciók szervezésével és koordinálásával.
- Befolyásolni akarjuk az előkészítési folyamatot képviselőink elküldésével, akik előterjesztik követeléseinket.
- Kommunikálni fogunk más földrészeken tartott találkozókkal, hogy együtt tanácskozzunk a jövőbeni stratégiákról, együttműködéseket fogunk kialakítani e csoportokkal.

A kampány négy fő szakaszból áll. Az elsőben, amely 1992. márciusig tart, eszmecserét fogunk kezdeményezni minden elérhető csoporttal követeléseinkről és arról, hogy hogyan képzeljük el a közös jövőnk felé vezető globális politikát. Ennek eredményét a március 6–8. között rendezendő, telefax és számítógépes hálózat révén egymással kapcsolatban álló regionális összejövetelek (a kelet-európai Brnoban, Csehszlovákiában lesz) fogják összegezni, és követeléseinket a nemzeti kormányokhoz, illetve az utolsó hivatalos előkészítő konferenciára menő képviselőknek eljuttatni. Emellett e találkozók célja az UNCED folyamat megismertetése a résztvevőkkel. Márciustól júniusig, a világkonferencia idejéig nemzetközi akcióperiódust hirdetünk, melynek fő ideje a Föld Napja időszaka, április 20–22., amikor koordinált, egymással kapcsolatban álló helyi akciók lesznek minél több országban, azzal a céllal, hogy a közfigyelmet felkeltsük és az UNCED-re fordítsuk, illetve hogy annak hiányosságaira, gyenge pontjaira figyelmeztessünk.

A kampány utolsó állomása az UNCED-del egyidőben (június 5–12), minden kontinensen megtartott konferenciák lesznek, amelyek figyelemmel kisérik, kommentálják és kritizálják a hivatalos konferenciát, egymással és Braziliával is kapcsolatot tartva, emellett ötleteknek, akcióknak, összejöveteleknek és kulturális eseményeknek is változatos és színes terei lesznek. Ezek közé tartozik az európai kerékpártúra is, amely Dél—Németországon, Csehszlovákián, Magyarországon és Románián áthaladva augusztus 3—án ér véget Bulgáriában, s melynek témái a közlekedés, a Duna szennyezése és az atomenergia lesznek.

Az „Európa Fiatalsága az Erdőkért" akció

Az EYFA egy nemzetközi környezetvédelmi hálózat, amelyet több, mint 350 szervezet támogat Európa-szerte, és amely alapot kínál információcserére és együttműködésre, különösen Kelet és Nyugat között.

Az EYFA 1985-ben jött létre az utolsó európai erdők megmentésére. Azóta összejöveteleket, tanfolyamokat, akciókat, kerékpártúrákat, kampányokat szervezett. A témák változatossága is nőtt, és ma már a nukleáris energiától kezdve a közlekedésen keresztül az oktatásig sok mindennel foglalkozik.

1989 óta minden augusztusban kerül megrendezésre az ökotópia, amely egy ökofalu, egyben éves találkozó, alternatív egyetem fiatalok számára, ahol új életformával, gondolatokkal ismerkedhetnek meg.

További információk: Móra Veronika, 1024 Budapest, Lövőház u. 19. I/1.

Követeléseink:

Úgy gondoljuk, hogy az alább felsorolt problémák, amelyekről az UNCED-en nem vagy csak alig esik szó, megoldása nélkül aligha lehetséges a globális környezeti válság elkerülése, amely feladatot pedig az UNCED célul tűzte ki maga elé. Ezért mi e követelések teljesítése mellett kötelezzük el magunkat és ezt követeljük a minket képviselőktől is, mind az UNCED-en, mind más fórumokon.

- AZ ENERGIAFELHASZNÁLÁS CSÖKKENTÉSÉT!

Mahatma Gandi, amikor megkérdezték tőle, hogy fogja India elérni Nagy-Britannia fejlettségét, így válaszolt: „Anglia a fél bolygó forrásait felhasználta gazdagsága eléréséhez. Hány bolygóra lenne Indiának szüksége?" Ha a Harmadik Világbeli emberek is olyan pazarló módon élnének, mint az ipari országokban élők, bolygónk már elpusztult volna. A világ népességének gazdag egynegyede használja fel a Föld elsődleges energiájának háromnegyedét.

Mivel a világ minden lakójának a Föld forrásaihoz ugyanolyan jogai kell, hogy legyenek, a gazdag országok életmódjában drámai változásokra van szükség.

Ezért követeljük:

A fejlett országokban az elsődleges energiafelhasználás legalább 50%-os csökkentését 2025-re úgy, hogy az elektromos energia legalább 50%-át megújuló energiaforrásokból nyerjék.

• A FOGYASZTÓI MINTÁK MEGVÁLTOZTATÁSÁT!

A világ erőforrásainak legalább 80%-át kevesebb, mint a világ lakosságának 20%-a használja fel. A pazarló „nyugati” életmód sok megújíthatatlan természetes forrás gyors kimerítését eredményezi. Emellett a környezetszennyezés számos formájának okozója, és így veszélyezteti az ember és más lények túlélését is. Az állandóan növekvő gépkocsi-, kamion- és légiközlekedés a légszennyezés, savas eső és az üvegházhatás okozója. Az ipar sok ága, főleg a vegyipar nagymennyiségű mérgező melléktermékeket termel, amelyeket nem kezelnek helyesen. Ahogy a környezetvédelmi törvények szigorúbbá válnak a fejlett országokban, a veszélyes hulladékokat, illetve technológiákat egyre inkább Kelet-Európába és a Harmadik Világba szállítják.

Ezért követeljük:

A gépkocsihasználat csökkentését és a tömegközlekedés fejlesztését. A vegyipar minden nem-fenntartható elemének és a biológiailag nem lebomló anyagok termelésének betiltását. Ez minden atomenergiával kapcsolatos tevékenység beszüntetését is kell, hogy jelentse, mivel ezek évszázadokig tartó hatással rendelkeznek. Állítsák le a veszélyes hulladékok és szennyező technológiák exportálását.

• A KATONAI KIADÁSOK CSÖKKENTÉSÉT!

1985-ben a katonai kiadások magasabbak voltak, mint az emberiség szegényebb felének összes jövedelme. A gazdag országok hatalmas összegeket költenek fegyverkezésre. Ezek a Harmadik Világban is a nemzeti költségvetések aránytalanul nagy részét alkotják.

A modern háborúk szörnyűségei a biztonság új értelmezését teszik szükségessé. A fegyverek számának állandó növelése helyett a konfliktusok megelőzésére kell törekedni okaik megoldásával. Ez az emberek társadalmi és gazdasági körülményeinek javítását jelenti, pl. munkahelyek teremtésével, az egészségügyi és oktatási rendszer fejlesztésével és szociális biztonság megteremtésével.

Ezért követeljük:

A katonai kiadások legalább 50%-os csökkentését 2000-ig. A felszabaduló anyagi forrásokat pedig az emberek szociális, oktatási és környezeti szükségleteinek kielégítésére kell felhasználni.

• GAZDASÁGI ÖNMEGHATÁROZÁST!

Ahol és ahogy csak lehetséges, a gazdag országok kormányai és az általuk befolyásolt nemzetközi intézmények a kereskedelem liberalizálására törekszenek. A Nemzetközi Valutaalap (IMF) a Harmadik Világ országaiban igyekszik az export növelésére és a behozatali korlátozások eltörlésére — ez azzal járna, hogy ezen országok még inkább a nemzetközi kereskedelemtől függővé válnának. A Nemzetközi Vám- és Kereskedelmi Egyezményről (GATT) szóló mostani tárgyalásokon a nyugati országok a mezőgazdasági, szolgáltatási, szabadalmi és beruházási kereskedelmi korlátozásokat támadják. Ha ezt nem állítják meg, a szegény országok azon képessége, hogy gazdaságpolitikájukat — pl. élelmiszerellátás — meghatározzák, még kisebb lesz. Az IMF, a GATT és a hasonló intézmények antidemokratikus felépítése a felelős azért, hogy a kereskedelem liberalizálását ráerőltetik a déli országokra, míg ugyanezek a kereskedelmi korlátozások az északi országokban továbbra is fennállnak azokra a termékekre, amelyekre a Dél konkurrenciát jelenthet.

Ezért követeljük:

A javak — elsősorban élelem — fogyasztóikhoz közeli megtermelését. Az országok gazdaságpolitikai önmeghatározáshoz való jogának elismerését. Ez azt jelenti, hogy semmilyen gazdasági programot nem lehet sem gazdasági, sem politikai eszközökkel egy országra kényszeríteni. Ugyanez fennáll a helyi közösségekre is.

• AZ ADÓSSÁGOK ELENGEDÉSÉT!

Ma jelentős pénzösszegek áramlanak a szegény országokból a gazdagokba. Ez szinte hihetetlenül hangzik, de az ENSZ-statisztika világosan mutatja: a fejlődő országokból a fejlettebbekbe áramló pénz mennyisége 1988-ban 50 milliárd dollárral volt több, mint a másik irányba. A gazdag országoknak ez a szegények által történő támogatása a kölcsönöknek és azok kamatainak visszafizetéséből ered. Ugyanilyen fontos a Harmadik Világbeli országok sok exporttermékének árszínvonal-csökkenése, (nyersanyagok, mint pl. réz, fa, mezőgazdasági termékek, pl. gyapot, cukor, kávé) és kereskedelmi korlátozások a gazdag országokban. Mindennek következménye nemcsak a Harmadik Világ legszegényebbjeinek teljes tönkremenése, hanem ezen országokban a természeti források túlzott használata is. A szegény országok kizsákmányolásának befejezése a társadalmi és környezeti rombolás megállításának előfeltétele.

• TALAJVESZTÉS!

A „modern” mezőgazdaság nagyon eltávolodott a természettől. Fő célja már nem az emberek élelmiszerellátásának biztosítása, hanem a profitszerzés. Ipari módszerek alkalmazásával (műtrágyázás, növényvédőszerek, öntözés, vetőmaghibridek) sikerült maximális terméseredményeket elérni (rövid távon), azonban egy teljesen nem fenntartható úton. A hatvanas évek óta ezt a modellt propagálják a Harmadik Világban is olyan intézmények, mint a Világbank. Minthogy a legmagasabb haszon az északi piacokon érhető el, sok Harmadik Világbeli országban a helyi élelmiszerigény kielégítése háttérbe szorult az exportra való termelés mellett. Mindennek eredménye, hogy az egész világon hatalmas termőterületek mentek tönkre, gyakran megfordíthatatlanul, pl. erózió, elsivatagosodás, szikesedés révén. Sok paraszt, akinek földjén kívül nincs mása, megélhetése közvetlenül fenyegetett. A megzőgazdaság piacfüggősége növeli a társadalmi egyenlőtlenségeket is, mivel a valamikor önnfenntartó gazdálkodókat a piac ingadozásainak szolgáltatja ki.

Ezért követeljük:

A földreformnak és más, nemzeti agrárpolitikai eszközöknek lehetővé kell tenniök a vidéki szegények számára, hogy biztosítsák fennmaradásukat, és növelniük kell a helyi és nemzeti élelmiszerellátás biztonságát. Az északi kormányok és multinacionális cégek ne szólhassanak bele a Harmadik Világ országainak nemzeti élelmiszerellátási politikájába. Csökkenteni kell a mezőgazdaság indusztrializáltságát, és serkenteni a környezet- és állatbarát módszerek alkalmazását.

• DEMOKRATIZÁLÓDÁST ÉS TEVÉKENY RÉSZVÉTELT!

Egy új, egyenlőségen, igazságon és szolidaritáson alapuló gazdasági rendszer a társadalmi és gazdasági struktúrák drasztikus megváltoztatását teszi lehetővé. Ha a világ népességének többsége nem vehet részt

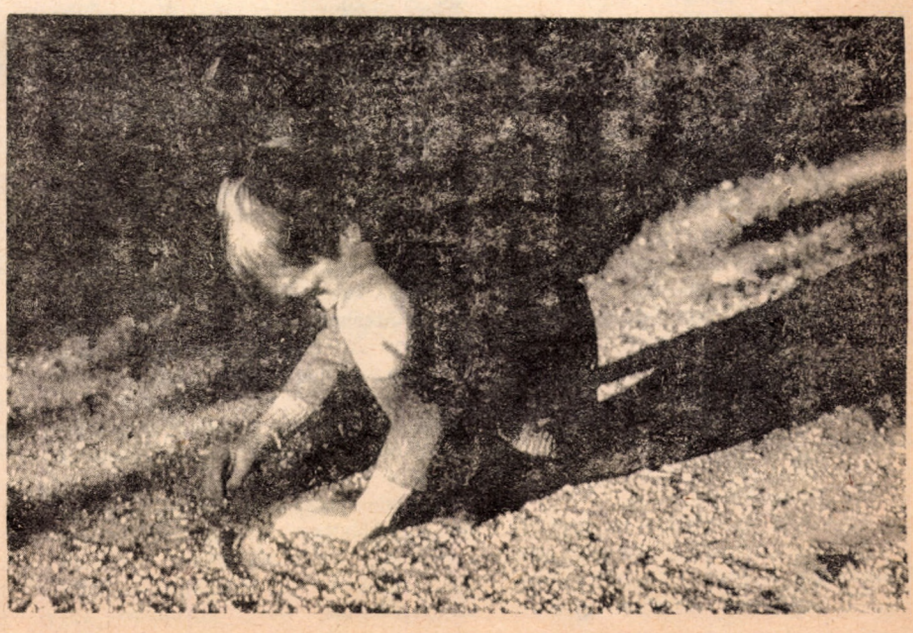

környezetüket és fejlődésüket érintő döntések meghozásában, a társadalmi és gazdasági változások csak a felső és középosztályoknak fognak kedvezni, és a legszegényebbek életkörülményei változatlanok maradnak. A nyomor és a kizsákmányolás katonai konfliktusokhoz és környezetpusztításhoz vezet. Ezért a Brundtland-jelentés az emberiség mobilizálását látja szükségesnek, tudatformálás és részvétel segítségével.

Ezért követeljük:

Minden személy és csoport szabad hozzáférését információkhoz olyan döntésekről, amelyek befolyásolhatják jövőjüket. Mindenkit képessé kell tenni a döntéshozásban való részvételre. Ezért a demokrácia új modelljeit kell nemzeti és nemzetközi szinten bevezetni.

• A KULTURÁLIS SOKFÉLESÉG BIZTOSÍTÁSÁT!

Ma minden úgynevezett modern társadalom az életszínvonal maximumának elérésére törekszik folyamatos gazdasági növekedéssel és növekvő fogyasztással. A nyugati kultúra uralja a világot és lerombol minden ettől különbözőt. Hátrányos megkülönböztetés, kultúrális barrikádok, a politikai folyamatokból való kizártság a bennszülött népcsoportokat sebezhetővé és elnyomottá teszik, és hagyományaik elvesztésére kényszerítik.

Mégis, a klasszikus „nyugati" fejlődésmodell okozza környezetünk rombolását, míg a hagyományos kultúrák sokkal több tiszteletet mutatnak környezetük iránt.

Ezért követeljük:

A fejlődési modelleknek tiszteletben kell tartaniuk a kultúrális különbözőséget és egységet. El kell ismerni és védelmezni a hagyományos kultúrák ősi jogait földjükhöz és más erőforrásaikhoz, hogy életmódjukat fenntarthassák.

• A VILÁG KÖZÖS ERŐFORRÁSAINAK MEGMENTÉSÉT!

A világ közös ökoszisztémáinak használata — mint amilyenek a Déli-sark és az óceánok — semmilyen szabályozás alatt nem áll. Az Antarktisz jó példa lehetne erre, amely megmutatná együttműködési szándékainkat a közös jövőért. Nagymennyiségű ásványi nyersanyag és katonai tesztek lehetősége teszik érdekessé ezt a kontinenst a gazdasági hatalmak számára. Ugyanakkor a rendkívüli hideg miatt a Sarkvidék nagyon érzékeny a szennyezésekkel szemben. Jelenleg csak a gazdag országok egy kis csoportja használja és ellenőrzi ezt a földrészt.

Ezért követeljük:

Az Antarktiszból Nemzetközi Természetparkot kell kialakítani, ahol mindennemű tevékenység felett egy demokratikus úton létrehozott nemzetközi testület gyakorol gondos ellenőrzést.

Mindeme követelések irreálisnak és kivihetetlennek tűnhetnek. Mégis, mi úgy hisszük, hogy jelenlegi életmódunk folytatása sokkal irreálisabb, mint változtatni rajta. És „közös jövőnk" megmentése csak akkor sikerülhet, ha a változások drasztikusak és gyorsak.

Egy élet a kezedben

Ha a gyerekek kritizálva élnek,
Megtanulnak megbélyegzettek lenni.
Ha a gyerekek ellenségeskedésben élnek,
Megtanulnak veszekedni.
Ha a gyerekek kicsúfolva élnek,
Megtanulnak szégyenlősnek lenni.
Ha a gyerekek megszégyenítve élnek,
Megtanulják bűnösnek érezni magukat.
Ha a gyerekek toleráns légkörben élnek,
Megtanulnak türelmesnek lenni.
Ha a gyerekek bátorítva élnek,
Megtanulnak bízni.
Ha a gyerekek dícsérve élnek,
Megtanulják megbecsülve érezni magukat.
Ha a gyerekek méltányosságban élnek,
Megtanulják az igazságosságot.
Ha a gyerekek biztonságban érzik magukat,
Megtanulnak hittel élni.
Ha a gyerekek megerősítve élnek,
Megtanulják magukat szeretni.
Ha a gyerekek elfogadva és barátságban élnek,
Megtanulják megtalálni a szeretetet a világban.

Dorothy Law Holte

Környezet és csomagolás

Kukáskocsik jönnek, kukáskocsik mennek — szeméthegyeink meg vészesen magasodnak. A háztartási hulladékok mennyisége tízévente megduplázódik: 1990-ben fejenként körülbelül 300 kg-nyit termelt belőlük az átlagmagyar. Otthonunkban összegyűlő hulladékainknak súlyban már körülbelül az 1/3 részét, térfogatban pedig a felét teszik ki a mindenféle csomagolóanyagok: a kidobott papírzacskók, kartondobozok, műanyagflakonok, üvegek, tégelyek, tubusok, konzervdobozok, nylonszatyrok stb. A csomagolóanyagokat gyárakban gyártják: nagy nyersanyagigénnyel, jelentős energiafelhasználással és környezetszennyezéssel. Rövid életű „termékek" ezek. Üresen tépve, gyűrve, gyorsan megismerkednek a konyhai szemetessel.

De gondol-e valaki arra, hogy miből lettek ezek, és hogy mi lesz majd a kidobott hulladékokkal? Kinek jut eszébe, hogy ezen anyagok értékek, melyek

—előállítási
—szállítási
—tárolási és
—hulladékkezelési

költségeit vele mind-mind megfizettették? A csomagolóanyag ma már szervesen hozzátartozik a termékhez. Eredeti funkcióját (az áru védelmét) azonban egyre inkább elveszti, hivalkodó formáival, színeivel éppen az áru minőségéről tereli el a fogyasztó figyelmét. Legfeltűnőbben mindezt a „modern" italcsomagolóanyagok honi karriere jelzi, melyek mind nagyobb helyet követelnek kukáinkban. Pár éve még békességgel működött itt az üvegbetétes rendszer most pedig nyakunkon liheg az egyszerhasználatos csomagolóanyagok lavinája. A boltok polcain dobozos sörök, kartondobozos ivólevek és műanyagpalackos üdítőitalok riszálják magukat kelletve.

Tipikus eldobótermékek ezek: újratöltésük megoldhatatlan, másodnyersanyagként való hasznosításuk nem biztosított. Gyártásuk nyersanyag- és energiapazarló s egységnyi italmennyiségre számolva (a betétes üveghez képest) 26-szoros hulladéktérfogatot produkálnak. Igaz, ezek ökológiai szempontok. A csomagolóanyaggyártóknak azonban nem a forgalomból kiesett betétes üvegek pótlása az üzlet, hanem a milliós szériákban gyártható, egyszerhasználatos (eldobandó) termékek. Aztán a kereskedelem sem töri magát az üvegvisszaváltásért — az ember pedig kényelmes. Külföldi példák jelzik: ahol egyszer a betétes üvegrendszer összeomlott, többé ott vissza nem állítható. Országok sora próbál most az eldobócsomagolásnak tiltó, korlátozó vagy kötelező rendeletekkel megálljt parancsolni. Hozzánk pedig éppen onnan vonulnak most be. Üdvözölve, díszlépésben és ellenőrizhetetlenül...

Jó példa: a betétes (visszaváltható) üveg. Az üzletekbe épen és időben visszakerülve 30–50 újratöltést bír el. Az elhasználódott üveg minőségromlás nélkül akárhányszor újraolvasztható. Aromasemleges — külső behatásoktól a legjobban tudja védeni az italt. Hátránya a súlya és törékenysége.

Egyszerhasználatos (eldobható) italcsomagolóanyagok: Alumíniumdoboz: Előállítása rettentő energiaigényes: egy literre számolva hússzorosa az üvegének. Egy doboz gyártásához szükséges árammennyiséggel pl. egy férfi egy évig borotválkozhat készülékével. Az alumínium gyártásánál kiszabaduló fluorgázok sőlyosan rombolják az élővilágot.

Kartondobozos csomagolás (Tetra-pak, Combibloc): Gyártásuk környezetszennyező. Újrahasznosításukat lehetetlenné teszi, hogy a doboz 5–7 réteg összepréselt papír-, polietilén- és alumíniumfóliából áll.

Különféle műanyagflakonok (pillepalack stb): Könnyűek, ütésállóak, de az aromát átveszik, illetve az italokat „ízesítik". A legtöbb műanyag kőolajszármazékból készül, s ez egyre drágább s mind nehezebben impor-

tálható. Megjelölve nincsenek, újrahasznosításukat sokféleségük keveredése akadályozza. Legproblémásabb a PVC nevű műanyag jelenléte: a PVC alapanyaga rákkeltő, s a lágyítóként, stabilizátorként hozzákevert adalékok veszélyességüket tovább fokozzák. Gyártásuk, feldolgozásuk, de főleg égetésük során súlyosan mérgező gázok keletkeznek (furánok, dioxinok). Nem véletlen, hogy a PVC élelemiszercsomagolóanyagként, gyermekjátékként történő felhasználását mind több ország igyekszik megtiltani vagy korlátozni. (Magyarország nincs köztük).

A hulladékprobléma felsorakozott immár a földi létfeltételeket veszélyeztető, globális ökológiai veszélyek közé. De egyszerre piszkál most minket a hirtelen jött fogyasztói társadalom és az elszegényedés kihívása is. Ebben a helyzetben olyan javaslatokat szeretnénk Önöknek tenni, melyek betartásával egyszerre kímélnék környezetüket és pénztárcájukat: Ők ugyanis mindketten tudják: az a legjobb csomagolóanyag, melyeket otthagynak a boltok polcain...

Tanácsaink a csomagolóanyaghulladék csökkentéséhez:

— Vásárlás előtt lehetőség szerint írjon listát: valójában mire van szüksége és milyen mennyiségben?

— Vásárláshoz vigyen magával kosarat vagy szatyrot: a bolti reklámtáska már 6–8 Ft, és az első sarkon elszakad.

— Kerülje az alábbi csomagolási módokat: előrecsomagolt élelmiszerek (tálcán kínált, PVC fóliával bevont hús, lekvár, sajt, gyümölcs stb), „kamucsomagolás” (duplafalú, nagy zárókupakkal ellátott tégelyek, flakonok), kopásgátló csomagolás (színes kartonlap, ráerősítve egy átlátszó műanyagburok, benne egy kis micsoda).

— Felesleges csomagolóanyagokat (pl. fogkrémes doboz) hagyja emlékül a pénztáros hölgynél.

— Minél kisebb az árumennyiség, annál nagyobb a megfizetett csomagolási hányad. Ha lehet, vegyen nagyobb mennyiséget és kerülje a miniadagokat (méz, lekvár, tejszín).

— Gyümölcskonzerv helyett fogyasszon olcsóbb szezongyümölcsöt (válogassa ki maga és kérje papírzacskóban).

— Lehetőség szerint várásoljon őstermelőnél a piacon.

— Ha lehet, főzzön be magának lekvárt, tegyen el befőttet, savanyúságot.

— Használja fel ehhez a régi üvegeit.

— Italt betétes üvegben vegyen és

ne egyszerhasználatos (eldobó) üvegben,

ne aluminium vagy fehérbádog dobozban (sör, limonádé),

ne műanyagflakonban (Queen kóla, szörpök, ásványvíz),

ne kartondobozos csomagolásban (Sió, Hey-ho, Garden stb.).

— Műanyag csomagolás helyett üvegben vegyen tormát, lekvárt, mézet, ketchupot, mustárt, savanyúságot stb.

— Üres üvegeit váltsa vissza a boltban. Ha nem betétes, dobja a gyűjtőkonténerbe vagy próbálja otthon hasznosítani.

— Ne vegyen előregyártott hulladékot: eldobható golyóstollat, filctollat, öngyújtót, borotvalehúzót stb.

— Díszcsomagolópapírt, kartondobozt használja fel újra.

— Tízórait iskolába, munkahelyre hordja kimosható műanyagdobozban, (de ne PVC-ben).

— Fele annyiba kerül a kefír, joghurt, ha maga készíti el otthon. Jégkrémet pálcikásat vegyen, ne poharasat.

— Látogatásával ne tisztelje meg a McDonald's-ot, és lehetőleg ne fogyasszon olyan helyen, ahol egyszerhasználatos (papír, műanyag) tányérokat, poharakat adnak.

— Ne vegyen spray készítményeket (helyette pl. golyós vagy pumpás dezodort) — főleg ne, ha freon hajtógázas.

— Kevesebb a kidobott csomagolóanyag, ha csökkenti „vegyszeres fogyasztását”.

— Ne vásároljon elfeledhető vagy helyettesíthető kemikáliákat (öblítő, vízkőoldó, folyékony szappan, tusfürdő, WC-spray, műpadlófény stb.).

— Mosó- és mosogatószerekből próbálja ki a koncentrátumokat, és tartsa be mindig az adagolási utasítást. A víz keménységi fokát kérdezze meg a helyi vízműveknél!

— Legyen kritikus vásárló — a pénzéért megteheti. Fogadja kétkedéssel a bugó hangú reklámokat, és figyelje a csomagolás módját is. Érdeklődjön, hogy a termék ugyan mitől „európai csúcsminőség”, vagy miért „környezetbarát”?

— Gondoljon néha a csomagolóanyag utóéletére is. A krémtúrót pl. dobozából Ön egy perc alatt kikanalazza, de a kidobott műanyagpohár eltűntetésével a természet tízezer év alatt sem tud megbírkózni.

Végül néhány — általunk kiszámolt — adat. Azonos termékeknél hasonlítottuk össze az üveges és az eldobó csomagolás árait. Íme, ennyi a csomagolóanyag ára:

* Canada Dry (1,5 literes, PET műanyagpalack): . . . . . 33 Ft
* Gold Fasl sör (0,33 literes aluminium doboz): . . . . . 22 Ft
* Queen kiwi üdítő (1,5 literes PVC műanyagpalack): . . . . . 37 Ft
* 1 literes kartondobozos ivólevek (Sió, Hey-hó stb.): . . . . . 15–24 Ft
* Rama margarin (250 gr. PVC pohár): . . . . . 6 Ft
* Globus mustár (150 gr. aluminiumtubus): . . . . . 9 Ft

Hogy mindezt Önnel most megfizettetik, abban biztos lehet. Mint ahogy abban is, hogy a kizsigerelt, tönkretett természet is benyújtja majd egyszer a számlát ...

MEGJELENT!

Bulányi György: Merre menjek?

Evangéliumról fiataloknak — Ára 160,– Ft

Megrendelhető az ÉV címén: 8003 Székesfehérvár, Pf. 7.

— Utánvéttel küldjük —

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű vagy sárga) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetett példány 7 Ft-tal olcsóbb!

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1992-es hat számra egy példánynál 270 Ft.

A csoportos előfizetés sokkal olcsóbb!

Közösségi folyóirat vagyunk, valószínűleg sokan választják **a csoportos előfizetés** (a postaköltség csökkenése ill. a terjesztői kedvezmény miatt **sokkal olcsóbb**) lehetőséget.

2 — 4 példányt már postaköltség felszámítása nélkül küldünk otthonába!

5 vagy több példány előfizetése darabonként

már 20 Ft-tal olcsóbb,

mint az egy példány postaköltséggel!

Az **egy címre** előfizetett példányszámtól függően az 1992 évi előfizetési díj **példányonként**:

1 példányos csomag: 270 Ft

2 — 4 példányos csomag példányonként 234 Ft (előfizetési díj 468 — 936 Ft)

5 példány fölött példányonként 192 Ft (előfizetési díj pl. 5 példánynál 960 Ft)

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1992-re . . . . . példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.** Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok”
1992. február

**Száz út van előttünk,
de csak egyet kapunk.
Száz közül csupán
egyet választhatunk.
Száz közül egyen
boldogság jön szemben,
és boldogtalanság
kilencvenkilencen.**

Falu Tamás

„Érted vagyok” (Exodus 3,14)
Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András.
Address: H-8003 Székesfehérvár, Pf. 7.
Hungary
Made on recycled paper.
The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of re-publication.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok” (Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

III/1. (11.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság
A Szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: **Család Alapítvány**
Számlaszám: 202-10809
Magyar Hitelbank Rt. Bp.V., Szabadság tér 5—6.

Aki 4000 Ft, vagy nagyobb támogatást ad a Család Alapítvány számlájára, annak **állandó tiszteletpéldányt küldünk.** Az Alapítványnak adott összeg **az adóalapból levonható!**
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Bisztrai György, IROTRON Kft.
Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf. 40.
Szerkesztőség: 8003 Szfvár Pf. 7.

A lap az **„Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok”** (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a RECORD Ipari Kisszövetkezet nyomdaüzemében Pécelen
Felelős vezető: Tóth Istvánné

ISSN: 0865-8021

TARTALOM

Beköszöntő 2
Tanulmány
Gergely G. András: Beleszólt-e Jézus társadalmi kérdésekbe? . . 3–6
Keserű búcsú a kedvenc mintaképektől
(Nyíri Tamás cikke a Public Forum-ban) 7–8
Erőszakmentesség
„Az erőszakmentesség elképzelhető” (Hildegard Goss-Mayr-ról) 10
Novella
Lev Tolsztoj: A pokol szétrombolása és visszaállítása 11-14
Kották 15-16
Gyerekeknek Moha mese
Cseresznyelopás—szalámilopás—könyvlopás—ködmönlopás... 17–18
Elmélkedések
Közhelyek (sorozat indul) 9
Merza József: A történelem az élet tanítómestere 19–20
Leveled jött Istentől (vasárnapi elmélkedések) 21–24
Élő Nemzeti Kincs 25–26
Kedves Értem vagy! Olvasóink leveleiből 27
Ökológia
Környezet és fejlődés (Brazil kezdeményezés) 28–30
Környezet és csomagolás 30–31

Előfizetés és terjesztés:
8003 Székesfehérvár, Pf. 7.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a 8003 Szfvár Pf.7. címre, vagy átutalással az Irotron MHB 202-17820 számlaszámára lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Szelvény ill. Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1992-re (postaköltséggel):
belföldre 270 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt), egy címre előfizetett legalább 15 példány esetén 90 Ft;
Itthon előfizetve Romániába, Szovjetunióba, Csehszlovákiába és Jugoszláviába 270 Ft; egyéb **külföldre** 1200 Ft, nyugaton 29 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.
Romániai előfizetés (postaköltséggel) 1991-re 120 lej a Marosvásárhelyi Római Katolikus Plébánia címére: Parochia Romanu Catholica, Ilonka Géza, Tirgu Mures, str. P-ta Tranda Firilor Nr.61. Jud.Mures Cod.4300.
A romániai előfizetési díjakat a Család Alapítvány az ottani rászorulók megsegítésére fordítja.
A Magyar Posta is terjeszti.

Megrendelő levelezőlap

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok”-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

bélyeg helye

Címzett neve:
Ország:
Ir. szám:
Település:
Utca, házszám:

„Érted vagyok” folyóirat

Székesfehérvár
Pf. 7.
8003

Címzett neve:
Ország:
Ir. szám:
Település:
Utca, házszám:

Umweltschutzpapier — Papier recyclé — Recycled paper — Carta ecologica — Genbrugspapir

Újrapapírra készül

Kringlooppapier — Resirkulert papir — Uusiopaperista — Återvinningspapper

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III. évf. 2. szám
1992. április
39,— Ft

Társadalom fegyveres erők nélkül?

Élő Nemzeti Kincs (interjú)

Egy elhallgattatott hittudós

Mese — ezúttal nemcsak a gyerekeknek!

Ifjúsági rovat

Mi fán terem a közösség?

Környezetvédő Nyugat?

Gergely G. András

Elpídia

avagy álom és ének egy országról, amelynek nincs rendőrsége és hadserege

Aszalós Jánosnak, tisztelettel.

Ez a régiek módjára megfogalmazott cím már magában foglalja ennek az írásnak tartalmát is, műfaját is, sőt talán célját is.

Ha tartalmilag nem is különösebben, formailag mindenképpen Morus Utópiája volt e cím *ihletője.* Utópia azt jelenti: Seholsincs ország. Az Elpídia a görög *elpisz* szóból származik, amelynek jelentései: vélemény, hit, várakozás, remény — s annak az országnak a neve, amely pillanatnyilag ugyan még sehol sem létezik, de létrejöttének lehetősége eleve nem zárható ki, mi több: éppen létrehozása céljából tartózkodunk e bolygón. *Hisszük,* hogy ez az ország megvalósítható, *várjuk* is megvalósulását, mert *reméljük,* hogy egyszer létrejön. E *véleményünkkel,* hitünkkel, várakozásunkkal és reményünkkel nem állunk egyedül, hiszen úgy látjuk, ha kevesen is, de mindig voltak olyanok, akik látták-őrizték-hirdették az álmot e jövőbeli országról, Mikeás prófétától és Ekhnaton (IV. Amenhotep) fáraótól Marx Károlyig és Konrád Györgyig.

Bizonyos értelemben *műfajt* is jelez a cím: azért csak „bizonyos értelemben", mert nem formai sajátosságokat, hanem tartalmi vonatkozásokat takar. Az utópiák-elpídiák „műfajáról" van szó, amely mindig egy még nem létező, de „léteznie kellene", eszményi országról szól, s amely megjelenésének formai elemeitől függetlenül mindig „ének", mert csak az „ének" képes egyidejűleg kifejezni azt, ami nincs, de lehetne és lennie is kellene, és még oly sok minden mást is, amit szóval megfogalmazni sem lehet.

Az elmondottak talán már árulkodnak ennek az írásnak a *céljáról* is. Szándékunk egyfelől az, hogy őrizzük és tovább mondjuk ezt a világ tényeinek oly makacsul ellenálló álmot, megpróbálva a ma nyelvén és szövegösszefüggéseiben megfogalmazni, másfelől pedig az, hogy az álom „ébren tartásával" és hirdetésével is hozzájáruljunk annak egykori-mielőbbi valósággá válásához. Mert „Elpídia" nem tőlünk függetlenül jön majd el, hanem csakis a mi munkálkodásunk révén valósulhat meg.

Azt szeretnők tehát az alábbiakban elmondani, hogy az emberi természetnek olyan társadalmi berendezkedés felel meg, amely „belpolitikájában" lemond az (erőszakon alapuló) ún. igazságszolgáltatásról, „külpolitikájában" pedig a hadviselésről, s amelynek következésképpen nincs rendőrsége, nincsenek bíróságai és börtönei, és nincs hadserege, sem állandó, sem alkalmi, sem békeidőben, sem (ellene viselt) háborúban. — Ugyanakkor az elpídia műfaj lehetővé teszi számunkra, hogy lemondjunk a „teljesség igényéről".

A következőkben először azt szeretnénk megmutatni, hogy állításaink jézusi alapokkal is rendelkeznek, majd a hatalom természetéről ejtünk szót, hiszen mind az „igazságszolgáltatás", mind a hadviselés elsődlegesen hatalmi kérdés. Ezután mutatjuk be az „igazságszolgáltatásról", ill. a háborúról lemondó társadalmat, jórészt oly módon, hogy a szokásos (legfontosabb) ellenvetésekre próbálunk választ adni. Végül fölvázoljuk annak a társadalomnak a képét, amely a („törvényes") erőszak nélkül is jól működik.

1. *Jézusi alapok*

A határozott névelő hiánya az alcímben arra akarja fölhívni a figyelmet, hogy a szóbanforgó téma nem állt Jézus érdeklődésének homlokterében, tehát tanításában csak elszórt, de azért egyértelmű utalások találhatók erre vonatkozóan, s hogy ily módon ezek az utalások a mi megközelítésünk szemszögéből nézve természetesen közvetettek.

Tételünk: Jézus *alaptalannak* (a „gerendás-szeműek" nem ítélhetik el a „szálkás-szeműeket": Mt 7,3–5 — vö. Mt 18,23–33 —; a bűnösök nem ítélhetik el a bűnösöket: Jn 8,7), *tehetetlennek* és *károsnak* (nem képes „tiszta munkát" végezni — a konkollyal együtt a búzát is kitépi: Mt 13,29), következésképp *fölöslegesnek* (mert lesz aratás-szétválasztás: Mt 13,30) minősíti, és a maga részéről *tiltja* is az ún. igazságszolgáltatást. Úgy, ahogy van, teljes egészében, vállalva ennek mindenfajta következményét.

A sor elejére a hegyi beszéd általános érvényű tiltása kívánkozik: „Ne ítéljetek, hogy meg ne ítéljenek" (Mt 7,1). A bírói vagy bírói jellegű ítélkezés tiltásáról van itt szó, azaz olyan ítélkezésről, amely az elítélt megbüntetéséhez vezet. Lk 6,37 megtoldja az előbbi felszólítást egy másikkal, amely értelmezni látszik az elsőt: „Ne ítéljetek el senkit, hogy titeket se ítéljenek el!". Az első felszólításbeli *krinó*-val szemben a másodikban a *katadikadzó* szerepel, amelynek értelméről világosan tanúskodik a hegyi beszédre oly érzékeny Jakab levél: „Elítéltétek és megöltétek az Igazat..." (5,6).

A hegyi beszéd elvi tételét félremagyarázhatatlanul fejti ki a búzáról és a konkolyról szóló példabeszéd (Mt 13,24–30, ill. ennek magyarázata — Mt 13,37–43): A világból nem szabad „kigyomlálni" = kiirtani a gonosz embereket (29.v.), hagyni kell (!), hadd növekedjenek (!!!) - éljenek a világ végéig (az „aratásig" — 30.v.).

Jézus komolyan gondolja ezt, és *alkalmazza is* mind a „polgári", mind a „büntetőjogi" perekre! (Minthogy a „gyomlálás" „kultúremberek" között perek formájában szokott zajlani.) — Az előbbire három példa is akad. Az egyik azt tiltja, hogy én kezdeményezzek pert és juttassam annak révén börtönbe embertársamat (Mt 18,30–33)! A másik azt, hogy az ellenem kezdeményezett perbe belemenjek: „Békülj ki idejében, még útközben ellenfeleddel, hogy át ne adjon a bírónak..." (Mt 5,25)! Hogyan? „Ha pörbe fogva el akarják venni köntösödet, add oda a köpenyedet is" (Mt 5,40)! — Az utóbbira példát a házasságtörő asszony esete kapcsán mutatott (Jn 8,3-11), egyértelműen tanúságot téve arról, hogy az állami „igazságszolgáltatást" és ítéletvégrehajtást is helyteleníti. Ezt határozottan állíthatjuk, mivel „Mózes törvénye" nem csupán vallási okmány volt, hanem egyúttal Palesztína állam alkotmánya (és büntetőjogi törvénykönyve) is! (S ha áll ez a halálbüntetésre, akkor nyilvánvalóan fokozottan áll az összes kisebb büntetésekre is!)

Jézus *háborúellenes* felfogásáról elégségesen tanúskodik az ellenségszeretet parancsa (Mt 5,44) és az a tény, hogy nem volt hajlandó csatlakozni a megszállók ellen fegyveres honvédő harcot hirdető zelóták mozgalmához (vö. Jn 6,15 — távolabbról Lk 4,5-8). Néhány utalás erejéig mégis kitérünk két olyan problémára, amely akkoriban háborús konfliktusok lehetőségét rejtette magában.

Az egyik a szamaritánus-kérdés, amely félig nemzeti (a szamaritánusok félzsidók voltak), félig nemzetközi ügynek tekinthető (elkülönültek). Zsidók és szamaritánusok kölcsönösen gyűlölték egymást és ennek megfelelően viselkedtek. Erre a zsidó Jézus az ellenségnek számító szamaritánusokat felebarátnak (gyakorlatilag: honfitársnak! — Lev 19,18) minősíti (Lk 9,51–76; Jn 4,7–26), sőt nemegyszer példaképül állítja őket (!) a zsidók elé (Lk 10,33–37; 17,15–18)...

Még keményebb dió a római-kérdés. A korabeli zsidóság számára aligha volt fájóbb dolog a római megszállásnál, és minden zsidó számára, aki valamit is adott magára, becsületbeli ügy volt a rómaiakkal nem érintkezni és gyűlölni őket, s amint a zelóták mozgalma és több felkelés is tanúsítja, a fegyveres ellenállás gondolata sem állt távol tőlük... Jézus viszont ezt mondja: „Ha a római légionárius — az ő törvényeik értelmében — arra kényszerít, hogy cipeld ezer lépésnyire a holmiját, akkor menj el kétannyira, kifejezve ezzel, hogy nem tekinted

ellenségnek az elnyomót (aki »ráadásul« pogány), hanem felebarátnak (= honfitársnak!)..."

Mindezt Jézus önmagára is vonatkoztatta és személyes *példájával támasztotta alá:* Megtiltotta övéinek a vele ellenséges magatartást tanúsító, „ősellenség" szamaritánusok megbüntetését (Lk 9,51-56 — amiben az is benne van, hogy Isten sem igazolja az effajta vállalkozásokat!), megtiltotta Péternek, hogy a vele szemben igazságtalanul eljáró (vö. Jn 8,46; 10,32) templomrendőrséggel szemben „igazságot szolgáltasson" (Mt 26,52), és Pilátusnak is kifejtette, hogy nem óhajt önmagának (erőszakkal) „igazságot szolgáltatni" (Jn 18,36).

2. *A hatalom természetéről*

Hatalmon itt a fegyveres erőre támaszkodó politikai hatalmasok hatalmát értjük, ezért ez a kifejezés számunkra szinonímája a következő szavaknak: állam, államhatalom, kormány — távolabbról pedig magában foglalja mindazokat, akik az így értett hatalomnak közvetlen (pl. kormányhivatalnokok, rendőrök, börtönőrök) vagy közvetett kiszolgálói (mindazon társadalmi osztályok, melyek kiváltságos pozíciókat foglalnak el, tehát a gazdagok, a vezető ujságírók, rádiósok, tévések, művészek, tudósok egy része stb.).

„A hatalom természete szerint *gonosz*" — mondja Burckhardt. „A hatalom óhatatlanul *gonosszá tesz*" — mondja Kodolányi. (Tanulságos bibliai példa az utóbbira Saul király esete: 1 Sám 18–19). „Aki uralkodni akar, annak nem lehet más célja, csak a hatalom. Nem szerethet senkit, csak önmagát. Még Istene is csak az ő saját Istene lehet, aki gaztetteit igazolja" (S. Heym: Dávid király krónikája). „Aki hatalmon van, az szükségképpen irtózik az igazságtól. Megkívánja, hogy az isteni törvények is hízelgők legyenek számára" (*Kodolányi J.:* Vízözön).

Meggyőződésünk, hogy ezek az állítások hűen festik le a hatalom, a hatalmasok természetét (aki képes a színfalak mögé látni, egyet fog érteni), mint ahogy az is meggyőződésünk, hogy az egész ún. „törvényes rend" (nem szükségszerűen, de mindmáig ténylegesen) *csak* a fenti értelemben vett hatalom kiterjesztése, az állam egyik megjelenési formája, az uralkodó osztály(ok) uralkodásának adott módja. Nem titkoljuk, hogy ennek a fejezetnek legfőbb célja, hogy a „népért való hatalom" *mítoszát leleplezzük,* mítosz voltát, ideológia voltát igazoljuk.

Schmitt Jenő Henriknek, a századforduló nagy magyar gondolkodójának szavaival élve: „Hazugság az, hogy a törvényeket és az államokat a kisebb rablók és tolvajok megfékezése céljából találták fel. A történelem bizonyítja, hogy ellenkezőleg, az államokat hatalmas bűnözők alapították, akik, ha sikerült nekik egész országok lakosságát megfélemlíteni, akkor rablóbandájuk törvényét országos törvénnyé alakították át" (Állam nélkül c. folyóirat).

Lev *Tolsztoj,* akivel Schmitt kölcsönhatásban állt, ugyanebben az időben így ír: „A kormányok — tevékenységük módja és erőszakos céljaik szerint — éppen olyan elemekből alakulnak, melyek éppenséggel nem szentek, sőt szemtelen, durva és erkölcstelen emberek... Ezt a csúcsot mindig az az ember foglalja vagy azok az emberek foglalják el, aki(k) ravaszabb(ak) és lelkiismeretlenebb(ek) a többinél, vagy aki(k) véletlenül örököse(i) a legtolakodóbb(ak)nak és a leglelkiismeretlenebb(ek)nek" (A hazafiságról). (S ha csak örököse(i) is, ne feledjük, hogy „a hatalom óhatatlanul gonosszá tesz"!)

Egybecseng az előző kettővel *Kodolányi* mélységes iróniával fogalmazott véleménye: „Mindig akadnak önzetlen férfiak, akik pillantásukat »magasabb célok« felé vetik, »nemes buzgalom« szállja meg őket hazájuk sorsáért, a szegények könnyeitől siralomra fakadnak, s mindent föláldoznak saját önzetlen hatalmuk érdekében... Mind azzal kezdte, hogy elhalmozta az isteneket ajándékokkal, óriási alapítványokat tett a papoknál, majd azzal folytatta, hogy megvesztegette az ellenfél vezéreit, katonáit — ezeket csak igéretekkel —, fölemelte az adókat, újabb beszolgáltatásokat követelt, újabb meg újabb könyörtelen felügyelőket nevezett ki, egyre több és több parasztot, iparost veretett meg, köttetett fára, dobatott folyóba — s egy szép sírfelirattal végezte, hogy sohasem hazudott, mindig védelmezte az özvegyet és az árvát, könnyített a nép terhén, lisztet ajándékozott az éhezőknek, letörölte a könnyeket... Mindegyikük aljas jöttmentnek, harácsolónak, hazug csalónak, vakmerőnek jelentette ki a többit... A saját vakmerőségeiket, jogtiprásaikat, gyilkosságaikat, szerelmi tobzódásaikat, a saját fészkük bűzlését persze csak afféle apró botlásoknak, emberi gyengeségnek, ártatlan tévelygésnek tekintették, ha ugyan gondoltak rájuk. De nem is gondoltak. Hogyan is gondolhattak volna, mikor, jaj, szívük csordultig telt hazájuk sorsa felett érzett fájdalommal, a hajnaltól késő estig görnyedő parasztok sajnálatával, vérlázító igazságtalanság alatt nyögő népük ezernyi bajával" (Az égő csipkebokor).

Ha kissé drasztikusak is ezek a megfogalmazások (talán éppen azért olyan világosak), aligha tagadhatja bárki is, hogy a történelem eddigi tanúsága szerint minden államrendszer (finomabban: minden alkotmány) közvetlenül vagy közvetve, többé vagy kevésbé véresen vagy vértelenül, de mindenképpen a fegyverek erejében állt/áll fenn.

Ezért aztán, ahogyan nincsen „népért való hatalom", ugyanúgy nincsen „a népért való törvényes rend" sem. „A bíró nem az ún. »igazságot«, hanem a mindenkori állam mindenkori jogszabályait szolgálja. Ezért tartja az állam, ezért hívják bírónak" (*Moldova György:* Az idegen bajnok). Tudják ezt a kisemberek is. *Sánta Ferenc* Az ötödik pecsét című könyvében az egyik szereplő ezt mondja: „Tanulja meg, Kovács úr, hogy mindig az a vaj valakinek a fején, amit a hatalom annak tart! Az a bűn, amire az állam meg a törvény azt mondja, hogy az bűn... Csinálhat mindent, csinálhat bármit, akármilyen disznóságot, ha a törvény azt mondja rá, hogy az nem bűn, akkor nem lesz magának semmi baja, és mert nem büntetik meg érte, az emberek is azt fogják mondani, hogy maga rendes, törvénytisztelő ember... No, próbálja meg maga eldönteni, hogy mi a bűn és mi a nem bűn. Az a bűn, amit a nagyfejűek annak nyilvánítanak, ezzel kész a kocsi!"

Voltaképpen ennyi is elég lenne annak beláttatásához, hogy amint nincsen „népért való hatalom" és „népért való törvényes rend", ugyanúgy nincsen „népért való igazságszolgáltatás" sem, tehát hogy az „igazságszolgáltatás" is csak mítosz, a mindenkori hatalom egyik ideológiai (s egyúttal persze nagyon is gyakorlati) támasza. De azért a következő fejezetben közelebbről is megvizsgáljuk ezt a témát.

3. *Társadalom igazságszolgáltatás nélkül*

Mindenekelőtt az „igazságszolgáltatás" *néhány belső ellentmondására* szeretnék rámutatni, melyek mind azt sugallják, hogy lényegében hazug dologról van szó, az „igazságszolgáltatás" természeténél fogva képtelen igazságot szolgáltatni (ha tekintetbe vesszük a jelenség teljes körét, és nem csupán szubjektív részérdekek szempontjából vizsgáljuk) — ellenkezőleg, éppen az igazságtalanságok tárháza (Summum ius — summa iniuria).

Először is: Az „igazságszolgáltatás" csak azzal foglalkozik, ami látszik, csak azokkal az esetekkel, amelyek napvilágra kerülnek. Azt a „bűnt", amely homályban marad, nem tekinti bűnnek. Kettős képmutatás, kettős hazugság rejlik ebben: a „bűn" kritériumának annak nyilvánosságra kerülését tekinti, nem pedig egy-egy cselekedet tartalmát, másrészt csak a tetteket tartja bűnnek, az elkövetőben vagy másokban (akik szintén kiváltói lehettek az elkövető bűnének) meghúzódó gondolatot/szándékot nem. (Erre mutat rá Jézus kétszer a hegyi beszédben: Mt 5,21–22. 27–28.)

Másodszor: Gyakorlatában az „igazságszolgáltatás" figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy egyszerűen képtelenség minden „bűncselekményt" felderíteni (csak Magyarországon évente több tízezer bűncselekmény marad felderítetlen a rendőrségi becslések szerint) — így aztán csak azok „bűnhődnek", akiket „elkapnak". Az igazság viszont az lenne, hogy vagy minden „bűnös" bűnhődjék, vagy egyik se.

Harmadszor: Az „igazságszolgáltatás" lényegében nem foglalkozik azzal, hogy egy-egy „bűncselekményben" ki az igazi felelős, ill. ki mennyiben felelős. Természetesen nem tagadjuk az egyéni felelősséget, de tagadhatatlan, hogy számos bűnért sokkal inkább felelősek azok, akik az elkövetőre rossz hatással voltak, mint maga az elkövető. Közhelyszerű példa a szülők szerepe gyermekeik magatartásában, vagy — hogy egy nagyobb horizontú és horderejű példát is említsek — ha egy államvezetés egy nemzedék életén belül is négyszer-ötször változtat az általa diktált értékek rangsorán, nemegyszer úgy, hogy 180 fokos fordulatot

tesz, akkor elsődlegesen ő a felelős állampolgárainak cinikussá és nihilistává válásáért, ill. mindazokért a bűncselekményekért, amelyek ebből fakadnak. Mindezen esetekben viszont az „igazságszolgáltatás" az igazi tettesek helyett azokat ítéli el, akik többékevésbé áldozatok!

A *negyedik* ellentmondás (mely benne rejlett már az előzőben is): Bűn és nem-bűn igazán nem különíthető el, a búzát és a konkolyt képtelenség szabatosan elválasztani egymástól (megmondta ezt Jézus is: Mt 13,29!), ennek következtében „igazságot szolgáltatni" (megint a jelenség egészét tekintve) csak igazságtalanságok elkövetése árán lehet! Tételünk helyessége mellett a történelem során ártatlanul elítéltek-meghurcoltak-kivégzettek végeláthatatlan sora tanúskodik.

Ötödször: Mindenfajta „igazságszolgáltatás" (legalábbis a mai értelemben vett államban) eleve hazug, mivel a „szolgáltatás" alapjául nem az igazság szolgál (ami egyébként gyakorlatilag sosem ragadható meg abszolút értelemben, tehát senki sincs a teljes igazság birtokában), még csak nem is az adott állam polgárainak közmegegyezése, hanem a mindenkori uralkodó osztály(ok) által a többiekre kényszerített „jogrend", a mindenképpen csak részérdeket (s a kisebbség érdekét) tükröző, tegnap barna, ma vörös, holnap talán sárga (rész-)„igazság". Ráadásul még ennek az érvényesítése is teljesen önkényes, egyszerüen szólva: „Az a bűn, amit a nagyfejűek annak nyilvánítanak..."

Hatodszor (s ez talán az „igazságszolgáltatás" egyik, ha nem „a" legsúlyosabb belső ellentmondása, hazugsága és képmutatása, s ezáltal az egyik legnyomósabb indíték teljes megszüntetésére) az, aminek van egy „objektív" és egy „szubjektív" oldala, bár a kettő szorosan összefonódik.

Az „objektív" oldal: Ha az „igazságszolgáltatás" valóban igazságszolgáltatás akarna lenni, akkor elsősorban a bűncselekmények nagyságát kellene tekintetbe vennie, azaz a legnagyobb bűncselekményekkel kellene kezdenie, s úgy haladnia a közepesek, majd a kisebbek felé (ha egyáltalán maradna erre ideje-energiája), ill. a legnagyobb bűncselekményeket kellene a legsúlyosabban büntetnie, aztán a közepeseket és így tovább. A valóságban pedig mit tapasztalunk (már persze csak akkor, ha képesek vagyunk az emberekre általában jellemző „vakondtúrás-perspektívától" megszabadulni)? Azt, hogy az „igazságszolgáltatás" a „köztörvényesek" (helyes perspektívából szemlélve) jelentéktelen „bűncselekményeivel" foglalkozik, belpolitikai „békeidőkben" erre fordítja idejének-energiájának mondjuk 90%-át, aztán kerít sort a közepesen súlyos esetekre, ez tesz ki 9%-ot, s a maradék 1% jut a legsúlyosabb bűnösökre, azaz: a „közbűnteményeseket" (és a „politikaiakat") súlyosan bünteti, és minél nagyobb gazember valaki, annál inkább „futni hagyja".

Hogy csupán két igazán egyszerü *példát* említsünk, szót sem ejtve az ezeknél számtalanszor súlyosabb esetekről: Ha valaki embertársainak rendszeres, ám „legális" megkárosítása révén (pl. „tisztességes" üzlettel) milliós vagyonhoz jut, azt a gazdagoknak minden társadalomban kijáró „tisztelet" övezi, ha viszont valaki lopással vagy betöréssel jut néhány ezer vagy tízezer forinthoz, esetleg évekre rács mögé kerül. A másik: ha valaki hirtelen felindulásában vagy végső elkeseredésében, netán némi alkohol segédletével, beleszúrja a kést polgártársába, s „jól" találja el, öt vagy éppen tizenöt évre is számíthat, de sajátos esetekben kötélen vagy villanyszékben is végezheti — ugyanakkor az az orvos, aki az abortuszok révén pályafutása során esetleg több száz, netán több ezer magzatot mészárol le (s akit méltán nevezhetünk bérgyilkosnak, hiszen mások — az „anyák" és „apák" — helyett és pénzért végzi a gyilkosságot), az teljes „anyagi és erkölcsi elismerésben" részesül...

Egyfajta *„bűnbak-mechanizmusról"* van itt szó: Az „igazságszolgáltatás" végső soron arra való, hogy egyrészt „legális" mederbe terelje a társadalomban újból és újból felhalmozódó erőszakosságot, másrészt — s ez legalább olyan fontos — a kisstílű bűnözők bűneinek és büntetéseinek kirakatba, újságba, rádióba, tévébe helyezésével elfedje a nagystílű bűnözőknek, köztük elsősorban magának az államaparátusnak a bűneit, melyek az előbbieket mérhetetlenül felülmúlják.

Lássuk most a dolog *„szubjektív" oldalát* (amit Jézus is leleplezett: Mt 7,3–5; 15,14; 23,24; Jn 8,7), amitől az egész képmutatása még elvetemültebbé válik, ami az „igazságszolgáltatást" velejéig és végletekig igazságtalanság-szolgáltatássá teszi, ami önmagában is elégséges ok lenne az „igazságszolgáltatás" teljes rendszerének megszüntetéséhez — amit *Camus*: A pestisben úgy fogalmaz meg, hogy a „nagy pestisesek" ítélik el a „kis pestiseseket".

Megint csak két egészen egyszerű kis *példát* említünk. — Az egyik: Az a bíró (nagy pestises) ítéli el a kisember-közbűnteményeseket (kis pestiseseket), aki a kisemberek által megtermelt, de azoktól megvont javakból kétszer-háromszor, de nem ritkán ötszörtízszer magasabb életszinvonalon él (élősködve, tehát bűnösen), mint azok a megtévedt, elvakult, kétségbeesett, félrenevelt, gyönge vagy egyszerüen csak primitív kisemberek, akiket elítél, sőt abból él akkoraamekkora életszinvonalon, hogy elítéli őket. Milyen jogcímen hoz ítéletet? Csakis azon, hogy „azért tartja az állam", azért fizeti őt. (Nem is szólva arról, amit egy nyugdíjba vonult bíró mondott egy rádióriportban: „Tudja, mostanában el-elgondolkodom azon, milyen címen fosztottam meg szabadságuktól azokat, akiknek nem én adtam a szabadságot...") — A másik: Az a ren-

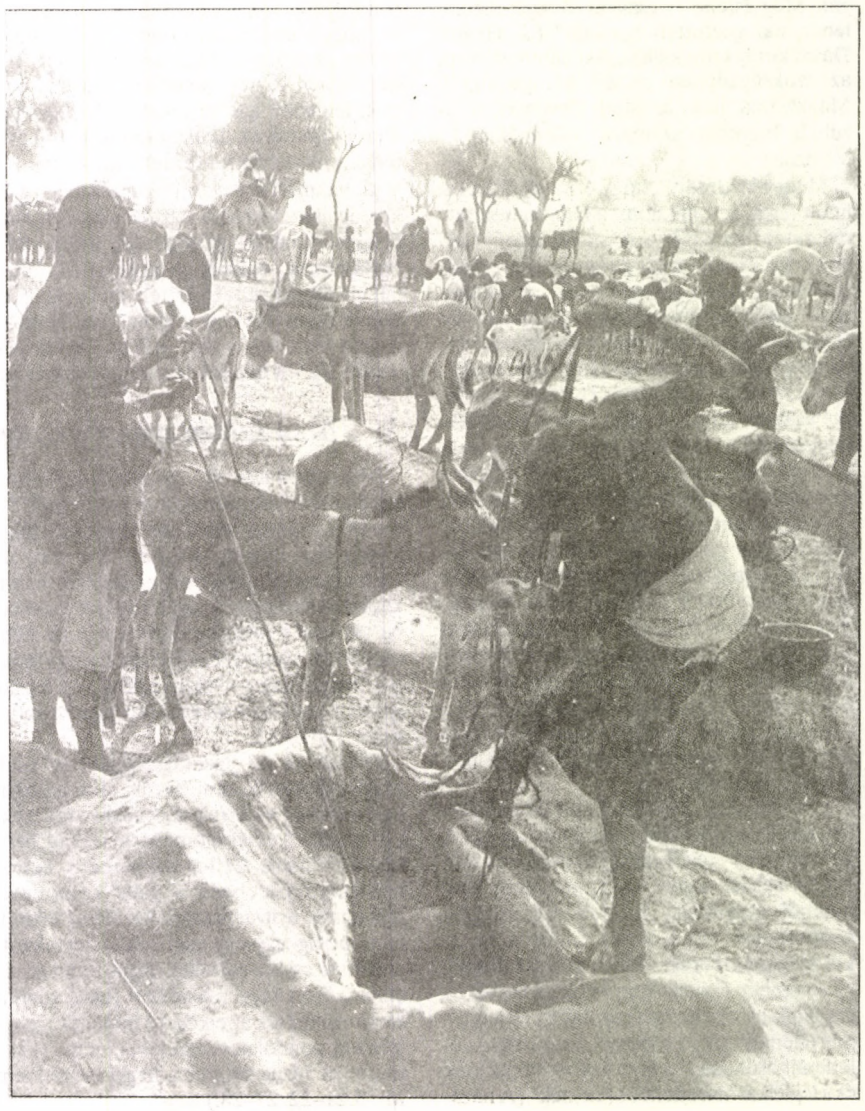

dőr/börtönőr (nagy pestises) tartóztatja le/tartja fogva (hogy erőszakoskodásairól ne is beszéljünk) a kisembereket (kis pestiseseket), aki folytonos szenvedést okoz olyanoknak, akik egyszer-egyszer okoztak szenvedést másoknak (esetleg nem is szándékosan: gázolás; esetleg nagyon is áttételesen: lopás...), sőt aki éppen abból húz búsás fizetést és azért jut soron kívül (ingyen)lakáshoz, mert folyamatosan szenvedést okoz másoknak...

Felejthetetlenül fájón-szépen mondja el ezt *Camus* regényében Tarrou: „Apám államügyész volt... Amikor 17 éves voltam, apám felszólított, hogy hallgassam meg egyszer... Mindazt, ami egy törvényszéken történik, éppoly természetesnek és magától értetődőnek tartottam, mint egy felvonulást vagy egy díjkiosztást... Csak egyetlen egy képet őriztem meg erről a napról: a bűnösét. Azt hiszem, tényleg bűnös volt, nem fontos, hogy miért... Ez a kis ember a vörös és gyér hajával olyan volt, mint egy fénysugártól megriadt bagoly. Nos, fölösleges részleteznem, már ebből is érthető, hogy élő volt. Én azonban hirtelen jöttem rá erre, miután mindaddig csak a »vádlott« kényelmes fogalmával mérlegeltem őt... Úgyszólván semmit sem hallottam, csak éreztem, hogy ezt az élő embert meg akarják ölni!...

Csak akkor ébredtem fel igazán, amikor apám a vádbeszédet mondta. A vörös talár elváltoztatta őt. Nem volt többé se kedélyes, se gyengéd, száján mérhetetlen frázisok nyüzsögtek, és szakadatlanul másztak ki onnan, mint a kígyók. Én megértettem, hogy a halálát kívánta ennek az embernek, a társadalom nevében, sőt azt is kérte, hogy nyakazzák le. És megkapta ezt a főt...

Ettől a pillanattól fogva borzalommal tekintettem az igazságszolgáltatásra, a halálos ítéletekre, a kivégzésekre... Az én esetem mindenesetre nem az elmefuttatás volt. A vörös bagoly volt az én esetem, az a mocskos kaland, amikor pestistől mocskos szájak bejelentik egy leláncolt embernek, hogy meg fog halni, és mindent úgy intéznek, hogy meghaljon, miközben éjszakák múlnak, a haláltusa éjszakái, melyek folyamán nyitott szemmel várja, hogy meggyilkolják..."

Megértjük *Tarrou* következtetését: „Sohasem leszek hajlandó egyetlenegy indokot — érti? egyetlenegyet! — sem szolgáltatni ehhez az undorító mészárláshoz... Elhatároztam, hogy visszautasítok mindent, ami készakarva vagy akaratlanul, helyes vagy helytelen indítékból öl, vagy igazolja, hogy ölnek" (A pestis).

Schmitt Jenő Henrik tovább megy ennek a „szubjektív" ellentmondásnak a megállapításánál, és azt állítja, hogy a nagy pestisesek nemcsak elítélői a kis pestiseseknek, hanem éppen a nagy pestisesek a fő okai-okozói a kis pestisesek „bűnének": „A valóság az, hogy az alacsony, barbár, embertelen gondolkodásmód, mely az erőszak alapja, egyúttal a kisebb bűntettek forrása. A törvényes társadalmi rendszer törvényes rablása — amely szülőoka a nyomornak — és a társadalmi bűntett — a gyilkosság és a tömeggyilkosság törvényes dicsőítése és szentesítése — a közerkölcs romlásának alapforrása" (Állam nélkül). Csak persze „a ravaszabb és hazug banditák erőszakos és zsarnok cselekedeteiket, gyilkosságaikat és rablásaikat az emberszeretet és humanitás fényével takarják" (uo. — vö. Lk 22,25!).

De hát — *azt mondják* —, mindezek ellenére az „igazságszolgáltatásra" mégis szükség van. *Két fő ok* miatt.

— *Az egyik:* „Példát kell állítani", s ezáltal „elrettenteni" a még nem bűnözőket attól, hogy bűnözőkké válljanak. Meglehet, akadnak néhányan, akiket a várható büntetés réme visszatart, de nem ez a jellemző. A tények *Vercors* véleményének igazságát támasztják alá: „A börtön, a példaállítás céljából kirótt halálbüntetés — csupán a csiszolatlan kőkorszak maradványa: nem szüntet meg semmit, nem gátol meg semmit. A mi korunkban sem ritkább a tolvajlás vagy a gyilkosság, mint a vandálok idejében" (Sylva). Sőt bátran állíthatjuk, hogy sokkal gyakoribb: a bűnügyi statisztikák a bűnözés ütemének állandó növekedését mutatják. Jóllehet mindenki tudja, milyen tökélyre fejlesztették már a „bűnüldözést", következésképpen milyen óriási esélye van minden „bűnözőnek" a „lebukásra", úgy látszik, ez nemigen hatja meg a „vállalkozókat". Nem is csoda: „Egészen más forrásból kell fakadnia az emberi lelkiismeretnek" (*Vercors,* uo.). Egyáltalán: a külső korlátok soha senkinek nem jelentenek igazi korlátot, a határokat kinek-kinek a számára végső fokon mindig az dönti el, mi van őbenne legbelül.

Meggyőződésünk, hogy *a börtön* lényegileg mindössze két dolgot eredményez: egyrészt a gonoszság magasabb fokozatait tanulhatja ki (s többnyire tanulja is ki) a bekerülő, másrészt megerősíti vagy létrehozza a valaminemű bosszú vágyát a bebörtönzöttekben. De ha ezek nem következnének is be, egyet csak nagyon kevesen — kivételes jellemek (s hány ilyen akad a „közbüntényesek" között?!) — kerülhetnek el, nevezetesen, hogy kivonják magukat a börtön sokszoros személyiségtorzító és romboló hatása alól (a bezártság, a bánásmód, a légkör stb. miatt). Így aztán nyugodtan állíthatjuk, hogy az esetek túlnyomó többségében az az ember, aki kijön a börtönből, rosszabb minőségű, mint az, aki bement. Nem nehéz kiszámítani ennek hatásait sem a konkrét egyén, sem társadalmi környezete számára. Valóban azt kell mondanunk: a börtön nem szüntet meg semmit, nem gátol meg semmit, sőt...

Mivel Isten törvényei az egyedül helyes és hasznos törvények az ember, az egyén és a társadalom számára egyaránt, ezért bátran fogalmazhatunk Kodolányival úgy, hogy nemcsak tilos, hanem fölösleges is „fegyveres csapatokat alakítani Isten törvényeinek védelmére, mert ezek a törvények bele vannak írva minden létező lény szívébe" (Az égő csipkebokor).

— Ha azonban eszerint járnánk el, így hangzik *a másik,* s talán a legfőbb ok megfogalmazása az „igazságszolgáltatás" szükségessége mellett, akkor ennek eredménye a teljes anarchia lenne, és ez összességében több rosszat eredményezne, mint az „igazságszolgáltatás".

A demagógia egyik alapfeltételének minősítjük ezt az „érvelést" (a demagógia tökéletesen sikeres voltát mutatja az, hogy a nép mindenütt hittel vallja ezt a tételt, dogmának tartja immár, melyet sosem vizsgál felül!), és mindenekelőtt egy tényt és egy feltételezést állítunk szembe vele, méghozzá olyan feltételezést, aminek igazságát még senki sem cáfolta meg (és elméleti úton nem is cáfolható). *Vercors* írja: „Azokban az országokban, ahol eltörölték a halálbüntetést, a bűnözési hullám hat-nyolc hónapig emelkedett, aztán visszatért rendes szintjére. Ez áll a halálbüntetésre — és biztos vagyok benne, hogy ugyanígy történne az összes többi büntetéssel, ha az embereknek volna bátorságuk megpróbálni" (Clémentine).

Mi is biztosak vagyunk ebben, mert hiszen aki eddig nem akart lopni, rabolni, gyilkolni, az most miért indulna útnak „Hurrá, mindent szabad!" felkiáltással? Aki eddig is akart, ezután is fog. A köztük elhelyezkedő néhány százalék pedig, akiket eddig csak a büntetés félelme tartott vissza, hat-nyolc hónap alatt „kifutja magát". — Sőt azt feltételezzük, hogy az „igazságszolgáltatás" megszüntetésével, a hat–nyolc hónap „türelmi idő" letelte után (de még a hat-nyolc év is megérné!) a bűnözési hullám nemcsak „rendes szintjére" térne vissza, hanem ez alá süllyedne — abban az esetben, *ha* azt az összeget, amelyet eddig a „bűnüldözésre" fordítottak, mostantól a „bűnözés" valódi okainak felszámolására, gyökerében való orvoslására fordítanák, és a helyi szükségleteknek megfelelően lakásokat, iskolákat, hangversenytermeket, könyvtárakat, orvosi rendelőket, kórházakat építenének belőle, s nem feledkeznének meg arról sem, hogy biztosítsák belőle (lenne miből!) annak a nevelésnek a feltételeit és eszközeit, amely csecsemőkoruktól úgy alakítaná az embereket, hogy felnőve ne váljanak „bűnözővé".

Eddig az „igazságszolgáltatásnak" ún. „büntetőjogi" részéről beszéltünk, kerítsünk most röviden sort az ún. *„polgári perekre"* is.

Egyrészt arra a mérhetetlen anyagi és erkölcsi kárra szeretnék utalni, amit az egyéneknek és a társadalomnak okoznak. Csupán Magyarországon évente kb. 400.000 (!) „polgári per" zajlik. Szorozzuk be ezt a számot egy nagyon (!) szerényen számított átlagos perköltséggel, mondjuk 10.000-rel, ez évente négymilliárd forintot jelent... És mennyi az erkölcsi kár?! A terjedő és egyre burjánzóbb gyűlölet, amely újabb bűnöket termel ki, melyek újabb anyagi és erkölcsi kárt okoznak... — A „polgári perek" is belső ellentmondást hordoznak magukban, ugyanolyan értelmetlenek, mint minden más per, tehát ugyanolyan fölöslegesek is. Rájuk is érvényes: *„Eső után köpönyeg!" Sőt!* Mint a „büntetőjogi perek", ezek is újabb és több rosszal akarják orvosolni a meg nem történtté már úgysem tehető rosszat. Egészségesebb, emberibb lenne az élet nélkülük, a megmaradó megoldatlan problémákkal együtt is.

Másrészt, mivel mindenki, aki pereskedik, azt állítja, hogy ő csak a rajta esett valódi sérelmet akarja orvosolni, *Platon* segítségével azt szeretnők kimutatni, hogy az *„önvédelem"* is belső ellentmondással terhes, elvileg is értelmetlen, tehát fölösleges (és tilos).

„Szókratész: »Azt mondjuk, hogy semmiképpen sem szabad jogtalankodnunk, vagy azt, hogy egy bizonyos fajta módon jogtalan-

kodhatunk, máshogyan meg nem? Vagy pedig a jogtalankodás semmiképpen sem jó, nem is szép, s annak számára, aki jogtalankodik, mindenképpen rossz és csúnya? Tehát semmiképp sem szabad jogtalankodnunk?« — *Kritón:* »Nem bizony!« — *Szókratész:* »De még a jogtalankodásra sem szabad jogtalankodással felelnünk, mint ahogyan a tömeg véli, mivelhogy semmiképpen sem szabad jogtalankodnunk?« — *Kritón:* »Úgy látszik, hogy nem.« — *Szókratész:* »No és? Gonoszt szenvedve gonosztettel felelni: ahogy ezt a tömeg helyesnek mondja, vajon igazságos-e vagy nem?« — *Kritón:* »Semmiképpen.« — *Szókratész:* »Mert hiszen, ugye, ha az emberekkel rosszat teszünk, ez az igazságtalanságtól semmiben sem különbözik?« — *Kritón:* »Igazat mondasz.« — *Szókratész:* »Tehát nem szabad viszont-igazságtalankodnunk, sem rosszat tennünk egyetlen emberfiával sem, ha bármit szenvedünk is tőle«" (Kritón).

Természetesen nem gondoljuk azt, hogy a „bűnözés" valamilyen módszerrel teljesen megszüntethető. Amíg ember lesz a földön, lesz bűn és lesz „bűnözés" is. De azt igenis gondoljuk, hogy az „igazságszolgáltatás" intézményeire nincs szükség, nélkülük is a megszokott szinten marad vagy — a mondott feltétel teljesülése esetén — az alá süllyed a „bünözés", tehát nélkülük egészségesebb, emberibb társadalmi életet élhetnénk, mint amilyet velük élhetünk.

E kissé hosszúra nyúlt (nem ok nélkül, hiszen központi jelentőségű) fejezet után térjünk át fő témánk második részére, a nem háborúzó ország eszményére. Sok minden, amit ebben, s már a második fejezetben elmondtunk, értelemszerűen ide is vonatkoztatandó, ezért itt már csak a sajátosságokra térünk ki.

4. *Társadalom hadsereg nélkül*

Azt képviseljük ebben a fejezetben, hogy az az ország, amely sem háborúban, sem békeidőben nem tart fenn hadsereget, és akkor sem hajlandó háborúzni, ha megtámadják, elözönlik és leigázzák — az minden tekintetben: anyagilag, szellemileg és lelkileg egyaránt gazdagabb és virágzóbb életet élhet, mint az az ország, amelyik a megszokott és „természetes" módon (általában „önvédelemből") háborút folytat.

Először is arra szeretnénk egy mondat erejéig emlékeztetni, micsoda erkölcsi és anyagi károkat okoz egy országnak *a hadsereg fenntartása* — akár „békeidőben" is — a fegyverkezési verseny korában (s melyik kor nem ilyen többé vagy kévésbé?). Ezt aligha kell bizonyítani. (A béke Nobel-díjjal kitüntetett Costa Rica esete rendkívül tanulságos. Ez az ország békeidőben nem tart fenn hadsereget — háború esetén „bérel" —, s a latin-amerikai országok közül egyedül itt szűnt meg teljes mértékben az írástudatlanság, és az életszínvonal is sokkal magasabb itt a többiekénél!)

Ami mármost a háborút illeti, mindenekelőtt azt kell világosan látnunk, hogy sosem egyik nép támadja meg a másikat. Egyetlen népnek sem jut eszébe soha, hogy hódító útra induljon. „Nincs olyan nép a világon, amelynek ilyen támadó szándéka volna, mert a népek sohasem támadnak. Támadásra *csak a kormányok* ingerlik a népeket, amikor kölcsönösen gyűlöletet ébresztenek bennük egymás iránt. Mikor aztán lángra lobbant a gyűlölet, s a hazafias érzelmeket is sikerült felébreszteni, akkor minden ékesszólással bizonyítják e kormányok, hogy a haza veszélyben forog, s hogy a hazát meg kell menteni" (L. Tolsztoj: A hazafiságról). — Úgy véljük, hogy ezzel egyúttal választ adtunk arra az ellenvetésre is, mely szerint „hazaszeretetből kell harcolni a hazáért". Aki így beszél, az elárulja, hogy a hazát azonosítja az éppen hatalmon lévő kormánnyal, a társadalmat az állammal. A háború sosem érdeke a hazának, sosem szolgálhatja a társadalmat, a népet, az mindig csak a „nagyfejűek"-nek állhat érdekében, mindenki más csak veszíthet rajta.

Erre jön azonban a fő ellenvetés: „Ha az országok magukévá teszik ezt az elvet és a gyakorlatban is alkalmazzák, és mindenki csinálhat azt, amit akar, nem lesz-e ebből immár nemzetközi anarchia, míg mások mérhetetlen hatalomhoz és gazdagsághoz jutnak?"

Nos, álmodjunk egy kicsit! De előbb szögezzünk le két dolgot. Az egyik: Az államok, a kormányok sem azért indítanak háborút, mert egy vagy több népet ki akarnak irtani, hanem mindenekelőtt újabb földterületekre vágynak, pontosabban e területek által elérhető újabb kincsekre, gazdagságra, s legfeljebb még dicsőségre, a megnövekedett hatalommal járó megnövekedett presztizsre. — A másik: Amikor most arról gondolkodunk, hogy mi lesz akkor, ha adott esetben mi csak tűrünk, aztán „jönnek a rómaiak és elpusztítják népünket" (Jn 11,48), közben ne feledkezzünk meg arról, hogy a rómaiak itt voltak, elég sokáig, és nem haltunk bele...

Tehát *álmodjunk!* Ne Rómáról és Palesztináról, hanem arról, mi lett volna akkor, ha — mondjuk — *Vietnám* nem védekezett volna évtizedeken át az amerikai „agresszorok" ellen? Először is, mit nyert azzal, hogy védekezett? A tengernyi életáldozaton és sebesülésen kívül egy rombadőlt országot, amely évtizedek alatt sem fog felépülni anyagi sérüléseiből, s talán évszázadok kellenek, míg a háború okozta erkölcsi sebei begyógyulnak. Ha egyáltalán begyógyulnak az effajta sebek. Mi lett volna hát, ha nem védekezik? Ha „kenyérrel és sóval" fogadja az amerikai katonákat? Vajon géppisztolytüzeléssel és napalmmal feleltek volna-e azok a barátságos fogadtatásra? (Főként, ha előre meg is üzenték volna nekik, hogy nem kell ellenállásra számítaniuk!?) Aligha! Szépen bevonultak volna a fővárosba és leváltották volna a kormányt, a rendőrség és a hadsereg vezetőit — meglehet, akasztás útján intézve a leváltást —, és saját bábjaikat ültették volna a helyükbe. Ámbár az is lehet, hogy még erre sem került volna sor, hanem megkérdezték volna az illetékeseket, hajlandóak-e immár az ő (mármint az Egyesült Államok éppen hatalmon levő kormánya) szolgálatába állni. Igenlő válasz esetén még a helyükön is maradhattak volna. Az eredmény — a lényeg — így is, úgy is ugyanaz: bábkormány, bábrendőrfőnök, bábhadügyminiszter.

Miért jártak volna el így? Mert nem a „krizantém lelkű nép törvényesített írtásáért" (Váci M.: Azóta) keltek át a tengeren (amint Cortez hajóra szállásának eredeti célja sem az indiánok mészárlása volt), hanem azért, hogy Vietnám földjét birtokba véve gyárakat és bányákat nyissanak, olcsó nyersanyaghoz és munkaerőhöz jussanak, a saját termékeik piaca bővüljön, és persze támaszpontot létesítsenek a nagy riválisi hátában, ha már ott vannak a szomszédban. Mindezen célok elérése érdekében mi értelme lett volna nekilátni kiirtani az egyébként nem is védekező helybeli lakosságot? Ki dolgozott volna akkor az általuk birtokba vett földeken, gyárakban, bányákban? Az anyaország polgárai aligha vándoroltak volna át e célból Ázsiába! Hogy hódításuk nyomán Vietnám kincseinek jó része (nagyobbik része?) viszont igenis Amerikába vándorolt volna? Tagadhatatlan. De ezzel együtt is a kiirtás és általános pusztulás helyett a viszonylagos jólét lett volna a „krizantém lelkű nép" sorsa, legalábbis életszínvonaluk sokszorosan fölülmúlta volna azt az életszínvonalat, amely a hadviselés eredménye lett, a háború alatt és után egyaránt. És a legfőbb evilági értéket, életüket is megőrizhették volna tíz- és százezrek. Mindenképpen jobban jártak volna tehát, ha nem védekeznek.

Mint ahogy mi is jobban jártunk volna, ha engedünk a töröknek. Ady írja egyik levelében: „*Magyarország* 3,5 milliós lakossága az örökös harcok (és ezek velejárói) következtében 1,5 millióra olvadt, míg azok a szomszédos népek, amelyek kisebb ellenállást fejtettek ki, kevesebb veszteséget szenvedtek. Úgy látszik, az elviselés jobban szolgálja az életet, mint az öldöklés."

Érdekes, akadt már olyan uralkodó is a történelem során — meglehet egyetlenegy —, aki így gondolkodott. *Ekhnaton* fáraó alakját és felfogását *Kodolányi* állítja elénk Az égő csipkebokor c. regényében:

„Nem folytatunk többé háborút. Soha, soha nem fogunk többé fegyvert embertársaink ellen — jelentette ki boldogan a fáraó.

— De mi történt volna, ha nem verjük le Szanaá és egész Saába lázadását? — kérdezte a meghökkent Hor.

— Semmi sem történt volna. Semmi, csupán új szerződéseket kötöttünk volna vele, nem kaptuk volna olyan olcsón az aranyat, az ébenfát, a mirrhát, a gyantát, mint eddig, lemondanánk a finom kenőcsökről, a ritka illatszerekről... Hát nem lehet opobalzsam nélkül élni? Alattvalóink milliói talán opobalzsammal illatosítják magukat naponta?

— Isteni uram, de mi történt volna, ha nem állnak csapataink Etiópia határán, míg Szanáát ostromoltuk, s az ellenség elárasztotta volna Felső-Egyiptomot? — firtatta illetlen következetességgel Hor.

— Ó, testvérem, Etiópia hamarosan belátta volna, hogy csak a felelőssége, a gondja lett volna több — torkolta le a király.

— És az ázsiai népek? A barbárok? Akik bármikor szívesen elözönlenék a Deltát? —

kérdezte Mózes.

— Nos, uralkodóikat meggyőzzük jóindulatainkról, szeretetünkről, s hidd el, testvérem, néhány év leforgása alatt mindenről meggyőződnének..."

Lehet, hogy e csodálatos jelenségnek, a tiszta és szelíd lelkű Ekhnatonnak sem sikerült volna meggyőznie az ugrásra kész szomszéd uralkodókat, Egyiptom népe azonban akkor is jobban járt volna, ha ellenállás nélkül hagyja, hogy megszálljják. S a fáraó mindenképpen jól látta azt, hogy a történelem folyásának jobb mederbe terelésére az egyetlen járható út az általa meglátott. Ha nem lenne is megvalósítható, elvileg mindenképpen az egyetlen lehetséges megoldás. *Minden más út* gyakorlatilag is, elvileg is *zsákutca*. De Ekhnaton megoldási javaslatának van gyakorlati esélye is azáltal, amit Moldova György regényében a negyven prédikátor egyike mond lázadó társának a börtönben, aki őrére támadott: „A megadó szelídség jobb védőfegyvered lett volna, mint magasra emelt bilincsed: magatartásod elgondolkozásra késztette volna ezeket a vad katonákat, és a lelkükben bizonyára meginognak..." (Megrázó leírását és igazolását olvashatjuk ennek Sánta Ferenc Halálnak halála c. novellájában!)

Igen, ez az egy lehetőség van a „vad katonák" elgondolkodtatására, ezen keresztül megingatására, s a világ sorsának jobbrafordulására. *A menekvés egyetlen lehetséges útja:* „el kell fordulnunk a hatalomtól, a fegyvertől, és meg kell találnunk magunkban s egymásban Istent, helyre kell állítanunk vele az ősi szövetséget" *(Kodolányi J.:* Vízözön). „Csak egy mód van Isten boldog birodalmának megvalósítására: a szeretet, megértés, méltányosság. Istennek nincs nagyobb ellensége a fegyvernél. A fegyver félelmet támaszt, a félelem védekezést, a védekezés támadást" *(Kodolányi J.:* Az égő csipkebokor). Amint pedig a szövegösszefüggésből kitűnik, Isten boldog birodalma nem más, mint az ember boldog birodalma.

Az elmondottak után, s tekintetbe véve a világ mindenkori, de különösen mai állapotát, aligha vonhatjuk kétségbe Gandhi életrajzírójának igazságát: „Ha kerüljük a banális demagógiát és a metafizikai szofizmákat, kénytelenek vagyunk az erőszakmentességet úgy tekinteni, mint a szervezett emberi társadalom létének egyik alapfeltételét" *(J.*

Pilát: Mahátma Gandhi). És magának Gandhinak az igazságát: „Az erőszaknélküliség az emberi nem törvénye, mint ahogy az erőszak a vadállatok világának törvénye. Az erőszaknélküliség nem csupán a szentek számára rendeltetett, hanem a közönséges nép számára is" (i. m.).

A most következő, utolsó fejezetben szeretnők fölvázolni — igazán csak néhány sejtető vonással — annak a remélt országnak az életét, amely felszámolta önmagában az erőszak minden intézményét.

5. Kisközösségek hálózata

Milyen lesz Elpídia? Az „igazságszolgáltatás" megszüntetése, a hadsereg szélnek eresztése és a hatalomgyakorlás egyéb intézményeinek feloszlatása nem vonja-e maga után annak az elpusztítását, ami jó és ésszerű, vagyis ami erőszak nélküli a törvényekben?

Tolsztojjal ezt válaszoljuk: „Az, ami jó, ami ésszerű, tehát ami nem erőszakos a törvényekben, az igazságszolgáltatásban, a tulajdonban, a pénzügyi intézményekben, a népnevelésben, mindaz megmarad. Sőt, azáltal, hogy a kormányok durva erőszakoskodása — melynek csak önmaguk fenntartása a célja — megszűnik, egy okosabb, igazságosabb társadalmi organizáció fog kialakulni. A törvények, az igazságszolgáltatás, a közügyek, a népnevelés olyan mértékben marad meg, amilyenben szükségük van rá a népeknek, és olyan formában, amelyből hiányozni fog minden rossz, amely a kormányok mai szervezete szerint most szükségképpen benne van. Csak az fog elpusztulni, ami rossz, ami a népek akaratára bilincseket rakott" (A hazafiságról).

Milyen lesz Elpídia? Mivel az emberi együttéléshez szükséges alapvető törvények „bele vannak írva minden létező lény szívébe" (Kodolányi), bátran fogalmazhatunk így: Elpídia az egymásra épülő, ill. egymást kiegészítő, öntörvényű és önkormányzattal rendelkező *kisközösségek hálózata lesz,* amely felöleli a családi, társadalmi, gazdasági, kultúrális és vallási élet egész területét.

E kisebb és nagyobb közösségek közmegegyezéssel (többségi vélemény alapján és a kisebbség alkalmazkodásával) maguk hozzák a változtatásra mindig nyitott „törvényeket", akár az emberi együttélést, akár a gazdasági tevékenységet, akár az együttélés területeit szabályozzák ezek, és maguk választják vezetőiket, illetve delegálják őket a nagyobb egységeket átfogó kisközösségekbe.

Valahogy úgy, ahogyan ezt — a dolognak most csak *gazdasági oldalát* emelve ki — *N.S. Swaminthan,* a Nemzetközi Rizskutató Intézet igazgatója már a mára vonatkozóan is elengedhetetlenül szükségesnek tartja: „Rengeteg olyan tervet látok, amely körvonalazza, hogy a kukoricának vagy tudom is én minek a termését egymillió tonnával növelni kell, de ezek a dokumentumok valahogy sosem említik, még véletlenül sem a farmereket. Vetőmagról beszélnek, műtrágyáról, vízről. De hát ki az, aki termel? Nem a bürokraták vagy a tervdokumentumokat gyártó hivatalokok! Az élelmet a parasztok állítják elő. — A sok millió tonna kukoricát Afrikában legalább egymillió parasztcsaládnak kell megtermelnie. Ha egyetlen család gazdaságként egy tonnával növeli a termést, akkor is egymillió parasztcsalád együttműködésére van szükség. Ha én tervet állítanék össze, első kérdéseim ezek lennének: »Miért is termeljen meg egymillió parasztcsalád egy-egy tonnával többet? Milyen körülmények között termelhetne? Segíthetünk nekik ebben?« Legelőször is meg kell értenünk a problémáikat, a törekvéseiket. Tanácskoznunk kell velük, fér-

jekkel és feleségekkel egyaránt, s csak azután dolgozhatunk ki tervet" (Valóság, 1985/7).

Ami pedig az *igazságszolgáltatást* illeti, legyen elég annyit felvillantanunk, hogy „mert ölni senkinek sincs joga, nem lesz halálbüntetés", az egyén biztonságát „nem a fegyveres erők, hanem a közösség gyors reflexei védik", a kabáttolvajtól „az áruházigazgató megkérdi: miben szenved szükséget, kívánne hitelre vásárolni", ha úgy tetszik: „a nyilvánosság szeme felváltja a büntető törvények erejét" *(Konrád Gy.:* A városalapító).

Milyen lesz Elpídia? Álmodjunk egy kicsit *Konrád Györggyel:* „Olyan városról képzelődöm, ahol a cselekvés axiómája a változtatás, s ... rólam csak velem megalkudva lehet dönteni, ahol a közösség értelmi fogyatékosságnak tartja a hatalom oszthatatlanságának elvét; ahol ... társaimmal én is elbocsáthatom az igazgatómat ... s a polgármestert ideiglenes köztisztségére rendes munkahelyéről szabadságolják; ahol ötleteim jogán vagyok reformer, nem azért, mert fölhatalmaztak rá ... s a rá eső köztulajdonhányad mozgatásával az utcaseprő is szabályozhatja a nemzetgazdaságot; ahol nem kell támogatnom közpénzekből elbizakodott tisztviselők kapkodásait, nincsenek illetékesek és kívülállók, nem rejtjelesítem szaktudásomat, s mert minden döntési esély kedvez vagy árt valakinek, tévedéseimet felderítő szabályrendet igényelek, velem szemben is szabad városlakót, aki a részvényáthelyezéstől az otthonába bekapcsolt elektronikus szavazókészülékig változatos közvetítésekkel nyilváníthatja akaratát ... s mert nem kell félnem a tekintélytől, nem kell hazudnom sem; ahol a szerződéskötés sportszerűen mérsékeli az elvaduló csoportmérkőzések tékozlásait, s az iskolás gyerek is kineveti a következetesség gorilla-pátoszát, amely két játékos közül a melldöngető győztest magasztalja, s a kiterített vesztest leköpi; ahol nincsenek titkok, amelyeket kémek kifürkészhetnének, a hivatalos tárgyalások jegyzőkönyvét bárki megtekintheti, sajtóértekezleten minden kérdésre válaszolva csak magánvéleményemet mondhatom, s gondosan észben kell tartanom, hogy a disznóiskolában az első tantárgy a retorika; ahol az ujságok címoldalán a gondolat fölfedezései állnak, ... senki sem írja elő mit kell szeretnem, utálnom; ahol a gimnáziumot másképp vezetik, mint a csirkefarmot, s a tanár csak annyiban tanít, hogy megosztja érdeklődését a diákokkal; ahol gondolatát mindenki kinyomtathatja, de olvasója csak annak akad, aki újat mond, ... az egész utca egyetlen faliújság, a járdára mindenki festhet, a köztereken zene szól, a városlakók környezetalakítással kedveskednek egymásnak; otthon ülni nem erény, ahol nem azért töltöm az időt, hogy esténként a lakásom ajtaján a névtáblámat megszemléljem, és egyesítve aggodalmainkat egymás börtönőrei legyünk; ahol az apológiát önelemzéssel, a törvényt hipotézissel, a szózatot körkérdéssel, a vezércikket epigrammával, igazamat ellenfelemével, önérzetes kakaskodásomat saját karikatúrámmal igyekszem fölcserélni..." (A városalapító).

Hogy mindez nem csupán a képzelet szüleménye lehet, hanem hétköznapi valóság, sőt volt már olyan hely és idő, ahol és amikor — ha csak töredékesen, kezdetlegesen is, de — már megvalósult, s éppen magyar földön (természetesen nem zárjuk ki, hogy másutt is), azt bizonyítja *Imreh István:* A törvényhozó székely falu című könyve, amelyben olvashatjuk azt a 72 falutörvényt, rendtartást és végzést, amelyeket 1581 és 1847 között a székely falvak autonóm közösségei megalkottak és önkéntesen vállaltak. — Ezek a falutörvények és rendtartások a közösségi akaratot foglalták keretbe és a közösség aktív részvételére építettek. Megismerhetjük belőlük a faluközösség egykori életviszonyait, normáit, a közhatár megosztásának, a közvagyonban való részesedésnek és a közterhek együttes vállalásának formáit, a bajba jutottak megsegítésének módjait (Valóság, 1985/7).

De hasonlóra éppenséggel napjainkban is akad példa, a zsidó *kibucok* („csoportok") világában, Izraelben. A kibucfelfogás elvileg tiltja a magántulajdont, a pénz közös kasszában van, akinek szüksége van rá, vesz belőle, és a parkolóhelyen az autók mindenkinek a rendelkezésére állnak. A kibucüzemek az ország leghatékonyabb üzemei (Izrael zsidó lakosságának 3,5 %-a a 260 kibucban a mezőgazdasági termelés 40 %-át állítja elő!), nem kell sztrájkoktól szenvedniük, munkaerejüket rugalmasan alkalmazhatják, már régóta az „állás-rotáció" gyakorlatát alkalmazzák, egészen a vezetőség szintjéig, egyetlen munkanélkülijük sincs. Az öregek problémáját is megoldották: Aki egy bizonyos kort elért, nem válik ki a munkafolyamatból, hanem az ipari üzemben lehetőséget kap arra, hogy fokozatosan rövidülő munkanap keretében kevésbé megerőltető munkát végezzen, mint a mezőgazdaságban... (Valóság, 1985/7)

S ha mindezt és sok más hasonlót feltételezve is lesznek Elpídiában lázadások és belső konfliktusok, „az bizonyos, hogy a nép helyzete mégis *kedvezőbb lesz* akkor, mint napjainkban, mert a népek mai helyzeténél rosszabat elképzelni nem lehet..." *(L. Tolsztoj:* A hazafiságról).

+

Befejezésül álljon itt még *Vercors* és *Gandhi* egy-egy gondolata.

„A történelmet látszólag mindig az erősek csinálják, és mégis a gyöngék, az alázatos igazak formálják ki az emberiséget, századról-századra, a maguk valószínűtlen képére, mert az erősek harcolnak és megsemmisítik egymást, míg az igazak csöndesen, korszakról-korszakra ugyanazon a csapáson haladnak mindig, és jelük kitörölhetetlenül bevésődik a földbe" (Amerre a szél fúj).

„Ha azzal vádolnak, hogy túlzott becsvágyó vagyok, elismerem. Ha azt mondják, hogy ábrándom sohasem valósítható meg, azt felelem: lehetséges — és megyek a magam útján tovább. Az erőszaknélküliség kitartó katonája vagyok s elég okom van rá, hogy megmaradjak hitem mellett."

(Ezt az írást és elôzô számunk **Beleszólt-e Jézus társadalmi kérdésekbe** *c. tanulmányát vitaindítónak szánjuk. Várjuk olvasóink leveleit! A szerk.)*

Az „Érted Vagyok" címén megrendelhető könyvek:

Bulányi György művei:
Keressétek az Isten Országát I–IV. (960,– Ft)
Merre menjek? — (160, – Ft)
Egyházrend — Erény-e az engedelmesség (80,– Ft)
Örököljük a Földet? (220,– Ft)

+ + +

Havasy Gyula:
A magyar katolikusok szenvedései 1944–1989 (230,– Ft)

Simonyi Gyula:
Szerelemről fiataloknak, házasoknak, szülőknek (110,– Ft)

+ + +

Második hullám
— Válogatás a Bokor-közösség írásaiból —
(110,– Ft)

Idei 1. számunkban röviden bemutattuk az Élő Nemzeti Kincs pályázat 1991. évi díjazottjait, közöttük Szuly Lászlót és feleségét, Vigyázó Máriát, akik négy saját gyermekük mellett öt állami gondozott gyermek fölnevelését vállalták. Az alábbi beszélgetésben közelebbről is megismerhetjük őket.

Van sok öröm is!

„1948-ban az állam felszámolta a társadalmi szervezeteket, s a maga kezébe vette a gyermekvédelmet. Ennek a paternalista szemléletnek, illetve gyakorlatnak ma adjuk meg az árát. A gyermekvédelem rendszere működésképtelenné vált. Hiába költünk igen nagy összeget — évi 210 ezer forintot — egy állami gondozottra, a gyermek életre való alkalmassága, felkészültsége — a nevelők legjobb igyekezete ellenére is — siralmas.”
(Bene Béla, a Népjóléti Minisztérium főosztályvezetője. — Népszabadság, 1991. december 19.)

ÉV: Meséljetek először arról, hogyan alakult az életetek gyerekkorotoktól kezdve!

Marika: Én a VII. kerületben, a Városligeti szélén nőttem fel, a Regnum központjától három utcányira, így hát természetes volt, hogy a Regnum szellemiségébe születtem bele, mert a bátyáim már bejártak a Házba. Ők még bejárhattak. Így aztán már kicsi gyerekként közösségben nőttem fel. Először egy apáca néni foglalkozott velünk, francia tanulás címén volt a lakásunkon egy kis csoportunk; később kerültünk át Emődi Laci bácsi csoportjába. Amikor ő börtönbe került, akkor meg egy teológiáról kidobott, számunkra igen fontos személy nevelt bennünket. Kamaszkorban nagyon jó hatással volt ránk, sokat tanultunk tőle.

ÉV: Ez az ötvenes évek vége, amiről beszélsz, vagy a hatvanas évek eleje?

Marika: A hatvanas évek eleje; 49-ben születtem, 51-ben már bezárták a Házat, aztán a mi lakásunkban találkoztunk, de azért kirándulások, nyári táborok továbbra is voltak. Közben jártam iskolai hittanra, még gimnáziumban is, mert ez elv volt, hogy iskolai hittanra is kell menni, példaadás okából. Nagyon gyenge hitoktatói voltak az iskolának. És végül a hetvenes szétszóratás után...

ÉV: Ez micsoda?

Marika: 1970-ben volt az utolsó papi per a regnumisták ellen; akkor eléggé szétzilálódott a társaság. Próbáltuk egybetartani, aki még maradt, és találkozgattunk. Aztán 72-ben már kifelé is nézelődtem, hol találok olyan papokra, közösségekre, akik komolyabban foglalkoznak az ifjúsággal. Így kerültem el a Rezső térre, ahol Kovács Lacival ismerkedtem meg, és ott tartott lelkigyakorlatot Bulányi Gyurka bácsi. Végül is Dombi Feri bácsi, akkori alsószentiváni plébános közvetítésével kerültem egy Bokor-csoportba huszonévesekkel, 1972-ben, akikkel mind a mai napig együtt vagyunk. Ez az ún. Fiatalok kettő. Közben férjhez mentem.

ÉV: Hol ismerkedtetek meg Lacival?

Marika: A Mátyás templomban, az énekkarban, ahová Laci is járt. Aztán befűztem szegény fejét. 74-ben volt az esküvőnk, és már vittem is magammal a Fiatalok kettőbe.

ÉV: Tehát az esküvőnél tartottunk.

Marika: Előtte voltunk házassági tanácsadáson, ahol föltették azt a kérdést is, hány gyereket szeretnénk. Előzőleg ugyan megbeszéltük, de külön voltunk bent, és külön jelentettük ki, hogy hatot. Nagyon fel voltak háborodva, hogy hogy gondoljuk mi, hogy fogunk eltartani ennyi gyereket... Így kezdtük aztán a boldog éveket.

Laci: Ilyenkor arra szoktunk hivatkozni, hogy nagy családból jöttünk, nem volt idegen tőlünk a nagy család. Legyen négy, legyen öt — legyen hat, szép kerek szám.

ÉV: Innen talán majd folytathatjuk, ha te is mondasz valamit a múltadról.

Laci: Dunaalmáson születtem 51-ben. Addig nem járhattam templomba, amíg kicsi voltam; otthon anyukám foglalkozott velem. Emlékszem sok ilyen külön adventi reggelre, amikor a többiek elmentek már a hajnali misére, én meg anyukával együtt énekelgettem, imádkoztam otthon; ez mély nyomot hagyott bennem. Máig is a legkedvesebb énekeim azok, amelyeket anyukámtól tanultam. Aztán amikor már nagyobb lettem és jártam a templomba, akkor hamar önállósodtam, másodikos koromtól kezdve ministráltam, de szinte mindennap; reggel hétre mentem, s onnan az iskolába. Utólag visszagondolva tudom, hogy milyen nagyszerű dolog volt ez. Az a napi fél óra csend reggel, nagyon jó indítás volt. Csönd volt. A pap misézett latinul, vagy értettem, vagy nem. Lelkiségem megalapozásának ezt érzem. Hogy én miért nem maradtam ki az egész templomi buliból, mint a többi kamaszodó gyerek, annak az az oka, hogy volt, amiért járjak még; ti. akkor már kántorkodtam. Aztán ezt megpróbáltam később kihasználni a szomszéd faluban, ott összegyűjteni a hetedik-nyolcadikosokat és énekkart szervezni.

ÉV: Te hányadikos voltál akkor?

Laci: Gimnazista, egyetemista. Bíztam abban, hogy ez megtartja őket. Legtöbbjüknél így is lett, megmaradtak a hitben. Két házaspár is támadt belőlük.

ÉV: Hol jártál gimnáziumba?

Laci: Tatán. Ott is mindennap mentem templomba, ha nem is egész misére, de áldoztam, és volt 5–10 perc csendem. Utána mentem az iskolába. Aztán — már műszaki egyetemistaként — a Mátyás templom a következő állomás, ahol az énekkarból néhányan egy közösségbe tartoztak, meghívtak nyári táborozásra, s akkor az nagy élmény volt számomra; együtt lenni, énekelni, játszani, kemény túrákat végigélni; az dolgozott bennem, hogy ezt át kell adni, mint ahogy át lehet adni a kántorképző nagy élményeit is, s nemcsak a zeneieket.

ÉV: 72, ill. 74 óta jártok egy Bokor-közösségbe. A Bokor volt-e valamilyen sajátos hatással a gondolkodásmódotokra, az életetekre?

Marika: Mindig úgy fogalmaztam meg, hogy számomra a Bokor az egyetemi szint. Az ember végigjárja az iskolákat. A Regnum középiskoláig adott sokat, a Bokor már egyetemi szintet ad, tudásban is, meg a hitbeli dolgokban is. Mindenképpen befolyásolta az életszemléletünket.

Laci: Noha nem tudtunk minden leckét elvégezni a közösségi találkozókra; feleségem az elejét nézte át, én a végétől visszafelé valamit, hogy legyen fogalmunk róla. Arra azért elég volt, hogy megtartson és erőt adjon.

Marika: Azt is tudni kell, hogy nekem 18 éves korom óta ugyanaz a lelkiatyám, és aztán közösen is ő lett a lelkiatyánk, legalább kéthavonta rendszeresen járunk hozzá.

ÉV: Aztán jöttek a gyerekek. Azt mondtátok, hogy hatot terveztetek.

Marika: Úgy adódott, hogy csak négy lehetett. Mind a négy császárral.

ÉV: Az orvosok azt szokták mondani már a második császár után, hogy nem tanácsolják a harmadikat.

Marika: Még a harmadikba belementek. A harmadik után mondtam az orvosomnak, hogy én szeretnék még, ő bólintott, de aztán a főorvos beintett, szó sem lehet róla. Sírva mentem haza. Végül is úgy döntöttek, hogy erőszakkal ők ezt nem döntik el. Mi döntsük el, és adjuk írásba, hogy vállaljuk a felelősséget, s így lett aztán negyedik gyerekünk is, három lány után egy fiú. Akkor költöztünk új lakásba, Békásmegyerre. Ott éltünk boldogan. Csak az volt a baj, hogy szegény fiúnak nincs párja, ezért kezdtünk spekulálni gyerekszerzési lehetőségen, és így jutottunk a GYIVI-be *(Gyermek- és Ifjúságvédelmi Intézet. — A szerk.)*, hogy gyereket kunyeráljunk magunknak. Akkor már hallottunk a hivatásos nevelőszülői állásról, és azt gondoltuk, hogy ezzel próbálkozunk. Én otthon maradtam akkor is, amikor Kristóf három éves lett, mert a gyerekeknek az az érdekük, hogy foglalkozzunk velük. Az első hárommal is otthon voltam.

Laci: Bementünk a GYIVI-be, van-e most lehetőség hivatásos nevelőszülőségre. Éppen nincsen keret, mondták. De hátha van egy gyerek kiadó. Találtunk, és két hét alatt sikerült elintéznünk a formaságokat; jöhetett Krisztián.

Marika: Három éves volt, de értelmileg, mozgásban, szokásrendjében csak másfél éves szinten. Megtapasztalhattuk, milyen hátrányokkal élnek ezek az intézeti gyerekek, anya és szeretet nélkül. Sok gond és nehézség van vele mind a mai napig.

ÉV: A család egészének, ill. a ti gyerekeiteknek okozott-e ez valami megrázkódtatást?

Marika: Nem. Mindenki örült neki, szerette, hiszen aranyos, hároméves kisfiú volt. Nekünk fárasztó volt, főleg az esték és az éjszakák, de a gyerekek egyetértettek. Megbeszéltük és mind benne voltak a dologban. Sok támogatást is kaptunk tőlük.

ÉV: Aztán hogyan alakult a dolog tovább?

Marika: Közbejött egy affér. Kitették Lacit a munkahelyéről.

ÉV: Mikor?

Marika: 1985-ben.

Laci: Voltak gyerekeink, minket is izgatott a hitoktatás ügye. Békásmegyeren próbálkoztunk először hitoktatással. Marikának is volt csoportja. Közben elvégeztük még a Hitoktatói Tanfolyamot is. Ugyanakkor orgonáltam is az épülő Boldog Özséb templomban. Amikor ez kiderült az iskolában, ahol matematikát és technikát tanítottam, az igazgató felmondott. Hagytam volna a dolgot, de akkor jött egy kolléga a másik iskolából, hogy már mindenki erről beszél. Rávett és megírtuk a fellebbezést, amit elküldtünk Kádárnak is, meg a szakszervezetnek is; nem voltam tagja a szakszervezetnek, mégis ők foglalkoztak az üggyel, és elintézték, hogy visszavegyenek. Végül is visszakerültem, de csak tanév végéig maradtam ott.

Marika: Közben a GYIVI-ben lehetőség kínálkozott hivatásos nevelőszülőség vállalására, ami azt jelenti, hogy az anya teljes fizetéssel, az apa mellékfizetéssel öt gyerek nevelését vállalja. Elkezdtünk gondolkozni azon, mennyire tudjuk vállalni ezt az egész embert, egész családot követelő feladatot. Végül is győzött bennünk az ügy, mert felismertük, hogy ezeknek a gyerekeknek arra van szükségük, hogy családban legyenek, emberek közt nőjenek föl. Ebben az időben az is fölmerült ugyanis, hogy olyan óvodába megyek dolgozni, ahol állami gondozottak vannak. De akkor megint el kell mennem hazulról, és csak beleesek abba a „csapdába", hogy megsajnálom őket, hazahozom őket hét végére, és a többi...

ÉV: Ez a végzettséged?

Marika: Óvónő vagyok. Meg csecsemőgondozónő. Végül így vágtunk bele. 86 december elsejével léptem munkaviszonyba a GYIVI-vel, s akkor megkezdték a „feltöltést", hogy a meglévő egy fogadott gyerekünk mellé még a négyet kiadják. Erzsi 11 évesen egyetlen osztályt sem végzett még. Egy alkoholista, mondjam, milyen anyának a gyereke? Ő ebben a miliőben élt, azt látta, hogy lehet átverni az embereket, hogyan kell hazudni, hogyan kell gazsulálni, megmaradni. Jól érezte magát köztünk, próbált is viselkedni, és tette magát. Nagy volt, az ember nem úgy bánik vele, mint egy kicsivel. akit az ölembe veszek és megpuszilgatom. Majd februárban került hozzánk Pepe, aki egy kétéves tünemény gyerek volt, mindenkihez kedves és eleven, akivel lehetett hancúrozni, és amint utóbb kiderült, az Erzsinek ez fájt. Aztán újabb gyerekeket kerestünk, és júliusban akadtunk a négyéves Rolandra. Rögtön úgy fogadott minket, hogy anyu, apu, és a nyakunkba ugrott, kijött velünk sétálni, semmi fenntartása nem volt; amikor kiadták, akkor láttuk csak a papírjaiból, hogy elég sok nyavalyán ment keresztül.

ÉV: Tehát ő volt a negyedik.

Laci: Ő volt a negyedik, és mi már lakhelyváltoztatáson törtük a fejünket a gyerekek érdekében. Üres plébánia után érdeklődtünk, mivel kertes házra nem nagyon tellett volna nekünk. Azt láttuk megoldásnak, hogy egy ilyen falusi plébánián ellátjuk a hitoktatást meg a kántorságot. Ezt közhírré tettük, és meg is kerestek minket Kartalról, hogy lenne családi ház és kántori állás, ha gondoljuk. Megnéztük, és belevágtunk a vidéki életbe. Akkor lettem először főállású kántor. De hitoktató is voltam, és mellette az iskolában énektanár.

A 16 éves Dorottya rajza a 12 éves Kristófról

Marika: A következő januárban egy pici gyermeket kaptunk, aki szuper volt, tényleg soha semmi gond nem volt vele. Ő az Edina. Közben Erzsivel gondok támadtak, mert elég érett nőszemély lett belőle.

Laci: Ketten nem tudtunk végigmenni az utcán, mert azt hitték, hogy a feleségem.

Marika: Sok huza-vona után végül is elkerült az Erzsi decemberben, és akkor sürgettek, hogy válasszunk még egy gyereket, s így került hozzánk egy négyéves kislány, Andrea.

ÉV: Meddig voltatok Kartalon?

Laci: Négy évig. De közben kinőttük a kartali háromszobás házat is, meg a nagyobb gyerekeknek kézműves szakkört kellett keresni; Dunakeszire hordtuk őket, ami sok időt és pénzt jelentett. Megpróbáltuk a békásmegyeri lakást nagyobbra cserélni, és sikerült nyélbe ütni; rendbehoztuk az új lakást, és felköltöztünk Pestre. Ez nemcsak lakásváltással, hanem munkahelyváltással is járt. Az történt, hogy én maradtam itthon, mint főállású nevelőszülő, Marika pedig elment óvodába dolgozni.

ÉV: Ha már itt tartunk: hogyan alakul a munkamegosztás a családban, elsősorban köztetek, és hogyan vesznek részt a gyerekek a családi feladatok ellátásában?

Marika: Mindig volt munkamegosztás. Laci ugyanúgy részt vett a házi munkában, a gyereknevelésben, mindenben. Borzasztó lenne, ha mindent én csinálnék! A teregetést viszont nem szívesen adom ki a kezemből. A tanulásban inkább Laci segít a nagyobbaknak.

ÉV: Főzés?

Laci: Hétközben a gyerekek az iskolában-óvodában esznek, én is befizettem az iskolában, Marika is a munkahelyén ebédel, így aztán csak hétvégeken főzünk.

Marika: Megcsináljuk a nagyobb lányokkal közösen. Ami a takarítást illeti, mindegyik a saját szobájáért, saját sarkáért felelős. Persze közben kell néha pörölni: most aztán fogd meg és csináld!

ÉV: Vásárlás?

Laci: Azt én szoktam.

ÉV: Mosás, vasalás?

Marika: A mosást a mosógép elintézi, én meg kiteregetem. A vasalásba Dócika szokott besegíteni, de nagyon keveset vasalok; azért szeretek én teregetni, mert akkor nem kell sokat vasalni. — A kicsiknél tudnak segíteni a nagyobbak. Ők vállalták, hogy vigyáznak

rájuk, ha mi el akarunk mozdulni valahová. Ebben ők elég sokat vállalnak.

ÉV: Nem lázadoznak? Egyáltalán hogyan fogják fel ezt a rájuk szakadt feladatot?

Marika: Maga a feladat ellen nem lázadoznak, csak néha nem bírnak a kicsikkel, főleg Rolanddal. Őt egyébként a tanító néni sem tudja kézben tartani. Ő az, aki mindent kipróbál és mindenkit a végsőkig fel tud húzni, és előfordult, hogy, tényleg sírva fogadtak minket, hogy ők ezt nem bírják. Jóindulattal próbálják adni magukat, és aztán úgy érzik, hogy ez a hála... De ha megkérdezzük őket, hogy visszavigyük-e a kicsiket, hallani sem akarnak róla. Nem lehet már visszacsinálni.

ÉV: Mások-e így a gondjaitok, hogy a kilenc gyerekből öt állami gondozott volt, mintha ugyanennyi saját gyereketek lenne?

Marika: Persze. Érzelmileg is. A saját hülyeségemet jobban elfogadom a saját gyerekemben, mintha egy más anyának a hülyeségét látom meg a gyerekben. Másképp fogadom el. Másképp viselem el. Az embernek óhatatlanul eszébe jut: a kutyafáját, ezt valaki nagyon eltolta. De tényleg unalmas lenne az életünk, hogy ha csak a négy gyerekünk lenne.

ÉV: Azt akarod mondani, hogy túl békés lenne?

Marika: Csak ülnénk a magunk kis rózsaszín ködében és élveznénk a kispolgári nyugalmat. Bár — azért már jönnek a kamaszkori gondok, és a nagyok is újból igénylik a szülői foglalkozást, amire szintén időt és energiát kell szánni...

ÉV: ... és ezt jól kell megoldanotok, egy kicsit becsületbeli ügyként is, hiszen azt mondhatják, ha már ilyen fába vágtátok a fejszéteket, akkor ezt ne félig-meddig csináljátok, hanem tessék tisztességesen megcsinálni. Nem elég etetni és ruházni őket, hanem jusson idő rájuk, a lelkükkel is törődni.

Laci: Most például azt vezettük be, hogy péntek esténként zsúr van nálunk. Este nyolc után, miután a kicsiket már lefektettük, a nappaliban leülünk a mieinkkel beszélgetni a gondjaikról.

ÉV: Igénylik, hogy külön-külön is foglalkozzatok velük?

Marika: Igyekszünk. Mindig elvünk volt, hogy egy vagy két gyerekkel elmenjünk, ne a „tömegben” legyünk csak. Akár csupán egy vásárlás vagy egy kis csavargás címén. Ezt mindig így láttuk helyesnek.

Laci: A kicsikkel meg inkább nekem van időm foglalkozni délutánonként.

ÉV: Hogyan oldjátok meg a gyerekek közti konfliktusokat? Biztosan akad bőven! Elrendezik egymás között, vagy...?

Marika: Mikor így, mikor úgy. Főleg a kicsik közt akad. De azért a nagyok között is, például a fürdőszoba miatt: „Megint mennyi ideig vagy bent?” A kicsiknél meg, hogy ki kezdte, miért kezdte? Na, akkor ebbe a sarokba az egyik, amabba a másik, és közösen rendbehozzátok, amit csináltatok.

ÉV: Meg lehet beszélni velük?

Marika: Van, amikor igen.

Laci: Eddig mindig gyors sikerre törekedtünk, hogy azonnal legyen rend. De így csak ideig-óráig tart. Kéne egy olyan módszer, hogy most alaposabban megbeszélem veled...; az tartósabb lenne, lehetne rá alapozni.

ÉV: Szóljatok valamit a családi ünnepekről is! Születés-, névnap, karácsony?

Laci: Születésnapon torta jár mindenkinek, megfelelő számú gyertyával, és énekelünk. Mindenki választhat egy kedvenc éneket, aztán, ha leégtek a gyertyák, elfogyasztjuk a tortát.

ÉV: Milyen énekeket énekeltek?

Marika: Sillye Jenő-dalokat, vagy éppen népdalokat. Főleg népdalokat.

Laci: Este is szoktam énekelni velük, altatás címén. Van mindegyiknek kedvence, fújja a magáét.

ÉV: Ajándékozás nincs?

Laci: De igen. Csinálunk egymásnak valamit. Alkalmasint veszünk is nekik. Inkább karácsonykor.

ÉV: E mellett a nagyüzem mellett mennyi időtök jut egymásra? Arra, hogy beszélgessetek a gyerekekről, magatokról?

Laci: Szoktuk azt csinálni, hogy ha Marika megjött az óvodából, bezárkózunk ide a nappaliba, és akkor tudunk beszélgetni. Megbeszéljük a feszültségeinket, teendőinket, utána megyünk megint közéjük.

ÉV: Mennyi idő ez?

Laci: Körülbelül fél óra.

Marika: Igyekszünk leülni kettesben mindennap. A nagyok azért berobbannak néha.

Laci: Muszáj keményen védekezni.

ÉV: Úgy érzitek, hogy megtérül az egymás számára fenntartott idő a család egészében?

Marika: Igen, mindenképpen.

ÉV: S az egymással beszélgetésen kívül jut-e még időtök, energiátok arra, hogy egyénileg kikapcsolódjatok, vagy — mondjuk — olvassatok?

Laci: Hát én most tudok olvasni, mert itthon vagyok. Korábban mindig bennem volt a frász, hogy készülnöm kell másnapra. Nem tudtam eleget gondolkozni. Itt azóta már sokat olvastam. Csinálok magamnak napirendet. Bár még nem egészen eszerint élek. Ha jön valami külön dolog, akkor már nincs meg a nyugalom; ha beteg a gyerek, vagy valami más...

ÉV: Mari, Te?

Marika: Nekem már kevesebb erőm meg időm van. Mert 6–7 órát dolgozom, s utána itthon is van mit tenni, este aztán már álmos vagyok. Van úgy, hogy elkezdek az ágyban olvasni, de kiesik a kezemből a könyv: akkor újból nekigyűrkőzöm. Szóval, hiányzik. Viszont tévét nézek.

ÉV: Rendszeresen?

Marika: Nem rendszeresen. Csak ha úgy látom, érdemes megnézni egy filmet, ami kikapcsolódás vagy pihenés lenne számomra. Mondjuk egy héten egyszer.

ÉV: Nyaralni eljuttok-e?

Marika: A GYIVI-től minden évben kapunk kb. 12–14 napot. Ez ingyenes. Valamelyik intézetbe járunk, a Balaton partjára, vagy a Bükkbe. Erre az időre kiürítik az intézet egy részét, meg az ottani gyerekek is elmennek nyaralni. Ez soha nem ideális nyaralás, mert vagy van ott még intézeti gyerek is, vagy még másik öt ilyen család, úgyhogy kb. 60 gyerek nyaral együtt. Ami sok szempontból jó is, rossz is. A gyerekek elég jó barátságban vannak egymással, jól eljátszanak, mi felnőttek meg beszélgetünk, és aztán csinálunk lazább estéket is, vagy együtt megyünk kirándulni nagyobb utakra is.

Laci: De szoktunk olyat is csinálni, néhányszor már sikerült, hogy csak a nagyokkal, a mieinkkel megyünk el egy hétre.

ÉV: Addig a kicsikkel mi van?

Marika: A kicsiket „eladjuk” a barátainknak. Egyébként ezt a nagyok miatt csináljuk.

ÉV: Érdekelne, hogy a családon kívül milyen kapcsolataitok, programjaitok vannak? Van-e még közösségi életetek, találkoztok-e rendszeresen a barátaitokkal, jártok-e szinházba vagy hangversenyre?

Marika: Közösségünkbe változatlanul járunk. Egy kolléganőm révén van ingyen hangversenybérletünk, amely négy személyre szól.

ÉV: Ti most nem vezettek csoportot?

Marika: Nem. Kartalon volt, de az eljövetelünkkel elhalt. Felajánlottuk, hogy visszajárunk, de aztán mégsem igényelték.

Laci: De van most itt a környéken egy nagycsaládos csapat, éppen hívtak, hogy menjünk közéjük. Holnap este lesz az első alkalom. De nem tudjuk, miben áll ez.

Marika: Majd kialakul, mit tudunk ott adni meg kapni.

Laci: Azért itt a lakásunkon is mindig jönnek-mennek az emberek. A régi barátok megjelennek, mivel megint közelebb kerültünk, és újabb barátságok is születnek a gyerekek új osztálytársai révén.

ÉV: Tehát nem éltek magatokban?

Marika: Nem. Nyitottak vagyunk mindenki felé.

ÉV: Tanulnak-e zenélni a gyerekek? Sportolnak-e?

Laci: Úszni vittem egy ideig két gyereket. A lányok járnak nyelvórákra, amatőr színjátszókörbe. Kristóf inkább itthon bütyköl, ismerkedik a számítógéppel.

ÉV: Nem tudom, arról akartok-e beszélni, hogy mi ennek az egész vállalkozásnak az anyagi háttere. Ez izgat mindenkit, hogy nahát, kilenc gyerek a mai világban, miből éltek meg? Meg tudjátok-e adni nekik, amire szükségük van, honnan jön össze az a pénz, ami van?

Marika: Itt azért hatással van ránk a Bokor-szellemiség. Mert nekünk mindig elég volt a kevesebb pénz is. Azért mondom, mert vannak nevelőszülő kollégák, akik sírnak; ugyanannyi pénzt kapnak, mint mi, de nekik nem elég, és sírnak. Nekünk korábban is elég volt az az egy fizetés, amit Laci hazahozott, abból is megéltünk hatan. Most, ha úgy veszem, sok pénzünk van ahhoz képest. Ezt szinte nem is merem kimondani, mert mások meg kevésnek tartják. Egyébként mekünk két éve semmi gondozási pénzt nem emeltek, egy fillérrel sem kaptunk többet az árak emelkedésének ellensúlyozására, nem is beszélve arról, hogy az állam mindig kifizeti az emelést, csak mi nem kapjuk meg.

ÉV: A GYIVI-nek odaadják?

Marika: Nem is a GYIVI-nek, hanem a fővárosnak.

Laci: Most azt szavazták meg 1992-re, hogy egy évre, egy gyerekre, aki intézetben van, a főváros 233 ezer forintot vehet ki az államkasszából. Ennyibe kerül egy gyerek az államnak. És ebből mi megkapunk 70 ezret.

Marika: Mégis azt mondom, hogy nekünk sok pénzünk van azokhoz képest, akik a saját kilenc gyereküket nevelik; bár még így sem érjük el az egy főre eső létminimumot.

Laci: Egészen konkrétan én kapok most főállású nevelőszülőként bruttó 12.700 forintot, Marika a mellékállású anyaságért 6500-at, azonkívül van a gyerekenkénti gondozási dij, havi 3500 körül, de ezt csak négy gyerekre kapjuk, tehát kb. 14.000 forintot, mert Edinát örökbe fogadtuk, és érte már nem jár; a családi pótlék kb. 27.000, plusz a Marika fizetése az óvodában 14.000 forint. Ez összesen 74.200 forint, bruttó. Oszd el tizeneggyel!

ÉV: A gyerekeitek nem érzik szegénynek magukat? Nem zúgolódnak emiatt?

Laci: Nem.

Marika: A kicsiknél azért előfordul, hogy zúgolódnak néha, mert az óvodában látnak dzsiájdzsókat és egyéb marhaságokat, amiktől ugyis a falra másznak, de a nagyok, a mieink sohasem. Nincsenek luxus igényeik. Különben már néha engem zavar, hogy a kicsik olyan eleresztettek; de akármit adsz rájuk, akármilyen jó cuccot, sehogyse néznek ki. Nem bírjuk kivakarni őket abból az állami kinézetből.

ÉV: A környezetetek hogyan reagált arra, hogy a négy saját gyereketek mellé még ötöt fogadtatok?

Laci: Anyukám nem nagyon érti, hogy miről van szó. Mindig féltett attól, hogy jaj, most kit fogadunk be a családba, milyen gyerekek ezek. Kellett ez nektek! Aztán megkedvelte őket.

ÉV: Apukád?

Laci: Nem él már. Ő ezt nem érte meg.

ÉV: Mari, nálatok?

Marika: Az én anyukám szó nélkül elfogadta a dolgokat, és tényleg magáénak tekinti és unokái közé számolja őket, és ugyanúgy gondol rájuk karácsonykor is.

ÉV: A te apukád sem él már?

Marika: Elváltak a szüleim, még 63-ban. Azért apu is tud róla, mert tartjuk a kapcsolatot. A testvéreim sem tiltakoztak, sőt, ha tudnak, segítenek. Az öcsém sokszor vállalta a legnehezebb gyereket, hogy egy-egy nyári elruccanásra vagy lelkigyakorlatra eljussunk. A tágabb környezet meg mindig változó volt. Mi elkönyveltük, hogy hülyének tartanak bennünket.

ÉV: Nem zavar?

Marika: Különösebben nem.

Laci: A kartaliak aranyosak voltak, mert sokat átvállaltak. Ha mi elmentünk valahová, egyet-kettőt akár több napra is elvállaltak.

ÉV: S hogy érzitek: az erőiteken belül van ennek a feladatnak az ellátása, az erőitek határán vagy esetleg azon túl néha?

Laci: Belül van.

ÉV: Ez szép, hogy ti azt mondjátok, van ehhez erőtök. De fölvetődik a kérdés, hogy honnan van, hiszen állandóan azt lehet hallani, hogy a mai átlagcsaládokban a szülőknek az egy vagy két gyerekhez sincsen elég erejük!

Marika: Nekem is mondják ezt a kollégáim. Hogy csinálod, hát a kettővel is milyen nehéz! Az biztos, hogy nekünk nagy erőnk, hogy együtt csináljuk. És hogy egy hullámhosszon vagyunk, még akkor is, ha mit tudom én, esetleg magasbbra ugrok néha, mert én olyan természet vagyok, hogy hamarabb felkapom, a vizet; de kiegészitjük és támogatjuk egymást.

Laci: Ha valaki örömét leli egy munkában, az neki nem teher. És ez sokat számít. Én nagyon élvezem, mióta itt vagyok főállásban.

Marika: Van sok öröm is. És látjuk, hogy lesz belőlük valami! Bár igazi eredmény csak tíz-húsz év mulva lesz.

Laci: Bennem az is dolgozik, hogy mindig szerettem tanítani, meg játszani is szerettem, és most játszani-tanulni együtt lehet. Meg a tanításban is inkább az egyéni forma megy nekem jobban. Egy harmincas osztályban tehetetlen az ember.

ÉV: Mit szólnátok ahhoz, hogy ha valaki — elolvasván ezt a beszélgetést az újságban — ezt mondaná: „Na, én megnézném azért magamnak, mert ez ugyan szép-szép, de lássuk csak élőben a dolgokat!" Erre mit válaszolnátok neki? Eljönne például egy délutánra vagy estére, hogy végignézze, hogyan zajlik a családi élet...

Marika: Ha bírja!

„Bírni fogja" — gondolja magában hazafelé menet Szulyék beszélgetőtársa, mert amikor a megbeszélt találkozóra este 8-kor megjelent náluk, már csönd volt, a kicsik mind ágyban, és éjjel 11-ig egyikük sem rohant ki ilyen-olyan ürüggyel. S amúgy is: a békesség légkörében beszélgethetett.

G. G. A.

Márciusi közhelyünk

„Isten ennyit nem kíván"

Furcsa már az is, hogy valaki biztosan tudja, mennyit kíván Isten és mennyit nem. Az ilyen ember legalább is egyenlővé teszi magát Istennel, ha éppen nagyobbhak nem tartja magát Nála: az isteni tudás birtokosának képzeli magát. Úgy véli (sőt: meggyőződése), hogy belelát Isten gondolataiba. Pedig: „Vajon ki látta az Úr gondolatait?" (Iz 40,13)

„Istenné" teszi magát az ilyen ember azáltal is, hogy úgy gondolja: Isten ennyit vagy annyit nem kíván. Sőt jobban, mint az előbb, mert már nemcsak Isten gondolatainak, hanem cselekvése ismerőjének is mutatja-véli magát. Mi több: emögött nemcsak az a gondolat húzódik meg, hogy „tudom, Isten mennyit kíván", hanem még mélyebben Isten akaratának irányítása, irányítani akarása is: „Isten ennyit nem kívánhat", „Isten ennyit ne kívánjon".

Hozzá kell még vennünnk, hogy az „ennyit" meghatározása az így gondolkodó ember részéről természetesen nemcsak szubjektív, hanem mindig egyenesen önkényes is: teljesen az ő kényétől-kedvétől függ, mennyi az, amennyit Isten még kíván(hat), és mennyi az, amennyit már nem. (Persze, ezáltal végső soron agyonüti hozzáállásában az első mozzanatot, nevezetesen, hogy tudni véli, mennyit kíván Isten, hiszen valójában nem azt tudja, mennyit kíván Isten, hanem csak azt, mennyit kíván ő: mennyit engedélyez kegyesen, hogy mások — Isten, emberek — elvárjanak tőle.)

Mindezek következtében az ilyen alapállású ember nemcsak, hogy „autonóm", magát Isten akaratától függetlenítő, hanem magát Isten helyébe állító, magát a mindenség középpontjává tévő valaki, s mivel azt akarja, hogy minden más tőle, az ő kényétől függjön, nyugodtan mondhatjuk, hogy önmagát Abszolútummá emelő valaki.

De vajon valójában mennyit kíván Isten az embertől? A szó „követel" értelmében semennyit. A szó „vágyakozik" értelmében mindent. Pontosabban csak egyet: magát az embert — egészen. Szerelemből. Amit a szó „kér, tanácsol, parancsol" értelmében kíván tőle, mindaz csak egy-egy, többé-kevésbé konkrét megfogalmazása szerelmes vágyakozásának. Akiben viszontvágy ébred, annak számára értelmét veszíti a kíván szó „követel" értelme, s igyekszik megtenni mindent — szerelemből.

—n—s

„Esetek" a katolikus egyházban?

A Drewermann dosszié

A katolikus egyház legújabb kori története tele van úgynevezett „esetekkel". Minden ilyen „esetben" egy teológus és az egyház tanítóhivatalát hatósági formában képviselő Hittani Kongregáció — illetve jogelődje: a Szent Officium, legközönségesebb történelmi nevén: az Inkvizició — közötti összeütközésről, valamint a hatóság büntető intézkedéséről van szó. Az „esetek" ügyében lefolytatott eljárás végeredményeként büntető intézkedést említettem, szándékosan, mert ez a hatóság a felmentés fogalmát gyakorlatilag nem ismeri, legfeljebb — ritka esetekben — az eljárást leállítja, de erről az érintett személyt nem szokása értesíteni. A jelentősebb teológusok igen nagy része ellen folyt eljárás, melyben „megrendszabályozták" őket. Hogy a legutóbbiak közül csak ötletszerűen említsek néhány nevet: Schillebeeckx, Rahner, Häring, Küng, Pohier, Boff. Az „esetekre" mint válságjelenségre jellemző egyrészt az, hogy különböző teológus és nem teológus csoportok és egyének tiltakoznak a Vatikán centralizáló törekvései ellen, hangos tőlük a nyugati — főleg a német nyelvű — teológiai irodalom, másrészt pedig az, hogy a hazai katolikus sajtó ezekről nem tájékoztat. Ezért a legutóbbi Drewermann-esetről négy cikk fordításának közlésével nyújtunk tájékoztatást. A cikkeket nem röviditve, teljes terjedelemben közöljük, mert azok — fogalmazásuk következtében — a szűkebb értelemben vett „esetnél" szélesebb körű bepillantást nyújtanak az egyház életébe olyan területeken, melyekről a magyar nyelvű katolikus sajtó nem, vagy alig vesz tudomást. A Drewermann-esetről „Az ördög és a szenteltvíz, Élesedő belviták a katolikus egyházban" címmel a Magyar Nemzet 1992.1.15-i száma (józsa) aláírással közölt ismertetést.

Örvendetes, hogy nem vallási lap tájékoztat az „esetről", de rá kell mutatnunk egy tévedésére. A cikk szerzője Drewermann „tévtanai" között a szeplőtelen fogantatással kapcsolatos kifogásait említi, holott a német cikkekből világos, hogy nehézségei a szűzi szüléssel vannak. E két tételt bizony a teológiában járatlan hívők is összetévesztik néha. Ezért jegyezzük meg: a szeplőtelen fogantatás azt jelenti, hogy Mária létének első pillanatától mentes az ún. eredeti bűntől (IX. Piusz, 1854.), a szűzi szülés pedig azt, hogy szűz a szülés előtt, a szülésben és a szülés után is (Lateráni zsinat, 649.).

Lássuk ezután az említett négy cikket:!

Uta Ranke —Heinemann: SZOMORÚJÁTÉK DREWERMANN KÖRÜL

(Forrás: Badische Zeitung, 1991.10.17.)

Rövidhír: Heinemann korábbi szövetségi kancellár leánya 1953-ban katolizált és — a világon első nőként — katolikus teológiából habilitált. Mivel kételkedett a szűzi születésben, tanszékét elveszítette 1987-ben.

A legszebb német népdalok egyike szerint a gondolatok szabadok. Közmondásosan a nép szava az Isten szava is lehet: de a jelen esetben az egyház szava nem az volt. Mert ami az egyházat illeti, a gondolatok éppen hogy nem szabadok, és ma még kevésbé szabadok, mint amilyenek ezidáig bármikor is lehettek.

II. János Pál pápa ugyanis visszafordította az idő kerekét, és amit tegnap még gondolhattak a teológusok, azt ma már nem gondolhatják. 1983-ban — kizárólag ebből a célból — a legszemélyesebb formában módosította az egyházi törvénykönyvet (Codex Iuris Canonici) egy büntetőparagrafus erejéig, melynek nyomtatásakor a fekete nyomdafestéknek vörössé kellett volna változnia.

Katolikus ember számára nyilvánvaló — ha ezt mások nehezen értik is meg —, hogy a pápa *tévedhetetlen* megnyilatkozásait köteles elfogadnia. 1983 óta azonban az egyházi törvénykönyv „megfelelő büntetést" irányoz elő azok számára, akik a pápa *nem*-tévedhetetlen megnyilatkozásait hit és erkölcs kérdéseiben elutasítják. Ezzel tehát büntetőjogilag védik 1983 óta az összes pápai teológiai elméletet az alábbi kérdésekben: nők hátrányos megkülönböztetése, celibátus, fogamzásgátlás gyógyszerrel és óvszerrel. A katolikusoknak tehát kötelessége, hogy „az értelem és az akarat vallásos meghajlásával fogadják ezt a tanítást", egyébként következik a „megfelelő büntetés" (1371. kánon, 1.§).

A normális diktatúrában az ember nem mondhatja ki, amit gondol és amit akar. A katolikus egyházban azonban II.János Pál pápa óta az embernek azt kell gondolnia és akarnia, amit nem gondol és nem akar, éspedig olyan dolgokban, melyekben a pápa maga „nem is akarja ezt a tanítást véglegesen kötelezőnek kijelenteni". Ez már nem is csak agymosás, hanem az agy megerőszakolása.

Az egyetlen vigasz, amely mindenesetre természetesen tanácstalanságot hagy maga után, a következő: a pápa nem-tévedhetetlen tanításait *nem* kell hinni (a pápának csak tévedhetetlen tanításait kell ugyanis „hittel elfogadni"), csupán értelemmel és akarattal el kell fogadni azokat. Ha azonban a katolikus hívő — és főleg a teológus — nem követi ezt a felhívást a skizofréniára, és amit hinnie ugyan nem kellene, értelemmel és akarattal sem hajlandó elfogadni, annak számára készen áll a „megfelelő büntetés". Az 1371. kánon 1. §-a szerinti bűn tényállásának megállapításához azonban elegendő az egyetlen pápa helyett a „püspöki kar" is. A püspökök esetében tehát a pápai első osztály helyett a tömeg adja a súlyt.

Ha a katolikus hívő a katolikus egyházban nem gondolhatja, amit gondol, hacsak nem pápailag gondolkodik, akkor ilyen esetben főleg nem is mondhatja ki, amit gondol. Drewermann pedig éppen ezt csinálta. Az értelemre és az akaratra mért teljes csapás láttán azonban (hacsak nem a hitre irányul ez, bármit is nyerhetünk ezáltal), teljesen felesleges arról elmélkedni, hogy Eugen Drewermann hitigazsággal („hitbéli elfogadás" itt a követelmény), vagy csak *nem*-tévedhetetlen pápai tanítással (csupán az értelem és az akarat engedelmessége szükséges) került összeütközésbe.

Mindenesetre kimondta azt, amit gondolt — és amit sokan masok is gondolnak anélkül, hogy kimondanák. Odáig merészkedett, hogy nyilvánosan kipellengérezze a növekvő egyházi diktaturát, és felemelte szavát annak érdekében, hogy az egyház emberibben kezelje az embereket. A magzatelhajtás témájában például egy paragrafusnál jobb ötlet nem jut eszébe az egyháznak. Isten könyörületessége helyett a büntető törvénykönyvet hirdeti.

Eugen Drewermann ezen túlmenően odáig merészkedett, hogy néhány állitólagos hitigazságot kétségbe vonjon — melyek a valóságban nem is hitigazságok és melyeket kevesektől eltekintve már senki sem hisz el —, például Mária biológiai szűzen szülését, ami egyfajta nőgyógyászati gólyateológia. Mindezekért érte őt a „megfelelő büntetés" és esett áldozatául az egyházi tisztogatási rendelkezéseknek. Az esetet gyorsitandó és a lebonyolítást elősegítendő ehhez még hozzátartozik, hogy a német püspökök foggalkörömmel ragaszkodnak primitív teológiájukhoz, hogy az együgyű jámbor hívőket még a harmadik évezredben is infantilizálhassák. Komor a helyzete a katolikus teológiának a német egyetemeken. A teológiai professzorok kutatási szabadságát egyházi oldalról teljesen visszanyesték. Kutatási és szólásszabadság helyett engedelmességi és hallgatási kényszer uralkodik. Németország egyetemein a teológusok tekintélye kárt szenvedett, és II. János Pál óta folyamatosan csökken. Aki nem tehet fel kérdéseket, attól már feleletet sem várnak. A hívők között inkább az a vélemény erősödik, hogy a teológusok közül azok ülnek az egyetemeken, akik nem azt mondják, amit gondolnak. és nem azt gondolják, amit mondanak. Szinte már csak azok szavára hallgatnak, akiket tanszékeikről elűztek, vagy abban a veszélyben élnek, hogy elvesztik tanítási megbizatásukat. Németország egyetemein a teológusok ugyanis egyébként csak szájkosárral létezhetnek.

Amit az egyház a Drewermann-esetben eljátszott, az egyszerűen szomorújáték. S így a szemlélő számára csak a gyász érzése marad.

„AZ EGÉSZ MEGTALÁLHATÓ KAFKÁNÁL!"

(Forrás: Kirche Intern, 1991. 12. szám)

*Dr. Eugen Drewermann padernborni teológustól, magántanártól és könyvírótól október elején — nyilvánvalóan római utasításra — megvonták az egyházi tanítói megbizatást. Az utasítás heves vitákat váltott ki — nemcsak egyházi körökben. Eugen Drewermannal — elmozditásáról és jövő terveiről — **Bernd Marz** és **Rudolf Schermann** beszélgetett.*

— Drewermann doktor úr, ha az esetével kapcsolatos eljárásmódot az ember hosszabb időn keresztül figyelemmel kisérte, az a benyomása támadt, hogy önt — tekintet nélkül az érveire — minden áron el akarták mozdítani. Ön hogy látja ezt?

— Abszolut pontosan igy látom. Tudom, hogy 1989 októbere óta a vatikáni Hittani Kongregáció vezetője, Ratzinger bíboros utasította padernborni főpásztoromat, Degenhardt érseket, hogy vonja meg tőlem a tanítási megbizatást. Ezt ő 1990 januárjában megkísérelte, de formális hiányosságok miatt meghiusult a dolog. Azóta ismételten több tucat különféle teológiai témát rángatnak elő, változó hangsúlytevések mellett, szinte önkényesen, de kellőképpen soha meg nem vitatva. Az egyetlen tárgyilagosnak nevezhető beszélgetés 1990. július 6-án egy sor megegyezéshez vezetett.

Más szavakkal: állandó halogatások, rákérdezések, elégedetlenségek mutatkoztak. Szeptember elején következett aztán a fenyegetés: nemcsak, hogy megvonják a tanitási megbízatást, hanem felfüggesztik papi hivatali tevékenységemet, sőt szeptember 29-én világos utalást tettek a lehetséges exkommunikációra, ill. hogy egyházi tilalommal (interdiktummal) sújtanak.

— Milyen nézetéért, vagy magatartásáért sújthatták volna imterdiktummal?

— A padernborni főpásztor szememre vetette, hogy gyűlöletet szítok a katolikus egyház ellen és nyugtalanságot a nép között. Feltételezem, hogy most ezek a pontok is meg fognak maradni, melyeket velem mint pappal folytatott vitában tolnak előtérbe, hogy én nyugalmat terjesztek-e vagy sem; — a „nyugalmat" természetesen Degenhardt érsek úr definiciója szerint gondolják. Ami az ilyen kérdésekben történő elítélési szándékot illeti, ahhoz még egy világos jelzés járul: még a német püspökök őszi teljes konferenciájának vége előtt nyilatkozta annak elnöke, Karl Lehmann mainzi püspök, hogy a püspökök ne foglaljanak állást az én nyilvános kérdéseim közül azokra vonatkozóan, melyek Mária szűzi szülésére és a magzatelhajtásra vonatkoznak, nehogy az elfogultság gyanúját vonják magukra. Most azonban a padernborni érsek által foganatositott elítéléssel párhuzamosan és azzal egyidőben ugyanazon püspöki konferencia hittani bizottsága, melynek maga Lehnann püspök is tagja, ötoldalas írásban nyilatkozik, hogy legitimnek és szükségesnek tekinti Degenhardt úr intézkedését... Teljesen virágnyelven elködösítik és a feje tetejére állítják mindazt, amit sok levélben — az érseknek is — nyilatkoztam. Így aztán később — minden nyilvánosság ellenére — levelet küldött minden lelkészi szolgálatban foglalkoztatottnak, melyben az állt, hogy a püspöki konferencia egyáltalán nem volt illetékes vagy kompetens.

Más szavakkal: az egyetlen fellebviteli hely, ahová Degenhardt úr értesítése után fordulhatnék az itélet felülvizsgálata céljából, maga is elfogultnak mutatkozik azáltal, hogy ideológiailag bebiztosította Degenhardt úr elitélő intézkedését. A következő magasabb fórum a vatikáni Hittani Kongregáció volna, melyről megint biztos, hogy ő adta az egész megbízatást. Ez azt jelenti, hogy a teljes jogtalanság a katolikus egyház térségén belül minden gondolkodó ember előtt olyan evidenssé válik, mint eddig még soha.

Más jeleket is mondok. 1990 márciusában Stecher innsbrucki püspök kezdeményezésére az Osztrák Püspöki Konferencia határozatot hozott, mégpedig egyhangúlag, amint azt időközben az iratokból megtudtam. Az oktatási intézmények engem többé ne hívjanak meg, a sajtónak legjobb, ha semmit nem tudósít rólam, még negatív dolgokat sem: tehát alapjában véve „halott személlyé" kellett nyilvánítaniok az egyházi életben.

Bűnössé teszi magát ebben az egyházban, aki akár csak felkelti annak gyanúját, hogy kritizálja a hatalmat, aztán az ő feladata kitalálni, miben is áll bűnössége. Mindenekelőtt abban bűnös, hogy oda juttatta a felsőbbséget, hogy kénytelen olyasmit tenni, amit egyáltalán nem szeretne megtenni, mégpedig azt, hogy kimondja a kivégzést. Ezért magának az elítéltnek alapvető kötelessége, hogy önmagát kivégezze. Világosan kimondom: az egész megtalálható Kafkánál, de nem az Újszövetségben.

—Valóban kafkai, amit itt elmesél... Nézzük most a magzatelhajtás témáját. Ezzel kapcsolatban világosan kimondta, hogy a terhességmegszakítás bűnös cselekedet, ugyanakkor irgalmasságra hivatkozott. Ez tulajdonképpen igen konzervatív állásfoglalás. Ezt elfogadták?

— Nem, egyáltalán nem. Minden pontnál továbbra is azt állították, amiről azt hitték, hogy már tudják, és ugyanez történik a hittani bizottság október 8-i írásában is. Teljes ellentmondásban mindazzal, amit mondok, megint rámfogják, hogy megbontom a viszonyt a történetiség és a kinyilatkoztatás között. Aki így beszél, alapvetően félreérti a mélypszichológiát.

A pszichoanalízis nem értékeli a történelmet, nem tagadja és nem is igazolja azt. Amit a pszichoanalízis tesz, az kizárólag annak értelmezése, amit a történelmi tapasztalatok jelentenek az ember számára, és nem több. Tehát olyan kérdéseket és állításokat fognak rám, melyeket soha nem mondtam. Az egyetlen kifogás, ami helyesnek bizonyulna, kb. így hangoznék: „Drewermann annyira veszi komolyan az elmúlt kétszáz év történeti bibliakritikájának álláspontját, amennyire az ma a legtöbb egzegéta véleménye szerint szükséges."

Ugyanígy a magzatelhajtás kérdésében: azt gondolom, hogy a teológusok karának manapság álszenteskedést és hivatali tétlenséget kell a szemére vessünk. Az utolsó 20-25 év során ugyanis — különösen a morálteológiában — azon fáradoztak leginkább, hogy megmutassák: a régi objektivista erkölcs — mely a cselekvést csupán meghatározott normativ szabályhoz méri és figyelmen kívül hagyja a személyt, a motivációt, a konstellációt és a szituációt — igazságtalan az emberhez. A német nyelvterület morálteológusainak többsége között időközben éppen abban jött létre egyetértés, hogy minden egyes cselekedet be van kötve a hátterét alkotó mindenkori szituáció szövevényébe. A terhességmegszakitás kérdésében a csalódás viharát várta volna az ember a morálteológusok részéről, akiknek ezt kellett volna mondaniuk: „ilyen egyoldalúak azért mégsem lehetünk, hogy minden nőt, aki szükséghelyzetben magzatelhajtást végeztet, gyilkosnak nyilvánítunk, kiszabjuk rá az exkommunikáció büntetését, és most nyomást gyakorolva a polgári rend büntetőjogára lakat alá akarjuk tenni!".

De éppen ez az, amit eltűrünk. Nem ismerek egyetlen német nyelvű teológust sem, aki ezt mondta volna: „püspökök, ilyen egyszerűen, ahogy ti akarjátok, ezt nem lehet csinálni!".

— Ez nagyon fontos ellenvetés, már csak azért is, mert egyéb területeken, például a bibliai tudományok területén, igen jól felismerték, hogy mindig is rá kell kérdezni a „Sitz im Leben"-re, az élethelyzetre is. Itt azonban ezt az elvet nyilvánvalóan nem akarták érvényesíteni.

— Persze, természetesen. Mert ha életének komplexitásával együtt tiszteljük az embert, akkor már nincs meg a lehetőségünk arra, hogy a hatalom egyértelmű utasításait juttassuk érvényre életének és lelkének utolsó szegletéig menően. Akkor az élet sokoldalúbb, az embernek meg kell tanulnia az élettől, hogy nincsen olyan „kész" igazság, melyet Isten Jézus Krisztusban kinyilatkoztatott számunkra és az apostolutód püspökök és pápák kezelnek úgy, hogy mindenki másnak csak a fülét szabad hegyeznie, hogy rájuk hallgathasson. Az volna szükséges, hogy a pápák és püspökök az előttük lévőktől tanuljanak, hogy végül többet tudjanak, mint korábban. De éppen hogy nem ez az helyzet! Olyan teológus-társadalmunk van, mely elég korrupt ahhoz, hogy kritizálás helyett ezeket a hatalmi játékokat szolgálja.

— Tényleg igaz, hogy még mindig életképesek ezek a középkori feudális hatalmi struktúrák, az uralkodásvágy, a tanulási hajlandóság hiánya, az egyház egyvágányú látásmódja „fentről lefelé"?

— Az ellenem lefolytatott eljárásból pl. mindenki felismerheti, hogy a 16. század abszolutizmusával van dolgunk, nem pedig a francia forradalom és a felvilágosodás mozgalmai által az állami és a nyilvános életben tett megkülönböztetésekkel. Itt még mindig az a helyzet, hogy a vád képviselője egyszemélyben a biró és az ítélet végrehaj-

tója. Itt nem veszik figyelembe a bizonyítékokat, nincs ténymegállapítás, nincs igazolás, nincs védelem: itt a vádlott távollétében mondják ki annak bűnösségét, azt tesznek, amit akarnak.

— *Tehát önkényuralom van?*

— Abszolut önkényuralom! De azért szeretnék még mondani valamit azok védelmében, akik ezt szubjektiv módon teszik: Mindez egy olyan igazság- és valóságfogalom következménye, mely csak azt érti valóságon, amit az asztalra lehet tenni, és igazságon csak azt, amit a felsőbbség jóváhagyásával és a hagyomány által biztosítottan lehet továbbadni. És ez egyik sem maradhat így tovább. Az egyetlen bűnöm, amit becsületesen és készségesen megvallok, abban áll, hogy emberek hitét felráztam, éljenek saját gondolataikkal és érzéseikkel a katolikus egyházon belül is. Látom, hogy ez tévhit volt, de szilárdan kitartok mellette.

— *Az egyház megvonta öntől tanítási megbizatását. Ezzel közvetett módon elitélték a Drewermann Szolidaritási Kör 3000 tagját, a könyveit olvasók százezreit, előadásainak hallgatóit, azokét is, akik osztják nézeteit. Ön is így látja?*

— Valóban nem rólam van szó. Arról az ügyről van szó, melyet igyekeztem szóban megfogalmazni. A befolyásom, a könyveimmel vagy előadásaimmal elért hatás lényege az, hogy megtanultam az embereket meghallgatni napestig, beleérezni magamat helyzetükbe, képeket és szavakat találni annak visszaadására, amit éreznek, de maguk még nem tudnak elmondani.

Ez objektiválódik a könyvekben: az emberek úgy érzik, hogy megszólítják őket, mert ezek azt mondják ki, amit ők magukban hordoznak. Tehát: amire rámutatok, az a probléma objektive létezik és probléma a népesség teljes szélességében. Nem látom be, hogy megoldaná a problémát, ha bűnüsnek mondják ki azt, aki nevén nevezi, és azt sem, hogy a problémák eltünnének azáltal, hogy megtiltják létezésüket.

— *Mi lesz önnel ezekután?*

— A jövőben az érsek egyetlen mércéje engem illetően az lesz, hogy mint pap nyugalmat árasztok-e, lojalitásban előljáróm iránt. Én meg csak ezt ismételhetem: nem a nyugalomnak vagyok elkötelezve, hanem az igazságnak és az embereknek. Az ilyen fajta nyugalom, amit a padernborni érsek kiván, most még kevésbé lesz meg, mint azelőtt.

— *Degenhardt püspök végső soron Róma végrehajtó szerve, vagy saját hatalmából cselekszik?*

— Fundamentalizmusa meghatározza őt abban, hogy igaznak tartja mindazt, amit a szememre vet. Valójában azonban nem több, mint végrehajtó szerv, amely még a felelősséget is magára kell, hogy vegye, hiszen az önálló döntéskörrel rendelkező helyi püspök szerepét játssza. Ezt Rómában így szeretnék.

Teológiai viták helyett területi adminisztrativ utasításokat szeretnének a helyszinen és aztán a teológia második lefokozását fegyelmi kérdéssé. Ezt nyilvánvalóan el is érték volna, ha a nyilvánosság nem volna elég érzékeny ahhoz, hogy átlásson ezen a középkori kísérleten.

— *Nem fogja kedvét veszteni?*

— Semmi esetre sem! Ön és az olvasói segítenek ebben.

— *Drewermann doktor úr, köszönjük a beszélgetést.*

Ehhez az interjúhoz a Kirche Intern ugyanazon számában a főszerkesztő, ***Rudolf Schermann*** a következő kommentárt fűzte:

„CÍMKECSALÁS"

— Ratzinger bíborosnak, a Hittani Kongregáció elnökének kedvenc szava. Azt gondolja, ezzel megindoklolhatja a hallgatási és tanitási tiltó parancsokat. Olyan teológusoktól, mint Drewermann, meg kell vonni a tanítási megbízatást, hogy ezzel világossá váljék: amit tanitottak, az nem azonos az egyház tanitásával. Tehát, hogy megakadályozzák az — úgymond — címkecsalást.

Ez az általam ismert legdurvább igazolása az egyházi hatalmi stratégiának. Miért? Mert nincs Drewermannak egyetlen olyan hallgatója sem, aki ne tudná ilyen rendszabályok nélkül is, hogy nézetei nem egyeznek meg Ratzingerével, akinek viszont a maga részéről mint „tanitóhivatalnak" szabad eladnia teológiáját — ahogy ezt nem régen a holland teológus Schillebeeckx, megjegyezte.

Cimkecsalás?

Ha ugyanis az egyházi tanítóhivatal a jelenkor teológiai tudományainak biztos ismereteinek szintézise volna, akkor széleskörü elfogadással számolhatna. Mivel azonban pusztán Ratzingernek és egyes hozzá hasonlóan gondolkodóknak teológiájából áll, azért csak csekély a hitelreméltósága.

Ehhez jön még, hogy a mai ember — miután kijárta a diktatúrák iskoláját — rendkivül érzékenyen reagál a szólásszabadság minden megnyirbálásával szemben, és egy olyan intézmény tanitási letiltásairól, mely az inkvizícióval — a Gestapo, a KGB és a Stasi elődjével — történelmileg a legsúlyosabban terhelt, azonnal ezek az emberdarálók jutnak az eszébe.

És ez még nem minden. Épp egy olyan intézménytől, mint az egyház, mely a szeretet és a szellemi kultúra mentsvára szeretne lenni (vagy annak kellene lennie), várná el az ember, hogy a szellemi vitákat — mintaszerüen — kizárólag azon a síkon mondja ki, melyhez azok tartoznak. Vagyis a szellem sikján — türelmes párbeszéd és vita révén, érvekkel és ellenérvekkel, beszéddel és elleneszólással, irással és válaszirattal.

A hallgatási parancs, a tanítási megbizatás megvonása és más adminisztratív rendszabályok esetében a hatalom előnyét olyan becstelen módon aknázzák ki, hogy az érintett, aki csak szellemi fegyverekkel rendelkezik, nem képes védekezni ellene. A hatalom birtokosa világossá teszi, hogy az ellenfelet itt nem „leérvelni", hanem legyürni kell.

Az emberek észreveszik ezt. Csalódottan és dühödten fordulnak el az uralkodó egyháztól, mely alig különbözik a diktatórikus rendszerektől.

Az uralkodó egyház tragikus vakságához tartozik, hogy észre sem veszi, milyen kontraproduktiv módon működik. Hogy „rendszabályaival" az egyháznak összehasonlíthatatlanul több kárt okoz, mint az összes Drewermannok összegyüjtött művei.

Természetesen a Concilium sem ment el megjegyzés nélkül a Drewermann-eset mellett. 1991 decemberi számának Aktualitások c. rovatában — melynek cikkeiért mindig csak az illető szerző felel — ***Norbert Mette*** a következőket irja:

PSZICHOLÓGIA A TEOLÓGIA HELYETT?

Egy új régi vita

(Forrás: Concilium, 1991 december)

„Dr. Drewermann esetében olyan alapstruktúrákról van szó, melyek a teológia építése tekintetében a legnagyobb jelentőségűek, noha kézzelfogható módon nem könnyen mutathatók meg... Itt azonban a bibliai-keresztény hit fundamentumáról van szó." — Ezekkel a megjegyzésekkel játszotta a második szólamot egy interjúban a német püspöki konferencia elnöke, Dr. K. Lehmann püspök 1991 október 7-én Dr. J.J. Degenhardt padernborni érsek ugyanaznap nyilvánosságra hozott döntése mellé, melyben az Dr. Eugen Drewermann magántanártól meghatározatlan időre megvonta az egyházi tanítási megbizatást. Lehmann a maga feddését tartalmilag többek között azzal indokolta, hogy a keresztény hit radikális újdonsága nem jut a megrendszabályozott teológus művében az összehasonlító vallástudományi értelmezések alapján illő mértékben érvényre, hanem az emberiség- és vallástörténet képi világának archetipikus értelmezésével együttesen azzal azonos szintre kerül. A szubjektumra és annak belső átélésére koncentrálás következtében elhanyagolja, hogy a keresztény hit létét elsősorban a rajtunk kivül bekövetkezett kinyilatkoztatási eseménynek köszönheti. Lehmann püspök megállapitja: „Drewermann azonban messzemenően a belső igaz-

ság dimenziója iránt érdeklődik. Így jut sokszor olyan félrevezető szembeállításokhoz, mint például: biológiai — szimbolikus. A kinyilatkoztatás valóságát — Isten testileg jött el történelmünkbe — Drewermann nem ritkán eltorzítja és karikírozva mutatja be."

Nem célunk megvédeni E. Drewermann széleskörű munkásságát és ismertetni műveit, melyek — legalább is a német nyelvterületen — bestsellerszerű kiadást értek el. Nincs is itt lehetőségünk erre. Az sem célunk — nem is lehet itt —, hogy újból felgöngyölítsük a padernborni érsek és a most már általa visszahívott teológus közötti konfliktus hosszú évekre menő történetét. Minden bonyolultságán túl — ami a résztvevő személyekkel áll szoros összefüggésben — általánosabb jelentősége van ennek az „esetnek". A vita tárgya ismét a teológiának és a modern humántudományoknak — jelen esetben a (mély-)pszichológiának — a viszonya.

Ez az interdiszciplináris vita — különösen a katolikus egyházban — mindmáig nyilvánvalóan a legtöbb konfliktussal terhelt, legalábbis az esetben, ha arról van szó, hogy a pszichológiai felismeréseket nem pusztán felületesen, a pasztorális módszerek fegyvertárának javítását és bővitését szolgáló „technikák" értelmében kívánjuk befogadni, hanem azokat valóban a teológiába akarjuk integrálni, mégpedig oly módon, hogy a velük együttjáró kihívásokat az áthagyományozott teológiai gondolkodás- és elképzelésminták ne kerülhessék meg. Aki vállalkozik arra, hogy a keresztény hagyomány tételeit és szimbolumait kapcsolatba hozza a pszichoanalízis tapasztalati anyagával, és elsőként így akarja azokat belső dimenziójukban valóban megérteni, annak elkerülhetetlenül nehézségei támadnak az eddig megszokott teológiai szaknyelvvel és az abban használatos kategóriákkal.

Mindenesetre rövidzárlatnak minősül, ha valaki a keresztény hit új módon történő feltárása érdekében kifejtett fáradozást megkérdőjelezi, vagy akár e hit alapjainak tagadásaként értelmezi és visszautasitja. A hit valósága megközelítésének inkább azok az alapvetően különböző módozatai állnak szemben egymással, melyek első pillantásra nehezen közvetíthetők egymáshoz, és nem ragadhatók meg kielégítően olyan általánosító osztályozással, mint például „szubjektivisztikus — objektivisztikus" vagy „szimbolikus — történeti". Persze annál végzetesebb aztán, ha valaki úgy gondolja, hogy az ilyen eltérő felfogásmódokat és a belőlük eredő félreértéseket egyoldalú módon tanitóhivatali döntésekkel lehet eltakaritani.

Hogy a pszichológiával folytatott vita milyen mértékben és milyen területeken jelent kihívást a teológia számára, és milyen revíziókra kényszeríti azt (ahol természetesen figyelembe kell venni, hogy „a" pszichológia éppúgy nem létezik, mint „a" teológia), az — másutt eddig ily mértékben soha ki nem kidolgozott módon — kitűnik E. Drewermann munkájából. Nem akarjuk ezzel azon kérdések jogosságát kétségbe vonni, amelyeket a részletekre vonatkozóan kell feltenni. Hiszen arról a kisérletről van itt szó, amelyben a teológia egész területét módszer és tartalom tekintetében a mélypszichológia segitségével bizonyos mértékig újra felmérjük — ami figyelemreméltó vállalkozás, még ha félreérthetetlen egyoldalúságokat mutat is. Álljon itt legalább címszószerűen néhány lehetséges kiindulópont a (mély-)pszichológia és az egyes teológiai diszciplinák közötti gyümölcsöző találkozáshoz, ugyanakkor az ezen összefüggésben adódó problémákhoz is:

Kiindulva abból a belátásból, hogy az ember tudatát és cselekvését milyen messzemenően meghatározzák olyan tudattalan struktúrák, melyek legtöbbször már a korai gyermekkorban keletkeznek és alakulnak ki, valamint hogy mindez kényszerekben és elfojtásokban, félelmekben és bűntudatokban fejti ki hatását, — az a kérdés szegeződik AZ EGYHÁZ MORÁLIS HIRDETÉSÉVEL SZEMBEN, hogy miféle segítséget jelent egyáltalán, ha elvont módon az emberi szabadságra és belátóképességre — és ezzel a bűnre való képességre is — hivatkozik, és úgy véli, hogy az emberi magatartást állitólagosan objektiv érvényességű parancsokkal és normákkal irányithatja. Nem utolsó sorban bibliai példák mutathatják meg, hogy az elítélések a kívülről terelést és belső elidegenedést rögzítik, a megértés ezzel szemben lehetővé teszi a fokozatos megszabadulást a bensőségesült erőszaktól, valamint legelsősorban az én önmeghatározásához szükséges erejének elnyerését. Jelenti-e ez, hogy a kegyelem és az igazság alapvetően kizárják egymást? Ez mindenesetre olyan kérdés, melyet megforditva az etika kell, hogy feltegyen a mélypszichológiának.

Kiindulva abból a belátásból, hogy a szimbólumok és mítikus képek saját és letagadhatatlan igazságot tartalmaznak, amennyiben lehetővé teszik az embernek, hogy számára jelentős tapasztalatokra emlékezzék, valamint kifejezést adjon teljesületlen vágyainak és reményeinek — a mélypszihológia elősegítheti a BIBLIA SZÖVEGEINEK olyan megértését és magyarázatát, hogy azokat ne csak úgy olvassák, mint korábbi generációk hittapasztalatának tanuságait, hanem sokatmondóknak és üdvösöknek bizonyuljanak a mai ember átélése számára. A történetkritikai eszközzel dolgozó egzegézis fontos eredményeket hoz létre, amennyiben lehetővé teszi a vizsgált szövegek jobb megértését a maguk korhozkötöttségében. De ez elégtelen marad, ha arról van szó, hogy a közöltek megváltó hatását kell közel vinni az emberhez. A mélypszichológiai kifejtés éppen ehhez nyújthat segitséget, amennyiben a szövegeket mind tartalmuk, mind formájuk tekintetében az embereket egzisztenciájuk legmélyén érintő — egyedi-életrajzi vagy kollektiv-emberiségi — alapélmények sűrített kifejezéseként világitja meg és ezáltal megnyitja az utat a vallásos élet tulajdonképpeni értékeihez. Az mindenesetre veszélyes volna, ha a lelki bajra koncentrálás elvonná a figyelmet a strukturálisan okozott elnyomástól és az emberek konkrét történetük folyamán elviselt szenvedésétől.

Kiindulva abból a belátásból, hogy a nyelv szükséges ugyan, de nem elégséges kifejezési formája az én önértelmezésének és a másik iránti önközlésének, a mélypszichológia felderíti a teológia — különösen a dogmatika — számára azokat a lehetőségeket és határokat, amelyek között a kinyilatkoztatás igazságait fogalmi formulákba öntenie és közölnie kell. Ezáltal Ágoston felfogásához közelít, mely szerint a keresztény üzenet megváltó ereje csak ott válik érthetővé, csak ott megy végbe, ahol azt az emberi lélek mélyrétegeivel sikerül kapcsolatba hozni. Ehhez pedig arra van szükség, hogy a keresztény hit áthagyományozott tanbeli tartalmait azok emberileg megérthető tapasztalati anyaga tekintetében mindig újonnan emészthetővé tegyék, ne pedig pusztán „külső" doktrínaként kínálják fel. Ezen háttérgondolat jegyében kell újra elővenni és tárgyalni a katolikus teológiában a „modernizmus" óta elintézetlenül maradt problémákat, mint például a tapasztalat és a kinyilatkoztatás viszonya — mégpedig azonnali tanítóhivatali ítélet fenyegetése nélkül.

Úgy tűnik azonban, hogy az, hogy a teológia és (mély-)pszichológia közötti interdiszciplináris vita ténylegesen nem kapja meg a szükséges szabadságot, kevésbé áll összefüggésben a szóbanforgó alapvető témák és problémák robbanékonyságával. Az említett legújabb konfliktus kiváltó tényezője is minden bizonnyal más tény lehetett, mégpedig az, hogy a mélypszichológia radikálisan felderítette az uralkodás és az erőszak keletkezését és funkcióját, amint az a társadalmi kapcsolatokban mindenfelé fellelhető, valamint igyekezete ennek legyőzésére azáltal, hogy mindenfajta gyámkodással és külső irányítással szemben az ént tudatositja és erősíti. Így szemlélve a dolgot, olyan kezdeményezések indulnak ki ebből a pszichológiából, melyek veszélyesnek, hacsak nem fenyegetőnek kell, hogy tűnjenek azon egyház számára, amelynek máig nehezére esik a keresztény ember szabadságát elismernie.

A pszichológia és a teológia viszonyáról folytatott régi–új vitában tehát nem annyira a hit alapjairól van szó, mint inkább — szemmel láthatóan — az egyházi hatalom kérdéséről, amely kérdés feltevését és nyílt megvitatását egyelőre minden erővel meg akarják akadályozni.

(—elká—)

»Az álszent
a buzgóság lényegéből mellékeset csinál,
a mellékesből pedig lényegeset.«

(Kozker rabbi)

A swabedoi kis emberek

Mese

A régi időkben kis emberek éltek a földön. Legtöbbjük egy kis faluban, Swabedoban élt, és Swabedo-belinek nevezte magát. Boldogok voltak és fülig ért a szájuk a mosolygástól és mindenkit üdvözöltek. A Swabedo-beliek legszívesebben puha szőrmécskéket ajándékoztak egymásnak. Mindenki batyut hordott a hátán, amely puha szőrmécskékkel volt tele. Amikor a Swabedo-beliek találkoztak, mindig adtak egymásnak egy szőrmécskét.

Az volt az igazán szép, amikor a másiknak puha, meleg szőrmécskét adtak. Ilyenkor azt szokták mondani egymásnak: „Szeretlek Téged!” Természetesen az is nagy öröm volt, ha valaki egy ilyen szőrmécskét kapott. Ha egy szőrmécskét nyújtanak neked, és átveszed, és érzed, hogy milyen meleg és szőrös, majd gyöngéden a szőrmés batyuba teszed, akkor az valami csodálatos. Elismertnek és megbecsültnek érzed magad, ha valaki puha szőrmécskét ad neked, és szeretnél te is neki valami szépet tenni. A Swabedo-beli emberek szívesen adtak egymásnak puha szőrmécskéket, és életük kétség nélkül boldog és vidám volt.

A falun kívül egy sötét kis barlangban lakott egy nagy, zöld manó. Valójában nem akart egyedül lakni, és néha nagyon magányos volt. De úgy tűnt, hogy senkivel sem jön ki, és valahogy nem szerette ezeket a puha szőrmécskéket cserélni. Nagy értelmetlenségnek tartotta.

Egy este a manó a faluba ment és találkozott egy barátságos kis Swabedo-belivel. „Ma szép Swabedo-beli nap volt, igaz-e?” — kérdezte a kis ember mosolyogva. „Itt egy meleg szőrmécske, különleges darab, neked őrizgettem, mert olyan ritkán látlak.” A manó körülnézett, hogy hallja-e őt más is. Majd átkarolta a kis Swabedo-belit és a fülébe sugta: „Idehallgass, nem tudod, hogy ha összes szőrmécskédet szétosztod, akkor véget érnek Swabedo-beli szép napjaid?” A kis ember arcán meglepett pillantást és félelmet vett észre, és mialatt a manó belenézett a szőrmécskés-batyuba, hozzáfűzte: „Most valamivel több, mint 217 puha szőrméd maradt. Légy óvatos az adakozással!” Azzal nagy, zöld lábaival odébbállt a manó, otthagyva a megzavart, boldogtalan Swabedo-belit.

A manó tudta, hogy minden Swabedo-belinek kifogyhatatlan a szőrmetartaléka. Amikor szőrmécskét adtak egymásnak, rögtön pótlódott egy újabbal, úgyhogy a szőrmécskék soha nem tudtak kifogyni. Mégis a manó bízott a kis emberek jóhiszemű természetében, és még másban is, amit *saját magában* fedezett föl. Meg akarta tudni, vajon a kis Swabedo-beliekben is el van-e ez rejtve? Ezért hazudott tehát a kis embernek a manó, majd visszatért barlangjába és várt.

Nem sokáig kellett várnia: az első, aki arra ment és a kis Swabedo-belit üdvözölte, egy régi barátja volt, akivel már sok puha szőrmécskét cseréltek. Meglepve állapította meg, hogy az emberke csak egy idegen pillantására méltatta, amikor ő szőrmécskét adott neki. Utána azt ajánlotta neki az emberke, hogy vegye szemügyre fogyó szőrmetartalékát, mire barátja villámgyorsan eltünt. És az a Swabedo-beli azon az estén még három másikkal szemben vette ezt észre: „Nagyon sajnálom, de nincs számodra már több puha, meleg szőrmécském. Figyelnem kell, ki ne fogyjak belőlük.”

A következő napon elterjedt a faluban az új szokás. Mindenki elkezdte a szőrmécskét őrizni. Voltak, akik még mindig ajándékoztak, de nagyon-nagyon óvatosan. „Megkülönböztetek” — mondták.

A kis Swabedo-beliek bizalmatlanul kezdték figyelni szőrmésbatyuikat, és éjszaka óvatosan az ágy alatt rejtegették. Viták robbantak ki azon, hogy kinek van a legtöbb szőrmécskéje, és az emberek a szőrméket már különböző dolgokért kezdték becserélni, ahelyett hogy egyszerűen ajándékozták volna.

A swabedoi polgármester megállapította, hogy a szőrmécskék száma korlátozott, és kikiáltotta ezeket csereeszköznek. Az emberek azért civakodtak, mennyibe kerül egy étkezés vagy egy szállás más házában. Néhány szőrmelopás is előfordult. Az esték már nem voltak odakint biztonságosak, amelyeken a Swabedo-beliek korábban a parkban vagy az utcákon sétálgattak, és egymást üdvözölték, és puha, meleg szőrméket adtak egymásnak. De az volt a legrosszabb, hogy a kis emberek egészsége is romlani kezdett. Sokan panaszkodtak, hogy fáj a hátuk és a válluk, és idővel egyre több Swabedo-beli betegedett meg, különösen hátgerincsorvadásban. Meghajolva mászkáltak, a legsúlyosabb esetekben a földig hajoltak. Szőrmés batyujukat a földön vonszolták. A faluban sokan abban kezdtek hinni, hogy a batyu súlya a betegség oka, és hogy jobb »

lenne a szőrmécskéket otthon bezárni. Rövidesen alig lehetett Swabedo-belit batyuval látni.

A manó először meg volt elégedve hazugságának eredményével. Látni akarta, vajon a Swabedo-beliek ugyanúgy éreznének és cselekednének-e akkor, ha ő önző módon gondolkodna. És a dolog folyását figyelve úgy érezte, sikerrel járt. Ha a faluba ment, nem üdvözölték őt mosollyal, és nem adtak neki puha szőrmécskét sem többé. Ehelyett bizalmatlanul végigmérték őt az emberek, ugyanúgy, ahogy egymást is végigmérték. És számára ez jobb volt. Számára ez azt jelentette, hogy szembenéz a valósággal. „Ilyen a világ” — szokta mondani.

Idővel egyre rosszabb dolgok történtek. Talán a hátgerincsorvadás miatt, de talán azért, mert senki sem adott nekik puha szőrmécskét, néhányan meghaltak a kis emberek közül. Ekkor aztán minden öröm eltünt, és sajnálták a lakók kihalását. Amikor a manó hallott erről, ezt mondta magában: „Én csak azt akartam nekik megmutatni, milyen valójában a világ. Én nem kívántam nekik a halált!” Megfontolta, mit tehetne most, és kitervelt valamit.

A manó barlangja legmélyén volt egy titkos akna, hideg, szúrós kőzettel borítva. Sok évet töltött azzal, hogy a szúrós köveket kiássa a hegyből, mert szerette ennek a hideg érzését, és szívesen pillantott a hideg, szúrós kőhalomra, abban a tudatban, hogy az mind az övé. Elhatározta, hogy megosztja a Swabedo-beliekkel. Zsákok százait töltötte meg szúrós, hideg kövekkel, és a faluba vitte őket.

Amint az emberek a kövekkel telt zsákokat meglátták, boldogan és hálásan fogadták. Ismét volt valami, amit ajándékozni lehetett. Egyedül az volt a kellemetlen, hogy a hideg, szúrós kövek ajándékozása nem okozott olyan nagy örömet, mint a meleg, puha szőrmécskéé. Ugyanúgy a másik kezébe adták a köveket, de ez már nem nyújtott olyan meleg és barátságos érzést. Nem volt biztos, hogy mit gondol az, aki adja, mert a kövek igencsak hidegek és szúrósak voltak. Jó volt, hogy kaptak valamit a másiktól, de sokszor zavar és felsértett ujjak maradtak utána. Ha egy Swabedo-beli meleg, puha szőrmécskét kapott, legtöbbször „Hurrá”-t mondott, de ha egy hideg, szúrós követ kapott, akkor csak ennyit mondott:„Jujj!”

A kis emberek közül néhányan ismét meleg, puha szőrmécskéket kezdtek ajándékozni, és ez mind az ajándékozónak, mind a megajándékozottnak nagy örömet okozott. Talán csak azért volt olyan szokatlan, hogy valaki meleg, puha szőrmécskét kapjon, mert olyan sok hideg, szúrós követ cseréltek. A szőrmécskék ajándékozása azonban nem lett többé divat Swabedoban. A kis emberek közül néhányan fölfedezték, hogy folytatni lehetne a szőrmécskék ajándékozását anélkül, hogy készleteik kimerülnének. De a szőrmeajándékozás szokását nem sokan ápolták. A bizalmatlanság mélyen gyökerezett az emberekben. A megjegyzéseikből lehetett hallani:

— Melyik szőrmécske? Mi rejtőzik emögött?

— Sohasem tudom, vajon meg fogják-e becsülni a meleg, puha szőrmécskémet?

— Egy puha szőrmécskét adtam, és egy szúrós követ kaptam érte. Ilyen bolond nem leszek ismét.

— Sohasem lehet tudni. Most egy puha szőrmécske, a következő pillanatban egy szúrós kő.

— Ha adsz nekem egy szúrós követ, akkor én is adok neked egyet. Oké?

— Szeretnék a fiamnak egy meleg, puha szőrmécskét adni, de nem érdemli meg.

— Néha megkérdezem,hogy a nagyapának vannak-e még szőrmécskéi a bankban?

Valószinüleg Swabedo minden polgára szívesen visszatérne a régi szép napokhoz, amikor szokás volt még a puha, meleg szőrmécskék ajándékozása és kapása. Néha gondolt egyet egy kis ember, hogy milyen szép és jó volna, ha valakitől puha, meleg szőrmécskét kapna, és gondolataiból kiindulva elkezdene ő is puha szőrmécskéket ajándékozni, mint a régi napokban.

De valami mindig visszatartotta őt ettől. Megszokott volt számára, hogy látta, „milyen a világ valójában.”

(A szerző neve ismeretlen, amerikai jezsuita szerzetes.)

Kedves Fiatal Olvasóim!

Ez a most induló ifjúsági rovat elsősorban Nektek, Fiataloknak szól. Egészen pontosan a vallásos, még pontosabban a katolikus Fiataloknak. Ti utóbbiak lehettek ugyanis abban a hátrányos helyzetben, hogy szüleitek és papjaitok révén szellemetekben és szabadságtokban megkötözöttek vagytok. Őket ugyanis nem a szabadság szeretetére és nem is a szeretet szabadságára nevelték, hanem a vallásos engedelmességre és engedelmes vallásosságra. Lehet, hogy Nektek már nem tudták ezt olyan fokon átadni, mint ők kapták, mégis fontosnak gondolom, hogy Titeket bátorítsalak.

E sorok írója saját bőrén tapasztalta meg az engedelmeskedtető egyház szellemének egész poklát. Sokáig rettegésben élt, hogy kétségbe von valamely tévedhetetlennek nyilvánított hittételt (dogmát), vagy hogy összeütközésbe kerül a „Jézustól rendelt szent hatalommal” (hierarchiával). Kitörni ebből a börtönből csak azzal a felismeréssel tudott, hogy Jézus egyházának semmi köze a hatalmi önkényhez, sem a szellem, sem az életvitel diktatórikus megkötözéséhez. Jézus egyháza csakis a szeretet és szabadság testvéri közössége lehet.

Ne riadj hát meg az ifjúsági oldalon megjelenő írások hangnemétől, élességétől! A stílus és az irodalmi forma csak a világossátételt akarja szolgálni. A válaszok természetszerűleg nem azzal az igénnyel íródtak, hogy újabb hittételekké legyenek, arra provokálnak csupán, hogy a saját fejeddel gondolkodj és senkinek – még az Isten nevében engedelmességet követelő tekintélynek - se rakd bele a zsebébe a lelkiismeretedet. Te, aki a harmadik évezred Tanúja leszel, nem lehetsz vallásilag megnyomorított és infantilizált keresztény, hanem csak felnőtt gondolkodású és felelősségű érett ember, amilyen az a Názáreti Ács is volt, aki történelmet csinált.

Ha ezek az írások segítenek abban, hogy erősödj a szabadság szeretetében és a szeretet szabadságában, akkor érdemes volt venni a bátorságot és fáradságot is, hogy ezek a gondolatok megjelenjenek.

Nagy izgalommal szorítok Nektek és köszöntelek Benneteket

Budapest, 1992. február

Kovács László

Képzelt riport egy római kihallgatásról

Mottó: „Aki titeket hallgat, engem hallgat” (Lk 10,16)

Hamvazószerda

Még sohasem voltam Rómában. Most itt állok a világ első templomában. Már az úton elhatároztam, hogy riportot írok saját tárgyalásomról. Helyszíni tudósítást az eseményekről.

A tárgyalás holnap kezdődik. Ma hamvazószerda van. A templomban ragyogó fényár. A tündöklő fényben kínosan villog a lila gyász. Hirtelen agyamba nyilall egy sokszor hallott hivatkozás, miszerint azért tartozom hittel és engedelmességgel előljáróimnak, mert Jézus kijelentette: „Aki titeket hallgat, engem hallgat” (Lk 10,16). Nem tudok többé szabadulni a gondolattól. Felágaskodom és Őt keresem. Megvan! Csak Ő lehet! A szentélyben, nagy papi asszisztenciától körülvéve, ott áll a díszbeöltözött Jézus. Az égre emeli tekintetét és jóleső érzéssel nyugtázza a hatalmas tömeget. Lát-e engem is? A tömeg megmozdul. Engem is sodor. Éppen az Úr elé. Villámlik egyet gyűrűjének gyémántja a fényben, amikor ujjai közé hamut vesz és a fejemre szórja kereszt alakban: „Emlékezz ember, hogy por vagy és porrá leszel.” Egy pillanatra elfog a rémület. Zavaromban valamit dadogok. Jézus szeme élesen villan. Az egész díszes asszisztencia megbolydul. Ekkor kapok észbe. Ezt válaszoltam: „Te is!” Pedig ez csak úgy kicsúszott a számon, hiszen tudhatnám, hogy Jézus soha nem lesz por és hamu. „De Uram, úgy megijesztettél ezzel a fenyegetéssel! Mire jó a kisembereket ijesztgetni? Mi célt szolgál? Nem tudtál volna valami lélekemelőbbet mondani? Mondjuk, amit még ács korodban mondtál: »Térj meg, és Tiéd az Ország!«?”

Leverten támolyogtam ki a templomból, ki a térről. Céltalanul ődöngtem. Egyszercsak egy piacon találtam magam. A pecsenyesütő láttán éreztem, hogy éhes vagyok. Egész úton nem ettem. Jó, valami lacipecsenye! Gondoltam, jót tesz a tárgyalás előtt egy finom falat. A szabadban, egy talponállónál eszegetem a húst, amikor egy tisztes matróna morogva meglök. Kezében jókora sült hal. Ha jól értettem az olasz szót, hamvazószerdát emlegette. Uramisten, igaza van. Megszegtem a mai szigorú böjtöt.

Miközben a zsiros papírt a hulladékgyűjtőbe dobtam, elgondolkodtam ezen a szigorú böjtön, vagyis koplaláson, ami napi háromszori étkezést jelent egyszeri jóllakással és hústól való tartózkodással. Háromszor enni, egyszer jóllakni, ez a szigorú böjt! Akkor Indiában mit csinálnak az emberek? És húst sem enni. Csak sült halat??

Egy részeg vigyorgott rám. Megveregettem a vállát és elindultam a Szent Officium felé.

Kérdések: 1) Mit jelent nekem hamvazószerda?
2) Ha hamvazkodom, miért?
3) Ha böjtölök, miért és hogyan?

I. dialógus: Isten

Beléptem. A tárgyalóteremben hárman ültek. Majd elájultam a döbbenettől. A középsőben felismertem az aranygyűrűs Jézust. Hát Ő a bíró! A másik kettő is bíró lehetett; de az is lehet, hogy az egyik az ügyhallgató, a másik pedig egy ülnök. Mielőtt bármit szóltak volna, én siettem hálát adni azért a nagy megtiszteltetésért, hogy ügyem kivizsgálása végett szíveskedtek Rómába rendelni, és egy olyan kis figurát, mint amilyen én vagyok, szóra méltatni. És mindezt maga Jézus teszi.

Ő leintett. Közölte velem, hogy neki minden kis figura fontos, a hit tisztasága pedig mindent megér. Ez a most következő dialógus (így!) csak tanítói tisztéből fakadó kényszerű kötelesség. Javasolta, hogy azonnal térjek rá az Istennel kapcsolatos dogmatikai tévedéseimre. Kezébe vette a Denzingert. *(A dogmatikai döntések gyűjteménye. — A szerk.)*

(A továbbiakban közlöm a párbeszédet; a szereplő személyek rövidítve: Jézus = J, Ügyhallgató = Üh, Ülnök = Ül, Vádlott = V.)

V: Uram – kiáltottam – te elfogadod az összes hittételt, ami a Denzingerben van?

Üh: Itt mi kérdezünk. Természetesen az Úr elfogadja az Egyház összes dogmáját, hiszen ő mondta: „Aki titeket hallgat, engem hallgat".

V: Csak azért mondom, Uram, mert a dogmatikai tételek kétszeresen is kétesek, amint azt Te is bizonyára tudod. A szavak a valóságnak csak inadekvát megfelelői; ezenkívül pedig korhozkötöttségük folytán nem egyértelműek.

Üh: Feleljen kérem, elfogadja-e az I. Vatikáni zsinat hittételét, miszerint az igaz Isten - műveiből - a természetes ész világánál biztosan megismerhető?

V: Szeretném hinni, de ha ilyen egyszerű volna, akkor mindenki hívő lenne.

Üh: Elég igennel vagy nemmel válaszolnia... Mit vall ön az Isten egységéről és hármasságáról? Elfogadja-e a katolikus hittételt: „Az egy Isten Szentháromság"?

V: Valószínű, hogy a Végső Valóság, akit Istennek nevezünk, valóban Egység és Közösség. De azt tisztázzuk, hogy a Szentháromság szó sem az Ó-, sem az Újszövetségben nem található. És azt is, hogy az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevek is jelek, szimbólumok Istenről.

J: Te, fiam, minek neveznéd az Istent?

V: A szeretett tanítvány szavával: „Isten a szeretet", „Szeretet az Isten" (1 Jn 4,8.16).

Üh: Kérdés, mit értünk szereteten? Hittétel pl., hogy Isten föltétlenül igazságos is: a jókat megjutalmazza, a rosszakat megbünteti (ősi egyetemes tanítás).

V: Hát itt van a maguk két csúcsértékes istene: irgalmas is az Isten és igazságos is, mégpedig megtorló igazságossággal. Csakhogy a megtorlás hogyan fér össze az irgalommal?

Ül: Ha nem tudná, Istenben egyetlen képesség az, ami bennünk külön erény.

V: Köszönöm az ilyen egységet: szeretet és gyűlölet! A megtorlás forrása ugyanis nem lehet az irgalmnas jóság, csak a büntető harag.

J: Fiam, te nem hiszel a büntetésben?

V: Uram, én nem hiszek a büntető és megtorló Istenben. Én büntetem magam a bűnöm következményeivel, de Isten erkölcsi magatartása irányomban csak az irgalom lehet. De hogyan felejtetted el ennyire az irgalmas atyáról és tékozló fiúról szóló példabeszédedet?

Kérdések: 1) Hiszel-e Istenben?
2) Ki a te Istened?
3) Él-e még benned a büntető isten félelme?

II. dialógus: Ember

A múlt heti dialógus kurtán-furcsán megszakadt. Semmi jót nem olvastam ki Jézus szeméből. A másik kettőről nem is szólva.

Római csavargásaim legmegrázóbb élménye volt két felirat: Rota Romana és Signatura Apostolica. Az első az Apostoli Szentszék rendes bírósága, a másik az Apostoli Signatura Legfelsőbb Bírósága. Csak nem Jézus az elnöke mindkettőnek?

A tárgyalás folytatódott. Pontosabban a dialógus. Az Ügyhallgató elém tett egy ívet, hogy egy órán át tanulmányozzam és írásban válaszoljak, hiszem-e a tételeket.

A tételek:

- „Isten a világot semmiből teremtette"
- „Időben teremtette"
- „Gondviselésével óvja és kormányozza"
- „Isten teremtette az első emberpárt test és lélek szerint"
- „Az emberi lélek szellem"
- „Az emberi lélek halhatatlan"
- „Az összülők eredetileg a megszentelő kegyelem állapotában voltak"
- „Az összülők a próbát nem állták ki, súlyosan vétkeztek"
- „Ádám bűne, következményeivel együtt, átszállott az összes emberre".

Válaszok:

Tévedhetetlen hittételt fogalmazni nagy elővigyázatlanság.

Minden kor a maga számára fogalmazza meg tételeit, engedjük meg, hogy újra fogalmazzák azokat. Az utókor lehetetlen helyzetbe kerül, ha kiderül, hogy korszerűtlen filozófia, fizika, biológia, sőt teológia is lehet a tévedhetetlen dogma tárgya, mint pl. idő, test-lélek, származástan, bűn átszármazása.

Ma így fogalmaznám ezeket a tételeket:

- Isten a maga szeretetéből hozta létre a világot, embert.
- Szeretetével ma is áthatja.
- Az embernek van belseje és külseje
- Az embernek van relativ szabadsága.
- Az embernek van örök reménye.
- Kezdettől fogva szeretetre van rendelve.
- Úgy tűnik, kezdettől fogva vét a szeretet ellen, aminek következményei vannak magára és utódaira is.
- Ilyen következmény azonban nem lehet a bűn átszármazása, ha a bűn személyes, tudatos és akarati ellenszegülés a szeretetnek. Az analóg bűn értelmezés üres kibúvó, hiszen az analóg bűn nem bűn. Bűn átszármazásáról sem az Ószövetség, sem az Újszövetség nem tud, kivéve Róm 5,12 kétes mondata: „Ezért, amint a bűn egy ember által lépett a világba, a bűn miatt a halál, s így a halál minden emberre átterjedt, mert mindnyájan bűnbeestek". Megjegyzendő, hogy a Vulgata fordítás a „mert" helyett „akiben" ill. „amiben"-t fordít (ti. Ádámban ill. Ádám bűnében mindannyian bűnbeestek). Szégyen, hogy egy téves fordítás miatt egy dogmába becsúszott szó soha többé nem korrigálható, mindvégig „sarkalatos hittétel"-ként kell kezelni!

Üh: Elkészült a válaszokkal? Köszönöm... Meg van elégedve szálláshelyével, amice?

V: Igen, köszönöm. A nővérek finoman főznek a Pápai Magyar Intézetben. Ma pl. sült hal lesz ebédre. Tetszik tudni nagyböjt péntekje van, és a hal nem hús, a hal hidegvérű állat. No, de mit fecsegek össze vissza?!. Laudetur... Atyám!

Kérdések: 1) Megdöbbent-e a két csúcsértékes istenkép logikus következménye: a két csúcsértékes emberkép római megtestesülése (Szentszéki bíróságok)?

2) Te hogyan fogalmazod meg válaszaidat a világról, az emberről?

3) Elfogadod vagy elveted az áteredő bűn sarkalatos tételét?

III. dialógus: Vallás

Megtudtam, hogy Jézus miért nem ért rá velem foglalkozni. Különrepülőgépen Amerikába utazott. A képes magazinok címlapján láttam viszont. Milliós tömeg előtt misézett. Büszkeséggel tölthetett volna el, hogy én egy ilyen világvallásnak vagyok a tagja. De most saját bajaimmal voltam elfoglalva.

Elérkezett a harmadik dialógus napja. A jól ismert teremben ismét hárman ültek. Azt hittem, hogy káprázik a szemem. Középen ismét Jézus ült, bár némileg eltért a múltkoritól. Nyájasan bólintott. Az ügyhallgató sima mosollyal tette fel a kérdést.

Üh: Ugye, kedves, ön tagadja a vallást?

V: Igen, Uram. Bár előbb fontos volna tisztázni, hogy mit értünk ezen a szón.

J: Tegye, fiam.

V: Köszönöm. Elvileg elfogadnám a vallást, mint istenhitet és Isten-ember kapcsolatát, de a gyakorlatban nem mindegy, hogy valaki milyen Istenben hisz, és hogy milyen kapcsolatot teremt ez a hit Isten és ember, valamint ember és ember között. A történelem a vallásokról (a vallássá lett kereszténységről is!) olyan gyakorlatot mutat, hogy kénytelen vagyok ezt a vallásfogalmat és ezt a vallást elvetni.

Üh: Elképesztő! Talán megmondaná pontosan, hogy mi baja, kérem?!

V: Az a bajom, hogy a vallások istene „Úr-isten" a szó legteljesebb jogi értelmében. Az „Úr-istenbe" vetett hit alá-fölérendeltségi jogviszonyt hoz létre az Isten és ember, de az ember és ember kapcsolatban is.

Üh: És ez baj?! Ön tagadja, hogy Isten a legfőbb hatalom birtokosa? Tagadja, hogy Jézus ezt a hatalmat adta nekünk, az apostolok utódainak, akik „szent uralommal" (hierarchia) gyakorolják hatalmukat az engedelmes hiveken, mint alattvalókon?!

J: Ne térjünk most át az Egyház témára. Fiam, úgy tűnik, hogy önt megfertőzte a kommunizmus vagy a demokrácia. De ugye tudja, hogy a „mellérendeltségi viszony" mindkettőben csupán szép szólam.

V: Tudom, Uram. De éppen Te hoztál új kapcsolatrendszert a hatalmi rendszer helyébe. Igen, a „mellérendeltségi viszonyt"!

Csak nem felejtetted el, hogy Te Atyának mondtad az Istent, és azt hirdetted, hogy ne hívassuk magunkat semmiféle úrnak, mert „mindnyájan testvérek vagytok" (Mt 23,8)? És hogy a vezetőnek csak szolgáló hatalma lehet, nem úgy, mint a világ fiainak, akik zsarnokoskodnak népeiken (Lk 22,25-26)?

Üh: Ezen kívül mit kifogásol még ön a vallásban?

V: Amit kifogásolok, az mind ebből a valláskép ből folyik. Kettőt emlitek: a kegyenc lelkületet és a fetishitet, mágiát. Mindkettő „alattvalói" megnyilatkozás. A rossz értelemben vett szolga ura kegyeibe furakodik, és hízelgéssel, talpnyalással akarja kieszközölni urától, amit akar. Kegynek hízelgéssel (kultusszal) való megszerezni akarása... Tessék megnézni egy vallási szertartást, mi más az, mint az isteni kegynek hizelgéssel (kultusszal) való megszerezni akarása?

Ül: Uram, Jézus, utasítsd rendre ezt a pimasz frátert!

J: Beszélj csak, fiam. Mi a második kifogásod?

V: A fetishit és a mágia, ami szorosan összefügg a kegyenc lelkülettel. Ez a vallási rögeszme arra a feltevésre épül, hogy amit az ember morális ereje (értelem, akarat, érzelem) nem érhet el, azt elérheti olyan „kegyelmi eszközök" (fetis) használatával (mágia), melyek képesek az „Úr-isten" kegyes jóindulatát megindítani és tőle különféle javakat (kegyelmeket) kieszközölni.

J: Nem gondolod, fiam, hogy az Isten ezt a kerülő utat is adhatja a gyenge embernek, és tettként fogad el bizonyos jeleket, pótcselekvéseket (szertartásokat), csak higgyen ezekben az ember, és ezért a hitért Isten helyettük cselekszik?

V: Uram, hát nem Te mondtad, hogy kizárólag az Atya akaratának teljesítéséhez van kötve az Istennek-tetszés, és nem az „Uram, Uram"-ozáshoz (Mt 7,21)?

Kérdések: 1) Vallás vagy életforma a kereszténység?
2) Vallásos vagy-e vagy keresztény?
3) Káros vagy hasznos a vallás?

IV. dialógus: Kinyilatkoztatás

Az éjjel Kung Fu ce (Konfucius) könyvét olvastam. Nem tudtam letenni az Írást. Kr.e. 551-479 között élt ez az ember. Ide jegyzem egyik mondatát: „Van olyan szó, mely az ember egész életére mérték lehet: a szeretet. Amit nem kívánsz magadnak, ne tedd másnak!"

Üh: Folytassuk a párbeszédet, amice. Kivételesen csak velem és az Ülnök úrral. Urunk ugyanis most a nagy világvallások vezetőivel közösen imádkozik... Elfogadja-e, hogy az Isten ki tudja nyilatkoztatni magát az embernek, és nemcsak ésszel felismerhető igazságokat, hanem ésszel föl nem fogható hittitkokat is képes közölni? Ennek megfelelően vannak természeti és természetfölötti igazságokat tartalmazó kinyilatkoztatások és szentírások?

V: Istent olyannak gondolom, mint aki közölni akarja magát. Nem részleteket magából, hanem egész önmagát. Nem Istenen múlik, hanem a befogadó emberen, hogy különböző korok különböző emberei („vallási zsenik") rész-értékeket fogadtak be csupán Istenből... A kétféle igazságról és kétféle kinyilatkoztatásról azonban másként gondolkodom.

Ül: Tudtam.

V: Az emberi megismerés végességét magam is állítva, tagadom, hogy Ő felfoghatatlan hittitkokat közölne. Ez csak azok találmánya lehet, akiknek jól jön a köd, a misztikum, a magasabb rendű „tudás". Jézus azért jött, hogy „mindent tudtul adjon" a barátainak, amit Atyjától hallott (Jn 15,15), és „elvezessen a teljes igazságra" Lelke által (Jn 16,13).

Üh: Rendben. És a természeti és természetfeletti vallásokról mit mond?

V: Azt kérdezném, ha egy természeti vallásban és egy természetfeletti vallásban ugyanaz a mondat szerepel a szent könyveikben, miért természeti kinyilatkoztatás az egyik, és miért természetfeletti a másik? Azért, mert ez a másik a miénk?

Üh: Nem feladatom a válaszadás, csupán a kérdezés. Ezért most még a következőket kérdezem: Úgy tűnik, hogy ön a mi szent könyveinket és vallásunkat egy sorba állítja más vallásokkal és azok szent könyveivel: így nyilván tagadja, vagy minden szent könyvre vonatkozóan állítja azok isteni sugalmazottságát is?

V: Az isteni indítást az írásra és az igazság közlésére vonatkozó akaratot az íróban mint isteni „sugalmazást" elfogadom, de minden szent és értékes könyvre érvényesnek gondolom.

Üh: Kétségbevonja ön, hogy a szentírásban és a szenthagyományban található isteni kinyilatkoztatások őrzője és hiteles magyarázója a Római Katolikus Egyház Tanítóhivatala?

V: Ez minden hatalmi rendszerben így van. Hogy mi az igazság és hogyan kell értelmezni, azt az uralkodó párt mondja meg. A hatalom urainak kevés bizalmuk van a csóró kisember értelme és lelkiismerete iránt.

Üh: Utolsó kérdés: Elfogadja-.e, hogy az újszövetségi vallással a kinyilatkoztatás be van fejezve és tartalmilag új kinyilatkoztatás már nem lesz?

V: Így gondolta ezt minden vallás. A vallásalapítót istenné avatták, tanítását végérvényesnek és tökéletesnek nyilvánították (lásd Konfucius vagy Buddha). Meggyőződésem. hogy Isten soha nem hagyja abba a maga önközlését, és a különféle korok emberei közül mindig lesznek olyanok, akik új és új meglátásokra jutnak (csak istenné ne avassák őket!)

Ül: Elképesztő! Ez az ember tagadja Jézus istenségét, Isten végérvényes és teljes kinyilatkoztatását!

Kérdések: 1) Mit gondolsz a kinyilatkoztatásról, sugalmazásról, tanítóhivatalról?
2) Vannak-e hittitkok, melyek alapvetően felfoghatatlanok?
3) Jézussal befejeződött-e a kinyilatkoztatás?

V. dialógus: Jézus Krisztus

Nagyon vártam már ezt a napot. Ma Jézussal beszélhetek Jézus Krisztusról. Igen nagy csalódást jelentett, amikor az ügyhallgató bejelentette, hogy az Úr elnézésemet kéri, de ismét dolga van. Róma egyik templomában keresztutat végez, vállán a kereszttel.

Üh: Talán jobb is, hogy nincs személyesen itt. Félő, hogy ön ma sok durvaságot fog összebeszélni a mi legszentebb Urunkról. Legutóbb az ülnök úrnak is úgy tűnt, hogy ön tagadja Jézus istenségét, ami a kereszténység hitnek legsarkalatosabb tétele (Kalkedoni zsinat). Jézusban a Fiú testesült meg, ezért Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember. Jézus egy isteni személy, két természettel.

V: Számomra Jézus, ahogy őt az evangéliumokból megismertem, az Istent jeleníti meg és az Istenhez mutat utat. Ennek a kérdésnek dogmatikai feszegetése mindig csak eretnekégetéshez és elítélésekhez vezetett, ahogyan arra a mi Madách Imrénk is utalt Az ember tragédiájában a homoúziosz-homoiúziosz vitával kapcsolatban. Nem hinném, hogy Isten számára - vagy akár magának Jézusnak számára is - ez lenne a legfontosabb kérdés. Már csak azért sem, mert csak szimbolikus és korlátolt fogalmaink vannak a túlvilági dolgokról.

Ül: Arra feleljen, hogy Jézus Isten vagy nem Isten!?

V: Uram, aki a vallástörténelmet valamennyire is ismeri, az tud arról, hogy hogyan csinál a vallásos hit Istenből embert és emberből Istent. Tudja, úgy, ahogy a római császárok pl. Isten megtestesülései, vagy ahogyan a nagy világvallás alapítóját, Buddhát, aki csupán életbölcseletet hirdetett és kvázi ateista volt, hisz az élet utáni megsemmisülést (a nirvánát) vallotta, az utókor istenné avatta és ma is istennek vallják a buddhisták milliói!

Üh: Barátom, ne hasonlítgassa ön a római császárokhoz és Buddhához Jézust! Feleljen, elfogadja-e a kalkedoni dogmát?

V: Meg kell, hogy állapitsam: ha a Názáreti Jézusban tényleg megtörtént volna az Isten megtestesülése, a kalkedoni dogma az egy személyről és két természetről olyan ellentmondásokat rejt magában, hogy tagadnom kell a két természet egyszerre valóságát. Ellentmondás-mentesen az isten-emberség csak úgy állítható, ha azt mondom: megtestesülés előtt lehetett Isten, megtestesülés után ember, halála után Isten. Nagyon is Istenhez méltó volna, hogy ha eljön embernek, akkor teljesen kiüresítse önma-

gát, amint Pál is írja (Fil 2,6-7), majd teljes emberi életével megmutassa az embernek az átistenülés útját, amire minden ember hivatott. Így példa volna és követhető is, különben csak csodálható és imádható!

Üh: Ezzel tehát tagadja a Jézus istenségét bizonyító csodákat, jövendöléseket, és Jézus feltámadását is!?

V: Ami Jézus „jeleit" illeti, ömaga megmondta, hogy ugyanazokat a tetteket vihetjük végbe, sőt nagyobbakat azoknál (Jn 14,12). Ami pedig feltámadását illeti, hiszem és vallom, hogy feltámadt az Atya dicsőségére, és erről barátainak is kézzelfogható bizonyságot adott.

Üh: Jézus Krisztus Isten Fia - Megváltó. Mi a véleménye a Trienti zsinat tételéről: „Jézus Krisztus érdemszerző tetteivel, elsősorban áldozat jellegű kereszthalálával megigazulást érdemelt ki számunkra. Lerótta az eredeti bűn büntetésének adósságát, eltörölte az eredeti bűnt és eleget tett minden más bűnért. Kiérdemelt számunkra minden kegyelmet. Kiszabadított a Sátán hatalmából. Legyőzte a halált. Legyőzte tudatlanságunkat"? Mi a véleménye?

V: Jézus szabadító tevékenységét ebben az utóbbiban látom. Őt megismerve már nem mondhatjuk, hogy nem ismerjük a boldog élet Útját. Fényt hozott tanításával és életével a szeretet bűntől felszabadító Útjára, és aki akar, utána mehet. Minden mást vallási praktikának gondolok: Ime van egy bűnbakunk, nekünk nem kell bűnhődnünk. Vétkezhetünk is, mert Krisztus előtt és után már minden bűn megbocsátva, feltéve, hogy kérjük. A természetfeletti élet is rendelkezésünkre áll (kegyelem), főleg az Egyház nevű főszentségben tárolva és hét biztos tartályban (szentségek), csak hittel tankolnunk kell belőle és ez a segítő és megszentelő erő mindent elvégez bennünk. Mit nekünk sátán, mit nekünk halál! A Megváltó már születésünk előtt mindent megtett helyettünk, néhány apróságot (hókusz-pókuszt) leszámítva.

Ül: Teljességgel felháborító! Máglyára kellene vetni az ilyet!

.....

Kérdések: 1) Kicsoda neked Jézus?
2) Miben látod a Jézus által hozott megváltását?
3) Legyőzte-e Jézus a te tudatlanságodat?

VI. dialógus: Egyház

A késő esti órákra lettem beosztva kihallgatásra. Ennek oka, hogy Jézus ezen a napon egy nagy Mária-kegyhelyre utazott, Mária-ünnep lévén, de velem is találkozni akart. Boldogan mentem a bírósága.

J: Fiam, nagy nap ez a mai, az Egyház Anyjának ünnepe. Feltétlenül meg akarom tőled kérdezni, hogy hiszed-e az egyház dogmáit Szűz Mária Istenanyaságáról; Mária szülés előtti, közbeni és szülés utáni szűzességéről; Mária szeplőtelen fogantatásáról; Mária test és lélek szerinti mennybefelvételéről. Mit vallasz fiam?

V: Nagyon tisztelem és szeretem Anyádat, Uram. Főleg a szegény Máriát, a szolgáló Máriát, a szelíd Máriát. Azt gondolom, hogy nekem ennyi elég is, amint a Te Anyádnak is elég volt.

J: (feláll) Nincs több kérdésem. Ügyhallgató úr vegye át a szót. Fáradt vagyok. Isten önnel, fiam.

Üh: Ember, maga nem tudja mit beszél! Miért is fecséreli önre a mi Urunk a drága időt... Még az Egyházról kell kikérdeznem. Kérem röviden válaszoljon! A láthatatlan szervezetről, amit Szent Pál Krisztus Titokzatos Testének nevez, és a látható szervezetről... Valamint arról, hogy Krisztus titokzatos teste a megváltás gyümölcseinek alkalmazása által épül. A megváltás kegyelme pedig a kegyelem-eszközökön (szentségeken) keresztül hatékony elsősorban.

V: Kérem, ne is folytassa. Az előzőkben is beszéltem erről. Most csak összefoglalom. Láthatatlan kegyelemröpködés és töltögetés helyett én csupán szeretetáramlásról tudok. Isten szeretete áramlik felém, az én szeretetem áramlik felé. Ennek lehet jele és pecsétje, ami mások számára érzékelhető. Ez a szeretet áramlik tovább az emberek között. Ennek is lehetnek jelei és pecsétjei. Egy Isten-ember, ember-ember szeretetközösség valóban titokzatos Krisztus szervezet, organikus, élő. Csak azt ne gondoljuk, hogy a szeretés, döntés pecsétekkel pótolható!

Üh: A látható szervezetről is megkérdezem. Krisztus egyháza hierarchikus és monarchikus. Ami azt jelenti, hogy a kormányzó hatalomnak fokozatai vannak (püspök, pap, diakónus), és nekik vannak alávetve a hívek. A legfőbb hatalom egy kézben összpontosul, mert Jézus Pétert tette meg az egyház jogi fejévé, amit a világ végezetéig az ő jogutódjai birtokolnak. Az egyház a kinyilatkoztatott igazság megőrzésében és tanításában tévedhetetlen. Jézus egyháza egy, szent, egyetemes, apostoli (Apostoli hitvallás). Az üdvösséghez szükséges. Mi a véleménye?

V: Már az előzőekben válaszoltam. Önök a jog kényszerzubbonyát húzzák Jézus szeretetközösségére. Nyilván a római állam jogrendszerét házasították össze a Názáreti Jézus szeretetközösségével, amikor Nagy Konstantin császár alatt államvallássá lett a kereszténység. Ennek a hatalmi struktúrának azonban semmi köze nincsen Jézus Krisztushoz és az ő népéhez. „Köztetek ne így legyen" - mondta -, „hanem aki a legnagyobb, legyen olyan, mint a legkisebb, és az előljáró olyan, mint a szolga" (Lk 22,26). Jézus egyháza nem urak és szolgák, hanem testvérek közössége, szolgáló vezetőkkel. Ami a tévedhetetlenséget illeti, ide eljut minden hatalmi rendszer, szintúgy a maga fontosságát illetően is.

Ül: Szabadjon megjegyeznem, hogy olyan egyház, amilyenről maga álmodik, nem létezik.

V: Apró nyomokban létezik, testvér. Olyan kisded nyáj formájában, ahogy a Názáreti Ács csinálta. Persze nem tökéletes, de ez emberi gyengeségből és nem hatalmi tébolyból ered.

.....

Kérdések: 1) Hogyan vélekedsz a Mária-dogmákról és -kultuszról?
2) Tisztáztad-e az egyház kegyelem- és szentségtanát?
3) Hiszel-e a jézusi testvéri struktúrában?

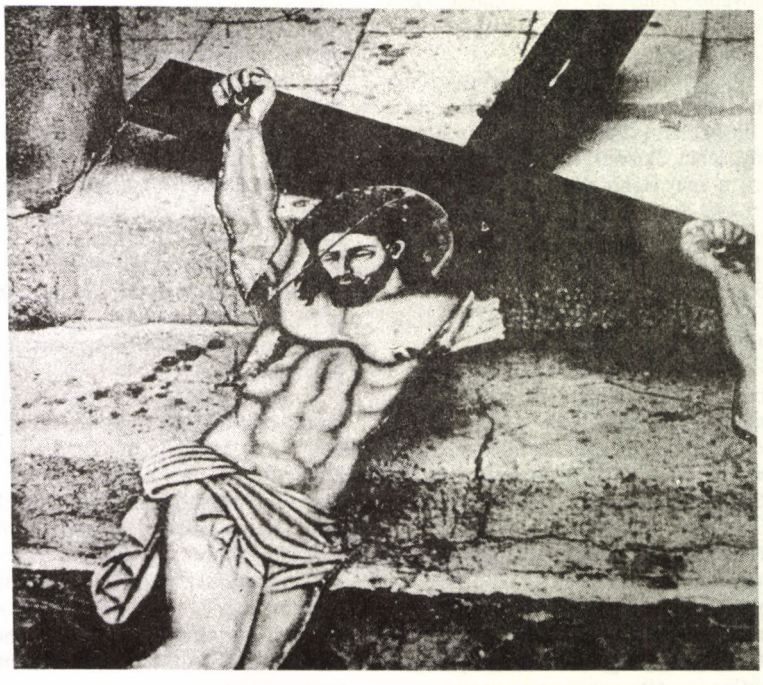

Nagypéntek

A „Végső dolgokról” folytatandó dialógus végképp elmaradt. Vártam az én végső elítélésemre. De semmi sem történt. Ügyemet - úgy tűnik - „ad acta” tették. Az is lehet, hogy mindez még nem volt elég az ítélethez...

Utolsó nap Rómában. Ismét az utcákon ődöngök. Messze elkerülöm a pecsenyesütőt, hiszen nagypéntek van. Arra gondolok, hogy miért vagyok én itt? Miért foglalkoznak velem ennyit? Saját lelkiismeretem előtt pedig azt feszegetem, hogy mitől vagyok én még római katolikus keresztény? De egy másik kérdés is elém tolakodik szüntelenül: A római katolikus keresztény egyház mitől jézusi még? Teljesen össze vagyok zavarodva. A különféle arcokban elém álló Jézus vajon mitől Jézus még?

A Colosseum felé sodort egy nagy emberáradat. Azon kapom magamat, hogy megborzadok. Mi az, megbetegedtem? A Pápai Intézet fagyos közönye vagy meleg étele ártott meg? Vagy csak a fagyos tavaszi szél borzongat? Nem. A látvány borzaszt. A Colosseumban impozáns játék zajlik - passiójáték...

Kaifás: Kényszerítlek az élő Istenre, mondd meg nekünk, te vagy a Krisztus, az Isten Fia?

Jézus: (elgyötörten) Te mondád.

Pilátus: Tehát király vagy te?

Jézus: (elgyötörten) Úgy van, ahogy mondod.

Nézem a nyomorultat. Miért jó kikényszeríteni belőle kétértelműségeket?! Közben szemem a díszruhás, aranygyűrűs, trónoló „Jézust” keresi. De csak a Nyomorultat látom, amint vonszolja a keresztet a megírt forgatókönyv szerint. Már a ruháját tépik... A keresztre szegezik... Ekkor látom meg őket... Közvetlen a Kereszt színpada mellett áll két emelvény: az Államfő emelvénye és az Egyházfőé...

Az ezután történtekről nem tudok pontos tudósítást adni. Minden erőmmel próbáltam előre furakodni, és magam sem tudom, hogy értem el a két emelvényt. Semmi mást nem akartam, csak térdre esve könyörögni, hogy még játékból se tegyék!... Kenyeret és cirkuszt rendezni, lejátszva egy nyomorulttal annak a másik Nyomorultnak elpusztítását!? Lejátszatni és páholyból szemlélni a kivégzést! Mint Kaifás és Pilátus!?

Könyörögni akartam, zokogni akartam, de merénylőnek néztek... Bedobtak egy sötét cellába... Aztán bedobtak oda még valakit... Ali Agcsa?... Szóval te akartad megölni a pápát?... Miért? Miért?

Vonatra raktak. Megtudtam, hogy a főinkvizítor járta ki, hogy utamra engedjenek. Bizonyára tanúkkal bizonyitotta, hogy beteg vagyok és nem egészen beszámítható... Tény, hogy kettős látásom van, amitől nagyon szenvedek... Jézust, a Nyomorultat látom és Jézust, az emelvényest, és szüntelen Lk 10,16-ot ismételgetem. Hogyan kell érteni: „Aki titeket hallgat, engem hallgat”?!

Kovács László

Áprilisi közhelyünk

„Nem kell katolikusabbnak lenni a pápánál”

Milyen gondolatok húzódnak meg e mögött az állítás mögött? Először is, csak mintegy mellékesen, annak föltételezése, hogy „a pápa eléggé katolikus” vagy (s talán inkább ez): „a pápa a tökéletes katolikus”. Akár az első, akár a második feltételezés a helytálló, mindegy, mert mindkettő arról árulkodik, hogy az illető azonosít egy személyt egy szereppel, ill. magától értetődőnek tart egy ilyen azonosulást, s ezzel rendkívül sablonos gondolkodásmódról tesz bizonyságot. Ráadásul a szerepet látja-tartja fontosabbnak, nem a személyt, amit némi tágítással így is mondhatnánk: az intézmény fontosabb számára, mint a személy. — Az pedig, hogy a pápa „eléggé” katolikus, vagy a „tökéletes ” katolikus, arról árulkodik, hogy az illető egy funkcióbetöltést tesz meg az igazság mértékévé (egyebek között olyan ez, mintha kilogrammokban akarna térfogatot mérni), ill. hogy az illető „el sem tudja képzelni”, hogy a pápa esetleg lehet nagyon rossz katolikus is, azaz: a tekintélyt tartja az igazság kritériumának.

De ezzel már a közhely voltaképpeni tartalmánál vagyunk: az így gondolkodó ember számára az igazság (és az igazságra építendő magatartás) kritériuma valami *külső* dolog, nevezetesen valamely emberi (a pápai) tekintély (amiben az is benne van, hogy az igazságot sablonokba, tételekbe — stílusosan szólva: dogmákba — szoríthatónak tartja, s ezzel együtt végesnek, tehát az ember számára tulajdonképpen problémátlanul megszerezhetőnek és birtokolhatónak). Ennek a felfogásnak egyenes következménye az engedelmesség eszménye, ebből eredően pedig az irányíthatóság (a „dróton-rángatás” értelmében).

Ezzel szemben azt képviseljük, hogy az igazságnak vannak *objektív* kritériumai: a gondolkodás szabályai, és *szubjektív*, azaz belső kritériumai: a lelkiismeretből fakadó meggyőződés különböző megállapításai; és hogy végső soron, a cselekvés igazságát tekintve, csak a belső hang lehet a mérték és mozgató erő: „Az én vezérem bensőmből vezérel” (József Attila: Levegőt!).

Mindamellett e közhely legmélyebb mondanivalója talán mégiscsak más síkon mozog: a végesség dicsérete, a határok közé szorított igazság és jóság magasztalása, pontosabban: a határok közé szorítás ideológiája akar lenni. Másképpen fogalmazva: a radikalitás kárhoztatása, hiszen a közhely nem zárja ki, sőt feltételezi, hogy *lehetne* a pápánál is katolikusabbnak lenni. De „ne akarjunk tökéletesek lenni”!

—n—s

»Nem az a szabadság,
hogy az ember azt tesz, amit akar,
hanem
hogy nem kényszerül arra,
hogy azt tegye, amit mások akarnak.«

Deme Tamás

Mi fán terem a közösség?

(Elmélkedés tévére, gyerekgondolatra, hitre — napi használatra)

HA EGYÜTT VAGYOK VALAKIVEL — IGAZÁN: az a közösség. A papám szerint, ha együtt van az ember Istennel: az közösség. A tesóm megkérdezte, mondhatjuk-e: *Isten, áldd meg az Istent!?* Szerintem ez nem értelmes, hiszen Isten mindig együtt van önnönmagával. Közösségben. Önnönmagát hogy áldhatná meg? Tesóm szerint az áldás szeretetből jön. Isten maga a szeretet. Ezért Isten megáldja magát. Áldott állapotából született az ember. Mondják is, hogy az áldatlan állapot — embertelen állapot. Az emberszületés viszont istenáldása. Így lett az ember: Istenfia. Az Ő képére, hasonlatosságára. Így lett Jézus — Emberfia. Mária-anya képére és hasonlatosságára. Mária együtt gondolkodott Isten lelkével. Jézus tehát az Isten közössége az emberrel.

HA EGYÜTT VAGYOK A CSALÁDOMMAL — az a közösség. A család az Isten cipője. Anélkül is tudna járni, de cipőben sokkal jobb. Együtt szoktam fürödni a tesómmal, együtt bírkózunk a szőnyegen az apuval, együtt tanulok anyuval verset, együtt megyünk úszni, indulunk a tájékozódási futáson. Együtt eszünk reggel, este. Szólt is egyszer egyik osztálytársam: irigyli a reggelimet. Ő többnyire külön eszik. Egyedül, a hűtőből. A szülei korán kelnek. Este pedig mást csinálnak. Tévéznek.

Az én szüleim egészségesek. Sosem fognak elválni. A válás: betegség. Tesóm szerint nálunk azért nem lesz soha válás, mivel apu, anyu rendszeresen fogat mosnak. A tesóm néha zöldséget mond. Nyerskoszton él, azért. De az igaz, hogy a beteg meggyógyulhat.

HA EGYÜTT VAGYOK MAGYAROKKAL — az a közösség. Apum szerint mindenki magyar, aki magyarul beszél. Meg aki vállalja. A történelmünket, a balsorsunkat és a jóreményünket. Külföldön voltunk nemrég, de ott nem beszélte más a nyelvünk. Jólesett a fülemnek, amikor a határon innen újra magyarul ugatott egy kutya.

HA EGYÜTT VAGYOK A KUTYÁMMAL — az a közösség. Talált kutyánk van. Korábban több is volt. Nem mi keressük, ők találnak ránk. Olyanok, mint a szegények, akik érzik, kitől kapnak jó szót, ruhát. A kutyámnak Topi a neve. A barátomé Bátor. Én szoktam sétáltatni, meg etetni. Az a helyzet, hogy beszélni is szoktunk egymással. De anyuék nem tudnak erről. Topival közösek az útjaink. Ismerem a fákat, ahol megáll. Ő meg tudja, mikor örülök és mikor szomorkodom. Ilyenkor hosszasan rámnéz és megnyalja a képem.

HA EGYÜTT VAGYOK AZ UTCABELIEKKEL — az a közösség. Mindegyik srácot ismerem az utcában. És persze a lányokat. A múltkor valami hivatalos emberek el akarták venni a jászóteret. Egy hónapig tartott az önvédelmi harcunk. A tisztviselők hátára cimkét ragasztottunk, és a lányok direkt hamisan énekeltek az ablakaik előtt. Amikor visszakaptuk a teret, a zsebpénzünkből tíz gombócos fagylalt-ünnepet tartottunk. Apu is megmondta a főnökének: jössz még te az én utcámba. A főnök mamája beteg. Mi vittük neki az ételt, pedig más utcában lakik.

HA EGYÜTT VAGYOK A TEMPLOMBELIEKKEL — az a közösség. Mindenkit ismerek látásból. A colos szerelő felesége biztos gyereket vár megint. Olyan érdekesen mosolyog és a hasán kulcsolja össze a kezét, akárcsak a plébános bácsi a beszéde közben.

HA EGYÜTT VAGYOK KATOLIKUSOKKAL — az a közösség. A múltkor a vonaton egy amerikás mormon ült mellettünk. Először nevettem, mert morgósnak értettem, aztán megbarátkoztunk, mert jó fej és jókat mondott. De így sem értettem egészen az ő vallását. A katolikusokét értem, mert azt elmagyarázták. Apu szerint a katolikus egyetemest jelent. Mondtam erre: én is szeretem az egyetemistákat, de ő kinevetett. Aztán elmondta, hogy katolikus bárki lehet. Mindenki lelkileg rokon. A néger is, az arab is, az indián is. Elhatároztam, hogy a nyáron indián katolikus leszek társaimmal. De akkor még kicsi voltam.

HA EGYÜTT VAGYOK KERESZTÉNYEKKEL — az a közösség. Régen nem értettem, mi is az a felekezet. A tesóm mondta: ez a fele valaminek. Akkor nem jó mondtam. Kevés. De ő erősködött: az almának is mindkét fele jó. A feleség is ember-fele. Szóval — rész a felekezet. Rájöttem, hogy református is, evangélikus is — mind Krisztusban hisz. Rájöttem, hogy össze kéne hozni mindet. Összeköltöztetni. Hadd legyenek EGYEK. Újra. Jól összekeverném a neveiket. Lenne: *reformikus, katangélikus, evanmátus.* Mindegyik Krisztus felé gyalogol. Ez egy tájékozódási futás — hitben.

HA EGYÜTT VAGYOK „RÖHI-KÖZI"-EKKEL — az a közösség. A RÖHI-KÖZI-ben nevetni és imádkozni meg játszani szoktunk. Együtt agyagozunk, együtt játszunk a passióban, sztaniol glóriával. És elmondjuk, hogy engedjétek hozzám jönni a szavakat. Együtt imádkozunk azokért, akik kiverték a kedvenc írónk félszemét. Együtt még a spenótot is megszeretjük — szólt vezetőnk. De tesóm inkább ellenségért imádkozik, mert a spenótot útálja. A vezetőnk meg *mosolyog,* mert szereti a másképtgondolkodókat.

HA EGYÜTT VAGYOK BARÁTOKKAL — az a közösség. Anyu szerint az evangélium jó hirében ez is ott van: mindenki a barátom lehet. Ha akarom. Ha akarja. Megkérdezték, kibírnám-e magánzárkán, mint a filmen? Azt hiszem, hogy sohasem. Minden embernek az kell, az jár, hogy társa meg barátja legyen. Akinek van barátja, az már szinte egy vele. Jó az Isten, mert barátom. Ahogy Jézus is Atyjával egy közösség. Tehát nemcsak együtt van, hanem már EGY. Éppen ezért mondhatom: Áldd meg, Isten, az Istent! Akárcsak minket. Közösségeinket.

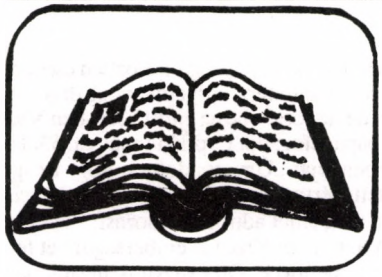

BIBLIA

Az április elmélkedéseket Halász Endre szadai, a májusiakat Dr. Galla Gábor bői plébános készítette.

Április 5. — Nagybőjt 5. vasárnapja — Jn 8,1–11 — A sátáni kísérlet

Petőfi áll a Tisza partján:

„Ez a föld legjámborabb folyója!”

Néhány nap múlva:

„Mint az őrült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át.
Zúgva, bőgve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot.”

Ilyesmiről van szó a mai evangéliumban. A nemiség tiszteletreméltó világáról, amely Isten akarata szerint összehozza a fiút meg a leányt, hogy Isten szeretet-világát alakítsák ki egymás között, hogy ember szülessék a világra. A nemiségről, amelynek szerelemmé kell nemesülnie, amelyben az ember egyhez és csak egyhez köti a lelkét. Barátsággá kell szellemiesülnie, hogy ne csak testben legyenek egyek, hanem szellemi társak is legyenek. Sőt szeretetté kell felnőnie, hogy jóban-rosszban kitartó hűséggel, felbonthatatlan szövetségben álljanak egymás mellett. De ha ez az erő, mint az őrült, ki letépi láncát, áttöri a gátot, akkor elpusztítja a világot. A saját életének világát, a gyermekek világát, a családot, a nemzetet.

Ez a gátszakadás, amiről szó van, kétféle lehet. Az egyik megelőzi a házasságot. Ha a szexuális kapcsolat megkezdődik a házasság előtt, az megzavarja a tisztánlátást, elveszi a józan ítélőképességet. Így kerülnek össze azok a párok, akik később eszmélnek rá arra, hogy sem szerelem, sem barátság, sem szeretet nincs közöttük, csak a puszta nemiség, ami nem időtálló. Mennyi csalódott ember, mennyi otthont vesztett gyermek, mennyi „árvízkárosult”!

A másik gátszakadás a házasságtörés. A zsidók megkövezték a házasságtörőt. Igaz, hogy csak az asszonyt. De Jézus nem ismeri a kétféle erkölcsöt. Azért írogatja a férfiak nevét a porba, és azok a leleplezés elől inkább elsomfordálnak szép sorban egymás után. Az Úr nem bagatelizálja a házasságtörést. A halálravált asszonyt ezzel bocsátja el: „Többé ne vétkezzél!”

Jézus elvárja övéitől, hogy megtagadják magukat, felvegyék keresztjüket és így kövessék Őt (Mt 16,24). Ő is felvette keresztjét, és amikor Péter próbálta lebeszélni erről, ezt sátáni dolognak minősítette. Ha mi nem akarjuk felvenni keresztünket, ha nem akarjuk megtagadni magunkat, ez is sátáni cselekedet. De ahogyan a próféta ígérte: „Aki utat nyitott egykor a tengeren át és ösvényt a nagy vizeken, utat nyit a pusztában és ösvényt a sivatagban” (Iz 43,16.19).

Gárdonyi beszél a Hatalmas Harmadikról, a gyermekről, aki „még nincs, de lenni akar”. Az ő lenni-akarása hozza össze a nőt és a férfit. De ezt a szinte ellenállhatatlan törekvést az emberben az észnek kell irányítania, az értelmet pedig az evangéliumnak kell meghatároznia. Különben nem lesz építő, hanem romboló erő.

Április 12. — Virágvasárnap — Lk 22–23 — Passió Szent Lukácstól

„Alázva, törten állok a szent kereszt alatt” — miután meghallgattam a passiót Szent Lukács előadásában. A szenvedéstörténet fölött nem lehet soha napirendre térni. Minden mozzanata megrendítő. Szent Lukács evangéliuma az ismert események mellett még néhány új adatot szolgáltat, ez legyen most elmélkedésünk tárgya.

1. Lukács írását az „Irgalmas Szeretet Evangéliumának” szokták nevezni, mert szeme van meglátni az Úr életében különös szeretetét a szegények, elhagyottak, semmibevettek iránt. Ebben az evangéliumban halljuk, hogy Jézus külön szólt Jeruzsálem síró leányaihoz (23,28). Odafigyelt rájuk. Nem tekintette üres női érzelgésnek részvétüket, de mélyebb felismerésre is felhívta a figyelmüket.

Az is „sajátja” Lukács beszámolójának, hogy csak ő említi Jézus keresztről mondott hét szava közül e két elsőt. Hogyan is kerülhette volna el a Jézus irgalmára figyelmes Lukács tekintetét az a mondat, amellyel Urunk a kereszten első szavával nem édesanyjához szól, nem a hűséges asszonyokhoz, nem is magáról beszél, hanem gyilkolóiért imádkozik: „Atyám, bocsáss meg nekik...!” Az Őt gyötrő katonák ruhái szétosztásán szórakoznak, Ő pedig megtalálja számukra az egyetlen mentséget: „... nem tudják, mit cselekszenek!”

De semmivel sem kevésbé figyelemreméltó a második mondat, amelyben elfogadva a jobb lator bűnbánatát megígéri számára az örök boldogságot: „Még ma velem leszel a paradicsomban!” (23,34.43). Dizmász (a hagyomány így őrizte meg a nevét) rabló és gyilkos volt, és ha feltételezzük is, hogy ezt a munkát esetleg forradalmi lázadóként művelte, ez akkor sem változtat azon, hogy nem csekély bűn terhelte a lelkét. A hit és a bánat hatalmas erejét ismerhetjük fel Urunk üdvösséget hirdető szavaiból, amelyeknek megőrzését Szent Lukácsnak köszönhetjük.

2. Az isteni irgalom megnyilatkozásaival szemben az emberi gyarlóság megmutatkozása még kirívóbb ebben a szenvedéstörténetben.

Gyászos figurája az evangéliumnak Heródes Antipász. Szent Lukács megírja, hogy Pilátus elküldi hozzá a megkötözött Jézust. A házasságtörő Heródes, aki bűnét azzal tetézte, hogy lefejeztette a Keresztelőt, szórakozni akar Jézus csodáin. Jézus „semmit sem felelt neki” (23,9). Nehogy azt gondoljuk, hogy Jézus semmibe veszi a bűnt. Dizmásznak megbocsát a bűnbánata miatt, de a nyegle Heródest szóra sem méltatja.

Heródes bűnén talán nem csodálkozunk, de szomorúan kell elgondolkodnunk azon, amiről ismét csak Lukács számol be nekünk, hogy mit tettek az apostolok a legszentebb pillanatokban (22,24). Jézus testét és vérét adja övéinek, azután az árulóról beszél nekik. A figyelmetlen apostolok pedig azon vitatkoznak egymás között, hogy ki tekinthető közülük nagyobbnak. Az evangéliumot ismerő tudja, hogy ez volt a témájuk már a kafarnaumi úton (Mk 9,34) és Jeruzsálem felé haladva is (Mt 20,20), és Jézus mindkét alkalommal kioktatta őket az igazi nagyságról. Ez a harmadik rangvita azonban sokkal bántóbb. Ha mi, mai keresztények is tapasztaljuk a templomban vagy a templom körül, a legszentebb helyen a versengés, szeretetlenség, önzés hasonló tüneteit, az apostolok esete nem lehet mentség a számunkra, hanem inkább súlyosbító körülmény. Az ő bukásuk figyelmeztető, hogy hasonló bűnbe ne essünk.

Jézus hét szava közül még egy harmadikat is csak Szent Lukács őrzött meg nekünk, mégpedig az utolsót a hét közül: „Atyám, kezedbe ajánlom a lelkemet!” Tegyük ezt mi is! Igaza van a költőnek:

„Jó nekem, Uram, a Te kezedbe esnem.
Soha ne is engedj más helyet keresnem!”

(Sík Sándor)

Április 19. — Húsvét vasárnap — Jn 20,1–9 — A húsvéti hit

Megrendítően nagyszerű ünnep a karácsony, amikor a hatalmas Isten jászolban fekvő Kisgyermekké lett, de sokkal nagyszerűbb a húsvét, amikor a megölt, hullává tett Názáreti Jézus feltámadt.

Bámulva állnak az üres sír előtt az apostolok. Sírrablás szóba sem jöhet. „Őrséget állítottak a sírhoz, miután lepecsételték a követ” (Mt 27,66). Csalás még kevésbé. Hiszen ott állt az üres sír. Némán kiáltott. Nem is csalódhattak az apostolok, hiszen ha csak naiv álmodozók lettek volna, hamar ki kellett volna józanodniuk a vértanúságig tartó üldözéstől. A Szentírást meg hogyan írták volna meg tárgyi bizonyítékul önmaguk ellen?!

Jézus Urunk nem csonttá-bőrré soványodva, lenyúzottan vánszorgott ki a sírból. Senki sem volt tanúja a feltámadásnak. A sírból „áthatolt az egeken” — ahogy a Zsidó levélben olvashatjuk (4,16), „felemelkedett minden ég fölé, hogy betöltse a mindenséget” — állítja Szent Pál apostol (Ef 4,10).

A Fiúisten mint ember járt közöttünk, tanított, szenvedett, halt meg és támadt fel, „mint elsőszülött a halottak közül” (1 Kor 15,20). Ezért állítja a mai szentlecke, hogy „Krisztussal együtt ti is feltámadtatok!” (Kol 3,1). A 2. korintusi levél pedig azt, hogy aki „Krisztusban van, új teremtmény” (5,17).

Krisztus nem végzett félmunkát közöttünk. Végig akart vinni az úton egészen a célig. A cél pedig, amelyre lettünk, nem kevesebb, mint az örök élet Istennél. Ennél alább nem adhatjuk!

Nem is az tehát a dolgunk, hogy bizonyítsuk Krisztus feltámadását, hanem hogy tanúságot tegyünk róla. Mint akik Krisztussal feltámadtunk a bűnből és új életet élünk. Mint új teremtmények.

Jézus feltámasztotta Jairusz leányát, a

naimi ifjút, és feltámasztotta Lázárt is. De ezek később ismét meghaltak. Krisztus nem hal meg soha többé. És ez vonatkozik ránk is.

A húsvét a gyónás születésnapja. A keresztény ember feladata, Jézushoz hasonlóan, hogy „ahol megfordul, tegye a jót" (Csel 10,38). Ha ismét beleesik a bűnbe? Az ősegyház bizonyos bűnök alól csak a halálos ágyon adott feloldozást. Legalábbis a hittagadás, a gyilkosság és a házasságtörés esetében. 249 tavaszán kitört a Decius-féle egyházüldözés, vagy 30 éves csönd után. Sokan lettek „elesettek"-ké. Cassius és Aemilius is sokáig tűrték a kínzásokat, de elgyengültek és feladták a küzdelmet. Cyprián püspök leírja, hogy tátongó sebeikkel kérték a feloldozást. „Várjatok, míg ránk derül a béke — írja Cyprián —, addig éljetek buzgón, istenesen!" Fábián pápa is vértanú lett. 18 hónapig nem tud összegyűlni a római nép, hogy megválassza püspökét. Cyprián tanácsot kér a római papságtól. Közben csendesíti a bocsánatért zörgetőket: „Zörgessenek, de ne törjék be az ajtót!" 250-ben Viktor pápa elfogadja Cyprián tanácsát. 53. levelében írja: „Úgy gondolom, hogy az így elesett vértanúknak három évi penitencia után meg lehet adni a feloldozást!"

A feltámadt Krisztus emberségünket felvitte a mennybe. Oda vagyunk hivatalosak mi is hófehér ruhában, amelyet megmostunk a Bárány vérében, a bűnbánatban.

Április 26. — Húsvét 2. vasárnapja — Jn 20,19–31 — „Hogy látva lássanak!"

„Csak azt hiszem, amit látok!" Egy időre Tamás apostol is csatlakozott ahhoz a szektához, amelynek ez a jelszava. Pedig ezt az elvet vallani és alkalmazni nagy szellemi öncsonkítás! Nem szabad megfosztanunk magunkat egyéb ismeretforrásoktól. Józan ember nemcsak azt tartja igaznak, amit lát. Még akkor sem, ha a „látáson" általában nemcsak a szemünkkel szerzett ismereteket értjük, hanem mind az öt érzékszervünkkel szerzett tapasztalást is. Az ember nagyon sok ismeretre az ész következtetésével jut el. A hit is nagy területről gyűjti be az igazságokat. Csak arra kell vigyáznunk, hogy megbízható személy szavainak adjunk hitelt, aki nem szándékozik téveszteni.

„A nép nagyon becsülte őket!" — halljuk az első keresztényekről (Csel 5,13). Az emberek keresték a közelségüket, még az árnyékukat is (Csel 5,15). — Egy fiatalember beszélte, hogy iskolai padszomszédja térítette meg. Nagyon hálálkodott, hogy Isten úgy vezette, hogy első nap éppen egymás mellé kerültek. Négy évig ültek egymás mellett. Rögtön észrevette, mennyire hat rá a padtársa. Nagy áldás hiteles tanúkkal találkozni! — Egy édesanya azt a tanácsot adta városba került fiának, hogy igyekezzék minél előbb egy énekkarba bekerülni. Jó társaságot akart a fia köré. — Tamás apostol a „társaságának" köszönhette, hogy végül mégis eljutott a feltámadás hitére.

Zakariás próféta, akinek könyvét a kisprófétáké könyvei között találjuk az ószövetségi Szentírásban, a Messiás koráról azt jövendöli, hogy „azokban a napokban tízen is eljönnek majd és megragadják egy-egy zsidó köntösének a szélét, és mondják: Hadd menjünk veled, mert úgy hallottuk, hogy köztetek lakik az Isten!" (8,23). Ez tehát Isten akarata, hogy minden egyes keresztény és minden keresztény közösség ilyen vonzó legyen a kívülállók számára. Hogy „rákérdezzenek"!

A teológia eddig három „teológiai helyet" ismert, ahonnan megismerhető Isten igazsága és akarata: a Biblia, az egyházatyák és a józan ész. A II. Vatikáni Zsinat felismert egy negyedik „locus theologicus"-t is: az „idők jeleit". Ma ezen az alapon fel kell ismernie Isten Népének, hogy a „keresők" nagy száma miatt különös kötelességünk láttatni, magunkat megmutatni. Ahogyan Jézus Urunk tette Tamással: „Tedd ide... nézd... érintsd...!" Nincs szó arról, hogy Tamás érintette volna az Urat. Ez a nyitottság az ő szívét, lelkét is kinyitotta: „Én Uram, én Istenem!" — Nem lehet tabu-téma a belső meggyőződésünk, Istennel való kapcsolatunk. Persze nem tolakodóan, de minden érdeklődést észrevéve kell készségesnek lennünk, Szent Péter figyelmeztetése szerint: „Mindig álljatok készen arra, hogy megfeleljetek mindazoknak, akik reménységtekről kérdőre vonnak titeket. De ezt szerényen, tisztességtudóan, jó lelkiismerettel tegyétek!" (1 Pét 3,15).

Gondolatok Beethoven III. szimfóniájának hallgatása közben

1795 Európa. A haladó emberek Párizsra tekintenek és ujjonganak. A tisztító tűz kisöpörte a gonoszt és reménységet hozott. Reménységet, hogy a régi rend megtörik: az Istenre hivatkozó monarchia, a születési előjogok kiváltságai, a lelkiismeretet irányító vallás.

A forradalom győzött és új rendet hozott: a népre hivatkozó monarchiát, a pénz általi kiváltságok rendszerét, és a mindenki magánéletét is ellenőrizni akaró totális államot. Szabadság, Egyenlőség, Testvériség — álmok maradtak, és ma is csak azok. Reméljük-e még az álmokat, vagy beletörődünk a keserű valóságba? A — hála néked Isten — megbukott bolsevik kollektivizmus után milyen rendre vágyunk? Visszanyúlunk a 200 évvel ezelőtti forradalom megoldási módozataihoz, amelyek csak Ál-Szabadságot, Elvben-Egyenlőséget és Nemlétező-Testvériséget hoztak?

Milyen társadalmat akarunk? Olyat-e,

— amelyben azoknak, akik nem hajlandók gyilkolást tanulni, kínos lelkiismeret-vizsgáló procedúra után kegyesen megengedik, hogy ingyen robotoljanak 22 hónapot?

— amelyben orvosok fiai orvosok, szakmunkások fiai szakmunkások, segédmunkások fiai segédmunkások, majd munkanélküliek, majd hajléktalanok lesznek, és milliók halnak meg úgy, hogy soha életükben nem ismerik meg Beethovent?

— amelyben olyan helyekre összpontosul a hatalom, ahová látványos TV-reklámokkal, szép pofaszakállal, a még több fogyasztás ígéretével és legfőképpen rengeteg pénzzel lehet bejutni?

— amelyben minden 15. ember a környezetszennyezésbe hal bele?

— amelyben profitvadász nagyvállalatok hatalmas reklám-propaganda gépezetei paszírozzák be az emberek agyába, hogy mit egyenek, mit igyanak, hogyan éljenek?

— amelyben az emberi ideált erőszak- és rémfilmek gátlástalan hősei közvetítik?

— amelyben az a kereskedő, üzletember, igazgató, termelés-irányító, aki csak annyi fizetést vesz fel, amennyiért megdolgozott — egyenlő lesz az őrülttel?

— amelyben az emberi kapcsolatok is pénzzel megvásárolható tárggyá változnak az emberek fejében?

— amelyben a szolgának (miniszter) nevezett vezetők az átlag ember jövedelmének többszörösét zsebelik be?

— amelyben azok is képtelenek saját lelki problémáikat megoldani, akiknek hivatásuk lenne a mások lelkével való törődés?

— amelyben a társadalom a beilleszkedési zavarral küzdő tagjait bűnözőnek kiáltja ki és rideg börtönökbe különíti el — ahelyett, hogy megpróbálná őket visszafogadni?

— amelynek a gazdasági szerkezetében a munka alkotó tevékenység helyett gyűlölt és nem kívánt dologgá válik?

— amelyben évente százezer embert mészárolnak le — a szülők kényelem szeretete és felelőtlensége következtében — az anyaméhben?

— amelyben a természeti környezetüktől megfosztott, elmagányosított, szeretet nélküliségre kondicionált, csecsemővé infantilizált, kiüresített belsejű embertömegek „boldogan" fogyasztanak — miközben pár ezer kilométerrel arrébb milliók halnak éhen?

Ki tudja, merre van kiút? Ki az, aki mást mutat, mint a megcsömörlött régi-új rendek?

Ébredjetek, anarchisták, zöldek, zsidók, buddhisták, krisztuskövetők, vagy bárkik, akik le tudjátok fordítani a mai viszonyokra az örök álmot — a Béke és Szeretet Rendjét! Szükség van rátok!

Ámde vigyázzatok! Aki lát és nem beszél — gyáva. Aki beszél és nem cselekszik — szájhős. Gyávákból és szájhősökből pedig mindig van elég.

Várjuk hangotokat!

Beethoven ezt a szimfóniát Napóleonnak címezte. Amikor Napóleont császárrá koronázták, a címlapot összetépte, és a műnek az Eroica címet adta.

Farkas István

Május 3. — Húsvét 3. vasárnapja — Jn 21,1–19 — Jézus húsvéti ajándéka

A húsvéti esemény, Jézus feltámadása az apostoli igehirdetés középpontjában állt. Jézus különböző megjelenéseit és a megjelenésekkor tett kijelentéseit különös gonddal őrizte meg számunkra a keresztény hagyomány. A feltámadt Krisztus abban csodálatos, hogy nem csodálatos... Mintha Szent Pál érezné a szavak szegénységét, mikor Krisztus nagyságáról szól: Isten „nagyszerű erejének hatását Krisztuson mutatta meg, amikor halottaiból feltámasztotta s a mennyben jobbjára ültette, minden fejedelemség, hatalom, erő és uralom s minden néven nevezendő méltóság fölé" (Ef 1,19–21). És ez a megdicsőült Krisztus utánamegy tanítványainak. Nem áll eléjük ragyogó fenségben, dicsőségével nem söpri el kételyeiket, hanem más utat választ.

Ennek egyik legjellemzőbb példája a mai evangélium jelenete, ahol szinte kínos aprólékossággal és pontossággal írja le az evangélista a történteket. Ennek ellenére sokat foglalkoztatta a szentírásmagyarázókat a csodálatos halfogásnál megadott pontos szám: 153 nagy halat fogtak ki a tanítványok. Bár a szám konkrét, a szentírásmagyarázók közül sokan mégis szimbolikusan értették. Origenész például a Szentháromság titokzatos megjelölését látta benne: 3x50+3. Jeromos azzal érvelt, hogy az antik zoológusok szerint a halfajták számát 153-ban lehet megállapítani. Ezért az apostoli szolgálat mindenfajta „halat", azaz mindenféle embert, mindenféle népet befog hálójába. De a szimbolikus magyarázatok helyett, úgy tűnik, sokkal egyszerűbb és kézenfekvőbb az az értelmezés, hogy a halak számának közlésével az evangélista Jézus ajándékának minden emberi elképzelést meghaladó gazdagságát akarta megjelölni.

A történet igazi lényegét azonban Jézus és Péter dialógusa adja. A görög szöveg kifejezéseinek finomságát a magyar szöveg nem tudja visszaadni. Tudniillik a Jézus által feltett kérdésben — „Szeretsz-e engem?" — használt „agapan" görög ige nem érzelmi hullámzást, nem vágyódást fejez ki, hanem cselekvő szeretetet, önmagunk odaadását, odaajándékozását, valamint annak szolgálatát, akit szeretünk. Viszont Péter válaszában — „Igen, szeretlek" — már nem ez az ige szerepel, hanem a „filein", amely elsősorban az érzelmi és akarati ragaszkodást fejezi ki. A második alkalommal ugyanez a kérdés-felelet ismétlődik meg. Viszont a harmadik kérdés-felelet eltér az előző kettőtől: itt már Jézus ugyanazt az igét használja, mint Péter. Jézus kérdését tehát így lehet értelmezni: Valóban szeretsz engem azzal a ragaszkodással, amit ígérsz? Amikor Péter erre is igennel válaszol, akkor kapja a megbízatást véglegesen: „Legeltesd juhaimat!"

Ami Jézus és Péter dialógusában nem elhanyagolható szempont: Jézus a pásztori megbízatást összekapcsolja a követésére való felszólítással. Vagyis a jó pásztornak nemcsak legelőről kell gondoskodnia nyája számára, nemcsak vezetnie, oltalmaznia, védenie kell nyáját, hanem késznek kell lennie arra is, hogy életét odahelyezze. Félreértenők Jézust, ha ezt a pásztori megbízatást csak az Egyház „hivatalos" pásztoraira értelmeznők. Ilyen szűk értelmezést Jézus nem ismert. Ő mindazoknak adja ezt a pásztori megbízatást, akik az iránta tanusított cselekvő és ragaszkodó szeretetükkel erre alkalmassá váltak. Úgy is fogalmazhatnék, hogy ez is Jézus húsvéti ajándéka számunkra.

Május 10. — Húsvét 4. vasárnapja — Jn 10,27–30 — Jézus, a jó Pásztor

A mai vasárnap a liturgiában hagyományosan a hivatások vasárnapja. Szándékosan nem említettem a papi és szerzetesi hivatásokat. Egyrészt Jézus a pásztori hivatás tekintetében nem különböztet pap, szerzetes és laikus keresztény között. Ez a megkülönböztetés az egyház sajátos fejlődésének a terméke. Másrészt a kisközösségek 40 éves tapasztalata a hivatás fogalmának átértékelésére tanít bennünket.

Mit jelent a keresztény közösség életében a pásztori hivatás? Kérdésünkre csak akkor válaszolhatunk, ha azt vizsgáljuk meg, milyennek akarta Jézus az őt követő emberek közösségét, vagyis az egyházat. A jézusi egyházképből kiindulva rajzolhatjuk meg helyesen a pásztori hivatás vonásait.

Jézus Krisztus egyházának alaptörvényévé s benne minden keresztény életének alaptörvényévé a szeretetparancsot tette. A szeretet alapmagatartása pedig a szolgálat. Ugyanakkor a szolgálat alapvetően ekkléziológiai (egyháztani) kategória is. Különösen Szent Pál hívja fel figyelmünket arra, hogy a szolgálat egyházépítést jelent. Ami számára egyet jelent élő közösségek létrehozásával, építésével. Arisztotelész úgy definiálta az embert, mint „dzoón politikon"-t azaz „közösségi lény"-t. Ha ennek mintájára a keresztény ember lényegét akarjuk meghatározni, akkor azt mondhatjuk, hogy a keresztény ember „dzoón ekkléziasztikon" azaz „egyházi lény". Ez az egyház, mint hely és közösség nem önépítő magánájtatosságokat végzők egyháza. Másképpen fogalmazva: az egyház nem a mennyországba magánájtatossággal maszek-bérletet váltani akaró emberek egymásmellettisége. Az egyház mint élő közösség — Szent Pál elgondolása szerint — olyan közösség, ahol mindenki a másik javának szolgálatával van elfoglalva. Az élő egyházi közösségben csak másokat építve építhetem magam jézusi emberré, és ennek a fordítottja is igaz: csak mások engem építő szolgálata révén válhatok jézusi emberré. Ezek alapján megfogalmazhatjuk, hogy Jézus egyházában a közösségépítés alapelve az egymás szolgálata.

Hogy ebből mit valósított meg az Egyház? Ennek átfogó elemzése nem ennek az elmélkedésnek a tárgya. Legyen elegendő R. Spaemann egyházszociológusnak a gondolataival válaszolni: „Jogosan az aggiornamento (nyitás) ezt jelenti: a kereszténységet, az egyházat az ellentmondás jeleként hatékonnyá, a világgal való ellentmondásában korszerűvé tenni. De ebben az értelemben az Egyház még egyáltalán nem látott hozzá ténylegesen az aggiornamento-hoz. Szólaljon csak fel az egyház a hatalmasokkal szemben, ha azok valóban jogtalanságot követnek el. Diktatúrában emelje fel a szavát a diktátorral szemben, a monarchiában a királlyal szemben, a demokráciában pedig a többséggel szemben, ha azok ténylegesen jogtalanságot követnek el."

Az imént felvázolt egyházkép adja a pásztori hivatás fő vonásait is. A jézusi közösségben nem az az irányulás, hogy ki hány ember felett képes uralkodni, hanem az a döntő, hogy ki hány embert képes szolgálni. Erre a pásztori hivatásra mindegyikünk meghívást kapott, akik megismertük és megértettük Jézusnak, a jó Pásztornak tanítását. Ennek a hivatásnak a gyakorlását már a családban el lehet kezdeni, hiszen a férj és a feleség egymásnak pásztorai. De nem lennénk hűségesek Jézus elgondolásához, ha a pásztori hivatást csak a családon belül gyakorolnók. Hiszen a pásztori hivatás gyakorlásának igazi területe az otthon falain kívül van: Jézust szerető és egymást szerető emberek testvéri, baráti közösségeit megvalósítani — egy életre szóló, nemes hivatás.

Május 17. — Húsvét 5. vasárnapja
Jn13,31–33a.34–35 —Jézus megdicsőülése

Jézus megdicsőülésének gondolata a húsvéti ünnepkör szerves része. A mai evangéliumi szakaszban erről beszél Jézus tanítványainak. Ami viszont feltétlenül figyelmet érdemel, az a dicsőségről mondott beszéd időpontja: nem feltámadása után, valamelyik megjelenésekor beszél erről, hanem az utolsó vacsorán, az áruló Júdás távozása után. János evangéliumában, a búcsúbeszédben Jézus többször is szól az Atya megdicsőítéséről és önmaga megdicsőüléséről. Felmerül bennünk a kérdés, vajon miért tartja oly fontosnak az Úr a megdicsőítés-megdicsőülés gondolatát.

A kérdés megválaszolásához valamit sejtenünk kell arról a világról, amelyből Jézus közénk jött. Mit tudhatunk róla? Annyi bizonyos, hogy Jézus tudatában volt annak, hogy Ő már a világ teremtése előtt az Atyá-nál volt, az Ő világának a részese volt, ahogyan azt imájában kijelenti (Jn 17,1–5). Ez egy dicsőséggel teljes állapot volt, melyből a Fiú ugyanúgy részesült, mint az Atya. Jézus földi pályafutása végén, küldetése befejezésekor erre az Atyánál meglévő dicsőségre vágyik vissza, amelyet már megtapasztalt. Jézus nem vágyódott evilági dicsőségre, az hidegen hagyta. Nyilván világosan látta a különbözőséget evilág hamis dicsősége és az Atya valós dicsősége között. De hát miben áll ez a dicsőség, amelyre Jézus annyira vágyott?

Erről bizony nincs tapasztalatunk, legfeljebb Jézus szavaiból következtethetünk valamire. Mindenesetre kiindulópontul szolgálhat Jézusnak az Atyához intézett kérése (Jn 17,1): az Atyától való megdicsőítést küldetése befejezésekor, mintegy az elvégzett munka ellenében kéri Tőle. Vagyis a mi nyelvünkre lefordítva a megdicsőítés fogalma elismerést, a jól végzett munka értékelését, elfogadását akarja jelenteni. Olyasvalamit, mint amiről Jézus a talentumokról

szóló példabeszédben tanít: „Jól van, te hűséges, derék szolga — mondotta neki ura —, mivel a kevésben hű voltál, sokat bízok rád: menj be urad örömébe!" (Mt 25,23).

Azért annak is tudatában kell lennünk, hogy az Atya-Fiú kapcsolat nem redukálható csupán a teljesítmény-elismerés viszonylatára, hiszen ez szeretetre épülő, személyes kapcsolat. Ez Jézus részéről az Atya utáni vágyódásban, az Atya részéről pedig a Fiú elfogadásában áll. Vagyis Jézusban itt a földön mindvégig megvolt a vágyódás az Atya után, ezért amikor az Atyától kéri a megdicsőítést, akkor nemcsak elismerését, hanem elfogadását is kéri. A vágyódás és elfogadás a szeretet világában érvényes fogalmak, ahogyan Aranyszavú Szent Péter írja egyik prédikációjában: „A szeretet vágyat szül... Aki szeret, arra törekszik, hogy láthassa azt, akit szeret. Ezért van az, hogy a szeretet, amely Istent látni kívánja, nem mérlegel, hanem buzgón törekszik a jóra" (Sermo 147: PL 52,594). Igen, ez a szeretet szülte vágyódás az Atya iránt hatotta át Jézust egész földi életében. Ez a szeretet szülte vágyódás késztette arra, hogy maximálisan teljesítse az Atyától kapott küldetést, hogy az emberiséget a megdicsőületlen állapotból a megdicsőülés felé segítse.

Jézus kérésének és magatartásának nagy tanulsága számunkra az, hogy nem az alázat hiánya, ha kérjük az Atyát, részesítsen minket a maga és Fia dicsőségében. Csak legyünk mindig tudatában a helyes sorrendnek, a Jézus mutatta sorrendnek: teljesítsem a rámbízott feladatot, és utána kérhetem a mennyei Atya elismerését, visszaigazolását, amely nem kegy, hanem kiérdemelhető valóság számunkra is.

Május 24. — Húsvét 6. vasárnapja — Jn 14,23–29 — Jézus ígéretei

Jézus hármas ígérete, ill. adománya olvasható ebben az evangéliumi szakaszban.

Először arról beszél tanítványainak, hogy az Atyánál biztos lakóhelye van mindazoknak, akik szeretik Őt és megtartják tanítását. Platon, a nagy görög filozófus mondotta: „Kétségek között éltem, bizonytalanságban halok meg, és hogy hová megyek, nem tudom." A pogány bölcselő szavai kétségbeesésről és bizonytalanságról tanúskodnak. Jézus szavai viszont reményről és bizonyosságról. Az abszolút jövő biztos tudatával akarja megajándékozni tanítványait és rajtuk keresztül minket is.

Másodszor azt ígéri tanítványainak, hogy elküldi hozzájuk a Vigasztaló Szentlelket. Jobb lenne nem lefordítani az eredeti görög szövegben használt kifejezést, a Paraklétosz-t, mivel többjelentésű szó: védőt, ügyvédet, vezetőt, segítőt, tanácsadót, vigasztalót jelent. Bizony, nagy szükségük volt a tanítványoknak a Szentlélek segítségére! Sok mindenre kellett őket emlékeztetnie. A kereszt botránya ugyanis szétrombolta az apostolok Jézusba vetett hitét. A Lélek erejében voltak csak képesek arra, hogy pünkösd után öntudatosan tanúskodjanak: „Nem hallgathatunk arról, amit láttunk és hallottunk!" (Csel 4,20). Ennek következtében az apostolok meggyőződésének tartalma nem elsősorban Jézus halálon aratott diadalának puszta ténye volt, hanem az, hogy Jézus ügye megy tovább! Ezek a tanítványok most már megértették, hogy az Isten Országának ígérete nem fulladhat kudarcba. Jézus ügye nem halt meg: rajtuk keresztül, az ő hitük erejében életrekelve megy tovább. Ez a küldetéstudat határozta meg azután az ősegyház életét is. Az őskeresztény apologéta, Jusztinosz így ír erről: „Jeruzsálemből mentek szét az emberek a világra, számszerint tizenketten. Egészen képzetlenek voltak, és a beszédben sem voltak járatosak. De Isten erejével mégis megmutatták az egész emberiségnek, hogy őket Krisztus azért küldte, hogy az Isten szavát mindenkinek hirdessék. Mi pedig, akik egykor gyilkoltuk egymást, most nemcsak távol tartjuk magunkat az összes ellenségünkkel szembeni ellenséges érzéstől, hanem azon vagyunk, hogy ne hazudjunk, és még a vizsgálóbírót se csapjuk be, mert a Krisztusról való hitvallásért még a halálba is örömmel megyünk." És mindemögött a bátor tanúságtévő magatartás mögött a Lélek ereje áll, azé a Léleké, akit Jézus a mai evangélium tanúsága szerint megígért tanítványainak.

Harmadsorban békességet ad Jézus tanítványainak. A „menj el békességgel" vagy „menj békességben" szóhasználat Keleten szokásos búcsúköszöntés volt. De amit itt Jézus tanítványainak ad, az sokkal több, mint a távozó jó barát utolsó kívánsága az ittmaradottaknak. A „békesség" ószövetségi értelemben elsősorban az egészségnek, a rendezett életkörülményeknek, a jólétnek, a boldogságnak a kifejezése. Persze, már az ószövetségi szóhasználat szerint is jóval többet mond ennél a „békesség". Jelenti az Istennel fennálló kapcsolatot is, magában foglalja Isten ígéreteit az ő népének. Jézus békéje nem a világ ingatag erőegyensúlyán nyugvó békesség. Nem külső körülmények függvénye, hanem belülről fakad, az Istennel fennálló kapcsolatunkból. A békességes embernek kisugárzása van. A békességes ember mindig érzi a felszólítást, hogy béketeremtő legyen embertársai között is, mert a maga békessége is csak ettől válik hitelessé. A nyolc boldogság szellemében a béke munkálása által válik Isten kedves gyermeké-vé, Jézus igaz tanítványává (Mt 5,9).

Május 31. — Urunk mennybemenetele — Lk 24,46–53 — Befejezés és folytatás

A mennybemenetel tényével véglegesen lezárult Jézus Krisztus földi élete. Ha címszavakban akarnám összefoglalni ennek az ünnepnek a mondanivalóját, akkor egy ellentétes fogalompárral fejezhetném ki: *befejezés* — (és) *folytatás*. A fogalompár első tagja arra utal, hogy a mennybemenetellel befejeződött egy olyan élet, amelynek kétezer év távlatából is kisugárzása van, amiről mi is megemlékezünk. Másik tagja viszont arra, hogy most már teljes súllyal a tanítványok vállára nehezedik mindaz, amit a Mester elkezdett: Isten Országának a megvalósítása.

Ha a mennybemenetel eseményét nemcsak a mai evangélium leírása alapján szemléljük, hanem egybevetjük ezt a szinoptikus evangéliumok leírásaival is, akkor azt vesszük észre, hogy az evangélisták különböző mozzanatokra teszik a hangsúlyt. Máté evangéliuma az ún. missziós-parancs adását emeli ki. Nem véletlen, hogy nála a húsvéti esemény és a mennybemenetel nem két különálló mozzanat, hanem egyetlen: a megdicsőült Jézus megnyilvánulása közöttünk. Márk evangéliuma ugyancsak a missziós parancsot állítja előtérbe, de hozzáteszi az Úr különleges együttműködését is: csodákkal segíti az igehirdetők tevékenységét. Lukács evangéliuma inkább a megtérésre és a bűnbocsánatra teszi a hangsúlyt. Emelett van egy elgondolkodtató mozzanat a leírásában: Azt olvassuk, hogy a tanítványok „nagy örömmel tértek vissza Jeruzsálembe" (24,52). Ez az öröm valahogy ellentmondani látszik az általános emberi tapasztalásnak. Olyan személy távozása közülünk, akit szeretünk, a legkevésbé sem szokta örömmel eltölteni az embert, sőt inkább szomorúsággal és fájdalommal. Joggal feltételezhetjük, hogy Jézusnak és apostolainak kapcsolata igazi testvéri, baráti kapcsolat volt. Akkor miért van öröm az apostolok szívében Jézus távozásakor? Nem ellentmondás ez? Az ellentmondásnak tűnő apostoli örömnek a magyarázata abban keresendő, hogy ez a leírás már tükrözi az ősegyház tapasztalatát: Jézus csak testi-látható formájában ment el, lélekben ott van a keresztény közösségben a Szentlélek által. Ezért nincs ok a szomorkodásra, hanem örömmel folytatni kell a Jézus által megkezdett munkát. Máté evangéliuma ugyanezt a tapasztalást meg is fogalmazza, amikor nála Jézus arról biztosítja tanítványait, hogy „veletek vagyok mindennap a világ végezetéig" (28,20).

Vajon igaz, ill. érvényes ez a mondat ma is? Ezt a kérdést azért kell feltennünk, mert az átlag hívő ember ugyanúgy, mint a teológus, azt fogalmazza meg, hogy az Isten távoli Isten, aki nem sokat törődik velünk, Isten közelségét nem lehet érezni, és folytathatnám az ezekhez hasonló kijelentések sorát. Mit válaszolhatunk erre? Elvont fejtegetések helyett a legegyszerűbb, ugyanakkor legegyértelműbb választ a mai evangéliumi szakasz adja. Kiknek tette Jézus ezt az ígéretet? Nem a világnak általánosságban, hanem tanítványainak, vagyis mindazoknak, akik hajlandók folytatni megkezdett művét. Nem azoknak ígérte bíztató támogatását, akik csupán lelki vigaszt keresnek Nála, vagy az élet nehézségeitől való megkímélést kérik Tőle. Azoknak sem, akik földi jólétük és túlvilági boldogságuk biztosítását remélik Tőle. Azoknak sem, akiket saját egzisztenciájuk építgetése köt le, és ennek érdekében még Istent is fel akarják használni. Jézusnak ezekhez az emberekhez semmi köze nincs, még akkor sem, ha hitüket hangoztatják.

Jézus azokkal van, akik azért élnek itt a földön, hogy növekedjék a szeretet országa. Ha valaki erre az útra lép, akkor belső bizonyossága lesz arról, amit Ő mennybemenetelekor ígért: „Veletek vagyok mindennap a világ végezetéig!" (Mt 28,20).

Környezetvédő Nyugat?

Két-három éve a katonaságmegtagadás és erőszakmentesség eszméje még el nem ismert magatartás és gondolat volt Magyarországon. Hazaárulónak, elmebetegnek, eretnek szektásnak bélyegezték azt — szinte valamennyi oldalról —, aki ezt az ügyet képviselte. Mára bizonyos közéleti, politikai és vallási elismerésre tett szert ez a nemrég még „deviáns” gondolkodás- és viselkedésmód. Öndícséret nélkül mondhatjuk, hogy ebben részünk volt nekünk is.

Ám egy új, sokkal nyomasztóbb, hatalmasabb és veszedelmesebb gonddal találtuk szemben magunkat. Talán legnagyobb gyakorlati (és persze elméleti) gondunkkal, mellyel *igazán elkötelezetten és kellő mélységgel, intenzitással ma Magyarországon szinte senki sem törődik.* Csupán verbálishisztérikus hangok szólalnak meg ebben az ügyben, vagy csak át nem gondolt, jelszószerűen odavetett „követelésekkel”, „javaslatokkal” találkozunk. Az egészen kevés megfontolt figyelmeztetést, építő fölhívást pedig túlharsogja a lelketlen politikai tülekedők hangoskodása.

Az emberi létföltételek és a jövő nemzedékek létföltételei — és valamennyi földi élőlény létföltételei — ellen iszonyatosan kíméletlen irtóháború folyik *mind Keleten, mind Nyugaton.* Az emberiséget és a magyar társadalmat olyan kényszerpályákra terelték és terelik — politikai berendezkedéstől függetlenül —, hogy önmaga és gyermekei, valamint teremtménytársai létalapjainak megsemmisítéséből *kell* élnie vagy kell kialakítania „életszínvonalát”.

Már a probléma kelet-nyugati elnevezése is manipulatív és arcátlan: egyszerűen csak „környezetté” degradálják létforrásainkat, gyermekeink létforrását, a Természetet, Isten teremtett világát. Pedig a nemhívők számára a legfőbb, a hívők számára Isten után közvetlenül a második legnagyobb érték és „tekintély” a Természet — eltekintve mindenfajta panteista okoskodástól.

Túl egyoldalúan ragadtuk ki és értelmeztük azt az ószövetségi mondatot, hogy hajtsuk uralmunk alá a természetet. Hiába olvasható e mondat közelében Isten azon terve is, hogy az ember gondos, felelős, szerető kertésze legyen a teremtett világnak. Sokat lehet vitatkozni azon, hogy mit jelenthet az „uralom” szó. Egy bizonyos: nem jelentheti a Természet rombolását, megmérgezését, elpusztítását. Az ember természet fölötti uralma sokkal inkább Isten egyetemes uralkodásának mintájára értelmezendő: szerető gondoskodást, féltést, megtartást, felelősséget, ismeretet és védő cselekvést jelent.

Jobboldali és újbaloldali „ellenzéki” szószólóink széltében-hosszában prédikálták és prédikálják: létföltételeink rombolásáért (elsősorban) a kommunista rendszer felelős. Magam is ezt hittem és ezt vallottam mindaddig, amíg nem jártam Nyugaton. Most, a polgári demokráciában élve látom, hogy a nyugati környezetpusztítás alattomosabb, veszedelmesebb és diffúz voltában is nagyobb méretű, mint a *részterületeken* ugyan brutális, de egyébként nyílt, föltűnő és *az ellenindulatokat is jobban kiváltó* „kommunista” típusú környezetszennyezés.

A trópusi őserdők — és mindenféle erdő — maradékainak rohamos pusztítását, a világtengerek elszennyezését, az Északi-tenger és az Adria haldoklását, az ózonpajzs súlyos károsodását, a talaj, a vizek, a jéghegyek, kőzetek, tengerek elárasztását rádióaktív hulladékokkal és biológiailag lebonthatatlan vegyszerekkel és mérgező nehézfémsókkal, állat- és növényfajok millióinak kiirtását, az éghajlat és a légkör egyensúlyának fölborulását stb., stb., aligha varrhatnánk *egyedül* a kommunista rendszerek vagy bármiféle diktatúra nyakába.

Az egyes nyugati demokratikus országok fölszíni vizeinek, talajának és levegőjének viszonylagos tisztasága becstelen és kegyetlen csalás eredménye: a mérgeket, a szemetet szegényebb országokba — hozzánk és a Harmadik Világba — döntik. A környezetkárosító gyártási folyamatokat pedig „exportálják”. Ennek ellenére ez a viszonylagos „tisztaság” sem éri el a szükséges minimumot. A természet, a táj, a helyi kultúra rombolása, az erdők kizárólagos faipari nagyüzemekké züllesztése, az aszfaltozás és betonozás őrülete, a gépkocsi és a gépek mindenek fölé emelése, a gépi zaj uralma (még az erdők legbensejében is), valamennyi folyó, patak elszegényített élővilágú csatornává „szabályozása”, kiegyenesítése, a természetvédelmi területek létesítésének gazdasági célú megakadályozása a nyugati természetgyilkolás legföltűnőbb jelenségei.

Vajon mennyire ismert tény Magyarországon, hogy Nyugat-Európában másfélszer-kétszer-háromszor annyi műtrágyát és „növényvédő” mérget szórnak ki egységnyi területre, mint nálunk? Hogy egy átlagos nyugati anya tejében hatszor annyi méreganyag van, mint a tehéntejben és háromszor annyi, mint a tehéntejre megszabott megengedett fölső határ? És vajon hányan tudnak arról a Szent Kelet után a Szent Nyugat előtt térdrekényszerített Magyarországon, hogy Ausztriában (például) még egyetlen nemzeti parkot sem lehetett létesíteni, mert a gazdasági hatalom ezt megakadályozta? Hogy gátlástalanul tarolják Magyarország erdeit azért, hogy az így kiirtott fák tömegét fillérekért szállítsák Ausztriába kamionok karavánszerű százezrei éjjel és nappal? Hogy az egykor meseszép Lapincs és Rába folyó egész Közép-Európában egyedülálló ártereit ezekben az években semmisítette meg a nagyhatalmú osztrák vízügyi lobbi, egészen a magyar határ drótkerítéséig? Most a vasfüggöny lebontását használják ürügyül arra, hogy e csodálatosan szép vidék Magyarországra eső maradékát (Szentgotthárd és Alsószölnök között) „nemzetközi együttműködés” címén töröljék el a Föld színéről a benne menedéket lelt, kipusztulásra ítélt állatfajokkal együtt. Holott ez egyáltalán nem volna szükséges.

A nyugati típusú egyéni formális szabadság vitathatatlan érték. Ámde a kevéspénzűek formális jogai versenyképtelenek a nagy progpagandát kifejteni tudó — adományokkal, ösztöndíjak osztogatásával stb. szinte bárkit lekenyerezni képes — gazdagok jogaival szemben. A maroknyi természetvédő szegény — a seregnyi természetgyilkos gazdag. A pénz hatalma még a gumibotnál, a szuronynál is mindenhatóbb. És még arra is futja, hogy a gazdagok és az általuk manipulált „önkéntes” alkalmazottak hadának terrorja leplezhető legyen.

A helyi polgári kezdeményezések is jelentős hordozói lehetnek a természet és a létforrások védelmének. A nyugati tapasztalatok azonban arra intenek, hogy *struktúrális, független, arányos jogkörű intézményes biztosítékok* híján e kezdeményezések önmagukban csupán azt tudják elérni, hogy a mérgeket az egyik vidékről a másik — szegényebb, megvesztegethetőbb — országrészbe szállítják. Ugyanígy nem lehet túlontúl sokat várni a helyi önkormányzatoktól sem. Ausztriai tapasztalataim bizonyítják, hogy a természetrombolásban a helyi önkormányzatok gyakran a központi intézkedéseken és terveken is túltesznek, a természetvédelmi, tájvédelmi terveket megtorpedózzák.

A Nyugat vitathatatlan gazdasági, politikai és szociális eredményei, de tekintet nélküli természetrombolása — és annak még gátlástalanabb exportja — arra tanítanak bennünket, hogy ismerjük el a Nyugat vívmányait, de *egészítsük is ki* azokat a létalapok védelmének *struktúrális, független, arányos jogkörű, intézményes biztosítékaival*, s követeljük, hogy építsék be azokat a demokratikus rend fundamentumába. *E biztosítékok nélkül a demokrácia csalás csupán(!):* színházzal leplezett pusztító, rabló, népirtó *diktatúra a természet és a jövendő nemzedékek fölött.*

A legóvatosabb becslések szerint is Magyarországon évente (tíz)ezrek halnak meg rákbetegségben és légúti betegségben a víz, a talaj, a levegő, az élelmiszerek szennyezettsége miatt. A szív-érrendszeri betegségek nagy részében a gépi zaj jelentősége sem alábecsülendő. Százezrek betegeskednek, akiknek sikerül erős szervezetük okán mindezt túlélniük, és gyermekek tízezreinek szellemi és idegrendszeri állapota vallja kárát a vegyszerek és nehézfémek inváziójának.

Nem szabad hallgatnunk, föl kell emelnünk szavunkat! Ahogyan elutasítottuk a közvetlen gyilkolás szakmájának tanulását, *ugyanúgy* el kell utasítanunk a cinkos hallgatást, az alattomos, de még pusztítóbb diffúz tömeggyilkosság és kútmérgezés ellen.

Kiszely Károly

Donella H. Meadows

Százszoros aratás

Kulcsfontosságú gondjaink a környezeti nevelés terén

Bevezetés

Földünkön naponta 35.000 ember — főleg gyerek — hal éhen. Mintha 100 teljesen tele jumbo-jet zuhanna le áldozataival. Naponta 220.000-rel több száj kér élelmet. (De azért: a Föld képes megtermelni a 2000. év 6100 millió lakosának az élelmét.) Évente többszázmillió tonna talaj pusztul el, ez Magyarországnyi területet jelent. 4 évente a sivatagos területek kiterjedése Nagy Britannia nagyságú területtel növekszik. (De azért: az elmúlt 30 évben kétszeresére nőtt a mezőgazdasági termelés, és léteznek talajt nem pusztító módszerek is.)

A Föld leáramló vizeinek 1/4 része használhatatlan az ember okozta szennyezések miatt. A fejlődő országokban a lakosság 60%-ának nincsen tiszta ivóvize. (De azért: mindenki számára megoldható volna a tiszta víz a világ lakossága cigarettaköltségének 1/3 részéért...)

Évente Ausztria-nagyságú trópusi erdő pusztul el Földünkön, ami áradásokat, aszályt, talajpusztulást, a víztározók iszappal való feltöltődését, fajok kipusztulását, az emberi települések és természetes kultúrák pusztulását okozza. Kelet-Európa erdeinek fele haldoklik a savas esőktől, a jelenség már fellépett az Egyesült Államokban és Kínában is. (De azért: létezik a világon évtizedekre-évszázadokra előrelátó és hatékony erdőgazdálkodás és újraerdősítés is.)

Minden embernek, minden nemzetnek meg kell értenie, hogy miként működnek a Föld természeti rendszerei, hogy tudomásul vegyék annak lehetőségeit. Szükség van a bolygó állapotára vonatkozó adatokra, s eszközök kellenek a bölcs, hatékony, termékeny környezeti gazdálkodáshoz. Érzékenyen kell gazdálkodni a forrásokkal és méltányosan kell elosztani azokat.

Gondoskodni kell a dolgok megértéséről, az információkról, az eszközökről, a szaktudásról és sugallani kell a feladatokat: ez a környezeti nevelés feladata.

Mi a környezeti nevelés és miért fontos?

A) Mi az?

Garrett Hardin szerint a mai embernek „literátusnak", „numerátusnak" és „ökolátusnak" kell lennie, tudnia kell írni-olvasni, számolni, és meg kell tanulnia fenntartható módon használni az összetett környezeti rendszert, amelynek ő maga is része.

A környezeti nevelés fölkészíti az embereket, mint a bioszféra tagjait, az életükre. Megtanítja, hogy megértsék, megbecsüljék a környezeti rendszereket, együtt dolgozzanak vele, és fenntartsák annak teljességét. Szükség van erre a fajlagosság minden szintjén és fokán. Mindenkinek tudnia kell, hogy mi a légkör, hogyan szennyezzük és mit lehet tenni e szennyezés ellen, s haladottabb szinten ismerni kell a műszaki eljárásokat. Meg kell ismerni egy-egy adott kérdésnek — pl. a légszennyezésnek — összes vetületét: történetét, az értékeket, az érzékelést, a gazdasági, technológiai és természeti kérdéseket, stb. Meg kell tanítani, miként kell kezelni és megjavítani a társadalom és a környezet kapcsolatát integrált és fenntartható módon; miként kell bevezetni új műszaki eljárásokat, növelni a termelékenységet, elkerülni a környezeti katasztrófákat, enyhíteni a károkon, bölcs döntéseket hozni.

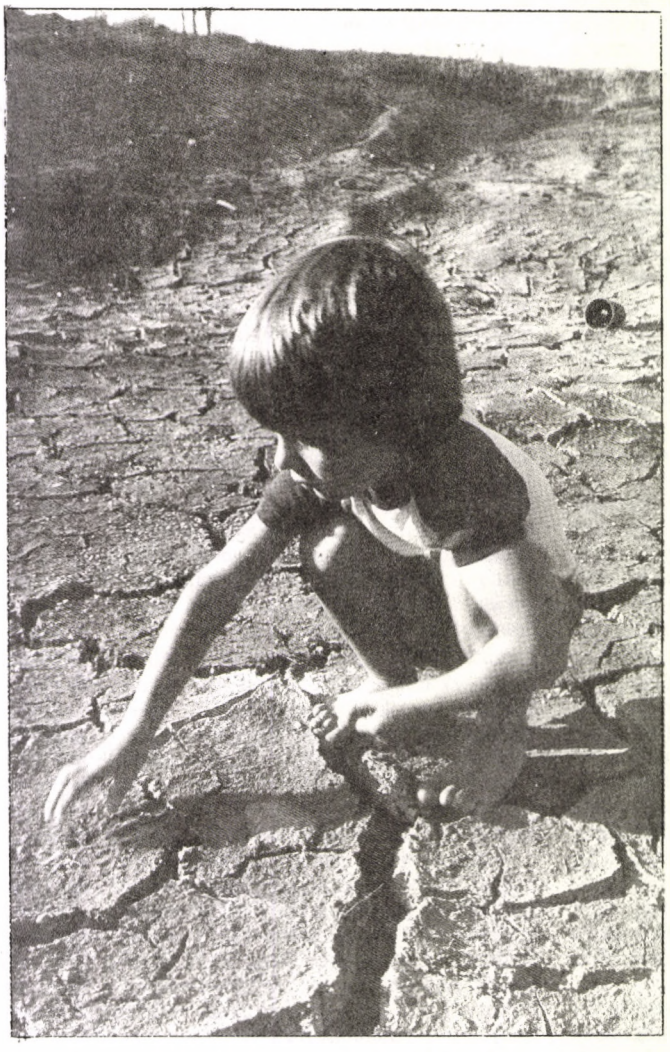

A környezeti nevelés alapvetően a kérdés-megoldásra tanít, de holisztikus filozófiai alapon. A cél nem egy szűk kérdés megoldása, ami egyúttal más dolgokon ronthat, hanem az általános, tartós megoldás a cél. Nem javítgatás, hanem a dolgok jobbá tétele.

A környezeti nevelés foglalkozik tényekkel, célokkal, gondokkal, lehetséges megoldásokkal, modellekkel, forrásokkal és értékekkel, választásokkal, végrehajtással, értékeléssel. (A munka ezt példákon át mutatja be.)

A tények megismeréséhez szükség van tapasztalatra, megfigyelésre, monitorozásra, mérésekre; a modellezéshez meg kell érteni, miként működik a környezet rendszere, a célok és értékek kiválasztásához etikára is szükség van. Szükséges a környezet esztétikája, a szépség, a művészet, az inspiráció, a transzcendencia, a végső célok megvalósítása érdekében. Ki kell alakulnia elkötelezettségünknek, személyes felelősségérzetünknek az emberi társadalom és a környezet jóléte iránt, elkötelezettségünknek minden nehézség és elbátortalanító dolog ellenére, amíg a tények meg nem közelítik a célokat.

Mindezek az elemek eddig is a nevelés részei voltak, de külön-külön, az egyes szakokon belül. Szükséges, hogy a környezeti nevelés integrálja ezeket, és mind a gondok, mind a megoldások esetében a teljességre törekedjék. A környezeti rendszereket tudományosan, racionálisan, elemezve, pontosan és mélyen kell vizsgálnia, de felelősséggel és tisztelettel az egész iránt.

A környezeti nevelés nem helyettesíti, vagy nem teszi feleslegessé az akadémiai szaktárgyakat. Az összes szaktárgyra szüksége van, az összeset használja. Például a növekvő olajárak kapcsolatosak történelmi, gazdasági, geológiai, műszaki, statisztikai, politikai és társadalmi kérdésekkel. Mindezen tárgyak szakemberei integrált módon foglalkozhatnak a kérdéssel, új perspektívából vizsgálhatják azt.

B) Miért?

Környezeti nevelés létezett, amióta csak az emberek kapcsolatban voltak a körülöttük lévő világgal és gyermekeiket tanították ezekre a kapcsolatokra. A természeti népek pontos fogalmakkal rendelkeztek a környezetükről és mélységesen tisztelték azok rendszereit. Tapasztalataikat és tiszteletüket nemzedékeken keresztül adták tovább. Ez a magatartás azonban az idők folyamán változott.

A környezeti nevelés eleinte annyira összefüggött a túléléssel, hogy nem kellett indokolni. A nevelés azzal foglalkozott, hogy miként élünk a világban, amelyben a természet sokkal hatalmasabb az embernél. Tudni kellett, hogy mely bogyók ehetők, hol lehet vizet lelni aszály idején, hogyan lehet elkerülni az oroszlánokat, mely növények alkalmasak építőanyagnak, melyek jók tüzelőnek vagy melyek gyógyító hatásúak. A környezeti ismeretek szükségesek voltak ahhoz, hogy védekezzenek a természet támadásaival szemben, és hogy használják annak ajándékait.

Az emberek és a környezet közötti kölcsönhatás azonban többé vált, mint túlélési kérdés. A természet örömet, szépséget, zenét, művészetet, vallást, értelmet is jelentett —, mindazt, amiért valaki élni akart.

Amint az emberi civilizáció evolválódott és városiasodott, a környezetről való felfogás durván megváltozott. A természet kezdett az emberiség hasznos szolgájává válni. Megtanulták, hogy uralják és kihasználják. A környezeti nevelés mindinkább a források felhasználásának gyakorlati tudományává vált, a természet tanulmányozása pedig a csodák katalógusát és leírását adta. Ezekben az esetekben a természetre mint a társadalomtól elkülönült és az alatti dologra tekintettek.

Mindezek mellett sok mindent megismertünk, igy a genetikus kódot, a trópusi erdők fajainak kölcsönös kapcsolatát, a táguló mindenséget és az életet hordozó bolygónk különös, értékes, egyedülálló voltát. A formális nevelést intézményesítették az iskolák, a környezeti nevelés sok szaktárgy részévé vált. Ki nem mondott remény, hogy ha minden tudomány eggyé válik, teljes képünk lesz arról, miként működik a bolygó, és hogy az emberiség milyen módon lehet vele gyümölcsöző kölcsönhatásban.

Ahogy azonban az egyes szakokon belül a tudásanyag nőtt, az emberek egyre inkább specializálódtak, senki sem volt már képes arra, hogy a bolygót egészében lássa s megértse a kölcsönhatását az emberi kulturális és gazdasági rendszerekkel.

A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején a környezeti gondok egyre nyilvánvalóbbá váltak. Terjedtek a sivatagok, a szennyezések fenyegették a városlakók egészségét, kihaltak a tavak, pusztultak a talajok. Ezek túlléptek a határokon, globális gondokká váltak. E kérdések már nem illeszkedtek egyetlen tantárgyhoz, tudományos tanhoz sem. Azt mutatták, hogy az emberi lét alapja egy szélesskálájú, kölcsönösen összekapcsolt természeti rendszer, amely nem képes korlátlan mennyiségű visszaélést elviselni.

Most már beláttuk, hogy a társadalom károsan hat a természetre, agresszor, — a természet az áldozat, s a természet megvédéséhez szükséges a nagyobb tudás. A régi történelmi okok ma is érvényesek. Ismernünk kell az alapvető környezeti működéseket ahhoz, hogy élelmet termeljünk, vizet leljünk, és védekezzünk az időjárás ellen. Szükséges emellett vizsgálnunk a környezet állapotát és a támadásokkal szemben megvédenünk.

A környezeti nevelés igényli a gazdaság/környezet egész összefüggő rendszerének a bölcs igazgatását. A társadalom és a természet kölcsönösen hatnak egymásra, mindegyik befolyásolva a másikat, ha nem is uralkodó, de létfontosságú módon. Együtt emelkednek fel vagy együtt buknak el. Az emberi lények nem urai, nem áldozatai a természetnek, hanem gondnokai. A természetet nem lehet kizsákmányolni, de érintetlenül sem lehet hagyni.

Az 1975-ös Belgrádi Charta így írta le a környezeti nevelés célját:kifejleszteni egy olyan polgárságot, amelyik ismeri a környezeti gondokat és aggódik miattuk; rendelkezik a tudással, hozzáállással, motivációval és szakértelemmel a jelen gondok megoldásához és az eljövendő gondok megelőzéséhez.

A környezeti nevelés céljai:

— tanulni mások példájából; elkerülni hibáikat és megismételni sikereiket;

— előrelátni és elkerülni a környezeti katasztrófákat, főleg a visszafordíthatatlanokat;

— a természeti erőforrásokat hatékonyan, produktívan, fenntartható módon kezelni;

— képesnek lenni olyan dolgok végrehajtására, mint az újraerdősítés, újrahasznosítás, családtervezés, — amelyek az emberek együttműködését igénylik;

— hogy pénzt takarítsanak meg, meg kell előzni a környezet károsítását, s nem utólag kell azt helyrehozni;

— el kell kerülni a pánikot, de fel kell ismerni a valódi sürgősséget;

— el kell érni, hogy az emberek jól informáltak és termelékenyek legyenek.

(Forrás: UNEP, 1990)

Tudósok felelőssége

A múlt év végén a világ jelenéért és jövőjéért felelősséget érző közel 1500 kutató és mérnök gyűlt össze Berlinben, hogy szembenézzen az emberiséget fenyegető veszedelmekkel. (International Congress of Scientists and Engineers).

A „fejlett világ " luxusa és pazarlása, a „fejlődő" országok nyomora és környezetszennyezése, és a hihetetlen mennyiségben felhalmozott modern és konvencionális fegyverzet valóban pusztulással fenyegetik az emberiséget. Nem túlzás arról beszélni, hogy fordulóponton van az emberiség.

A természettudósok és mérnökök felelőssége azért különösen nagy, mert a katonai laboratóriumokban elsősorban ők dolgoznak, de ők járulhatnak döntően hozzá a nyomor megszüntetéséhez és környezetünk védelméhez is. Fel kell viszont arra is hívni a figyelmet, hogy ők „csak" a „hardvert" szolgáltatják, a „szoftvert", a gyűlölet szítását, a nemzeti gőgöt vagy vallási fanatizmust az irodalom, a művészet, az „ideológia" biztosítja.

A konferencia eredményeképpen létrejött az elkötelezett mérnökök és tudósok világmozgalma. Jelszavuk: „Ne a halálért, — az életért munkálkodj!"

Berényi Dénes

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű vagy sárga) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetett példány 7 Ft-tal olcsóbb!

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1992-es hat számra egy példánynál 270 Ft.

A csoportos előfizetés sokkal olcsóbb!

Közösségi folyóirat vagyunk, valószínűleg sokan választják **a csoportos előfizetés** (a postaköltség csökkenése ill. a terjesztői kedvezmény miatt **sokkal olcsóbb**) lehetőséget.

2 — 4 példányt már postaköltség felszámítása nélkül küldünk otthonába!

5 vagy több példány előfizetése darabonként

már 20 Ft-tal olcsóbb,

mint az egy példány postaköltséggel!

Az **egy címre** előfizetett példányszámtól függően az 1992 évi előfizetési díj **példányonként**:

1 példányos csomag: 270 Ft

2 — 4 példányos csomag példányonként 234 Ft (előfizetési díj 468 — 936 Ft)

5 példány fölött példányonként 192 Ft (előfizetési díj pl. 5 példánynál 960 Ft)

Megrendelem az „Érted vagyok"-ot 1992-re ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ...'. Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.** Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

TARTALOM

Tanulmány

Gergely G. András: Elpídia 2

Élő Nemzeti Kincs

Van sok öröm is! (Interjú a Szuly-Vigyázó házaspárral) 9

Az egyház életéből

Drewermann dosszié 13

Mese (nemcsak gyerekeknek!)

A swabedoi kis emberek 17

Ifjúsági rovat

Kovács László: Kérzelt riport egy római kihallgatásról 19

Közösség

Deme Tamás: Mi fán terem a közösség? 24

Vasárnapi emélkedések

Leveled jött Istentől 25

Ökológia

Kiszely Károly: Környezetvédő Nyugat? 29

Százszoros aratás (Oldalak a GAIA sajtószemle 1991. évi számaiból) . . . 30

Közhelyek

Márciusra: „Isten ennyit nem kíván" 12

Áprilisra: „Nem kell katolikusabbnak lenni a pápánál" 23

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III/2. (12.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: **Család Alapítvány**
Számlaszám: 202-10809
Magyar Hitelbank Rt. Bp.V., Szabadság tér 5—6.

Aki 4000 Ft, vagy nagyobb támogatást ad a Család Alapítvány számlájára, annak **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg az **adóalapból levonható!**
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Bisztrai György, IROTRON Kft.
Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf.40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az **„Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok"** (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

„Érted vagyok" (Exodus 3,14)
Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András
Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
Made on recycled paper.
The materials published by the „Érted vagyok" can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of re-publication.

Megrendelő levelezőlap

Kérem, küldjenek az „Érted Vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

bélyeg helye

Címzett neve:

Ország:

Ir. szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir. szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted Vagyok" folyóirat

Budapest

Kazinczy u. 3.

1028

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3..

Előfizetés rózsaszín postautalványon. Kérjük, az utalvány középső, Szelvény ill. Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1992-re (postaköltséggel):
belföldre 270 Ft;

szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt), egy címre előfizetett legalább 15 példány esetén 90 Ft;

Itthon előfizetve Romániába, Szovjetunióba, Csehszlovákiába és Jugoszláviába 270 Ft; egyéb külföldre 1200 Ft, nyugaton 29 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Romániai előfizetés (postaköltséggel) 1992-re 120 lej a Marosvásárhelyi Római Katolikus Plébánia címére: Parochia Romanu Catholica, Ilonka Géza, Tirgu Mures, str. P-ta Tranda Firilor Nr.61. Jud.Mures Cod.4300.
A romániai előfizetési díjakat a Család Alapítvány az ottani rászorulók megsegítésére fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III. évf. 3. szám
1992. június
39,— Ft

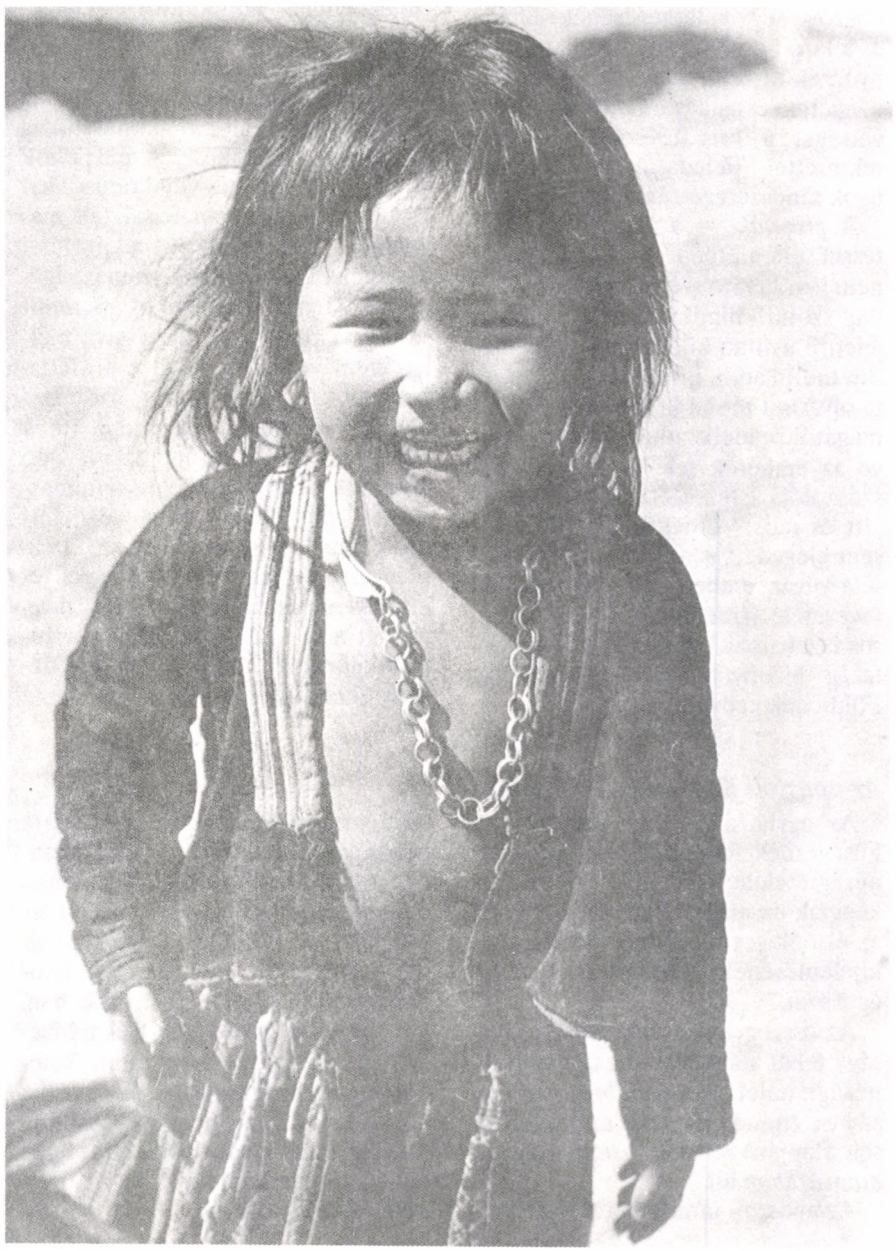

Prófétaság egykor és ma

Amerikai körút

Küng-írások

Keresztény nemzeti hadsereg?

Moha-mese

Új falak Európában?

Panaszlevél Szlovákiából

Ökológia

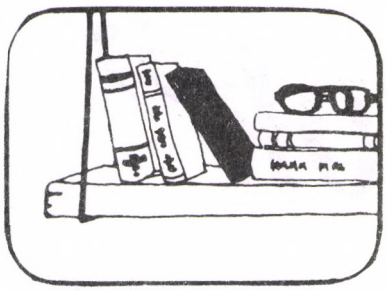

Norbert Greinacher

Apostolok, próféták és tanítók — egykor és ma

(Kivonatos fordítás)

A fogalmak meghatározása

Ami az *apostolokat* illeti, ma — úgy látszik — biztosan állíthatjuk, hogy a történeti Jézus nem titulálta apostolnak a „Tizenkettőt”. Az apostolok átfogóbb csoportot jelölnek, mint a „Tizenkettő”. Az apostolság két, egymással összefüggő összetevőt tartalmaz: a Feltámadott vízióját és a misszióra szóló küldetést.

A *tanítók* a gyülekezet meghatározó igehirdetői közé tartoznak (az Újszövetség keletkezésének idején és a korai egyházban). Ők hagyományozzák át és értelmezik a krisztusi üzenetet, és magyarázzák az Ószövetséget a krisztuseseményre való tekintettel. Feladatuk a hagyományok rendszerezett bemutatása.

A *próféták* — a köznyelvi jelentéssel ellentétben — elsődlegesen nem jövőbelátó személyek; „prófétailag szólni” bibliai értelemben ezt jelenti: nyíltan kijelenteni, nyilvánosan tudtul adni, hirdetni. — A próféta olyasmit mond ki, amivel nem önmagától rendelkezik; ő Isten szócsöve az emberek felé és az emberek szószólója Isten előtt. A prófétát az „itt és most” érdekli; a próféta sosem elégedett a már elérttel; a próféta olyan ember, mint Mózes, aki kivezeti az izraelitákat Egyiptom húsos fazekainak biztonságából a pusztaság bizonytalanságába az Igéret Földjének kedvéért.

+

Számos forrás tanúsítja, hogy az 1. és 2. században a próféták és prófétanők az egyház fontos elemét alkották (Didaché, Jusztinosz, Miltiadész, Iréneusz). Voltak mindenesetre olyan hagyományok is ugyanebben a korban, melyek a prófétaságot a múlt ügyének tekintették, sőt úgy látták, hogy ez a karizma a tizenkét apostol halálával megszűnt (Antiochiai Ignác, Hippolütosz, Origenész).

Mi történt? Egyrészt a közeli vég várásának hanyatlása hatott ebbe az irányba, másrészt a monarchikus püspökség kifejlődése. A püspökök — a papokkal és diakónusokkal együtt — úgyszólván felszívták magukba a prófétizmust, a prófétai adományokat is maguk számára igényelték. Ignác kategórikus „Semmit se tégy a püspök nélkül!” elve mellett nem volt már helye a prófétizmusnak. A „konstantini fordulat” pedig ténylegesen megpecsételte a prófétaság sorsát. A megszerveződő egyházak és mindenekelőtt a monarchikus püspökség nem tűrhetett prófétákat maga mellett: az intézményesség sikereinek kényszerei tekintélyi struktúrát követeltek meg, melyet a hivatalosan pozícióhoz jutottak uralnak, nem pedig tévedékeny eksztatikusok...

Az apostoli folytonosság (szukcesszió)

Az egyháznak *mint egésznek* kell hűségesnek lennie az apostolok tanúságtételéhez, hiszen az apostolok képezik az alapját (vö. Ef 2,20). Ez az elsődleges tartalma a Hitvallás e kijelentésének: „Hiszem a katolikus egyházat.”

Az összegyház apostoli folytonossága tehát alapvetően az apostoli tanúságtétellel való *tartalmi megegyezésben* (mindenekelőtt az Újszövetség alapján) *és* az *apostoli szolgálat utánzásában* áll.

Az apostoli tanúságtétel és szolgálat eme minden keresztény számára közös kötelezettségére építve azonban értelmes és teológiailag helyes dolog *másodlagosan* egy szűkebb értelemben vett apostoli folytonosságról beszélni: az intézményi folytonosságról az apostolok hivatalában. De hogy *miképpen* kell ennek a hivatalos struktúrának konkrétan festenie, ez sem az Újszövetségben, sem a korai egyházban nem egyértelmű, sőt nagyon is vitatott, valamint helyi társadalmi feltételektől és a történelmi helyzettől függ.

A prófétai folytonosság (szukcesszió)

Szigorú analógiájára annak, amit az apostoli folytonosságról mondtunk, itt is érvényes, hogy *az egész* egyház prófétai, a Szentlélek által éltetett közösség. Ezt fejezi ki az Apcs 2,16–18 (Joel 2,28–29 idézésével). Az egyház minden tagja prófétanő és próféta, a prófétai hagyomány vonalában áll, s ahhoz elkötelezettnek kell tudnia magát. Az az egyház, amely elfelejti eme alapvető prófétai dimenzióját, elárulja saját lényegét.

A (másodlagos) folytonosság analógiájára léteznie kell a prófétai *személyek*, prófétai *csoportok* és *áramlatok* folyamatosságának is, akiket és amelyeket nem csupán megtűrnek az egyház peremén, hanem jogos hellyel rendelkeznek magán az egyházon *belül*. De — az apostoli folytonosságtól eltérően — a prófétai folytonosságot nem adhatja tovább egyik generáció a másiknak — úgymond — „hivatalból”, kézrátétellel. Ez önellentmondás lenne (a „hivatalos” próféták és intézményesen szabályozott folyamatosságuk — ahogyan az Ószövetségben látjuk — kivétel).

Ezáltal azonban a próféta *alapvető dilemmájával* szembesülünk. Egyfelől kritikus távolságot tart az egyházi struktúrákkal szemben, hiszen nem elégedhetik meg semmilyen statikus intézménnyel, és minden struktúra és intézmény deszakralizálásáért kell föllépnie (vö. Zsolt 51,18–19); másfelől nagyon is szüksége van egy intézményre, hogy hatékonnyá válhassék, hogy egyáltalán meghallgassák, hogy szavának nyomatékot szerezzen. Az egyházon belüli prófétai személyeknek és csoportoknak ki kell bírniok ezt a feszültséget! Csak így sikerül bevinniök a dinamikus elemet az egyházba.

+

A mondottakat azzal kell kiegészítenünk, hogy prófétaság az *egyházon kívül* is lehetséges, sőt vannak olyan esetek, amikor az, ami az emberiség javát valóban előmozdítja, az intézményes egyházon kívül valósul meg. Az egyháztörténelem legnagyobb botrányainak egyike, hogy újkori emancipációs (önállósodási, egyenjogosodási, szabadság-) mozgalmai — kezdve a felvilágosodással és a francia forradalommal, folytatva később a marxizmussal és a freudianizmussal — nem keresztények nevéhez kötődtek, sőt emezek harcoltak a leghevesebben ellenük (persze nem kritikátlan alkalmazkodás kívántatott volna meg, hanem a humanizáló elemek kritikus-produktív beépítése).

Isten Lelke ott fúj, ahol akar. Ma is érvényes még Ágoston meggyőződése, hogy sokan azok közül , akik az egyházban vannak, valójában kívül állnak, és sokan azok közül, akik kívül állnak, valójában az egyházban vannak.

A tanítói folytonosság (szukcesszió)

Az Újszövetségben kétségtelenül fontos pozíció illeti meg a tanítókat. De azt kell mondanunk, hogy az apostolok és próféták folytonosságának analógiájára minden keresztény nő és férfi benne van ebben a folytonosságban. Ezt a II. Vatikáni Zsinat is kifejezi: „A hívők *összessége* — akik birtokolják a Szent kenetét — nem tévedhet a hitben...” (Lumen gentium 12.).

Tágabb értelemben ezért minden keresztény nőt és férfit teológusnak kell tekinteni; ez konkrétan pl. akkor mutatkozik meg, amikor a gyülekezeti katekézisben tevékenykednek vagy anyaként és apaként, csoportvezetőként vagy idősebb fivérként-nővérként másokat a hitre oktatnak.

De a kereszténység kétezer éves történetében létezik egy *szűkebb* értelemben vett tanítói folytonosság is; ez a hagyományvonal mindenesetre igen különböző történeti formákat öltött (és a késő középkorban az is előfordult pl., hogy a teológusok tényleges primátusra tettek szert az egyházi hivatalviselőkkel, még a pápával szemben is; l. az ún. „vízióvitát” 1331-ben.

Az apostolok, próféták és tanítók polarizálódása

Azt az egyházat, amelyet alapvetően struktúrál az apostolok-próféták-tanítók triász (vö. Ef 2,20; 1 Kor 12,28), szerkezeténél fogva jellemzik a *feszültségek,* sőt a *konfliktusok* (l. már Apcs 15,1–35; Gal 2,11–21). Ez félelmetes és veszélyes azok számára, akik az egyházra nézve abszolút károsnak tekintik a feszültségeket, a dialektikus gondolkodást és konfliktusgazdag gyakorlatot. Ezzel szemben ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy az effajta polarizációk *alkotórészei* az emberi történelemnek és az emberi társadalomnak, és messzemenő pozitívumokkal rendelkeznek. Fájdalom nélkül nincs új emberi élet; konfliktusok nélkül nincs érés; viták nélkül nincsenek reformok! Az egyház tripoláris feszültsége is nagy gazdagságot és dinamikát rejteget, föltéve, hogy a konfliktusokat nem tekintélyi módon dönti el az egyik oldal, hanem keresztény szellemben feldolgozzák és az egyház életének javára gyümölcsöztetik őket.

Ugyanakkor azt is mutatja a történelem, hogy az apostolok-próféták-tanítók triászban — hála Istennek! — ismételten adódnak átfedések, mondjuk egy Ágoston vagy egy XXIII. János esetében. De nem feledtethetik ezek az átfedések, hogy alapvetően három megkülönböztethető hagyomány létezett az egyházban, és kell a jövőben is léteznie.

Klerikális megmerevedés az egyházban

Annál is inkább szükséges az apostoli, prófétai és teológiai hagyományok termékeny, feszültségekkel töltött együttműködése, mivel az egyházban — mint régtől fogva — ma is létezik a klerikális megmerevedés. „Klerikális” annyit jelent, mint elszakított, elkülönített (az egyház többi tagjától), és — ebben az értelemben — kiválasztott. Ez már eleve magában rejti a problematikus társadalmi elszigetelődés veszélyét, de a teológiai gettóhelyzetet is, nevezetesen azt a hitet, hogy ennek az elkülönített és különleges kasztnak kell a mértékadó döntéseket meghoznia arról, mi az igaz, helyes és jó.

A klerikális megmerevedés *döntő ismertetőjegye,* hogy semmibe veszik a cél és az eszköz alapvető különbségét, ill. az eszköz alárendelését a célnak; az eszközt már nem útnak, módszernek tekintik, hanem abszolútnak tételezik; már nem látják a lényegi valóságot, csak a levezetettet (vö. Mt 23,16–22). Az eredeti tapasztalás eszközei egyszerre fontosabbakká válnak, mint maguk a vallási tapasztalatok. A megfogalmazásokat, a szertartásokat, a törvényeket, a rubrikákat szakralizálják, kivonják az emberi befolyásolás alól, tabuizálják. Feje tetejére állítják az eredeti érték- és rangsorrendet (ezzel szemben Jézus az eredeti rendet hangsúlyozza: „A szombat van az emberért...” — Mk 2,27). A hagyomágy is öncéllá válik; szembefordulnak minden újítással, minden újraértelmezéssel, és nem veszik észre, hogy az áthagyományozott formulákhoz történő zsarnoki ragaszkodással éppen ők hamisítják meg az eredeti hagyományt.

Ez oda vezet, hogy a mindenkori kortársak az egyház másodlagos botrányaival, az emberi, elkerülhető hibákkal és bűnökkel szembesülnek ahelyett, hogy a keresztény hit elsődleges botrányával találkoznának, a jézusjelenséggel és azzal, amit Pál a kereszt botrányának nevez.

Az egyház — amint Rahner fogalmazza — nem öncél, hanem saját ideiglenességéből él. Éppen ezt nem akarják belátni a mai — s a mindenkori — klerikalisták. Az egyháznak pusztán *szolgálati funkciója,* (az Isten Országára) *ráutaló jellege* van. Ezért újból és újból hagynia kell, hogy eredete és célja alapján radikálisan megkérdőjeleződjék. Tudatában kell lennie, hogy radikálisan alá van vetve a jézusi üzenet és magatartás „norma normans”-ának, és hogy Isten Országa jövetelének elkötelezettje.

Prófétizmus a mai egyházban

Tekintettel az egyház nyilvánvaló klerikális megmerevedésére, a prófétizmusra ma *sürgetőbben van szükség, mint valaha.* Teret kell kapniok egyedi prófétai alakoknak, prófétai adományoknak és prófétai csoportoknak, különböző akció- és szolidaritási csoportoknak, kritikus gyülekezeteknek. Az az egyház, amelyben nincs hely az ilyen személyek ill. csoportok és mozgalmak számára, melyek kritikusan megkérdőjelezik a status quo-t, nem hivatkozhatik a Názáreti Jézusra és a korai egyházra. Elárulja Urát.

+

Eddig csak a prófétizmus egyházon belüli funkcióját vettük szemügyre. Ezt ki kell egészítenünk, mert Jézus nemcsak az akkori vallási intézményrendszert kérdőjelezte meg; számára egyszerűen *az ember* volt fontos, üdve és romlása, boldogsága, megváltása és felszabadítása. Ezáltal azonban Jézus ügye *politikai jelleget* nyer a szó eredeti értelmében (politikai mindaz, ami a poliszra, a közös(ségi) létre vonatkozik.)

Jézus beszédének és cselekvésének horizontja az akkori társadalom volt; annak normáit és értékeit kérdőjelezte meg radikálisan. Ezzel olyan társadalmi és politikai konfliktusba bocsátkozott, mely számára halálosan végződött.

Ezzel szemben a hit közvetítése az újkori katolikus egyházban (is) messzemenően egy passzív hermeneutika értelmében zajlott: Átvették az áthagyományozottakat és azokkal igazolták a fennállót. Egy világ nélküli üdvöt kínáltak fel ismételten egy üdv nélküli világnak; felnéztek az égre és nem látták a földet. Az ilyen világ- és történelemnélküli hitnek szükségszerű következménye a konzervativizmus. Az egyház a fennálló rendszert támogató eszköztárrá válik, szankcionálja és igazolja a fennálló uralmi struktúrákat.

Ha az egyház valóban Jézus Krisztus követője akar lenni, akkor tanúságot kell tennie Isten Országa és a világ jelenlegi helyzetének maradandó különbségéről. Ezáltal az egyház kitüntetetten *prófétai-társadalomkritikai funkciót* kap, minthogy sosem elégedhetik meg a társadalom pillanatnyi helyzetével.

Tehát nemcsak az egyház*ban* kell léteznie a prófétizmusnak, hanem az egyház*nak* magának is prófétai elemmé kell válnia a társadalomban, melyet mint egészet fenyeget az intézményi megmerevedés. Fel kell emelnie a hangját mindenütt, ahol megerőszakolják az embert, ahol elnyomják a kisebbségeket, ahol egy jövőbeli paradicsom kedvéért feláldozzák az embereket, ahol lábbal tapossák az emberi jogokat, ahol a status quo-t abszolutnak tételezik egy kisebbség kiváltságainak kedvéért, röviden mindenütt, ahol az embert elidegenítik önmagától.

+

Apostoliság, prófétizmus, teológia: alapvető triász az újszövetségi és a korai egyházban. *A ma egyháza döntően attól szenved,* hogy az apostoli folytonosság — szükséges — hivatala a többi hagyományt elnyomja. Fontolóra kell vennünk a kezdeteket, hogy az egyháznak visszaadjuk eredeti gazdagságát, szükséges feszültségeit, katolicitását.

Hogy ez sikerülni fog-e? Reményre van szükség, minden reménytelenség ellenére.

(Forrás: Theologische Quartalschrift, Tübingen 1991.)

Fordította: G.G.A.

Májusi közhelyünk

„Nekem megvan a magam törvénye"

Nagyon szép jelentést is lehetne tulajdonítani ennek a közhelynek, ha éppen úgy akarnók: az egyediség, az egyéniség, az önállóság kifejezésének tartva, szembeállítva a nyáj-szellemmel. Csakhogy egy közhelynek már közhely-mivoltából fakadóan sem lehet effajta jelentése, hiszen a közhelyek nagyon is általános szemléletet fogalmaznak meg, ha úgy tetszik, éppen a nyáj-szellem konkretizálásai. (Persze, az igaz, hogy aki használja a közhelyeket, az mindig olyan hangsúllyal adja elő a nyáj-szellemet tükröző, legbanálisabb „igazságokat", mintha saját, egyedülálló találmányáról lenne szó.)

Nos, ez a közhely nem is az egyéniség megfogalmazása akar lenni, hanem kibújás azon törvény(ek) alól, melye(ke)t az illető voltaképpen (tudat alatt) általános érvényű és őrá magára is érvényes törvény(ek)nek tart, de megtartani nem akarja az(oka)t, mivel ez számára kényelmetlen-kellemetlen lenne, áldozatot kívánna tőle. Az egyéniség látszatába burkolódzik („Én nem megyek a csorda után"), valójában csupán a közös teher alól akar kibújni.

De ennél sokkal többről is szó van, ami rögtön nyilvánvalóvá válik, ha kicsit átfogalmazva, más formájában használja valaki ezt a közhelyet: *„Nekem ne dirigáljon senki!"* A totális önközpontúság, következésképpen a totális önzés kifejeződéséről van tehát szó, mivel e közhely igazában nem a parancsolás-engedelmeskedés elutasítása akar lenni, hanem az alkalmazkodás elutasítása.

Nem csekély mértékben hordoz ez a közhely „transzcendens" felhangot, azaz jócskán irányul Isten törvénye és Isten személye ellen: „Nekem nincs szükségem Isten törvényére, megvan nekem a magam törvénye!", ill. „Nekem ne dirigáljon senki, még az Isten se!" Éppen ezért a totális önközpontúság állítása oly mértékben igaz, hogy ezzel a közhellyel végeredményben önmagát tartja istennek az, aki így gondolkodik és beszél, a totális önzés állítása pedig azért igaz, mert ha valaki senkihez sem akar alkalmazkodni, akkor az szükségképpen azt jelenti, hogy azt kívánja: mindenki alkalmazkodjék őhozzá.

Mindezekkel szemben a témába vágó jézusi gondolat: „Nem azért jöttem, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, aki küldött engem!" (Jn 5,30) Sőt: „Az én eledelem, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött!" (Jn 4,34)

—n—s

Erich Kellner

Nincs visszatérés a naív hithez!

Jóval azelőtt, hogy a „peresztrojka" és „glasznoszty" jelszavak divatba jöttek, a nemzetközi Szent Pál Társaság a népek apostolának szellemében, minden ideológiai határt átlépve ápolta a párbeszédet, s ezzel készítette a „közös európai ház" felé vezető utat. A Társaság 1989-ben meghalt tevékeny főtitkára, dr. Erich Kellner 1987 májusában levelet írt az Osztrák Püspöki Konferencia akkori elnökének, dr. Karl Berg érseknek, melyben felemelte szavát a restaurációs törekvések új fordulata és a naiv hithez visszatérés ellen. A Kirche Intern 1990. januári száma jelentéktelen rövidítésekkel hozza nyilvánosságra a levelet.

A Szent Pál Társaságban megvizsgáltuk, hogy 600 év pápáinak bullái, brevéi és dekrétumai milyen hatással voltak koruk társadalmának embereire. Az az igény, hogy Isten nevében az értelem és az emberiesség törvényeit érvényteleníthetik, máig működő hatásokat váltott ki. Püspökök, papok, szerzetesek, az egyház népének széles rétegei váltak ennek áldozatává. A saját felelősség és a saját meggyőződés feltétlen és fenntartás nélküli átruházása a csekélyebb öntudattal rendelkező ember teljes saját lelkiismeretét, sőt az emberiesség iránti minden érzékét lerombolhatja. Még szentek és szerzetesrendek is áldozatául estek a lelkiismereti kényszernek. Engedelmesség-ideológiájuk elhallgattatta minden mérlegelésüket és ellenállásukat. Megfontolások nélkül állították magukat az edmberiesség elleni legsúlyosabb eljárások szolgálatába. Az engedetlenséget hitetlenségnek tartották. Büntetése az örök kárhozat volt.

A dokumentumok egy olyan egyház arculatát leplezik le, mely nagyszerű volt a földi hatalom és Isten Országa dicsőségének ábrázolásában. Ugyanakkor az értelmetlen babonáknak, vallási őrületnek, másképpgondolkodók és más hívők fanatikus üldözésének szintere volt. Minden országban főleg nőket és gyermekeket érintő máglyák és tömeggyilkosságok fordultak elő. Embereket a történelem folyamán soha mélyebben, hosszantartóbban és módszeresebben nem aláztak meg, mint az inkvizíció és a boszorkányüldözések századaiban. Az ilyen világ létrehozása nem állhatott a Teremtő szándékában. Egyes férfiak és nők bátorsága, végül pedig magának a népnek a felkelése őrizte meg a keresztény egyházat a Hegyibeszéd teljes érvénytelenítésétől, és attól, hogy a szabadság evangéliumát a hatalom és a törvény vallásává torzítsák. Az emberek csak azért hajoltak meg az egyház hatalmi igénye előtt, mert féltek az ismeretlentől és a bizonytalantól. Hogy a pápák maguk hittek tévedéseikben, az csak arra bizonyíték, hogy micsoda őrült eszmék irányában képesek emberek eltévelyedni.

A tudomány és a társadalom fejlődése, a velük folytatott nyílt vita történelmi esélyt nyújtott az egyháznak a tévutak felismeréséhez. De mint intézmény az újkor három nagy mozgalmának egyikében sem vett részt alkotó módon. Ellenállása a kísérleti tudományok felfedezéseivel szemben, harca a társadalmi egyenjogúság ellen és az ember egyéni lelkiismeretének elnyomása csak létrehozta a szakadékot a tudomány és a teológia, valamint az egyház és a társadalom között. A gondolkodás, a hit és a lelkiismeret szabadságát a modern világnak a római katolikus egyházzal szemben kellett kiharcolnia. 150 évvel ezelőtt XVI. Gergely és IX. Piusz pápák előtt a gondolkodás és a szólásszabadság, a tudomány, a kultúra és a sajtó szabadsága abszurd tévedésnek számított. Ha a szabadság, egyenlőség és testvériség mítoszai végül magát a modern társadalmat a káoszba döntenék, ennek oka az volna, hogy eszményei és utópiái általában elszakadtak a vallástól. A Második Vatikáni Zsinat meghirdette ugyan az egyház nyitását a mai világ irányában, de ezzel együtt az összes gát elszakadt. Nélhány év alatt nyíltan kitört az a válság, mely évszázadok óta feszült a mélyben.

A Szent Pál Társaságban eltekintettünk attól, hogy nyilvánosságra hozzuk a dokumentumokat arról az elnyomásról, melyet az állam és az egyház e század kezdetén Ausztriában és más országokban is művelt. A történelmi tényeket azonban nem szabad letagadni. A keresztény egyháznak még megvan a lehetősége, hogy áthidalja a szakadékot, mely a modern világtól mindmáig elválasztja. Történelme nélkül nem léphet át a jövőbe. Amint ma a világon mindenütt követelik a társadalom ideológiátlanítását, hogy küzdjék le azokat a gondolati, hit- és értékhagyományokat, melyek elembertelenítenek, úgy az egyháznak is oda kell állnia saját múltja elé. A kereszténység hitelreméltósága ma messzemenően azon múlik, hogyan birkózik meg az egyház saját múltjával. Minden kísérlet, mely a történelmet meg akarja hamisítani, mely a saját bűnök bevallása nélkül akarja evangelizálni Európát, kizárólag a modern világot vádolván, csak egy második felvilágosodást indítana el, melynek kimenetele a tudományos kutatás és a társadalmi fejlődés mai állása mellett nem lehet kétséges. A Szent Pál Társaságban egyetértünk a kulturfilozófus Carl Friedrich von Weizsäckerrel: nincs visszatérés a gondolkodástól a naív hithez.

Társaságunk tudósai és teológusai fenntartás nélkül támogatják a pápát, mikor felhívja a figyelmet a társadalom erkölcsi és vallási csődjére, a házasság és család felbomlására, a megnemszületett élet meggyilkolására és a gátlástalan szexuális szabadság veszélyére. Azt azonban visszautasítjuk, hogy ma is állami erőszakkal szerezzenek érvényt a keresztény vallásnak és egyházi erkölcsnek, ha az egyház nem bizonyul képesnek arra, hogy az embereket meggyőzze saját lelkiismeretük felelősségéről. A múlthoz képest ma hangsúlyosabban kell biztosítani az egyes keresztények számára az igazsággal kapcsolatos döntés szabadságterét, mellyel az egyházi tanítóhivatal minden tanítását illetően meghatározott módon rendelkezik.

Fordította: Hampel Károly

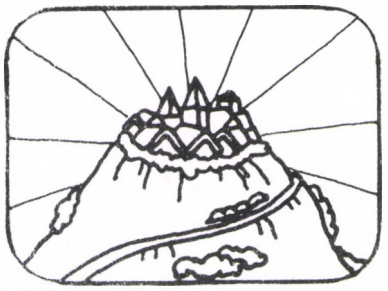

Jörg Baum

Totalitárius kísértés az egyházban

A Fekete-tengertől a Keleti-tenger partjáig olyan kelet-európai emberek folytatnak korszakalkotó küzdelmet a szabadságért és demokráciáért, akik között hívők is vannak. A sors iróniája, hogy a katolikus világegyházban éppen ebben az időben kérnek maguknak szót a totalitárius erők.

„Az Egyház a szabadság oldalán áll” — hangoztatta az idős prágai bíboros, František Tomašek százezres tüntető, ünneplő tömeg előtt, egy nappal azelőtt, hogy Csehszlovákiában a vezető kommunisták „betonfejei” lehullottak.

Miközben Kelet-Európában az egyik totalitárius kormány a másik után adja föl hatalmát, — a Vatikán bezáratja azt a papi szemináriumot, melyet a felszabadítási teológia atyja, Dom Helder Camara létesített, figyelmen kívül hagyja a keleti egyházak jogait a püspökválasztásoknál, hallgatásra ítél teológusokat, a bécsi papi szeminárium egész vezetőségét máról holnapra rábírja arra, hogy egyházi alkalmazottaikat „engedelmességi esküre kötelezzék besúgás céljából”.

Miközben a nyugati hírközlő szervek ámulva és boldogan jelentik, hogy a lipcsei polgármester tüntetőkkel folytat párbeszédet, az osztrák származású Alfons Maria Stickler római bíboros beszédeit olvashatjuk, aki a felső-ausztriai Mühlviertelben az egyik ülésen barátainak és hallgatóinak lelkére köti: „A párbeszéd kiüresíti a keresztény engedelmesség legmélyebb gondolati tartalmát”.

„Engedelmesség” — e szó az Egyház belső vitáiban az utóbbi időben ugyancsak sokszor volt hallható. Stickler kardinális szerint az „Egyház megújulásának” egyszerűen „ez” a módja. „Megújulás — merrefelé?” — teszi fel magának a kérdést a hallgató, akinek még fülében csengenek a birodalmi propagandaminiszter szavai, melyeket az 50 évvel ezelőtti események felidézése alkalmából hallhattunk a TV-ből és a rádióból. És önkéntlenül Hitler képe sejlik fel előttünk, aki „saját katonáit” a megsemmisülésbe hajszolta, amikor az Egyházban némely szélsőséges csoport teli torokkal hirdeti, hogy „feltétel nélkül engedelmeskedjünk” a pápának.

E kis szó: „feltétlenül” — ez az, ami megborzaszt. Hitler, Sztálin, Mussolini olyan álmot álmodtak, melyben a parancsolás és engedelmesség a csúcstól le a gyalog-népig úgy átszervezi a társadalmat, hogy abban már semmiféle ellentmondásnak helye nincs. „A tanítóhivataltól történő minden elhajlást helyre kell állítani és korrigálni kell” — követelte a bécsi segédpüspök, Kurt Krenn az 1939–1989 jubileum napján.

„Mert nem vagy szófogadó, esküt kell tenned” — valóban így gondolkodhatott némely kuriális kiválóság, midőn 20 évvel a II. Vatikáni Zsinat után a Hitvalláshoz új adalékot és két hűségesküt kapcsoltak. Ezekben az eskükben, melyeket 1987, illetve 1989 óta minden püspöktől és egyházi hivatalt viselőtől megkívánnak, szentül meg kell ígérni többek között a következőket: „A római pápa jogait és tekintélyét helyeselni és védelmezni akarom; épp így a pápai legátusok és tisztviselők jogait és tekintélyét is. Ha pedig valaki részéről kezdeményezés történnék ezek ellen, azt a legfőbb pásztornak becsülettel jelenteni akarom.”

David Seeber, a „Herder Korrespondenz” főszerkesztője a következőket nyilatkozta ezzel kapcsolatban: „Bámulatba ejt a tény, hogy majd 25 évvel a II. Vatikáni Zsinat után ilyen gondolat egyáltalában fölmerülhetett, hogy az Egyház hivatalnokaitól olyan hűségesküt követelhetnek, amilyenre az egyháztörténelem legkirívóbb korszakaiban sem került sor.”

Vak engedelmesség?

Küng a londoni „Times” egy cikksorozatában azt állítja, hogy ez az eskü reakció az ebben az évszázadban legnagyobb tekintélyválságba került római katolikus Egyházon belül. De a válság ily módon nem oldódik meg, csak még jobban kiéleződik. „Róma úgy reagált, ahogy a tekintélyuralmi apparátusok rendszerint reagálni szoktak: nem önkritikával, hanem a tekintélyen keresztüli nagyobb nyomással.”

Stickler kardinális és Krenn segédpüspök engedelmességi követelései és az új esküformula miatt egyes teológusok növekvő aggodalommal regisztrálják: A katolikusok között nemcsak a központi hitkérdésekben és a tévedhetetlenül kihirdetett tanításban akarnak föltétlen összhangot teremteni. Abszolut engedelmességet akarnak azokban a kérdésekben is, melyekben még nem alakult ki végső bizonyosság.

Ezzel kapcsolatban a legnagyobb visszaélés folyik az egyházi vagy pápai tannyilatkozatok tévedhetetlenségét illetően a tényleges tanításhoz viszonyítva. Nem kisebb személyiség, mint az idős bécsi bíboros-érsek, Franz Kőnig adott több vezető nyugat-európai napilap számára feltűnő nyilatkozatot, védelmezve a lelkiismeret értékét.

A tanítóhivatal és a lelkiismeret között

Häring, a híres morálteológus mélységes kételyét jelenti be. Idézi Pált: „Ami nem tisztességes lelkiismeretből történik, az bűn”. A helyesen kialakított lelkiismeret elsősorban erre a mondatra irányul: „Csak egy Uratok van, Krisztus.”

Ősi kísértés

A totalitárius kísértés persze nem új az Egyházban. Abban a pillanatban született meg először, mikor az 5. században felmerült a gondolat, hogy bibliailag helyes az eretnekeket akaratuk ellenére is üdvösségre kényszeríteni. Ezer év alatt szétáradt e gondolat az Egyházban, és az Inkvizíció kegyetlenkedéseiben és az eretnekégetésekben érte el tetőpontját. Mihelyt ezek a humanizmus hatására meginogtak, megingott egyúttal az Egyház tekintélye is. Ezután az Egyház más totalitarizmusban keresett menedéket.

A reformáció és a felvilágosodás elleni harcban ez a "tekintély" magára talált a központosításban és a „hierarchiában”, mely feltétel nélküli engedelmességet követelt magának, mivel — úgymond — Krisztust helyettesíti.

És minél inkább szétmállott az egyházi állam, minél jobban átjárta a világot a fölvilágosodás, a szekularizáció, a liberalizmus és szocializmus, annál inkább hitték, hogy a hierarchia „istenítése” a hit védelmére szükségszerű. Minél inkább dominált világi területen az értelem, annál inkább vonult vissza az Egyház állítólag megtámadhatatlan legfelsőbb tekintélyű várába. És a mai viták sem mások, mint e törekvések újbóli fellángolásai, melyeket a II. Vatikáni Zsinat legalább is hosszú távon világosan elutasított.

Most, amikor politikai és gazdasági rendszerek borulnak föl, nem múlik el nap, melyben politológus vagy közgazdász ne állítaná az ősi Kelet-Európát példának a nyugati világ elé arra, hogy hogyan nem szabad cselekedni.

Semmit sem tanulunk a történelemből?!

Fordította: H.K.

A Novitas B. Kiadó gondozásában megjelent a

BÚCSÚJÁRÓK KÖNYVE

A 310 oldalas kiadvány szerzője
Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom.
A könyv tartalmazza a történelmi Magyarország valamennyi búcsújáróhelyét.
Ára: 345 Ft
Megrendelhető az Ipoly szerkesztőségében (Balassagyarmat, Rákóczi u. 18.)

Amerikában járva

ÚTI BESZÁMOLÓ

Az „Érted vagyok” 1990. november-decemberi száma beszámolt másfél esztendővel ezelőtti amerikai utamról, s arról is, hogy az ottani Magyar Baráti Közösség tervbe vette, hogy végiglátogassam az amerikai magyarság egészét, úgy gondolván, hogy jó volna azt, amit tőlem hallottak, nemcsak az észak-keleti államok néhányában, hanem Észak-Amerika-szerte is hallhatóvá tenni. Ez az előzménye annak, hogy január 13-án, hétfőn elindultam Ferihegyről odaátra és csak 50 nap múltán, a nyolcadik hétfőn érkeztem haza. Utam Amszterdamon és Chicagón keresztül elsőül ismét Clevelandbe vitt. A környékbeli Youngstown és Akron meglátogatása után Clevelandben (Ohio állam) már másfél évvel ezelőtti alapokra építve nemcsak esti előadást és megbeszélést, hanem egy egész napos lelkigyakorlatot is tarthattam, melyet templomi szentmisével fejeztünk be — koncelebrálva a plébánossal, s az első Bokor-nemzedékhez tartozó debreceni Balássy Géza hétgyermekes diakónus testvérünk (akit annak idején velem együtt ítéltek 15 évi börtönre, most meg hét gyermek apja s nem kevés unoka nagyapja) olvasta az evangéliumot. Nagy öröm volt kezembe venni — Berta László jóvoltából — új, Clevelandben megjelent könyvemet: az *Ópusztaszer*-t.

Öten a „hetek” közül

A második hetet vasárnap Dél felé repülve kezdtem, s az Atlantában (Georgia állam) Értavyéknál töltött napok, a családi asztal körüli misék után a floridai nyárba vitt utam: Sarasotába és Miamiba, ahol kicsiny hija meg is fürödtem a tengerben. A (2.) vasárnapi misét az Első Magyar Egyesült Keresztény Egyház templomában koncelebráltam a 84 éves Sági atyával. Összesen két magyar pap él Florida számtalan s magyarokkal jól teleszórt városaiban. A másik 81 éves, aki csábított erősen: ilyen stramm fiatal papra volna szüksége a floridai magyarságnak, aminő magam volnék.. Köszöntem a bizalmat s mondtam, majd gondolkodom az ajánlaton...

A nyárból ezután a havas télbe repültem a kanadai Torontóba, ahová érve, Rev. Pándy Szekeres Kálmán lakásán már várt vagy tíz, különböző felekezetekhez tartozó pap, hogy meghallgasson. A szállásomhoz közeli templomba jártam misézni. Nagy élmény volt első ízben angol nyelven mondanom a szentmisét. Jó pár órát töltöttem itt Torontóban — barátilag elbeszélgetve Miklósházy püspökkel is. A pénteki Magyar Ház-beli előadást követően a csúcs a (3.) vasárnapi nagymise volt a jezsuiták templomában: vagy 300 magyarnak hirdethettem, hogy mi fán terem az Isten Országa. Utána együtt ebédeltem a hírből már régóta jól ismert és szeretett jezsuitával, Békési Pista bácsival. Hamiltonban Henkey Károllyal, régi barátunkkal, Tűz Tamás, Simándi Ágnes költőkkel találkoztam a Néplányok csodálatos öregeket-betegeket ápoló Elizabeth Home nevű falujában. Útközben benéztem a hamiltoni magyar templomba is, ahol egy néni (fiatalabb nálam) annyira megörült, hogy személyesen is megismerhetett, hogy megkért, gyóntassam meg, s dedikáljam könyvemet neki. Ha már a könyveknél tartok: vagy jó 100 kilónyit repültettem át belőlük az óceánon... — s az utolsó darabig elfogyott. Buffalóban régi barátaim s rendtársaim szeretetének örülhettem, amíg a Delta el nem repített Cincinnatin keresztül ismét Délre, de most már a Csendes-óceán partjára, Los Angelesbe, Törőcsik Jánosék házába. Hollywood megnézését sem kihagyva, régi debreceni csoporttagokkal találkozva, Szörényi Évától is megkeresve előadásom után, szombaton a Csendes-óceán partja fölött ismét Kanadába, Vancouverbe repültem, ahonnan Szabó Márta lányával, Eszterrel együtt repültünk Kelownába egy ökumenikus magyar gyülekezethez, melynek körében tölthettem a 3. vasárnap délutánját, a délelőtti kiscsoportos foglalkozás után. A vancouveri — minden napra egy-egy előadás, 3 vagy 6 óra hosszat tartó együttlétek — szép napok után Seattle-ból Saint Lake Cityn keresztül újra Chichagóba repültem, ahol nemcsak „öreg” emigránsokkal, de gyerekeikkel is találkoztam: az ottani magyar cserkészeket is beolthattam az ellenséget is szeretés jézusi gondolataival. Itt ért az 5. vasárnap oly módon, hogy a nagymiséről prédikáció után elragadtak a templomból, hogy rárakjanak a

gépre, mert délután már Cincinnatiban adtam elő. A hét elején Columbusban (ismét Ohio) adtam elő, majd Washingtonba repültem, ahol találkoztam a volt tanáromnak, Bátori Józsefnek nevét viselő cserkészcsapattal. A „Megdöglött a tehén" nótáját tanítva faggattam őket (3–tól 23 évesekig), tudják-e, mért van az, hogy „Elvitték a Jóskát Szeged városából". A szülők jelenlétében folyt e foglalkozás, akikkel aztán éjfél után kettőig beszélgettünk az Országról, melyben a „Jóskák" már csak ölelni hajlandók tanulni, öldökölni nem.

Szombaton már New York Cityben, Manhatten utcáin sétálgattam, elhelyezve könyveimet a Püski könyvesboltban *(Páter Bulányi*-juk még volt!), s jött a 6., egy igazán non-stop vasárnap: 10-kor nagymise, 11-kor prédikáció a református templomban, 12-kor beszélgetés a templom alatti teremben, ebéd helyett városnéző furikázás a Broadway környékén, 15-kor előadás a református egyházmegyei találkozón és 19-kor igehirdetés a New York-i magyar rádióban. Ez utóbbit azonban már hajnalban magnóra mondtam, mert 16 órára megérkezett Connecticutból (Deer Spring) Klaus Meier hutteri testvér Mr. Gergő Bisztrai kíséretében, s estére már együtt is voltam Klaus Meier nappalijában a „hetekkel" (Cili, Edina, Kaci, Feri, Gergő, Péter, Piás). Hétfő-kedd-szerda lelkigyakorlatot tartottunk — Bokorról, kommunáról s egyebekről. Andreas Meier és mindenki nás is nagyon dicsérte őket..., Andreas fel is ajánlotta, hogy tavaszvégen jöhet újabb 12 fiatalunk félévi hutteri „üdülésre". Csütörtökön aztán beszálltunk a mikrobuszba, s Klaus elszállított minket Pannaicba a piarista Mustos atyához, ahol felfaltunk egy teli asztalt, s délután négykor — miután a „hetek" levették lábáról a „nagypapa" Klaust, hogy kis kitérővel menjenek el Manhattenbe is, mert szegénykék még nem is látták a Broadwayt — útnak indultak. Én pedig ott maradtam, s készülhettem az esti előadásra. Másnap postáztam amerikai magyar fiatalokat nyári óbudavári lelkigyakorlatra hívó „körlevelemet" a meglátogatott és meglátogatandó városok számára, estére pedig New Kanaanba mentem előadni, ahol megint csak másnap kerültem ágyba, hogy szombat délelőtt megreggelizve utolsó állomáshelyemre autózzam New Brunswickba, ahol szombat este ismét előadtam, hogy az elkövetkező 7. és utolsó vasárnapon tele templom előtt tegyem rá a pontot az i-re. Utána Kiss Máté ferences plébános, nagyon jó és bennünket értő testvérünk, eladta még könyveim maradékát, míg engem gyóntatószékbe hívtak, ahol is, életemben először, angol nyelven mondtam, amit mondani tudtam. Vacsora után kivittek a Kennedy Airportra, s másnap kora délután — ismét Amszterdamon keresztül — már idehaza is voltam.

Utam előtt Mártától kaptam egy fényképezőgépet — „Ezzel a hülye is tud fényképezni!" bíztatással —, Barnától pedig egy szép, üres naptárkönyvet. Fényképeztem az előbbivel, naplót írtam az utóbbiba..., s a fenti sorok úgy tekinthetők, mint előgyakorlat egy csupa fénykép útinaplóhoz, melynek kiadásáért egyelőre még nem versengenek hazánk és a nagyvilág leghíresebb kiadói, de a fényképek — albumba ragasztva s nem szöveggel — már megtekinthetők.

JEGYZŐKÖNYV

Hogy miről beszéltem az 50 nap alatt inkább ennél több, mint kevesebb alkalommal? Eszembe jut az egyszeri kispap, akitől megkérdezték, hogy miről fog szólni próbaprédikációja... „Krisztusról általában!" — válaszolta. Hogy mit tapasztaltam annyi és annyi emigránssal beszélgetve? Félek, hogy elsősorban arra volt fülem, ami összhangban volt azzal, amit én a hazai állapotokról gondolok. Az emigránsok „idehaza" élnek...: sok hazai dologról ők tájékoztattak engem. Itthon megjelent írásokról, s videón hazai TV-előadásokat is bemutatva. Nagy kár, ha a kormány nem tesz meg minden lehetőt azért, hogy hazajöjjenek... — bizony hasznunkra lehetnének! Azt hiszem, megtermékenyültem előadásaim megformálásától is (sohasem olvastam fel leírt szövegeket!), hozzászólásaiktól is. Ezután megírandó dolgaimon talán észlelhető lesz az 50 nap hatása.

A legtöbbet ismét a hutteri testvérektől kaptam, ahol a „hetek" noviciátus-élményhez, ha keményhez is, juthatnak. Az ő Isten Országa kísérletük változatlanul inspiráló számomra Amit ők adtak, azt szeretném elsőül is közkinccsé tenni. Az alábbiakban olvashatjátok annak a *Jegyzőkönyvnek* a fordítását, amelyet kezembe nyomtak. Dr.Ludwig Weimer teológiai magántanár 1989 augusztusában Münchenben felvett

jegyzőkönyve az Újhutteriek Alapelveiről.

1989. augusztus 4. és 5. napján alkalom adódott, hogy európai útja kapcsán megbeszéljünk Hans Meier-rel egy disszertációt (Stieglitzét a hutteriek tanításáról), melynek nyers fogalmazványát Meier tanulmány tárgyává tette. Hans Meier 1901-ben született Svájcban, foglalkozására nézve mérnök. Mint pacifista és keresztény az Arnold Körhöz tartozik, s mint kortárs kitűnő információkat képes nyújtani Eberhard Arnold gondolkodásáról. Nemcsak azért volt érdekes ez a beszélgetés, mert hutteri reagálást adott arra, ahogyan egy katolikus az ő teológiájukat bemutatja, hanem azért is, mert Hans Meier e két nap során a disszertáció menetét követve gyakorlatilag a hutteriek összes fontos hangsúlytevését szóba hozta. Összefoglalta — 60 esztendő távlatában és a sokféle támadásra adott válasz perspektivájában — azt, ami ősi legsajátjuk, és középpontba rakta — együttélésük és együttgondolkodásuk tükrében — az arnoldi teológia személyfölöttijét. Az alábbiakban értelemszerűen rendszerezzük, amiket Meier előadott, javarészt megközelítően szó szerint adva vissza gondolatait. A Birnbach-i Michaelhof (hutteri faluközösség: „testvérudvar") volt a beszélgetés színhelye, s részt vettek benne Thomas von Stieglitz és Ludwig Weimer, akik Münchenben az Integrierte Gemeinde tagjai.

A testvérudvarok (Bruderhöfe) és a többiek

Tanúbizonyságtevésük abszolút útján (tiltakozásjeleik: vagyonközösség és pacifizmus) a „testvérudvarok" szembesíteni akarnak az evangélium kérdéseivel mindenkit, még a legelkötelezettebb katolikus csoportokat is. A legbarátságosabb módon és közvetve, de rangra és névre nem tekintve szembesítik a kérdésekkel minden látogatójukat és ismerősüket, legyenek azok akár papok, akár kibbuctagok.

Ezt képviselik: Egyes katolikusok élhetik ugyan az igazságot, de az egyház csak félig-meddig, mivel tiszteli az államot, s ennek folytán követi azt, ami antikrisztusi.

Ezt képviselik: Nem az a kérdés, hogy keresztény vagy-e, hanem az, hogy *teszed-e,* amit mondasz. A szellemek a

gyümölcsökről ismerhetők fel. E gyümölcsökre kell rákérdezni a keresztényeknél, és a politikában is. (Maga az ismert vallásos szocialista, Ragaz is egyedül maradt, nem élt és nem dolgozott másokkal közösen. Hans Meier ezt mondta neki: Amit mondasz, közösséghez vezet. De akkor mért nem élsz közösségben?)

A hutteri életforma kritikusainak így válaszolnak: Bárcsak tenné a világ legalább azt, amit a hutteriek tesznek, mielőtt megteszi a maga jobb javaslatait arról, hogy miként kell élni.

E. Arnold a világ összes mozgalmaiban és vallásaiban azt igyekezett megtalálni, amit azokban általuk Isten indított és kifejezett (a buddhizmusban is). Ugyancsak Arnold mondta: Azért élünk közösségben, hogy másoknál megtaláljuk a hamu alatt a tüzet.

A testvérudvarok és Izrael

Izrael a keresztényeket a „salom” fogalmára tanítja. Jézus volt a Salom-hozó. A „salom” annyi, mint sértetlenség, egység az egésszel, töretlenség. A modern Izrael ezt tanítja: az együttdolgozás lehetővé teszi a paradicsomot a pusztában. Mivel azonban mindegyikük, a zsidó és a palesztin, a maga államát akarja, ezért nem akarnak salomot. A kibbuc-mozgalom nem más, mint „Izrael maradéka”, de ez is zárójelbe teszi az Istent.

Miután a kibbuc-mozgalom és a testvérudvarok képviselői találkoztak egymással, egy zsidó vezető ezt mondta: A hutteriek és a kibbuchoz tartozók már rokonok, valahogy úgy, ahogyan egy széles folyó két partja. Hans Meier — felhasználva az Isten népe ökumenéjének hutteri szemléletét — így válaszolt: Nem. Most van két part, de a forrásnál, ha mind a ketten a forrás felé mennek, ez a kettő egy lesz.

Isten Országa — egyház és szekták, misszió

A hutteriek nem mondják: Mi vagyunk az Isten népe. Még azt sem mondják: Isten egyik népe vagyunk. Hanem ezt mondják: Bennünket meglátogatott Isten népének a Lelke. Mi elhullhatunk. Azaz nem tekintik magukat a Krisztus Országához tartozóknak — az üdvösség-birtoklás értelmében, hanem különböztetést téve beszélnek: A Krisztus közössége megkeresi a tényleges közösséget. Másképpen is mondják: Mi, a tényleges közösség, keressük az igazságot. Ezt mondják: A testvérudvarokban is ott van a gonosz és az antikrisztusi mint veszély. Éppen ezért: Mi nem vagyunk a Krisztus közössége, mi csak éljük a közösséget, de ez a közösség nincs a birtokunkban, s ez a közösség nem tartozik hozzánk. Engedelmesnek kell lennünk e közösséggel szemben. Isten népe nem kezdete az Isten Országának, hanem csak hírnöke, csak tanúja annak.

Miközben íly módon túlságosan is óvatosan elhatárolják magukat a khiliasztikus félremagyarázástól, olyan missziós elveket vallanak, melyek teológiai megkülönböztetéseik erejében elhatárolják őket a prozelitizmustól. Ezt mondják: Mi csak azokat tudjuk összegyűjteni, akiket Isten felébresztett. Mi nem akarjuk az embereket szavunk erejével megtéríteni, s a felébredést nem akarjuk mi magunk csinálni, létrehozni. Mi nem akarjuk azokat az embereket meggyőzni, akiket Isten még nem érintett meg. Ennek ellenkezőjét tenni egy volna azzal, hogy a gyöngyöt a disznók elé hajítjuk.

Keresztelés alkalmával nem azt mondom, hogy „megígérem”, hanem ezt: Isten hívott engem, azaz meghívottnak tudom magamat. Először jön az Isten cselekvése, és csak ezután jön, csak ezután lehetséges: „Hát akkor neked is hűségesnek kell maradnod!”

A hívőkből *és* (nyilvános) bűnösökből álló ecclesia mixta (vegyes egyház) el nem fogadható. A bűnöst azonnal megszólítják. Az elmenőt nem tekintik többé testvérnek. Azzal a céllal, hogy megmentsük, mondjuk neki: „Te elhullottál.” Kitartóan emlékeztetjük meghívására; mégpedig éppen azáltal, hogy most már nem lehet a testvérünk. Megmutatjuk neki, hogy kizárta önmagát. Iránta érzett szeretetből mondjuk meg és mutatjuk meg neki ezt. Ha megpróbálja igazolni magát azzal, hogy Isten utólag változtatott hívása tartalmán, és ez számára nyilvánvaló, akkor mi ezt mondjuk: „A mérce ez: engedelmeskedni a hívásnak és a közösségnek.”

A kínos eseteket így oldjuk meg: Ha újraházasodott jön a testvérudvarhoz, együttélhet velünk a testvérudvar peremén, de marad a szabály: El kell hagynotok egymást! Hogyan lehetne béke a nagyhatalmak közt, ha a házaspárok nem képesek bizonyságot tenni a békességről? Az összetört házasságot újra kell gyógyítani, hogy újra adva legyen az egész-ség, a sértetlenség, a salom.

Demokratikus gyülekezet és teokratikus szellem, a szinodális és személyes elem, hivatal és engedelmesség

Amit Arnold akart, nem a demokratikus gondolattal volt azonos, hanem a teokratikussal. Az egyenjogúság téves valami, mert benne rejlik a „jog”, amit mi, hutteriek elutasítunk. Bár politikusok vagyunk, de az Isten Országának a politikusai. Amit kifelé érvényesnek tekintünk, az mindenekelőtt a közösség belső terében érvényes. A Szent Lelket sohase éltük meg diktatúrának, hanem az a tapasztalatunk, hogy a Szent Lélek visszahúzódik onnét, ahol más szellem jut uralomra.

A szívnek meg kell éreznie, hogy Isten akarja azt, ami javaslatként jelentkezik. Megtörténik, hogy a kis körökben előzőleg átbeszélt döntéseket a gyülekezet nem fogadja el... — nem egyszer *egyetlen* ellenszavazat folytán. Eggyélevést kívánunk, nem pusztán szavazást. Az óhutteri gyakorlatból ismert szavazást az újhutteriek gyakorlata még nem alkalmazta a döntéshozatalban. Az óhutteriek ismerik a többségi határozatot, az újhutteriek csak az egységet fogadják el. Az óhutterieknél az asszonyok nem szavaznak, az újhutterieknél már igen. Egy alkalommal, presbiterválasztás során egyetlen egy női szavazat szembefordult a közakarattal, s végül neki adtak igazat. Ami a feminizmust illeti: a nő a nyak, s forgatja a fejet, ahogy akarja, ha a fej a férfi. Igent mondani a szív rábólintása nélkül helytelen dolog — ez a mi tapasztalatunk. Az egyetakarásért vívott harc módja megkülönbözteti az újakat az óhutteriektől, akiknél elegendő a többségi határozat. Ilyesfajta okokból tekintik az óhutteriek Istentől küldött megújulási lehetőségnek az Arnold-embereket.

A pesbiter csak kifejezésre juttatja azt, ami a közösségben él. Ez sokkal inkább „expresszionizmus”, mint „impresszionizus”. A presbiter azt az egységet fogalmazza meg, amely mindig egység Krisztussal, s éppen ezért egyetlen akaratot kell tükröznie. Csak azt fogalmazzuk meg, amit a Lélek már élővé tett. Nem az ordináció (a szentelés) beszél, hanem a Lélek abban, akit ordináltunk (felszenteltünk). Ha nem ez történik, akkor letesszük azt, akit megválasztottunk. Hallgatok a presbiterre, de nem engedelmeskedem neki, ha a szívem nem rezdül vele együtt. Az

engedelmesség ezt jelenti: nem azért teszem, mert az, akit ordináltunk, mondja, hanem azért, mert érzem, hogy helyes az, amit mond. Fennáll a veszély, hogy egy presbiter vezet, ahelyett, hogy vezetni hagyná magát. „Ha nincs ott a Lélek, be kell fognia a száját!" — mondta E. Arnold („befogni a pofáját"), s ezt kell mondania: „Nem tudom." A *cselekvés*ben tapasztalom meg, hogy Isten akarata igaz.

Szentségek

(Úgy látszik, mintha a keresztség egyúttal felvétel volna a hutteri életformába, olyasvalami mint a fogadalom a szerzetesrendekben; de a hutteriek tiltakoznak — más okból — a „fogadalomkeresztség" megjelölés ellen:) Jobb, ha „hitkeresztséget" mondunk, mert itt nem a jövőre vonatkozó ígéretről van szó, mint emberi teljesítményről, hanem igentmondásról a hívásra; valamiről, ami már itt van. Jól mutatkozik meg ez, ha egy testvér elmegy, és azt mondja, hogy Isten most máshová hívja őt. Igen ám, csakhogy a keresztsége a hutteri életformára szólt.

Előbb van a hit, és csak utána következik az ígéret, mint a hitkeresztség következménye. Ez az ígéret Isten színe előtt kijelenti, hogy a megkeresztelendő, illetve a megkeresztelt meg van híva erre az útra. Az ígéret döntés az Isten hívása mellett. Ha Isten nem hívott Téged, akkor hagyj fel a dologgal. Enélkül az egész csak szalmaláng. Nem lelkesedésen fordul a dolog. Háromszor is megkérdezzük a megkeresztelendőt: Van hivatásod? Nem azt kérdezzük, hogy akarsz-e... Csak ezután következik az ígéret. A keresztség csak egybegyűjti azokat, akiket Isten már meghívott.

A hutteri kolóniákban felnövekvő fiataloknál más a megtérési szituáció, mint a kívülről jövőknél, de azért náluk is szükséges a megtérés; pl. főleg abban, hogy ne gondolják magukat különbeknek velük egyidős társaiknál, a pöffeszkedést le kell győzniök.

A teológiát nem szabad feldarabolni: keresztség előtt, keresztségkor, keresztség után; vagy: Isten cselekvése, ember cselekvése. Így éljük meg, amit mondunk.

Az úrvacsora kifejezi, hogy Krisztus teste vagyunk. Nem mágikusan, az evés által leszünk azzá. Az úrvacsora csak kifejezi azt, ami vagyunk.

Hogy a bűnbánattartás „szentségi jellegű"-e, azt óvatosan békén hagyják, és csak ennyit mondanak: Tarts bűnbánatot!... és mi újból magunk közé emelünk. A bűnbánattartás (gyónás) ennyit jelent: Megállapítjuk, hogy Isten a bűnösnek megbocsátott. Mi ezt nem tehetjük Isten helyett, csak megállapíthatjuk, hogy Isten ezt megtette. Valahogy úgy, ahogy a levélre aláírás után kerül rá a pecsét — így mondjuk ezt mi, hutteri testvérek.

Kezembe nyomtak Deer Spring-ben még egy *Ratzinger*-szöveget is, ami mutatja nyitottságukat.

*

Bennünket, az apostolságra létrehozott Bokrot is elgondolkodtathatják a szöveg megállapitásai. Ime:

„Ebben az összefüggésben nem érdektelen emlékeznünk arra, hogy az apostoli korszak lezáródása után a régi egyház, mint egyház viszonylag kevés közvetlen apostoli tevékenységet mutatott. Nem volt sajátos stratégiája a pogányoknak szóló hithirdetésében, s ennek ellenére az ő koruk lett a legnagyobb missziós eredmények kora. Az antik világ kereszténnyé levése nem az egyház megtervezett tevékenységének az eredménye, hanem a hit helytállásnak a gyümölcse volt, ahogyan ez a gyümölcs a keresztények életében s az egyház közösségében láthatóvá lett. A szemtől szembe megtapasztalhatásra hívtak és — emberileg szólva — ez volt a régi egyház misszionáló ereje. Az egyház életközössége részvételre hívott ebbe az életbe, s ebből aztán már következik az az igazság, amelyből az az élet fakadt.

Ezzel szemben az újkor aposztáziája abból adódik, hogy megszűnt a hit verifikációja a keresztények életében. Ebből adódik a mai keresztények nagy felelőssége. A hit hivatkozási pontjaiként, Istenről tudókként kellene jelen lenniök, életükben a hitet mint igazságot kellene megmutatniok, hogy ilyen módon utat mutathassanak másoknak" (Auf Christus schauen).

BOCSÁNATKÉRÉS ÉS REMÉNYSÉG

Egyik beszélgetésünk során megkérdeztem Klauséktól, kért-e már egyházunkból valaki bocsánatot tőletek az általunk elégetett és halálra kínzott vértanúitokért. Senki — válaszolták. Életem egyik feladatának tekintem, hogy ez megtörténjék. Kevés, amit most tehetek, de ezt megteszem:

Hutteri Testvérek, testvéreink Jézus Krisztusban, bocsássatok meg nekünk, katolikusoknak azokért az istentelenségekért, amelyeket valamikor tettünk Veletek. Ezt most csak én mondom, egy katolikus pap a sok százezerből. De hiszem, hogy a Bokor tagjainak a szíve velem együtt mondja Nektek ezeket a bcsánatkérő szavakat.

Beszámolómat a remény hangjával szeretném befejezni. Utamat nagyrészt reformátusok szervezték. A katolikus papok mindenütt testvérként fogadtak. Templomaikban katolikusok százaival rezdültem együtt — Jézus gondolataira, hirdetett Országára igent mondva. New York Citynek First Hungarian Reformed Church-ében református magyarok és papok előtt „palástban" tehettem bizonyságot Jézus evangéliumáról. Az általunk máglyahalálra ítélt Hutter Jakab követőinek Deer Spring-beli házában a szobám ajtaján „Dear George Brother" feliratot találtam. A három napos lelkigyakorlaton a „hetek" evangéliumi tisztánlátás tekintetében a Bokornak, de a jézusi szeretetet illetően a hutterieknek adtak több pontot.

Mit következtetek mindebből? A közös keresztény Krédót: Hiszek az egy... egyházban. Jézus egynek akarta a maga „kahal"-ját. Bűneink megosztották, de hitünk és szolgáló szeretetünk újra eggyéteheti, ha mindannyian felismerjük az egység elvét: a minden embert átölelni akaró

lábmosó szolgálatot,
javainkat közössé tenni akarást,
s az erőalkalmazás minden fajtájáról lemondani tudó szelídséget,

azaz a közös jézusi örökséget. Mert ez a Jézustól tanított szeretetfogalom, ez volt — Ratzinger idézett szavaira is gondolva — a régi és még egyetlen egyház pogányokat Jézushoz elvezetni tudó hitének tartalma és a pogányokat az egyházba vonzó ereje.

Bulányi György

Levél Amerikából

(A hutterieknél tartózkodó „hetek” egyikének tájékoztatója közösségvezetője részére)

Kedves Náci!

Az ember mindig mástól kapja az első levelet, mint gondolná. Eleinte én sem figyeltem nagyon, a 6 hónap rettenetesen hosszúnak tűnt, főleg miután láttam, hogy itt a fő tevékenység az éneklés, amihez én nem értek.

Mikor megkérdezik, miből áll a Bokor tevékenysége, és én azt válaszolom, hogy szelllemi téren tudunk sokat felmutatni írásainkban, akkor csak csóválják a fejüket. Hogy jobb képet fessek magunkról, inkább Bandi bácsi alkoholistamentő dolgairól, a sörédi fogyatékosgondozásról, Melindáék karitász-tevékenységéről beszélek, de lehet, hogy nem ez a jellemzőbb ránk.

Visszatérve a szellemiekre, nagyon érdeklődnek a dolgaink iránt: karácsonyra lefordítottuk a kék könyvből a Régi írást, nagyon tetszett nekik. Be akarják tenni az újságjukba, de arra nem mutatnak hajlandóságot, hogy ők írjanak. Lehet, nem is fontos ez a közösségnek, elég ha az erre kijelölt, választott emberek teszik ezt. Mint ahogy mindenki teszi azt a feladatot, amit a közösség — képességeit figyelembe véve — rábízott. És ha holnap azt mondják: átköltözöl a másik faluba — fogja a könyveit és indul. Ott is testvérek között lesz. Ahogy ezt érezzük mi is, nemcsak Pleasant-Vien-ban, hanem bármely más faluban, ha átmegyünk oda.

Néha csodálkoznak, ha az imádságról beszélgetve azt mondom, mi szoktunk közösen imádkozni, mindenki a másik után. Szerintük erre nincs szükség: ha imádkozol, menj be a szobádba, zárd be az ajtót. Talán a családban imádkoznak: férj–feleség közösen. Nem hiszem, hogy ezt meg szabadna tanulnunk. Ezt csak azért írom, hogy lásd: nem a tökéleteset jöttünk megtanulni és átvenni.

Összehasonlításképpen néhány gondolat a hutteriekről és rólunk, s hogy valami fonalam legyen: az életharmónia 7 gerezdje alapján:

Lelkiélet

A nagy közös imádságok abból állnak, hogy a vezető (az egész egyház, illetve 20. században alapított felének vezetője) imádkozik a közösség nevében, ezt közvetik rádión minden faluba, Európába kazettán küldik a két ottani faluba.

Imádkozzál egyedül a rejtekben, ez csak rád és Istenre tartozik.

Istentisztelet nincs. Évente kétszer ünneplik meg az Úrvacsorát. Most volt 30-án, hogy miért pont 30-án, nem tudom. (De erre csak tagok mehettek, mi nem mehettünk.)

Szellemi élet

Egyszer voltunk bibliaórán. Elég gyér volt az érdek-

lődés. Ez is csak kb. 2 hónapja van, mióta egy New York-i utcai prédikátor csatlakozott a közösséghez. Bizonyos Braderhood meetingeken (tagok számára) alapítóik, nagy gondolkodóik írásait olvassák. Itt van lehetőség közbeszólásra, kérdésre. Ilyenen még nem voltunk. Írásaink iránt érdeklődnek, de korántsem helyeznek akkora hangsúlyt a szellemi életre, mint az intellektuális emberekből álló Bokor.

Közösség

Számukra mi csak mozgalom vagyunk, amit ők csinálnak, az a közösség. Együtt élni, dolgozni. Együtt imádkozni csak a fent említett módon. Együtt gondolkodni szintén. A választott vezetőknek engedelmeskednek, szinte vakon. A választáshoz viszont a 6 falu összes megkérdezettjének beleegyezése kell. Egy ember megvétózhatja a dolgot. Vezető leváltásáról nem hallottam. Legfeljebb az öreg átadja helyét egy fiatalabbnak. A mi fogalmaink szerinti 10–12 fős kisközösségek nincsenek.

Karitász

A munkával megkeresett pénzt karitász-célokra fordítják, pl. folyamatosan osztanak ételt New Yorkban is, valahol máshol is. Kampányszerű dolgok is vannak. Karácsony előtt az amerikai légierő belorusz gyerekeknek vitt élelmiszersegélyt, ebben az ő adományaik is benne voltak. Egy csoport éjfél után ment pakolni a reptérre. Bejárnak kórházba énekelni, beszélgetni, ugyanúgy börtönökbe is. Van olyan tagjuk is, akit így ismertek meg börtönlátogatás során. Mi is sütöttünk karácsonyra a bebörtönzötteknek süteményt. (Péter és én a konyhán.) Kisgyerekek meleg ruhát pakoltak a hajléktalanoknak. Szóval ebben a tekintetben van mit tanulni. Akkor is, ha kisrepülőt is vettek, amiről hónapok után is folyik vita.

Apostolkodás

A karitászból kifolyólag az ott említett helyeken kerülnek kapcsolatba az emberekkel. Tehát egy karitászon alapuló hirdetés a jellemző. Továbbá úgynevezett nyitott napokon (színdarabok, éneklések) meghívják a szomszédokat, előadás után beszélgetnek velük. Nem tudom, ez mennyire hatékony, mindenesetre inkább érzem itt igaznak a hegyre épült város hasonlatot, mint otthon a Bokorban. Aki viszont tag lett, nagyon ritkán megy el innen. 5 évig megtehetné minden gond nélkül, a pénzéhez addig nem nyúlnak. Felkészülési idő, noviciátus van. A Máté-evangélium végén szereplő mondatra azt mondják, a hirdetés valóban kimarad az életükből, de egyelőre nem tudnak jobbat, úgy érzik, ebben az életformában állnak legközelebb ahhoz, amit Jézus akart.

Család

Nagycsaládok vannak, bár 13 gyerekest még nem láttam, 12-est igen. A felnőtt gyerekek már nem a családdal élnek (általában), hanem másik faluban, másik családhoz tartozva. A családi életre túl sok idő nincs, reggel 3/4 8-tól este 6-ig munka van. Közben déli szünet 1-től 1/4 3-ig. Ez a családé. Szerda családi este. 5-ig dolgozunk, együtt vacsorázik a család. Különben közös vacsora az ebédlőben, gyerekek nélkül, természetesen a nagyobbak ott vannak. Szombat délután 1/2 4-ig van munka, utána a családé az idő. Vasárnap családi nap. A gyerekek 1/2 éves kortól közösen nevelődnek az ún. Baby-house-ban, majd óvodában, iskolában. Kis, 7–10 fős csoportokban foglalkoznak velük.

Családalapítás: Általában belülről. Mindenki ismer mindenkit, ha össze akarnak jönni, szólnak a vezetőnek, ezután szabadabban lehetnek együtt. Kintről nehéz ide beházasodni. Vagy taggá kell előbb lenni, vagy a tagnak kilépni. Ha nem tagok mindketten, nem élhetnek a faluban. Érdekes módon sokan elég későn szánják rá magukat a házasságra. Házigazdám pl.36, felesége 35, legidősebb gyerekük 5 éves. A gyerekek is Wooderestben születnek, csak veszély esetén a kórházban.

Az öregekre különleges figyelmet fordítanak, amit csak tudnak, megadnak nekik, hogy érezzék, még mindig hasznosak a közösség számára. Motoros tolókocsit, elektromos autót a falun belül (legnagyobb távolság 300 méter). Tolókocsihoz kötött, beszélni alig tudó, egykor a kötzösségért nagyon sokat tett öreg vezetőt mindig más hívja vacsorára, nem kényszerből, hanem — érződik rajtuk — örömmel ülnek vele egy asztalhoz és próbálják megérteni, amit mond.

Munka

Néha sok. Még 24-én is dolgoztunk délelőtt. De ha arra gondolok, ki kap belőle ételt, lehet, hogy nem sok. Mindenkinek megvan a maga feladata, Amit, ha kell, otthagy és beáll a másik helyére. Az asztalosműhely vezetője is beáll a gyalugép mellé, ha az ott dolgozónak éppen WC-re kell menni. Nem a gépet állítja le. A falu vezetője is be szokott jönni néha, nem teljes időre ugyan, és beáll a fúrókhoz nehány órára. De, ha kell, az egész műhely a konyhára megy tésztát gyúrni, nemcsak mi, hanem a fizetett alkalmazottak is. Ez a műhely Neked biztosan jobban tetszene, mint nekem. Szinte minden automatizált, elég nehéz tévészteni. Nekem azért sikerül. Kevés ember dolgozik a falun kivül, ők egy mentőállomáson adnak ügyeletet. Emellett természetesem dolgoznak a faluban is.

Első nekifutásra ennyit. Nem szeretek hosszú leveleket írni.

Mindenkit szeretettel üdvözöl és sikeresebb új évet kíván

Feri

1991. december 31. $17^{10}/23^{10}$

Elhallgattatva!?

Bizonyos előrejelzések szerint ez év júniusában ***Hans Küng*** *Magyarországra látogat. No és akkor mi van? — kérdezheti az a katolikus hívő, aki csak a hivatalos magyar katolikus sajtóból tájékozódik. Hogy az ilyen tudnivalók és a felnőtté válni akaró hívőket alapvetően érintő kérdések ne maradjanak megválaszolatlanul, rövid életrajzi ismertetés után a katolikus szimfóniából kihagyhatatlan szólamot képviselő német teológus két, időközben megjelent írását adjuk közre.*

Hans Küng 1928-ban a svájci Sursee-ben született. 1948–1955 között Rómában a pápai Gergely Egyetemen filozófiát és teológiát tanult. 1954-ben pappá szentelték, 1955-től tovább folytatja tanulmányait a Sorbonne-on és a párizsi Institut Catholique-on. 1957-ben teológiából doktorál. 1957-től 1959-ig Luzernben az Udvari templomban gyakorló lelkipásztor. 1960-ban meghívják a Tübingeni Egyetemre a fundamentálteológia professzorának. 1962-ben XXIII. János pápa hivatalos zsinati tanácsadóvá nevezi ki. 1963-tól 1979-ig a dogmatika és az ökumenikus teológia professzora, valamint az Ökumenikus Kutatási Intézet igazgatója. 1979. június 15-én a Hittani Kongregáció II. János Pál jóváhagyásával közzéteszi: „...a Kongregáció feladatának megfelelően köteles a következőt kijelenteni: Küng professzor írásaiban eltér a katolikus hit igazságának teljességétől. Ezért nem számíthat katolikus teológusnak és mint ilyen nem taníthat." (Bővebbet lásd a Mérleg 1980/1 számában 43–78. oldalakon. Csak röviden emlékeztetünk a Bokor bázisközösségekben szamizdat gépelmény formájában közzétett írására: Miért maradok katolikus?) Az elhallgattatás és választnélküliség tizedik évfordulója alkalmából a Kirche Intern (független katolikus osztrák havi folyóirat, Rudolf Schermann főszerkesztésében) 1990 áprilisi számában Francesco Strazzari interjúját közli, melyben Küng többek között a következőket mondja: „Majd 12 év után már senki sem vár sokat ettől a pápától, mert megtapasztaltuk, hogy képtelen megváltozni... megmaradt a lengyel »paradigmában« (gondolkodásmintában), és hű segítője, Ratzinger biboros is a középkorba akar visszatérni... Többször hangoztattam, hogy személyesen szeretnék találkozni a pápával... ott és úgy, ahol és ahogy ezt ő akarja. Semmi válasz!... Mit tehetek hát? Bízvást tovább dolgozom és egyre újabb kérdések felé fordulok." 1980 óta az egyetemi karoktól független teológiai professzorként tanít a Tübingeni Egyetemen, és ugyanott igazgatója az Ökumenikus Kutatási Intézetnek. Számos könyve jelent meg, társkiadója különféle folyóiratoknak és több egyetem díszdoktora.

(—elká—)

Hans Küng írásaiból:

Ábrahám — három világvallás ősatyja

Védőbeszéd az ökumenikus trialogus mellett

Hogy tárgyilagosan közelíthessük meg a három világvallást, a következő kérdéssel kezdjük: Mi a közös e három vallásban, melyek mindegyike a Közel-Keletről származik? A válasz csak így hangozhat: e vallásokat elsősorban egy név — Ábrahám — egyesíti.

Ábrahám a zsidóságban

A zsidó hagyomány a történelem folyamán Ábrahám jelentőségét egyre növelte, Isten „szolgájából" Isten „barátjává" tette őt, „kinek hírneve senkiéhez sem hasonlítható". A későbbi zsidóság Ábrahám életét egyre inkább feldíszítette legendákkal és erényekkel, tisztelték állítólagos sziklasírját Hebronban, mely ma az arab-moszlim térségbe esik. Két saját apokrif (titkos szerzőjű) írás keletkezik róla, az egyik kiválasztásáról és kinyilatkoztatásairól (az „Ábrahám apokalipszise"), a másik a Paradicsomba tett utazásáról és haláláról, mely egyben a vendégszeretet dícsérete (az „Ábrahám Szövetsége").

Ezeknek az írásoknak a hordozói minden bizonnyal esszénus szerzők voltak. De azt az embert, akit a héber Biblia emberi gyengeségeivel együtt olyan szimpatikusnak rajzol meg, aki ügyes csaló módjára gyakorlati életében többször is húgának adja ki a feleségét, aki ugyanezen feleségétől — Sárától — hajtva másodfeleségét, az egyiptomi Hágárt fiával, Izmaéllel együtt (aki egyébként a moszlimok ősatyja) betűszerint a pusztába küldi, aki mellékfeleségeinek fiait ajándékokkal intézi el és kiutasítja házából, nos ezt az Ábrahámot a történelem folyamán — kivételek erősítik a szabályt — egyre inkább nemcsak a szerénység, irgalom és vendégszeretet erényének, hanem általában minden erények megtestesítőjeként ünneplik, mely erényeket utódainak csak utánozniuk kellene. Igen: Jézus, Sirák fia könyve Ábrahámot már „sok nép atyjának" nevezi.

A rabbinikus zsidóságban aztán Ábrahám minden időkre kiemelkedő üdvözítő alakká válik. A Talmud szerint Ábrahám, aki jóval a Sinain bekövetkezett kinyilatkoztatás előtt élt, már ebben az életében nemcsak a leírt, hanem a szóbeli Tórának is minden törvényét megtartotta. Sőt merészen azt állítják, hogy a világ és minden ember teremtése Ábrahámnak és az ő érdemének köszönhető. Az előtte volt nemzedékek csak azért állhattak fenn, mert egyszer lesz Ábrahám és ő hordozza az utána következő nemzedékeket is.

„Ábrahám gyermekei" — ez most már ténylegesen az izraeliták kizárólagos kiváltsága. Izrael „Ábrahám ivadéka", és „Ábrahám Istenének népe" áldásának foglalatává kellett, hogy váljék, az Ábrahám-történetnek ez az eredetileg egyetemes látóhatára az egyetlen nép kiválasztása mögött gyakran majdnem teljesen háttérbe szorult. Mind a mai napig megemlékeznek nevéről a liturgiában, különösen Újév napján és a középponti zsidó imának, a tizennyolc kérés imájának első dicsőítésében. De azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy egyes rabbik is lelki, hivő, bensőséges értelemben fogták fel Ábrahám-gyermekségüket — teljesen hasonlóan a kereszténységhez.

Ábrahám a kereszténységben

Az Ószövetség egyetlen alakját sem említi az Újszövetség (Mózestől eltekintve) olyan gyakran — több mint 70-szer —, mint az övét. Ábrahám üdvtörténeti jelentőségét ugyanúgy elismerik, mint azt, hogy Izrael Ábrahám gyermeke. A gazdag ember és a szegény Lázár lukácsi példabeszéde teljesen magától értetődőnek feltételezi az Ábrahámhoz tartozást a halálon túlmenően is (az üdvösség mint pihenés Ábrahám kebelén). A zsidó környezetben keletkezett Jakab-levél is „Isten barátjának” nevezi Ábrahámot.

És mégis: már Keresztelő János prédikációja sem tekinti az Ábrahámtól való testi származást az üdvösség biztosítékának, inkább a megtérést követeli. „Metanoia”: most már minden ezen fordul. Most már nem a biológiai, hanem a lelki Ábrahámhoz tartozás a döntő! Most már Keresztelő János is éles gúnnyal megy neki — legalább is Máté evangélista szerint — minden zsidó fennsőbbségnek: ha szükséges, Isten kövekből is tud Ábrahámnak fiakat támasztani. Ugyanez az evangélium jegyzi meg vitázva, hogy a végső idők lakomáján a pogányok közül sokan fekszenek az asztalhoz Ábrahámmal, Izsákkal és Jákobbal együtt, míg egyesek az elsőként meghívott izraeliták közül kinn-rekednek.

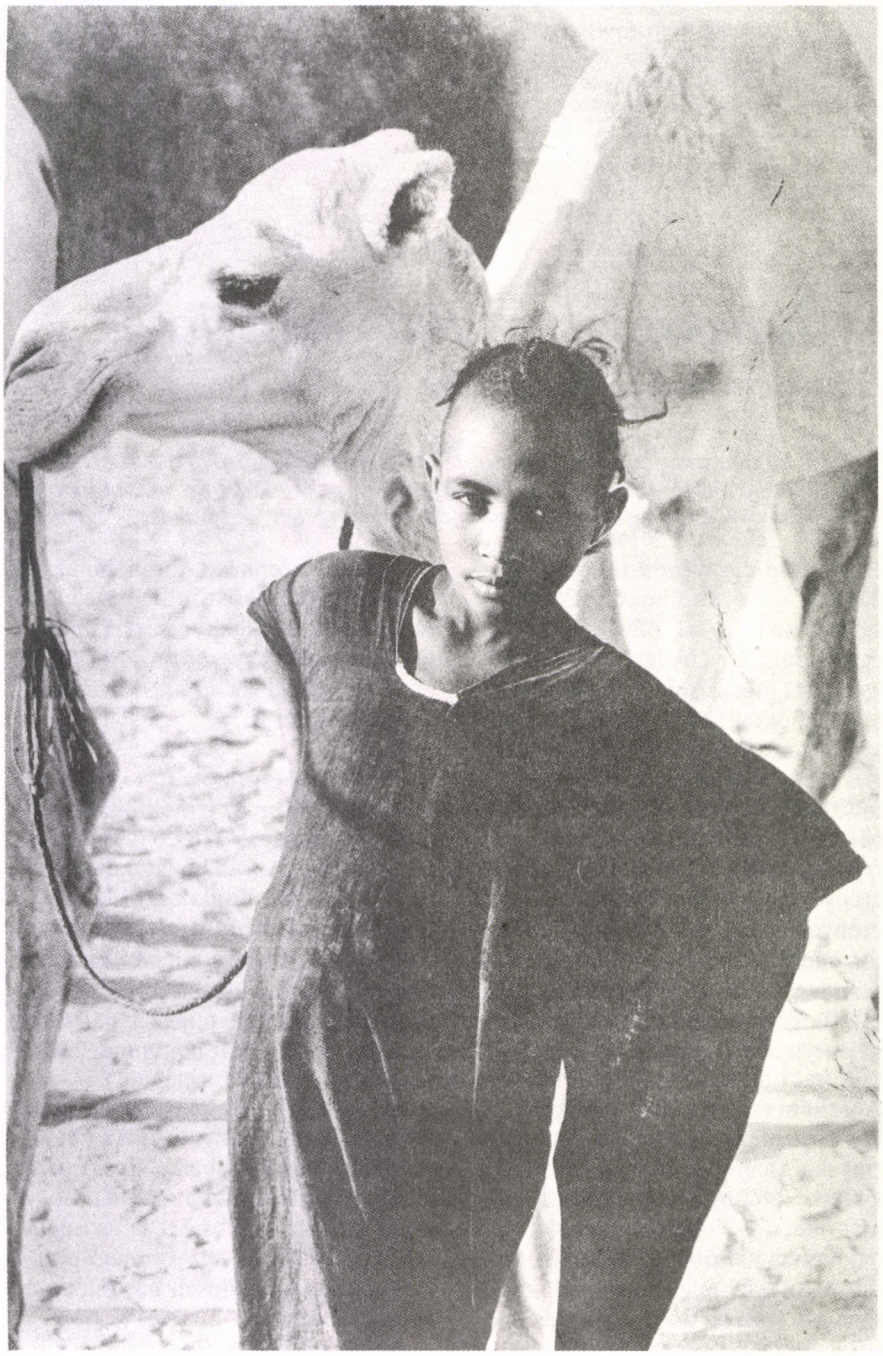

Később azonban mindenekelőtt Pál apostol volt az, akinek Ábrahám iránti minden nagyrabecsülése mellett el kellett utasítania az Ábrahámtól való testi származást mint az üdvösség kizárólagos feltételét, és kénytelen volt hangsúlyozni a lelki, belső Ábrahám-gyermekség lehetőségét, ahogy ő általában is a zsidólét belsőlelki formáját fogadta el. Ábrahám Isten előtt nem a törvény cselekedetei által vált igazzá, hanem — mintegy hivatkozással a Gen 15,6-ra — Benne bízó hite által. A két asszony, Hágár és Sára , valamint fiaik, Izmaél és Izsák történetét Pál merészen az Ó- és Újszövetség allegóriájaként értelmezi, mint a földi és az eljövendő Jeruzsálem, a zsidóság és a keresztény közösség előképét. Itt is ez a döntő. Pálnál nem a nemzedékváltás és parancsmegtartás (Ábrahám a Tóra előtt létezett) külsődleges-törvényes megtartásáról van szó, hanem Ábrahám lelki-bensőséges követéséről a rendíthetetlen hitben. Ábrahám a keresztények számára minden ember atyja, amennyiben azok ugyanúgy hisznek, mint Ábrahám, aki tehát minden hívő atyja, akár körülmetéltek azok, akár nem.

Az egyházatyák is foglalkoztak később homiliáikban és traktátusaikban Ábrahám alakjával, túlnyomórészt moralizáló vagy allegorizáló formában, persze közülük egyesek saját tanulmányt készítettek személyéről. Rendkívül gyakoriak, ugyanakkor a legkérdésesebb jelenséget mutatják azok a párhuzamok, melyeket a patrisztikus és a középkori írásokban és végül a reformáció írásaiban Izsák feláldozása és Jézus keresztáldozata között állítanak fel. Sőt, túl a középkori teológián és Lutheren, a múlt században a dán Sören Kierkegaard azt hitte, hogy Ábrahámot, aki hajlandó volt fiát feláldozni, a vak keresztény hit mintaképévé emelheti...

Ábrahám az iszlámban

Ábrahám (arabul „Ibrahim”) a Koránban is a második leggyakrabban említett bibliai alak Mózes után, feltűnő párhuzamokkal nemcsak a bibliai, hanem a Biblián kívüli, rabbinikus Ábrahám-ábrázolásokhoz. 25 szurában szerepel, sőt egy szura, a tizennegyedik, még a nevét is leírja. A korábbi szurákban Ábrahám mindenekelőtt úgy jelenik meg, mint aki harcol atyái és honfitársai bálvány-

imádata ellen, s mint ilyen az igazság szószólójának és nagy prófétának bizonyul. A későbbi medinai szurákban aztán előlép a korábban Ábrahámmal semmi kapcsolatban nem említett Izmaél, az arabok atyja. Ő támogatja atyját, Ábrahámot fáradozásaiban, hogy Mekkában a Kábát a tiszta egyistenhit istenimádatának helyévé tegye és zarándokhelyként felépítse. A Korán is „Isten barátjának” nevezi Ábrahámot, de mindenekelőtt az a fontos számára, hogy Ábrahám „nem volt sem zsidó, sem keresztény; hanem... (Istennek) odaadott hanif (a Koránban ez azonos jelentésű a moszlimmal vagy egyistenhívővel), és nem pogány volt.” Isten által kiválasztva Ábrahám volt az első, aki megtért az igaz Istenhez és ellenefordult minden bálványimádásnak. Elsőként gyakorolta az „Iszlámot”, a feltételnélküli alávetést Isten akaratának, különösen mikor hajlandó volt feláldozni saját fiát (Izsák nevét ez a hely nem említi, a hagyományos iszlám egzegézis itt Izmaélre gondol).

Így a moszlimok számára Ábrahám már korán az egy Isten nagy prófétája volt. Érthető, hogy ílymódon a zsidóság és kereszténység azon igényébe, miszerint egyedüli igaz vallásnak a magukét tartják, a Korán is belekeveredik. Ezen felfogás szerint ugyanis Ábrahám nem volt sem keresztény, sem zsidó, hanem az első moszlim. Egyistenhívő volt, akit Isten kiválasztott, jóval azelőtt, hogy a Tóra (arabul „Tawrat”) és az evangélium (arabul „Injil”) — a két másik, bár szent, de sajnos a zsidók és a keresztények által meghamisított könyv létrejött volna.

Az iszlám ezek szerint Ábrahám révén a legrégibb és ugyanakkor a legigazibb vallásként törvényesítheti magát, olyan vallásként, amelyet minden próféta tanított (mindegyikük ugyanazt a kinyilatkoztatást kapta meg ugyanis), s melyet legvégül Mohamed, a próféták igazoló „pecsétje” újólag és meghatározó módon kihirdetett, miután azt egy angyalon keresztül az egyetlen és igaz Istentől a zsidók és keresztények tévedései és kitekerései nélkül befogadta. Így aztán a Korán szerint az is világos, hogy Ábrahámhoz a moszlimok állnak a legközelebb, Ábrahám utódaiként egyedül ők a hamisítatlan istentisztelők. Sokat köszönhetnek neki: „nevüket” (Moszlim), hitüket, liturgiájukat Mekkában és ezzel istenközpontúságukat és egyetemességüket.

A zsidók, keresztények és moszlimok közötti „trialogus” szükségessége

A második, kevésbé örvendetes végeredmény: már az ilyen ártatlannak tűnő példán is, mint Ábrahám, világosan látszik, hogy itt a legnehezebb, a vallások között hevesen vitatott és politikai szempontból is kényes kérdésekről van szó, vagyis hogy itt mindhárom vallás legsajátabb azonossága forog kockán.

No de azt jelenti-e mindez, hogy a három vallás számára Ábrahám csak az első pillantásra jelenti a „közös vonatkozási pontot”, a második pillantásra azonban „a mindenkori vallási hagyomány folytán mindannak foglalatát is, ami ezeket egymástól megkülönbözteti és elválasztja”, úgy, hogy Ábrahám aligha tekinthető „a mai párbeszéd kiinduló pontjának”? Ha az ember jobban megnézi, Ábrahám — bár nem feltétlenül eszményi, de — nagyon is valós kiindulópontnak látszik ahhoz, amit ma zsidók, keresztények és moszlimok közötti „trialógusnak” — (új filozófiai képződmény) — nevezhetünk.

Harmadik pillantásra az is meglátszik, hogy Ábrahámra vonatkozóan a három vallás között sem teljes megegyezés, sem teljes nézeteltérés nem áll ugyan fenn, de megvan az az egymásrairányultság, amely a beszélgetést értelmesnek láttatja. Ugyan vane a három vallás közül bármelyiknek is joga Ábrahám iránt kizárólagos igénnyel fellépni? A tény, hogy Ábrahám mindhármuké, még ma is kihívást jelenthet mindhárom vallás számára?

A középkori vagy újkori zsidógyűlöletnek még a legrosszabb időszakában sem volna szabad a kereszténységnek teljesen elfelejtkeznie arról, hogy az Ábrahámra hivatkozó zsidóságból származott, és így osztozott vele — legalábbis a héber bibliát, a zsoltárokat és az istentisztelet sok héber elemét illetően (a „hozsanná”-tól az „amen”-ig terjedően).

Már Lukács és Máté két nagy Evangéliumában (Máté maga is a zsidóságból származott) Jézus családfája nyomatékosan arra emlékeztet, hogy Jézus, a Krisztus, Ábrahám utódja volt. És az az Isten, aki „szolgáját megdicsőítette”, nem más volt , mint „Ábrahám, Izsák és Jákob Istene”. Igen, ha a kereszténység — Pált követve — ragaszkodott is a bizodalmas hit általi megigazuláshoz, ugyanakkor semmiképp sem akart lemondani a jócselekedetekről. Pál éppen a hit következtében tette a szeretet cselekedeteit. Végül — a János-evangéliummal együtt — különösen a már említett Jakab-levél húzza alá a cselekedetek szükségességét rendkívül élesen, az olyan „hittel” szemben, mely csak tétlen megvallásból áll.

De megfordítva, a zsidóságban is hangsúlyozzák a rabbik Ábrahám hitbéli engedelmességét. És ők sem kötik Ábrahám ígéreteinek örökségét kizárólag a testi leszármazáshoz. A Korán a maga érvelésével itt nyilvánvalóan telibe talált: mielőtt az első egyistenhívő „misszionáriussá” vált volna, kezdetben Ábrahám maga is az igaz hithez térő konvertita volt, még pedig sok évtizeden keresztül. Igen, a rabbik magyarázata szerint Ábrahám éppen késői körülmetélésével (99 évesen!) nyitotta meg minden időkre a nemzsidók számára is a lehetőséget, hogy átlépjenek a zsidóságba, s így nemcsak a zsidók, hanem a zsidóságba átlépett pogányok (prozeliták) előképévé és ezzel minden nemzetek ősatyjává vált.

Legalább ennyiben lehetséges egy ideig a zsidóság számára is Ábrahám lelki követése: „N. N., Ábrahám atyánknak fia” — mind a mai napig így szólítják meg a tóraolvasásra felkért konvertitát. Sőt! Azok a keresztények is, akik keresztények akarnak maradni, a mai zsidó teológia következtében a moszlimokkal együtt „Ábrahám fiainak” tekinthetők, amint azt David Flusser jeruzsálemi tudós megállapítja: „A zsidó vallásban a kereszténység (és az iszlám) léte úgy fogható fel, mint Isten Ábrahámnak tett azon ígéreteinek beteljesülése, melyek szerint sok nép atyjává teszi őt.”

A Korán minden külön tanítása ellenére sem lehet figyelmen kívül hagyni az iszlám szoros kapcsolatát a zsidósággal. A moszlimok hitükkel kapcsolatban ugyanazon ábrahámi eredetre hivatkoznak, míg fordítva, az izraeliták a maguk részéről a korai arabokkal közös eredetűeknek, rokonoknak érzik magukat. Történetileg tekintve legalább Salamon király korától számos bizonyítható gazdasági kapcsolat volt Kánaán országa és Arábia között, melyek Mohamed prófétá koráig fennmaradtak, mikor számos zsidó közösség élt Arábiában. Az iszlám koránegzegézis és történetírás ugyanis a héber Biblia vagy a zsidó Haggada minden gátlása nélkül

kiegészíti a Korán Ábrahámra vonatkozó kijelentéseit is, és visszahat a zsidó hagyományra és értelmezésre.

Maga a zsidó Biblia a zsidók és arabok közötti kapcsolatokra vonatkozó utalásoknak egész sorát tartalmazza. „Jób" és a „Példabeszédek" könyvébe számos arab szó került bele, és még a későbbi Misna is tartalmaz olyan fejezeteket, melyek leírják, hogyan viselkedtek a zsidók Arábiában. Így tehát nem kell csodálkozni azon, hogy a zsidók egész történetük során bizonyos rokonságba kerültek az arab kultúrával, úgyhogy a középkori zsidóság legvirágzóbb központjai éppen moszlim országokban tudtak kifejlődni, az abbasszidák alatt Irakban, a mór uralkodók alatt Spanyolországban és a Spanyolországból történt kiűzetés után az Ottománok alatt Isztambulban és Szalonikiben...

Eggyétevő alap

Az előbbi háttér ismeretében most már nyíltan kell feltennünk a kérdést, hogy túl a többé-kevésbé véletlen jellegű történelmi kapcsolatokon mi az, ami egyesíti a közel-keleti áramlatrendszer három vallását? Mi az, ami egyesíti a zsidókat, keresztényeket és moszlimokat? Mi az, ami — a három vallás minden önállósága mellett — a tudatba emelendő és ténylegesen újra megvalósítandó ábrahámi ökumené valóságos alapjának tekinthető? Mi az, ami már ma egyesíti a három ábrahámi vallást?

Csak együtt kell ülni az ökumenikus párbeszédeken a zsidókkal és moszlimokkal, szemben az indiai és kínai áramlatrendszer képviselőivel, hogy észrevegyük: minden vita ellenére mennyi közös van zsidók, keresztények és moszlimok között: Isten, ember, a világ és egyáltalán a világtörténelem messze hasonló alapfelfogása. Fennáll az ábrahámi ökumené, melyet egy hosszú történelem alapozott meg, és melyet az összes ellenségeskedés és háború sem tudott eltörölni.

A vallástörténész Kurt Rudolph is helyesen állapítja meg: „Ez a legnagyobb méretű örökléstörténet, mely kultúrkörünk vallástörténetében itt napvilágra lép, s mely a Közel-Kelet három nagy vallásának viszonyát a mai napig meghatározza, még akkor is, ha azt hiveik (tudatosan vagy nem tudatosan) nem veszik észre."

A harmadik alapvető és egyben előremutató végeredmény: a három ábrahámi vallást, a zsidóságot, kereszténységet és iszlámot olyan nagy közös dolgok kötik össze, melyek már Ábrahám nevével adva vannak. Minden elválasztó különbséggel szemben közös bennük:

— a semita eredet és nyelv: az arab szerkezetében és szavaiban szoros rokona Izrael héber, valamint Jézus arám és a keresztény ősegyház nyelvével; mindhárom ábrahámi vallás a semita nyelvcsaládból származik;

— hitük Ábrahámnak, ősatyjuknak egy és ugyanazon Istenében, aki mindhárom hagyomány szerint ennek az egy igaz és élő Istennek nagy tanúja volt;

— a nem kozmikus ciklusokban (örök körforgás — *A ford.)* gondolkodó, hanem célra irányított történelemszemlélet: az egyetemes üdvtörténet, mely Isten teremtésében veszi kezdetét és halad az időkön keresztül az Isten beteljesítésében jelentkező vég felé;

— a prófétai hirdetés és a Szentírásban egyszer s mindenkorra rögzített és maradandóan normatív kinyilatkoztatás;

— az elemi humanitásnak az egyetlen Isten akaratában megindokolt alapetosza: a tíz (vagy az ezeknek megfelelő) parancsolat („dekalógus").

Egyetlen mondattal: zsidóság, kereszténység és iszlám, ez a három ábrahámi vallás együtt a közel-keleti-semita eredetű és prófétai jellegű, etikai irányultságú, egyistenhívő világmozgalmat alkotja, mely — anélkül, hogy leértékelnők azokat — eredetében és szerkezetében alapvetően különbözik India és Kína vallásaitól. A három ábrahámi vallás rendkívül fontos hozzájárulást tehetne a vallások ökumenéjének területén.

(Forrás: Academia, osztrák politikai és kulturális folyóirat, 1991/4.)

~ ~ ~

Amikor a katolikusok a moszlimokat verték

Amerika úgynevezett felfedezésének 500 éves évfordulóját Spanyolországtól Észak- és Dél-Amerikáig hevesen vitatják. Tulajdonképpen mire kell itt emlékezni? Kolumbusz merész tettére, és — ami követte — egy új kontinens meghódítására? Vagy a tulajdonképpeni amerikaiak, az indiók kiirtására és leigázására, akiket az európaiak csak azért neveztek indiánoknak, mert azt hitték, hogy „Indiában" vannak? Amerika-ügyekben az európaiaknak nem ez volt az utolsó önámításuk, és erről még sokat fognak vitatkozni ezekben az években.

1992-ben egy másik 500 éves évfordulóról sem szabadna elfelejtkezni, főleg azért nem, mert összefügg az előzővel. A zsidók Spanyolországból történt kiűzetésének szomorú „jubileumáról" van szó, együtt annak minden súlyos következményével.

A zsidók emlékezetében a mór, arab-moszlim Spanyolország mindmáig „aranykorként" maradt meg — beleszámítva az itt is érvényesülő törvényes korlátozásokat is. A zsidó-mór együttélés a maga viszonylag harmónikus voltában minden zsidó-arab ősellenségeskedésre vonatkozó szóbeszédet hazugsággá minősít. Ezzel szemben a zsidók számára a „keresztény" Spanyolország ma is a mór Spanyolország sötét-homályos ellenképének emlékezetét jelenti. Miért?

Mindez rögtön a katolikus egyház kommunizmuson aratott „győzelmére" — (az egyház győzelme ez?!) — és a kelet-európai újrakatolizálási kampányra (újraevangelizálásra) emlékezteti az embert. A „rekonkviszta", az „újrameghódítás" lezárása után és a moszlim uralom végén az egyház az állam segítségével egész Spanyolországban megalapozhatta parancsuralmi rendszerét, mely minden másképpgondolkodót kikapcsolt egyházon belül és kívül egyaránt. A már 1478-ban felállított inkvizíció — a domonkos rendet bízták meg vele — most már egész Spanyolországot átfoghatta.

Az „egyedül üdvözítő egyház" tételének jegyében az iszlámon aratott győzelem után mindenekelőtt a „zsidók megtérítését" tűzték ki célul, persze ezt is — amennyiben a szükség úgy hozta — erőszakkal. Az eredmény szörnyűséges volt: már 1481-ben egyedül Sevillában közel 400 zsidót égettek meg, Cadiz érsekség területén 2000-et, egész Spanyolországban több mint 12.000-et.

1492-ben Granadának, az Ibér félsziget utolsó moszlim bástyájának meghódítása után aztán a hirhedett nagyinkvizitornak,

Torquemadának, Kasztiliai Izabella királynő gyóntatójának unszolására a zsidókat egész Spanyolországban kivétel nélkül a szörnyű választás elé állították: kikeresztelkedés — vagy kivándorlás. Kereken 100.000 zsidó vándorolt ki. De a bizonytalan sorstól való félelem miatt még többen kikeresztelkedtek, persze titokban zsidók maradtak.

A spanyol keresztények ez utóbbiakat megvetőleg „marranók"-nak, „disznók"-nak nevezték, mert az ilyen látszatkeresztényeket rosszabbaknak tartották, mint a hitükhöz hűnek maradó kivándorolt zsidókat. 1497-ben minden ígéret ellenére bekövetkezett a kiutasítás Portugáliából, 1501-ben pedig Provence-ból is. Politikájukért Aragoniai Ferdinánd és Kasztiliai Izabella megkapták a „katolikus király" címet — kínos módon éppen attól a Borgia VI. Sándor pápától, aki 1493/94-ben a spanyol és portugál gyarmati területek közötti demarkációs vonalat rögzítette.

De kik voltak a gazdasági és kultúrális haszonélvezői a spanyol-keleti, a „szefard" („sepharad"=Spanyolország) zsidóság elűzésének? Haszonélvezője volt mindenekelőtt a moszlim Török Birodalom — és a moszlimok ezúttal megint türelmesebbek voltak, mint a katolikusok. Itália is haszonélvező volt. Északon — és ez volt a nagyjelentőségű dolog — haszonélvező volt mindenekelőtt Hollandia, mely már majdnem protestánssá válván megszabadult a spanyol-Habsburg uralomtól, és a tolerancia szabad honává fejlődött.

A spanyol és portugál Amerika is haszonélvező lehetett volna. Mert már Kolumbusz Kristóffal — aki számos ellenkező híreszteléssel szemben nem volt zsidó — megérkeztek az első zsidók, illetve marranok (köztük a hajóorvos) az Újvilágba. A későbbiekben aztán mindenütt, különösen a Karib szigeteken és Brazíliában, kereskedő- és üzletemberekként tevékenykedtek a zsidók. A katolikus „Latin-Amerikában" is tevékenykedni kezd azonban az inkvizició. Ezért 1654-ben 23 szefárd zsidó a hollandok által alapított Új-Amszterdamba menekül, amelyet aztán az 1664-ben bekövetkezett angol hódítás után New-Yorknak neveztek el. 1729-ben építették fel itt az első zsinagógát, aminek portugál aktái máig megmaradtak.

„A történelem bosszúja"? Amszterdamból — éppen a Spanyolországból és Portugáliából elüldözött szefard zsidók — nemcsak új-amszterdambeli hitsorsosaikat támogatták, akiket az ottani holland kormányzó, Peter Stuyvesant által a holland Nyugat-Indiai Társasághoz írt levél miatt nem fogadtak szívesen. Abba is jelentősen besegítettek, hogy a 17. században a katolikus spanyolokkal és portugálokkal szemben megalapozzák a holland uralmat a világkereskedelemben, mégpedig a modern tőzsdespekuláció segítségével először Amszterdamban, majd Londonban.

És ugyan ki rendelkezett volna olyan hatékony, részben régi családi kapcsolatokon alapuló nemzetközi tájékoztatási rendszerrel, mint ők? Egyetlen más zárt nép- vagy hitközség sem rendelkezett olyan összeköttetésekkel Bagdadtól Konstantinápolyig, Bordeauxtól Hamburgig, Lengyelországtól, Litvániától és Ukrajnától a tengerentúlig. Mi volt ennek a következménye? A politikai, katonai és gazdasági fejlődés felmérésében a zsidók gyakran messze a többiek előtt jártak. A modern kapitalizmus kifejlődésében tehát nemcsak a protestáns-kálvinista etika játszott szerepet, ahogy azt a szociológus Max Weber gondolta, hanem a zsidó gyakorlati gondolkodás is, annak megfelelően, amit a nemzetgazdász Werner Sombart kidolgozott.

Ezt a fejlődést azonban senki ne használja fel a „pénzes zsidó" és a pénzzel történő üzérkedés, mint a „zsinagóga" ismertetőjegye, régi zsidóellenes előítéletének igazolására. A zsidók eredetileg — Palesztinában éppúgy, mint Babilóniában — főleg a földművelésben, állattenyésztésben és kertgazdálkodásban, majd később a kézművességben és kereskedelemben jeleskedtek. Az európai szórványban is — a kereskedelem és hajózás mellett — mezőgazdálkodást folytattak, sőt a koraközépkori Európában elsősorban ezzel foglalkoztak. Maguk a keresztények voltak azok, akik kiszorították a zsidókat először a magas állami hivatalokból, a bíróságokból és a hadseregből, majd a keresztes hadjáratok kora után a mezőgazdaságból és a kézművesség területéről.

1415-ben XIII. Benedek pápa még a keresztény kegytárgyak készítését is kifejezetten megtiltotta nekik. Zsidó földbirtokosok keresztény munkaerőt nem alkalmazhattak. A keresztény céhrendszer a kézműves foglalkozásokat elzárta a zsidók elől. A hűbéri rendszer a föld és birtokszerzést akadályozta. A külkereskedelem más kezekbe ment át. Tulajdonképpen mit tehettek még a zsidók, ha életben akartak maradni? Csak a kis- és vándorkereskedelem maradt számukra.

Így maga az intézményesített kettős erkölcs volt az, hogy a középkori egyház megtiltotta ugyan tagjainak a kamat szedését, a zsidókat azonban belekényszerítette az elkerülhetetlen, a felsőbbség által megkívánt kamat- és zálog-ügyletekbe, és így kiszolgáltatta azokat a keresztény néptömegek megvetésének és törvényen kívül helyezésének. Különben is: maguknak a zsidóknak a kamatot tiltó bibliai parancsot (melyet régesrég újra és újra kijátszottak) a szigorú rabbinikus törvényértelmezés szerint csak a törvénytartó zsidókkal szemben kellett alkalmazniuk.

Az egyház tiltása révén így a pénzkereskedelem ténylegesen zsidó monopóliummá vált. A szélsőségesen magas adóztatás miatt a zsidók kénytelenek voltak ennek megfelelően magas kamatot (általában 43-tól 100 százalékig) szedni, ami először 1290-ben Angliában, később aztán Franciaországban és a Német Birodalomban kiűzetésükhöz vezetett. A zsidónak általában mindent meg kellett vásárolnia magának — a helyváltoztatás, a vásárlás és eladás, a közös imádság, a házasság, a gyermekszülés jogát is.

A zsidók elüldözése már akkor is kapcsolatban állt az üldözők tetemes nyereségével, pont úgy, ahogy ez látható volt a náci időkben. A zsidókkal szembeni tartozást gyakran autokratikusan egyenlítették ki, az elűzött vagyonát bevonták. Ezeknek a hallatlan üldözés- és szenvedéstörténeteknek láttán éppen keresztényként értheti meg az ember, hogy a zsidók végre saját országot akartak maguknak, amely eredeti hazájuk volt, és melyben nyugodtan élhetnek. És valóban meg lehet érteni, hogy ezt az országot most minden körülmények között meg akarják tartani, és védelmezik, nehogy még egyszer elüldözzék őket, vagy akár beváltsák a fenyegetést, hogy „a tengerbe hajítják őket". Olyan országot akarnak, mely nem diszkriminálja és nem üldözi őket pusztán azért, mert zsidók.

Bárhogy is alakul majd a Palesztina-kérdés megoldása, és bármennyire biztosítani kell is a palesztinok saját hazára vonatkozó jogát, egy dolog vitán felül áll: Izrael állam létét és közjavát biztosítani kell. Mind az arabok, mind a Vatikán részéről régóta esedékes a diplomáciai elismerés.

(**Forrás:** Kirche Intern, független osztrák katolikus folyóirat, 1991/12.)

„Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve: én felüdítelek titeket!" **(Mt 11,28)**

KATOLIKUS ALKOHOLISTAMENTŐ SZOLGÁLAT

Lelkinapok: július 4., augusztus 1., szeptember 5., október 3., november 7., december 5.

Lelkigyakorlatok: szeptember 10–13., november 19–22.

Levélcím: Halász Endre ny. plébános
2111 **Szada**

Lesz-e női papság?

(Peter Hünermann cikkének ismertetése)

Peter Hünermann tübingeni teoló-gia-professzor felemelte szavát annak érdekében, hogy szenteljék pappá azokat a házas férfiakat, akiknek hite és élete igaznak bizonyult. Megalapozatlanok azok a félelmek, melyek szerint egy ilyen szabályozás visszatartana más papjelölteket hivatásuk követésétől — hangsúlyozta Hünermann Hans-Jochen Jaschke segédpüspök 25 éves papi jubileumának ünnepségén Hamburgban. Ugyanakkor azt a felfogást képviselte, hogy a nők ordinációjának kérdése 30 év múlva már nem is lesz téma.

Hünermann szerint a papok csekély száma ki fogja kényszeríteni, hogy diakónusok, laikus teológusok és hitoktatók ténylegesen átvegyék a pap szerepét. Az egyházközségek és az egyházi előljárók fogják ezeket a feladatokat rájuk erőszakolni. A katolikus egyházban világszerte jelenleg kereken 800 000 férfi és nő áll a majd két milliárd hivő szolgálatában. A lelkipásztori szolgálatban tevékenykedőknek mintegy 50 százaléka pap. Ebben mutatkozik meg az egyház feladatainak felismerésében jelentkező súlyos átstrukturálódás, melynek aligha szentelnek megfelelő figyelmet. Ugyanakkor kézzel fogható módon sürgető problémát jelent a papi hivatáskép tisztázása és az egyéb pasztorális feladatok megfelelő kialakítása, valamint az ezeknek megfelelő hozzárendelési viszonyok meghatározása.

Hünermann szerint a statisztika ezt a letisztulatlan, egyházpolitikailag nem hatékony papi hivatásképet mutatja, és az összemosást, mely azáltal jön létre, hogy a papi szerepet messzemenően a laikusok kellett, hogy átvegyék. A világszerte hivatalosan felállított 212 000 plébániából és 106 000 missziós állomásból 171 000 nem rendelkezik saját pappal. A lelkipásztori munkában tevékenykedő lelkészeknél ez a helyzet azt eredményezi, hogy tevékenységük igen erősen beszűkül a szentségkiszolgáltatásra és a felülről elrendelt adminisztrációra. A papi feladatok önmagában véve széles spektrumának ez a leszűkítése sok lelkésznél rezignáltsághoz, és sok papjelöltnél a motiváció elvesztéséhez vezet, állapította meg a teológus.

H.K.

(**Forrás:** Hamburg/Tübingen, KNA/SWD) 1992.01.29.)

Júniusi közhelyünk

„Mindenkinek a felfogását tiszteletben kell tartani”

Meghökkentően pozitívnak látszó közhely. Az is, ha úgy értjük. Azaz gyakorlati szempontból nézzük. Ebben az esetben feltétlenül igazodhatunk hozzá, hiszen ez azt jelenti, hogy senkivel szemben ne alkalmazzunk semmiféle kényszert, hagyjuk meg mindenki számára a szabad cselekvés lehetőségét.

Csakhogy a közhelyek nem a l'art pour l'art műfajába tartoznak, elsősorban nem nyilvánvalóságokat akarnak megfogalmazni, azaz abban az értelemben nem gyakorlatiak, hogy pusztán a tényeket akarnák regisztrálni, hanem — a „gyakorlati” nyilvánvalóság álruhájában — nagyon is „elméleti”, nevezetesen normatív és ideológikus irányultságúak: egy sajátos normarendszer sajátos ideológiái. Ideológiai-mivoltuk maga is hazugságot takar, az álruha-megjelenés nélkül is (pl. valaminek a nem-akarását valamire való képtelenségként állítják be), ehhez jön az álruha-viselés képmutatása (a „gyakorlat” képében az „elmélet”), s gyakran még egy harmadik hazugság is: egy negatív normarendszer (az önzésé) egy pozitív normarendszer alakjában jelenik meg.

Úgy tűnik, erről van szó ebben az esetben is (bár itt a „gyakorlat képében elmélet” képmutatás — a közhely tartalmából adódóan — nincs jelen). Azaz: ez a közhely nem azt akarja mondani, amit az első bekezdésben feltételeztünk, hanem szentséggé avatja a szubjektivitást, a szubjektivitás ideológiája akar lenni („első hazugság”): ne kelljen objektív normákhoz alkalmazkodni, a szubjektum, az én mindenkori törvénye lehessen a norma, ill.: az egyénnek ne csak valami „felsőbb” normához (igazsághoz) ne kelljen alkalmazkodnia, hanem a másik egyénhez, másokhoz sem (tiszteletben kell tartani a felfogását = ne kívánják tőle, hogy alkalmazkodjék).

Ehhez jön a „harmadik hazugság”: a közhely használója a mások fölfogása tiszteletben tartásának örve alatt a saját felfogásának (önkényének) tiszteletben tartását akarja biztosítani (a gyakorlatban), és ideológiailag alátámasztani (elméletileg). Íme, az önzés normarendszere („Mindenki alkalmazkodjék hozzám!”) az önzetlenség alakjában! Voltaképpen ugyanarról van itt szó, mint az előző közhelyben.

Az ellentétes jézusi „közhely” a szolgálat alaptörvénye, melyet így is meg lehetne fogalmazni: „Nekem kell alkalmazkodnom!”

—n—s

A közeljövőben megjelenik magyarul

E. Drewermann

A klerikusok

c. könyve

Előjegyzéseket felveszünk a szerkesztőség címén.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Nincs „én bajom” — csak „mi bajunk”

Egy hűvös, ködös őszi délutánon bekopogtattam Kutykuruty szobácskájának ajtaján. „Eljönnél-e velem az erdőbe barangolni? Gombát is szedhetünk, mert most van elég.”

Kutykuruty összecsapta a mesekönyvét, és máris vidáman ugrott: „Gyerünk!” — és indult volna ki az ajtón, de megállítottam. „Hohó, barátocskám! Vedd csak fel szépen a gallérodat te is! Eshetik is, hűvös is van, megfázhatsz!” De Kutykurutynak nem volt kedve gallérban sétálni. „Ha megfázom, hát megfázom! Ne törődj vele, az én bajom.”

Hallgattam és gondolkoztam. Már legalább százszor elmondtam neki, hogy nemcsak az ő baja, ha megfázik, hiszen nem is létezik „én bajom”, „te bajod”, „ő baja”. Ami baj létrejöhet, az mind a mi bajunk. Mert valamiképpen mindnyájan megszenvedjük. Semmi értelmét sem láttam, hogy százegyedszer is elmondjam neki. Ledobtam vállamról a magam gallérját is, és nevettem egy nagyot: „Tudod mit? Ne is menjünk ma sétálni, csináljunk inkább idehaza egy nagyszerű tréfát. Ne kérdezz semmit, csak feküdj be gyorsan az ágyadba, de hálóingben, és tégy úgy, mintha beteg volnál. Óriási sikere lesz a tréfánknak!”

Fogalma sem volt róla, hogy mi a tervem, de tetszett neki a móka: betegnek tettetni magát. Kíváncsi volt rá, mit eszeltem ki. Sietve és kuncogva vetkezni kezdett. Én meg kimentem a konyhába és megkértem az édesanyját meg a nagyanyját, jöjjenek be velem a műhelybe. Mondani szeretnék valamit az egész családnak. Kutykuruty édesapja órakészítő mester volt. Odahaza dolgozott, és csakis kakukkos órákat készített. Az volt a neve is: Kakukkos bácsi. Ekkoriban már tanulgatta tőle az órakészítő mesterséget Kutykuruty bátyja is, Erdő Csöndje. Ott volt ő is a műhelyben, amikor a két néni meg én bevonultunk. A műhelynek mind a négy fala tele volt aggatva kakukkos órákkal, és éppen mikor el akartam kezdeni a mondókámat, a kakukkos órák megelőztek. Mindnyáéjan kattantak egyet, mindegyikükön kicsapódott az ajtócska, mindegyikükből kiugrott a kakukk, és mindegyik kakukk egyszerre kakukkolt. Amikor az ajtócskák hangos csattanással becsapódtak, és csak az erős tiktakolás töltötte be a műhelyt, így szóltam: „Most négy óra van. Hajlandók-e Kakukkos bácsiék két óra hosszat, tehát pontosan 6 óráig elviselni egy kis kellemetlenséget egy nagyon fontos cél érdekében? Amint tudják Kakukkos bácsiék, Kutykuruty igen gyakran megfázik, mert ködmön és gallér nélkül szaladgál kinn hűvös időben is. Én azonban tudom a módját, hogy abbahagyassam vele ezt a könnyelműséget. De csak akkor bírom elérni, ha Kakukkos bácsiék elviselnek egy kis kellemetlenséget, és megigérik, hogy nem haragszanak rám!”

Mindnyájan bólogattak: „Hát persze, hogy elviseljük, dehogyis haragszunk rád. Bizunk benned, Mohácska.” Kutykuruty édesanyja meg tüstént ezt kérdezte aggódva: „Csak nem fázott meg megint az a haszontalan?”

Most már én bólogattam, de szomorúan. Kértem is azonnal a lázmérőt, s mire Kutykurutyhoz, a fiúk szobájába értem vele, már 38 fokra fricskáztam fel a higanyszálat. A ház nyugalma persze odalett. Kutykuruty édesanyja hidegvizes borogatást csavart Kutykuruty mellkasára. Nagymamája hársfateát főzött. Erdő Csöndje a maga ágyneműjét cipelte át a szüleik szobájába, mert ha Kutykuruty beteg volt, édesanyjuk aludt Erdő Csöndje ágyában. Kakukkos bácsi meg sietve öltözködött, hogy saját maga menjen orvosért a völgybeli falucskába és egészen bizonyosan felhozza. Sikerült azonban elhitetnem vele, hogy szóltam Gyopár bátyámnak. Ő aznap valóban lement a faluba, és 6 órára okvetlenül felhozza az orvost. Végre lassacskán lecsendesült a felbolydult ház, és én egymagam ültem Kutykuruty ágya mellett. Akkor aztán így szóltam hozzá:

„Most pedig tennünk kell valamit, hogy valóban sikere legyen a tréfánknak. Dobd le gyorsan a borogatást, törülközzél meg, húzd fel a papucsot, kapd magadra a nagykabátot, s gyere velem.” Lábujjhegyen a konyhaajtóhoz vezettem, és hallgatóztunk. Hosszú ideig csönd volt, aztán egyszerre csak Kutykuruty édesanyja ezt mondta: „Most veszem észre, édes mamám, hogy kevés ez a tej, pedig madártejet akartam adni vacsorára ennek a haszontalannak! Mindig azt kér, ha beteg. Engedd meg, hogy majd elvegyem a te vacsorai tejedet!”

— Vegyed csak, Zsuzsókám, vegyed csak. Hát persze, hogy vedd el!

— Köszönöm, édes mamám! Te meg ehetnél ma kivételesen tojást.

— Ne törődj még azzal is, hogy mit eszem! Mást én úgy se kívánok enni, csak amit megszoktam. Azt a kis kávét. De nem baj, ha azt se iszom. Még egészséges is, ha egyszer-egyszer semmit sem vacsorázom.

— Kutykuruty megdöbbenve rám nézett, és mondani akart valamit, de már meg is szólalt ismét a nagymamája.

— Ha megengednéd, Zsuzsikám, én szívesen aludnék helyetted Kutykuruty mellett.

— Köszönöm, édes mamám, de félek, hogy elszundítasz egy-egy percre, Kutykuruty meg esetleg lelép a padlóra és még jobban megfázik.

— De hiszen te is elszundikálhatsz!

— Nem, én mindig ébren vagyok egész éjjel, ha beteg ez a haszontalan! Talán át se kellett volna költöztetnem Erdő Csöndjét. Elég lett volna nekem egy karosszék is, mert sokat kínlódik szegény ilyenkor az én ágyamban. Rövid neki.

Kutykuruty most már ijedt szemmel bámult rám, nyúlt a kilincs felé és ezt súgta: „Mondjuk meg, hogy semmi bajom! Szegény édesanya!”

»

De lefogtam a kezét: „ Várjunk még!" Odavezettem a műhelyszobácska ajtaja mögé. Egy ideig ott is csak a munkálkodás apró zajait hallottuk, aztán egyszerre csak Kakukkos bácsi bosszusan felkiáltott: „Na

tesék! Püff neki!" Erdő Csöndje megkérdezte : „Mi történt, édesapám?" „Leejtettem egy kis fogaskereket. Kiugrott az ujjaim közül."

Erdő Csöndje ámult: „Hát ez hogyan történhetett? Amióta az eszemet tudom, édesapa nem ejtett le alkatrészt!" „Úgy történhetett, fiacskám, hogy most remeg a kezem." Egy kis csöndes motozás után Erdő Csöndje szólalt meg: „Nem találom a sok lim-lom között!" „Hagyjad, fiacskám, másikat kell reszelni. Ez pedig nagy baj, mert a harmadik faluból jön át ma este az óráért az öreg Sümegi."

Kutykurutyra sandítottam, de most nem nézett rám. A levegőt azonban egyre gyorsabban szedte, a műhelyben meg Erdő Csöndje nyugtató hangon így szólt: „Máskor is volt már 38 fokos láza!"

Kakukkos bácsi meg — mint aki kimondani is fél — nagyon lassan nem is mondta, inkább csak nyöszörögte: „Tudod, édes fiam, attól reszketek én már évek óta, hogy ebből a sok megfázásból tüdőgyulladás lesz."

Kutykuruty most már hevesen a kilincs felé kapott, de én gyorsabb voltam. Megragadtam a kezét, őt meg átlódítottam a fiúk szobájába: „Mondtam már, hogy várjunk még! Nem engedem, hogy elrontsd a tréfánk sikerét, azt hiszem akad itt még egy kis szemlélni való is." Tudtam, hogy nagymamájuk ilyenkor be szokott vonulni szobácskájába, és ott uzsona-vacsorázik csöndben-magában. Átkukucskáltam hát hozzá a kulcslyukon, aztán intettem Kutykurutynak, hogy nézzen át ő is. Tudtam, hogy mit lát, de nem reméltem, hogy annyire megérti, amit lát, mint amennyire megértette. Természetesen a nagymamája ült odaát az ablak mellett az üres étkező asztalka mögött. De Kutykuruty — ezt határozottan észrevettem megilletődött arckifejezéséből — nem csupán a nagymamáját látta mozdulatlanul, merengően, hanem sokkal többet és szívszorítóbbat: egy öreg nénit, aki már annyira az élet szélére szorult, hogy a legnagyobb öröme az a kis bögre esti kávé, és akinek most még ez sincs meg. Magát a szomorúságot lehetett látni a kulcslyukon át. Az én barátocskám egy-két másodpercnél tovább nem bírta elviselni a látványt, most már rémülten kapott a kilincshez, berohant a szobába, és odaborult a nagymamája ölébe:

„Tessék kávét inni, nagymama! Tessék kávét inni! Nem kell a madártej! Nincs nekem semmi bajom. Nem fáztam meg. Moha találta ki az egész csalást. Azt mondta, jó tréfát csinálunk, óriási sikere lesz. De ez nem is tréfa, hanem rettenetesség. Tessék kávét inni, nagymama!"

Rohant a konyhába: „Édesanyám! Nem kell madártej! El ne tessék venni a nagymama tejét!"

Egy pillanat múlva a konyhában volt az egész Kakukkos család, és mindegyik kérdő, sőt számonkérő tekintettel várta a szavam. A konyhai kakukkos óra azonban ismét megelőzött. Kattant egyet, kicsapódott az ajtócska, a kakukk kiugrott és hatszor kakukkolt. Közben azonban észrevettem, hogy nyitva van a konyhaablakocska. S minthogy Kutykurutyon csak nagykabát volt a hálóinge fölött, először is őhozzá fordultam:

„Menj be gyorsan a szobátokba és öltözz fel, mert hiszen megfázhatsz, én meg elmondom ezalatt a szüleidnek, mit tanultál most, két óra alatt. De Kutykuruty dühösen rámkiáltott: „Semmit sem tanultam! Azt meg egyáltalán nem tudom, mire volt jó ez az egész betegség-komédia! Hol az az óriási siker?"

Válasz helyett azonban sürgettem: „Ne szónokolj most! Menj és öltözz! Megfázol!"

Most már dobbantott is: „Ha megfázom, hát megfázom, az én ba..." Csak ennyit mindott: az én ba..., a „-jom" szótag már a torkán akadt. Tekintete ugyanis kiáltozás közben a nagyanyjára ugrott. Nézte, nézte a nagyanyját, és egyre több világosság, ráeszmélés gyűlt a szemében, aztán lassan az édesanyjára, Erdő Csöndjére, majd az édesapjára bámult, és szinte látszott a tekintetén, hogy mire gondol: esti kávé, éjszakai ébrenlét, rövid ágy, tüdőgyulladás, bajok, kellemetlenségek, rettenetes aggódás. Azok viszont, akikre tekintett, örvendezve mosolyogtak, értették már mit tanult azalatt a két óra alatt.

Utoljára énrám fordította a szemét, s minthogy Erdő Csöndje becsukta közben az ablakot, már nem hajszoltam, hogy öltözzék. Oda is lépett hozzám és hátba vágott. „De hát nem lett volna egyszerűbb, hacsak megmagyarázod mindezt?!"

„Százszor is magyaráztam már, hiába. Most láthattad, hallhattad, tapasztalhattad is, hogy nem csak a te bajod, ha megfázol. Még a harmadik faluban is bajt okozhatsz vele. Ma például Sümegi bácsinak. Mert nem létezik én bajom, te bajod, ő baja, csak mi bajunk."

Kutykuruty elgondolkodott, majd felkapta a fejét: „Azt nevezed te óriási sikernek, hogy nem futkosok többé kabát nélkül?"

Nevettem. „Nem azt, hanem hogy befogadott az értelmed egy igazságot, hogy nem jöhet létre olyan baj a világon, amely csupán egyvalakié!"

A nagymama akkor a tűzhely mellől, ahol már a kávéját melegítette, odaszólt hozzánk: „De mért beszéltek csak a bajokról? Öröm sincs olyan, amely csupán egyvalakié! Kutykuruty örül neki, hogy én mégis kávézom ma este. Én meg annak örülök, hogy olyan unokám van, aki örül ennek!" Kezében egy fazekacskával odatipegett Kutykurutyhoz. „Nézd csak, kedveském, maradt még tej madártejnek is. Akkor szoktad ugyan kapni, mikor beteg vagy, de úgy gondolom, nem utasítod te vissza egészségesen sem!

»Csak akkor van szívünk, ha másokért van«

Johann Peter Hebel

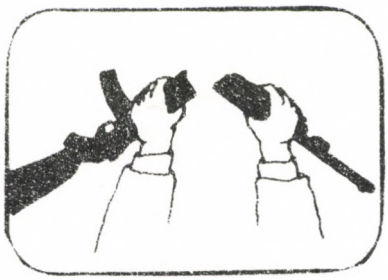

Inkább magyar, mint keresztény?

Még a nyolcvanas évek elején mondta egy ismerősöm: Megérti, hogy vannak katolikus fiatalok, akik nem óhajtják a megszállók parancsnoksága alá tartozó Magyar Néphadsereg uniformisát magukra ölteni, s inkább vállalják a börtönt és családjuk meghurcoltatását, de nem ígérnek engedelmességet azoknak a parancsnokoknak, akik a Varsói Szerződés 'baráti segítséget nyújtó' akcióit irányítják. Még dicsérte is áldozatukat: „Éppen ideje volt, hogy valakik elkezdjék az engedetlenkedést és nemet mondjanak azoknak, akik önmaguk rabtartóivá tették Kelet-Közép-Európa fiatalembereit.”

Válaszomra, hogy én is megértem az ő érzelmi indítékait, de biztos vagyok abban, hogy ezúttal másról és többről van szó, nevezetesen néhány katolikus keresztényről, akik Jézus evangéliumi szelídségét nemcsak hirdetik, de tettekre is váltják — az idősebb és tapasztaltabb ember magabiztosságával mosolygott: „Majd megéred még, hogy ugyanezek a barátaid lelkesen jelentkeznek a szabad és független Magyarország nemzeti hadseregébe!”

Kezdetben volt a pogány magyarság, amely csak nehezen és sok áldozat árán értette meg, hogy fennmaradása a Kárpát-medencében immár nem Hadúr, hanem Jézus Úr kegyén fordul, akit Szent István király a német lovagok segítségével bizony úgy mutatott meg, mint aki él és uralkodik mindeneken. Szentéletű püspökök és remeték tudták, hogy nem lehet egyszerre Jézust szolgálni és a világi hatalmat keresni, de legkedvesebb tanítványaikat is átengedték az államérdek kívánta pályára. A tanulatlan nép megmenekült a dillemmától, s vágta Jézus nevében a pogány tatárt, törököt s a keresztény németet, ahogy az ország érdeke kívánta.

Vitézül harcolt mindig a magyar, s hadvezérei nem egyszer a szelíd Jézus szelíd apostolainak harcedzett utódai voltak. Harcolt hát vitézül, de hiába, mert szelídséget nem ismerve, önmaga ellen fordult, s meghasonlott országként nem állhatott meg többé: török, osztrák, orosz uralom alatt álmodozott szabadságról, függetlenségről.

Azok a katolikus keresztények, akik a század hetvenes éveiben a 'Ne ölj' parancsát kiegészítették Jézus békességteremtésre hívó szavával, úgy látták, nem elég, ha ők magukban tudják és elhatározzák, hogy nem ölnek embert, meg sem szabad ígérniök ezt, nem tehetnek katonai esküt és nem lehetnek tagjai egy emberölésre szakosodott szervezetnek.

A nyolcvanas évek első feléig a helyzet világos volt: aki vállalja a jézusi szelídséget, azt a világi hatóságok börtönbe zárják, és egyházi támogatást sem fog kapni, hiszen a magyar egyház legfőbb pásztora szívesebben emlékezik hadvezér elődeire, mint az Egyház Alapítójára. Szívesebben emlékezik a II. Vatikáni Zsinat tanításából azokra a részekre, amelyek dicsérik a katonáskodó kereszténeket, és nem szívesen veszi, ha azokra a részekre emlékeztetik, amelyek a katonáskodást elutasító keresztények iránt megértő és méltányos bánásmódot javasolnak. Utódja folytatta a régi hagyományt, s első nyilatkozatai egyikében a magyar katolikus hívek tudomására hozta, hogy a katonáskodást elutasítók nem hivatkozhatnak az Egyház tanítására, sem régebbi, sem zsinati szövegekre. Alig öt hónappal a harcias nyilatkozat után ugyanezen főpásztor személyesen kérte az akkori miniszterelnököt arra, hogy állami törvényalkotással tegyék lehetővé a katonáskodás lelkiismereti okból történő elutasítását, helyettesítő polgári szolgálat bevezetésével. E meglepő fordulattal új helyzet állt elő.

A hosszadalmas előkészületek után beiktatott törvény értelmében a polgári szolgálatra jelentkezők lelkiismeretét polgári bizottságok vizsgálták, s ha csak átlátszó ürügyet nem találtak, többnyire javasolták a polgári szolgálat lehetőségét. Az illetékes kiegészítő parancsnokok pedig a legtöbb esetben a bizottság javaslatával egyezően döntöttek. Tehették ezt annál is inkább, mert a kérvények száma az előzetesen várt mennyiség tizedrészét sem érte el, százas nagyságrendben maradt. Úgy látszott, Jézus szelídsége még nagyon vékony ér az ezeréves magyar történelem sodrában.

A katonáskodást elutasítók számára eleve kérdéses volt a lelkiismeret-vizsgáló bizottságok szerepe. (Hogyan vizsgálható más lelkelkiismerete?) Állampolgári kezdeményezés formájában kérték a bizottságok megszüntetését, és ezzel egyidejűleg a polgári szolgálat választásának alanyi joggá nyilvánítását.

Az 1990-es politikai fordulat után kérésük részben teljesült. A kérvények véleményezése megszűnt, de a polgári szolgálat választása nem vált alanyi joggá. A véleményezést és a döntést immár a területileg illetékes kiegészítő parancsnok végzi egy személyben. Pontosan úgy, ahogyan az a boldogult pártállam idejében történt volna. Eredményét tekintve is, hiszen a kérvények nagy részét ma elutasítják. Mintha nem is lenne választható polgári szolgálatra vonatkozó törvény, amelynek nyomán józan ésszel azt gondolná bárki, hogy a polgári szolgálatot választók beadványát a kiegészítő parancsnok csak akkor utasíthatja el, ha bizonyítami tudja, hogy az illető hazudik: pl. fegyverviselési engedélye van, netán éppen most ítélték el erőszakos bűncselekményért.

Ám az elutasító határozatok indoklása prófétai látomásként igazolja cinikus ismerősöm tíz évvel ezelőtt tett jóslatát. Ha a személyekben tévedett is — az akkori hősök ma az Alba Kör oszlopos tagjai, s dolgoznak az általános hadkötelezettség megszüntetéséért —, a tendenciát jól sejtette. A szabad és független nemzeti magyar hadseregbe sorozott fiatalok közül már csak tizedannyian utasítják el a katonáskodást, mint az átmeneti időszakban. A katonai döntéshozók elutasító érvelésében ismét előkerül az egyházak történelmi szerepe, s ennek mai folytatása: zászlószentelés, katonai eskütétel, tábori lelkészség. Az alternatív szolgálatról szóló törvény átalakítása során az egyházi vezetők újabb fordulattal biztosították a honvédséget arról, hogy nem a katonáskodás ténye, hanem a módja jelent számukra problémát. Ennek megoldása esetén nem fognak föllépni a katonáskodás intézményes rendszere ellen, csupán az egyének lelki gondozására fordítanak figyelmet.

Aki pedig nem(csak) egyháza vallási meggyőződése alapján utasítja el a katonáskodást, annak tudomására hozzák, hogy a Magyar Honvédség feladata megváltozott, s ha ezt az új védelmi funkciót nem hajlandó magáévá tenni, akkor ennek oka nem a lelkiismeretében keresendő, hanem az élet megváltozott körülményeitől és elveitől való merev elzárkózásában. Magyarul: 'Vedd már észre, te ostoba, hogy nem a bolsevik Vörös Hadsereggel állsz szemben, hanem a nemzeti Magyar Honvédséggel!'

Mit mondhatnék erre? Cinikus ismerősöm jót nevet most rajtam.

Megértük, hogy a szelídség jézusi eszméje a politikai konjunktúra következtében egy rövid történelmi másodpercre megtűrtté lett, majd a rendszerváltozás utáni konszolidáció számára ismét kényelmetlenné vált, s a törvényt, amellyel a pártállam önmagát remélte szalonképessé tenni Európa előtt, az új urak egyházi segédlettel úgy átalakítják majd, hogy rá sem ismerünk. Úgy sejtem, megérjük azt is, hogy katolikus keresztények számára ismét sorsfordító próbatétel lesz lelkiismeretükre hallgatni. Nem csodálkozom rajta, hiszen Jézus sem a vének tanácsában fejezte be földi pályafutását. Magamon, magunkon csodálkozom, azon, hogy naivitásunkban megint különbnek gondoltuk magunkat a Mesternél, s azt hittük, ha őt üldözték is, minket már nem fognak.

—y—ő

Helsinki folyamat — avagy mi folyik a volt szocialista országokban...

Új falak Európában

Konferencia Pozsonyban március 26–29-én

Egy karabahi örmény, egy azeri, egy szerb, egy horvát, egy baszk, egy északír meg egy angol ülnek egy asztalnál. — Nem, ez nem egy Rejtő Jenő regényből vett idézet. Azért sem stimmel a dolog, mert Karabahban, a déli szláv vidékeken, Baszkföldön és Észak-Írországban bizony lőnek, robbantanak. Az említettek mégis egy asztal mellett ülnek. Nem, nem lőnek, csak beszélgetnek. Sőt, egyet is értenek. Csaknem mindenben; abban legfőképp, hogy a szocialista utódállamokban folyó konfliktusok jórészt az előző rendszer, rendszerek hatalmi struktúráinak folyományai. Persze lehetne ez másként, lehetne békés egyezkedések útján, népszavazással, közös gazdasági programokkal, szerződésekkel, a határok jelképessé tételével is orvosolni a problémát. De minket csak arra tanítottak, hogy ott a határon túl ellenség van, aki acsarkodik ránk, akitől bármi áron meg kell védeni a hazát. A határoknak ez a misztifikálása, az ellenségkép rögzülése, az együttműködni-nem-tudás szükségképpen vezet oda, hogy ha egyik napról másikra megnyílik a lehetőség, nem tudunk mit kezdeni vele, mert egymással sem tudunk mit kezdeni. Nem értjük egymást.

A mintegy négyszáz jelenlevőnek jó fele jött Nyugat-Európából és — becsületükre válik — ők finanszírozták a volt szocialista országokból jövők részvételét is. Hogy az itt felmerülő problémák a világ más táján is megvannak, bizonyítja a számos Európán kívülről jött résztvevő.

Az asztalok mellett olyasmikről folyt a szó, hogy jó volna tudomásul venni a másik másságát. Jó volna megismerni egymást. Nem volna szabad a hatalmi és erőszakmechanizmusoknak engedve vagy éppen azok által kényszerítve egymásnak ugrani. Autonóm embernek kellene lenni, saját, szilárd erkölcsi meggyőződéssel — de legalább polgárnak, aki figyel a közösség többi tagjára és nem csinál olyant, amivel veszélyezteti azok létét. Jó volna... jó lett volna, ha azok is képviseltetik magukat, akik nem így gondolkodnak. Igaz, ők el vannak most foglalva a lövöldözéssel, nem érnek rá napokat fecsegni olyasmiről, ami nincs. Már tudniillik a békéről, toleranciáról, a másik másságáról stb., lásd fent. Ott a fegyverek beszélnek, és ez komoly beszéd; életre-halálra megy.

Pozsonyban ezzel szemben olyan nevetséges dolgokról volt szó, mint a nacionalizmus, a fajüldözés, a civiltársadalom, az európai integráció, a nők helyzete, a kultúra, az emberi jogok, a gazdaság és a környezet viszonya... Hét nagyobb témakörben összesen negyvenegy szekcióban beszélgettek a jelenlevők azokról a kérdésekről, amelyeket e nem kis horderejű dolgokkal kapcsolatban az utóbbi negyven évben valahogy elfelejtettünk feltenni. Feltette helyettünk a hatalom, és az eredmény: Karabah, Dél-Szlávia, Baszk-föld, Észak-Írország.

Ezekkel a kiábrándító gondolatokkal szemben némi reménysugarat villant fel az, hogy a legtöbb országban több tucatnyi szervezet, intézmény, közösség, mozgalom jött létre és jön létre ma is annak érdekében, hogy egy emberibb világ megteremtésének lehetőségéről gondolkodjék és tegyen is érte. Jóllehet ezeket sajátos ideológiai különbségek választják el egymástól, Pozsonyban kiderült, hogy ezek a különbségek jobbára csak a hangsúlyteveésekben vannak. Az együttműködés szintje ennek megfelelően alacsony — amit még a nyelvi nehézségek is fokoznak, főleg Kelet-Európa vonatkozásában. A pozsonyi tanácskozás egyik fő eredménye az volt, hogy talán sikerült bekapcsolni a helsinki gondolatkörbe a válság-gócokban élők néhány — sajnos nem meghatározó — képviselőjét. Talán majd rajtuk keresztül terjednek és talán majd hatnak is ezek a gondolatok. A másik: felrémlett az a veszély, hogy az oly stabilnak gondolt nyugati demokráciákat is megingathatják nemzetiségi konfliktusok, mivel a legtöbb országban a nemzetiségek jogi helyzete alig jobb mint pl. Romániában — csak a gazdasági egyenlőség és az azzal együttjáró nemzeti-identitástudat-csökkenés feledteti a problémákat. Ha azonban egyszer valami miatt a nemzeti illetve kultúrális kisebbségek rákérdeznek jogaikra, ezek a demokráciák kínos helyzetbe kerülhetnek. Az is kiderült, hogy a legtöbb nyugati országban nincs olyan vezető eszme, szellemi erő vagy csoportosulás, mozgalom, egyház, amely az alapvető emberi jogok képviseletét első helyen vállalná. Az emberi jogok hangoztatása sok esetben ott is választási demagógia vagy a hierarchiák önigazolása.

A jelenlevők jobbára azok közül verbuválódtak, akik az emberi sorskérdésekkel valamilyen kapcsolatban vannak: szociológusok, emberjogi aktivisták, írók, újságírók, egyházak és mindenféle alternatív közösségek képviselői. Néhány évvel ezelőtt bárki nyugodtan legyinthetett volna egy ilyen konferenciára, mondván, hogy felesleges fontoskodás, és a hatalom vizeit nem zavarja — sem keleten, sem nyugaton. Ma egy kicsit más a helyzet. A folyó és várható helyi konfliktusok, háborúk megmutatják, hogy vannak olyan lényegbevágó kérdések, amelyeket az államhatalom nem tud megoldani, amelyeket a társadalom bázisán, divatos szóval a civil-társadalomban lehet csak megoldani. Ezek a kezdeményezések lassan, de biztosan felértékelődnek, és ennek arányában tekintélyük és hatásuk is megnő. Minden remény megvan rá. Talán kialakul egy olyan reform-folyamat, amely megváltoztatja a monolitikus fogyasztói szemléletet és visszahoz valamit a helyi közösségek, hagyományok, kultúrák, nyelvek sokszínűségéből? Lehet, hogy a jövő Európája száznál is több kisebb tartományból-országból áll majd, amelyeket jelképes határ választ csak el egymástól? Vagy mindez csak értelmiségi széplelkek álmodozása, amin a politikusok elnézően mosolyognak? Netán mellesleg figyeltetni kezdik őket... Úgy tűnik, hogy a keleti tömbben a fő manipulátor, az ESZME átadja a helyét egy racionálisabb, emberszerűbb társadalmi berendezkedésnek. És nyugaton? A PROFIT nem szorítja-e az eszménél is erősebb abroncsokkal a társadalmat? Holmi „helsinki folyamat” képes lesz kikezdeni a nemzetközi pénzügyi érdekeltségek egész világra kiterjedő szövetségét?

Ezt a kérdést tulajdonképpen nem kell megválaszolni, mert majd a történelem ad rá választ. Csak dolgozni kell az általunk elképzelt szebb jövőért. És nem szabad engedni, hogy idegen, bárki ellen kijátszható érdekek hálójába keveredjünk. Régebben ezt néha még világosan látó elméknek is nehéz volt elkerülni, de a mai fejlett hírközlés mellett egyetlen gondolkodó ember sem hivatkozhat arra, hogy hamis hírekkel manipulálják.

A dolog persze egyelőre gyermekcipőben jár. Az egyházi szekció megbeszélésének kezdetekor megjelent egy kopasz, fekete bőrdzsekis fiatalember egy lábszárcsonttal a kezében. Soha nem derül ki, hogy vajon provokálni akart-e, mert még az ülés kezdete előtt eltávolította két rendező. Nem bíztak abban, hogy a jelenlevők képesek arra, hogy beszélgessenek valaki olyannal, akinek a felfogása az övékétől jelentősen különbözik? Mindenesetre a toleranciának egyelőre bennünk is kemény határai vannak...

Az ember persze remél, de közben cselekszik is. Amíg egy németországi evangélikus közösség szemétgyűjtő akcióval szeretné környezetét és a világot szebbé tenni, addig egy üzbég mohamedán elmondja, hogy az otthon ismét hatalomra kerülő muzulmán vezetők legfőbb törekvése az, hogy a mohamedán vallási közösséget megtisztítsák a beépült KGB-ügynököktől. Ami e két merőben más síkon folyó akcióban közös, az az, hogy nem felülről jövő kezdeményezésre vagy állami erőforrásokra várnak, hanem itt is, ott is maguk tesznek erőfeszítéseket arra, hogy a világ körülöttük élhetőbb legyen.

Márczi Imre

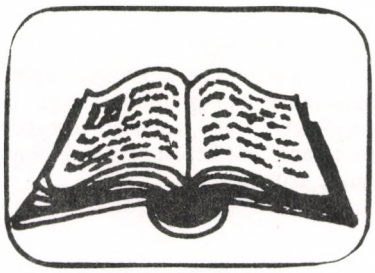

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Gergely G. András plébános, a júliusiakat Bulányi György piarista szerzetes készítette.

Június 7. — Pünkösd ünnepe — Jn 20,18–23 — A Lélek képei

Számunkra a Szentlélek ünnepe a pünkösd; a Szentléleké, Isten „lelkéé”, „lényegéé”. Aligha lehet tárgyilagosan leírni, a Szentírás is inkább *képekben* beszél róla; főleg három nagy képpel, szimbólummal kapcsolja össze: a lehelettel, ill. széllel, a vízzel és a tűzel.

A Szentlélek neve is a *„lehelet, szél” szóban gyökerezik.* A teremtéstől kezdve mint Isten éltető „lehelete” van jelen a világban, nemcsak a természetben, hanem minden egyes ember életében is. Amíg lélegzik az ember, él, ha megáll a lélegzete, halott; az utolsó sóhajjal az életadó kis szellő visszatér ahhoz, aki belelehelte az életet Ádám arcába.

Ez az isteni lehelet titokzatos valami, akárcsak a szél. „Nem tudni, honnan jön és hová megy.” Hozza a felüdülést a tikkasztó melegben, vagy az életadó esőt a szárazságban; és láthatatlan, megfoghatatlan puhasága ellenére tud olyan viharrá nőni, hogy faóriásokat csavar ki, házakat dönt össze. Szelíd és mégis hatalmas erejű a szél. Ugyanakkor életre keltő, életet ébresztő. Szélcsendben úgy áll és hallgat az erdő, mintha halott lenne; de ha átfut rajta a szél, akkor megszólal az erdő, összeérnek, egymásba kapcsolódnak a legkülönbözőbb fák, és mind ugyanazt súgják-zúgják. — Ilyen életre támasztó, minket Isten életével eltölteni akaró — s ha hagyjuk: eltöltő — valóság a Szentlélek.

De nemcsak a levegő, a *víz* is képe a Szentléleknek. János evangéliuma úgy beszél róla, mint az élő vizek forrásáról, mint az örök életre szökellő forrásról azok számára, akik „újjászületnek vízből és Szentlélekből”.

Jól tudjuk, hogy a víz nemcsak egyszerűen hasznos, hanem nélkülözhetetlen. Az a terület, ahol nincs viz, sivataggá válik, kipusztul az élet; ahol megjelenik, minden kihajt. A gyöngének látszó, csöndben folyó vízben félelmetes erő rejlik: köveket gördít, sziklákat váj ki, völgyeket ás; semmi akadály meg nem állíthatja mozgását a tenger felé. — Ilyen minden akadályt lebíró, megállíthatatlan erő a Szentlélek, aki végül hazasodor minket a „tengerbe”, az Atyához — ha engedjük.

Víz a Szenlélek, de egyben *tűz* is. Csodálatos dolog a tűz. Csak egy szikrája is képes lángba borítani egész erdőket, városokat; ha csak egy gyertyalángnyi van is belőle, megbirkózik az éjszaka egész sötétségével. Bármit beledobunk a tűzbe, azt átjárja, átízzítja, önmagához hasonítja. Az anyag, amit beledobunk, többé nem mozdulatlan, sötét és hideg, hanem lobogó, fényes és izzó. — Ilyen átalakító, a saját képére formáló, azaz istenivé tevő tűz a Szentlélek, az a tűz, melyet Isten gyújtott meg a szivünkben, amikor létbe hívott minket, s nekünk nem szabad kioltanunk.

A Szeretet Istene nem másért hívta létre az embert, mint hogy megossza vele a maga szeretet-életét. Szentlelkének, a Szeretet Lelkének *szüntelen* kiárasztásával nemcsak hívja, vonzza az embert erre az életre, a szeretetre, hanem képessé is teszi rá. Ezért csak tőlünk függ, elfogadjuk-e Tőle, engedjük-e, hogy hatását kifejtse bennünk.

Június 14. — Szentháromság vasárnapja — Jn 16,12–15 — Isten megjelenési módjai

Érdekes és izgalmas fejezete a teológiatörténetnek a szentháromságtan. Volt olyan szemlélet, amely már-már három fizikai személynek vette az Atyát–Fiút–Lelket, s ellenkező végletként van olyan szemlélet, amely csupán mesterséges teológiai konstrukciónak tartja a Szentháromságot. E helyt nem az a feladatunk, hogy eldöntsük ezt a teológiai problémát, hanem hogy megpróbáljuk aktualizálni a magunk számára az ünnep mondanivalóját. Erre most olyan módon teszünk kísérletet, hogy az „Atyát”, a „Fiút” és a „Szentlelket” úgy értelmezzük, mint három módot, ahogyan Isten megjelenik számunkra, közeledik hozzánk.

„Isten mint Atya” — ez két dolgot is jelent. Egyrészt azt, hogy Isten a *Teremtő*. Ma különös jelentősége van annak, hogy ezt hangsúlyozzuk, mivel az emberiség gyakorlatilag teljesen megfeledkezett erről. A ragyogóbbnál ragyogóbb technikai alkotások világában az ember — ha nem mondja is ki — önmagát tartja teremtőnek, istennek, s ez leginkább abban a — többnyire szintén kimondatlan — hármas felfogásban nyilatkozik meg, hogy „mi tudjuk, mi a jó és mi a rossz” — „majd mi megcsináljuk” — és „mi vagyunk élet és halál urai”. Ennek a hármas szemléletnek a gyászos következményeit nap mint nap tapasztaljuk, nemcsak az egyének sorsában, hanem a gazdasági élettől az ökológiai válságon át a háborúkig is. — A kifejezés másrészt azt jelenti, hogy Isten a *Végtelen Szeretet*. Mindig és mindenkinek jót akaró, jót cselekvő, mindig megbocsátó, mindig magához ölelő Jóság. Őt és ezt személyesíti meg a tékozló fiú gyönyörű példázatában az apa.

„Isten mint Fiú” — ennyit jelent: Isten mint *teljes önfeláldozás*. Nem kizárólagosan, de elsősorban és döntően Jézusban tapasztaljuk ezt, aki egész létét alapvetően fiúként, fiúságként élte meg. Épp csak a létfenntartáshoz szükségeset igényelte a maga számára a jászoltól a keresztig; tudását, idejét, energiáját, jóságát, szeretetét mind odaáldozta: csak másokért élt, nyilvános működése idején olyannyira, hogy nem egyszer enni sem maradt ideje; végül a puszta életét is feláldozta, hogy — önmagához hűséges maradván — hitelessé tegye korábbi önfeláldozását. Mindezzel azt mutatta meg kézzelfogható-an, hogy Isten semmit sem akar az embertől a maga kedvéért és a maga számára, hanem egészen az emberért van, az ember boldogságáért, üdvösségéért.

„Isten mint Szentlélek” — jelentse itt azt, hogy Isten mint *az igazságra vezérlő*. Az ember egyik legmélyebb vágya: ismerni az Igazságot, a természet „titkait” illetően éppúgy, mint az élet értel-

mét vagy a „végső dolgokat" illetően, s nem utolsósorban azzal a nagy kérdéssel kapcsolatban, hogyan kell helyesen élni. „Ő elvezet titeket a teljes igazságra" — mondta Jézus a Szentlélekről. Bár nem fejtette ki, mikor és hogyan történik ez, alighanem méltán feltételezhetjük, hogy az emberi történelem egészének folyamán, és hogy elsősorban a lelkiismeretünk szaván keresztül, amely „szó" többnyire a „józan ésszel", a megkövesedett szokásokkal és a legkülönfélébb érdekekkel való ütközésben ismerhető fel.

A „Szentháromság" tehát összefoglalása mindannak, ami az ember számára valóban jó és boldogító, s ami lehetőségként folytonosan rendelkezésünkre is áll. Elfogadjuk-e, élünk-e vele?

Június 21. — Úrnapja — Lk 9,11–17 — „Ti adjatok nekik enni!"

A mai evangéliumi történetben könnyen rabul ejthet bennünket a nagyszerű esemény és a hatalmas szám; annál is inkább, mivel korunk a felsőfokok kora. Soha ennyi újság, technikai eszköz, konferencia, bajnokság nem volt, soha ennyi gyógyszert nem szedtünk... De csak betegesen jóhiszemű valaki gondolhatja, hogy az emberek boldogabbak vagy jobbak lettek ezektől a csúcsteljesítményektől.

Mert vannak másfajta *csúcsteljesítmények* is, csak ezekről szívesen megfeledkezünk. Soha még annyi ember nem pusztult el háborúban, soha még ennyi baleseti halál, öngyilkosság és magzatgyilkosság nem volt, soha még ilyen tömegpusztító fegyvereket nem gyártottak, mint manapság, soha még annyi ember nem éhezett: gyakorlatilag az emberiség kétharmada. És milyen furcsa: ha egy hozzátartozónkat vagy ismerősünket súlyos baj éri, együttérzünk vele, amennyire csak tőlünk telik, segítünk, aggódva várjuk a hireket róla, reménykedünk, talán imádkozunk. De amikor milliók és milliárdok éheznek, akkor minden megrázkódtatás nélkül, ölbe tett kézzel ülünk. S talán még hozzá is tesszük: *„Ugyan mit lehet itt tenni?* Hiába segítenénk, az csak csepp lenne a tengerben!" Vagy a tanítványok javaslatát vesszük elő, akik azt mondták Jézusnak: „Bocsásd el a népet, hogy elmehessenek és ennivalót keressenek!" Magyarán: *„Oldják meg maguk a bajaikat!"* Jézus azonban nem ért egyet ezzel a megoldással. Ezt feleli a tanitványoknak: *„Ti* adjatok nekik enni!" És ezt feleli ma is, nekünk is. Mert Ő együttérez az éhezőkkel, de ez nemcsak üres érzés, hanem azt eredményezi, hogy azonnal segít is rajtuk.

Jézus életének minden részlete *példa* számunkra. Ezért nekünk is együtt kell éreznünk az éhezőkkel, és nekünk is tennünk kell valamit.

Sosem lesz addig hitelre méltó a kereszténységünk, amíg a teritett asztalnál ezt imádkozzuk: „Édes Jézus, légy vendégünk...", de az Ő testvéreit, akikkel azonosította magát, az éhezők és nyomorgók milliói nem hívjuk meg asztalunkhoz. Igenis számít minden forint, amit eljuttatunk nekik, még ha csak száz vagy tucat embert tudunk is segíteni.

Természetesen igaz, hogy nem ebben áll a végső és teljes megoldás. De ez is része annak. Mint ahogy az is, hogy komolyan vesszük Jézus tanításának egy másik mozzanatát is, nevezetesen, hogy se magunkat, se javainkat ne védjük meg erőnek erejével.

Mert mi keresztények (is), ahelyett hogy a rászorulókkal törődtünk volna, az idők folyamán szép lassan elkezdtünk magunknak gyűjteni, ami pedig összegyűlt, azt megvédeni, azaz egyre több fegyvert gyártani. Ennek a számlája is a több mint 3 milliárd éhező. Hiszen csak az ún. keresztény Európa fegyverkezési költségeinek egy töredékéből jól lehetne lakatni az éhezőket...

Évszázadok bűneinek és mulasztásainak eredménye az éhezők mai hatalmas tömege, a szükséghelyzet megoldása sem megy máról holnapra. Annyi azonban biztos, hogy csak egyetlen módon lehetséges: ha újra komolyan vesszük a hegyi beszédet és a szeretet parancsát, ha letesszük a fegyvereket és ekevasat kovácsolunk belőlük, és nagyon komolyan vesszük Jézus mai szavát: „Ti adjatok nekik enni!" — Ez az emberiség egyetlen reménye.

Június 28. — Évközi 13. vasárnap — Lk 9,57–62 — Nem babra megy a játék!

Sokszor úgy képzeljük: Jézust követni, tanítása szerint élni valami ártalmatlan dolog; mellette folyhat ugyanúgy tovább az életünk, mintha mi sem történt volna, ugyanúgy, mint másoké. A mai evangéliumi szakasz három kis történetének közös lényege: Nem babra megy a játék! A jézuskövetés kemény követelményeket és kemény következményeket jelent!

„Követlek, bárhová mégy... — Az Emberfiának nincs hová lehajtania fejét." — A jézuskövetés egyik nagy akadálya lehet a *ragaszkodás az otthon kényelméhez.* Teljesen természetes az ember vágyakozása az otthon rejtettsége, védelme után, ahol becsukhatja az ajtót, s (átmenetileg) elzárkózhat mások igényei elől. Persze, otthonra szükség van. De amikor az otthon nem „rakétabázis", a nagyobb teljesítmények éltető talaja, hanem ürügy, hogy ne kelljen másokkal foglalkozni, akkor az illető nem alkalmas Jézus követésére: „Az ember örül, ha hazamehet, és nem kell senkit látnia!" Ma ez sokakban tökélyre fejlődött.

„Kövess engem!... — Hadd temessem el előbb apámat! — Hagyd a holtakra, hadd temessék el halottaikat!" — Nem arról van szó, hogy az apa holtan feküdt volna, és Jézus nem engedte, hogy a fia eltemesse. Hanem egy idősebb apáról lehetett szó, akinek a halálát a fiú meg akarta várni. — *A családi kötelességre* történő hivatkozás a leggyakoribb kifogások egyike a jézuskövetés alóli kibújáskor. „Nekem családom van!" Nem arról van természetesen szó, hogy a családról ne kellene gondoskodni. De hányszor és hányszor üres kifogás ez csupán! Annyi fölösleges tevékenységre vagy éppen semmittevésre van idő és energia: TV-nézésre, újságolvasásra, kocsmára vagy éppen alibi-házimunkára („Márta, Márta...")...

„Követlek, de előbb hadd búcsúzzam el... — Aki hátratekint, nem alkalmas Isten országára." — *„Előbb még ezt megcsinálom!"* Hányan és hányan vannak így! Szívesen tennék, amit Jézus kíván, de „előbb még...". Isten ügye (azaz a másik ember ügye) mindig a második helyre szorul az életben, így aztán mindig elmarad. „Előbb" be kell fejezniök az iskolát, szakmát kell szerezniök, el kell végezniök az egyetemet, meg kell házasodniok, föl kell építeniök a házat, föl kell nevelniök a gyerekeket, vigyázniuk kell az unokáikra... „Majd ha nyugdíjas leszek!" Majd, majd — aztán már csak azon kapja magát, hogy rácsukták a koporsó fedelét. A másokkal törődésre sosem jutott ideje-ereje.

Nem babra megy a játék! A mai evangéliumban arról van szó, milyen feltételekkel lehet valaki tagja Isten országának. Fél szívvel, immel-ámmal nem lehet!

Július 5. — Évközi 14. vasárnap — Lk 10,1–12.17–20 — Egészen közel van már az Isten Országa

Ezt kell mondania a kettesével Maga előtt küldött 72-nek. Jézus kívánja, hogy ezt mondja a 72 azoknak, akik befogadják őket. Hát persze, mit is mondanék mást annak, aki befogad? Befogad engem, aki az Isten Országa hírével megyek hozzá, s mondom: Ide figyelj! Az Isten csupa és csak szeretet! Téged is azért formált meg, mert szeret téged, és arra formált meg, hogy te is szeress. Szeress úgy, hogy senkit ki ne hagyj! Szeress úgy, hogy szolgálatára akarj lenni bárkinek, akinek csak szüksége van reád. Szeress úgy, ahogyan Isten és én is, Jézus küldötte szeretlek Téged: megkérdezve, hogy van-e valami bajod, mert akkor segíteni akarok rajtad.

Ha te erre azt mondod, hogy én vagyok a te embered, s már régóta várod, hogy találkozzál ilyennel, mint én vagyok... mert ha ketten összefogunk ebben, akkor már juthatunk is valamire... Hát persze, hogy ez esetben mondhatom: Egészen közel van az Isten Országa. S amikor kettesével is küldhetek már valakiket magam előtt, akkor fel vagyok dobva, akkor nemcsak azt hiszem, hogy a Szeretet Országa lehetséges, hanem azt is remélem, hogy holnapután már meg is valósul. Úgy, ahogyan közel ötven éve is gondolták valakik egy másféle országgal kapcsolatban: „Sej, a mi lobogónkat fényes szellők fújják... holnapra megforgatjuk az egész világot".

A győzelembe vetett hit, a győzelem reménye nélkül nem is érdemes harcba menni. Ha a különféle „országok" hatalmasainak nem volnának tarkónlövésféle kényszerítő eszközeik, nem is menne harcba remény nélkül senki sem.

Jézusnak s tanítványainak nincsenek kényszerítő eszközeik. Nincsenek, mert országuk a szeretetet írja a lobogóra..., és szeretet és kényszer — ezek egymást kizá-

ró fogalmak. Aki a Szeretet Országáért megindul valamerre, valakikhez, az nemcsak a szeretet végső, transzcendens győzelmében hisz, hanem a holnapiban, az immanensben, azaz az időben kibontakozó győzelemben is.

Sík Sándor közel hetven éve erről így énekelt: „Mert, akit meglehelt a Lélek...az él és áll, és énekel és alkot Megyeren és Magyarországon”. Ezer sátorban nyolcezer fiú aludt akkor körülötte a sátrakban, akiknek nem arról beszélt, hogy haláluk után majd üdvözülnek. S ha beszélt is nekik erről, hát erről *is* beszélt, de alapvetően azt hitette el velük, hogy „egészen közel” van az, amivel tele a szíve a nyolcezernek, amikor fújja: „Fiúk fel a fejjel,... amerre nézünk, megterem a győzelem, a győzelem”.

„Arató munkások” kellenek, akiknek a szívében ott van a holnapi győzelem. Enélkül nem érdemes küldeni senkit. Van körülöttem ilyen, akit küldhetek? Engem küldhetne valaki? Kit küldjön az Isten, ha én is küldhetetlen vagyok? Mért vagyok az? Mit kell kidobnom magamból, mit kell betennem mindennapjaimba, hogy hihessek abban, hogy egészen közel az Isten Országa? Ha arató munkás akarok lenni, akkor felelek erre a kérdésre. Ha nem felelek, nem akarok arató munkás lenni, és Jézus szomorúan néz másfelé néző magam után.

Július 12. — Évközi 15. vasárnap — Lk 10,25–37 — De ki a felebarátom?

Aki nélkül csak *fél*ember vagyok. Aki nélkül nem vagyok egész. Aki a másik felem. A felebarátaim sora a *feleség*emmel kezdődik. S ha valakinek az életében a feleség megszűnik felebarátnak lenni, mert otthagyja a feleségét, vagy mert úgy bánik vele, hogy az elmenekül előle, elhagyja őt, annál számolni kell a dominóhatással: egyáltalán nem lesz neki felebarátja, mert már az első felebarátnál csődött mondott a tudománya. Még jó, hogy ő lehet felebarát valakik számára, akik összekaparják roncsait (amivé roncsolta önmagát), hátha még ember, egész ember lesz egyszer belőle; olyan, akinek újra lesznek felebarátai.

Az Istennek csak felebarátai vannak. Haverjai nincsenek. Haverja annak van, akinek a számára a nem-haverok „le vannak hányva”. Jó esetben, mert a nem-haverok jelenthetnek olyanokat is, akiket nemcsak közönyömmel, hanem lábammal is megtiprok. Isten senkit sem sorol közülünk a „le vannak hányva” dobozába, mert nincs is ilyen doboza. És senkit se sorol az „ellenségek” dobozba, mert ilyen doboza sincs.

Mindezt csak azért tudjuk Róla, mert nemcsak azt akarta hogy legyünk, hanem azt is akarta, hogy *miként* tegyünk.

Mert akarta, hogy az ő formájára legyünk és tegyünk, azaz kapott szabadságunkat arra használjuk, hogy egésszé tegyük azt a felet, amit létünkben kaptunk Tőle.

De hát ki az én felebarátom? Jó, a feleségem az; meg nyilvánvalóan a kettőnk egyesüléséből megszületők gyerekeink is azok.

De hát az egész világ minden baját csak nem vehetem magamra?!

Alighanem magadra kell venned, ha élni akarsz e Terra bolygón. Alighanem, mert ha neked jogod van magad családodba zárni, nekem is jogom van ugyanott határt húzni, s kívül rekeszteni mint nem-hozzám-tartozót a világ valamennyi elesettjét... keskeny e hazában vagy azon kívül az Egyenlítő felett vagy alatt mindazokat, akiknek sorsa a közönnyel vagy a lábbal tiprás, mely megtagadja tőlük azt, ami Neked osztályrészül jutott házasságban vagy családban.

Milliárdokra rúg azoknak a száma, akik kifosztva, megsebezve és így magatehetetlenül hevernek Világfalunk országútjain, s nem tudnak egésszé lenni, mert nincsen felebarátjuk, aki a fél-létből egész létre segíthetné őket.

De Egész ember-e az, aki életét „bezárja, mint a boltot” (Kosztolányi D., Számadás)?

Csak látszólag és ideig-óráig. Hogyan mondta az a nagyon mélyen és jézusian lényeglátó szalontai jegyző? Így:

„Midőn a gazdag megkövül
És a szegény elfásul...
Egy szóval a polgárosodás
Fordul reánk csapásul:
Akkor elétör egy vad nép
Szilaj vére és erénye
És elborít, mint a tenger
Hullámi vagy fövénye”
(Gondolatok, 1850).

Ideig-óráig szívtelenkedhetem, de napjaim meg vannak számlálva... mert nincs mód felhúznunk belülről az *új* vasfüggönyt. S csak *látszólag* vagyunk egészek, mert e pusztító civilizációk pusztulása a család és házasság felbomlásával kezdődik. Aki nem képes, nem akar felebarát lenni túl feleségen és gyermeken is, ezeken innen se tud. Nincs két jellemünk: egy otthonra s egy azon kívülre.

Az ember rendeltetése, hogy felebarátja legyen a másik embernek. A rendeltetésellenes használatban tönkremegyünk.

Csupán ideig-óráig és látszólag ember, aki nem vállalja embertársait felebarátnak.

Július 19. — Évközi 16. vasárnap — Lk 10,38–42 — Kevésre van szükség, valójában csak egyre

A „létező” szocializmus kenyeret — adott. Nagyot és vajasat — a pártjába lépőknek. Közepeset az abba ugyan be nem lépőknek, de a titkosrendőri megbízásokat elvállalóknak. Valamekkorát még e megbízások visszautasitóinak is adott. Az ellenállást tanúsítóknak, a börtönbe zártaknak is csak olykor kellett éhezniök. Aki akarta, megérthette e szocializmusban a jézusi szót: kevésre van szükség; s még azt is, hogy *valójában* csak egyre. Ezt a valójában szót úgy értem, hogy csak ezt az egyet szabad „keresni”, azaz csúcsértékként szolgálni, s ezért a „többi mindet” nem szabad „keresni”. Nem, mert a többi mind meglesz majd valahogy, előkerül, ha „imádkozom és dolgozom”.

Nem így a „rendszerváltás” után. Nem, mert *valami* biztosan megváltozott: a kevés is problematikussá lett s bizony elég sokak, s a többség számára. Idegesek lettünk a „mindennapi kenyér” miatt. Kik? Félek, hogy majdnem mindnyájan, a társadalom imént említett négy csoportjának akármelyikébe tartozzunk is, s ezért most Mártaként „szorgoskodunk”. Megállás nélkül, de nem fáradhatatlanul, hanem nagyon is elfáradóan. Nincs időnk a csendre — találkozásra Istennel. Nincs időnk családra, közösségre, emberhalászásra — azaz találkozásra az emberrel; vagy legalább is kevesebb az időnk, mint a kádárizmusban. S nincs többé biztosan pénzünk — jövedelmünknek legalább tíz százaléka — az éhezők számára; nincs mert „idő” és „pénz” — konvertibilis valuták. A „running after dollars” elkapott minket is. Jevtusenko „Rohanás e korszak átka” megállapítása most valósággá lesz a mi életünkben is? Aki „alkalmazott” — idegesen „csipkedi” magát, hátha nem ő fog utcára kerülni, ha racionalizálják majd a munkát a vállalatnál, amelyben dolgozik. Aki pedig megpróbál „vállalkozni”, annak mindig ugrásra készen kell állnia, hogy el ne szalassza a biznisz-lehetőséget. Telefon a munkahelyen, telefon odahaza, telefon az autóban, hogy akárhol is van, elérhető legyen; hogy bármerre jár is, szorgoskodhassék a „kenyérért”, akármennyire is tudja, hogy mi volt Jézusnak az eledele; az ti., hogy tegye az Őt küldő Atyának akaratát (Jn 4,34). Tegye az egyetlen szükségest.

Márta készítette a vacsorát, Mária pedig tudta, hogy „nemcsak kenyérrel él az ember”, s nem szalasztotta el a lehetőséget, hogy hallgassa „az igéket Isten szájából” — Jézus közvetítésében (vö. Mt 4,3–4).

Nehezebb a leckénk ma, mint tegnap, de a lecke ugyanaz: kap-e Isten polgárjogot életünkben, otthonunkban? Szentélye az otthonunk? Imádságnak háza avagy a Mammont keresés-imádás fáradalmaiban elcsigázott ember TV elé roskadásának tanyája? Mártáé-e vagy Máriáé?

Nagyon konkrétnak és tárgyszerűnek kell lennünk. Van-e időm Jézus lábához ülnöm nekem és azoknak „akikkel közös fedél alatt” élek? Avagy „sajátos” körülményeink — mindannyiunk *közös* körülményei — következtében nem lehetséges megfelelő időpontot találnunk? Reggel ezért meg ezért nem. Este meg azért meg azért nem. Nem és nem, mert nem vállalhatjuk a bennünk élő Márta szemrehányását... S fáradtak, idegesek és előbb-utóbb reményvesztettek leszünk, amíg Máriával együtt oda nem ülünk ahova ülni — valójában egyedül szükséges. Miért azt kergetem, ami valójában nem szükséges? Hogyan biztosítsam a keveset? Úgy, hogy előbb biztosítom az egyetlent. Előbb. A sorrenden fordul itt minden. Ha hiszek ebben, Jézusé vagyok. Ha nem hiszek, kié, mié vagyok?

Július 26. —Évközi 17. vasárnap— Lk 11,1–13 — Szent Lelket ad azoknak, akik kérik tőle

Sokfajta perselyt láttam már... sokféle célra gyűjtőket. Sokféle kérés jut el az ember füléhez, Istenéhez irányulva. A kéréseink tárgyában tanító Jézus azzal vágja ki az adu ászt, hogy van ám lehetőségünk Isten Lelkét is megkapni. A kérdés csupán az, hogy adu ász-e ez nekünk vagy éppenséggel csak treff hetes, ami nélkül nagyon jól megvagyunk.

Úgy tetszik, Szent Lélek nélkül elég jól megvagyunk, ha minden egyebünk megvan. Csakhogy ez a minden egyéb olyan, mint az archimédeszi csavar: tovább csavarható. Az emberi szív vágya sohasem határos: eddig és ne tovább — ilyen nincs. A több! — ezt írta bele szívünkbe Isten, és nem azt, hogy elég. Csak a véget nem érő az elég. Ezért aztán az elég — nincs. Az elég — mindig odébb van.

Boldog, aki a nagyok közé tartozik — gondoljuk —, de rendre találunk valakit, aki nagyobb nálunk vagy bármelyik pillanatban azzá lehet. Boldog — gondoljuk —, aki gazdag, de ismét csak akad valaki, aki gazdagabb nálunk vagy azzá lehet. Boldog — gondoljuk —, aki erős, de van aki erősebb nálunk vagy azzá válhatik. Megállnunk — gondoljuk — ezért nem szabad. A küzdelem ennek folytán szünet nélküli. S az eredmény a nagyok-gazdagok-erősek világára jellemző eredmény: szőnyegbombázás, csatatér és hullahegyek... a természet, az emberi kultúra és élet rondítása-rombolása-pusztítása.

Szükségképpeni ez? Igen, amíg nem a Szent Lelket kérjük. S ha *ezt* kérjük és kapjuk? Akkor a fentiekben rajzolt fejetetejére állított világ a talpára kerül. Hogyan? Értékcserével. S cserélek, ha *látom, hogy az a boldog, aki a fejetetejére állított világban boldogtalannak minősül.*

Látni — tapasztalat alapján. Mit? Azt, hogy a fenti három boldogság — boldogtalanná teszi tegnapelőtt az első világháború népeit, tegnap Hitler és Sztálin áldozatait s a mában Irak vagy Jugoszlávia népeit, akik mind a nagyság-gazdagság-erő sátáni jóhírében keresték üdvösségüket.

Akik kérik és megkapják a Szent Lelket, mentesülnek a Sátán e hazugságaitól, s betölti őket az Igazság Lelke: más evangéliumra nyílik meg fülük. Arra, hogy *boldogok a kicsik, a szegények és az erőnemalkalmazó szelidek.* Ők azok, akik nem akarják uralkodásukkal boldogítani „népeiket”. Ők azok, akik nem irtják ki az indiánokat s nem vadásznak munkabíró néger rabszolgákra Afrikában. Ők azok, akik nem rondítják el a földet bombatölcsérekkel, s nem töltik meg életerős emberekkel a temetőket.

Mért tudják kihagyni ezeket életükből? Mért tudnak nemet mondani a sátáni=államhatalmi tarkónlövési kényszerítések ellenére is? Mert boldogok! Mitől? Attól, hogy minden ambiciójuk: szolgálatára lenni felebarátaiknak — mert ez a kicsik ambiciója. Attól, hogy minden törekvésük: megosztani szegénységüket a náluk is szegényebb rászorulókkal — ezek a „Lélekben szegények” törekvései. Attól, hogy minden vágyuk bizonyítani Jézus szavának igazát: csak a szelídek fogják örökölni a földet — ezek az erőnemalkalmazók vágyai.

Ha a Lelket kérjük — paradicsommá lesz a Föld. Ha a paradicsomra hajtunk reá, nem lesz miénk a Föld. Nem, mert felrobbantjuk, vagy elpusztítjuk rajta a bioszférát, s kiesünk az „Idő rostáján”. Méltán: „aki kihull, megérdemelte, Az ocsut az Idő nem szánja. Aszott nemzetek, hűlt világok, Tört életek miazmás vágya Halálra valók s nem kár értük.”

Mégis kár lenne. Isten művét taposnók sárba. Inkább kérjük Tőle a Lelkét. Megadja. Biztosan, hiszen éppen ezért hívott létre minket, hogy nekünk adja, hogy odaadja.

Gondolatok a Hospice-röl

A HALDOKLÓ BETEG ELLÁTÁSA igen nagy teher a család és a társadalom számára is. Még a fejlett társadalmakban sem általános, hogy a betegek életük ezen utolsó nehéz szakaszában megkapják a megfelelő gondoskodást. Azt a gondoskodást, melyben az orvosi ellátáson túl biztosítva van a beteg személyiségét is figyelembe vevő ápolási környezet. Olyan érzelmi, lelki környezet, amely mindig készen áll a haldokló fizikai és lelki szenvedéseinek enyhítésére, és amelyben a haldokló megőrizheti egyéniségét élete utolsó pillanatáig.

A meghalás emberhez méltó körülményének megteremtésére, a haldoklók speciális ellátására indult el nyugaton a hospice mozgalom. A hospice: *ÁPOLÁSI KÖZÖSSÉG.* A közösség tagjai: a beteg, az orvos, a pszichológus, a pap, a nővér, a családtagok és az önkéntesek. Az is megkülönbözteti a hospice-t minden más egészségügyi intézménytől, hogy tevékenységében a szakemberek mellett egészséges laikusok is résztvesznek.

A hospice *speciális szellemiség, filozófia:* a haldoklóval való együttélés, a haldokló bevonása egy közösség életébe, olyan környezet, körülmények biztosítása, amelyben a haldokló használni, élvezni tudja megmaradt fizikai, szellemi képességeit, készségeit. A közösség életének középpontjában a haldokló beteg áll. A közösség tagjai elkötelezett hívei annak a gondolatnak, hogy a halál és maga a haldoklás nem eltitkolandó, hanem az élet természetes, értékteremtő része. A közösség a megértésnek, a szeretetteljes gondoskodásnak, a szolidaritásnak, az egymás segítésének szellemét fejleszti, erősíti tagjaiban, és rajtuk keresztül hat a tágabb környezetre. A hospice működése gyakorlati példát mutat, és lehetővé teszi szellemiségének elsajátítását és terjesztését.

A hospice nem kórház, nem egyszerű ápolási intézmény, nem elfekvő. Külsőségeiben sem emlékeztet egyikre sem. Berendezése, elhelyezése az orvosi és ápolási teendők mellett lehetővé teszi a családtagok, barátok részvételét a hospice életében, a betegekkel való együttélést. A betegnek pedig lehetővé teszi az állapotának megfelelő személyes életvitel folytatását.

A hospice nem az egészségügyi ellátástól függetlenül működik, hanem annak részeként, mint az *egészségügyi ellátás speciális, új formája.* Az anyaintézetben folyó gondozás mellett segítséget nyújt és tanácsot ad az *otthon* ápoltaknak és családtagjaiknak. Az anyaintézet a háttér a betegellátáshoz, ha az már otthon megfelelő szinten nem biztosítható.

A magyarországi hospice mozgalom célja a hospice-szellemiség terjesztése, olyan modell-anyaintézmény létrehozása, amely kidolgozná az itthoni módszereket, képezné a szakembereket és a laikus önkéntes ápolókat is.

A mai társadalmi átalakulások sok szempontból kedveznek a hospice mozgalom megindításának. Egyrészt társadalmi igény van a morális megújhodásra, amelybe beletartozik az empátia és a szolidaritás mások iránt, másrészt növekvő igény van — már törvényes lehetőség is — a különböző karitatív szolgáltatások iránt, és az ilyen szolgáltatásokban való részvételre.

A társadalombiztosítás küszöbön álló átalakítása gazdasági szempontból teszi a hospice-mozgalmat aktuálissá. A hospice bizonyos értelemben átmenet az otthoni és a kórházi betegellátás között. Négy-öt ággyal évente kb. 50–70 beteget tud ellátni, szoros együttműködésben a beteg családjával. Szociálpolitikai szempontból óriási jelentőségű, hogy nemcsak a beteggel foglalkozik, hanem a betegség miatt kialakult problémák megoldásához is segítséget nyújt a családnak. Azáltal, hogy működésében az önkéntes munkaerőknek jelentős szerepe van, valamint hogy finanszírozásához az adományok is hozzájárulnak, a hospice lehetséges alternatíva az önkormányzatok jövőbeni szociális és egészségügyi politikájának kialakításában.

A Hospice Alapítvány munkatársakat vár. Levélcím: 1372 Bp., Pf. 389.

Panaszlevél

Szlovákia főpapjainak körében, papi társaságokban sokszor elhangzik ez a szó: igazságosság. Azt állítják, hogy a kisebbségben élő magyar papok és hívek ügyeit mindig és mindenütt igazságosan kezelik.

Szomorú szívvel kell nekünk, szlovákiai magyar papoknak kijelentenünk, hogy ez az állítás nem mindig és nem mindenütt felel meg a valóságnak.

Tekintsük át a legutóbbi három évet!

A rendszerváltás után mi, magyar papok, azonnal jelentkeztünk és részt kértünk a szervezkedő szlovák katolikus intézményekben. A memorandumot személyesen nyújtottuk át. Kéréseinkre csak ígéreteket kaptunk. Majd többszörös huzavona és sürgetés után az Érsek úr 1990. január 31-i dátummal kinevezte az induló katolikus magyar hetilap főszerkesztőjét.

A lapot eredetileg — ez volt az Érseki Hivatal óhaja is — a Spolok Sv. Vojtecha (Szent Adalbert Társulat) kiadásában akartuk megjelentetni. Ám a Spolok vezetősége tudtunkra adta, hogy ők csak szlovák kiadványokkal foglalkoznak, ezért alapítsunk magunknak egy magyar társulatot. Nagy összefogással és anyagi áldozattal 1990. február 20-án Szencen megalapítottuk a szlovákiai magyar papok társulatát, a *GLÓRIA TÁRSULATOT*. Társulatunkat azonnal jóváhagyta a nagyszombati Érsekség, és napokon belül a szlovák Kultuszminisztérium is.

A Glória Társulat átvette a *magyar katolikus hetilap* kiadási gondját, és 1990. április 8-i dátummal megjelent a Remény első száma. Azóta is hetente több mint húszezer példányban jelenik meg. A lap szerkesztői helyiségeivel kapcsolatban nagyon sok gond szakadt a Glória Társulat nyakába. Sajnos sem a nagyszombati érsekség, sem a pozsonyi plébániák, sem a szerzetesrendek nem tudtak Pozsony területén a lap számára megfelelő helyet biztosítani. Végül is a szlovák Kereszténydemokrata Mozgalom adott két szobát, ahol 1991. októberéig szerkesztettük a lapot. Aztán onnét is ki kellett költöznünk. Újra próbálkoztunk helyet kikönyörögni az egyházi épületekben. Sajnos Szlovákia fővárosában nem akadt hely egy magyar katolikus hetilap szerkesztősége számára. Kénytelenek voltunk elköltözni a városból. Most Dunahidason (Most pri Bratislave), az ottani plébánia épületében van a szerkesztőség, miután az épületet tetemes anyagi áldozattal rendbetettük és berendeztük.

Míg hetilapunk gondjaival foglalkoztunk, és mindent meg kellett tennünk, hogy utcára ne kerüljünk, azalatt megindult egy folyamat, amely kezdte kétségbevonni a Glória Társulat jogos létezését. Még olyan hír is elterjedt, hogy a magyar papok egy új „Pacem in terris”-t (volt békepapi szervezet - *A szerk.*) akarnak a társulattal kialakítani.

Az igazságosság jegyében le kell szögeznünk, hogy minden vádaskodás és gyanúsítgatás alaptalan. Mi nem akarunk elszakadni egyházmegyénktől, mégcsak félrehúzódni sem, ha elfogadnak bennünket, és egyenjogú bánásmódban részesülünk. Az Érsek úr írásban jelezte (1990. január 21), hogy kötelessége egyházmegyéje területén *törődni a nemzeti kisebbségek lelki gyarapodásával.* Mi a Társulatunkkal — és a Társulat kiadványaival, rendezvényeivel — Érsek úr és a többi Püspök úr segítségére akarunk sietni: minden módon előmozdítani a magyar kisebbség lelki gyarapodását. Amikor ezt tesszük, nem „partizánkodunk”, nem elszakadást készítünk elő, hanem becsülettel, hűséggel és odaadással működünk Egyházunk és a ránk bízott hívek lelki gyarapodásán.

Ennek érdekében — szembeszállva a politikai mozgalmak elképzeléseivel — fogalmaztuk meg petíciónkat a Társulat 1991. május 1-i közgyűlésén. E petícióban a zsinati határozatokra és az Egyházi Törvénykönyvre hivatkozva egy olyan magyar nemzetiségű püspök kinevezését kértük, aki koordinálná Szlovákiában az egyes püspökségek területén tartózkodó magyar hívek ügyes-bajos egyházi dolgait és ellenőrizné a magyar papok és a hívek jogos követeléseinek teljesítését. A petíciót személyesen elvittük Mons. J. Chr. Korec bíboros úrhoz és Szlovákia metropolitájához, Mons. J. Sokol érsek úrhoz. Megküldtük még a prágai nuncius úrnak, Mons. G. Coppa érseknek, valamint a szlovákiai Püspöki Konferencia címére.

Petíciónkra a mai napig nem érkezett válasz. ⇒

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű vagy sárga) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetett példány 7 Ft-tal olcsóbb!

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1992-es hat számra egy példánynál 270 Ft.

A csoportos előfizetés sokkal olcsóbb!

Közösségi folyóirat vagyunk, valószínűleg sokan választják **a csoportos előfizetés** (a postaköltség csökkenése ill. a terjesztői kedvezmény miatt **sokkal olcsóbb**) lehetőséget.

2 — 4 példányt már postaköltség felszámítása nélkül küldünk otthonába!

5 vagy több példány előfizetése darabonként

már 20 Ft-tal olcsóbb,

mint az egy példány postaköltséggel!

Az **egy címre** előfizetett példányszámtól függően az 1992 évi előfizetési díj **példányonként**:

1 példányos csomag: 270 Ft

2 — 4 példányos csomag példányonként 234 Ft (előfizetési díj 468 — 936 Ft)

5 példány fölött példányonként 192 Ft (előfizetési díj pl. 5 példánynál 960 Ft)

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1992-re ... . példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**

Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

Mindezek után 1991 nyarán a nagyszombati Érsekségtől felszólítást kaptunk, hogy Társulatunk alapszabályzatát terjesszük a Szlovák Püspökkari Konferencia elé, mert egy országos papi társulat engedélyezése nem a helyi főpásztortól, hanem az ország Püspökkari Konferenciájától függ. A felszólításnak eleget tettünk. Felterjesztésünkre 1991. augusztus 27-én azt a választ kaptuk, hogy a Püspökkari Konferencia a Glória Társulat működését nem engedélyezi, mert működtetése nem felel meg az Egyházi Törvénykönyv 298. kánonja 1. §-ának. A Glória Társulat csak mint kiadó működhet.

A határozat ellen 1991. október 2-i dátummal fellebbeztünk. Választ ezidáig nem kaptunk.

A tisztánlátás miatt fontosnak tartjuk ismertetni, hogy Társulatunk (amely jelenleg csak kiadóként működik) az elmúlt időszakban mivel járult hozzá a magyar hívek lelki gyarapodásához. Kiadja a Remény c. hetilapot (20 500 példány). Imakönyvet, hittankönyvet, liturgikus könyveket és képeket jelentetett meg több tízezer példányban. Bábáskodott a magyar hitoktatási tanfolyam létrehozásánál és anyagilag is támogatta a Magyar Hitoktatási Központot (20 000 koronával).

A komáromi bencés atyákkal és a jászóvári premontrei atyákkal karöltve létrehozta a MARIÁNUM alapítványt. Ez alapítvány célja támogatni azokat a kezdeményezéseket, amelyek a katolikus értelmiség nevelését szolgálják, és kialakítani a megfelelő körülményeket a papi és szerzetesi hivatások ápolására. Azonkívül még Társulatunk magára vállalta a magyarországi új liturgikus könyvek beszerzését és szétosztását.

A rendszerváltás után tisztogatás történt az „irányító állásban" lévő papok körében, mert kiszolgálói voltak a letűnt pártállamnak. Az áthelyezések és nyugdíjazások jogosak voltak. Az azonban feltűnő volt, hogy elsőként a magyar vagy magyar anyanyelvű papokat mozdították el, míg a többiekre, a „nagymenőkre" csak jóval később került sor. Sőt egyesek közülük bocsánatot nyertek és maradtak a helyükön. A helytelenül viselkedő magyar anyanyelvű papok Pozsonyból való eltávolítása igazságos volt. De az már igazságtalanságnak tűnik, hogy — a magyar hívek legnagyobb szomorúságára — Pozsony városában azóta sincs *állandó magyar lelkipásztor.*

Azt is szomorúan kell megállapítanunk, hogy az újonnan kinevezett főegyházmegyei *liturgikus tanács* 12 tagja között egyetlen magyar nemzetiségű sincs. Mi csak elfogadhatjuk a liturgikus döntéseket, de bele nem szólhatunk.

Megalakult *a főegyházmegyei papi tanács* is A 31 tag között csak 3 magyar nemzetiségű van. A részarányosság szerint 7–8 magyar tag lehetne, ha az igazságosságot számon tartanák nemcsak szóban, hanem valóságban is. (Ott nem érv az, hogy a magyar papok kevesebb szavazatot kaptak, hiszen a döntő többségű szlovákok közül aligha szavazott valaki magyarokra!)

Utoljára hagytuk a *kitüntetések és elismerések* fájdalmas pontjait. Tudjuk, hogy nem a kitüntetés teszi a papot. Azt is tudjuk, hogy aki dicséretért dolgozik csak, annak munkája Isten előtt értéktelen. Ám tudnunk kell, hogy társadalomban élünk, és az emberek szeretik a kitüntetéseket, és híveink is elvárják, hogy papjaik elismerést kapjanak, hisz ez rájuk is jó fényt vet. Azt hisszük, hogy ezt a szempontot a főhatóság a szlovák papok esetében mindig számontartja. Miért nincs így a magyar papok esetében?

Azok a szlovák papok, akik a *liturgikus könyveket* készítették és szinte megszakadásig dolgoztak, mind részesültek kisebb nagyobb elismerésben. Ugyanakkor azok a magyar papok, akik a szlovák szövegeket sok gonddal, munkával lefordították, összeállították és könyvekbe szerkesztették, semmiféle nyilvános köszönetet vagy elismerést nem kaptak.

Az egyházmegyei bíróság papi tagjai fölötte fontos munkát végeznek. Érthető hát, ha tagjait a főhatóság kitüntetésben és elismerésben részesíti. Ám ezidáig egy magyar tagot sem ért pápai vagy egyházmegyei kitüntetés: pedig ők is — szlovák társaikhoz hasonlóan — föláldozzák szabad idejüket a szent szolgálat érdekében.

Elmondtuk panaszainkat, felsoroltuk fájdalmainkat...

Reméljük, az igazságosságnak megfelelően szóltunk. Bízunk abban, hogy mennyei Atyánk segítségével mindezek ellenére továbbra is hűséggel végezhetjük papi szolgálatainkat, becsülettel fogunk dolgozni a ránkbízottak lelki üdvösségéért, és nem hidegülünk el egyházmegyénk legfőbb irányitóitól.

A nagyszombati főegyházmegye magyar papjainak nevében

1992. január 25.

A GLÓRIA Társulat vezetősége

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest

Kazinczy u. 3.

1028

Szép, ami kicsi

avagy fulladjon a saját zsírjába a fogyasztói társadalom, nekem ugyan nem kell!

Megpróbálok lecsatolni róla. Úgy alakítom a környezetemet, hogy minimális pazarlással éljek, amit tudok magam csinálok, gyártok, termesztek, csak olyan dolgokat veszek meg, amire tényleg szükségem van.

Először is kiköltöztünk Büdöspestről falura. Az utolsó lökést kislányunk születése adta. Azt már végképp nem tűrhettük, hogy a Kisember abban a fertőben cseperedjék fel.

Családommal megpróbáljuk a telkünkön és a házunkban lépésenként csökkenteni az energia-, a víz- és az élelmiszervásárlást, ezzel együtt minimalizálni az általunk kibocsátott szennyezést. Ennek szellemében:

1) *Fűtés:* Megjavítottuk a nyílászárókat, hogy ne szeleljenek, és átálltunk vegyestüzelésről gázkazánra. Kisebb szennyezés, kevesebb munka, és még olcsóbb is; igaz, hogy a földgáz is fosszilis energiaforrás, amelyet véghasználatra tüzelünk el. Sóvárogva olvasgatom a nap és szélerőművekkel fűtött házak reklámanyagait. Ha a sors összehozna egy bioépítésszel és egy Lottó ötössel (na jó, egy négyes is elég lenne!), azonnal átépíteném az egész házunkat.

2) *Víz:* Szinte alig használunk folyó vizet, inkább bedugjuk a mosdót, nem folyatjuk a vizet fölöslegesen. Vettünk egy energiatakarékos mosogatógépet, amely harmadannyi vizet használ, mint mi, amikor állóvízben mosogatunk.

Nem locsolunk vezetékes vízzel. Vettünk egy búvárszivattyút, és a saját kutunkból öntözzük a növényeket. Jövőre áttérek a csepegtetős rendszerre. Tulajdonképpen jó lenne kettős vízrendszert kiépíteni a lakásban. Igazából csak ivásra, főzéshez és mosogatáshoz kell a vezetékes víz, mosdásra, mosáshoz, WC-öblítéshez tökéletesen megfelelne a saját kútból nyert víz is, ami kb. egy huszadába kerül a vezetékesnek.

Leszoktam az angol WC-ről, a budira járok télen-nyáron, sokkal természetesebb, és az anyag így nem vész kárba, öblíteni és szippantani sem kell, nem mérgezi a felső vízadó réteget, megfelelő keveréssel és érleléssel hasznosítható a kertben.

3) *Mosószer:* Nem használok piperaszappant, sem agresszív mosószereket. Van helyette Flóra szappan, meg dörzspor, szóda vagy úgynevezett környezetkímélő mosószer.

4) *Áram:* A háztartási gépeket fokozatosan lecserélem energiatakarékosra; mániákusan oltogatom a villanyokat; venni fogunk egy vízmelegítő napkollektort: kb. 12 ezer Ft, és az év 8–9 hónapjában képes ellátni egy kis családot meleg vízzel. Mennyivel olcsóbb, mint egy villanyboyler, és nem kell hozzá áram, tehát atomerőmű bővítés sem!

5) *Hulladék:* Gyakorlatilag csak műanyag- és fémhulladék hagyja el a házunkat. A többit vagy visszaváltjuk, vagy felhasználjuk. Az összes szerves anyagból kiváló komposzt készül. Ennek az ócska homokos talajnak kell a humusz utánpótlás, hiszen locsolás nélkül minden kiég, a locsolás pedig lemossa a humuszt a mélybe.

Hacsak tehetjük, nem veszünk olyan terméket, amelynek a csomagolása nem váltható vissza vagy nem hasznosítható újra. A csomagolás a „legnagyobb szemét”!

6) *Étkezés:* Gyógyszert és orvost csak legvégső esetben veszünk igénybe. Gyógynövény, természetes keleti és hazai gyógymódok segítségével a bajok többsége kezelhető.

Cukor helyett méz-készítményeket fogyasztunk: pempő, propolisz, pollen, lép, méz. A sok zöldség — főleg a vegyszermentes gyökerek — és a kevesebb hús sok mindent megelőz.

7) *Kert:* Van egy csomó gyümölcsfánk, rengetegféle zöldséget és gyógynövényt termesztünk, gombát, bogyókat és gyógynövényeket gyűjtögetünk. A terményeket a zöldséges pincében vagy mélyhűtőládában tároljuk, sok mindent befőzünk, savanyítunk ill. aszalunk.

Az év során minimális mennyiségű gyümölcsöt és zöldséget vagyunk kénytelenek vásárolni.

Természetes anyagokkal permetezünk: csalánlé, hamuzsir stb.

Kártevőűző növényeket ültetünk a sorok közé: fokhagyma, körömvirág stb.

Ha lenne egy nagyobb darab földünk, szívesen működtetnénk egy önellátó zöld gazdaságot.

Kiszel Vilmos

Népességrobbanás

THE NEW ROAD No. 16, 1990. október-december, 1–3. o.

A népességrobbanás a természeti környezet romlásának okává vált, felelős az állat- s növényfajok kihalásáért. A népesség további növekedése egyik országban sem kívánatos, a Föld lakossága elérte az 5.3 milliárd főt, s az előrejelzések szerint 2100-ra eléri a 14 milliárdot. — Sokan azt mondják: „Van elég hely...", s olyanokat írnak, pl. nemrégen az Economic Affairs c. lapban, hogy India népességének növekedése kívánatos volt, mivel elősegítette a mezőgazdasági hozam növekedését... A „van elég hely" lobby szerint a növekvő népesség nem károsítja a környezetet. Az ilyen vélekedés következményei igen károsak. Csak tudományos-fantasztikus könyvekben olvashatunk olyasmikről, hogy a növekvő népesség majd kivándorol egy másik bolygóra.

Több embernek több forrás szükséges. — Amíg a szegény országokban a népesség növekedése, addig a gazdagabb országokban a fogyasztás növekedése okoz egyre komolyabb gondokat.

A Föld lakossága megélhetéséhez növekvő mértékben fogyasztja a meg nem újuló forrásokat, s a megújuló forrásokat — mint a trópusi erdőket vagy a halat — gyorsabban, mint ahogyan azok megújulni képesek. Ez egyre jobban károsítja a Föld élő bőrét.

A természeti környezet pusztulása leginkább a szegényeket sújtja.

A ruházkodás nem tűnik a legfontosabb kérdésnek, a növekvő népességnek azonban egyre nagyobb területen kell élelmet termelnie, s így egyre kevesebb terület áll majd rendelkezésére a ruházat nyersanyagainak a megtermelésére. Súlyos gond a fa: a hagyományos épületek, a modern épületek belső berendezése — sok fát igényel. A fa energiaforrás a fűtéshez és a főzéshez, kell a papír előállításához, és rengeteg fát égetnek el, amikor az élelmiszertermelés céljaira megtisztítják a talajt.

Az emberiség a természet alaptörvényei ellen támadt, amikor túllépett lakóhelyének eltartóképességén. Az ember bárhol meg tud élni a Földön, de a legtöbb állat és növényfaj körülírt lakóhelyhez kötött. Ahogyan összehúzódnak az erdők, ahogyan kiszárítják a mocsarakat, elszennyezik a folyókat, s gátak, autópályák, gyárak, házak épülnek, úgy pusztulnak a természetben élő fajok lakóhelyei. A vándorló állatokat zavarjuk az útjukon is, s ezzel pusztítjuk őket.

Az emberi népességrobbanás csaknem megoldhatatlan gondokat okoz az utánunk következő nemzedékek számára.

A lap szerkesztősége felkérte a legnagyobb vallások tudós képviselőit, hogy fejtsék ki álláspontjukat a népességrobbanás kérdésében, erre érkeztek az alábbi tanulmányok.

1. *Aubrey Rose (Nagy Britannia):* A zsidók, különösen az ortodox zsidók követni igyekeznek Isten szavát: „Szaporodjatok és sokasodjatok..."A nőtlen ember egy híres rabbi szerint nem teljesértékű ember. A csekély zsidó népesség számára megmarad a fenti parancs. Másrészt, ha a népességrobbanás a természet és az emberi méltóság tönkretételéhez vezet, más véleményt kell figyelembe venni, a zsidó környezeti tan alapján: „Ne pusztíts!"

2. *Padmanabh S. Jaini (India):* A dzsainista hívők száma annyira csekély a nemdzsainista környező lakossághoz képest, hogy inkább túl alacsony, nem pedig magas számuk miatt kellene aggódniok. Az önmegtartóztatás alapján megvalósuló születésszabályozás azonban vallásos alapon is lehetséges. Ha az önmegtartóztatás nehézséget okoz, a fogamzás előtti orvosi beavatkozási módszerek lehetségesek, azok alkalmazhatók. Az élet azonban a fogamzás pillanatában kezdődik, a magzat megölése ellentétben áll az ahimsa, a nemártás parancsával. Az abortusz elfogadhatatlan.

3. *A baha'i cikk szerzője* nincsen feltüntetve. Szerinte nem lehetséges a jelenlegi helyzet megoldása, amíg a nemzetállamok rövidlejáratú önérdekeikhez ragaszkodnak. Meg kell kísérelni kezelni gyorsan változó világunkat. Egyetemes értékeket kell elfogadni, amelyek elsőbbséget adnak a globális szolidaritásnak és az emberi faj távlati érdekeinek. A Baha'i Szent Szövegek egy új modellről írnak, amely a nem ellenséges közösségi döntéshozatalon alapul, támogatja a gazdasági igazságosságot, az általános iskoláztatást és a megfelelő egészségügyi ellátást. A Szent Iratok ígérik a civilizáció fennmaradását. A baha'i hívők a fenyegető környezeti katasztrófa jelei ellenére bíznak benne, hogy meg lehet teremteni a világ fenntartható társadalmát, amely találkozik minden ember szükségleteivel és a természeti környezet megőrzésével. (Születésszabályozásról nem tesz említést).

4. *B.S. Bagga (Egyesült Királyság):* A szikh vallás szerint Isten elegendő forrással látta el a Földet minden lakója szükségleteinek kielégítésére, de a tulajdonos nem élhet vissza a források használatával. Ha nem vagyunk összhangban az isteni akarattal, akkor az emberiség szenvedni fog cselekedetei miatt. Az egyensúly helyreállítása érdekében a szikhizmus szerint népességszabályozó módszereket kell alkalmazni. Ezek nem lehetnek durvák, beavatkozó jellegűek — hanem csak természetesek: az önkorlátozás kell, hogy az alapjuk legyen.

5. *Martin Palmer (Egyesült Királyság):* az elmúlt 60–70 évben az anglikán közösség véleménye változott a népesedés és a születésszabályozás kérdésében. 1920-ban még figyelmeztettek, hogy senki se használjon természetellenes szereket a fogamzás ellen. 1930-ban a püspökök már visszakoztak ebben a kérdésben, előtérbe helyezték a család helyzetét és fennmaradását. 1958-ban az enciklika leszögezte, hogy „sok országban a népesség annyira gyorsan nő, hogy mind a fiatalok, mind az idősek életbenmaradása veszélybe került" s „ilyen országokban a népesség szabályozása szükségszerűvé vált." Elítélték az abortuszt, de az egyéb, orvosilag jóváhagyott és erkölcsileg elfogadható eljárásokat tanácsolták. 1988-ban már felhívták a figyelmet arra, hogy a világ szegénységének gondjai élet-halál kérdést jelentenek. Indítványozták, hogy rendezzenek nemzetközi tanácskozásokat az ipari és a fejlődő országok képviselőinek részvételével, a „gazdasági igazságosság és társadalmi-ökológiai összefüggések krisztusi és humanitárius alapelvei és a világ iránti közös felelősségünk alapján."

6. *Ken Jones (Buddhista szervezet):* .. gyakori az önző, agresszív, vetélkedő viselkedés, egyre erősebbek a romboló szokások. Egyes csoportok más csoportok ellen vannak, nemzetek más nemzetek ellen, a fehérek a feketék ellen, férfiak a nők ellen, az ember a természet ellen: kizsákmányoljuk és mérgezzük, tekintet nélkül a jövőnkre. — Mindnyájunknak Buddha-természetünk van, s meg kell szabadulnunk attól az érzéstől, hogy minden más felett állunk, önzetlenül kell viselkednünk a népek és a bolygó szükségletei iránt. A saját valódi természetünkre való örömteli ráébredés természetes következménye az egyszerűség és a mértékletesség. Nem az a hajtóerőnk, ha többet fogyasztunk annál, mint amire szükségünk van; örömet okoz számunkra, ha másokkal megosztjuk azt, amink van. — Nincsen hely a dogmák számára, meg kell tennünk, ami telik tőlünk, meditálnunk kell, hogy tisztességesek és könyörületesek legyünk. Minden kérdést (így az abortusz kérdését is) saját útján kell megközelíteni. *(Nem derül ki, hogy mire jutott a szerző meditációja során — A ford.)*

7. *Mawil Izzi (Wales):* Egy muszlim bölcset kérdeztem: „Mit gondol Ön a születésszabályozásról?" — „A születés-micsodáról? Ön nem muszlim?" — kérdezett vissza. — „Miért ne lennék az" — válaszoltam. — Így felelt: „Mohammed azt mondotta: a muszlimok növeljék a számukat, mert az ő számuk Mohammed büszkesé-

gének a része. Ez nem elégséges érv az Ön számára?" — Egyenesen rákérdeztem: „Nem jobb-e az emberiség számára, ha szabályozza a létszámát, azzal a céllal, hogy illeszkedjék a forrásokhoz?" — Rámutatott a tengerre és így szólt: „Ki szabályozza a halak születését, vagy bárkiét ezen anyaméh lakói közül? Válaszolj nekem." *(Hát, nem sokat meditált, mielőtt válaszolt volna..! — A ford.)*

8. *Ranchor Prime:* A hinduizmus tanítása szerint nem maga a túlnépesedés a fenyegetés, hanem a materialista életmód, ami elősegíti a kapzsiságot. Van elegendő a világon a jelenleginél sokkal nagyobb népesség eltartásához, de nincsen elegendő az elmúlt korok egyszerűségét elhagyó ipari társadalom mohóságának ellátására. Az Isten által adott forrásokat sokkal egyenletesebben kell szétosztanunk és korlátoznunk kell a fényűzés növelését szolgáló kizsákmányolást. Ha korlátozzuk a szegény családok nagyságát, az felbátorítja a gazdagokat arra, hogy továbbra is többszázszor többet fogyasszanak annál, mint ami szükséges és egészséges — az ilyen korlátozást nem támasztja alá India semmiféle spirituális tanítása.

Fordította: György Lajos

A Budahegyvidéki Evangélikus Egyház Misszíói és Környezetügyi Oktatási Központja megkezdte a Környezetvédelmi Világnap ökumenikus keretek közötti szervezését. Kérjük a gyülekezeteket, egyházközségeket és valamennyi érdekelt társadalmi szervet, jegyezzék elő programtervükbe, és tegyenek javaslatot az általuk célszerűnek tartott tartalomra és formára. A keresztény-keresztyén rendezvényre a tervek szerint a Fasori Gimnáziumban kerül sor, június hó 5-én és 6-án. Külön is megköszönjük, ha képviselőjük levelezési címét közlik velünk.

Címünk:

Misszíói és Környezetvédelmi Oktatási Központ
Budahegyvidéki Evangélikus Egyház
1124 Budapest, Tartsay Vilmos u. 11.

Berecz Péter
lelkészi munkatárs

SZERESD FELEBARÁTODAT, MINT MAGADAT!

(3 Móz 19,18; Mt 19,19; 22,39; Mk 12,31; Lk 10,27; Róm 13,9; Gal 5,14; Jak 2,8)

„Ha a légszennyezettség 50 %-kal csökkenne,
akkor a szív és keringési betegségek és halálozások száma 20 %-kal, a tüdőrák halálozása 25 %-kal csökkenne!"
(prof. Várkonyi Tibor, 1987)

„Szennyezett levegőjü településen háromszor annyi gyermek betegszik meg idült hörghurutban, mint az országos átlag."
(dr. Dávid Anna gyermekorvos)

KEDVES AUTÓTULAJDONOS TESTVÉRÜNK!

Tudnod kell, hogy a kipufogógáz szív- és érrendszeri megbetegedéseket okozó szénmonoxidot, légzőszerveinket és ellenállóképességünket megtámadó nitrogénoxidokat és kéndioxidot, erősen rákkeltő szénhidrogén-fajtákat, az idegrendszeri és a vérképzést támadó ólmot és a mérgező és rákkeltő anyagokat vivő kormot tartalmaz, számos egyéb — ezeknél is mérgezőbb — anyag mellett.

Sajnos az autóközlekedés a mi gépkocsiparkunkkal mindenképpen szennyezi a levegőt. Ezért kérünk, lehetőleg csak akkor használd autódat, ha tele van utasokkal (Magyarországon autóink kihasználtsága nagyon rossz, egy kocsira 1,2 utas jut statisztikai felmérés szerint), vagy ha olyan helyre utazol, ahová más módon (gyalog sétálva!, tömegközlekedési eszközzel, biciklivel) nem tudsz eljutni.

Szeresd felebarátodat, mint magadat, ezért:

1. Állíttasd be jól gépkocsid motorját, mert a jól beállított motornál a legkevesebb a mérgezőanyag kibocsátás (és egyúttal a fogyasztás is)! Jó motorbeállítással a szénmonoxid kibocsátást akár tizedrészére lehet csökkenteni, és ezzel együtt a többi mérgező anyag kibocsátása is csökken!
2. Ellenőriztesd rendszeresen a motorbeállítást! Az évenkénti ellenőrzés kevés!
3. Feleslegesen ne járasd a motort!
4. Használj benzinreduktort, mely csökkenti a fogyasztást és ezáltal a káros anyag kibocsátást is! A benzinreduktor fölösleges üresjáratnál kikapcsolja a motort (pl. piros lámpánál), majd pedálnyomásra azonnal indít.
5. A motorban lerakodó szennyező anyagok időnként leválnak és nagy lökésekben szennyezik a levegőt. Ez orvosolható a motor bontásmentes mosásával (pl. Carbon-Clean)
6. A káros anyagok kibocsátását az arra alkalmas szűrők is erősen csökkentik! Az idősebb kocsiknál nagyon javasoljuk!

Levegő Munkacsoport

TARTALOM

Tanulmányok

N. Greinacher: Apostolok,próféták és tanítók — egykor és ma 2
E. Kellner: Nincs visszatérés a naiv hithez! 5
J. Baum: Totalitárius kísértés az egyházban 6
„Elhallgattatva?!" — Hans Küng írásaiból 13

Úti beszámoló

Bulányi György: Amerikában járva 7

Cikkismertetés

Lesz-e női papság? (P. Hünermann) 18

Moha-mese

Nincs „én bajom" — csak „mi bajunk" 19

Erőszakmentesség

Inkább magyar, mint keresztény? 21
Új falak Európában 22

Vasárnapi elmélkedések

Leveled jött Istentől 23

Kisebbségek

Panaszlevél Szlovákiából 27

Ökológia

Szép, ami kicsi 29
Népességrobbanás 30
Levél az autósokhoz 31

Közhelyek

Május: „Nekem megvan a magam törvénye" 4
Június: „Mindenkinek a felfogását tiszteletben kell tartani" 18

Egység a pincében

Az egység szellemében dolgozhatna együtt néhány karitatív szervezet — a Család Alapítvány, a Betánia, a Szomjazom Alapítvány és a mögöttük lévő közösségek, baráti társaságok — a Budapest VIII., Bláthy Ottó u. 18. sz. alatti ház pincéjében, melynek bérleti jogát a helyi Önkormányzat szociális foglalkoztatás és karitász-rendezvények céljaira a Betániának adta át. A 250 m^2-es alagsori helyiségben az alábbi tevékenységeket szeretnénk közösen, ill. egymást segítve végezni:

— Szenvedélybetegek keresztény szellemű lelki és eseti fizikai gondozása
— Gyógyulófélben lévő szenvedélybetegek munkaterápiás foglalkoztatása illetőleg képzése
— „Fél-Falat" néven olcsó étkezési lehetőség biztosítása kisnyugdíjasok és más rászorulók részére
— A Drog- és Iszákosmentő Misszió közösségi találkozói Halász Bandi bácsi vezetésével
— Mozgássérültek foglalkoztatása és találkozói
— Mentálhigiénés szolgáltatás, tanácsadás és gondozás
— Kismamaszolgálat, szülőkör
— Előadások az oktatás, egészségvédelem, családi életre nevelés és az ökológia témaköreiben
— Klubszerű együttlétek, rendezvények, konferenciák, fórumok szervezése és lebonyolítása
— Gyermek-rendezvények, ifjúsági találkozók szervezése
— Ingyenes korrepetálás, nyelvórák és szakkörök vezetése
— Karbantartó-javító szolgálat szakemberek felajánlása szerint, rászorulóknak ingyen
— Használt ruhák ésszerű körforgásának segítése, olcsó árusítása
— Kiadványaink és az előállított termékek árusítása

Fenti szervezetek a felsorolt munkákat több év óta magánházakban, a rászorulók részére ingyen gyakorolják, most végre lenne bázis a hatékony szolgálatra és az ökumené szellemében történő összedolgozásra. Segítséget kérünk a nagy lehetőség megragadásához, szponzor-szerzés és anyagi támogatás formájában, mivel hatalmas a rezsi, jeletős lakbért (65000 Ft/hó) kell '93 januártól fizetni, és beruházások szükségesek a „beüzemeléshez". Pénzadományokat „PINCE" jeligére kérjük átutalni. Érdeklődni a helyszínen és az ott csengő telefonon — Bogláryné Majláth Edina: 114-3961 — lehet. A Család Alapitvány levélcíme: 1476 Budapest, Pf. 40., telefonszám: 112-9430/226, számlaszám: 202-10809 (az ide küldött adomány leírható az adóalapból).

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)
Közösségi és családi folyóirat

III/3. (13.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809
Magyar Hitelbank Rt. Bp.V., Szabadság tér 5—6.

Aki 4000 Ft, vagy nagyobb támogatást ad a Család Alapítvány számlájára, annak **állandó tiszteletpéldányt küldünk.** Az Alapítványnak adott összeg **az adóalapból levonható!**
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Bisztrai György, IROTRON Kft.
Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf.40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3..
Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre, számára lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Szelvény ill. Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1992-re (postaköltséggel):
belföldre 270 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt), egy címre előfizetett legalább 15 példány esetén 90 Ft;
Itthon előfizetve Romániába, Szovjetunióba, Csehszlovákiába és Jugoszláviába 270 Ft; egyéb **külföldre** 1200 Ft, nyugaton 29 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.
Romániai előfizetés (postaköltséggel) 1992-re 120 lej a Marosvásárhelyi Római Katolikus Plébánia címére: Parochia Romanu Catholica, Ilonka Géza, Tirgu Mures, str. P-ta Tranda Firilor Nr.61. Jud.Mures Cod.4300.
A romániai előfizetési díjakat a Család Alapítvány az ottani rászorulók megsegítésére fordítja.

„Érted vagyok" (Exodus 3,14)
Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András
Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.

The materials published by the „Érted vagyok" can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of re-publication.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III. évf. 4. szám
1992. augusztus
39,— Ft

Restauráció vagy újraevangelizálás?

A nonkonformista Jézus

Kik az anarchisták?

Moha-mese

Ifjúsági rovat

Pax Romana kongresszus

Elmélkedések

Böll-novella

Az ökológia jézusi alapjairól

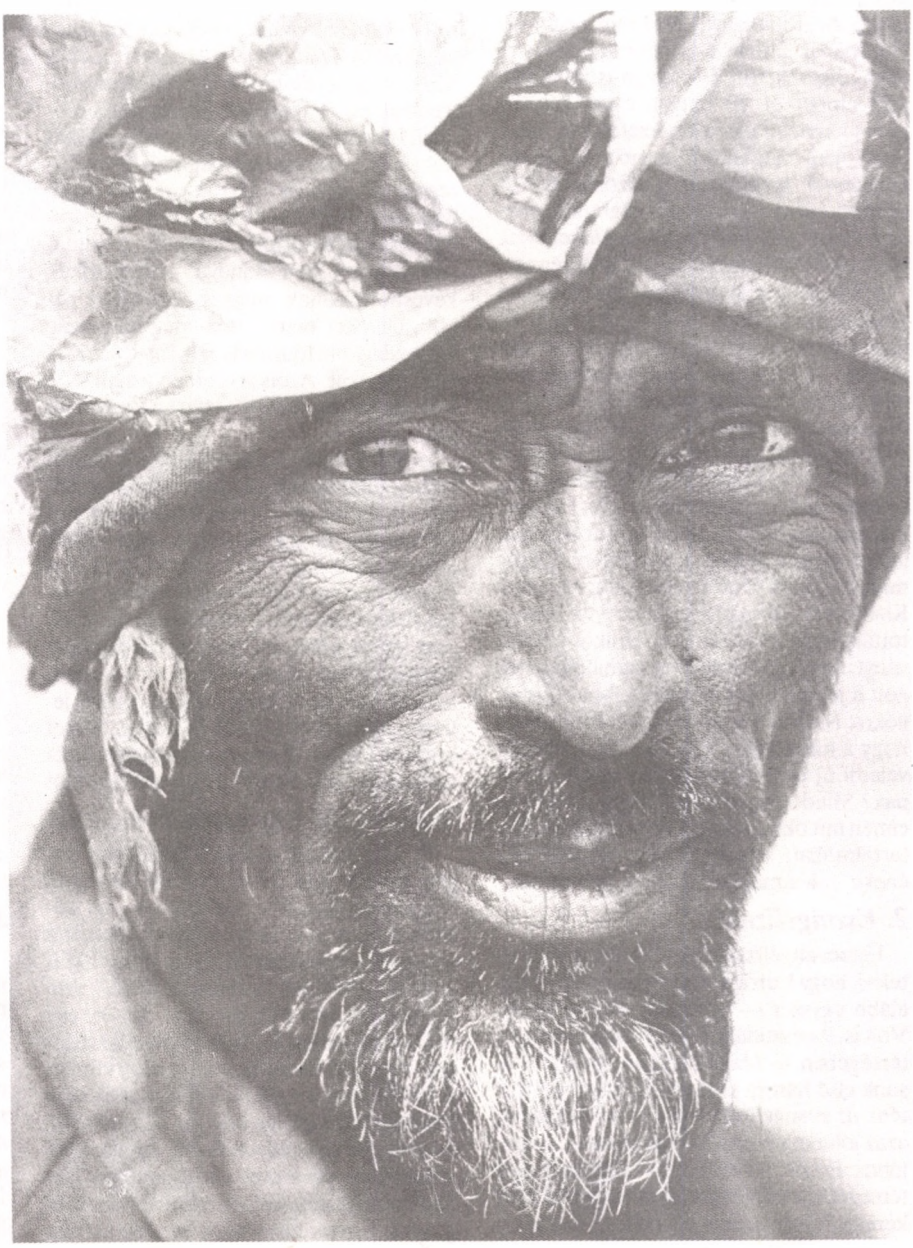

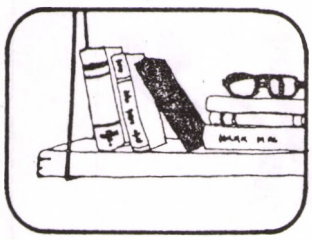

„Az újraevangelizálás nem Európa elmúlt korszakai ún. restaurációjának programja... Az egyháznak óvakodnia kell attól, hogy alapfeladatának teljesítésekor korábbi, túlhaladott formákhoz kötődjék... A vallási és politikai rend megkülönböztetése, ha nem szétválasztása, hozzájárul az emberi haladáshoz...”
— (Az európai püspökök 1991-es rendkívüli szinódusának záródokumentuma) —

Bulányi György

Restauráció vagy újraevangelizálás?

A pápa szerint újra kell evangelizálni Európát

1. Úttörőoktatás és hitoktatás

Nem ok nélkül történnek, amik történnek. A „Kommunista Kiáltvány” abban a „keresztény” Európában születik meg, amelyben az egyházak elveszítik a munkásosztályt; elveszítik annak következtében, hogy az egyház jóllakott vezetői nem a jézusi Isten Országának a reményét hirdetik, hanem földi siralomvölggyel és túlvilági mennyországgal etetik a jólnemlakottakat. A „Kiáltvány” 1917-ben testet ölt Európának abban a felében, ahol a legtöbb jólnemlakott és nagyon is jólnemlakott ember él. Jó hetven évvel később, napjainkban, a cári száműzetéseket haláltáborokká átalakító erejű és kényszerítéssel kivitelezett „közössé tevés” (kommunizmus) kísérlete megbukik, mert *nem képes jóllakatni a jólnemlakottakat.* Nem ok nélkül történnek, amik történnek.

A kísérletnek az ateizmus jegyében kell megfogalmazódnia és kivitelezódnie is, mert a papok és az általuk befolyásolt személyek — jóllakottak, és elfogadva a siralomvölgyet, mennyország-ópiumot forgalmaznak a jólnemlakottak körében. A kísérletnek azonban így is meg kell buknia, mert — ha kényszerítésekkel párosul —, az ateizmus sem orvosság a jólnemlakottak számára. Jöjjön tehát újra a teizmus, *úttörőoktatás helyett a hitoktatás.* Dehát minek? A hitoktatott Európában írták a Kiáltványt. Hitoktatott személyek választották útnak az ateizmust. Amikor a Kiáltványt megfogalmazták, százmilliókra rúgott a jólnemlakottak száma. Ma ezermilliókra. Nem kell-e okkal számítanunk arra, hogy a hitoktatás majd újra átadja helyét valami új úttörőoktatásnak, az ateizmusnak? Minden azon fordul, hogy hitoktatás címén mit oktatunk. Ha restaurálják a régi tartalmakat, semmi kétség: intermezzót énekelünk a majdani, az új ateizmus elé.

2. Evangelizálás

Újraevangelizálás kell? A kérdés feltételezi, hogy Európában vagy másutt — legalább egyszer — volt már evangelizálás. Volt is. Palesztinában és a Földközi-tenger térségében — Jézus korában, időszámításunk első három századában. Ami ott történt, *az* evangelizálás volt — rabszolgák is, azaz jólnemlakottak is csatlakoztak a zászlóhoz. De a 4. században a Földközi-tenger térségét ellenőrző Római Birodalomban a kereszténység államvallássá lesz, s akik ezután csatlakoznak hozzá, evilági hatalmi szervezethez is csatlakoznak: az urak politikai érdekből vagy poliikai érdekből is, a nem-urak „eszik, nem eszik, nem kapnak mást” alapon. A mi népünk például, a magyar, már így lép az egyházba — restaurációs alapon. Restaurálva? Igen. A 10. században még Hadúr nevében kalandozunk, de a Hadúrhoz ragaszkodó Koppány, Vazul, Gyula, Tonuzoba likvidálása után már „Jézus, Jézus!” vagy esetleg „Jézus, Mária!” kiáltással visszük kardvasunkat elleneinkre. *A Hadurat restaurálják, csak a sámánokat leváltják keresztény papokkal.* Tesszük ezt a munkaköri leírás némi módosításával: a sámánok csak harci riadókat doboltak, a keresztény papok a hadvezetésben is jártasak: Ugrin kalocsai érsek Muhinál, Tomori kalocsai érsek Mohácsnál volt hadseregfőparancsnok. A sámánok javára legyen mondva — nem voltak kevésbé hazafiak, mint a keresztény papok, de őket nem tették meg az ország leggazdagabb főuraivá, miként a keresztény papokat. Azonos esetben a sámánok is megkapták s vállalták volna a fővezérséget.

A török kiűzése után a főpapok visszakapják földbirtokaikat, de mivel a szakosodás a haditudományok vonatkozásában is előrehalad, ennek folytán kisebb csaták irányításával sem bízza már meg őket a magyar király, s így visszaszorulnak a sámáni dobhoz: hadra bíztatják a rájuk bízott nyájat odahaza, csak tábori papként tartják a lelket a hadrakelt népben a csatamezőn. Szerepük ettől még nem válik jelentéktelenné. Gondolok itt Ferenc József apostoli királyunk szavára: „A hadsereg és a klérus, a többi zérus”. Érthető? Érthető!

3. Hazafiúi kötelességek és Jézus

A 4. századtól kezdve a keresztény papok restaurálják tehát a római császárok Jupiter-papjainak a szerepkörét, ill. később a magyar vezérek-királyok mellett a sámánok szerepkörét. S ezen Rákosi Mátyás és utódainak „rendszerváltása” sem módosított, sőt! Felszámolta a keresztény nép klerikusokra és laikusokra osztottságát: a papnak készülőket ugyanúgy kötelezi sorkatonai szolgálatra, mint papnak nem készülő kereszténveket. A 4. századtól kezdve a keresztények Szent Ágoston jóvoltából megismerhetik az „igazságos”, tehát Istennek-tetszővé minősülő háború fogalmát. Ennek következtében mi, keresztények teljesítjük mindannyian *hazafiúi kötelességünket, és ezzel együtt elvetjük a mi Urunkat, Jézus Krisztust,* aki tudvalevően nem ütött, aki az ő védelmére kirántott péteri kardot is visszaparancsolta hüvelyébe, s aki ezt tanította: „Boldogok a szelídek, mert ők fogják örökölni a földet”.

4. Akik újra evangelizáltak

Mindezen a reformáció sem segített. Annak előestéjén *A balgaság dicséretében* Erasmus ugyan kifigurázza II. Gyula pápát, mint aki hadsereg élén óhajt még a mennyországba is bevonulni, de *a reformátorok közül csak Hutter Jakab és társaik követik Jézus példáját,* s égnek el inkább máglyán s rohadnak el inkább börtöneinkben. Luther Márton viszont már a szász választófejedelem fegyveres oltalma alá helyezi magát, s így később Gusztáv Adolf a kontinensen, Bethlen Gábor a töröktől meghagyott országsávban vezeti a vallásszabadság biztosítására és Jézus gyalázatára a vallásháborút — micsoda Jézus-gyalázó szó! — Jézus nevében és a Habsburgok katolikus generálisai ellenében — közösen feszítve újra keresztre a magát minden emberrel azonosító Jézust. A hutteriek után három századdal megint Svájcban, Fröhlich Jakabban mozdul a jézusi gondolat, s munkája nyomán írástudatlan alföldi parasztok vállalják a múlt század végén a nyolc évi aradi várbörtönt..., ti. a nazarénusok. Nyomukba lépnek az adventisták, a Jehova-tanúk, s az utolsó tíz-tizenöt évben a Bokor katolikusai is: püspökeiktől ezért elítélve s a vatikáni hatóságoktól felszólítva, hogy engedelmeskedjenek püspökeiknek. *A hierarchia viszonyulása tanúbizonyságtevésükhöz világbotrányt kavar,* s Németh Miklós kormánya bizony nem kapja meg a nyugatnémet kölcsönöket, amíg a parlament törvénybe nem iktatja az alternatív szolgálat jogát.

5. Meg nem induló evangelizáció

Ennek érdekében aztán a katolikus szolgálatmegtagadókat pártutasításra elítélő püspökök, ismét pártutasításra, kérik a kormánytól az alternatív szolgálat lehetőségét, s kinyílnak a börtönök kapui testvéreink számára. De ez már a rendszerváltozás utolsó perceiben történik, *aminek utána indulhatna Magyarországon az evangelizáció,* immár üldözésmentesen. De nem indul. Nem, mert a hierarchia nem hajlandó pardont mondani: a bűnbá-

nattartást legfeljebb hirdeti, de maga nem gyakorolja: az alternatív szolgálattal élést sem élőszóban, sem sajtójában nem propagálja, sőt a papságra készülők változatlanul bevonulnak és katonai esküt tesznek.

Miklós Imre, az ÁEH egykori főnöke furcsán érezheti magát. Őt félreállították, mint a pártutasítások közvetítőjét az egyházakhoz. De azok a személyek, akik pártutasításra lettek püspökökké — hivatalos nyelven: a pártállam előzetes hozzájárulásával (de csak hivatalosan így, mert valójában meg is mondta a párthatalom nemcsak azt, hogy ki nem lehet, hanem pozitíve is, hogy ki legyen püspökké) —, változatlanul hivatalban, püspöki székeikben ülnek. S mi több — Galsai igazságügyminiszter szava szerint — nagyon súlyos hiba volna „átvilágításuk”, hiszen *ők* képviselik Magyarországon az egyetlen intézményt, amely a pártállam eszmerendszerének eszmeileg is ellenállt. *Magyarul: Miklós Imre kreatúrái mint üldözött ellenállók vonulhatnak be a jelen politikai történelmébe.* Miklós Imre büszke lehet művére. Úgy dolgozott, hogy bár ő maga bukni kényszerült, de munkája elevenen él és hat tovább, s a magyar katolikus egyház azon személyek vezetése mellett „újul meg” rendszerváltás után, akiket ő s a pártállam a vallás elhalásának céljától vezetve talált alkalmasnak. De az is elképzelhető, hogy Miklós Imre kényelmetlenül érzi magát — amennyiben olyan ember, akinek lelkiismerete van —, mert lemérheti, hogy életműve merrefelé hat tovább. Nem a marxi álom, nem a jézusi álom, hanem egyértelműen egy olyan restauráció irányában, amely visszaigazítja a történelem óramutatóját oda, ahol a század elején volt. Mégpedig azzal a félelmetes lehetőséggel, hogy újra kezdődik e borzalmas század a siralomvölgyet felszámolni akarás marxista hite nélkül és jézusi hite nélkül, immár *az észak-amerikai fogyasztás, a konzum jegyében és reményében.* „Nézzétek a történelmet, s mondjátok, hogy képzelődöm!” — mondom Arannyal.

6. Hallgat a magyar püspöki konferencia

1914-ben Szarajevoban dördült el az a lövés, amely elindította az I. világháborúval kezdődő és a hitleri és a sztálini haláltáborokban folytatódó poklot.

A szovjet nyomás alól felszabadult Európában újra teret szerez magának immár a szerb kommunisták sovinizmusa, s a nagyhatalmak önkénye által 1920-ban létrehozott Jugoszlávia népei ennek folytán úgy harcolnak elemi jogukért, a nemzeti szuverenitásért, hogy sem a szerbeknek nem mondja Jézus igéit a belgrádi görögkeleti pátriárka, sem a horvátoknak a zágrábi bíboros érsek.

S ahogyan hallgat a belgrádi pátriáka és a zágrábi bíboros érsek, ugyanúgy *hallgat a magyar Püspökkari Konferencia is.* Hallgat, és nem mondja a jézusi szót; ezt: minden gyilkosság a Sátántól van, s aki Jézusé, az nem lehet a Sátáné.

7. A harmadik emberi jog: jog a szuverenitáshoz

Bezzeg nem hallgat a politika világa! Mit mond? Érvényesülniök kell a hatályos nemzetközi megállapodásoknak. Egyszer mondott századunkban a politika jézusi szót. Az I. világháború végén Wilson amerikai elnök ajka által: a békeszerződésekben a különféle népek-nemzetek önrendelkezési joga alapján kell megállapítani a határokat. Tudvalevő, hogy ez az önrendelkezés Európában mindössze Sopron városára korlátozódott. Irak vezére a minap Kuwait elfoglalásával megsértett egy hatályos nemzetközi megállapodást. Kinek jutott eszébe, hogy meg kell kérdezni a Kuwait területén élőket, minő szuverenitáson belül akarnak élni? Izrael is megsértett egy hatályos szerződést. Akik Irakot a megsértést követően hónapokon belül móresre tanították, Izraelt húsz év után sem tanítják móresre. A móresre tanításban résztvettek olyan európai nemzetek is, amelyek szuverenitása alatt élnek olyan népek, pl. a baszkok, amelyek saját szuverenitásukban akarnának élni.

A politikusok megelégednek a személyi jogok és a kisebbségi jogok emlegetésével, de elzárkóznak a harmadik alapvető emberi jog megvallása elől: *a kis nemzeteknek is*, vagy bárminő alapon létrejövő emberi társulásnak is *alapvető joguk a szuverenitás.* Isten a szuverenitáshoz való jogot nem a nagy és nem a többségi nemzeteknek adta, nem is az államhatalmaknak, nem is a fegyveres erőknek, azaz nem a gyilkossági mérkőzések győzteseinek, hanem az embernek. Nem az államhatalomtól kapjuk ajándékba a jogot. Ellenkezőleg: mi, emberek, adunk jogokat önkormányzatunknak, s azok adnak jogokat a maguk küldötteiből-választottaiból létrejövő felsőbb organizációknak.

Angliának lehetnek fegyverei, de erkölcsi súlya nagyon is kérdéses, amíg semmibe veszi az írek, a skótok, a welsziek, a cornvaliak, a Man-szigetiek stb. önrendelkezési igényét. Franciaország erkölcsi súlyával is baj van, amíg mit sem törődik a baszkok, bretonok, provansziak stb. önredelkezési igényeivel. Európa segítségére siethet Jugoszlávia népeinek, s visszaállíthatja fegyvereivel az államszövetséget s azon belül a régi határokat.

De Európa említett és nem említett országai aligha lennének hajlandók biztosítani a Jugoszlávia területén élő tíz vagy még több népnek az önrendelkezési jogot, hiszen ez kiszámíthatatlan következményekkel vagy nagyon is jól kiszámíthatókkal járna saját országaikon belül. Csakhogy Jugoszláviának ugyanúgy nincsenek kuwaiti nagyságrendű kincsei, miként a zsidók által meghódított palesztin területeknek. Minek fékezzék meg akkor a szerbek hazát nagyobbító fegyveres törekvéseit, ill. minek biztosítsák Szerbiában azt a választást, amely elsöpörné azokat, akik a szerb nacionalizmus felszítása jegyében teszik hadszintérré Horvátországot?

8. Melyik lesz Jézus kiválasztott nemzete?

Látható a bennünket nagyon is közelről érintő példán, hogy sajnos csak restaurációra lehet számítanunk a magyar egyház életén belül, újraevangelizálásra, helyesebben evangelizálásra jóval kevésbé. *Meg is ragadhatjuk és el is szalaszthatjuk a történelmi pillanatot.* Mód vona a demokrácia biztosította emberi-személyi jogok helyzetében és égisze alatt — legalábbis kezdetben — üldözésmentesen kihirdetni népünknek az evangéliumot. Ha ez megtörténnék, ennek híre átcsaphatna határainkon. Nemcsak a Duna-medence népeihez jutna el, hanem azokon túl is.

Az evangélium itt van a kezünkben. A Bokor bázisközösség sok tagjának — s bizonyára másoknak is még rajtuk kívül — ott van a szívében is. Az elmúlt évtizedek tanúsága alapján: szívükben és ajkukon is. Emiatt az evangélium miatt üldözte őket a pártállam, diszkreditálta őket a hatalommal egybeszövődött hierarchia, megtéve a maga részéről mindent, hogy szektába szorítsa őket. Ennek a törekvésnek is ellenálltak, mert úgy gondolják, hogy az evangéliumnak otthon kell lennie minden keresztény felekezeten belül, a római katolikuson belül is.

Egyszerűsítem a kérdést. *Az restaurál, aki a fegyverekben bízik. Az evangelizál, aki nem a fegyverekben, hanem Jézus el nem múló érvényű igéiben bízik.* Ezek az igék így hangzanak: „Szeressétek ellenségeiteket! Imádkozzatok üldözőitekért!” Úgy lettünk megteremtve, hogy szeretnénk kitűnni, elsők lenni valamiben. Ezt a vágyunkat Jézus is elfogadta, mert ismert bennünket, hiszen ő is ember volt. Az az abszolút első, aki tudja és gyakorolja, hogy szeretnie kell minden embert és azok szolgálatára kell lennie. — Szeretnék az elsők közé tartozni. Szeretném, ha barátaim is ezek közé tartoznának. Szeretném, ha azok is ott lennének, akik értik nyelvemet, amely magyarul szól. Szeretném, ha Magyarországról indulna el a Duna-medence és Európa és a Földkerekség evangelizálása. Szeretném, ha lehetnénk az a kiválasztott — és nem csupán meghívott — nemzet, amely elvállalja a nagy feladatot.

Annak idején Jézus erre a feladatra a maga nemzetét szemelte ki, a zsidót, amellyel Jézus ugyanúgy befürdött, mint a keresztényekkel. Befürdött velük, mert megtagadták az ellenséget nem ismerő Jézust; főleg azal tagadták meg, hogy ismertek ellenséget: akár prófétáikat, mint Jézust, István diakónust, a két Jakab apostolt, akár a rómaiakat, akik ellen fegyvert ragadtak. És befürdött velünk, nemzsidókkal, akik ugyan Róla neveztük el magunkat, de minden alap nélkül, ha egyszer ismerünk ellenséget. Márpedig a 4. századtól kezdve ismertünk. Mi, magyarok pedig megkeresztelkedésünk első pillanatától kezdve ismertünk, mert kereszténységünk István, az „apostoli” király véres, nagyon is véres kardjával kezdődik.

9.Ellenséget nem ismerés: békejobb a hierarchiának

Jézus nem azért nem ismert ellenséget, mert káoszba akarta borítani a társadalmak és nemzetek életét. *Azért nem ismert ellenséget, mert ezt tekintette a rendet teremtés egyetlen lehetséges eszközének.* Hitler és Sztálin is olyan volt, mint amilyenek mi, keresztények vagyunk 1700 esztendő óta: ismertek ellenséget. Mennyi vérnek kell még folynia, mennyi borzalomnak kell még történnie, hogy az emberiség rájöjjön, hogy tragédiákból tragédiákba vezet életének útja, amíg ismer ellenséget? Nem tudom. Csak annyit tudok, hogy a szónak, az igének, amely elhangzott kétezer esztendővel ezelőtt azon a csodálatos galileai tavaszon, fel kell erősödnie. S ezt a szót fel lehet erősíteni. Csak meg kell térniök az embereknek. Elsősorban azoknak, akik Jézusról nevezik magukat, a keresztényeknek. S mivel ez az általam most mondott szó magyarul hangzik, elsősorban a magyar keresztényeknek kell megtérniök. Nekünk, magunknak, akik most itt vagyunk. Nekünk kell bátran odaállnunk ahhoz a Jézushoz, aki nem ismert ellenséget. Mert ehhez a Jézushoz kell megtérnünk. Bátran vállalva ezért minden kockázatot. A világ részéről jövőket, s a vele szövetségben levő hierarchia részéről jövőket.

Ha nem vállaljuk, nem tudnak megtérni. A hierarchia nem tud megtérni enélkül, pedig elsősorban neki illenék megtérnie ahhoz a Jézushoz, akit „hivatalosan” képvisel. Azért, hogy ne pusztán meghívott legyen, hanem választott is. Nem lehet ellenségképünk. Nekünk pedig a bennünket diszkrimináló hierarchiának, katolicitásunkat kétségbevonó, katolikus felekezetünkből bennünket kiakolbólítani akaró *hierarchiánknak is békejobbot kell nyújtanunk.* Teszem ezt mostani szavaimmal is. Nem haragszunk. Készek vagyunk minden rágalmat elfeledve testvértáncra penderülni, az ellenséget nem ismerő Jézus mozdulatait mintázva.

Mi, akik most itt vagyunk, győzzük meg magunkat, győzzük meg hierarchiánkat, katolikus, majd többi keresztény testvérünket. A magyarországi zsidóságot is, hiszen a zsidók kapták meg elsőül a feladatot a zsidó Jézustól. Győzzünk meg minél többeket, mindenkit, hogy az ellenséget ismerés pusztulásunk és halálunk útja, s az ellenséget nem ismerés az élet és az emberség kivirágzásának útja. Győzzük meg őket arról, hogy megszűnik az emberiség önpusztítása és öngyilkossága, amikor többé ellenséget nem, csak felebarátot ismerünk. Ha engedjük, hogy mindenki abban a hazában éljen, amelyikben akar. Ha engedjük, hogy a Föld javaiból részesedhessék minden ember. Részesedhetik, ha táplálékra, ruhára, gyógyszerre, iskolára fordítjuk azokat az összegeket, amelyeket eddig önpusztításunkra és öngyilkosságunkra fordítottunk. Ha végre sarumegoldó tisztelettel fordulunk egymás felé, békejobbot nyújtva minden embernek s *evangelizálva őket, hogy mondjanak le kiváltságaikról,* s legyünk végre ember, akit Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtett. Istenére, aki nem ismer kiváltságokat a maga szentháromságos életében, s amikor emberré lett, akkor is istállót választott első otthonául, hogy biztosan ne tartozzék a kiváltságosak közé.

10. A jelen prófétáiként

Mi lenne, ha a jelen prófétáiként felemelnők a porból, a vértől iszapos földről Izajás zászlaját, aki több mint félezer évvel Jézus előtt már így énekelt:

„Az utolsó napokban szilárdan fog állni
az ÚR házának hegye a hegyek tetején...
Özönlik hozzá valamennyi nép...
Jöjjetek, menjünk fel az ÚR hegyére,
Jákob Istenének házához!
Tanítson minket útaira,
hogy az ő ösvényein járjunk...
Kardjaikból kapákat kovácsolnak,
lándzsáikból metszőkéseket.
Nép a népre kardot nem emel,
hadakozást többé nem tanul.”
(2,1–4)

Vajon manapság *restaurálják a kiváltságosokat?* Párttagok helyett olyanokat, akik — minden alap nélkül — keresztényeknek, tehát a kiváltságokat nem ismerő Jézusról merik nevezni magukat? Restaurálják a fegyvereket? A moszkovita célú fegyvereket keresztény, magyar célú fegyverekké restaurálják? (Micsoda badarság: keresztény célú, jézusi célú fegyverek!) Restaurálják hitoktatással, amely nem vallja be, hogy *egész hitoktatásunkkal századokon keresztül elmentünk Jézus mellett,* és újra és újra keresztre feszítettük Jézust minden alkalommal, amikor hazafias és keresztény kötelességünket teljesítve gyilkoltuk embertársainkat, hiszen ő mondta: „Amit egynek tesztek a legkisebbek közül, nekem teszítek!” (v.ö. Mt 25,40)? Restaurálják a múltunkat, az ezer esztendős „keresztény” Magyarországot, vagy a félszázados ateista intermezzo után kezdünk valami egészen újat, amiben az ateisták és az agnosztikusok is társaink lehetnek, ha megértik az emberiség legjobbjainak, a prófétáknak a szavát? Valami újat, amit sejtett Lao-ce, Buddha, énekelt Szokratész és Zarathusztra, hirdettek a próféták és Jézus, és vérükkel bizonyítottak azok a keresztény őseink, akik inkább odaengedték torkukat a Forum Romanum oroszánjainak, mint hogy fegyvert fogjanak s embertársaik gyilkosaivá legyenek? Így tettek, mert tudták, hogy *Isten csak él és szeret...,* és tudták, hogy a róla formázott embernek az útja sem lehet más, csak az, hogy ő is él és szeret. (1991)

Eljött az Egyház ideje?

— Részlet egy interjúból —

(**Forrás:** Vándor, Debreceni kerszt(y)én(y) fiatalok lapja — 6. szám)

... Ami most van Magyarországon, az ebből a szempontból számomra olykor nevetséges, kisszerű dolog. Azt látom, hogy egyházunk súlyosan zsinat előtti állapotban van, amit nem tud egyelőre föladni. Egyszerűen nincsenek meg a képességei hozzá. Most, ebben az esetben egyházon a klerikusokat értem, egyébként nem azt jelenti, tudjuk. Az egyházi hierarchia olyan merev, olyan sértődötten védi a pozícióit, hogy abból semmi jó nem fog kisülni. Ehhez a merevséghez és szűklátókörűséghez hozzátartozik, hogy nem képes szembenézni magával. Ezen azt értem, hogy a katolikus egyház nagyon súlyos önkritikára szorul. Most erről kevesebbet lehet beszélni, dehát mindannyian tudjuk, akik a régi rendszerben nőttünk fel, hogy a papságnak egy jó része és a felső papság lényegében, a kelleténél nagyobb mértékben kollaborált azzal a rendszerrel, amely arra esküdött fel, hogy ezt a vallást eltiporja. Ezzel szembe nem nézni, gyáváskodni, sunyizni és arról beszélni, hogy az egyház és a papság ez alatt a 40 év alatt megtisztult — mint ahogy egy budapesti teológia professzor ezt most hosszan leírta a Vigíliában —, hát ez már-már botrányos. Nem tisztult meg, hanem konzekvenciáit, amelyek nem politikai, hanem lelki természetűek, az egyház képtelen levonni. ... Ezt nagyon egyszerű és világoseszű emberek, bárhol éljenek és bármivel foglalkozzanak is, látják. Nem kellene az egyháznak ezt a gőgös, sértett és bizony némely vonatkozásaiban *restauratív* hangot használnia, és nem kellene úgy éreznie a fölső papságnak vagy a papság egy részének, hogy most eljött az ő ideje. Mert az egyháznak mindig ez volt a végzetes tévedése, hogy a történelem bizonyos pillanataiban úgy érezte, hogy eljött az ő ideje. Azt hiszem, hogy Jézushoz hűnek lenni, egy mélyebb értelemben kitartani amellett, amit Ő jelent, vagy tartóssá tenni a krisztusi tanítást, éppen azt jelenti, hogy az ember soha nem érzi azt, hogy eljött az ő ideje, e világi értelemben. ...

Balassa Péter

Jacques Pohier

Hegyen prédikálni és k...–kal enni?

Ritkán fordul elő, hogy morálprofesszorokat vagy morálpedagógusokat koruk állami vagy egyházi hatóságai erkölcstelenség miatt halálra ítélnének. Ezzel szemben jóval gyakoribb, hogy többé-kevésbé tudatosan cinkosai az uralkodó erőknek, ill. a különféle „rendek” érdekeinek. Ezek az uralkodó erők — miként Napóleon — nem késlekednének kitalálni az Istent, ha nem volna, hiszen olyannyira használható annak érdekében, hogy a jó népet megtartsa a helyes úton. Szerencsére amit a morálban az emberek és az emberekért kitaláltak, az nem a professzorok és szabadalmazott morálpedagógusok műve, hanem olyan embereké, akik — mint a zsenik, akik zseniknek bizonyultak az emberiesség, az erkölcsösség, a szentség területén, mint az isteninek és az emberinek a zsenijei — túltették magukat azon, amit a mi szokásos bölcsességünknek paradox vagy ellentmondásos fogalmazásaiban kell megragadnia. A szokásos bölcsesség nem tud túljutni ezeken, annak ellenére sem, hogy gyakran eléggé kevéssé tudja igazolni az ellentmondóaknak állított két fogalom valamelyikét. Ugyanakkor nagy árat kíván azoktól, akik meg akarják kerülni ezeket a dilemmákat, amelyekkel mindenfelé behatárolja az utakat. Azokat a morálismerőket és morálprofesszorokat, akik meghajolnak a követelményeik előtt, ez a szokásos bölcsesség megjutalmazza, ugyanakkor meggyilkolja az olyan embereket, mint Szókratész, mint a Názáreti Jézus, és még másokat is más kultúrákban és más időkben.

Amikor a keresztények azt kérdezik, hogy mit tud a keresztény morálpedagógia valami egészen sajátosat felmutatni, nem szabad elfeledniök, hogy nem Jézus volt az egyetlen, akit koruk egyházi és állami tekintélyei istenkáromlás és erkölcstelenség miatt elítéltek. Rajta kívül még másoknak is oda kellett adniok az életüket, hogy csírázásnak indíthassák azt, amit hoztak. A kereszténveknek azonban tudniok illene, hogy az erkölcsi képzéshez adott hozzájárulásukat *csak akkor lehet kereszténynek minősíteni,* ha társadalmilag és vallásilag ugyanolyan megbotránkoztatóan viselkednek, mint ahogyan Jézus, aki egyfelől kurvákkal étkezett együtt, másfelől pedig hegyen prédikált (ami akkor még megbotránkoztatóbb volt), és mindkettőt ugyanazon okból folyóan tette. Ez az ok pedig — ma és tegnap és holnap — még nagyobb botrányt okoz, mint az előző kettő.

I. Erkölcsileg nevelni, miközben hegyen prédikálunk

Ha Jézus nem is mondotta el a hegyi beszédet (hiszen valószínűen késői gyűjteménye ez azoknak a tanításoknak, amelyek részben Jézusra mennek vissza), azért morált mégiscsak tanított. Húsz század múltán alig tudjuk elképzelni, hogy ezt a tanítást mennyire istenkáromlónak és erkölcstelennek érezték, mégpedig tartalmi és formai szempontból egyaránt. *Formai szempontból:* „Hallottátok, hogy mondatott a régieknek... Én pedig mondom nektek...” (pl. Mt 5,21–22). *Tartalmi szempontból:* Amiket Jézus előad, miközben ilyen hallatlan tekintélyt igényel magának, azok kerekperec törvényváltoztatások, és a mi esetünkben morálváltoztatások.

A formai és a tartalmi merészség egy és ugyanaz a merészség. A régi zsidóságban nem találjuk párját Jézus antitézises fogalmazásainak: egyetlen törvénytanító, írástudó, rabbi, a dikaiosüné (igaz élet) egyetlen tanítója sem merte, miután szószerint előadta a törvényt („hallottátok, hogy a régieknek azt mondták...”), mondani: „Én pedig azt mondom nektek...”, mert egyikük sem merte alapjában megtenni azt, amit Jézus megtett: hozzányúlni a törvényhez.

S ami még zavaróbb volt: Jézus nem mindig ugyanazon a módon nyúlt hozzá a törvényhez. Ha rendre szabatosabb értelemben javítgatta volna, akkor lexistának és istentelennek tekinthették volna, és mint ilyet könnyen félretolhatták volna. Ha rendre szigorúbb értelemben javítgatott volna, akkor fanatikusnak tartották volna, s még könnyebben félretolhatták volna. Csakhogy Jézus a Tórát hol szigorúbb, hol szabadabb értelemben változtatgatja. Már maga a tény, hogy a Tórához hozzányúlt, elég volt ahhoz, hogy erkölcstelen istenkáromlónak minősítsék. Csakhogy Jézus hol radikalizálja a törvényt, pl. a „Ne ölj!” és a házasságtörés meghatározása tekintetében (Mt 5,21.27), hol pedig kritizálja olyan értelemben, hogy válogat: bizonyos elemeket megtart, másokat elvet, jóllehet a Tóra az utóbbiakat az előbbiekkel rendre egybekötötte (pl. a pogányokat érő eszkatológikus bosszút illetően a Mt 11,5–6 és L 4,16–30-ban), hol pedig egyenesen megszünteti a Tórát: pl. a válás, az eskü és az önvédelmi jog tekintetében (Mt 5,31–2.33–7.38–42).

A hegyibeszéd a törvénysértésnek és ezáltal a morálsértésnek egész arzenálja. Hogy egy derék zsidónak minderről mit kellett gondolnia, ezt találóan mondja meg a Tannait-féle mondat: „Ha valaki ezt mondaná: 'Az egész Tóra Istentől van ennek vagy annak a versnek a kivételével, amelyet nem Isten, hanem Mózes mondott a maga szájából', akkor áll róla, hogy megvetette Isten szavát”. (J. Jeremias, Neutestamentliche Theologie I, Gütheresloh 1971, 200. lap). Végképpen erkölcstelen és istenkáromló Jézusnak az az igénye, hogy ő beteljesítője a törvénynek: nem megszüntetni, hanem beteljesíteni jött (Mt 5,17). Istenkáromló dolog ez, mert egyenlővé teszi magát Istennel. Erkölcstelen dolog, mert a törvény fölé teszi magát, mégpedig nem azáltal, hogy elveti, hanem azáltal, hogy törvényhozóvá teszi magát. Az ilyen embernek meg kell halnia. Meg is halt miatta!

Vessük csak fel a kérdést: nem halt-e meg túlságosan? Nem halt-e meg végérvényesen Jézussal együtt az, amit ő az erkölcs forradalmának tekintetében tett? Ami pedig vele föltámadt volna, az mintha csupán egy új, örökre megmerevedett s a történelem fölött megszilárdult Tóra lenne, ahogyan mintha a feltámadott Jézus, mint Krisztus és Úr is megmerevedett volna túl a történelmen, amíg csak ez a történelem át nem megy a parúziába. Ez esetben ugyanis a keresztény morál története egyszerűen abban állna, hogy ezt az új törvényt, ezt az új végső akaratot, ezt az új morált kommentáljuk, kutatjuk, megvilágítjuk, kifejtjük. Ez volna minden tanítóhivatalnak a funkciója. Ebben az esetben azonban nem vennők észre, hogy Jézus a halachát — azt a tanítóhivatalt, amely a Tórát értelmezte — még radikálisabban megkérdőjelezte; s megint csak úgy, ahogyan magát a Tórát, amely módnak nem volt párja a régi zsidóságban.

Mindenekelőtt azt jelentené ez, hogy elfelejtjük: Jézus tanítványainak nem az a dolguk, hogy ismételgessék Őt, hanem, hogy utánozzák. Nem Jézus rekonstruálásáról, reprodukálásáról van szó, hanem arról, hogy azt tegyük, amire Ő merészkedett. Manapság keresztény morált képviselni, a morál területén keresztény nevelő munkát végezni nem azt jelenti, hogy imádó tisztelettel, a történeti rekonstrukció minden pontosságával és a hagyomány összes elővigyázatossági rendelkezésével továbbadjuk a Jézustól elvégzett morális forradalom bebalzsamozott múmiáját. Hanem azt, hogy a mi világunkban csináljuk azt, amit Ő csinált a magáéban. A morál területén a keresztény hit, a krisztusi hit hitelreméltósága nem abból adódik, hogy a keresztény morál megpróbál szépen konformisnak lenni a kultúrális, társadalmi, gazdasági, politikai, sőt vallási rendekkel. A keresztény hit hitelreméltósága a morál területén — azaz az, hogy ez a morál tényleg keresztény, tehát abból a Lélekből él, aki Jézus Lelke volt, és akit Jézus belevitt a morálba — abból adódik, hogy ez a morál avval konformis (persze ezt a konformitást rendre illetlennek fogják érezni), amit Jézus mondott és tett; és abból, hogy ez a morál a maga világában azt cselekszi, amit Jézus a magáéban cselekedett.

II. Erkölcsileg nevelni, miközben kurvákkal eszünk

Ezen az estén Jézus tulajdonképpen egy farizeusnál étkezik, és talán nem is vacsorázik, hanem ebédel. A szöveg (L 7,36 skk) nem beszél arról, hogy az asszony hozzátartozott az asztaltársasághoz. De „amikor látta, hogy Jézus a farizeus házában asztalnál ül, bejött egy kenettel teli alabástrom edénnyel. Odaállt mögéje, és annyira sírt, hogy könnyei Jézus lábára hullottak. Ezután megszárította Jézus lábait a hajával, megcsókolta, majd megkente azokat olajjal”. A vád, amelyet Jézus ellen rendre emeltek, nem úgy hangzott, hogy kurvákkal eszik, hanem hogy bűnösökkel. A 20. században nemigen tudjuk elképzelni, hogy akkoriban vallási és polgári szempontból milyen hallatlannak minősül egy erkölcsileg magas szinten álló zsidó szemében az, hogy valaki bűnösökkel eszik. Na, ha ma csak annyit mondunk, hogy Jézus bűnösökkel evett, akkor felvizezzük azt, amiről ott szó volt. Ezért visszaadom a szöveg sokkoló erejét azzal, hogy kurvákkal evésről beszélek és szándékosan nem használom az erkölcsösebb „prostituált” szót.

Ehhez hasonlóan meg kell szüntetni az elvizenyősítést az emberek ama különböző kategóriái tekintetében, akikre Jézus különösen ráfigyelt: poklosok, bénák, vakok, némák, süketek és így tovább. A mi jámbor keresztény érzékünk a többé-kevésbé szellemi fogyatékosok tiszteletreméltó és érdemdús szimbólumaivá teszi őket. Jézus idejében azonban ezek az emberek ki voltak taszítva, a polgári és vallási népközösség peremére voltak vetve, mert testi nyavalyáikat többé-kevésbé összefüggésbe hozták valami erkölcsi defektussal, ami a gyanú ködébe burkolta őket. Úgyhogy, aki erkölcsileg adott magára valamit, kitért előlük, és beérte azzal, hogy alamizsnát adott nekik.

Különösen távoltartották magukat azoktól, akiknek a foglalkozása olyan rosszhírűnek tetszett, hogy emiatt egyszerűen „bűnösöknek” nevezték őket, s így az evangéliumokban is, az akkori zsidó szövegekben is e foglalkozás-megjelöléseket rendre kapcsolatba hozták a „bűnösök” megnevezéssel: vámosok és bűnösök, vámosok és kurvák, rabló-csaló-házasságtörő-vámosok, adószedő-rabló-pénzváltók-vámosok és így tovább. Miután J. Jeremias gondosan összeállítja, hogy miféle vallási, polgári és erkölcsi megbecsülést kölcsönöztek ezeknek a különféle kategóriáknak, végezetül ezt mondja: „Jézus köréhez tehát, ahogyan összefoglalóan megállapíthatjuk, elsősorban a diffamáltak,... a képzetlenek, a tudatlanok tartoztak, akiknek a vallási ismerethiányuk és erkölcsi magatartásuk a kor megítélése szerint elzárta az utat az üdvösséghez”.

Miközben Jézus mindezekkel az emberekkel olyan barátságosan viselkedik, hogy gyakran éri Őt az a szemrehányás, hogy vámosokkal és bűnösökkel eszik, hogy falánk és borissza, és vámosok és bűnösök cimborája, és hogy szóbaáll a bűnösökkel, sőt még eszik is velük (Mt 9,11;11,19; L 15,2), és miközben még ezt is válaszolja a farizeusoknak: „bizony mondom nektek: a vámosok és a kurvák hamarabb bekerülnek Isten Országába, mint ti” (Mt 21,31), — mindezek során elsősorban nem az erkölcsre van gondja, hanem mindenekelőtt *kinyilatkoztatja az Istent.* Meg akarja mutatni vele, hogy kicsoda az Ő Istene. Meg akarja mutatni, hogy ez az Isten nem olyan, hogy az Ő kinyilatkoztatása és a találkozás Istennel tartalmazná azokat a korlátozásokat és kizárásokat, amelyek — az akkori hitoktatók és papok, de minden kor hitoktatóinak és papjainak a véleménye szerint — az ilyesfajta emberektől ezek erkölcsi magatartása és vallási tudatlansága folytán elvenné az Istenhez való jogot. S habár itt elsősorban nem morálról van szó, mégiscsak a morálért történnek a dolgok, sőt egy morális magatartás kialakításáért.

Amikor pedig az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszédben a klasszikus zsidó hármasság (egy pap, egy levita, egy izraelita) harmadik tagjának a helyére egy szamaritánust rak, akkor megintcsak elsősorban Istenről szóló kinyilatkoztatás történik, hiszen Isten kérdésében a zsidók és a szamaritánusok nem voltak egy véleményen. Ugyanarról a botrányról van itt szó, mint mikor Jézus egy szamaritánus nőnek azt mondta, hogy Isten olyanforma, hogy az ilyesfajta nézetkülönbségek nála nem osztanak, nem szoroznak: „Hidd el nekem, asszony, eljön az óra, amikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem imádjátok az Istent..., és amikor az igazi

Júliusi közhelyünk

„Nem mutatom magam jobbnak, mint amilyen vagyok”

Nemcsak szimpatikus, hanem követendő, helyes magatartásra is látszik utalni ez a kijelentés. Mégis azt mondom: csak látszik. Mert bár szimpatikus és helyes magatartást *is* tükrözhet, ha úgy fogjuk fel, — valójában, tekintetbe véve a közhely használójának tulajdonképpeni felfogását és szándékát, nem tartom igaznak.

Nézzük előbb tartalmi szempontból. Helyes-e, ha nem mutatjuk magunkat jobbnak, mint amilyenek vagyunk? Természetesen a tudatos és módszeres képmutatás elvetendő, az a képmutatás, melynek révén az ember önmagának meg-nem-szolgált előnyöket, kiváltságokat akar kicsikarni, és amelynek révén ugyanakkor — az esetek kisebb-nagyobb százalékában — a másiknak, közvetlenül vagy közvetve, kárt akar okozni, akár anyagi, akár bármilyen más természetű kárt. Mégis azt gondolom: vannak olyan esetek, amikor szabad, sőt kell is jobbnak mutatnom magam, mint amilyen vagyok, pontosabban: szabad nem megmutatnom valami *konkrét* rosszat, ami bennem van vagy volt; abban az esetben, amikor biztos(nak látszik), hogy e konkrét rossz meg-nem-mutatásával *nem* ártok másoknak, s ugyanakkor megmutatásával ártok nekik. Azaz arra kell törekednem, hogy tőlem-belőlem lehetőleg csak a jó érje el a másikat, a bennem lévő rosszal lehetőleg ne mérgezzem. Természetesen, ha a másik kérdez rá, akár közvetve is, erre a bennem lévő rosszra, akkor ezt nem tagadhatom le, mert ez már ismét képmutatás lenne.

(Kissé eltérve a tárgytól és kitágítva a dolgot, még hozzáteszem: mivel nem azért vagyunk a világon, hogy egymás terhére legyünk, hanem hogy felüdítsük egymást, túl jón és rosszon, egyszerűen a problémáinkkal is csak akkor terhelhetjük egymást, ha egyedül nem tudunk megbirkózni velük. Helytelen lenne egyfajta rosszul értelmezett őszinteség jegyében minden embertársunkat minden problémánkkal nyakon önteni.)

„Formailag” nézve mármost e közhelyet, a benne megszólaló gondolkodásmód legalább két súlyos hibában szenved.

Az egyik: kiált belőle a tényimádat, a hódolat a Nyers Valóság előtt: „Ilyen vagyok!”, ami nem egyszerűen realitásérzék és a realitás tisztelete, hanem azt a gondolatot rejti magában, hogy „Én nem is akarok másmilyen (értsd: jobb) lenni”.

Ezért kétszeresen súlyos másik „formahibája” az, hogy éppen a nem-képmutatás álruhájában képmutató: a rosszaság vállalásával akar jónak mutatkozni, a szerénység látszatát keltve gőgös, az őszinteség köntösébe öltözteti hazugságát — az „életesség” nevében megöli az Életet.

—n—s

imádkozók lélekben és igazságban imádkoznak az Atyához; mert az Atya ilyen imádkozókat kíván” (J 4,21.23). S ha itt megint elsősorban nem morálról van szó, *mégiscsak a morálra és a morális képzésre megy ki a játék.* Aki így beszél és így cselekszik, az azt mondja el, mit kell csinálni ahhoz, hogy éledjen az az élet, amelynek élednie kell. Hiszen ez magának az Istennek az élete, amelynek részesévé lesz az ember. Hiszen ez az az élet, amelyről az Élő Isten azt akarja, hogy éljen az emberben, mert Isten ezt meg akarja osztani vele.

S ha itt morálról és erkölcsi nevelésről van szó, akkor nem azért van erről szó, mert Jézus meg akarta értetni, hogy a házasságtörés, lopás, a szegények elnyomása, a törvény nemismerése valami jó, vagy Isten szempontjából közömbös dolog volna (ellenkezőleg, ismételten szigorúbban szólt hozzá ezekhez a témákhoz, mint azok, akiket kritizált és akik Őt kritizálták), hanem sokkal inkább azért, mert ahhoz, hogy Isten emberek között levő Isten legyen és eljöjjön az Országa, elsősorban nem arra van szükség, hogy erősítsük azokat a falakat, amelyek mögé taszítjuk a bűnösöket s amelyek arra szolgálnak, hogy a bűnösöket még jobban bezárják a maguk állapotába.

A bűnöst a maga bűnétől megszabadítani ennél jóval sürgősebb feladat, hogy kiszabadítsuk őt abból a rabszolgaságból, amelybe az az ítélet kergette őt, amelyet ő maga is, meg a társadalom is megformált az állapotáról.

Ezzel aztán közeledünk ahhoz is, ami leginkább botrányt okozó és leginkább sajátos volt abban a forradalomban, amelyet Jézus a morál területén végzett. Mielőtt ezt elmondanók, a hegyibeszéddel kapcsolatban még meg kell jegyeznünk: ma morállal foglalkozni, ma morálra nevelni csak egyetlen egy módon lehet, ha ez ki akarja érdemelni, hogy kereszténynek nevezzék és Jézus személyével kapcsolatba hozzák. Csak úgy, hogy a mai polgári világunk társadalmi és vallási világában olyasvalamit csinálunk, mint amilyen a Jézustól merészelt hallatlan és valószínűtlen *erkölcsi túllépés volt a polgári, társadalmi és vallási kategóriákon,* amely kategóriák arra szolgálnak, hogy megmondják, kinek van joga Istenre és kinek nincs. Ezek a kategóriák arra szolgálnak, hogy valakiket jóknak, ill. rosszaknak minősítsenek.

A morál területén a keresztény hit, mint krisztusi hit a maga hitelreméltóságát elsősorban nem attól kapja, hogy megegyezik azokkal a kategóriákkal, amelyeket a társadalmi, politikai, gazdasági, sőt vallási rendek felállítanak abból a célból, hogy megmondják, hogy ki az Isten és ki nem, és hogy kinek van joga jutalmazásra, amelyet az erény kiérdemel, és kit illet meg a büntetés, amelyet a bűn kiérdemel. Hanem attól, hogy megegyezik azokkal a viszonyokkal, amelyek között Jézus túllépett a maga társadalmában fennálló ilyasfajta kategóriákon, mégpedig azért, hogy megmondhassa, hogy ki az Isten, és hogy nyomatékozza a maga jogát, hogy ajándékot adhasson azoknak, akiket tőle távol akartak tartani.

Itt nem arról van szó, hogy ismételjük azt, amit Jézus tett, hanem arról. hogy utánozzuk Őt. Azok a hulladékok, amelyeket a mi társadalmaink, a mi gazdasági, kulturális, morális és vallási rendszereink kitermeltek, már nem ugyanazok, mint a Jézus-korabeliek. De ha mi keresztények akarunk lenni, akkor kötelességünk, hogy a mai lefokozottak irányában ugyanúgy járjunk el, mint Jézus a maga kortársai irányában. Egyébként végnélkül ismételhetnők, amit Jézus mondott a Keresztelő küldöttjeinek azért, hogy közölje vele, mit is csinál: „A vakok megint látnak, a bénák járnak, a poklosok megtisztulnak, a süketek hallanak, a halottak feltámadnak és a szegényeknek hirdetik az evangéliumot” (Mt 11,5).

Ezzel azonban még semmit sem hirdettünk azok számára, akiket a mi társadalmunk kezel vakokként vagy megvakít, kezel bénákként vagy megbénít, kezel szegényként vagy elszegényít, kezel halottként vagy halottá tesz. Biztos, hogy mi a fenti ismételgetéssel senkiből sem váltunk ki megütközést, és semmiféle fönnálló rendet vagy fennálló rendetlenséget meg nem döntünk. De akkor a Keresztelőnek üzent szavaknak miért ez a kívánság volt a végkicsengése: „És boldog az, aki nem botránkozik meg bennem!” (Mt 11,6)?

III. Isten nem jutalom az erényes magatartásért

A tekintetben, amit környezete nem erkölcsi nevelésnek, hanem erkölcsi félrenevelésnek érzett, Jézus tett valami még rosszabbat, azaz még jobbat is! Ahogyan kezelte a bűnt és a bűnöst, az *éppen ellentéte volt* annak, amit az ún. morál megkíván. Minden értelmes morális rendszer, minden értelmes morálpedagógia egészen másképpen kezelte volna Zakeust, a házasságtörő asszonyt, azt a kurvát, aki megcsókolta a lábát stb. Látva azt az erkölcstelenséget, amelyben élnek, minden okos morálpedagógia ezt mondta volna nekik: Isten a végtelen könyörület Istene; azért jött, hogy megmentse, ami elveszett (idáig még helyes úton járt Jézus), legmélyebb vágya, hogy hozzá visszatérhessetek; ebből a célból és hogy megfeleljetek ennek a nagyon nagy szeretetnek, kezdjétek azzal, hogy száműzitek életetekből az erkölcstelenséget, és mindent összhangba hoztok az erkölcsi renddel. Ezután majd újra találkozhattok az Istennel. Röviden, ha Jézus tartotta volna magát a szokásos erkölcsi nevelés normál törvényeihez, ezt mondta volna Zakeusnak: „Zakeus, gyere le hamar! Ma ugyanis hozzád kell betérnem (L 19,6; idáig még jó úton van Jézus); mivel azonban annyi embert megnyomorítottál és annyi szegényt megloptál, add előbb vissza nekik, amit elraboltál tőlük. Aztán majd hozzád megyek, amit nagyon szeretnék”.

Hasonlóképpen, normális módon a házasságtörő asszonynak ezt kellett volna mondania: „Elítéllek, mert a házasságtörés kárhoztatandó, és én még szigorúbban ítélem azt meg, mint a mózesi törvény. Ha azonban megígéred nekem, hogy nem vétkezel többet, ha az életedet újból rendbe teszed, ahogyan a morál kívánja, akkor majd megbocsátom a bűneidet”. S mielőtt megengedte volna, hogy az a kurva megcsókolja a lábát, illatozó olajjal megkenje és hajával megszárítsa, számadásra kellett volna vonnia őt, és el kellett volna érnie nála, hogy életét rendbetegye.

Nos, ismeretes, hogy Jézus egészen másképpen járt el. Semmiféle követelményt nem támasztott ezzel a nővel szemben, akinek a jelenléte jóval kevésbé gyakorolt volna sokk-hatást, ha megbánta volna bűneit. A szövegben arról nincsen szó, hogy kéjüzemét bezárta volna, avagy csak bejelentette volna Jézusnak szándékát, hogy ezt megteszi. Ellenkezőleg, minden arra mutat, hogy úgy nézik ott azt az asszonyt, mint aki továbbra is kurvaként fog tevékenykedni. A házasságtörő asszony nem vágyódik megjavulni, nem nyilvánít ki semmiféle bánatot, ahogy Zakeusnál is ez az eset. És Jézus nem is kívánta ezt tőlük.

Hát ez hihetetlen. El se hiszi senki. Be is

visszük önkéntelenül az ezekből a szövegekből adódó „morál-leckébe” a szokásos pedagógiát, amely tiszteletben tartja a dolgok rendjét: a bűnösnek csak akkor van joga megbocsátásra és Istenre, ha előbb tudtul adja bűnbánatát, ha megbüntették, vagy ha megbüntette magát, de mindenesetre, ha bűnbánatot tart. A bűnbánat, amelyet a bűnös teljesít, hozza meg számára a megbocsátást és az új találkozást Istennel.

Jézus azonban *rendre fordítva járt el:* létrehozta az új találkozást, anélkül hogy előfeltételt állított volna.

A férfival, a nővel, akit megvetettek, nem úgy állítja helyre a kapcsolatot, hogy elmondja nekik, hogy egyáltalán nem bűnösök, vagy a bűn nem játszik szerepet, hanem úgy, hogy megmondja nekik, ki az Isten; mégpedig egyszerűen azáltal, hogy elmegy hozzájuk.

A bűnbánattartás vagy a felszólítás a bűnbánattartásra csak következménye annak a találkozásnak, amelyhez újra hozzájutottak. Csak gyümölcse a találkozásnak, gyümölcse annak, aminek a céljából Jézus megragadta a kezdeményezést. Csak utólag, nem pedig előre osztja ki Zakeus a vagyona felét a szegényeknek és adja vissza négyszeresen, amit kizsarolt. Előbb elmondja a házasságtörő asszonynak: „Nem ítéllek el téged!”, és csak utána szólítja fel: „Menj, és most már többé ne vétkezzél!” (J 8,11), ahelyett, hogy előre mondaná neki: „Bár elítéllek, de ha elhatároztad, hogy többél nem vétkezel, akkor már nem ítéllek el többet, menj!”

Az egész szkéma tehát nem ilyen:

a) a bűnös megmondja, hogy kicsoda ő, megvallván a bűneit;
b) bűnbánatot tart;
c) ennek következtében Isten újra Isten lehet számára.

Éppen fordítva:

a) Jézus elmondja, ki az Isten:
megmutatja, hogyan Isten ő e nő, e férfi számára;
b) a bűnös egyszerre csak megint Istennél találja magát:
c) a bűnös megvallja bűneit és bűnbánatot tart.

Tehát nyilvánvalóvá válik, hogy Isten mennyire — szeretet; ez idézi elő a megtérést, nem pedig a megtérés teszi lehetővé Isten számára, hogy szabad utat engedjen a maga szeretetének. Hát ez bizony ellentéte, pontos ellentéte annak, amit a mi moráltanítóink, társadalmaink, vallásaink, de személyes lelki reakcióink is tudatosan vagy tudattalanul gondolnak arról, hogy hogyan is kell kezelni az erkölcsi vétket. A Jézustól alkalmazott erkölcsi nevelés elsősorban nem abban áll, hogy kifejti, miért bűn a rossz és miért jó az erény, hanem azzal kezdődik, hogy világossá teszi, hogy kicsoda az Isten, minden előzetes feltétel nélkül. Jézus Krisztus Istene nem jutalom, amelyet a vallás az erényeseknek biztosít, a bűnösöktől megtagad. Ha a keresztény keresztény vallás akar lenni, tehát utánozni akarja, amit Jézus tett, akkor a házasságtörő asszonyt, a kurvát, a vámost úgy kell kezelnie, ahogyan Jézus kezelte őket, nem pedig úgy, ahogyan a különböző állami, társadalmi, morális, sőt vallási rendszerek önkéntelenül is kezelik őket. Jézus Krisztus Istene nem jutalom a bűnbánó bűnös számára. Ellenkezőleg. A bűnbánó bűnös látszik jutalomnak Isten számára, ha hajlandók vagyunk hitelt adni a példabeszédek egész sorának.

Végső megjegyzések

Az utóbbi években gyakran kérdezték, mi adja a keresztény morál sajátosságát, és azt is, hogy a keresztény erkölcsi nevelés milyen sajátos vonást tud felmutatni. Annál jobban félünk, hogy a megkülönböztetően keresztény mozzanat, mint bizonyos eredeti keresztény erkölcsi érték, semmivé lesz, ha nem valósítja meg mindenki, de azért mindenesetre mindenki elismeri, keresztények és nem-keresztények, hívők és nem-hivők. A keresztény erkölcsi értékek eme semmivé levésére vagy még inkább eláltalánosítására úgy akarunk reagálni, hogy arra koncentrálunk, amit az utóbbi évek francia pasztorálteológiája „evangéliumi követelménynek” nevezett. Röviden: a különféle nem-keresztény morálrendszerek körében, amelyek ugyanazokat az értékeket vallják, mint a kereszténység, a kereszténység sajátossága abban állna, hogy nagyobb követelményeket állít.

Hogy a sportból vegyünk hasonlatot: a kereszténység abból állna, hogy a lécet egyre magasabbra tesszük, és morális értelemben magasugró rekordereknek kellene lennünk ahhoz, hogy keresztényeknek számítsunk.

Ezt nem kell elutasítani: a hegyi beszéd igen magasra rakja a lécet.

De azért meg szabad kérdeznünk, hogy a keresztény morál és a keresztény erkölcsi képzés sajátos vonását miért keressük olyan kevéssé azokban a magatartásokban, amelyek mégiscsak szintén sajátosan jellemzőek arra, ami Jézus volt, s aminek ennek következtében ugyanolyan sajátosan jellemzőnek kell lennie a keresztségre vonatkozóan is: kurvákkal együtt étkezni és Istent nem az igazak jutalmává, hanem az elveszettet Isten számára szóló jutalommá tenni.

Fordította: **B. Gy.**

A szerző 1926-ban született, francia dominikánus, 1954-ben szentelték pappá, egyetemi tanár. — Fenti című cikke a CONCILIUM 1977. decemberi számában jelent meg.

Az „Érted Vagyok” címén megrendelhető könyvek:

Bulányi György művei
Keressétek az Isten Országát I–IV. (960,– Ft)
Merre menjek? (160, – Ft)
Egyházrend — Erény-e az engedelmesség (80,– Ft)
Örököljük a Földet? (220,– Ft)

\+ + +

Havasy Gyula
A magyar katolikusok szenvedései 1944–1989 (230,– Ft)

Simonyi Gyula
Szerelemről fiataloknak, házasoknak, szülőknek (110,– Ft)

\+ + +

„Második hullám”
Válogatás
a Bokor-közösség írásaiból
(110,– Ft)

Bolondokháza

Egy verőfényes nyári délelőtt kezdődött. Pokoli volt a hőség. A meteorológia aznapra 35 C fokot ígért, és ez egyszer biztosan nem hazudott.

Az emberek bágyadtan ténferegtek a Lenin körúton, és nyelték a port meg a benzingőzt. Az egyik „olasz fagylaltozónál” egy őszes öregúr hatgombócos fagyit rendelt.

— Jól esik ebben a melegben, ugye? — kérdezte mosolyogva a kiszolgáló.

— Hát bizony, ilyenkor nem sajnálja érte az ember a pénzt! — válaszolta az öregúr, és miután nagyot nyelt a hűsítő csemegéből, folytatta:

— Szörnyű ez a hőség. Csak legalább egy kis szellő jönne, hogy felfrissítene, vagy pár csepp eső, hogy leverje a port!

— Az bizony nem ártana — válaszolta a fagylaltos, és már fordult is a következő vevőhöz. Bizonyára ki is szolgálta volna, ha az előző öregúr el nem ordítja magát:

— Ember! Mit csinál?! Csupa víz lett a cipőm! Meg van őrülve?!

A fagylaltos meglepetten nézett fel, hogy neki szól-e a dorgálás, de mikor hallotta, hogy valaki más válaszol, megnyugodott, és szenzációra éhes tekintettel figyelte az események alakulását.

— Sokat kérdezett egyszerre, uram. De ha abbahagyja a kiabálást, válaszolok — hangzott a felelet az öregúr pattogására.

— Még szemtelenkedik is? — ordított az öregúr kivörösödött arccal.

— Nem, uram, elnézést, ha megbántottam, de nem volt szándékomban.

Az öregúr, mint aki nem is hallotta a bocsánatkérést, egy kissé csökkentett hangerővel folytatta:

— Mit csinál itt?

— Én, kérem, egyetemista vagyok, s ilyenkor nyáron sok időm van, gondoltam, hogy ebben a forróságban nem árt...

— Engem nem érdekel, hogy ki maga! Azt kérdeztem, hogy mit csinál itt ezzel a locsolókannával azon kívül, hogy a lábamra öntötte a vizet!

— Pont ezt akartam elmondani. Szóval gondoltam, hogy ebben a nyári forróságban jólesik az embereknek, ha egy kicsit leverem a port itt a körúton. Úgyis sok időm van, miért ne szerezzek örömet a többieknek, ha már úgy sem kerül semmibe?

— Maga meg van őrülve? Csak nem azt akarja mondani, hogy egész délelőtt itt flangál a körúton ezzel a locsolókannával és locsolja az utat?

— De igen! Minek nyeljék az emberek a port? Mielőtt még közbeszólna, uram, tudom, hogy a körút fellocsolása egész Pesthez képest semmi, de ha csak pár száz embernek tudok is örömet szerezni, már megérte. Így tegnap például a Moszkva téren voltam locsolni, tegnapelőtt a Skálánál, és holnap a Délibe megyek.

— A Délibe?! És holnapután maga fogja pótolni Pest összes locsolókocsiját?!

Az öregúr szellemességére nevetés futott végig a körülállókon, és a fiú is elmosolyodott.

— Nem, uram, tudom, hogy egyedül kevés vagyok, és szívesen venném mások segítségét is. Dehát egyelőre, lelkesedés híján, egyedül csinálom.

Sziréna zúgott fel a távolban, s hamarosan feltűnt egy mentő. A fagylaltos előtt állt meg. Két daliás férfi szállt ki a kocsiból, és a fiatalembert karonfogva beültették a mentőbe. Ő nem ellenkezett.

Néhány nap mulva a fagylaltos már csak akkor mesélte el, ha kérdezték, hogy is volt az, amikor azt a locsolós fiút bevitték a zárt osztályra. Hiába, minden csoda három napig tart.

Körülbelül két hét múlva a mentőket újabb esethez riasztották. Egy öntőmunkásnak kirabolták a lakását olyankor, amikor ő is otthon volt. A rabló egy cingár kamaszkölyök volt, a sértett pedig egy mázsás, 190 cm magas, erős testalkatú férfi. Minden különösebb erőfeszítés nélkül szétverhette volna a rablót, de a szomszédok szerint hozzá sem nyúlt. Próbálta ugyan lebeszélni a srácot, magyarázta neki, hogy cselekedete helytelen, de sem a rablott holmit visszaszerezni, sem a támadót lefogni nem próbálta meg. Ezért hívták ki a mentőket. A házmesterné pedig estére minden lakónak külön-külön elújságolta:

— Szegény! Pedig milyen értelmes ember volt! Még érettségizett is, és a mosógépet is meg tudta javítani. Biztos az ijedtség zavarta meg az eszét.

Azt az esetet pedig már az újság is megírta, amikor a tárgyalóteremből vitték el a mentők a bírót, mert felmentett egy gyilkost, aki szerinte a tárgyaláson őszinte megbánást tanúsított. Valami olyasmit motyogott, amikor elvitték, hogy sokkal nagyobb gyilkosokat sem ítélnek el, meg hogy mindenki gyilkos, aki kidob egy szelet kenyeret. De ki figyelt oda? Nem volt már akkor eszénél.

Aztán bevittek egy katonát, aki éleslövészeten letette a puskáját, és elment virágot szedni.

Aztán bevittek egy pincért, aki nem fogadta el a borravalót, hanem azt mondta, hogy adják annak, akinek nagyobb szüksége van rá.

Aztán bevittek egy orvost, aki nem végezte el az abortuszt.

Aztán bevittek egy papot, aki mindig a szeretetről prédikált és soha másról; csak ennyit mondott: mert még mindig nem értitek!

Aztán bevittek egy maszek kőművest, aki végrendeletében nem a maszek autószerelő fiára akarta hagyni vagyonát, hanem néhány sokgyermekes családra.

És bevittek fiatalokat és időseket, fiúkat és lányokat, gazdagokat és szegényeket, értelmiségieket és kétkezi munkásokat, katolikusokat és reformátusokat, tanárokat és tanulókat, papokat és párttagokat — szóval mindenféle embereket, akik ugyan jót cselekedtek, „dehát szegények bolondok”. Hogy mi ütött beléjük, azt senki sem tudta. De nem őrjöngtek, nem bántottak senkit, sőt, ellenkezőleg. Mindenkinek jót akartak. Talán túlságosan is jót. A Te-t tartották fontosnak és nem az Én-t. Hát nem bolondok az ilyenek?

Nemsokára azonban megtelt a bolondokháza. Az egészségügyi miniszter új kórház építését rendelte el, de amilyen gyorsan felépült, olyan gyorsan megtelt az is. Építettek tehát újabb és újabb kórházakat, de egytől egyig megtelt mindegyik. És még mindig nem tűnt fel senkinek, hogy lassan több lesz a bolond, mint a normális. Nemsokára aztán majdnem mindenkit bevittek a bolondok házába, csak az orvosok járhattak szabadon. Most már ők is megértették, hogy nem mehet ez így tovább de nem tudták, mitévők legyenek. Összegyűltek tehát, hogy megvitassák a bolondok leendő sorsát.

A konferencia már régóta tartott, de semmiben sem tudtak közös nevezőre jutni. Még abban sem tudtak megállapodni, hogy kinek van joga a másikat bolondnak nevezni: A tudósok által normálisnak tartott kisebbségnek, vagy esetleg a bezárt többségnek.

A teremben már nagy volt a lárma. A felszólalók hangját elnyomta ez a monoton morajlás. Mégis egyszer elkezdett csendesülni a tömeg, és a halkuló zsivajon egyre jobban áttört egy idős professzor hangja:

— Az oroszlánt ketrecbe zárják, hogy ne árthasson senkinek. Ez így is van rendjén, de ahol sok az oroszlán és kevés a ketrec, ott biztosabban érzem magam, ha én ülök a ketrecben, és az oroszlánok mászkálnak szabadon a ketrecek között. — Mire a professzor befejezte a beszédet, a tömeg is teljesen lecsendesedett. Néma megdöbbenés lett úrrá a teremben.

— A hallgatás beleegyezés! — felelt az idős professzor a többiek helyett.

Másnap tehát a bolondokat szabadon engedték. Az orvosok, az ápolók és a még meglévő néhány normális ember pedig bezárkózott a kórházba.

Az egyetemista utcát locsolt, a katona virágot szedett, a pap a szeretetről prédikált, a bíró a megbékélést hirdette — és senki sem sírt, és senki sem ordibált.

M.S.

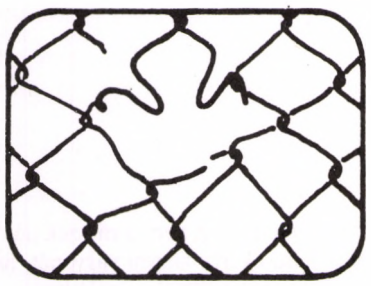

Barcza Barna

Keresztelő Szent János börtönben

Elmélkedés az üldözések idejéből

(Mt 11,2–11)

Miért ül ez a János börtönben? Talán tyúktolvaj, rablógyilkos vagy bandita? Szó sem lehet róla! Köztiszteletben álló szent férfiú. Akkor talán lázító, politikai kalandor, aki a rendszer felforgatására tör? Senki sem vádolhatja őt ezzel. Politikai kérdésekkel nem foglalkozik. Igaz, keményen bírálja a farizeusokat és szadduceusokat (Mt 3,7 skk), sőt Heródes királyt is (Lk 3,19–20), még hallgatóinak tömegét is (Lk 3,7), de ez a bírálat mindig az Istennek tetszés vagy nem tetszés oldaláról történik. Nem forgatja fel a társadalmat, tagozódását elfogadja olyannak, amilyen. Tudomásul veszi, hogy vannak gazdagok, — csak az adásra szólítja fel őket. Tudomásul veszi, hogy vannak vámszedők, — csak a jogtalan követelésektől tartja vissza őket. Nem vitatja el az erőszakszervezet képviselőinek — a katonáknak — a létjogosultságát sem, — csak a személyes túlkapásoktól akarja visszatartani őket (Lk 3,10–14). Akkor mégis miért ül börtönben? Azért, mert az Isten embere. Azért, mert emberi tekintetek félretolásával mondja azt, amit Isten üzen általa. És ez sokaknak kellemetlen. Kellemetlen azoknak, akik másként élnek. El kell őt hallgattatni, hogy ne zavarja semmi a bűnös lelkiismeret hamis nyugalmát.

Kérdezősködésünkben máris felsoroltuk, hány fajta ember ül a börtönben:

1. Először is a közbűntényesek. Akik megsértik azokat a törvényeket, melyek fenntartása nélkül rendezett társadalom el sem képzelhető. Ezek elítélésére nézve az emberekben és minden országban hallgatólagos közmegegyezés van. Bár az is igaz, hogy ezen bűnözők között ritkán szerepelnek a „felső tizezer” tagjai. G.W. Walling, a New York-i rendőrség főfelügyelője ezt írja: „Lehetetlennek tartom, hogy egy milliomost felakasszanak, még ha szörnyűséges gaztettet követett is el. Azok közül, akiket a mi nemzedékünk élete során felakasztottak, egy sem rendelkezett pénzzel, sem pedig politikai barátokkal.”

2. A politikai elítéltek. Ezek nincsenek megelégedve a fennálló rendszerrel. Rendszerváltozást akarnak. Ők akarnak hatalomgyakorlók lenni. Így aztán az a különös helyzet adódik a történelem színpadán, hogy a „tegnap” gonosztevői a „ma” hőseivé lesznek, a „tegnap” hősei pedig a „ma” gonosztevőivé. A politikai elítélt tehát olyan törvény megsértéséért ül, melyet egy vele szemben álló csoport hozott, melyre nézve tehát nincs általános közmegegyezés.

3. Az Isten emberei. A próféták. Mivel szavukkal nem a politikai széljárásokhoz igazodnak, hanem az örök és változatlan Istenhez; mivel ők csak szeretni tanultak és tanítanak, nem pedig gyűlölni és csak maguknak élni, mint a világ fiai; mivel nem alkalmaznak erőszakot még az őket bántókkal szemben sem, tehát elviselik, hogy őket esetleg el is tapossák — a magatartásukkal annyira elütnek a világ fiaitól, az átlag embertől, hogy kivívják azok gyanakvását, rosszhiszeműségét, és mint veszélyes emberek kerülnek börtönbe.

Nem vitás, hogy Isten népe nem kerülhet az első csoportba. Hiszen Isten népének alapállása a tízparancs megtartása, melyre hivatkozva a közbűntényeseket elítélik.

Az is nyilvánvaló, hogy Isten népe, Krisztus valódi követője a második jogcímen sem kerülhet börtönbe. Hisz neki egyaránt jó minden politikai rendszer. Ahogy Jézus is el tudta mondani országának örömhírét egy megszállt országban, ahogyan ő is teljesen távol tudta magát tartani mindenfajta politikai aspirációtól, úgy nekünk is utat mutatott, hogy ne politikai reményekkel és társadalmi átalakulásokkal fecséreljük rövid kis időnket, hanem minél sürgősebben tanuljunk meg szeretni. Nyugodtan mondhatta Jézus övéinek, hogy „adjátok meg a császárnak, ami a császáré,...” (Mt 22,21), anélkül, hogy részletezte volna, milyennek kell e császárnak lennie, mert tudta, hogy övéi mindenkor bele fognak tartozni valamilyen politikai rendszerbe, valamilyen „császár” uralma alatt fognak állni, és ott el kell végezniök a maguk gazdasági és társadalmi feladatait, Ő viszont három évig arról beszélt, hogy mit kell megadni az Istennek: mi az Istené.

A harmadik csoportba azonban mindenkor kerülhet az Isten népe. Sőt, mintha ez állandó kísérője, sorsa, ismertetőjele volna. Newman szerint az összes ismertetőjel között a „legállandóbb”. Jézus szerint a prófétáknak mindig ez volt a sorsuk (Mt 5,12), de ezt a sorsot programozza követőire is. *Miatta* hurcolnak bíróság elé, helytartók és királyok elé. Tehát nem tyúklopás miatt, nem is politikai esztelenségek folytán, hanem *Őérette* (Mt 10,16–20). E harmadik csoportba akkor kerülhet Isten népe, ha a „császár” olyat követel magának, amiről Jézus azt mondta, hogy az az Istené. János is azért került börtönbe, mert Heródes úgy gondolta, hogy ő fölötte áll a házasságra vonatkozó isteni törvénynek. János itt csak azt mondhatta, „ami az Istené”, és nem adhatta meg a császárnak, amit követelt, mert a császár olyat követelt, „ami az Istené”.

*

De nézzük tovább Jánost a börtönben! Ez a nagy ember is, ez a „prófétánál nagyobb” (Mt 11,9) is súlyos problémákkal küszködik. Neki, akinek egész élete, hivatása abban merült ki, hogy a Messiás útkészítője legyen, most élete delén kétségei támadnak, vajon Jézus-e a Messiás.

Elengedve fülem mellett egyes exegéták azon magyarázatát, hogy János csak övéi miatt küldött Jézushoz, én inkább úgy látom, hogy János itt nagyon is ember. Melyikünkben ne fordult volna meg a gondolat: Ha ez a Jézus a Messiás, miért nem mozdítja kisujját sem érdekemben? Ő, aki halottakat is támaszt, nem tudna engem a gonosz börtönéből kiszabadítani?

A nagy embernek is vannak problémái. Sőt. Neki vannak csak igazán! Aki azt állítja magáról, hogy problémátlan, sima az élete, az egyben szegénységi bizonytványt is állított ki magáról, hogy lapos, felületes szinten mozog. Nem hatol a mélybe, mint a nagyok.

Kétsége megoldásához vajon kihez fordul? Természetesen magához Jézushoz. A mi problémáinkra is egyedül Jézusnál kapjuk meg a helyes választ és a teljes megoldást. Hozzá szoktunk fordulni?...

*

Jézus válaszában nagyjából három dologgal igazolja magát, és még hozzácsatol egy fontos üzenetet János számára (Mt 11,5–6).

Először is felsorolja az irgalmasság tetteit, melyek Palesztina-szerte már köztudomásúak: „a vakok látnak...” Mintha csak ezt mondaná: „János, vedd észre, belépett az idő világába az időtlen Szeretet. Megjelent közöttetek az Irgalom. Látod, nem tudok elmenni semmiféle emberi nyomorúság, gyengeség, terheltség mellett érzéketlenül, hisz magam vagyok a Szeretet. Nem ismersz rám?”

Aztán elmondja, hogy mindezek a szeretet-megnyilvánulások, az irgalom eme bemutatása csodák által történik. Tehát nem közönséges ember viszi végbe ezeket, hanem aki úr a betegségek, gonosz lelkek és az élet felett.

A harmadik dolog, amit a maga igazolására felhoz: a szegényeknek hirdetik az örömhírt. Az ószövetségi írásokon nevelődött János talán ezt érti meg leghamarább. Itt van az, akiről a próféták jövendöltek.

És ekkor csatol hozzá Jézus egy sokatmondó kijelentést: „Boldog, aki nem botránkozik meg bennem” (Mt 11,6). Tehát Jézusban meg is lehet botránkozni. Mint

ahogy János is megbotránkozott benne. Megbotránkozott, hogy miért nem szabadítja ki őt a csodatévő Messiás.

Hogy mennyire meg lehet botránkozni Jézus tanításán, azt akkor látjuk igazán, ha kezdjük komolyan venni. Aki a kereszténységet úgy veszi át, mint gyermek a cukrozott gyümölcszselét, az valójában még sosem találkozott igazán Jézussal. De szeretni egészen a mindentodaadásig, szeretni az ellenséget is, kicsinek lenni és kicsinek maradni a nagy tülekedésben, vállalni a kiszolgáltatottságot az erőszakosak között — ezek bizony Jézus botrányához tartoznak. És a botrányok közé tartozik az is, hogy Jézus nem jött csodák útján kormányozni a világot, nem jött megmenteni testünket ellenségeink ütlegelésétől. Épp ellenkezőleg: e kiszolgáltatottság vállalásával is épül bennünk az Isten Országa. Aki vállalja ezeket a botrányokat, az lesz jézusi értelemben boldog. Keresztelő János is ezt a fajta boldogságot nyerte el a börtönben. A bakó csak testét vágta ketté, de az elhaló búzamagból új élet fakad...

*

A következő sorok a Szentírás azon ritka helyei közé tartoznak, ahol Jézus véleményt mond valakiről, jelen esetben Jánosról. Jézus igen gyakran nyilvánította véleményét, de nagyon ritkán egy bizonyos személyről. Natanael dicsérete, Heródes és Júdás elmarasztalása, egy törvénytudó dicsérete szinte már ki is meríti a felsorolást.

Istenem, micsoda izgalmas kérdés: mi a véleménye Jézusnak rólam? No, de ne vágjunk elébe! Előbb nézzük meg, mi a véleménye Jánosról!

Először azt sorolja fel Jézus, hogy mi *nem* János. János egyéniségének, magatartásának három ellentétes vonását rajzolja meg.

1. A széltől lengetett nád.

Jelenti az ingatag embert, akinek sem jelleme, sem gerince. Egyetlen szempontja van: az önző érdek és az érvényesülés. Olyan, mint a szélkakas, a mindenkori széljárások irányába áll be. Nincsenek maradandó elvei, olyan köntösben jelenik meg, amilyent a pillanatnyi helyzet kíván tőle. Ha úgy divat, akkor nyilas, ha meg úgy, akkor kommunistának mutatja magát. Ő az opportunista. A kompromisszumok embere. A mosolygó, mindent elsimító diplomata. Száznyolcvanfokos pálfordulásait is magától értetődő természetességgel tudja indokolni. Ingatag jellem, de mindig a szélirányszabta irányba lendül ki.

Ezzel szemben János az elvek embere. Egyszer és visszavonhatatlanul feltette életét Istenre. Csak egy igazságot ismer, s azért képes meg is halni. Vezérlő csillaga olyan magasan van, ahová a változó széljárások fel nem érnek, onnan ezek nevetségesen semminek tűnnek.

2. Puha ruhába öltözött ember.

Jelenti az elpuhult, a kényelemszerető, az erőfeszítéseket nem tévő embert. Learatja az élet kis örömeit, de nincs ereje ahhoz, hogy fölkapaszkodjék arra a magaslatra, ahol legalább megcsaphatná a magasabb értékek illata. Szórakozik, kielégül, nem erőlködik. A puha ruha a testet cirógatja körül. Életének központjában tehát a test áll.

Ezzel szemben János az önfegyelmezés embere. Kemény, edzett akarat. Érezzük nála, hogy az tartja kézben a gyeplőt, akinek szeme az Isten zsámolyán pihen, a test pedig rándulás nélkül engedelmeskedik. Ő a kidolgozott jellem. Érezzük, mennyi munka, befektetés áll egyénisége mögött. Ezért szoktuk adventi önmegtagadásaink serkentésére példaképül magunk elé állítani.

3. Palotában lakó ember.

Palotában a nagyok, gazdagok, hatalmasok laknak. Ezek azok, akik lakásuk tervrajzát nem a szociális szempontok alapján állították össze. Őket nem zavarja, ha milliók lakásínséggel küzdenek. A palota éppúgy nagyságuk, hatalmuk kiemelője és kerete, mint a luxusautó. Jézus korában hozzátartozott ehhez a megszámlálhatatlan személyzet. Ők azok, akiknek mások szolgálnak.

Ezzel szemben János maga a teljes igénytelenség. Lakásául a pusztában egy barlangot választ, melybe igazán kevés szakipari munkát kell befektetni. Személyzete is saját magára korlátozódik. Nem áll bele a másoktól elvevés világába.

Jézus szerint a puha ruhában járó ember lakik a palotában. Érdekes összevonni a három ellentétet. Jézus maga is mintegy összevont csoportba állítja a Jánossal szembenálló három tulajdonságot: vagyis a megalkuvó, az elpuhult és palotában lakó ember képviseli azt a réteget, ha úgy tetszik azt a felső társadalmi osztályt, mellyel Jánost szembeállítja. A dúsgazdagok világában otthonos a „széltől lengetett” jellem, az elpuhultság és a palotában lakás. Társadalmi szinten ezekkel áll szemben a szegények közül kikerülő, önfegyelmezett, eszményekért élő ember.

Elmélkedésemben fel kell tennem a kérdést: hová tartozom? Jó, jó, messze vagyok a dúsgazdagoktól. De vajon vágyaim nem oda vonzanak-e? Tisztán áll-e előttem, hogy csak hol és hogyan maradhatok az elvek embere?

Az ellentétjei segítségével megrajzolt három jánosi arcvonás után Jézus mond egy közvetlen pozitív negyediket: „Mit mentetek látni?... Bizony mondom nektek, prófétánál is nagyobbat”(Mt 11,9).

A próféta az Isten embere, aki minden időben az Isten szavát mondta az embereknek. Kicsinyeknek és nagyoknak. Akkor is, ha tetszett, akkor is, ha nem tetszett. A próféta fölkavar, mert szava az élet múzeummá merevedett keretei közé behatoló friss tavaszi fuvallat. Az élet lüktet szavaiban és életében, de nem az évekkel mért élet. A prófétát fanatikusnak vagy őrültnek tartják, mert nem emberi tekintetek vezetik. Prófétának lenni nemcsak feladat, hanem sors is. Szent Pál is felkiált (talán felsóhajt?): „Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot!” (1 Kor 9,16).

Az emberek valahogy nem tudják elviselni, ha valaki másként él és másként gondolkodik, mint ők. Azonnal belekötnek, bántják, rúgják, leköpik. Mit akar ez? Meg akarja váltani a világot? S jönnek a minősítő jelzők: az evangélium radikalistája, szektás, eretnek, túlzó, rajongó,... ki tudná felsorolni?

Minden időben ez volt a sorsa a prófétáknak. Kevés halt meg közülük természetes halállal. A hatalmasok mindig le akarták söpörni és legtöbbször le is söpörték őket a történelem színpadáról. Talán a prófétáknak a szavától féltek csupán? Ó dehogy! A baj az, hogy a prófétát nem lehet elhallgattatni. Beszél az a börtönben is. Az élete, a puszta léte is szemrehányás azok felé, akik másként élnek. Ezért nem bírják őt elviselni. Lám, János is már börtönben van, nem árthat a hatalmasnak, mégis nyugtalanságot okoz jelenléte, és Heródiás intrikája nem nyugszik addig, míg ki nem eszközli kivégeztetését.

Lehetséges, hogy valakit azért gyűlölnek, mert az Istennek odaadta magát? Nézzetek Jánosra!

Míg a világ fiai leköpik, lehurrogják, bebörtönzik és megölik a prófétát, addig Jézus védelmébe veszi és legnagyobbnak nevezi az emberek fiai között.

Aki vállalja a prófétasorsot, aki mer lenni mindenáron az Isten embere, azt — úgy hiszem — jobban fogják tisztelni még a rabtartók is, mint a sok dicsőségben úszkáló „széltől lengetett nádat”. Heródes is félve tisztelte Jánost. Jobban tisztelte őt, mint a hatalmának árnyékában szellőzködő főpapokat: „Heródes félt Jánostól, mert tudta, hogy igaz és szent ember, s ezért védelmébe vette. Valahányszor beszélt vele, nagy zavarba jött, mégis szívesen meghallgatta” (Mk 6,20).

*

És most János után vetítsük magunkra Jézus reflektorát!

Bizony, remegve kérdezem: Uram, mondd, mi a véleményed rólam?

Milyen elfogultak is vagyunk magunkkal szemben, hogy szépítjük, mentegetjük hibáinkat! Mások viszont csak külsőségeinkből tudnak megítélni minket, s így ritkán tudnak helyes ítéletet alkotni. De Te, Uram, a szívek és vesék vizsgálója vagy. Milyennek találsz engem? Mondd ki egyszer a véleményedet rólam is! Úgye, többször kellene imámban erről beszélnem Veled? Mert hát hol beszélhetnénk ezt meg, ha nem az imádság, az elmélkedés csendjében?!

1. Úgye, milyen széltől lengetett nád vagyok, mennyire nem merek ragaszkodni elveimhez, a Te elveidhez, a mi elveinkhez? Mikor a Bolsevik Párt történetét tanulmányoztam, ott olvastam, hogy a kommunisták mennyit harcoltak az opportunistákkal... Mennyire emberi tekintetek vezetnek, milyen hamar megijedek! — Ke-

resem-e, kutatom-e, ami a széljárásoktól függetlenül örök, ami csak Tenálad található?

2. Az Isten Országát csak erőfeszítéssel lehet megszerezni. Hozok-e ezért komoly áldozatokat? Önmegtagadásaim ebbe az irányba mutatnak-e, vagy csak úgy vaktában vagdalódzom, öncélú önmegtagadásokkal sportot űzve? Kialakítottam már egyéni életemben a szeretet aszketikáját? Mit teszek azért, hogy elpuhultságom, kényelemszeretetem vissza ne tartson a szeretet kibontakozásaitól? A negatív önfékezéseken kívül erőfeszítéseim kinyúlnak-e az adás, a szolgálat, az ütésvállalás, a másokért élés vonalán?

3. Gazdagságra, nagyságra törekvő önző önmagam visszaszorítom-e az evangéliumi szegénység keretei közé? Meglátszik ez életstílusumon? Palotában lakó vágyaim bele tudom-e szűkíteni egyetlen szobába? Akarok-e, tudok-e mindenestől a szegények oldalán állni társadalmilag is?

4. Próféta vagyok-e? Uram, tudok-e, merek-e a Te embered lenni a mai világban is? Mondom-e azt, amit Te üzensz általam, és *csak* azt mondom-e? Eléggé összhangban áll-e szavam a Tiéddel? Ismerem-e annyira a Szentírást, hogy abból az én számon keresztül is Te szólaljál meg? Amikor jobbról is, balról is lehurrognak, jobbról baloldalinak, balról jobboldali „elhajlónak” deklarálnak, akkor hű vagyok-e hozzád. Amikor kényelmesen megszokott és soha át nem gondolt szokásaink ereszkedtek recsegnek, akkor a pezsgésnek indult Egyház mai arca, annak Tanítóhivatala vajon rám üti-e az „imprimatur” bélyegét?

*

Uram, ne a széltől óvj engem, hanem az ingatagságtól; ne a ruhát vedd el tőlem, hanem az elpuhultságot; ne a lakásból tégy ki, hanem a palotából! És — ha félve, remegve is, de mégis — kérem: Uram, tégy engem prófétává, tégy engem minden gyengeségem és félelmem ellenére a Te embereddé, aki örömmel kiáltja szét a Te örömhíredet!

Add, hogy azok hallják meg szavam, akik szomjazzák ígéretedet! S ha a szavadat be nem fogadók bántanak is, kérlek, add meg nekem is azt a belső békét, amely elvehetetlenül sajátja volt minden prófétának — Jánosnak is a börtönben.

(Hatvan, 1970. december 7.)

Kik az anarchisták és mit akarnak?

Az „anarchia” szó a köznapi használattal ellentétben nem zűrzavart és nem fejetlenséget jelent, hanem uralomnélküliséget. Az anarchisták egy olyan társadalomért harcolnak, ahol nem megváltoznak, hanem megszűnnek a hatalmi viszonyok. Egy szabad társadalomban senki sem uralkodhat a másik emberen.

A mindenkori uralmat a tekintélyelv, tehát az autoritás tisztelete tartja fönn. Az anarchisták viszont elvetik a parancsosztogatást és az engedelmességet, s ehelyett csak a közös megegyezésen alapuló döntéseket tartják elfogadhatónak.

Az uralom, az elnyomás legfőbb szerve az állam, tehát a felettünk, helyettünk döntő szűk bürokrata-tőkés elit. Az anarchisták az állam helyett egy olyan szabad társadalmat szeretnének, amely autonóm módon, alulról szerveződik önkéntes alapon, és amely szabad, önigazgató társadalmi egységek szabad föderációja.

A társadalmat a mostani hierarchikus kényszerek helyett a kölcsönös segítség és a társadalmi szolidaritás tartaná össze. Mindenki hihet és gondolhat bármit, de nézeteit ne erőltethesse rá senkire.

Az anarchisták elvetik az erőszakot. Erőszakmentes céljaikért erőszakmentes eszközökkel lépnek föl. A múlt század végén, a századforduló elején valóban történtek anarchisták által elkövetett egyéni merényletek, de ezek elszigetelt akciók voltak, amelyek egyáltalán nem jellemzők az anarchizmusra. A mindenkori hatalom azonban megalkotta az „anarchista erőszak” mítoszát, hogy megakadályozza az anarchista eszmék terjedését.

Az anarchisták ma szerte a világon egy önkormányzatú, ökológiai alapon szerveződő, decentralizált gazdaságot hirdetnek, amelyben megszűnik minden kizsákmányolás. A profitcélú, központosított, környezetszennyező nagyipari termelést végre felváltaná az alapvető emberi igényeket kielégítő helyi termelés, önigazgató üzemekben (pl. munkástanácsok, önkéntes mezőgazdasági kooperatívák). Amíg az állam és a kapitalizmus struktúrái léteznek, addig fennmarad a társadalmi egyenlőtlenség és a gazdasági kizsákmányolás.

Az anarchizmus harcol mindennemű faji, vallási és nemi diszkrimináció ellen. A rasszizmus és a nők elnyomásának megszüntetése nélkül nincs szabad társadalom. Az egyenlőség nem uniformizálást jelent, hanem a sokszínűség és a másság vállalhatóságát, a kisebbségek esélyegyenlőségét. Az anarchisták kiállnak minden politikai, etnikai és szexuális kisebbség emberi jogaiért.

Az anarchisták legfőbb célja az egyén felszabadulása, hiszen csak valóban szabad, tekintélyektől nem függő emberek alkothatnak szabad szövetségeket. Ezért fontos nemcsak a „felettünk”, hanem a „fejünkben” lévő állam megszüntetése is.

Céljaikat az anarchisták kényszer nélkül, az eszméket hirdetve próbálják megvalósítani, szükség esetén állampolgári engedetlenséggel és erőszakmentes közvetlen akciókkal.

(Kapcsolatfelvételi lehetőség a következő címen: Budapesti Anarchista Csoport, 1399 Bp. Pf. 701/800.)

Fiatal Barátom!

Különösen a Te figyelmedbe ajánlom az itt következő darabot, mert Te vagy a jövő hordozója. Nem mindegy, hogy tudásodat és ifjúi erőidet mire veted be!

Ez a darab 1990 tavaszán íródott, a magyarországi pártok alakulása és a választások idején. A Bokor-közösség évi közös ünnepén adtuk elő nyár elején, a Ferencvárosi Művelődési házban.

Arra a kérdésre kerestük a választ, hogy politizálhat-e a keresztény ember. Pontosabban: résztvehet-e a politikai pártok tevékenységében? Még precizebben: a politikai hatalom megszerzése-e, a hatalom gyakorlása-e az új világ építésének az útja?

Arra jutottunk, hogy minden hatalom erőszak-hatalom, a szeretet hatalmán kívül. Az egypárti diktatúra egyértelműen Isten és emberellenes. Két év múltán már Neked is lehet tapasztalatod, hogy mit jelent a parlamenti demokrácia és a többpártrendszer. Nem úgy tűnik, hogy ez volna — még tökéletesebb formában sem — az Isten és az ember vágyainak a netovábbja!

A diktatúra és demokrácia „jogrend”, mely igazságtalanságra és igazságosságra épít. Mindegyik lényegéhez tartozik az erőszak. Erőszak tekintetében a diktatúra a hiénák, farkasok rendje, a demokrácia pedig a kutyáké (lásd főkutya-alkutya rendszer). Jézus más-világot, más rendet hozott. A szeretet világát, a „szeretet rendjét”, mely nem ismeri az ütő-büntető hatalmat, csak az irgalmat. Jézus országa testvéri rend; hasonlattal: a bárányok rendje. Ezt az új „politikai” rendszert még nem próbáltuk ki, bár voltak rá kísérletek a történelemben. (Lásd Hochwälder: A szent kísérlet.)

Amikor látod a parlamenti demokrácia működését, a pártok egymásra acsarkodó gyűlölködését, látod a munkanélküliség, a bűnözés elszabadulását, komolyan el kell gondolkodnod azon, hogy mire teszed fel az életed.

Talán az sem mindegy Neked, hogy Jézust a politikai pártok és az ezekkel a pártokkal kacérkodó barátai juttatták akasztófára.

Ölel

Kovács László

Összeesküvők

— Pünkösdi per —

Szereplők: A TIZENKETTŐ — AZ ANYA — MAGDALÉNA — SALOME — MÁRIA — JOHANNA

Történik a Pünkösdre virradó éjszakán, az Utolsó vacsora termében.

JOHÁNÁN (türelmetlenül): Már tizedik napja ülünk itt, és nem jutunk semmire.

MAGDALÉNA (maga elé): Csak legalább azt tudnám, miért jutott keresztre!

KÉFA (tévedhetetlenül): Politikai összeesküvés miatt, Magdaléna!

ANYA: Nem!... Ezt ne mondd, Kéfa!...

KÉFA: De igen. És most végérvényesen tisztáznunk kell mindent. Bíróság elé kell állnunk. Nem Kaifás, hanem saját lelkiismeretünk bírósága elé... Johánán, te légy a vád tanúja!

JOHÁNÁN (önkéntelenül): Nem!...

KÉFA (ellentmondást nem tűrően): De te leszel!... Magdaléna, te védd a vádlottakat!

MAGDALÉNA (rosszallóan): Te pedig, Kéfa? Te leszel a bíró?

KÉFA: Az Anya lesz a bíró: az élő lelkiismeret...

ANYA: És kik a vádlottak? Kik a tanúk? (Tanácstalanul körülnéz)

KÉFA: Minden kiderül... Minden kiderül... Beszélj, Johánán!

JOHÁNÁN (dönt, kirobbanóan): Hát legyen!... Júda a bűnös!

MAGDALÉNA: Júda Iszkariosz?

JOHÁNÁN: Nem. Júda Szikariosz!... Ti nem ismertétek múltját. Én ismerem...Amikor közénk állt, csak annyit mondott, hogy felejteni akarja előéletét, és hogy mindent feltett a Mesterre... Most már tudom, hogy mi volt Júda múltja. Késes volt, mint Barabbás. Bérgyilkos...

MAGDALÉNA: Johánán, nem!

ANYA: Hagyjátok! Beszélj, fiam.

JOHÁNÁN: Akkor jött közénk, amikor Barabbás lebukott. Egy idő múlva félrevont engem, és beszélni kezdett a szent háborúról. Megmutatta a görbe kést is, a szikkát. Azt mondta, hogy csak emlékként őrizte meg. De tudtam, hogy nem igaz. Úgy beszélt a római megszállókról, hogy bármely pillanatban kész lett volna felkoncolni egy eléje kerülő rómait.

ANYA: Dehát miért veled beszélt a szent háborúról?

JOHÁNÁN: Azért, mert tudta, hogy a Keresztelő Júda pusztájából jött, az esszénus közösségből. Ők is készültek a szent háborúra, a végső leszámolásra. Kivonultak a Városból és a Templomból. Létrehozták a maguk Jahwétól kormányzott államát, és várták a Messiást, aki helyreállítja Izraelben az Isten országát.

MAGDALÉNA: De a Keresztelő szakított Qumránnal...

JOHÁNÁN: Valóban. És a Keresztelő mozgalmának semmi köze sem volt a politikához. De azért régi Mesterünk is fejszés, szórólapátos Messiást hirdetett. Ezt tudta Júda. Ezért környékezett meg egy Keresztelő-tanítványt.

MAGDALÉNA: Johánán, azt mondta Júda, hogy felejteni akarja múltját. Amit neked mondott, csak múltjának visszajáró kísértete volt. A Mester is így láthatta őt. Különben is, neki nem az ember múltja, hanem csak jelene volt fontos.

JOHÁNÁN: Tévedsz, Magdaléna. Júda hazudott, félrevezette a Mestert. És nem igaz, hogy nem fontos a múlt. A múlt megmérgezi a jelent... De kérdezzétek Simont, a kánai zelótát.

ANYA: Beszélj, Simon...

MÁRIA (közbekiált): Johánán, hagyd a fiam múltját! Neki semmi köze sincs Júdához és ehhez az ügyhöz...

SIMON (tétován előjön): Nincs igazad, anyám. Ha ma vallani kell, vallani fogok... Mindenki tudja, hogy zelóta vagyok. Úgy is mondhatnám, hogy voltam. De engem is mérgezett a múlt és mérgez ma is...

KÉFA: Júdáról beszélj, Simon.

SIMON: Róla beszélek. Mi, zelóták, kezdettől fogva a fegyveres harcot hirdettük hazánk és népünk elnyomóival szemben. Mi fizettük le a késeseket is, ránk vezethető vissza minden politikai gyilkosság Izraelben. Barabbásé is... Nagyon jól együttműködtünk mi „vakbuzgók” és a „késesek”, ahogy elneveztek minket. De

minket szent cél vezetett. Mi Jahve harcosai voltunk, és Izrael dicsőségéért éltünk és harcoltunk...

JOHÁNÁN: Simon, nem Júdáról beszélsz!

SIMON: De igen, mindjárt... Meg kell mondanom, nagyon is egyetértettem azzal, hogy az utcán hasba vagy hátba szúrtak a római kohorszból egy-egy katonát... Júda is tudta ezt. Bár előtte nem találkoztunk, de mikor meggyőződött, hogy mi lakik bennem, velem is tárgyalt.

ANYA: Miről tárgyaltatok?

SIMON: Júda már a galileai esztendő közepén megmondta, hogy Bátyánk, a Názáreti, az Isten küldötte. Minden adottsága megvan arra, hogy ő legyen népünk felszabadítója. Rábeszélt, hogy vegyem fel a kapcsolatot újra régi barátaimmal, akikkel Jézushoz csatlakozva szakítottam. A zelóták nyomon követték a Mestert, és elérkezett a nagy pillanat a pusztában.

MAGDALÉNA: Arra gondolsz, amikor a Mester megáldotta a kenyereket és királlyá akarták tenni?

SIMON: Igen. A háttérben mi szerveztük a tömeggyűlést. Ötezer férfi sereglett össze Jézus körül. Jézus, mintha csak tudná a szándékukat, még azt is elrendelte, hogy ötvenes csoportokra bontsuk a sereget. Csodálatos katonai alakulattá vált az egész. A zelóták pedig megindultak, hogy kikiáltsák a Názáretit Izrael királyának...

MAGDALÉNA: Csakhogy az egészből nem lett semmi.

SIMON: Nem. A döntő pillanatban lekergetett minket a tóra, őmaga meg a hegyekbe menekült.

JOHÁNÁN: Mi történt a sikertelen kisérlet után, Simon?

SIMON: Júda új tervet eszelt ki. Azt mondta néhány hónap múlva, hogy környékezzük meg a farizeusok pártját. Erre az akcióra öcsémet szemelte ki.

KÉFA: Beszéljen erről az öcséd, Jaqubb.

MÁRIA (tiltakozik): Elég, Kéfa! Ne keverjétek bele a fiaimat ebbe a szörnyűségbe.

ANYA: Kérdezzük meg tőle, akar-e beszélni.

JAQUBB (anyjához megy): Már rég belekeveredtem, anyám. (Anyához) Beszélek... Nem Júda kevert bele, csak felismerte, hogy én vagyok az alkalmas személy. Farizeus, Róma halálos ellensége. Sőt nazir, olyan hithű zsidó, aki szent fogadalommal Jahvénak szentelte magát. Igen, nemzeti alapon ellenálltam népünk és hitünk nagy ellenségének, Rómának, és betartottam fogadalmamat Jahvénak Izrael dicsőségéért. Megtartóztattam magam asszonytól, hústól, szeszes italtól, hajamat le nem nyírattam, saru nélkül jártam télen-nyáron és betartottam a törvényt minden magyarázatával együtt. Ez voltam és ez vagyok ma is. Fáj, hogy a nazrimek szektájának bélyegeznek minket. És amig csak élek, azon leszek, hogy zsidó egyházammal megőrizzem vagy megteremtsem az egységet.

KÉFA: Júdáról beszélj, Jaqubb!

JAQUBB: Júda világosan látta, hogy aki a népet és hitet meg akarja menteni, annak szövetségre kell lépnie a farizeusok pártjával. Ez a nép és vallási párt volt Izrael erőssége. Az írástudók többsége is a farizeusok pártjának volt a tagja. A nép is nekik szavazott bizalmat. Ők is Róma ellenségei voltak kezdettől fogva, de óvatos duhajként. Passzív ellenállással akarták befolyásolni Rómát. De szívből örültek volna, ha előlép valahonnan a Messiás, kezében a karddal.

MAGDALÉNA: Előlépett a Messiás, de éppen a farizeus párt volt a Mester legádázabb ellensége.

JAQUBB: Nem kellett volna ennek így lennie. Éppen ezt akartuk megoldani. Júda kiszagolta, hogy kivel lehetne tárgyalni közülük. Én felkerestem Nikodémust, aki a Nagytanácsnak is tagja volt. Arra kértem, hogy kezdjen tárgyalásokat a Mesterrel. Hiszen lehet, hogy Jézus csak erre vár, és kibontja a felkelés zászlaját.

ANYA: Ez az ember jött késő éjszaka Betániába, és ő segített Fiamat levenni a keresztről?

JAQUBB: Igen... Nikodémus és Jézus Lázáréknál találkoztak. Nikodémus nyíltan Isten küldöttének nevezte a Mestert. Elmondta azt is, hogy kész melléállni a nemzeti-vallási függetlenségi harcban, és közvetít pártja, sőt a többi párt felé is. Csak biztosan tudni kell, hogy Jézus-e az a Messiás, aki a fegyveres harc élére áll. Ők egy szavára mozgósítják a népet a templomban és az ország összes zsinagógájában. Hiszen nincs hőbb vágyuk, mint hogy kikergessék a római megszállókat az országból, és Izrael független, szabad ország legyen.

MAGDALÉNA: Mit mondott erre a Mester?

JAQUBB: Azt mondta, hogy az egyes embernek kell újjászületnie, és akkor feltámad az egész nép. Azt is mondta, hogy nem a pártok mentik meg az országot, hanem a Lélek. Azt mondta, hogy Benne, a felmagasztaltban kell hinni, és nem titokban és sötétben hozzá jönni.

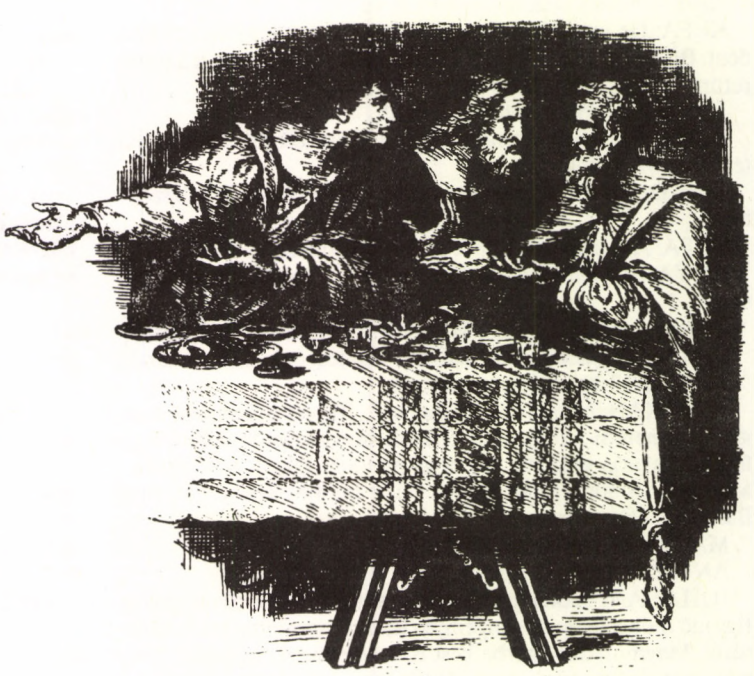

MAGDALÉNA: Hála az Úrnak, Nikodémus végül is nyíltan a Felmagasztalt mellé állt.

JOHÁNÁN (Anyához): Ne kérdezzük meg a harmadik rokont is, aki a Mester csoportjába állt?

MÁRIA (fiához megy, megsimogatja): Beszélj, fiam, beszélj, Gyönyörűségem... Ugye, neked nincs semmi közöd ezekhez a pártharcokhoz?

JÚDA TADDAJ (elhárítja anyja simogatását): Taddaj valóban azt jelenti: Gyönyörűségem. De nem illet meg engem ez a megszólítás, anyám.

MÁRIA: Miért nem, fiam?

JÚDA TADDAJ: Azért, anyám, mert bár zelóta nem vagyok, farizeus és nazireus sem, hiszen nászünnepem után csatlakoztam bátyánkhoz Kánában, de szívem minden moccanásával egyetértek velük. Egyetértek abban, hogy Ő lehetett volna a Messiáskirály, talán a Világcsászár is. Türelmetlenül azt kérdeztem: Miért nekünk, és miért nem a világnak akarod kinyilvánítani magadat?

JOHÁNÁN: Ezt mondtad, Júda Taddaj! És ime, így cselekedtek Jézus testvérei!

MAGDALÉNA (védőn): Igazságtalan vagy, Johánán! Jézus rokonai kétszer is ki akarták menteni őt a veszedelemből. Másodszor magukkal vitték az Anyát is, hogy hívja haza Názéretbe az ő fiát.

ANYA (szomorúan): Igen, de meg sem ismert engem akkor az én fiam.

JOHÁNÁN: Talán azért nem, mert nem a királyságtól féltették és óvták, hanem eszelős tanítása miatt az Ő küldetését kétségbe vonták... (Körülnéz) De hol van Johanna? A fővádlott ugyanis továbbra is Júda... Júda Szikariosz...

JOHANNA (jön, zavartan, igazgatja a haját): Itt vagyok, Johánán. Az ajtó eresztékein kémlelek ki az éjszakába.

JOHÁNÁN: És mit látsz ott Johanna, Kuzának, Heródes intézőjének felesége?

JOHANNA: Júdát látom, ahogy jön felém. Szikráznak a szemei. Úgy beszél, mint egy megszállott. Azt mondja, hogy már nem sok idő van hátra, és ha ez elveszett, neki is vége. Könyörög, hogy lépjek kapcsolatba Heródiással. Heródes Antipász úgyis részeg, de ez a nő mindent megért és mindent elintéz. Ahogy a Keresztelő fejének vételét is elérte.

KÉFA: A lényeget mondd, Johanna!

JOHANNA: Találkoztam Heródiással. Az asszony hatalomvágya mergborzongatott. Őrült a hírnek. Azt mondta, hogy az egész Heródes-párt az ő kezében van. Ők készek szövetkezni a Názáretivel, ha visszaállítja újra Nagy Heródes királyságát.

JOHÁNÁN (gúnyosan): Heródes királyságát, amit Antipater fia, Nagy Heródes a rómaiaktól árulással szerzett! Morbid ötlet volt Júdától még a heródiánusokkal is szövetkezni!

ANYA: Mit szólt ehhez a fiam?

JOHANNA: Szóba sem tudtuk hozni. De Ő így válaszolt: Óvakodjatok a farizeusok és Heródes kovászától. Épp, mikor Heródiással tárgyaltam. De hogy is mehettem bele ebbe!?

JOHÁNÁN: És Heródiás?

JOHANNA: Ő toporzékolt. Néhány farizeus ugyanis arra figyelmeztette Jézust, hogy Heródes meg akarja őt ölni. Mire a Mester így kezdte üzenetét: Mondjátok meg annak a rókának...

ANYA: Johánán, mi van még, ami a lelkünkön szárad? Van még vádlott, vagy a többiek ártatlanok?

JOHÁNÁN (hallgat)

KÉFA: Csak nem hallgatsz? Te sem hallgathatsz! Beszélj, Johánán!

JOHÁNÁN: Vádolni könnyebb, mint önváddal előállni. Jól van Kéfa, beszélek.

MAGDALÉNA (ijedten): Te is benne vagy, Johánán?

JOHÁNÁN: Júda Szikariosz engem is megkísértett. Tudta, hogy a főpap távoli rokonom. Ez már az utolsó út előtt volt. Különhívott, és egész éjszakát beszélt velem.

ANYA: Mit mondott?

JOHÁNÁN: Azt mondta, hogy tudja, én gyűlölöm őt a múltja miatt. Azt kérte, tegyük félre most az érzelmeket. Még van egyetlen esély. Csak én vagyok, aki valamit tehet Izrael dicsőségéért... Rómáról beszélt. Ismerte jól a történelmet. Azt mondta, hogy bárki láthatja a Birodalom történetében a hullámzást: egymást váltja a diktatúra és demokrácia. Caesarról beszélt. Hogyan lett imperátor Julius Caesar, majd hogyan győzött a republikánus párt. Aztán hogyan győzött Octavianus, akit Augustusnak, istenségnek tiszteltek, és most Tiberius a császár. Tiberiusszal újra átalakulás jött. Ő elveti az augustus nevet, a dominus, úr megszólítást sem tűri. A szenátus hatalmát nagyra növelte. Egyszóval lényegileg átalakítja a diktatúrát köztársasággá.

MAGDALÉNA: Mit akart ezzel Júda?

JOHÁNÁN: Bizonyítani akarta nekem, hogy ha a római imperium átalakul, akkor a provincia is átalakulhat. Van esélye Izraelnek! A szadduceus párt Róma teljes kiszolgálója, élén a szadduceus főpappal. De ebben a történelmi helyzetben Kaifás is lazíthat Rómához fűződő kapcsolatán. Ha pedig rá lehetne bírni Kaifást, hogy itt az ideje átváltani valaminő reform-szaduceussá, ő egybefoghatná a többi pártokat. Egy nagy koalicióban elindulhatna az ország a szabadság és függetlenség útján. Így a Názáretinek sem kellene senkitől sem tartania, hogy a nemzeti és vallási szabadságharc élére álljon, Ő és a nazrimek csoportja átvehetné a hatalmat a győzelem után.

ANYA: Te mit szóltál ehhez, fiam?

JOHÁNÁN: A kérdést továbbítom hozzád, anyám. (Salomé-hoz) Te válaszolj!

SALOME (méltatlankodva): Méghogy engem is belekevertek!? Mondja el, amit akar, a bátyád, Jaqubb.

JAQUBB (szégyenkezve): Főminiszterek szerettünk volna lenni mi ketten a Messiás királyságában. Ezt szerette volna anyánk is.

SALOME: Naná, hogy ezt! Felrúgta ez a Názáreti az életünket. Elvitte két szép fiamat. És még az a reményem se legyen, hogy lesz valaki ebből a két világcsavargóból?!

ANYA: Bizony, Salome, minden anya vágya, hogy nagy legyen a fia.

MAGDALÉNA: Én meg tudom érteni ezt. Szóljon ez mentségükre!

KÉFA: Júdáról beszélj, Johánán.

JOHÁNÁN: Engedtem Júdának. Benne voltam, hogy szervezzük meg a jeruzsálemi bevonulást. Ahogyan Dávid király szamárháton vonult be a fővárosba, úgy vonuljon be diadalmenetben a Mester. Ma sem tudom, hogy miért fogadta el Júda javaslatát.

MAGDALÉNA: Júda javasolta?

JOHÁNÁN: Ki más? Mi pedig mindent előkészítettünk. Drapériákat, politikai jelszavakat. Pálmaágakat vágtunk, virágszőnyeget terítettünk az érkező Király elé. Óriási tömeg gyűlt össze, míg a kapukhoz értünk. Ezen a húsvéton valóban ott volt Jeruzsálemben az egész ország. A tömeg pedig meg nem szűnően skandálta: Hozsanna Dávid fiának, áldott, aki az Úr nevében jön! A farizeusok próbáltak leállítani minket. De a Mester is látta, hogy ha elhallgatunk, a kövek fognak megszólalni.

KÉFA: A lényeget mondd, Johánán.

JOHÁNÁN: A lényeg, Júda haditerve az volt, hogy kész helyzet elé állítjuk Kaifást és a Nagytanácsot. Aztán erőpozícióból tárgyalunk velük.

MAGDALÉNA: Csakhogy?

KÉFA: Az erőpozíció tökéletlen volt. A Nagytanács tárgyalásba bocsátkozott a Mesterrel a nép előtt. A Mester a pártok szellemi csatájában mindent elsöprő győzelmet aratott a téren. Leégette őket, de azok valahol a szívük mélyén örülhettek, mert látták a Szellem diadalmas győztesét. Most már, gondolhatták, csak a Kardot kell kihúzni. Csakhogy... (Jánosra néz)

MAGDALÉNA (a hallgató Jánoshoz): Johánán, miért hallgatsz?

KÉFA: Berszélj, Johánán! Ne hallgass!

JOHÁNÁN: Nem bírtam tovább ezt a titkos összeesküvést. A pálmák vasárnapjának éjszakáján elmondtam mindent a Mesternek.

MAGDALÉNA: Elmondtad Júda összes kisérletét?

JOHÁNÁN: Igen.

SIMON: Tárgyalásomat a zelótákkal?

JOHÁNÁN: Igen.

JAQUBB: A farizeus párttal való egyezkedést?

JOHÁNÁN: Igen.

JOHANNA: Azt is, hogy Heródiással találkoztam?

JPOHÁNÁN: Igen.

KÉFA: Elmondtad, mire ment ki a pálmaágas tüntetés?

JOHÁNÁN: Mindent elmondtam, Kéfa. Elmondtam azt is, hogy Te mindenről tudtál és mindent helyeseltél!

MAGDALÉNA: Johánán, és a Mester... mit szólt?

JOHÁNÁN (leszegi fejét): Végig hallgatott. Aztán csak ennyit mondott: Tudtam...

ANYA: Fiam... Júdának megmondtad mindezt?

JOHÁNÁN: Megmondtam.

JOHANNA: Most már értem, miért lett áruló. Értem azt is, hogy miért akasztotta fel magát.

JOHÁNÁN: Mert Johánán beárulta Júdát, Júda pedig megbosszulta Johánánt.

KÉFA: Feljelentette az egész csoportot. Kaifás pedig politikai összeesküvésnek minősítette azt, amiben mindannyian benne voltunk, egyedül a Mester nem.

MAGDALÉNA: Mégis ő lett az áldozat. Most már értem, miért került keresztre.

KÉFA: A cserbenhagyott pártok kivégeztették őt.

ANYA: A fiamat, aki cserbenhagyta Júdát és cserben hagyta országa pártjait.

JOHANNA: De mi van akkor, ha Johánán nem árulja el a Mesternek Júdát?

JOHÁNÁN: Tudtam, hogy én leszek a fő bűnös, én leszek az áruló!

ANYA: Nyugodj meg, Johánán! Ez itt most nem emberi vésztörvényszék. Bíróság előtt állunk, amint Kéfa akarta, de lelkiismeretünk bírósága előtt.

MAGDALÉNA: Isten előtt.

KÉFA: Isten előtt pedig mindannyian összeesküvők vagyunk a Mester ellen, mert mi politikai Messiást akartunk belőle csinálni, amit ő nem akart.

MAGDALÉNA: Mindannyian? Azért csak van közöttünk, aki ártatlan? Anyám kérdezd csak sorban!

ANYA: Legyen!... Lévi?

LÉVI: Én is bűnös vagyok. Júda tudta, hogy szeretem a pénzt, és értek is hozzá valamit, hisz azért lettem vámos. Tanácsot adtam neki pénzügyekben, hogy kit és hogyan kell lepénzelni.

ANYA: Júda lopott?

LÉVI: Sikkasztott és lopott a közös kasszából, hogy meg tudja nyerni vele a pártokat. De ezt a dicsőséges Országért tette és nem önmagáért.

ANYA: Filipposz, te mit mondasz?

FILIPPOSZ: Kérdezzétek meg Andreaszt, a bűntársamat!

ANDREASZ: A pálmák vasárnapján Filipposz egy pogány csoportot hozott hozzám, hogy az Úrral akarnak tárgyalni. Mi kiszélesítettük az összeesküvést Izraelen túlra.

ANYA: Natanael?

NATANAEL: A Mester első találkozásunkkor álnokság nélküli igaz izraelitának mondott. Sosem lepleztem hitemből fakadó hazafias érzelmeimet, amint ott a fügafa alatt sem, ahol látott engem a Mester.

ANYA: Talán te, Thómász?

THÓMÁSZ: Amikor már vészterhes volt az idő, és hírek jöttek Jeruzsálemből, hogy ott a halál vár rá, a keserű hűség elszánásával mondtam: Menjünk és haljunk meg vele együtt. De ezt a halált azért csak fegyverrel a kézben tudtam elgondolni. Ezért is akartam végezni vele magamban halála után, és hazamenni, elfelejteni a három kárbaveszett esztendőt.

ANYA: Végül Kéfa... Igaz, hogy te mindenről tudtál a csoportban, amint Johánán mondta?

KÉFA: Tudtam. És most itt az ideje, hogy én is valljak. Én javasoltam ezt a bírósági tárgyalást, hogy világossá váljék minden... A legfőbb bűnösnek gondolom magam, mert élveztem a Mester bizalmát, és a csoportét is. És én végig Júdának drukkoltam. Megtettem mindent, hogy rávegyem a Mestert a szent háborúra. Fülöp Cezáreájánál kimondta, hogy engem szán utódjának. Felbátorodva ezen, mikor a letartóztatásról kezdte újból a nótát, én félrevontam és figyelmeztettem messiási hatalmára. Téged nem bánthat senki, de te kinyírhatod összes ellenségedet.

ANYA: Így mondtad?

KÉFA: Így gondoltam. És hiába sátánozott le érte, az utolsó napokban fegyverrel sétáltam mellette. Hittem az utolsó menetben, hogy a templomtéren összesereglett tömeg előtt a Mester tőlem kéri el a kardot, hogy a magasba emelje Izrael dicsőségéért. De ő a téren arról beszélt, hogy a magnak földbe kell kerülnie, el kell rothadnia, hogy sok termést hozzon. Ekkor már a vak is látta, csak én nem, hogy nem lesz szent háború... Még egy utolsó kísérletem volt a kertben a letartóztatáskor a harcra, de ő maga intett le engem. És én Annás házának udvarán megesküdtem, hogy nem is ismerem őt, sohase láttam. S valóban nem ismertem őt, nem értettem őt. Ennek a tíz napnak kellett eltelnie, hogy valami felderengjen bennem. (Nyel)

ANYA: Simon Kéfa, ne nyeld könnyeid! Én az anyja voltam. És én sem értettem őt. Ez az én nagy bűnöm... Végéhez ért ez a tárgyalás. Mit ítél hát a bíróság?

KÉFA: Ügyész úr, foglalja össze a vádat és hirdessük ki az ítéletet!

JOHÁNÁN: A tárgyalás során beigazolódott a vád: A názáreti Jézus politikai összeesküvés áldozata lett. Saját barátainak politikai szervezkedése miatt bukott le. Barátai között nem akadt egy sem, aki többé vagy kevésbé el ne árulta volna őt a pártokkal, a hatalommal, a szent háborúval való cinkossággal. Mindannyian bűnösök vagyunk a Mester halálában, de bűnös vagyok, és talán mind bűnösek vagyunk Júda pusztulásában.

(Kintről szélvihar, villámok)

ANYA: Megállj, fiam! Itt most végre történik valami. Nemcsak a bűnre, az igazságra is fény derül. ügye, érzitek, hogy végigsöpör rajtunk egy szent vihar?! Fények gyulladnak homlokunk mögött. Nézzétek a villámokat!

MAGDALÉNA (megremeg): Rabbóni!

ANYA: Mirjam Magdalaj! Hiszen téged kifelejtettünk! Mégis csak van ártatlan köztünk!

MAGDALÉNA: Én ártatlan, anyám?! Belőlem hét ördögöt űzött ki a Mester!

JOHÁNÁN: Mégis te vagy a legtisztább köztünk, mert te nem sároztad be magad a mi bűneinkben.

ANYA: Ezt a tárgyalást neked kell befejezned, leányom.

MAGDALÉNA: Mit mondjak én, az utcanő, akit megvásároltak és megvetettek, aki prédája voltam mások és saját önzésemnek, és akit utáltak a nagyurak és a föld népe is? Én csak azt tudom, hogy egyedül Ő nem vetett meg, és azt, hogy Ő engem is szeretett. Szeretete belém költözött, és én újjászülettem. Általa barátokra leltem, esendő és gyarló barátokra, amilyenek mindannyian vagyunk, de mégis csak barátokra. És ez a legnagyobb dolog! Én nem értek a politikához, de azt látom, hogy mit tett vele a politika: barátaié és ellenségeié. Csak azt tudom, hogy legyenek itt római megszálló csapatok vagy épüljön itt fel a nép uralma, nekünk egy a dolgunk. Bármilyen rendszerben ugyanazt kell tennünk: új világot teremtenünk magunkból, barátságainkból. Létre kell hoznunk a Krisztus-testvériséget, az Isten-világot. Amint Ő mondta: „Egy az én parancsom: Szeressétek egymást. Úgy szeressétek egymást, ahogy én titeket!" Ne akarjatok okosabbak lenni nála. A világ fiainak okossága nem a világosság fiainak okossága. Evilágban kell másvilágot építenünk. És ez a másvilág nem a hatalom világa.

JÉZUS HANGJA:

Térjetek meg, és köztetek az Isten Országa!
Az én Országom nem evilágból való.
Ha ebből a világból volnátok, szeretne titeket a világ.
Mivel azonban nem ebből a világból valók vagytok,
gyűlöl titeket ez a világ.
De ne féljetek, én legyőztem a világot.
Atyám, amint te küldtél engem a világba,
úgy küldöm én is őket a világba.
Ha a világ gyűlöl titeket, tudjátok meg,
hogy engem előbb gyűlölt nálatok.
Atyám, értük könyörgök, akiket nekem adtál.
Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világ
hanem, hogy óvd meg őket — a hatalomtól...

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Cirmos a Balaton körül — ami előnyös

Elhatároztam néhány héttel ezelőtt, hogy lelátogatok a Balatonra. Szándékom híre elterjedt Törpeházán, és beállított hozzám egy törpefiúcska — bizonyos Cirmos.

— Én is el akarok utazni Moha bácsival a Balatonra.

— Hát rendben van, gyere te is. De akkor légy itt holnap reggel négy órára!

Fél órával a balatoni gyors indulása előtt már ott voltam Cirmossal a budapesti Déli-pályaudvaron, mégis megragadta a kabátomat, és húzott a vonat felé:

— Siessünk, Moha bácsi, siessünk, hogy minél jobb helyet kapjunk!

Kénytelen voltam rászólni:

— Ej, Cirmoskám, ne cibálj! Hogy felférünk, azt láthatod. Csak ennyi a fontos! Utálatos dolog, hogy folytonosan az jár az ember eszében, hogy mindenből a lehető legjobbhoz jusson, akár mások rovására is.

Hej, felfortyant erre Cirmos:

— Az nem utálatos, hanem a lehető legtermészetesebb dolog a világon! És nagyon kérem Moha bácsit, ne keserítse meg a kirándulásomat, tehát ne oktasson és ne neveljen. Én nem nevelődni, hanem szórakozni utazom a Balatonra! Most megmondtam és kész!

Furcsállottam a kívánságát, de bólintottam rá:

— Hát jól van, Cirmoskám, majd ügyelek, hogy ne oktassalak és ne neveljelek.

Miután felszálltunk, végigszáguldott a kocsi folyosóján, bekukkantott minden fülkébe, és egyszerre csak diadalmasan felüvöltött:

— Ide, Moha bácsi, gyorsan, itt még van két hely!

Miután letelepedtünk, ezt suttogta a fülembe:

— De aztán, ha célzatosan ideáll egy néni az ajtó elé, nehogy pislogni tessék rám, hogy álljak föl!

Megígértem, hogy nem oktatom, nem tiltakoztam hát újabb rendelkezése ellen sem. Pislogtak rá eleget helyettem is az ajtó előtt zsufolódók, ezt azonban Cirmos alig látta, mert ha rájuk tért is a szeme, rebbentette tüstént máshova. Mégpedig komoran. Elmosolyodni az egész úton egyszer se láttam.

Leszállás közben összetalálkoztunk egy magyarkúti férfiúval — bizonyos Baloggal. Minthogy ő végigállta az utat, megkérdezte Cirmostól:

— Te jól utaztál, kisöreg?

Cirmos úgy kezdte ingatni a fejét, mint aki azt készül mondani: „Hát jónak éppen nem nevezhető” — de aztán hirtelen kihúzta magát, és határozott hangon felelte:

— Jól, igen: mi nagyon előnyösen utaztunk. — De rögtön hozzá is tette elgondolkozva: — Hát persze jobb volna, ha annyi kocsit kapcsolnának a vonathoz, hogy mindenki ülhessen.

Fürdés, ebéd, meg egy kisebb kirándulás után alkonyatkor bementünk a turistaotthon nagy hálótermébe. Az én fekvőhelyem fölött már foglalt volt a felső ágy, a szomszédos emeletes ágy azonban Balogé és Cirmosé lett. Meg kellett egyezniök, melyikük alszik alul, melyikük fölül. Balog körülszemlélődött: A felső ablakokat tartják nyitva, odafönt tehát szellősebb — de udvariasságból hozzáfűzte:

— Alhatom azonban lenn is, nekem mindegy!

Cirmosnak már ekkor rebbent egyet a szemecskéje. Vacsora után pedig, amikor sétára készültünk a parton, odasúgta nekem:

— Én megyek, lefekszem, mert én akarok a felső ágyban aludni! Előnyösebb! Balog meg én hosszasan élveztük a kellemes esti hűvösséget, gyönyörködtünk a hold kettős képében, s mikor mi is bementünk lefeküdni, halkan felszóltam Cirmoshoz:

— Alszol?

Nem válaszolt. De hallottam a lélegzésén, hogy csak tetteti az egyenletességet.

Másnap reggel megkérdeztem hát tőle:

— Jól aludtál?

Elégedetlen legyintésre indult a keze, de hirtelen megszakította mozdulatát, és határozott hangon felelte:

— Jól, igen, a felső ágy sokkal előnyösebb. — De rögtön hozzátette elgondolkodva: — Persze jobb volna, ha mindenki szellős helyen alhatna.

Aznap délben egy önkiszolgáló ebédlőben ebédeltünk. Süllőt meg paprikás csirkét. Én hoztam magamnak túróscsuszát is. Cirmos azonban ingadozott, nem lesz-e sok neki, mert süteményt okvetlenül akart. De látva az én adagomat, megkívánta, és ment ő is csuszáért. Közvetlenül mögötte egy vele egykorú kisfiú állt az ételes ablaknál, és az is túróscsuszát kért. Kitettek elébük egy-egy adagot, és az lett volna a természetes, ha Cirmos az elsőt veszi el. Neki azonban megint rebbent a szeme, hirtelen összehasonlította az adagokat, és a második tányért kapta fel.

Kifelé menet Baloggal találkoztunk és szokása szerint megkérdezte Cirmostól:

— No, kisöreg, jól ebédeltél?

A második adag fagylalt már nem kellett neki, ilyen választ vártam hát: „Nagyon jól”. De csak felvonta a vállát. Miután elmondtam Balognak, mit ettünk, csodálkozott:

— Akkor hát miért vonogatod a vállad, te Cirmos macska? Hát ez csak elég volt?!

Cirmos megint bizonytalanul ingatta a fejét:

— Elég, elég, de zavarja az embert az evésben, hogy tudja, az egyik adag nagy, a másik kicsi. És vannak, akik rosszul járnak.

Nemsokára vonatra szálltunk, hogy elvitessük magunkat a tó másik végére. Cirmos megint előrerohant a kocsi folyosóján, talált is két ülőhelyet,

és nagy diadallal letelepedett. De mihelyt feltűnt a folyosón egy néni, akinek már nem jutott ülőhely, felugrott, és kisietett hozzá:

— Tessék helyet foglalni!

A néni bőséges dicséretekkel köszönte meg, és Cirmos arcocskáján öröm és büszkeség ragyogott fel. Minthogy kintmaradt a folyosón, kimentem utána:

— Hát mi történt veled, Cirmos macska, hogy lemondtál olyan nagy értékű előnyről, mint a csücsülés?

Készségesen magyarázta:

— Rájöttem valamire, Moha bácsi: Ezek az előnyök nem igazi előnyök. Amikor ide utaztunk, ültem, de folytonosan arra kellett gondolnom, hogy mások meg váltogatják a lábukat és szeretnének leülni. A felső ágy szellős volt, de arra kellett gondolnom, milyen jó volna sétálni a parton! Aztán meg az bántott, hogy Balog bácsinak melegben kellett feküdnie. A vendéglőben előnyösebb adag csuszát kaptam — azaz, hogy elkaptam a kisfiú elől —, de csak maga a csusza volt előnyösebb, a megevés előnytelenebb, mert folytonosan bántott a különbség. Rájöttem hát, hogy előnyösebb, ha nem hajszolom ezeket az úgynevezett „előnyöket”. Most például nem ülhetek, az igaz, de menynyivel többet ér, hogy érezhetem, vagyok valaki, kiváló valaki, akinek nem az jár folyton az eszében, hogy mindenből a legjobbhoz jusson, akár mások rovására is — és még meg is dicsérnek, mint ez a néni az előbb.

Lett volna erre is sok mondanivalóm, de hát úgy rendelkezett, hogy ne oktassam, hát csak bólintottam:

— Köszönöm a felvilágosítást —, és visszamentem a fülkébe. Ő jókedvűen kinnmaradt, nézte a tájat a nyitott ablakon át, és az sem csökkentette jókedvét, hogy elfáradt a hosszas álldogálásban.

A turistaházban — amelyben a tó másik végében megszálltunk — készségesen átengedte a felső ágyat egy fiatalembernek, de még attól sem romlott el a kedve, hogy az a fiú meg sem köszönte.

— Mit bánom én! — mondta —. Többet ér nekem az ő dicséreténél, hogy tudhatom magamról, kiváló valaki vagyok! Olyasvalaki, aki nem hajszol előnyöket, akár mások rovására is.

Cirmos jókeve kiválósága hiánytalan tudatától egyre növekedett. A nap gyönyörűen sütött, egész délelőtt lubickoltunk. Délután még egyszer úsztunk egy nagyot, este meg már utaztunk is hazafelé. A sok úszkálástól azonban nagyon megéheztünk, s a vonatnak nem volt étkezőkocsija. A késő esti órákban érkeztünk meg a Déli-pályaudvarra, és éppen csak arra futotta időnkből, hogy mialatt átmentünk a Nyugatiba, beugorjunk egy falatozóba. De ott már csak egy-két elárvult hidegtál búslakodott a hűtőszekrényben, s Cirmos azokat is kedvetlenül nézegette. Se kocsonya, se salátaféle nem kellett neki. De egyszerre csak felrikkantott:

— Hű, somlói galuska! Tejszinhabbal, ott van! — futott is már a pénztárhoz, és mondta, mit kér. De ugyanakkor ugyanazt kért egy kislány is. Olyan egyszerre mondták ki, hogy a pénztárosnő mosolyogva kérdezte:

— Mármost melyikőtöknek adjam a blokkot? Mert ez volt az utolsó adag!

Cirmos visszarántotta a kezét a pénzzel:

— Őneki tessék adni!

Már csak arra volt időnk, hogy néhány zsemlyét vegyünk, és siettünk a vonatra. Még le se ültünk, már indult is. Eszegette ugyan Cirmos a zsemlyét, de nem múlt el tőle az éhsége, mégis, még nevetett is, midőn közölte velem:

— Csak most jut eszembe, az a kislány sem köszönte meg. Tehát már észre sem veszem, ha elmarad a köszönet. Milyen nagyszerű! És az sem baj, ha éhes vagyok. Csakis az a fontos, hogy tudhatom magamról, kiváló valaki vagyok. Olyasvalaki, aki nem kapkod előnyökön, akinek nem az jár folyton az eszében, hogy mindenből a lehető legjobbhoz.... — Csak eddig mondta. A „jusson” szó már a torkán akadt. Megdöbbent arcocskával bámult rám, és szinte nyöszörögte:

— Jaj, Moha bácsi! Hiszen én ugyanolyan előnyhajhász vagyok most is, mint azelőtt. A különbség csak annyi, hogy most már nem ülőhelyre, felső ágyra, nagyobb adagra pályázom, hanem arra a tudatra, hogy kiváló vagyok!

Mondhattam volna erre is egyetmást, de hát ... még úton voltunk — hallgattam. Hallgatott Cirmos is. Vác után a nyitott ablakhoz állt, mélyen beszívta a Börzsöny tiszta levegőjét, gondját azonban az erős hegyi levegő sem tudta kisodorni fejecskéjéből, mert amikor már az erdei ösvényen haladtunk fölfelé Törpeházára, egyszerre csak megállt és fölkiáltott:

— Hát nem igaz! Tévedtem az előbb, mert én nem vagyok ugyanolyan előnyhajhász. Azelőtt én csak egyetlen személynek akartam előnyt, — most pedig már kettőnek. Az egyiknek ülőhelyet, felső ágyat, somlói galuskát, a másiknak meg — hát igen — kiválóságokat. Ballagtunk tovább fölfelé. Amikor a kertjük kapuja elé értünk, kezet nyujtottam neki elköszönésül. De nem vette észre. Még mindig ezen töprengett:

— Arról viszont ... Arról viszont, hogy olyan elégedett vagyok önmagammal, — nagyon sajnálom — de nem tehetek, és kész.

Most vette észre a kezem. Meg is ragadta tüstént, és rázta:

— Köszönöm a kirándulást, és azt is, hogy teljesíteni tetszett a kérésem, és nem tetszett sem oktatni, sem nevelni, mert hiszen én nem nevelődni, hanem szórakozni utaztam a Balatonra. Még egyszer nagyon szépen köszönök mindent.

Egy utolsó kézrázás után benyitott a kapun, én meg mosolyogva ballagtam tovább a magam házacskája felé.

»Az Istenhez vezető út mindig a felebarát mellett vezet el.«

J. Neuhauser

Legszórakoztatóbb játékaink

A csoporttalálkozóim nagy részét ma már kamaszoknak tartom. Minden találkozón — a komoly program után — játszunk. Mivel falun a diszkón és a bálon kívül más szórakozási lehetőség nem adódik, szórakozást is kell nyújtani minden találkozón. Most leírok néhány játékot, ami a legjobban szórakoztatta, lefoglalta csoportjaim kamaszgyerekeit.

1. Gól — tüdőből

Egy asztal minden oldalához egy vagy két játékos ül vagy guggol, a játékvezető egy pingponglabdát tesz az asztal közepére. Mikor elengedi, a játékosok fújják a labdát. Akinél legurul az asztalról, hibapontot kap. Az győz, akinek legkevesebb a hibapontja. A labda leesése után mindig a játékvezető hozza játékba.

2. Forgolósdi

Bármennyi játékos játszhatja. Egy kis cédulára (aránylag nagy betűkkel) számot, nevet vagy fogalmat irunk. Ezeket a játékosok hátára biztosítótűvel feltűzzük. A feladat: le kell olvasni, mi van a másik hátára írva. Győztes, akinek nem tudják leolvasni, mi van a hátára írva.

3. Gombócos

Papírlapból gombócokat készítünk. A játékosok körbeállnak egy asztalt, a kezüket hátra teszik, és lassan körbejárják az asztalt. Az asztalon eggyel kevesebb papírgombóc van, mint a résztvevők száma. Amikor a játékvezető — aki nincs a játékosok között — azt mondja: „Most!”, mindenki elkap az asztalról egy gombócot, akinek nem jut, kiesett. Mindig a kiesett játékos lesz a játékvezető. Természetesen mindig egy papírgombóccal kevesebbnek kell lennie az asztalon a játékosok számánál. Győztes, aki utoljára marad.

4. Lecsapott a villám

Székeken körben ülnek a játékosok. A játékvezető a kör közepén áll, neki nincs széke. A játékvezető bármiről elkezdhet mesélni, de ha azt mondja: „Lecsapott a villám!” — a játékosoknak helyet kell cserélni egymással. Természetesen a játékvezető is leül. Így valakinek nem jut hely. Aki állva marad, az lesz a játékvezető. Nehezíteni is lehet a játékot, pl. senki nem ülhet a szomszédja székére stb.

5. Csendes helycsere

A játékosok székeken körben ülnek. Egy valaki a kör közepén áll. Neki bekötik a szemét. Ezután mindenki csendben helyet cserél. Amikor csend lett, a középen álló — bekötött szemű — játékos megnevez két jelenlévőt, hogy cseréljenek helyet. Mindenkinek csendben kell lennie. Ha a bekötött szemű játékos megfog valakit, akik éppen helyet cserélnek, a megfogott játékosnak kötik be a szemét.

6. Cukros cérna

Egy kb. 50–70 cm-es cérna végére kockacukrot kötünk. Annyit készítünk belőle, ahány játékos játszik. A feladat: a cérna végét a szánkba vesszük és megpróbáljuk kézi segítség nélkül a kockacukrot a szánkba juttatni. Akinek ez elsőre sikerül, az a legügyesebb.

7. Ki a legkomolyabb?

Két csapatot választunk, akik egymással szembeülnek vagy -állnak. Az egyik csapat a komolyak társasága. A másik csapatnak szívből kell kacagnia, hahotáznia. Aki a komolyak társaságából elneveti magát, kiesik, vagy átáll a nevetősökhöz. A komolyaknak rá kell nézniök azokra, akik nevetnek. Csiklandozás stb. nincs!

8. Fejreütős

A játékosok körben állnak vagy ülnek. Egy játékos van középen, a kezében egy hengeralakúra összehajtott újság. Valakire hirtelen rámutat, akinek azonnal mondania kell egy nevet, aki a körben ül. De mielőtt a középen álló játékos odaérne — kezében az ujsággal — neki is mondania kell egy másik nevet, mert ha addig nem tud mondani, a középen álló játékos az ujsággal ráüt a fejére. Akinek így ráütöttek a fejére, az áll középre.

A játékot lehet nehezíteni, hogy fogalmakat vagy állatneveket adunk a körben ülőknek, és így kell megnevezni a másikat.

9. Jeruzsálem — Jerikó

Mindenki ül. Egy játékvezetőt választunk. Ha ő azt mondja: „Jerikó" — mindenkinek fel kell állnia. Ha azt mondja: „Jeruzsálem" — le kell ülni. A játékvezető igyekezzék becsapni a játékosokat (pl. leül hirtelen, de azt mondja: „Jerikó" stb.) Aki egy kicsit is megmozdul, kiesik. Az is kiesik, aki a „Jerikó"-ra nem áll fel, vagy a „Jeruzsálem"-re nem ül le. Aki túl későn reagál, az is kiesik.

10. Nyelvzavar

A játékosok kiküldenek valakit a szobából. — Megegyeznek egy összetett szóban, aminek az egyik felét egy játékosra, a másik felét egy másik jelenlévőre bízzák. Ekkor behívjuk azt, aki kiment a szobából, majd a játékvezető jelére egyszerre mondják ki a két szót. A bejött játékosnak ki kell találnia, mire gondoltak. (Pl. „lovastorna" a szó. Az egyik játékos mondja majd a játékvezető jelére: „lovas", a másik játékos: „torna". Természetesen egyszerre mondják, így kell kitalálnia a játékosnak.)

Ha az összetett szó 3 vagy 4 értelmes tagból áll, akkor annyi játékos között osztjuk ki a szótagokat, és a játékvezető jelére együtt mondja mindenki. Mivel ez már túl nehéz, két játékost küldhetünk ki, akik együtt próbálják megfejteni a nyelvzavart.

11. Akadálytréfa

Két játékosnak bekötjük a szemét. Egymással szembeállítjuk őket. Köztük kb. 5 méter legyen a távolság. Még a szembekötés előtt 3–4 akadályt teszünk eléjük, amit megnézhetnek. A szembekötés után csendben felszedjük az akadályokat, majd azt mondjuk a játékosoknak, hogy szlalom-mozgással kerüljék meg az eléjük tett tárgyakat (odavissza kell menni).

Ennek a játéknak egy másik változata, hogy a szembekötés előtt 3–4 akadályt teszünk a játékosok elé. A feladat: át kell lépni az akadályokat, amiben a többi játékos szóban segíthet. A szembekötés után kezdődik a játék.

Ezután az utolsó akadály helyére vízzel telt lavórt teszünk, amibe a jelenlévők nagy derültségére beleléptetjük a játékost.

12. Csokievés dobókockával

A kellékek: tányér, kés, villa, csokoládé, dobókocka.

A játékosok körbeállnak egy asztalt. Az asztal egyik végén egy szék, az asztalon a tányérban egy csokoládé, mellette kés, villa.

A játékosok sorban dobnak a dobókockával. Aki hatost dob, késsel-villával lefejtheti a csokispapírt, és kis szeletekben eheti a csokit. Közben egymás után dobnak a játékosok a dobókockával. Mindig az ülhet az asztalnál, aki hatost dob. Ha elkiáltja valaki, hogy „hatos", az asztalnál ülőnek azonnal be kell fejeznie a csokievést, és át kell adnia a helyét.

13. Gyufakötözősdi

Minden játékos kap 1 m hosszú cérnaszálat és 15 db gyufát. A feladat: a cérnára sorba rá kell kötni a gyufákat. Aki előbb végez, az a győztes.

14. Ügyes tolvaj

Középre teszünk egy széket. Arra ráül egy játékos. Bekötjük a szemét. A szék alá egy kulcscsomót dobunk. Egy másik játékosnak az a feladata, hogy a szék alól úgy vegye ki és emelje fel a kulcscsomót, hogy az ne csörrenjen meg. Ha a széken ülő játékos hallja a csörrenést, a másik játékos elveszítette a játékot.

15. Mutogatós

A játékosok két csoportot alkotnak. Az egyik csoport kitalál egy vers-, film-, irodalmi alkotás címet. A másik csoportból egy jelentkezőnek megsúgják, akinek a címet el kell mutogatnia csapattársainak.

Szájjal, kézzel nem formálhatunk betűket. Csak arra szabad rákérdezni, amit a mutogatásnál láttak.

16. Kibővített vers

A játékosok egy valakit kiküldenek a szobából. Elgondolnak egy általánosan ismert verset, majd azt szavanként felosztják a játékosok között. Amikor bejön a kiküldött játékos, sorban mindenki mond egy mondatot azzal a szóval, ami neki jutott. (A szót ragozni, másképp mondani a mondatban sem szabad!). Tőmondatot se mondjunk, se túl bő mondatot, mert akkor a játkosnak megkönnyítjük vagy nagyon megnehezítjük a dolgát.

A játékosnak ki kell találnia a mondatokba rejtett szavakból, hogy milyen versre gondoltak a többiek.

V.J.

„Peace Weekend" Szegeden

1992. augusztus 20–22.

Az ALBA KÖR és a PAX CHRISTI helyi csoportjai a Holland Egyházközi Békemozgalommal (IKV) együttműködve nyári tábort rendeznek a következő címmel:

MIT TEHETÜNK A BÉKÉÉRT — ITT ÉS MOST?

A három nap alatt a következő témákkal szeretnénk foglalkozni:
— az állami igazságszolgáltatás és büntetés története
— értékeink vallási és szekuláris gyökerei
— mi legyen az első lépés a béketeremtés felé?
— kapcsolatban maradni a valósággal — gyakorlati tanácsok hétköznapjainkra
— lehet egy nő napjainkban nő?
— segítsünk papjainknak, hogy barátainkká váljanak! — találkozó a helyi vallási vezetőkkel

A résztvevők elszállásolását a helyi iskolában vagy sátrakban oldjuk meg, vegetáriánus étkezést biztosítunk. Ne felejtsd otthon a zeneszerszámaidat, a kedvenc dalaidat és a humorérzékedet se!
Várunk téged!

Jelentkezési cím: PAX CHRISTI,
6720 Szeged
Dóm tér 15.
Tel.: 62–23–955

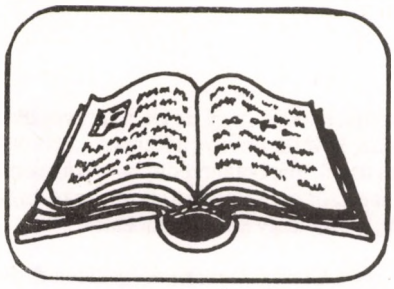

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket — székesfehérvári és budapesti családközösségi beszélgetések alapján — Garay András, a szeptemberieket Mihálovics Zoltán készítette.

Augusztus 2. — Évközi 18. vasárnap — Lk 12,13–21 — A szegénnyé tevő örökség

A zsidó vallásban a szakrális és a profán élet egymástól elválaszthatatlan. A rabbi nem csupán vallási értelemben vezető és tekintély, hanem a polgári ügyek, közösségen belüli feszültségek, perek döntőbírája is. Így volt ez Jézus korában, s így van ez ma is. A Jézushoz intézett kérdés az örökség felosztására természetes, hiszen állhat mögötte egy jogilag és anyagilag kisemmizett ember, aki a törvénytudó tanítóhoz fordul igazát keresve. De élhetünk azzal a gyanúval is, hogy a farizeusok újabb provokációjáról van szó, hogy a népszerűsége csúcsán lévő Jézust lejárassák, szembefordítsák a zsidó hagyományokkal, s ezáltal megosszák ekkor még lelkes követőit. A Lk 11,53–54 megerősíti ezt a feltevést: „...az írástudók és farizeusok erősen szorongatták, több dolog felől faggatták, s kelepcét állítottak neki, hogy valamely szaván megfoghassák.”

A csapda itt is nyilvánvaló. Ha Jézus utasítást ad az örökség „igazságos” felosztására, ellentmond saját, adásra felszólító tanításának, és megkérdőjelezi egy patriarchális szokásrendnek — az örökül hagyó akaratának — gyakorlatát. Ha jóváhagyja az emberileg egyértelmű igazságtalanságot, részvétlen az emberi tragédiákkal szemben. Jézus most is átlát a farizeusok mesterkedésén, s először elhatárolja magát a kívánt bírói szerepkörtől, mert a Messiás nem vállalhatja át tőlünk a bírói szerepet önmagunk fölött. Hiszen a Jézustól hallott tanítás alapján kinek-kinek magának kell bíróvá és végrehajtóvá lennie önmaga felett. „Isten nem azért küldte a Fiát a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy megmentődjék általa a világ” (J 3,17). Majd példabeszédet mond az anyagi javak és az élet egymáshoz való viszonyáról. „Egy gazdag embernek jó termést hozott a földje.” A földből élő ember tudja, hogy a bő termés nem csupán munka és szorgalom következménye, kedvező időjárás is kell hozzá. S míg az egyik évben bőven terem, s túlcsordulnak a csűrök, a másik évben a kevés termés miatt üresen konganak. Az új csűröket építő gazdag ember mai korunk vállalkozói ideálja: pragmatikus, optimista, mihelyt lehetősége engedi, befektet, tevékenysége önmagára és a vállalkozására irányul. S munkájának jutalmát a fogyasztás szinvonalában látja. Hiányzik belőle a szolidaritás érzéke, életének középpontjában saját maga áll. Ezt az evilági értelemben sikeres embert Isten bolondnak minősíti. Miért bolond az állapotbeli kötelességeit maximálisan teljesítő — mint mondják: a „talentumaival jól sáfárkodó” — gazdag ember? Miért mondja Isten a fogyasztás mókuskerekében rohanó embert esztelennek? Azért, mert Isten az emberi életet az örök élet lehetőségének távlatából nézi. Hiszen bármelyik pillanatban véget érhet az emberi élet (sőt a vállalkozások lázában élő ember élete még ennél is hamarabb), és Isten számonkéri életünket. Isten Országába belépni a Jézus által elénk élt magatartás követése által lehet, minden más cselekvés hiábavaló.

Az örökösödési vitát Jézus nem dönti el, kitér a konkrét válasz elől. Tiszteli az ember döntési szabadságát, és szempontokat ad hozzá, állást foglal, de a lépést felé vagy tőle el meghagyja nekünk.

A példabeszéd után az örökséget megkapó testvér már nem örülhet nagyon gazdagságának, az örökségből kizárt testvér már nem bánkódhat olyan nagyon. Megérthették: az Istennek tetszés határvonala másutt van, életük nem ezen múlik.

Vajon mit értünk meg mi ma mindebből, hiszen mi magunk is ácsingózunk az európai (nyugati) örökség, az anyagi jólét felé, s felpanaszoljuk, hogy a történelem kizárt bennünket ebből a közös örökségből. S színes üveggolyókért, csecsebecsékért — mint a bennszülöttek — odaadjuk legnagyobb kincseinket, isteni természetünk kibontásának lehetőségét, Istenben gazdagodásunkat.

Augusztus 9. — Évközi 19. vasárnap — Lk 12,32–48 — Az ismeret felelőssége

Szegénynek lenni rossz. Hiszen ki szeret közülünk korgó gyomorral lefeküdni vagy ingyenkonyhán ebédelni, ki szeret bádogkunyhóban lakni, használt lim-lommal berendezkedni, ki szeret fázni, szűkölködni, ki szeret kiszolgáltatott lenni? Azt hiszem, senki, Jézus mégis felszólít bennünket önmagunk szegénnyé tételére. S önmagunk életszinvonalát féltő, napjaink egyre bizonytalanabb világában idegenül hangzik a jézusi felszólítás: „Adjátok el vagyonotokat!” S kérdően nézünk egymásra: mi számít vagyonnak, mit szabad még megengednünk magunknak? Jézus tudja, hogy ha már szegényekből és gazdagokból áll a világ, ha már nem teljesíti a törvényben is meghagyott szeretetparancsot, akkor az Isten Országa magatartásformáját élni akaró ember helye a szegények oldalán van. Ez a kisebb rossz, ez a nagyobb boldogság és öröm helye. Az eredeti terv nem ez volt, hiszen a Paradicsomkert a gazdagság helye, melyet most csak övéi örökölnek. Jézus nem határozza meg a vagyon fogalmát. Ennek ellenére Isten népének mégis tudnia kell, mit kíván tőle adástörvény címén a Messiás. Ha ismeri Isten mindentadó világát, tudja, hogy az adástörvény teljesítésének nincs határa. De recept sincs. Olyat kell lépnünk, ami belülről fakad. S mindannyiunk szabadsága és felelőssége a bennünk csírázó isteni természet kibontása. Ennek gondos ápolása, növelése az ébrenlét állapota az Úr érkezésére. S ha mindent rendben talál, ha látja készségeinket, „felövezi derekát” és szolgál nekünk.

Nem lehet halogatni, hogy majd holnap leszek jó, nem lehet körülményekre hivatkozni, feltételeket szabni. Itt és most kell megváltoztatnunk az életünket. Péter kérdése nagyon praktikus: valakiknek többet, másoknak meg kevesebbet kell tenniök? Esetleg a vezetők kötelessége az őrködés, a mindentadás, s övék a jutalom is? Jézus nem ezekben a kategóriákban gondolkodik. Számára nincs két norma, ahogy nincs két Ország, s nincs két Szeretet sem. Jézus gondolkodásában nem a szerepkörhöz van kötve a norma, hanem az egyetlen és közös normával való mélyebb kapcsolatba kerülés szüli a szerepkört. Így a szerepkörök különbözők ugyan, de a törvény ugyanaz. Amilyenek vagyunk a másik emberrel, olyan lesz hozzánk Isten. S a mai ember Istentől elfordulásának oka a másik embertől történő elfordulása. Az Úr rajtunk keresztül mutatkozik meg, kiszolgáltatott nekünk, hatalmat adott önmaga felett. Így újra és újra keresztre feszíthetjük. Újra és újra meghurcolhatjuk nevét és magatartását.

Aktív várakozásban kell élnie az Ő népének. Ismerni a szeretet parancsát és nem tenni, súlyosabb ítélet alá esik, mint a nemismerésből fakadó helytelen cselekedet. A prófétákat, Isten szavának tolmácsait szükségképpen hallgattatja el a megismerni nem akaró emberi-hatalmi kényelem.

Bár ne tudnám, hogy másképp kell élnem! Bár ne mondtátok volna, hogy mi a jézusi magatartás! Bár ne zavartátok volna össze megszokott vallásosságunkat! — kapjuk meg kritikusaink szemrehányását. Miért fél az ismereteket és tudást hajszoló ember Istent megismerni? Fél, mert tudja, hogy ha engedi magában rezonálni Isten hívását, akkor át kell alakítania szokásait, vágyait, egész életét. Nekünk szól a 32. vers biztatása: „Ne félj, kis nyájacska, mert Atyátoknak úgy tetszett, hogy nektek adja az Országot!” Nekünk, kereszténynek kell láttatnunk, hogy ez a megígért Ország határozott kontúrokkal rendelkező, szerető, személyes kapcsolatokat nyújtó, értelmes rendet teremtő, embernek való ország. Igazi otthonunk, megnyugvásunk helye, újrakezdésünk lendítője, boldogságunk forrása. A „Köztetek azonban ne így legyen” világa ez, a hegyre épült város, mely el nem rejthető, s melyhez zarándokolnak a népek.

Augusztus 16. — Évközi 20. vasárnap — Lk 12,49–53 — A kétféle béke

Nehezen fér bele Jézusról és a kereszténységről alkotott képünkbe a mai evangéliumi részlet. Nehezen, mert sem a tüzet, sem a meghasonlást nem látjuk, nem látjuk azt, hogy éles választóvonal lenne a magukat kereszténynek, illetve nem kereszténynek valló világ, ill. emberek között. Az Isten Országának a mennyországba helyezésével, az állandó kompromisszumkereséssel, az evilági létbe való intézményi beágyazódással mintha le is mondtunk volna egy határozott kontúrokat öltő, az igen és a nem között különbséget tenni tudó kereszténységről, a sóról, a mécsesről és a hegyre épült városról.

Hiszen az emberek közötti meghasonlást nem a jézusi magatartás követése, ill. elvetése hozta, hanem merőben evilági megfontolások: nekem kevesebb van, mint a másiknak; miért én, miért nem a másik? stb.

S ha az egyháztörténelemben találunk is példákat, hősies kiállásokat (pl. Szent Ferenc), nem több ez s nem gyakoribb, mint bármely eszmerendszer (legyen az akár a kommunizmus is) elkötelezettjeinek konfliktusa családjával, ill. a fennálló renddel szemben. S a vallásossághoz tartozó konfliktusok is többnyire formai jellegűek: Miért nem jársz misére? Miért nem tiszteled a papot? Miért eszel húst Nagypénteken?...

S hogy van az, hogy a békét hozó, békét adó Messiás most meghazudtolva önmagát békétlenségről beszél? Jézus különböztet evilági béke s a saját Országának békéje között. Evilági békét Jézus nem ad. Környezetünk háborúi, a világ mai feszültségei egyértelműsítik ezt, s azt is, hogy a kétezer év eltelte óta egészen másféle tüzek lobbanak a világban, mint Jézus szeretettüze. Sőt a mai kor apokaliptikus légkörében mintha a Gonosz győzedelmeskedett volna és uralkodnék a Földön. Az evilági országok békéje a fegyverek, a kényszerek és a félelmek békéje. Jézus békéje nem fegyvereken, nem fölényen nyugszik. Az Ő békéje azoknak belső nyugalma, azoknak „másik orcát is odatartó” magatartása, akik tudják, hogy örökösei annak az Országnak és életnek, amely el nem múlik. Az Ő békéje a „kevesek”, a „kisded nyáj békéje”, a jézusi magatartás következményeként az Ő sorsát is vállaló emberek békéje, mely alapvetően tartalmi, nem pedig formai különbségeket jelent. Ezért Jézus követése vagy nem követése nem valláshoz tartozást vagy nem tartozást jelent.

A konfliktus, a meghasonlás tehát természetes következménye a kétféle békének; az ellenségeskedés, az üldözés: jelzése a jó úton járásnak.

S ahogy nem látjuk a meghasonlást, nem látjuk a tüzet sem. Nem látjuk, hogy a kereszténység „mint lángoszlop” világítana, nem látjuk kiemelkedni, mint Sion hegyét, melyhez zarándokolnak az emberek. Kicsi, imbolygó, szélfútta lángokat látunk itt-ott, s le kell számolnunk azzal az illúzióval, hogy olyan sokan vagyunk. Nagyon kevesen vagyunk. S ha az egyháztörténelem szövetébe bele is szövődik a jézusi úton járók sokszor vérvörös fonala, a reflektorok fényében alig észrevehető. Pedig Jézus még földi életében türelmetlenül várta tanítása átformáló hatását: „Menynyire szeretném, ha az már lángra lobbant volna!” A 49. és 50. vers összesíti Jézus belső drámáját: tanításának, úton járásának elengedhetetlen, kikerülhetetlen következménye a Kereszt (a vérrel való keresztség). Jézus nem mondja, hogy „én vagyok a Kereszt”. Önmagát az Úttal azonosítja, s tudja, hogy az Út része, végállomása, következménye a Kereszt. „Szorongás fog el, míg beteljesedik” — vetíti elénk a nagycsütörtöki éjszaka vérrel verítékezését, s jelzi, hogy kész az áldozatra.

Isten Országa a mi készségeinken és áldozathozatalunkon fordul. Azon, hogy vállaljuk-e a családi, környezeti „meghasonlást” és konfliktusokat; engedjük-e, hogy a Lélek lángja mutassa az irányt a szűk kapu és keskeny ösvény felé.

Augusztusi közhelyünk

„Elvesztettem az illúzióimat”

A maga-megadás, a beletörődés ideológiája. A beletörődésé, hogy a világ olyan, amilyen, és én is olyan vagyok, amilyen, s mindezen nem lehet változtatni: vegyük tudomásul a tényeket! Tehát nem egyszerűen az irreális világlátás elvesztéséről-megszűnéséről van szó, (ami önmagában jó és hasznos lenne), hanem egyfajta reális világlátás rögzítéséről és bizonyos értelemben eszménnyé tételéről.

Ez a mentalitás leszámol az Eszmékkel és Eszményekkel mint illúziókkal, mint irrealitással. Egycsapásra megszünteti az Eszmék és a Valóság közti (szükségszerű) szakadékot azzal, hogy a maga számára megszünteti az Eszméket. Ebből szükségképpen következik, hogy a továbbiakban lemond mindenfajta (morális) erőfeszítésről!... (V.ö. Cromwell: „Aki megszűnik egyre jobbnak lenni, az egyszer csak megszűnik jónak lenni!”) Ezáltal az ember-mivolt egyik alkotó eleméről mond le... Az eszmék és az erőfeszítés feladása magában foglalja mindenféle igazi cél elvesztését-megszűnését is, vagy talán inkább: egy abszolút Cél elvesztését, a lemondást a Végtelenről, a Végtelenre-törésről, hiszen az Eszmék-Eszmények talán nem mások, mint a Végtelen, az Abszolút követei, a véges világban lehetséges töredékes jelzései...

Ez a mentalitás ily módon magában foglalja a változás-változtatás reményének a hiányát, többé-kevésbé stabilizálja a pillanatnyi valóságot, rögzíti, megmerevíti azt. (V.ö. a Stalker c. filmben a feleség szavait: „A rugalmasság, az alakíthatóság az élet jele, a merevség a halálé.”) Ez egyúttal jövőtlenséget is jelent, hiszen a jövőnek nemcsak a varázsa, hanem az igazi tartalma és jelentősége is az, hogy újat hoz, mást hoz; a tényekbe való beletörődés nyomán azonban a jövő csak a jelen szüntelen ismétlése lehet: minden előre kiszámítható, az illúzióvesztés tökéletes.

Mindez sokféle súlyos következménnyel jár. Az „illúzióival-vesztett” ember nem képes igazán lelkesedni semmiért, alapjában véve közömbös minden Emberi iránt, (csak ösztönei mozgatják és bizonyos társadalmi beidegződések), s jó, ha nem jut el a cinizmusig. A folytonos depresszióról csak az menti meg, hogy beleássa magát az Anyagiba (bár sokszor, nagyon sokszor ez sem: ekkor jönnek a narkotikumok, közéjük számítva a munkát is; v.ö. Csalog Judit: „Aki dolgozik, nem ér rá, hogy a lét unalmán kérődzék... A munka ideális pótcselekvés. Alkotni nincs mit, de a verkli megy... Az ember kikerekíti, felfújja a dolgokat. A semmit lázas elfoglaltsággá, őrült igénybevétellé dramatizálja... Loholva sürgölődik: fontos. Rohan, ergo mozog. Nyüzsög, vagyis él. Korunk európai kultúrájának nagy vívmánya az ál- és műdinamika. A rohanó helybenjárás, a vibráló meddőség, a zaklatott tartalmatlanság, a hiperaktív semmittevés.”) Élete igazából csak vegetálás lehet, hiszen „illúzióit”: Eszméit és Eszményeit, melyeknek szolgálatában állhatnának az igazán emberi tevékenységek, már „elveszítette”.

—n—s

Augusztus 23. — Évközi 21. vasárnap — Lk 13,22–30 — Nem ismerlek titeket

A szűk kapuról szóló jézusi tanítás mindig felrázó. Míg sokszor megfejthetetlennek tűnik a jézusi üzenet, vagy többféle párhuzamos értelmezésre is mód kínálkozik, itt egyértelmű a magyarázat. Jézus követése a szűk kapun átmenés, a keskeny út járása, az okos szűzként virrasztás. Ebben a kapuban Jézus az Ajtó, az életüket Hozzá igazítók léphetnek át rajta, mehetnek be az Ő Országába. Nem számítanak az előjogok, nem véd meg az intézmény, nem véd a kiválasztottság, sem az „uram-uram”-ozás. A végső számonkérés napján „a tőle hirdetett ige ítéli el” (J 12,48) mindannyiunkat az Életre vagy a kárhozatra. Az igét meg olvassuk vasárnapról-vasárnapra, s Damoklész kardjaként lóg felettünk a mátéi ítélettabló. Nem mondhatjuk, hogy tudatlanok vagyunk.

Ennek ellenére semmiféle lázas nyugtalanság nem tapasztalható a keresztény világban, s a magát kereszténynek valló fehér ember a haladás mítoszának igézetében uralkodik a többi ember és a teremtett világ fölött. S csak most, a huszadik század végén kapja az első pofonokat, hogy a másra tekintettel nem lévő életmódja visszájára fordul s hosszú távon katasztrófákat okoz.

S ez a belátás sem a jézusi üzenet életünkre vonatkoztatásából fakad, hanem abból a kényszerből, melyet a környezet állapota jelez.

A szűk kapuról szóló tanítás komolyan nem vevése mára eljuttatta a világot oda, hogy a paradigmaváltás szükségességéről beszél, hogy a „Vízöntő korszakának” bekövetkezését várja, hogy a világvége kézzel fogható közelségbe kerül (egyes kisegyházak nem kis örömére), s a szellemtörténészek kongatják a vészharangot az Egyház felett.

Mi ennek a nyugalomnak az oka, s ennyi baj és ellentmondás láttán miért nincs rossz lelkiismeretünk? Azért, mert a jézusi üzenetet minden vallás a maga Tanítóhivatalán keresztül értelmezi. Holott Jézust a zsidó vallás Tanítóhivatala ítélte halálra, a különböző vallások tamnítóhivatalai biztatták tömegeiket egymás kiirtására vagy hagyták jóvá a fennálló rendet, mégsincs kétségünk a Tanítóhivatal mindenkori igazáról.

Nagyon kényelmes ez az állapot. A Tanítóhivatal felment bennünket a radikális jézusi életforma (a kicsiség, erőszakmentesség, adás) alól, s jó érzésünkért cserébe nem kérdőjelezzük meg autentikusságát Isten dolgaiban. A kölcsönös egymáshoz igazodás következménye, hogy a keresztény jelző minduntalan jelen van (pártok címkéje, kultúra, oktatás stb.), a jézusi gondolatokat és életreváltásukat viszont csak nyomokban találjuk.

A Tanítóhivatal hatalmas apparátusa és milliárdos költségvetése függ a gazdasági és politikai vezetők önelégedettségétől, hatalmi biztonságától. Jó viszony esetén a pasztoráció kényelmes csatornái rendelkezésre állnak, a tömegek fékentartását alátámasztó ideológia támogatásra számíthat. A koreográfia része, hogy vannak, lehetnek kivételek, csak ne legyenek nagyon sokan. Ez a kényelmes állapot mára megszűnni látszik. Részben azért, mert a fonákságot egyre több ember felismeri, és írástudóikkal együtt komoly befolyásra tesznek szert. Részben pedig azért, mert új vallások és új ideológiák születnek, melyek ugyancsak törekednek a vázolt kompromisszumból fakadó előnyökre. Így a gazdasági szabadverseny mellé felzárkózott a vallások szabadversenye is. Csapda ez a javából!

De Jézus kínál egy ebből kivezető utat: „Keressétek az Isten Országát”. Mégha keskeny is ez az út és szűk is a kapu: ha Hozzá akarunk tartozni, nincs más választásunk. Mert a kapu bezáródik, s hiába kérünk bebocsájtást, nem ismer meg bennünket a Mennyei Atya. Hiába hivatkozunk jóviszonyra, kompromisszumokra, történelmi tradíciókra, könnyűnek találtatunk. S a bezárt ajtó résein bekukucskálva ott látjuk a jövedelmük egy részét az éhezőknek küldőket, a szelídség börtönviseltjeit, az alulérvényesülőket, a prófétákat, azokat, akiket elvetettünk magunktól, azokat, kik itt a földön az utolsók voltak.

Augusztus 30. — Évközi 22. vasárnap — Lk 14,1.7–14 — Barát vagy rászoruló

Jézus nagy hangsúlyt tett a barátságra. Összebarátkozott, és összebarátkoztatta tanítványait, „barátainak” mondta a Tizenkettőt.

Az általa kívánt egyházmodell is a barátságokon, a személyes szeretet szálain szövődik. Barátok nélkül mi sem élhetünk, torzók maradunk. De a Jézus által megteremtett barátságok mások, mint az evilág barátságai. Az evilág barátságai az ÉN kiterjesztett önzései, hiszen családi és baráti köri léptékű önzésről beszélhetünk ott, ahol egymást védik, szeretik, segítik, szemben másokkal, más családokkal, más baráti körökkel. Jézus szemében ez a barátság kevés. Az Ő barátai: munkatársai és segítői Isten Országa-beli életének. Ezért figyelmezteti vendéglátóját a helyes arányokra, hogy a rászorulók vendéglátója legyen.

Nagy kihívás korunk családi, baráti vagy nemzeti önzésének ezen jézusi felszólítás. S a háborúk s az újkeletű népvándorlás kézzelfogható közelségbe hozták azt a mérhetetlen emberi szenvedést, melyben a harmadik világ él.

Elég csak a forgalmas pályaudvarokat éjszaka végigjárni, elég végignézni az aluljárók kéregetőit, a hajléktalanok menhelyeit vagy a magunk bőrén tapasztalni az idegengyűlölet ellenállásra és erőszakra késztető alattomos cselekedeteit. S milyen jó olyan barátságokról hallani, ahol közösen szolgálják a rászorulókat, járják a kórházakat, nyaraltatnak fogyatékosokat, ételt visznek a hajléktalanoknak!

Az ilyen barátságok Istennek tetszők, s az ilyen magatartás a feltétele a majdani dicsőségnek. De az önmagunkat szétosztó, szétajándékozó magatartás másik következménye a társadalmi alulérvényesülés. A lakodalom ültetési rendjében az Isten népének az asztalvégre kell ülnie, mely éppen a társadalmilag hátrább állók helye. Ebben az esetben lehet reménye a dicsőségre, az elsőségre. Az Ország érdekében vállalt utolsóság — az elsőség gyümölcsét termi.

Sajnálatos — s erről a fordítások is tehetnek —, hogy a jézusi *alacsonyság* kétezer éves keresztény tudatunkban *„alázat”*-tá alakult. Míg a jézusi alacsonyság a társadalmi értelemben vett kicsiség és szolgaszerep magatartását jelenti, az „alázat” a társadalmi osztályoktól és hovatartozástól független lelki, tudati kategória, melynek tartalmát a király, a gazdag és a szegény egyaránt magáévá teheti, ha keresztény. Míg a messiási alacsonyság egészséges öntudatot és reális önértékelést jelent, az „alázat” hajlamossá tesz bennünket az öngyalázásra és a szolgalelkűségre.

A „Legyél alázatos!” elvárására formálódó ember könnyen játékszerévé válhat a fölébe kerekedő uralkodói akaratnak, legyen az családi, állampolgári vagy egyházi uralkodás. A szolgaszerep helyett a szolgalelkűséget Istennek tetszőként megélő, illetve bemutató keresztény eltorzítja és elfedi a jézusi örömhír embernek való üzenetét.

Ha élnek még bennünk Isten álmai az emberről és Isten Országának megvalósításáról, törekedjünk a tökéletességre, s értékeljük helyesen magunkat, miként Szent Pálnál olvashatjuk: „Nem én, hanem Isten kegyelme ... velem együtt” (1 Kor 15,10).

Mivel Jézus példázata a farizeusok elöljárójának ebédjén hangzott el, az üzenet a vezetőknek, az írástudóknak is szól. Isten azokat helyezi előre, azokat bízza meg vezetéssel, akik elvállalják a szolgaszerepet. Mert Isten Országa elsősorban morális és gyakorlati magatartáson fordul, s csak másodsorban dogmatika és elmélet. Ha a főhelyeket válogatók az evangéliumi „gazda” szemével látnának, új dinamikát kapna a ma ugyancsak háttérbe szoruló keresztény küldetés.

Szeptember 6. — Évközi 23. vasárnap — Lk 14,25–33 — Gyűlölhet-e a szeretet?

Minden jel szerint nem elég a tömegbeverődés biztonságával végigvonulni a kitaposott úton. Nem, mert nincs kitaposott ösvény a „láncban”-vonuláshoz!

Jézus útjárása, útkészítése nem hagyott maga mögött csapást, melyen bólogatva ballaghat békésen a gulya, a nyáj, a fegyelmezett csorda. Úttörő volt, így azután nem is képezett, létesített egy embernél szélesebb utat. Az utána menés mindig és mindenki számára egyes szám első személyű döntés, vállalás kérdése. Egyedül is, elsőként is...!

Akkor hát nem igaz, hogy az „Egyház közösségi hajójában biztosan jut ki-ki révbe, azaz örök életre”? Hasznos lehet legalábbis kételkedni eme aranyigazság garanciájában, különösen ha az „olcsóbb megoldás” keresztet megspórolni akaró (bár tudat alatti) késztetése sugallja eme kétes biztonságot! Más kérdés persze, hogy melyik is vajon *az* egyház: azoknak a területileg és létszámban körülhatárolhatóknak a társasága, akik egy-egy plébánia köré csoportosulva regisztráltak és adófizetői az intézménynek, avagy mindazok a számon sem tartottak, akik ismeretlenül is, a szélrózsa minden irányában a jézusi példát igyekeznek követni, felekezeti hovatartozástól, sőt keresztségtől függetlenül is...? Személyes döntés, egyéni istenkapcsolat, sajátságos teológiai látásmód kiművelése kívánatos mindenkitől; az önállósodás, a felnőttség lehetséges fokán. Annyira saját kérdés, saját válasz kinek-kinek a maga Jézus-után-menése, hogy azt nem kérdőjelezheti meg a családi-vérségi kötelék sem.

De miért is? Mert „Adjátok meg Istennek, ami Istené!” És mi az Istené? A teljes szív, lélek, elme, vagyis egész teremtett valónk — mely üdvösségre hivatott —, amivel szolgálnunk kell Őt, Jézust minden rászorulóban a kettős főparancs értelmében. A szeretet akarati elhatározás kérdése. S ha valaki számot vetett mindazzal, ami a Mester követésével jár, és ennek ismeretében vállalja a maga keresztjét, akkor számára érdekkülönbözőség esetén nem lehetnek fontosabbak a biológiai kapcsolatok!

A világ szemében, a rokonság körében, ahol a megtérés ismeretlen — ez a „lehet fontosabb a családnál” szeretetlenséget, gyűlöletet jelent, illetve vált ki reakcióként. De vállalni kell ezt is, békességcsináló alázattal és szelíden, mert „a langyosokat az Úr kiköpi”. Eme példa által lehet esélye a „házam népének”, hogy látva és követve engem, szintén üdvözülhessen saját „jogán”. Ha valós és mélyen átélt a Jézushoz tartozásunk, akkor „Ő elszeret az apánktól, az anyánktól, a házunktól, a Hazánktól. Elszeret és házába vezet”. Hogy ez bekövetkezhessék rajtunk, bennünk és velünk, annak előfeltétele, hogy minden földi függőségünk, kötöttségünk viszonylagossá váljék, alkalmasint feláldozhatóvá minősüljön.

Szeptember 13. — Évközi 24. vasárnap — Lk 15,1–10 — Elveszett juh

Tudod, Jézus, lehet, hogy a Pásztornak fontos az elveszett juh megkeresése! Hiszen melyik gazda szereti, ha csorbul a tulajdona? Tehát talán érthető az ügybuzgalma. Bár az is előfordulhat, hogy csak idő- és energiapocsékolás a keresgélés. Ki tudja, megéri-e annyit kutatni, fáradni? És ha már egy szakadékban szegte nyakát?

Egyébként is csak magának köszönheti az elveszését. Mi a fenének ugrált, rohangált, ütötte bele fontoskodva mindenbe az orrát!? Mert neki nem volt jó a nyáj biztonságot nyújtó együttmaradása, a terelő pulik fegyelmező kordában tartása!

Nem értelek, Jézus. Gyakran az az érzésem, isteni észjárásod fonákja az emberinek. Miért nem tudsz megelégedni azzal, ami van, mit fantáziálsz azon, ami nincs? Szerencséd, hogy velünk nincs gondod, mi tudjuk, hol a helyünk, mi a dolgunk. Viszont, amíg odavagy keresni az elveszettet, talán más is elcsatangol a nyájból, és akkor mi lesz?

Hogy én menjek megkeresni? Viccelsz, Jézus? Hiszen én bárány vagyok és nem pásztor! Azt mondod, Te is egy személyben vagy nyájadnak Pásztora és Isten Báránya? No, de ez mégiscsak a Te dolgod, ezért küldött az Atya! Hogy amint az Atya küldött Téged, úgy küldesz Te is minket? Jó, jó, de már megint olyan furcsa vagy, és teljesen összezavarsz, Jézus. Nem is értem, miért nem hagyod azt az elcsatangoltat a csudába, felelőtlenségének mi igyuk a levét? És egyáltalán, mi lesz, ha távolléted idején ránk talál a farkas? Hogy ez pont az a szituáció, amit mondtál: „Mint bárányokat a farkasok közé, úgy küldelek titeket”? És ha megesznek bennünket? Micsoda, hogy aki életét adja barátaiért...?

Jaj, hát igazán kezdesz idegesíteni, Jézus, igencsak fogy a kedvem és a türelmem! Különben is, felejtsük el az egészet, mert meggyőződésem, hogy az én tennivalóm a békés legelészés, figyelve a vezérkolompra és ahhoz igazodva.

Másrészt jutalmat érdemlünk, az elkóboroltakhoz viszonyítva különösen, hiszen velünk nincs gondod, miattunk nem kell fájnia a fejednek, Jézus. Már megint nem értesz egyet? Hogy példát adtál nekünk? Ejnye, hát miért nem lehet olcsóbban megúszni? Mit mondasz? Halkul a hangod. Hogy micsoda? Úristen!! A sok tipródás-tépelődés közepett elvesztem?! A bégetés éget: „Ne hagyj véget érnem! Uram, ments meg!"

Szeptember 20. — Évközi 25. vasárnap — Lk 16,1–13 — A tékozló sáfár

Hányféle módon lehet elkallódni? Ahány életforma, élethelyzet csak létezik. Senki sincs bebiztosítva kénye-kedvére!

Még a Jézus-esemény után, a „megváltás” végbementét követően sem, Húsvét és Pünkösd „birtokában” sem!

Mert bár „ha nem támadt volna fel Krisztus — fabatkát sem érne a hitünk”, de ha példáját nem követjük, ha keresztünket föl nem vesszük Érte-másokért és az evangéliumért — akkor (számunkra) fabatkát sem ér a megváltás. Mindenkinek isteni gondolkodásra átformált tudattal, vagyis az önboldogítás elhagyásával kell saját megváltását végbevinnie. Ellenkező esetben elbitangolás, hűtlenség a következmény. Adottság, talentum kérdése, majd felelősségvállalás függvénye, hogy ki egyike a száz juhnak, ki a Gazda „alkalmazottja” és ki az atyai ház fia. Éppen így válhat ki-ki elveszett juhvá, béressé vagy hűtlen sáfárrá és tékozló vagy elégedetlenirigy fiúvá. Aki nem érti-érzi a Tulajdonos szemléletét, észjárását, aki nem tud/kíván azonosulni bőszívűségével, az nem fogja az Ő „szekerét tolni”, az Ő dicsőségét saját munkájával nagyobbítani, hanem saját zsebére kezd el ügyeskedni, de legalább is gondolkodni.

A néhai Joó Sándor református lelkész gondolatait idézve azt mondom, a hit a bizalom merészsége, s mint ilyen, tökéletes mértékben Isten sajátossága, miként ez a példabeszédekből is kitűnik. És mert Ő nem személyválogató, felkeltvén Napját jókra és gonoszokra egyaránt, sőt Jézusban gyilkosait is mentegetni igyekszik — ezt a lehetőséget mindenki számára biztosítja. Mégis, de sokszor (mindig?) még Neki/Benne sem hiszünk gyanakvásmentesen, hát még egymással szemben milyen bizalmatlanok vagyunk! Tele vagyunk előítélettel („kutyából nem lesz szalonna”),

Laurence J. Peter:

»A hierarchiában előbb-utóbb mindenki felemelkedik saját inkompetencia-szintjére.«

»Idővel minden posztot olyan alkalmazott tölt be, aki feladatainak végrehajtására inkompetens.«

»A munkát azok az alkalmazottak végzik el, akik még nem érték el a maguk inkompetencia-szintjét.«

(Inkompetencia = hozzánemértés, alkalmatlanság.)

pedig kötelez bennünket az ún. megrögzöttekre nézve is a „többé nem” feltételezése, és akárhányszor nem feleltek is meg esetleg a bizalmunknak, a „tiszta lap” újbóli biztosítása számukra. Hiszen „amilyen mértékkel mérünk, nekünk is úgy fognak mérni”, ahogyan megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek, úgy fog nekünk is az Úr. Ha ebben benne van az elégtétel-bűnhődés is, megkárosítottságunk helyreállítási igénye is — akkor jaj nekünk! „Ahol a kincsed, ott a szíved”. Mi a kincsünk? Jólét, komfort, autó, pénz? Avagy tudjuk már/még, hogy ezek a Jézust követni szándékozókhoz nem illő dolgok? Az első, a szegénységeszményt is vállaló „szerelmünk” mennyire fáradtsápadt meg, viszszalopkodván radikális odaadottságunkból, szándékainkból csaknem mindent?! A kétfelé sántikálás kisszerűsége mennyire vett erőt rajtunk, megkérdőjelezvén gyakorlatunkkal, életvitelünkkel a „jól van derék és hű szolga” szerepének elégséges voltát a teljes boldogsághoz?

Már a „belterjesség nőveléséhez” is fáradtak vagyunk, vagy van még mondanivalónk környezetünk, a világ számára, példát mutatván a szolgálatra, az irgalmasszívű életszolgálatra, a sokfelé sugárzott kincs barátokat hozására? Ha a hamis mammon, a tollasodás lehetősége rabul ejt, képtelenné válunk a sáfárkodásra-gazdálkodásra. Tolvajokká leszünk, mert azáltal hogy nem adjuk oda a rászorulóknak, elorozzuk tőlük. Összezárt, birtokolni óhajtó kezekkel adni képtelenség, a markoló kéz ököl, ami óhatatlanul öklel, üt.

Vállaljuk-e a balgaságunk csúfságát, amely nem kíván az ötről hatra jutás kényszerpályáján mozogni, hanem szerényen észreveszi a nyomorultat, és Istennek szolgálva igyekszik rászorultságán enyhíteni, így bizonyítva a hamis mammon hűséges kezelését, melynek következtében romlatlan kincseket gyűjt a mennyben?

Szeptember 27. — Évközi 26. vasárnap — Lk 16,19–31 — Szentírás vasárnapja

„Vedd és olvasd!” — hallotta Szent Ágoston a felszólítást lelkében. Engedelmeskedett. Olvasta, értelmezte, gondolkodott rajta, és mindez mégsem óvta meg furcsa végkövetkeztetésektől. Hiába volt ott a Biblia lapjain a szelíd és alázatos szívű Jézus portréja, aki arra szólít fel, hogy ne álljunk ellene a Gonosznak, hogy még az önvédelem érdekében se alkalmazzunk erőszakot, sőt, ha megütik bal orcánkat, tartsuk oda a jobbot is — Ágoston a maga meghatározottságával az igazságos háború mellett kardoskodik, annak elméletét alkotja meg. Miért is? Miféle meghatározottság gátolja tárgyilagosságát? Az, ami minden emberét is. Elsősorban a kor (idő és tér koordinátái), amelyben él és gondolkodik. Az a kultúrkör, ha úgy tetszik, a civilizációnak az a foka és módja, ahol élete végbemegy.

Bármennyire is isteni ihletettségű a Szentírás, magán viseli a korszellem nyomait. Istenről vallott-érzett-értelmezett felfogásában, Isten és ember, ember és ember közötti kapcsolatok milyenségét illetően.

Az emberi lét isteni evolúciójáról (is) szól a Biblia, kezdve a Teremtésből való kiszakadástól a Krisztus második, dicsőséges eljövetelét célzó beteljesülésig.

Amint Jézus Krisztus, úgy az Atya is ugyanaz tegnap, ma és mindörökké. Az apostolok nem értették, hogyan lehet az, hogy az Emberfiának sokat kell szenvednie. Az istenien másképp gondolkozót szükségszerűen keresztrefeszítik az emberi léptékű-lelkületű, a mindent és mindenkit hasznossága és ereje felől értelmező, értékelő ügyeletes „rest szívűek”, a gyermeki lelkületet kisszerűnek találó „okosok és bölcsek” és ezért óhatatlanul jártas-vakságban szenvedők.

Ha az Atya küldöttét nem értették tanítványai, akárhányszor hangoztatta: „Példát adtam nektek, hogy amint én, úgy ti is”, valamint „Megmondatott a régieknek, én viszont...”, s maradt végül is a meghaló Messiás eseménye botrány a zsidóknak, bolondság a pogányoknak — hogyan is érthette volna az istenkép alacsonyabb fokán álló ember, emberiség a magát másképpen kinyilatkoztató Istent mint a Seregek Urát, hiszen mindennapjai a szomszédos népek állandó veszélyeztetésétől voltak terhesek.

Amikor az ember azt élte meg, hogy mindentől és majdnem mindenkitől félnitartani kell, lehetett-e más képe Istenről, mint akitől rettegni kell, mint akivel „ajánlatos jóban lenni”, mint akinek kedvét áldozatokkal keresni szükséges?

És lehetetlen s így értelmetlen lett volna az az isteni kinyilatkoztatás, ami Jézusban vált teljessé. Bizonnyal kínaiul hangzott volna az ószövetség emberének, Ábrahám és Mózes nemzetségének azt ízlelgetni, eszükbe venni, hogy „nem uralkodni, hanem szolgálni jöttem”, hogy nemcsak őrzője, de felelőse és segítője kell, hogy legyen testvérének, és hogy ez a kategória barátot és ellenséget egyaránt magában foglal.

Talán az isteni pedagógia netovábbja az, hogy az Állandó-Örök-Változatlan Gondviselő-Teremtő-Létbentartó — az ember fejletlen istenképűségétől meghatározottan — hagyta magát bálvánnyá kivetíteni a különböző érzelmi-értelmi fejlettségi fokokon, azt visszatükrözni az Isten népére, ami benne magában a különféle hatásokra kiábrázolódott.

Amikor Mózes és a próféták a maguk kódrendszerén át közvetítették Isten üzenetét, csak azt mondhatták, amire az akkori „jelfogó rendszer” képesítette a hallgatókat.

Viszont bemutatni-elmondani, milyen is az Isten, mire teremtette az embert, mit kíván tőle, miként töltheti be küldetését, már Isten sem képes annál precízebben és sallangmentesebben, mint ahogy Jézusban ezt megtette.

Azért van sok-sok látszólagos ellentmondás a Szentírásban, mert bár Isten ihlette íróit, de nem diktált nekik, és különösen nem fogta-vezette az emberi tollat. Igen sok időnek kellett eltelnie, míg az emberi tudat formálódott annyira, hogy már ne legyen annyira kínai az Ebed Jahve, a Szenvedő Szolga-i istenkép. Lesz-e valaha is olyan eszményi az Istennek tetszés fogalma és igyekezete, ami már „semmennyire sem kínaiul” veszi a végtelen irgalmú Isten példáját, ami csak azt érzi természetesnek, hogy szolgálni, életet odahelyezni, gyűlöletet önátadással lokalizálni az egyedül értelmes/lehetséges, mert minden más megoldás a Sátán irányába mutat?

Isten a Szeretet. Ha Ő az Alfa és az Ómega, az Abszolútum, akkor a szeretete is tökéletes. A szeretet elengedhetetlen feltétele a szabadság: Istenben ez a feltétel is hibátlanul fennáll. S mert saját képére teremtett bennünket, ezt a lehetőséget kínálja nekünk is, vagyis a legmesszebbmenőkig tiszteletben tartja szabadságunkat, hiszen szeretetünkre „szomjazik”. A mi szabadságunk (s így szeretetünk is) sok meghatározottságnak van kitéve. Egészen függetlenedni ezektől talán senkinek sem sikerült. Meggyőződésem szerint Isten ki van szolgáltatva szeretete révén annak, hogy félreértsék, félremagyarázzák, még azok is, akik a legnagyobb lelkesedéssel lobognak érte. Ezért számomra a misztikusok istenképe, istenkapcsolata sem magától értetődő. Rajongani vagy „Jézusnak tapsolni” mindig is hajlamosabb az ember, mint a Názáreti tanítását elmélyébe fogni és mindennap felvenni keresztjét, követni a Mestert.

A sok és fárasztó teologizálás közepette olyan könnyen felejtjük, hogy „Amint én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást”, hogy a tanítvány nem lehet különb (értsd: nem lehet más a küldetése, sorsa) Mesterénél, hogy nem hit*vallásokra*, hanem hit*életre* van szükségük azoknak, akik nem csupán hivatkozni kívánnak Krisztusra, hanem követői is akarnak lenni.

Szentírás vasárnapja van. Meg merem kockáztatni (s ha rosszul teszem, legyen mentségem a langyosságot kerülés szándéka, nehogy az Úr kivessen szájából!): a Biblia — jelenlegi tudatom szerint — elégséges volna, hogy két történetből álljon:

1. A tékozló fiú története, amely elbeszéli Isten végtelen irgalmát, ahová a legmélyebbről is haza lehet térni.

2. Az irgalmas szamaritánus példázata, amely az ellenségkép elvetésével a felebarát-testvér iránti felelősségre, szolgálatra ébreszt.

Ha tudnók és értenők, mi végre vagyunk a világon, képesek lennénk-e óriási pénzeken katedrálisokat építeni, restaurálni, míg mások nyomorognak, sőt ilyenolyan földrajzi távolságban milliószám halnak éhen, vagy gyilkolják egymást? Sem szavunk, sem pénzünk, sem tetteink nincsenek ezekre? Milyen Szentírást olvasunk, ha ezekre nem érzünk jézusi útmutatást, vagy olyat érzünk, amilyent valósítunk?

„Kedves Értem vagy!"

A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a beküldött leveleket rövidítve közölje. A kihagyásokat (...) jelöli. A „Kedves Értem vagy!" az olvasók fóruma: a közölt levelek tartalmával a szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet.

Kedves András,

amikor megkaptuk az ÉV 12. számát, és először átolvastam, Lk 18,31 jutott az eszembe a Szentírásból. Húsvétra készülve úgy gondoltam, az újságról fogok írni, ami egyre inkább azt mutatja, névvel és címmel nyilvánvalóvá teszi: — Most felmegyünk Jeruzsálembe...

Ez az út egy olyan elkerülhetetlen nyílt túra, amelyhez az Isten Országát keresőknek valamilyen ösvényen csatlakozniuk kell, amely mentén le kellene verni a sátrakat.

Csak nagyon halkan, kissé bizonytalanul merem folytatni. Azt hiszem, Elpídia nem épülhet errefelé. Elpídia nem lehet átmenet az Erőszak országából Isten Országába.

A teljesség reményéért, a teljesség igénye nélkül:

Nem lehet átmenet, mert nem szervül.

Genezise szerint összeférhetetlen.

Nem Isten Országa testéből való.

Az alaptörvényei miatt:

— „a kisközösségek hálózata"...

— közmegegyezéssel (többségi vélemény alapján és a kisebbség alkalmazkodásával) maguk hozzák változtatásra mindig nyitott „törvényeiket"...

— gazdasági háttere egy töredék: megmarad minden „ami jó és ésszerű".

Elpídia tehát használni fogja az „egyetemes értékarányost". Akkumulálni fogja, a piacra viszi, hiszen szüksége van a „minden jóra."

Keresztény vállalkozásainak (?) is józan döntéseket kell hozniuk, persze a többség alapján, különben búcsút mondhatnak a piacon maradásnak.

Vagyis a többségi elven döntő közösségek sem fogják a tartalékaikat elsőként azoknak adni, akik újra és újra szétszórják. A kölcsönlakás és havi pénz a közösségért legtöbbet tevő élmunkásoké lesz. Józan ésszel leszavazzák, hogy először a néger, az indián, a krisna-hitű, a mittudoménmilyen konkoly növekedéséhez szükséges finanszirozást adják meg.

Pedig csak valamilyen nem evilágból való reakciókból születhet „más"-világ!

Elpídia társadalma egymásra épülő, az élet minden területét felölelő közösségek hálózata lesz. Egymásra épülő (=hierarchikus, ha képviseleti jellegű is), az élet minden területét átfogó (=számontartó, megfigyelő, ellenőrző) szervezetek csak diktatúrákban vannak.

A többségi határozat alapján működő, a kisebbséget alkalmazkodásra ítélő, utaló rendszer is diktatúra. Egy vonzóbb diktatúra.

Isten Országát nem valami keleti ördög, hanem mondjuk egy „snájdig" nyugati erőszakolja meg.

A kisebbség lényegénél fogva kevesebb a többségnél, így újra és újra a számbeli fölény erőszaka épít országot a szívünkbe rakott alapokra.

Valamilyen rendnek csak kell lennie! Relativizmus, destrukció — hallom az ellenvetést.

A válaszom: a lábmosás. A lábmosás rendjét kellene épít(get)ni. A néger-indián-eretnek-konkoly-farkasok elsőbbségét.

Mindaddig, amíg meg nem értik a kérdést: — Szeretsz minket? Amit nem értett meg sem úrifiú, sem tanítvány.

Péter sem.

Addig az örömhír úgyis csak hírértékű, csak információ: csupa-csupa informatika.

Különben a közösségek előbb-utóbb megúnják a négyszemközti-közösségi feddéseket. A visszatérés lehetőségét biztosítva meghozzák döntéseiket az időszakos szeretet(szabadság)megvonásról. Renitenseiknek felajánlják a fegyelem tanulását, elvonulva mondjuk egy külön házba. Lehetne a neve: fegyelmezés háza (rövidítve: fegyház).

A védekezésre és (no, csak kicsi, szelíd) ijesztgetésre is alakulnak majd csoportok. Csak tűrhetetlen, hogy a szervezés egy részét elfojtsa a konkoly, a bárányokat elvigyék a farkasok!

Lesz fegyház és lesz sereg!

Hidd el, Testvér — a többség megszavazza!

Isten Országa buta ország lesz.

Megkötött rend (=rendszer, törvények) nélkül. Az állandóan változtatható, a hét napra, hét órára szóló törvény, megkötés is — dogma vagy erőszak. (Vagy is-is.)

Isten Országában minden pillanatban a „Szeretsz-e engem?" kérdésére válaszolnak, nem evilágból valón, csak így: „szerelemből". Talán.

Ezek voltak rémálmom első forgolódásai, torkom meg összeszorul; ének helyett csak sóhajtom Nagy Gáspár versét:

Hogy fényesednek az éjszakák,
amint élesednek a kések,
de a félelmes penge-arzenált
kicsorbíthatja az ÉNEK.

Aki a félelmen túli tartomány
dalokra elszánt kölyke,
jól tudja, miért e földi vágy
s miért a csillagok fölötte.

A húsvéti öröm adja meg mindnyájunknak azt a reményt, hogy lesz még az Országból „valami, valamikor, valahol"!

Császi Anna
Szigethalom

Tisztelt Szerkesztőség!

Az „Érted vagyok" c. közösségi és családi folyóirat 1992. áprilisi számának 23. oldalán áprilisi közhelyként a „Nem kell katolikusabbnak lenni a pápánál" mondattal foglalkoznak. Szeretném t. figyelmüket felhívni arra, hogy a magyar nyelvben ilyen szólás-mondás nem létezik, ezt a „közhelyet" alighanem a magát —n—s aláírással jelölő szerző saját maga találta ki. A valóságban létező szólás-mondás így szól: „Ne akarj pápább lenni a pápánál!". Ez pedig pontosan annyit jelent — és csak annyit —, hogy te, akinek nem az a „szerep", nem az a „hivatal" jutott, ne akard túl-játszani azt a hivatalt, azt a szerepet.

Így mindazon okfejtés, melyet kedves felebarátunk, a szerző kifejt, teljesen felesleges, hiszen az csak az általa szerkesztett, s a valóságban nem létező „közhelyre" vonatkozik. Arra azonban igen alkalmas, hogy a kellőképpen nem tájékozott olvasóban azt sugalmazza, azt a gondolatot ébressze, mintha az Egyházhoz és a pápához hű katolikus gondolkodást tükrözné ez a szerző által szerkesztett és valóban értelmetlen „közhely". Ez pedig valóban az, ami „címkecsalásnak" minősíthető.

Szíves figyelmüket keresztényi szeretettel még egy dologra szeretném felhívni. Ölni nemcsak fegyverrel, de szóval is lehet. Az erőszak gyakorlásának nem egyetlen módja a fizikai erőszak, van szellemi-lelki terror is. Aki az erőszakmentesség híve, az nem elégedhet meg a fizikai erőszak tagadásával, annak a lelki-szellemi erőszakot sem lenne szabad gyakorolnia. Némely írásuk hangvétele sajnos nem ezt a lelkületet tükrözi!

Krisztusi szeretettel

B. L.-né
Iszkaszentgyörgy

Kedves Szerkesztőség!

Jóleső csodálkozással és örömmel vettem kézhez az ÉV legújabb számát. Végre megtört a jég, és vannak, akik nyilvánosságra merik hozni azt, ami sokak lelkében él, csak nem merik kimondani.

Nem szabad azzal törődni, hogy a hierarchia és a papság (egy része) kerékkötő. Önök munkájukkal elősegítik, hogy a magyar egyház kiemelkedjék a klerikális elnyomás alól, s így jót tesznek a hívőkkel. Miután felszabadult a kommunista diktatúra alól, az egyháznak fel kell zárkóznia a nyugati egyházak felvilágosult szellemével. És ez csak úgy érhető el, ha radikálisan felvilágosítják a hívőket az új, szabad irány-

zatokról.

Erre van szüksége ennek a tengődő magyar egyháznak! Keserű, de jótékony orvosság. Végre meg kell nyílnia sok pap és hívő szemének: Nem a hierarchia az Egyház, hanem mi vagyunk az!

Az a gondolatom támadt, hogy ezt az áprilisi a számot meg kellene küldeni sok papnak, sok plébániának. Gondolom, hogy ez anyagi problémát jelent. Erre a célra szívesen küldenék tízezer forintot. Kérem, értesítsenek, Magukévá teszik-e a gondolatot, keresztülvihetőnek tartják-e. Ebben az esetben nyomban küldöm a pénzt.

Isten áldása kísérje úttörő munkájukat.

Szíves üdvözlettel

Dr. Rimler Iván

Kedves Szerkesztőség!

Mindig nagy örömmel kapom kézhez az „Érted Vagyok” számait. Látom, igen jól vannak informálva, pl. a Drewermann ügyről! Gratulálok!

Itt, nyugaton igen nagy változások jelentkeznek. A belga TV-ben roppant érdekes és nyílt viták voltak húsvét körül Jézus személyéről. Az egyiken résztvett egy Bernard Chovraqui nevű zsidó, aki végre mint igazi izraelita fogott hozzá Jézus személyének tanulmányozásához, kiemelve őt 2000 év keresztény „uralma” alól... Most olvasom lenyűgöző könyvét, melynek címe: Jézus, a názáreti rabbi.

A Drewermann könyvek kezdenek a francia nyelvtérségben is teret hódítani. Nagy felfordulás lesz ebből! A dogmatikus (totalitárius) vallás ki fog szorulni. Szerintem az egyházak legmagasabb szerepe az írást magyarázni, jelezni az igaz utat, az emberi beteljesülés igaz útját Jézus vonala szerint....

Minden lehető jót kívánok szívből mindannyiuknak, és bátorságot! Legyenek ellensúlyai a lengyel konzervatív katolicizmusnak! Nagy szerepük lehet még!

Sok szeretettel

1992. május 11.

Vilián Talaisieux
L. De Baisieux Bruxelles
Au des Martinets 40.
B–1160 Bruxelles

Tisztelt „Érted Vagyok”!

Lapjuk 1992. első számában található egy írás a katolikus teológus, Nyíri Tamás tollából. Tizenegy pontba szedve prófétai tisztánlátással elmondja, hogy mit kellene tennie a mai magyar katolikus egyháznak ahhoz, hogy a múlt bűneitől megtisztulhasson, és egy lépést tehessen a jövő felé.

A tizenkettedik pont sajnálatos módon elmaradt. A megelőző tizenegyedik pont szerves folytatásaként valahogy így hangzana:

„12. Az utolsó — és egyben a legelső — kívánság az volna, hogy a magyar katolikus egyházban kizárólag azok vállalkozzanak a hit továbbadására, akik e hitben fogant élet megélt-megszenvedett példájával tudják szavaik hitelét bizonyítani, és nem hallgatnak »alkalmatlan« időkben sem csak azért, hogy teológiai tanárok maradhassanak és publikálhassanak...”

M.I.
Budapest

„HANGULATJELENTÉS”

Beszámoló a 34. Magyar Pax Romana Kongresszusról

A világ legtöbb országának katolikus diák- és értelmiségi szervezetét magába foglaló civil kezdeményezésű és irányítású Nemzetközi Pax Romana Mozgalom részeként korábban csak a nyugati emigrációban működött a Magyar Pax Romana mozgalom. A hagyományosan húsvéthétfőn kezdődő — a sorban immáron 34. — kongresszust a rendszerváltás eredményeként már második éve hazánkban tartották. Az idei tanulmányi hét témája („a keresztények és a szabadság”) és a lillafüredi környezet közel 300 állandó és több mint 200, csak néhány napra „belátogató” résztvevőt vonzott, gyűjtött egybe. A derékhadat a magyarországi (vissza)honosítást vállaló Magyar Pax Romana Fórum tagszervezeteihez tartozók jelentették. Eljött természetesen a nyugati magyar katolikus értelmiség „törzsközönsége”-közössége, és jelentős számban jelentek meg a kisebbségi nemzetiségi sorban a környező országokban élő keleti magyarság képviselői. Ezt a hármas tagozódást (bemutatkozás nélkül is) ragyogóan le lehetett mérni a hozzászólások gondolati tartalmán, érzelmi indíttatásán.

A szabadság témáját teológiai, filozófiai, pszichológiai, jogi és társadalomtudományi aspektusból körüljáró veretes előadásokat nem kívánjuk itt két sorba sűrítve tálalni, hanem melegen ajánljuk tanulmányozásra a mindezt tartalmazó, a nyár végére megszülető kötetet. Külön felhívnánk figyelmüket Nyíri Tamás, Alapy-Szabó Emese, valamint Őrsy László tanulmányára. A zárónyilatkozatot több napilap is közölte, így itt azt sem adjuk közre.

Hangulati benyomásainkat viszont szeretnők megosztani az ÉV olvasóival.

1) Nyitottság és tolerancia

A Pax Romana sajátossága az ökumenikus gondolkodás, a véleményalkotás szabadsága, a másik másságának elfogadása és véleményének tisztelete. Ennek köszönhetően a különböző kultúrákból jött, konzervativ és progresszív kereszténységet képviselő, kormánypárti vagy ellenzéki érzületű értelmiségi résztvevők és előadók (kiknek harmada más felekezetü vagy ateista volt) baráti hangon tudtak eszmét cserélni — és esténként nótázni. Nagy kár, hogy az egyházi és a politikai élet neves képviselői csak félnapokra látogattak be, s így a kongresszus rájuk nem fejthette ki jótékony hatását.

2) Új magyar kapcsolatok

Könnyeket előcsaló és komoly karitász akciókra késztető beszámolókat hallhattunk a körülöttünk lévő országok magyarjaitól a csángókról és különösen a kazahsztán iszlám környezetében az „apanyelvüket” és katolicitásukat őrző, I. világháborús foglyok leszármazottaiból álló 400 fős magyar kolóniáról. Élmény volt a disszidens „alapító” nemzedék gyermekeinek magyartudását hallgatni.

3) Szervezéstechnika

A reggeli elmélkedést és a délelötti három előadást követően (névsor szerint kialakított önszerveződő) kiscsoportos megbeszélésre, továbbgondolkodásra került sor, a délutánt pedig beszámoló és kérdésfelvető plenáris ülés zárta. (Este kultúrprogram.)

A szervezet életében a szubszidiaritás elve maradéktalanul érvényesül.

4) Szuverenitás és integrálás

A civilmozgalom keresi a kapcsolatot a „klérussal”, de nem tűri a gyámkodást, (bejegyzetten is) soraiba veszi a hazai csoportosulások közt a magyarországi egyház feketebárányának számító Bokrot is. Kár, hogy a honosítás folyamatában a havi találkozókat szervező itthoni, helyi (területi) csoportok még nem jöttek létre.

Csak remélni tudjuk, hogy a találkozó mottója — „Testvérek, ti szabadságra vagytok hivatva, csak ne éljetek vissza a szabadsággal, hanem szeretettel szolgáljátok egymást!” (Gal 5,13) — a magyarországi katolikusok közt mindennapos gyakorlattá válik.

—bulkai—

A nyitott sebeket be kell gyógyítani

Tempfli József nagyváradi püspök levele *Ioan Robu* bukaresti metropolitához

(**Forrás:** Életünk c. újság 1992. május)

Kegyelmes Uram!

Excellenciád magyarázatot és bizonyitékot kér 1991. X. 9-én, Nr. C./1650. sz. hozzám írt levelében azon állításunkra, amelyet a Szentatyának írtunk 1991. augusztus 12-én, s melyben kifejeztük, hogy a bukaresti érsekség területén (tehát a bukaresti és iasi egyházmegyékben) Bukarest nem védi a magyar római katolikus hívek nemzetiségi jogait, hanem anyanyelvüket kitiltotta templomaikból.

Előbb arra gondoltam, hogy nem érdemes vitatkozni, mert esetleg ellenségeskedésnek tűnik, de aztán mégis a válasz mellett döntöttem, nehogy valaki is azt gondolja, hogy nem tudunk, vagy félünk felelni reá.

Elöl[illegible]ban két dolgot szeretnék leszögezni:

1. A Szentatyához írt levelünk nem személyi támadás és ellenségeskedés akart lenni, sem Dr. Robu Ioan érsek úrral, sem Petru Gherghel püspök úrral szemben. Mindkettőjüket a legmélyebben tisztelem és paptársi szeretettel becsülöm. (...)

2. Azellen sincs kifogásunk, hogy Bukarestben római katolikus érsekség legyen. Nagyon helyes, mert Romániában vagyunk, és Bukarest ennek fővárosa.

De két dolgot kérjük, hogy Excellenciád is értsen meg:

1. Minket a szatmári Reizer püspök úrral nem ellenségeskedési szándék vezetett, mikor a Szentatyához írtunk, hanem egy olyan történelmi kényszerhelyzet, amelyben nem tehettünk másképpen. Ugyanis hogy a bukaresti érsekséghez legyen csatolva a négy erdélyi egyházmegye is, ez azóta vajúdó és bántó ügy, mióta a konkordátum meg lett kötve 1929-ben. Tehát egy nyitott seb azóta, amit egyszer be kell gyógyítani, különben mindig gennyezik, s egyszer halálosan elmérgesedhet. Hogy ez így van, azzal bizonyítom, hogy az 1929. évi konkordátum megkötésekor a Vatikán és Románia között, az igéretesnek látszó egyházpolitika a világi hatalmat s annak igényeit tartotta szem előtt.

(Itt hivatkozás történik Majláth Gusztáv Károly egykori erdélyi püspök emlékezetes tiltakozó fellépésére.)

Mikor papjaink és híveink értesültek a hírközlő eszközök útján, hogy Gyulafehérvár érsekség lett, és a mi egyházmegyéink továbbra is Bukaresthez maradnak csatolva, telefonon, levélben, személyes megjelenéssel papjaink és hiveink tömege zaklatott bennünket, s számonkérte tőlünk, hogy miért nem teszünk lépéseket ennek korrigálása érdekében, sőt híveinkkel szembeni felelőtlenséggel, nemtörődömséggel, hűtlenséggel vádoltak bennünket, s kifejezték, hogy maguk szerkesztenek folyamodványt a Szentszékhez, s az aláírások ezreit gyűjtik, és megkerülve a püspökséget fordulnak ez ügyben a Szentatyához. Hát ez nem szégyen lett volna, hogy újonnan kinevezett püpökök elvesztik papjaik s hiveik bizalmát, és engedik Rómát zaklatni? Tehát nekünk történelmi helyzetünkből, püspöki mivoltunkból és népünk egyetemes akaratából eredő szent kötelességünk volt, hogy érvekkel alátámasztva, illő formában forduljunk kérésünkkel a Szentatyához, hogy a 60 éve nyitott sebet begyógyítsa. Ki tehet róla, hogy ezt éppen Reizer Pálnak és Tempfli Józsefnek kellett megtennie? Ha más lett volna helyünkben, ugyanezt kellett volna tegye, vagy rosszabb fejlemények következtek volna.

Azóta is állandóan érdeklődnek, hogy nem érkezett-e válasz Rómából. — S nem lesz nyugalom, míg ez nem teljesül. De azt is tudom, hogy ugyanezt tenné Bukarest is, Iasi is, ha ők lennének Gyulafehérvárhoz csatolva.

2. A másik állításra, hogy nem biztosítják a magyar nyelvű katolikusok jogait, a következő a válaszom:

— Bukarestben volt és van magyar nyelvű mise. Tudtommal a jelenben egy helyen. Lenne igény több helyen is. Bukarestben 300 ezer magyar él...

— De a csángó-lakta vidékeken van a nagyobb baj. Mi igyekeztünk ezeket nem tudomásul venni, és említésükkel nem feszélyezetté tenni viszonyunkat. — Bár „Vétkesek közt cinkos, aki néma”! — De ha már bizonyítani kell, hadd említsek csak két-három esetet.

(Elsőként az újmisés Bogdán István miséjére emlékeztet, amelyről a két koncelebráló román pap mise közben tüntetőleg kivonult.)

Hát mit érdemelt volna két pap, mikor az egyház legszentebb liturgiáját aláveti nemzetiségi sovinizmusának? — S vajon mit tett püspökük és érsekük?

Vajon milyen intézkedés lett foganatosítva arra a kérésre, amit Petru Gherghel püspök úrnak küldtek el Pustiana helységből (com. Pirjol) 200 személy aláírásával, 1991. augusztus 20-i keltezéssel, melyben kérik legalább vasár- és ünnepnapokon a magyar nyelvű szentmise tartását?

Borszéken gyűjtő akciót szerveztek az ojtozi csángók megsegítésére 1991. december közepén. Az adakozók el is vitték a névre szóló csomagokat Ojtozra, névszerint a borszéki katolikus kántor Márkos Zoltán, és Péter Antal. Ojtozban nem találták otthon a személyt, ki vállalta a csomagok szétosztását. Ezért bizalommal fordultak a helyi római katolikus paphoz, aki elriasztó fogadószavak és fenyegetések mellett tudtunkra adta, hogy ő nem római, hanem román katolikus pap. Épp hogy meg nem verette őket. Szorongatott helyzetükben el kellett hagyniok a helységet dolgukvélgezetlenül. Vajon ez paphoz illő magatartás?

Tovább folytathatnám, de ez nem szolgálja a megértést, a szeretetet.

Hát akkor mi szolgálja?

(Felsorol 18 olyan helységet, ahol román nyelven —, és 19 olyan helységet, ahol szlovák nyelven is van szentmise, jóllehet az ottani hívek 85%-a magyar.)

Ezen helységekben a fele helyen sem kérték a román, illetve szlovák misét, de tudtuk, hogy léteznek, s minden kérés nélkül megadtuk nekik, amiért nagyon hálásak és ragaszkodók. De ezenkívül bármely templomunkban román nyelven is gyóntatunk; ha román nyelven kérnek esketést, keresztelést vagy temetést, román nyelven szolgáltatjuk ki. Ugyanígy a szlovákokkal is. Sőt bárki megfigyelheti, hogy magyar nyelvű misén is, ádoztatáskor is, ha ismerem, hogy az illető román, mindegyiknek „Trupul lui Christos”-t mondok.

(...)

Tehát mi hozza egyenesbe a dolgokat? — Egyszerű a megoldás:

1. Ha az erdélyi egyházmegyék Gyulafehérvárhoz lesznek csatolva.

2. Ha a bukaresti érsekség területén (a bukaresti és iasi egyházmegyékben is) figyelembe veszik a hívek óhaját — „Vox populi –

Vox Dei!” —, és ahol magyar nyelvű misét-liturgiát óhajtanak, ezt teljesítik.

Így nem fogja kritika és támadás érni sem Dr. Robu érsek urat, sem Gherghel püspök urat, és felemelt fejjel állhatnak meg mindenki előtt, mert ezzel új, európai szellemű gondolkodás- és cselekvésmódjuknak adják bizonyítékát. Ha mégis éri kritika, lelkiismeretük nyugodt lehet.

(...)

Pater John Bukovszky érsek, pápai nuncius úr őexcellenciáját (...) minden viszonylatban karakter embernek ismertem meg. Mindent megfontoltan igyekszik intézni. De egyben nem osztom véleményét, hogy ti. az erdélyi egyházmegyék Gyulafehérvárhoz kapcsolása most nem alkalmas a történelmi és társadalmi viszonyok miatt, mert így is sok támadás érte a Szentatyát, főként az ortodox részről.

Az ortodoxok sohasem lesznek megelégedve velünk, akár Gyulafehérvárhoz leszünk kapcsolva, akár nem. Tehát támadás mindig fog érni bennünket. Miért? — Mert sajnos az ortodox egyház — néhány főpapjuk s papjuk kivételével, kiket nagyon tudunk tisztelni — mindenkor az államhatalom kiszolgálójává és dicsőítőjévé alacsonyította le magát, hogy élvezze ennek anyagi előnyeit.

Mindezeket le kellett írjam, mert lelkiismeretem így nyugodt Isten és emberek előtt, s bármilyen is legyen visszhangja ezen írásomnak, hiszem, hogy azt írtam, amire püspöki munusom is kötelezett, és a Szentatyával szembeni felelősségem is.

A legmélyebb tisztelő szeretettel

Nagyvárad, 1992. január 1.

+ TEMPFLI JÓZSEF
nagyváradi megyéspüspök

Heinrich Böll

Beszélgetés a tengerparton

A tengerparton szegényesen öltözött ember fekszik egy halászbárkában és szunyókál. Mellette áll egy elegánsan öltözött turista, és éppen színes filmet fűz a fényképezőgépébe, hogy megörökítse az idilli képet, a kék eget, a békésen tarajozó, fehér hullámokkal barázdált zöld tengert, a fekete bárkát, a halász piros sapkáját. Katt! Még egy kattanás, és — mivel az Isten a hármasságot szereti — biztonság kedvéért harmadszor is: katt! Az idegen, csattanó zajra a halász felriad, feltápászkodik, álmosan cigarettát keres, az udvarias jóindulattal eltelt turista azonban megelőzi, és maga nyújt feléje egy csomag cigarettát. Szemlátomást beszélgetésbe akar elegyedni vele.

— Ma gazdag fogás várja, ugye?

A halász a fejét rázza.

— De azt hallottam, hogy ilyen időben jó a kapás!

A halász bólint.

— No, és nem fut ki a tengerre?

A halász a fejét csóválja. A turista levertnek látszik.

— Talán rosszul érzi magát?

A halász a taglejtések nyelvéről végül áttér a normális beszédre.

— Nagyszerűen érzem magam — mondja. — Soha életemben nem éreztem magam ilyen jól.

Feláll és kinyújtózik, mintha atlétaszerű testalkatáról szeretne bizonyságot tenni.

— Egyszerűen fantasztikusan jól érzem magam!

A turista arca egyre szomorúbb lesz, és már nem tudja elfojtani kérdését, amely úgyszólván a szívéből fakad:

— De akkor miért nem megy ki a tengerre?

— Mert ma reggel már kint jártam.

— És jó fogás volt?

— Olyan jó, hogy most már nincs miért még egyszer kimennem. Négy homárt, két tucat makrélát fogtam... — A halász végre teljesen felébred, beszédesebb lesz és megnyugtatólag veregeti a turista vállát, akinek gondterhelt arckifejezését az alaptalan, de megható bánat jelének tartja.

— Még holnapra és holnaputánra is futja — jelenti ki, hogy végképp levegye a terhet az idegen válláról. — Nem akar rágyújtani az én cigarettámra?

— Köszönöm.

A cigaretta a szájban, megint katt! A turista fejét csóválva letelepszik a csónak szélére, fényképezőgépét maga mellé teszi — most szüksége van arra, hogy mindkét keze szabad legyen, mert kellő nyomatékot akar adni beszédének.

— Nem szeretnék beavatkozni személyes ügyeibe — kezdi —, csak hát képzelje el, hogy ma másodszor, harmadszor, sőt talán negyedszer is kifut a tengerre, és akkor hérom, négy, öt, sőt talán tíz tucat makrélát fogna... Képzelje csak el!

A halász bólint.

— És nemcsak ma, hanem holnap, holnapután is — folytatja a turista —, egyszóval mindennap, ha szerencsés napnak bizonyul, kétszer, háromszor, sőt talán négyszer is kifutna a tengerre... El tudja képzelni, hogy akkor mi lesz?

A halász a fejét rázza.

— Legfeljebb egy év múlva motort vásárolhat, két év múlva újabb bárkája lesz, három-négy év múlva pedig bizonyára vásárolhat két csónakot, és azzal aztán még többet fogna — egy szép napon pedig két motorhajója lenne, és... — a lelkesedéstől egy pillanatra elakad a turista hangja — kis hűtőházat épít, esetleg füstölőt is, aztán meg konzervgyárat, saját helikopterre tesz szert, hogy a levegőből figyelhesse a halvonulást és rádión utasíthassa a motorhajóit. Aztán engedélyt szerez, halvendéglőt nyit, és saját maga közvetítő nélkül exportálja a homárjait egyenesen Párizsba... és akkor...

A lelkesedéstől megint elszorul a turista lélegzete: a fejét rázza, szinte megfeledkezik szabadságának örömeiről, lelke mélyén szomorkodik, és úgy nézi a békésen gördülő hullámokat, melyek között a ki nem fogott hal bukfencezik.

— Akkor... mondja, de az izgalom még mindig megbénítja.

A halász megveregeti a vállát, mint ahogy a gyermekét szokás, akinek a torkán akadt valami.

— Akkor mi lesz? — kérdezi halkan.

— Akkor — mondja halk elragadtatással az idegen —, akkor leülhet ide a partra, szunyókálni a verőfényben, és nézheti ezt a gyönyörű tengert.

— De én most is ezt teszem! — válaszol a halász. — Nyugodtan üldögélek a parton és bóbiskolok. Csak a maga kattogása zavart meg...

A turista töprengve távozik a parttól. A munkára gondol, amelyet mindig eszköznek tartott ahhoz, hogy egy szép napon megszerzi magának azt a lehetőséget, hogy többé ne kelljen dolgoznia. Arcán most nyoma sincs az együttérzésnek a szegényesen öltözött halász iránt — csak egy kis irigység látszik rajta.

Fordította: S.Gy.

Hans Küng

Ki a keresztény?

c. könyve

(a kereszténység lényegének tételekbe foglalt, tömör összefoglalása)

kapható a következő címen:

Torbágyi László

2000 Szentendre

Berkenye u. 8.

Ára postaköltséggel együtt 100,- Ft

Gromon András

Az ökológia jézusi alapjairól

Azt a címet adtam ennek a néhány gondolatnak, hogy „Az ökológia jézusi alapjairól”. A „-ról”-nak is van jelentősége, mert ha azt mondanám, hogy „Az ökológia jézusi alapjai”, akkor ez valamiképpen a teljesség igényét ébresztené, viszont itt csak néhány gondolat és megjegyzés következik.

Azt hiszem, természetes, hogy az evangéliumokban csak közvetetten van jelen az ökológia témája, hiszen abban a korban — legalábbis mi így gondoljuk — a közgondolkodásnak nem volt ökológiai horizontja, nem foglalkoztatta az embereket ez a problémakör. De azért ezzel a megállapítással is nagyon óvatosan kell bánni, mert van olyan föltevés is, miszerint például a Gilgames-eposz, amely Jézus előtt már jóval korábban létezett, bizonyos vontakozásban ökológiai problémával foglalkozik — a túlnépesedéssel a Folyamközben, Mezopotámiában —, és arra akart volna megoldásokat kínálni, hogyan kell elbánni a túlnépesedéssel. Ha ez a feltételezés igaz, akkor talán ezeket a régi szövegeket is érdemes lenne új szempontból megnézni, hátha új mondanivalókat is hordoznak. Amit az evangéliumok alapján szeretnék elmondani, az négy tétel lenne.

*

Az első a teremtményiség gondolata. Úgy hiszem, hogy az ökológikus gondolkodásmódnak és az ökológikus életmódnak is az az egyik alapja, hogy tudatosítjuk teremtmény-voltunkat.

A jézusi megközelítésben ez nyilvánvalóan nem azt a fajta hagyományos teremtő-teremtmény felfogást tükrözi, amelyben a Teremtő úrként jelenik meg, a teremtmény pedig szolgaként vagy még inkább rabszolgaként. A jézusi üzenet egyik alapvető mondanivalója, hogy egy jóságos Atya a tenyerén hordoz minket. Azt hiszem, Jézus egész létélménye és gondolkodásmódja ebben gyökerezik, és innen egy nagyon kicsi lépés az ökológia, mert ha ez igaz, akkor elvethetjük a megélhetésért és főleg a holnapi megélhetésért való gondot. Nem az ezért folytatott munkát, hanem a gondot, az aggodalmaskodást, a szorongást. Akkor ez egyúttal az életszínvonalért, illetve az egyre növekvő életszínvonalért folytatott küzdelemnek — mondhatnók úgy is, hogy a fogyasztás, a fogyasztói szemlélet és a felhalmozás szemléletének és gyakorlatának — az elutasítását jelenti.

Aligha kell ennek az ökológikus vonzatait kiemelni, hiszen a környezetszennyezés és -rombolás jórészt éppen ebből fakad. Ezzel szemben Jézus az Istenbe, a jóságos Atyába vetett bizalmat képviseli, aki a tenyerén hordoz minket, és itt — ezt talán elsősorban a Bokor tagjainak mondanám — számomra a hit-fogalomnak egy új jelentése vagy hangsúlytevése jelentkezik: ez a pisztisz az Ószövetségben is, Jézusnál és az Újszövetségben is elsősorban alighanem bizalmat, Istenre való ráhagyatkozást jelent.

Két helyre utalnék, amelyek azt mutatják, hogy Jézus nemcsak elméletben képviselte ezt a szemléletet, hanem maga is élte.

Az egyik a Márk-evangéliumnak a pusztai megkísértéshez kapcsolódó szűkszavú megjegyzése, mely szerint Jézus a pusztában vadállatokkal élt (1,12–13). Ez a „puszta” nem feltétlenül a sivatagot jelenti, amint azt a legtöbben gondolnók, hanem azt a helyet, ahol nincsenek emberek. Vegyük észre: Márk evangéliumában még nincs szó arról, hogy Jézus negyven napig semmit sem evett volna, hanem csak arról, hogy a vadállatokkal élt, és ahogyan a vadállatok a pusztában is megtalálják megélhetésüket, ugyanúgy bizonyára Jézus is — nyilván nagyon szűkösen ugyan, de mégis — megtalálta a negyven nap alatt is a megélhetését abban, amivel a pusztában egyáltalában élni lehet. Sejthetjük, hogy Jézus megélte itt azt az Istenbe vetett ösztönös- vagy ős-bizalmat, ami — ösztönvilága következtében — benne van a vadállatban, amely nem aggódik a holnap miatt, hanem Isten gondoskodását élvezi.

A másik: Amikor a tanítványok arról vitatkoznak, hogy elfelejtettek kenyeret hozni, és csak egy kenyér van a csónakban, akkor Jézus összeszidja őket (Mk 8,14 skk), éspedig — leírva ugyan itt nincsen, de úgy gondolom, hogy — azért a szidás, mert nem az a dolguk, hogy aggodalmaskodjanak amiatt, ami nincs, amit nem hoztak magukkal, hanem az, hogy szétosszák azt az egy kenyeret, ami van, és így oldják meg a gondjaikat. Ebből a szemléletmódból adódik azután az az általános jézusi felhívás, ami alighanem az egész ökológiai kérdés megoldásának egyik alapja lehet: „Keressétek ... Isten Országát ..., és a többi mind hozzá adatik nektek” (L 12,31).

Még egy gondolat a teremtettségünkkel kapcsolatban: Aki ezt átéli, az nem fog istent játszani, az tudja, hogy hol a helye, hogy mi a szerepe. Persze itt az „istent játszani” annyit jelent, hogy nem fog uralkodót játszani. Erre a megjegyzésre csak azért van szükség, mert egy bizonyosfajta Isten-kép sugallja ezt a szembeállítási lehetőséget. De ha helyes az Isten-képünk, akkor erre a megjegyzésre nyilván nincsen szükség, mert az Isten nem úr — legalábbis a szó „uralkodó” értelmében nem az —, sőt, azt is ki kell mondani, hogy bizonyos szempontból nem mindenható. Ha tehát helyes Isten-képpel rendelkezünk, akkor nem is állíthatjuk magunkat ebbe a szerepbe, még akkor sem, ha esetleg megfeledkeznénk teremtmény-voltunkról. Hiszen a környezetrombolás a másik forrása talán éppen az, hogy az ember mindenható úrnak képzeli magát.

*

Az ökológia *másik* jézusi alapja a társteremtményiség gondolata. Jézus életérzése annak az embernek az életérzése, aki otthon van a természetben, és a természet részének éli meg magát. Itt kapcsolódik ez az előző gondolathoz is: nem birtokosa, nem uralkodója a természetnek, hanem része.

Lássunk néhány jézusi képet erre vonatkozólag! „A mezők virágait és az ég madarait táplája a mennyei Atya, mennyivel inkább titeket” (Mt 6,26 skk); „egy veréb sem esik a földre az Atya tudta nélkül, mennyire figyel akkor rátok!” (Mt 10,29 sk). De nemcsak ez a gondolat jelentkezik Jézusnál, hanem az is, hogy az egész természet magától értetődően jelen van számára, együtt él vele: példabeszédei, tanítása mind erről beszél: gondoljunk csak a mustármagról szóló példabeszédre (Mt 13) vagy a magától növő mag példabeszédére (Mk 4,26–29), vagy arra a mondására, hogy „legyetek okosak mint a kígyók és keveretlenek, mint a galambok!”

(Mt 10,16). Mindez és sok egyéb mutatja: Jézus tisztában van azzal, hogy az ember része egy nagy teremtményi összefüggésnek. Aki így, e társ-teremtményiség tudatában lát, gondolkodik, érez, az tisztelni, sőt szeretni fogja teremtménytársait — mondhatnók így is: „mint felebarátait” —, és nyilván nem fog nekik szenvedést okozni, nem fogja tökretenni őket.

*

A harmadik gondolat a szelídség és az erőszakmentesség jézusi gondolativilága. Ez is közismert.

Gondoljunk a hegyibeszéd ellenségszeretről szóló tanítására: „Ha megütik a jobb arcodat, fordítsd oda a másikat” (Mt 5,39), „ha elveszik a köpenyedet, add oda a köntösödet is” (Mt 5,40) stb.! Utalnék a búza és a konkoly példabeszédére Mt 13,24–30), meg arra a felszólításra, hogy „legyetek irgalmasok, mint mennyei Atyátok” (Mt 5,48), és talán összefoglaló, általános érvényű tételként arra, hogy „boldogok a szelídek, mert övék lesz a föld” (Mt 5,5). Az evangéliumokban természetesen nem található meg ezeknek a lebontása a környezetvédelemre, de akit annyira áthat a szelídség gondolata és gyakorlata, mint Jézust, az nyilvánvalóan nemcsak az embertársai iránt lesz szelíd és erőszakmentes, hanem egész környezete, az egész teremtett világ iránt, az élettelenig menően is.

*

A negyedik gondolatnak ezt a címet adtam: „Kozmikus küldetés”.

Érdekes dolgot figyelhetünk meg, ha Jézus küldetéstudatát vizsgáljuk. Úgy tűnik, kezdetben csak Izraelhez érzett küldetést. Mondja is egy ízben, hogy „küldetésem csak Izrael házának elveszett juhaihoz szól” (Mt 15,24), és úgy tűnik, ennek a küldetéstudatnak felel meg az, amit tanítványainak is mond egy alkalommal, hogy „a pogányokhoz és a szamaritánusokhoz ne menjetek!” (Mt 10,5). Ha nincs is ellentmondásban ezzel, de mindenesetre különbözik tőle — a „csak” szócskát figyelembe véve mindenképpen — az, amit a Máté-evangéliumnak és általában az evangéliumoknak a végén olvashatunk, hogy „menjetek és tegyetek minden népet tanítvánnyá” (Mt 28,19). Önálló teológiai probléma, vajon mi vezette Jézust a küldetéstudatnak e kitágítására, de ez most nem témánk, hiszen nem ökológiai kérdés.

Még megdöbbentőbb azonban a Márk-evangélium végén olvasható mondat, amely még ezt a küldetést is tovább tágítja: „Az egész kozmoszba elmenve hírdessétek a jó hírt az egész teremtésnek” (16,15). Ha komolyan vesszük a „kozmosz” és a „teremtés” szavakat, akkor ebben a mondatban az előzőnél is tágabb küldetésről van szó, amire azért is érdemes odafigyelni, mert nagyonis zsidótlanul hangzik; majdnemhogy ezt lehet mondani: hinduista-buddhista csengése van. Azt jelentené tehát, hogy a jó hírt — amelynek lényege, hogy Isten mindenkihez jó, és amiből az következik, hogy az embernek is mindenkihez jónak kell lennie — az egész kozmosznak hirdetnünk kell, azaz nemcsak az embereknek, hanem az ember alatti világnak is — már amennyire az emberalatti világ fel tudja fogni. De azt hiszem, ez egyáltalában nem valami fantasztikus elképzelés. Az állatvilágra vonatkoztatni egyáltalán nem nehéz, de vannak, akik állítják, hogy a növények is megérzik, Mozart-zene szól-e a szobában, vagy valami kemény rock vagy hasonló. Tehát lehet, hogy nagyon is fontos dolog a növények számára is tanúságot tenni az Isten jóságáról. Arra talán nincs bizonyítékunk, hogy az úgynevezett élettelen világ hogyan reagál az evangélium hirdetésére, de hátha vannak még itt is perspektívák.

Ennyit tehát mindenképpen mondhatunk: arra buzdítja az embert ez a gondolat, hogy jó viszonyt tartson fönn az egész terermtéssel; esetleg — azért „esetleg”, mert a Szentírás értelmezése nagyon bonyolult! — a Teremtés Könyve 1,28 ellenére, amely vers „uralkodással” bízza meg az embert. Annyit mindenesetre nyugodtan mondhatunk, hogy az a jézusi gondolat, hogy „az egész teremtésnek az egész kozmoszban hírdessétek a jó hírt” a szeretet mindenféle korlátozását megszünteti. Az első korlátozás az lett volna, hogy Izraelre korlátozódik, a második az, hogy az emberiségre, itt pedig a szeretet teljes határtalanításáról lenne szó.

Még egy érdekes vonást tartalmaz ez a Márk-záradék. Azt mondja Jézus, hogy akik — így szokták fordítani: „hisznek”, de most már jobban szeretem úgy mondani, hogy — bíznak, többek között kígyókat fognak fölemelni. Egyes kódexekben az is ott van, hogy „a kezükkel”. Ez is szembenáll egy ószövetségi kijelentéssel. A 91. zsoltárban azt olvassuk, hogy akik Istenben bíznak, azok kígyókat fognak eltaposni. A vallási mítoszok véleményével ellentétben: a kígyó nem született ellensége az embernek. Jól tudjuk, hogy csak akkor bántja az embert, ha véletlenül vagy szándékosan rálép vagy ártani akar neki. Lehet, azt akarja ez a jézusi mondat állítani, hogy amikor az Istenben bízó ember kígyóval találkozik, a kezével fölemelheti és arrébb teheti — amikor a társa, aki nem bízik Istenben, rögtön botot ragadna, hogy agyonverje a kígyót. Nem azért teszi ezt az Istenben bízó, hogy a hatalmát fitogtassa, hanem hogy megvédje a kígyót. Aki így cselekszik, annak számára a környezetvédelem nemcsak ökonómiai számítás, hanem ökológiai érzés következménye.

*

Befejezésül még egy — Jézus ismeretlen mondásai között számontartott — mondatot szeretnék idézni. Azt hiszem, ez a mondás önmagában is elég lenne a jézusi ökológia megalapozásához, ha az eddig idézettek nem is léteznének vagy nem volnának igazak. Nem tudom pontosan, hol jegyezték fel, talán Jeremias gyűjtötte össze „Jézus ismeretelen mondásai” című kis művében ezt a történetet. — Jézus a tanítványaival vándorol, és az út mentén egy döglött róka fekszik. „Micsoda büdösség!” — kiáltanak fel a tanítványai. „Milyen szépek a fogai!” — mondja Jézus...

(Elhangzott az Ökológia és teológia c. konferencián.)

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetett példány 7 Ft-tal olcsóbb!
Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1992-es hat számra egy példánynál 270 Ft.
A csoportos előfizetés sokkal olcsóbb!
Közösségi folyóirat vagyunk, valószínűleg sokan választják **a csoportos előfizetés** (a postaköltség csökkenése ill. a terjesztői kedvezmény miatt **sokkal olcsóbb**) lehetőséget.
2 — 4 példányt már postaköltség felszámítása nélkül küldünk otthonába!
5 vagy több példány előfizetése darabonként
már 20 Ft-tal olcsóbb,
mint az egy példány postaköltséggel!
Az **egy címre** előfizetett példányszámtól függően az 1992 évi előfizetési díj **példányonként**:
1 példányos csomag: 270 Ft
2 — 4 példányos csomag példányonként 234 Ft (előfizetési díj 468 — 936 Ft)
5 példány fölött példányonként 192 Ft (előfizetési díj pl. 5 példánynál 960 Ft)

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1992-re ..... példányban.
Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.** Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

TARTALOM

Tanulmány
Bulányi György:
Restauráció vagy újraevangélizálás? . . . 2-4
Jacques Pohier:
Hegyen prédikálni és k...-kal enni? 5-8
Novella
Bolondokháza 9
Társadalmi kérdések
Kik az anarchisták és mit akarnak? 12
Beszámoló a Pax Romana Kongresszusról . . . 27
Ifjúsági rovat
Kovács László: Összeesküvők 13-16
Gyerekeknek Moha-mese
Cirmos a Balaton körül — ami előnyös 17-18
Családi oldal
Legszórakoztatóbb játékaink 19-20
Elmélkedések
Barcza Barna:
Keresztelő Szent János börtönben . . .10-12
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 21-25
Olvasók fóruma
„Kedves Értem vagy!" 26-27
Kisebbségek
Tempfli József nagyváradi püspök levele
a bukaresti érsekhez 28-29
Ökológia
Heinrich Böll: Beszélgetés a tengerparton . . . 29
Gromon András:
Az ökológia jézusi alapjairól 30-31
Közhelyek
Júliusra: „Nem mutatom magam jobbnak,
mint amilyen vagyok" 6
Augusztusra: „Elvesztettem az illúzióimat" . . 22

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III/4. (14.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt. Bp. V., Szabadság tér 5—6.

Aki 4000 Ft, vagy nagyobb támogatást ad a Család Alapítvány számlájára, annak **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg **az adóalapból levonható!**
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre — Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by the „Érted vagyok" can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of re-publication.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1992-re (postaköltséggel):
belföldre 270 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt), egy címre előfizetett legalább 15 példány esetén 90 Ft.
Itthon előfizetve:
a szomszédos országokba 270 Ft; egyéb külföldre 1200 Ft.
Nyugaton: 29 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.
Romániai előfizetés
(postaköltséggel) 1992-re 120 lej a Marosvásárhelyi Római Katolikus Plébánia címére: Parochia Romanu Catholica, Ilonka Géza, Tirgu Mures, str. P-ta Tranda Firilor Nr.61. Jud.Mures Cod.4300.
A romániai előfizetési díjakat a Család Alapítvány az ottani rászorulók megsegítésére fordítja.

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest

Kazinczy u. 3.

1028

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III. évf. 5. szám
1992. október
39,— Ft

Felfedeztük vagy leigáztuk Amerikát?

Boff a szegényeket választotta

Csontvelő-donorok kerestetnek

Gyökössy Endre elmélkedése

A létező egyház Magyarországon

Moha-mese

Abortusz — a hetedik hónapban

Ökológia

Erwin Kräutler

Az éjszaka még nem múlt el...

Latin-Amerika 500 éve (I. rész)

A Szerző a Xingu prelatura püspöke, székhelye Altamira (Pará államban), és röviddel ezelőttig a Brazil Püspöki Konferencia tagjaként az indigenák pasztorációjának (CIMI) a felelőse volt.

„A feltámadt Krisztus
magában hordozza az új emberiséget,
Isten végső, nagyszerű igenjét
az új emberre.
Bár az emberiség még a régiben él,
de már túljutott a régin,
bár még a halál világában él,
de már túljutott a halálon,
bár még a bűn világában él,
de már túljutott a bűnön.
Az éjszaka még nem múlt el,
de nappalodik már.”
(Dietrich Bonhoefer)

1956. októberében történt. A feldkirchi gimnáziumban tanultam. Egy vasárnap meglátogattam barátomat a viktorsbergi szanatóriumban. Találkoztam ott egy kúrán lévő idős pappal is.

A sajtó és a rádió a magyar forradalomról tudósítottak. Újból páncélosok dübörögtek. A magyaroknak a totális rendszer elleni felkelését brutálisan leverték. A magyar nép szabadságra törekvését a szovjet csapatok erőszakkal elnyomták. Napirenden voltak a tömeges letartóztatások, kirakatperek és bántalmazások. Mindszenty bíboros, aki éles ellenzője volt a borzalmas kommunista politikának, az ellenállás jelképévé lett. Kritikai fellépése és sok szabadságharcos tanúsága megmutatta, hogy lehet ugyan az embereket bilincsekben elhurcolni, megkínozni és megölni, de a világ minden bilincse sem elegendő ahhoz, hogy elfojtsa egy nép szabadságvágyát. Az mindig újra fellángol.

Mint ifjú tanulónak mélyen az emlékezetembe vésődtek a magyarországi események. A kúrán résztvevő betegekkel érdekes beszélgetésre került sor. A történelemben újra és újra visszatérő jelenségekről beszéltünk. „Ami megtörtént, újra meg fog történni, amit megtettek, újra meg fogják tenni: semmi új nincs a nap alatt” — mondta már a Prédikátor az Ószövetségben (1,9). De tényleg: mit is tanultunk a történelemből? A pap elgondolkodva rámnézett, majd ezt mondta: „Kedves Barátom! Amit mi a történelemből tanultunk, az az, hogy semmit sem tanultunk a történelemből!” Ez a szójátékszerű kijelentés már régen hangzott el, de a szavak elgondolkodtattak, és azokat máig sem felejtettem el.

Sokan gondolják úgy, hogy a történelem elmúlt események puszta leírása. De csak igen ritkán közömbös ábrázolása az eseményeknek a történelemírás. A krónikás belátásán múlik, milyen tényeket választ ki, milyen tartalmakat rögzít az utókor számára — és miket hallgat el. A történelemmel folytatott vita megköveteli a történelmi tények elemzését mindig ugyanannak a kérdésnek a fényében: „Miért így történt mindez? Mik voltak az eszmék és okok? Milyen nyilvánvaló és titkos indítékok vezettek évekig tartó háborús veszekedésekhez? Milyen tudatos vagy tudattalan indítékok hajtották az embereket arra, hogy másokat meggyilkoljanak vagy rabszolgává tegyenek? Milyen személyes vagy kollektív vezéreszmét követtek az emberek, amikor kultúrákat romboltak le, tájakat tettek tönkre, termékeny területeket változtattak pusztává és sivataggá? Mik okozzák az egyre mélyülő szakadékot a gazdag és szegény népek között, mely népeket és népcsoportokat sorvaszt el látszólag megváltoztathatatlan fejletlenségben és éhségben?

A kritikai elemzés mindig együttjár azzal, hogy tudatosan a jelenhez viszonyít. Majd közvetlenül ehhez kapcsolódik a jövőre irányuló kérdés. Milyen utat kell járnunk, hogy leépítsük a kizsákmányoló és romboló rendszereket? Hogyan küzdhetünk a halál és elnyomás ellen, hogy az élet a világ minden részén minden ember számára lehetővé váljék? Milyen konkrét lépések szükségesek, hogy az igazságosság és testvériség, a népek, csoportok és egyes

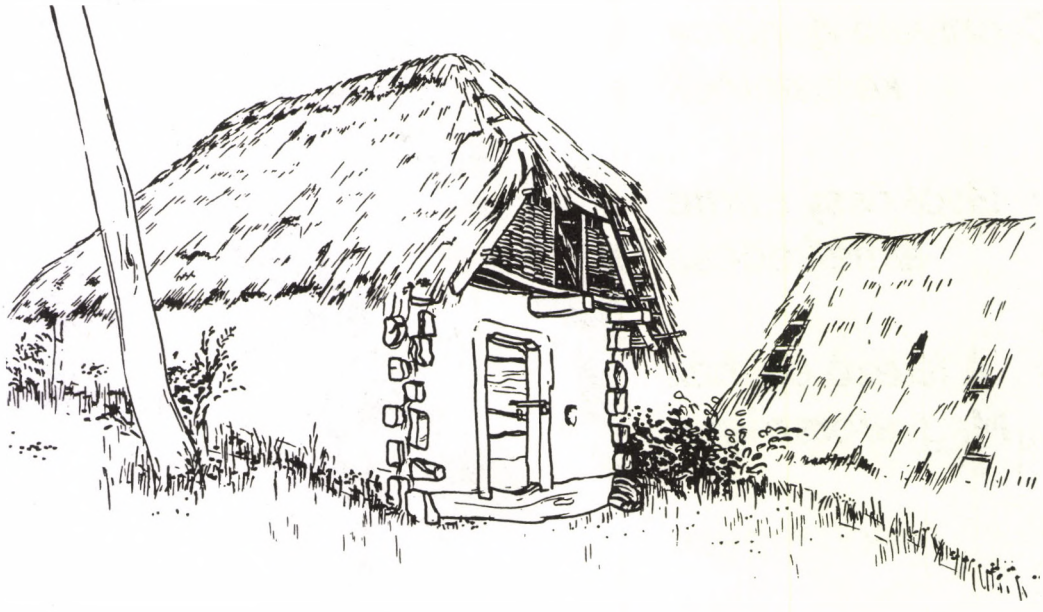

Jelen számunk erdélyi és őrségi grafikái SEYFRIED HEDVIG munkái. Másolataik a szerkesztőség címén megrendelhetők és megvásárolhatók. Az értük befolyó összeg beteg testvérünk gyógykezelését segítené. Kérjük olvasóink támogatását.

emberek közötti béke előfeltételei ne csak üres szavak maradjanak? Hogyan akadályozhatjuk meg, hogy az embert megvető struktúrák az utolsó napig érvényesüljenek?

Előfeltétele a történelemből tanulásnak az a bátorság, mely nevén nevezi a hibákat és helytelen döntéseket, emberek és nemzetek uralkodásvágyából és hatalméhségéből származó népirtó és környezetkárosító kinövéseket, kipellengérezi azok háborús gyalázatait és borzalmait. A keresztények történelmi bűnét és az egyház bűnrészességét végre egyszer minden elkendőzési taktika nélkül be kell vallani. Ez semmiképp sem jelent egyoldalú látásmódot! Éppen az igazságról van szó, ami pont az egyház számára „szent” kellene, hogy legyen. Az igazsággal szembeni bátorság olyan megtérési és újragondolási folyamatot fog bevezetni, melyre mindnyájunknak szüksége van! Ez a folyamat csak akkor lehetséges, ha előbb megvizsgáljuk lelkiismeretünket, majd bevalljuk hibánkat és megbánjuk azt. De a megbánás és bocsánatkérés sem elegendő. Fel kell ismerni a halmozott bűnt, s azt újra jóvá kell tenni. Más utat kell járnunk, más irányt kell vennünk, mely valóban „új világot” szül, melyben felvirágzik az igazságos rend az emberek közötti, társadalmi és nemzeti, nemzetközi síkon.

Ki írta meg Latin–Amerika történelmét?

A konquista történetét, ahogy az a latinamerikai iskolai tankönyvekben is olvasható, a hóditók írták meg, nem a meghódítottak, a kizsákmányolók, nem a kizsákmányoltak, a hatalmasok és gazdagok, nem a szegények és más kultúrájúak.

Kolumbusz Kristóf nyitja meg az újkor kapuját Európa számára. Az őslakosok számára azonban a „felfedeztetés” a vég kezdete, az alkony elindulása. Kolumbusz Isten küldöttjének érzi magát, aki elterjeszti „legszentebb hitünket” az „Újvilágban”. XIII. Leó pápa 1892-ben a „tiszteletremléltó” Kolumbusz, az evangélium hirdetőinek útkészitője négyszázadik évfordulója alkalmából úgy szól róla, hogy „általa az ott sötétségben sínylődő számtalan népek között az igaz Isten ismerete elterjedhetett, és azokat Krisztus számára meg tudták nyerni”. Valóban annyi sötétség és halálos árnyék volt található az inkák napvallásában, az aztékok és mayák kultúráiban?

Kolumbusz megcsókolja az „újvilág” földjét. Haláláig úgy sejti, hogy Nyugat-Indiába jutott, miután legyőzte a „mare tenebrosum”-ot, a sötét, félelmet keltő tengert. Aranyat, drágaköveket, fűszereket kell szerezni Európa számára, éspedig gyorsabb úton, mint az Afrika körülhajózásával lehetséges. Egész mellékesen egy új kontinens felfedezésére kerül sor, és annak őslakosait — noha egymástól nagyon különböző népekről van szó — együttesen és külön-külön mind a mai napig „indió”-knak nevezik.

A Megfeszítettet ábrázoló lobogót 1492. október 12-én tűzik ki. Ez az október 12. péntekre esik. A kora reggel Latin-Amerika évszázadok óta tartó nagypénteke kénak órája. Guanahani szigetén, ahol az európaiak először lépnek szárazföldre, csak 25 évig tart, míg az összes bennszülöttet kiirtják. Ez aszonban még csak kezdete az indián nagypénteknek. Kolumbusz maga egy, a spanyol udvarhoz küldött jelentésében az indiókat barátságos, szívélyes és békeszerető embereknek írja le. „Olyan alkalmazkodók és békések ezek az emberek, hogy Felségeiteknek esküszöm, a világon sehol nincsen jobb nép.” Még meg is erősíti: „Úgy szeretik felebarátjukat, mint önmagukat.”

Néhány nappal ezután, 1492. október 27-én lépnek az európaiak a mai Kuba szigetére. Bartolomé de Las Casas így tudósít néhány évtizeddel később: „Kuba szigete, melynek hossza a Valladolid-Róma távolsággal egyenlő, ma teljesen néptelen.”. Ugyanezen évben december 6-án érkeznek Haitira. A Szenteste alkalmával itt alapítják meg az első támaszpontot: „La Navidad” — Karácsony, persze kórus és angyalok nélkül, melyek hirdetnék, hogy „Dicsőség a magasságban Istennek és a földön békesség az embernek az Ő kegyelméből” (Lk 2,14). Kolumbusz útra kel hazafelé Spanyolországba, és „La Navidad”-on katonákat hagy vissza azzal a feladattal, hogy aranyat bányásszanak és fűszereket gyűjtsenek. Ezek a katonák — akik valójában banditák voltak — a Kolumbusz által leírt indián barátságosságot és segítőkészséget rablással, rabszolgává tevéssel és megerőszakolással viszonozzák. Az indiók végül is védekezésre kényszerülnek és megverik a bűnözőket. „La Navidad” a lángok áldozata lesz. De Haiti felbosszantott őslakóinak az ellenállás sokba fog kerülni. 1496-ban jön a visszavágás: indiók ezrei fizetik meg életükkel az igencsak jogos önvédelem árát. Haiti lakossága 1492-ben kb. egy millió volt. Szűk 30 év alatt az őslakók száma 16 000-re zsugorodott.

Tzvetan Todorov, a párizsi „Centre National de la Recherche Scientifique” munkatársa szerint 1500-ban a Föld lakossága 400 millió volt. Ebből 80 millió élt ezen a kontinensen a „Rio Grande”-től délre, a mai Latin-Amerikában és a Karibi szigetvilágban. Ez a népesség 1570-re tíz, legjobb esetben 12 millióra csökkent. Ugyanebben az időben Portugáliának kb. egy millió, Spanyolországnak és Angliának valamivel több, mint három millió lakosa volt. Megzavarodva állunk az emberiség történelmének legnagyobb holokausztja előtt. Ehhez jönnek még a néger rabszolgák milliói, akikre Afrikában úgy vadásztak, mint a nyulakra, majd Latin-Amerikába és a Karibi szigetekre hurcolták őket. Közülük számtalan már a szállító hajókon életét vesztette. Ezerszámra váltak a kényszermunka áldozataivá. Borzalmas hódító háborúk, melyek során az indián tömegmészárlások napirenden voltak, folyamatos bántalmazások és éhezés, a családi kapcsolatok szétrombolása, a nehéz munka, amit nőkkel és gyermekekkel végeztettek, valamint a behurcolt betegségek voltak az okai a népirtásnak Latin-Amerika szenvedéstörténetében.

Az aztékok és inkák nagypéntek

Valamivel több, mint 25 millió azték él Mexikóban, mikor 1519-ben a hódító Hernán Cortéz odaérkezik. Fővárosa, Tenochtitlan lakosainak száma hasonló, mint Párizsé ebben a korszakban. Akkoriban egyetlen európai fővárosnak sem volt több lakosa. Tenochtitlan egyfajta „Velence” volt egy sóstóban, 2600 méterre a tenger szintje fölött. A 60 méter magas lépcsős templom számtalan művészi díszítményével, a császári palota és az óriási piactér ragyogásukkal elvakítják Hernán Cortézt, aki a sok szépségtől elragadtatva így kiált fel: „Ez bizony a legszebb a világon!”

Ahogy „Krisztus és királyunk hatalmának szolgái és terjesztői” — amint Cortéz magát és gyilkoló, raboló, asszonygyalázó katonáit nevezi — behatolnak Tenochtitlanba, egycsapásra 40 000 aztékot mészárolnak le. Cortéz maga jelenti Spanyolország katolikus királyának minden bizonnyal felül nem múlható szadizmussal: „Az asszonyok és gyermekek bömbölése, sírása, kiáltozása és jajgatása egy kőszívet is meglágyított volna...” Szerteszét annyi halott feküdt, „hogy a lábunkat nem tudtuk letenni a földre”. És ezt a mészárlást Cortéz „a jóság mindenható Istenének nevében” végrehajtott intézkedésnek nevezi. Mert „amikor bálványimádók ellen harcolunk, akik Krisztus ellenségei, Krisztus ügyéért harcolunk”.

A régi Mexikó Új-Spanyolország lesz. Egy népet és annak ragyogó kultúráját letörlik a föld színéről. A 25 millió aztékból, akiket Hernán Cortéz 1515-ben Mexikóban talált, az első négy évben több mint nyolc millió hal meg harci cselekmények és a behurcolt betegségek áldozataként. 1600-ra már csak egymillió túlélő marad.

Nagypéntek, Jézus első szava a kereszten: „Jézus pedig így könyörgött: Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekszenek” (Lk 23,34).

Uram, Jézus! Jól tudták, mit tettek! Gazdaggá akartak lenni, meg akartak hódítani és kizsákmányolni egy egész kontinenst. A földi kincsek és a természet gazdagsága iránti határtalan mohóságra vallásos mezt borítottak. Szentségtörő módon visszaéltek megbízásoddal, hogy Isten Országát a Föld végső határáig elvigyék! Uram, Jézus! Nem a Te Istenedről és Atyádról volt szó, hanem aranyról és hatalomról! És a Te indiánarcú testvéreidet megerőszakolták, rabszolgává tették és meggyilkolták!

Egy földrész nagypénteke. Az Úr Jézus a jobb latornak a paradicsomot igérte: „Még ma velem leszel a paradicsomban!” (Lk 23,43)

Uram, Jézus, az indiánokat mindig vadaknak, barbároknak, hitetleneknek, alacsonyrendű embereknek, gonosztevőknek, latroknak nevezték és keresztre feszítették, közvetlenül melletted! Téged azért feszítettek meg, mert „fellázítottad” a népet (Lk 23,2), a szegények pártjára álltál, és ezzel a hatalmasokat és gazdagokat, a főpapokat és farizeusokat felbosszantottad. Az indiókat azért feszítették és feszítik még most is keresztre, mert a kapitalista fogyasztói társadalomban gonosztevőknek tekintik őket. Semmit sem termelnek, és ezért a haladás akadályozói. Tehát keresztre velük! És Te a jobb latorban a paradicsomot igéred nekik! De Uram, Jézus, az indióknak először el kell vérezniök a kereszten, hogy a paradicsomba jussanak? Csak az elvérzés, a halál után van élet a számukra? Nem engedhetsz egy kis paradicsomot itt a Földön?

Az inka birodalom soknépi állam volt, mely mintegy 500 különböző népcsoportot egyesített. Történelmi feljegyzések szerint a föld legjobban szervezett állama volt. Az öntözőrendszerek és mezőgazdasági terraszok romjai, a hatalmas erődök és paloták maradványai az inkák kultúrájának és tehetségének tanúi. A birodalom területe 900 000 km^2 volt, és a mai Ecuadortól Perun át Boliviára valamint Chile és Argentina egyes részeire terjedt ki. Itt már létezett valami postarendszerféle, és regionális válságok idején a legtávolabbi falvakba is eljuttatták az élelmiszert. Az úthálózat 6000 km-t tett ki.

Az analfabéta Francisco Pizarro, aki Spanyolországban csak a disznópásztorságig vitte, elhatározza, hogy az inkák birodalmát Spanyolország számára meghódítja. 1552. november 15-én eléri Cajanarca-t. Ismét péntek van, mely most az inkák nagypéntekévé lesz! Páter Vicente és Velverde kíséretében Pizarro összetalálkozik a fegyvertelen inka-királlyal, Atahualpával. A szerzetes egyik kezében a feszülettel, másikban a Bibliával megparancsolja Atahualpának, hogy imádja a keresztet. Az inka-király számára természetesen ismeretlen a kereszt és a Biblia, semmit sem tud kezdeni velük. De mégis fogja a szent Könyvet és a füléhez tartja, gondolván, hogy meghallja a távoli isten hangját. Semmit sem hall azonban, és a könyvet a földre ejti. Ez a spanyolok szemében tiszta istenkáromlás, a páter magánkívül lesz, és hisztérikusan kiáltja: „Le a hitetlenekkel!” 12 000 inka leli halálát.

Atahualpát foglyul ejtik, és egy kirakatperben máglyahalálra ítélik. Ebben a szakmában közben az európaiak gazdag tapasztalatokra tettek szert, mert Spanyolország katolikus királyai néhány évtizeddel korábban elhatározták az inkvizíció felújítását. Azzal az ürüggyel, hogy a kereszténységet megvédik ellenségeitől, a politikai ellenfeleket eretnekként megégetik. Hogy elkerülje a tűzhalált, Atahualpa megtagadja hitét a napistenben és megkeresztelkedik. Megtérésének fizetségeként nem kerül máglyára, hanem cölöphöz kötve „csak” megfojtják. 1533-ban esik el Cuzco, a „világ köldöke”, az inkák fővárosa. Lángok martaléka lesz. A templomokat és házakat a földdel teszik egyenlővé, a műkincseket elrabolják, a templomi szűzeket megerőszakolják. Az életben maradt inkákat rabszolgává teszik. Az aranysóvár katalóniai disznópásztor lerombolja az inkák birodalmát, és úgy gondolja, ezzel jó szolgálatot tett Istennek!

„A hatodik óra körül járt, amikor sötétség lett az egész földön. Ez a kilencedik óráig tartott. A nap elsötétült (...). Jézus hangosan felkiáltott: Atyám, a Te kezedbe teszem le lelkemet. E szavak után meghalt” (Lk 23,44–46).

Nagypénteken a passio olvasásakor ezen a helyen a következő áll: „Itt mindenki letérdel és Krisztus megváltó halálára emlékezik.” Jézus Krisztus jelen van minden megfeszített indiánban és minden megvetett és szétvert kultúrában. Az őslakosság kilencven százaléka esett áldozatul a konquistának. Latin-Amerika számára 1492. október 12-én a szenvedés és a vér nagypénteke kezdődött el. Ez a vér mind a mai napig patakokban folyik anélkül, hogy látszanék a Húsvétvasárnap.

Pilátus ezt mondta: „Ártatlan vagyok”

Bizonyos egyházi körökben és dokumentumokban Amerika úgynevezett felfedezésével és evangelizálásával kapcsolatban ma megkísérlik, hogy elmossák a múlt hibáit, és a szinte mágikus „korszellem” szóval mentsék azokat. Sokan azt állítják, hogy emberek és népek óriási kiirtása, kultúrák és a környezet visszavonhatatlan lerombolása csak a Las Casas által a világba ültetett „legenda negra” (fekete legenda) frivol kinövései. Kálvinista hollandok állítólag érvként használták ezt a „legenda negra”-t, hogy bizalmatlanságot szítsanak Spanyolország katolikus királyai, Ferdinánd és Izabella iránt. Olyan ez, mintha az ember szitával akarná eltakarni a napot. Az ilyen magatartás soha nem vezet megtéréshez.

Amikor például a Santo Domingóban tartott IV. Latin-amerikai Püspöki Konferencia munkadokumentuma a spanyol zsarnokok „nyugat-indiai” rombolásáról és brutalitásáról Bartolomé de Las Casas által készített leírásnak „jóindulatot” tulajdonít ugyan, de „részrehajlást” vet a szemére, ez a sok egyéb kortársi tanúsággal és okirattal szemben vagy cinizmus, vagy álszentség. Mindenesetre nem az a bátorság az igazság iránt, amit kereszténytektől el lehetne várni. Pál ezt írja a rómaiaknak: „a gonoszság megkötözi az igazságot” (Róm 1,18). Az igazságra újból bilincseket raknak. A legnagyobb népirtás és környezetrombolás világbotrányát, melyben sajnos az egyház is bűnrészessé vált, bagatellizálják és elkendőzik.

Ám valójában soha nem létezett az, amit szépítve „különböző kultúrák találkozásának” neveznek, és aminek pompás és triumfalista megünneplésére készülnek. Éppoly kevéssé lehet beszélni „felfedezésről”. Ami történt, az valójában durva megszállás és meghódítás volt. Ezeket a tényeket az egyházi dokumentumok nem hamisíthatják meg azzal, hogy a „korszellemre” utalnak, és a kegyetlen megsemmisítő háborúkat „történelmi változásokká” fésülik, melyekért végül is senki sem tehető felelőssé.

Nem két világ kultúrájának békés találkozása volt ez, nem barátságos egymáshoz menetel a kölcsönös tisztelet és beleérzőképesség jegyében. Nem volt párbeszéd. Valójában a népek kultúrális azonossága elleni azonnali és félreérthetetlen hadüzenetről volt szó, borzalmas rátörésről és megsemmisítő támadásról. Kezdettől fogva a népek leigázásáról volt szó, és arról, hogy felőröljék kultúrális másságukat.

És az egyház — meggyőződve eljárásának helyességéről — részt vett ebben az egyenlőtlen, tragikus harcban, és vallási okokból igazolta azt. A missziós munka kevés kivételtől eltekintve nem evangelizálás volt. Ezen nem segít a rancok eltüntetésére törekvő mai értelmező kendőzés, mely ráncokat a bűnrészesség és elnézés vájt az arcára. A mégoly gondos kozmetika sem képes a prófétai bátorság hiányának kasirozására, arra, hogy harcoljon a gyilkos és romboló gyarmatredszer ellen. A „korszellem”, az akkori misszionáriusok vak és kritikátlan engedelmessége és beállítottsága az áldozatra — talán értékelhetők enyhítő tényezőkként. Sosem elegendőek azonban ahhoz, hogy felmentsék az egyházat a cinkosság, a szolgalelkűség, a hatalom igénylése és diplomáciával díszített elnézése alól. Még a „szubjektíve” hősies élet sem jelenti mindig az evangéliumi testvériség, valamint a szegények és más kultúrájúak iránti szolidaritás kifejezését.

Üldözött próféták

A domonkos rend nagy prófétai alakjai, mint Bartolomé de Las Casas, Antonio de Montesinos, Pedro de Cordoba és néhányan mások, akik tudatosan az elnyomott őslakók oldalára álltak és a konquista történetében jószerével az egyház egyetlen dicsőséges lapját képezik, nos, ezek sem fedhetik el, hogy a „hivatalos” egyház keserves kudarcot vallott.

Az emberi jogok ezen védelmezőit mindig kívülállóknak tekintették. Nem lehet csak úgy, minden további nélkül hivatkozni rájuk, mint „az egyház szabadságért és igazságért vívott folyamatos harcának” tanúira, amint ezt tetszelgő és felfuvalkodott módon gyakran megteszik. Egyszerűen nem igaz, hogy az egyház mint intézmény mindig „a jog és igazságosság” érdekében

lépett fel! Az évszázadok folyamán diplomáciai okokból túlságosan gyakran hallgatott. A konquista korának prófétái bizonyosan borsó voltak a nyugati és egyházi cipőben. „De a borsót nem szabad összetéveszteni a cipővel...” (Pulop Suess).

A harcias domonkosoknak életük során saját soraikon belül hatalmas és elkeseredett ellenségeik voltak. A „hivatalos” egyház számára ezek a hangok nem voltak éppen kellemesek. Gondoljunk csak rendfőnökükre, Sevilla későbbi bíboros érsekére, Alonso Garcia de Loaysa-ra, aki tudatosan és aggályok nélkül fordult testvérei ellen. Antonio Montesinost hallgatási paranccsal rendszabályozták meg. (Itt idézhetnők a Prédikátor szavát: „Nincs új a nap alatt”!) Vagy gondoljunk csak a teológus Juan Ginés de Sepulvedára. Soha nem volt a „Nyugat-Indiákon”. Az őslakosok és misszionáriusok problémái idegenek voltak számára. Mégis egész életében Las Casas ellen harcolt, és nem restellte, hogy védelmezze a kínzást mint térítő eszközt az indiánok ellen: „A kínzásoknak köszönhetően, melyet hitoktatással kapcsoltak össze, elnyerték a keresztény vallást!”

Sok misszionáriust, aki fellépett az indiánok mellett, üldöztek és eretneknek bélyegeztek. Néhányukat az inkvizíció nyomozókutyái hajszoltak, akik mindenütt körülszimatoltak, de soha nem vizsgálták saját lelkiismeretüket, mindig csak a másét. A tévtanok képviselőit kellett lelepleznök és a katolikus királyok ellen áskálódókat kellett felkutatniok. Néhányukat bezárták, vagy elüldözték az országból.

Bármilyen dícséretes volt is néhány misszionárius kritikai beállítottsága, az sajnos nem sikerült nekik, hogy a borzalmas történelem lapját ellapozzák. Bartolomé de Las Casas harca az „encomienda” „önkényuralmi pestise” ellen, az indiánok munkaerejének romboló kizsákmányolása ellen soha nem feledtetheti velünk, hogy a számtalan katedrálist és palotát a gyarmati Amerika minden gazdagságával az indiánok nem önként és ujjongva építették fel, hanem egy gyarmatosító vagy egy szerzetes állandó felügyelete alatt. Az „encomienda” azonnal meg nem szűnő hűbériséggé és rabszolgasággá fajult. És így egyes lelkészek az indiánok és négerek rabszolgaságát nemcsak eltűrték, hanem még hasznot is húztak belőle. Braziliában például szinte minden szerzetesrend rabszolgatartó volt 1888-ig, a rabszolgaság hivatalos megszüntetéséig. Még a mercedáriusok, a rabszolgák kiváltására alapított rend sem volt kivétel ez alól.

És Róma tévedhetetlenül és „hidegen, mint a márciusi hó” járja az evangélium és a próféták útja helyett a „diplomácia” útját. Bár 1537 júniusában III. Pál pápa aláírja a „Sublimis Deus” bullát az emberi jogokról és megtiltja a rabszolgaságot, de egy évvel később ugyanez a pápa meghajlik a spanyol korona előtt és visszavonja a bullát.

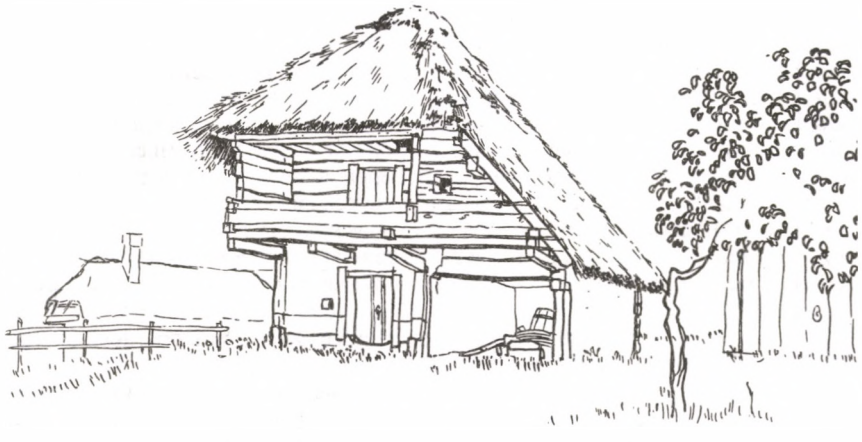

Evangelizálás volt ez egyáltalán?

A katekézis is a gyarmati rendszer sodrásában halad. Az európai kultúrtérben kifejlődött egyházmodellt simán és egyszerűen lemásolják és átviszik az „Újvilágra”. Az egyház egyszerűen a „földi Isten Országának” értelmezi önmagát. A pápa és a király Isten képviselői minden ember és nép számára. Ezért a földön minden ember alá „kell”, hogy vesse magát az egyháznak és az általa terjesztett világrendnek, az „orbis christianus”-nak: a „compelle intrare”, a „kényszerítsd őket (ti. a meghívottakat) bejönni” (Lk 14,23) mondatot az ellenállókkal szembeni erőszakra történő felhívásként félreértelmezik. Minden felkelés a missziós tevékenység ellen alkalom a hadüzenetre és az „igazságos háború” megindítására. A másképpen gondolkodóval szemben nincs helye türelemnek. „Extra ecclesiam nulla salus” („az egyházon kívül nincs üdvösség”) — ez válik a missziós gondolkodás és tevékenység kötelező parancsává.

Magától értetődő, hogy ezen az alapon nem lehet párbeszéd a kultúrák között. A katekézisnek csak egyetlen célt kell szolgálnia: elültetni és elterjeszteni a kereszténységet. Még a spanyol és portugál öltözet is, melyben a kereszténység kínálja magát, „isteni kinyilatkoztatásnak” minősült. Akkor hát mit lehet még tanulni más kultúráktól? Milyen pozitívum létezik még, amit tisztelni vagy akár átvenni lehetne? Az egyháznak csak „adnia” kell és nem „befogadnia” — így vélekedtek.

A misszionáriusok alapvetően abból a meggyőződésből indultak ki, hogy az indiánok vallásai bálványimádás és ördögkultusz. A misszionáriusok közötti viták oka a missziós módszer volt: valóban erőszakkal kell rákényszeríteni a kereszténységet az indiánokra, vagy „szelíd módon” kell megtéríteni (Las Casas) őket? De mindkét módszernek egy volt a célja: „Lelkeket megnyerni az Isten és alattvalókat a király számára”, más szavakkal: a „másik” „megtérése” és betagolódása a spanyol vagy portugál királyságba.

Az egyház etnocentrikus volt, tökéletesnek állította magát és öntudatos volt. Azt képzelte magáról, hogy egyszer s mindenkorra haszonbérbe vette az Istent, és ő a kultúra egyetlen hordozója, valamint Isten kegyelmével is ő rendelkezik. Csak egyetlen értékes kultúra létezik, a nyugati. Az egyháznak senkire sem kell hallgatnia, mert régóta mindent tud, és ezért másként gondolkodókat és érzőket varázssugárral sújthat „Isten nevében” — (de milyen isten nevében? Egészen biztos, hogy nem Urunknak, Jézus Krisztusnak Istene és Atyja nevében!) — és elégettetheti őket a máglyán.

A 16. század első katekizmusaira vetett pillantás azonnal megmutat egy állandót, mely vörös fonalként húzódik végig rajtuk: a szatanizálást, mely az indián vallásokat az ördögtől valónak tekinti. Minden, amit az aztékok hittek és tanítottak, az „hazugság, hiábavalóság, képzelgés; nincs abban semmi igazság”. A régi Mexikóban a bölcsek ellen így szitkozódtak a misszionáriusok: „Tudnotok kellene és mindig a szemetek előtt kellene tartanotok, hogy az istenek közül, akiket imádtok, egyik sem isten és egyik sem életadó. Mindegyik pokolbavaló ördög.” Igen, és még tovább is mentek, az egész európai megszállás barbarizmusát az indiánok bálványimádásáért való büntetésnek nevezték. És mindjárt jött egy további „fenyegetéshír”: „Ha nem vagytok hajlandók meghallgatni az isteni igéket..., az Isten, aki már megkezdte büntetésteket vétkeitekért, mindnyájatokat teljesen ki fog irtani!”

Vallásos érzéseik elátkozása láthatóan nem volt elegendő ahhoz, hogy az indián népeket a „keresztény” vallásra térítse. Tehát további stratégiára volt szükség: az embereket egyfajta lelki terrorral nyomás alá kellett helyezni. Az első katekizmus, amit Santo Domingóban dolgoztak ki, azzal kezdődik, hogy kinyilatkoztat „egy nagy titkot, amelyet nem ismertek, és amelyről még nem hallottatok”, mégpedig: Isten teremtette a mennyet és a poklot. A menny-

ben vannak mindazok, akik a keresztény hitre tértek és annak megfelelően éltek. A pokolban vannak „összes halottaitok, elődeitek: apák, anyák, nagyszülők, rokonok, mindazok, akik itt éltek valaha, és ti is oda fogtok jutni, ha nem lesztek Isten barátai, nem keresztelkedtek meg, nem fogadjátok el a keresztény hitet, mert a nemkeresztények mind Isten ellenségei!" Braziliában a jezsuiták tanúsították: „Tapasztalatból tudjuk, hogy az indiók megtérítése szeretetből nagyon nehéz. Mivel azonban eléggé szolgalelkű népről van szó, félelemből mindenre készek."

A halál és az utolsó ítélet voltak az elsőrendű prédikációs témák. A hitoktatásokat természetesen a pokolbeli kínok dantei leírásával és a mennyei örömök idilli ábrázolásával festették alá. Egyes indióknak az lehetett a benyomása, hogy a misszionáriusok élet és halál urai. Így ír egy jezsuita misszionárius: „Néhányan odajöttek hozzánk, és kérték, gyógyítsuk meg őket, könyörögtek, hagyjuk meg életüket. Féltek tőlünk, mert azt hitték, hogy mi dönthetünk életük és haláluk felett."

Ugyan miféle evangélium az, mely egy nép szeretett elődeit külön-külön és együttvéve egy csapásra a pokolba átkozza, és mindazt, ami egy nép számára talán évezredek óta szent és tiszteletreméltó, az ördög művének állítja? Miféle „boldogító" hír az, mely lelki terrorra épít, és mást sem hirdet, mint félelmet a haláltól, ítéletet és poklot? Teológiai szempontból az evangelizálás az egyház Latin-Amerikában történt megalapítása alkalmából rendkívül kérdéses volt. Az ember alig érez valamit a keresztény hit bibliai ihletettségéből: az Isten emberré lesz, szereti az embereket, és kegyelemmel és könyörületességgel látogatja meg népét. Nem: Istent a görög filozófusok sémája szerint ábrázolták: „mint legfelsőbb lényt", összes tulajdonságaival együtt, melyeket a teodicea felsorol, a „végtelenségtől" kezdve a „mindentudásig".

Hol maradt Ábrahám, Izsák és Jákob Bibliában kinyilatkoztatott Istene? Az az Isten, aki így szól: „Láttam, hogyan bántalmazzák népemet Egyiptomban. Hallottam, hogyan kiált segítségért elnyomói ellen. Tudom, mit kell elviselnie, és lejöttem, hogy megszabadítsam őt az egyiptomiaktól" (Kiv 3,7–8).

Hol maradt az Isten, akire a Babilonba száműzöttek vágyakozva néznek fel: „Babilon vizei mellett ültünk, és sírtunk, mikor Rád gondoltunk..." (Zsolt 137/136/,1)?

Hol maradt a gyengéd, a szegények és kitaszítottak iránt könyörületes Isten, akit a próféták hirdettek? „Megfeledkezik-e csecsemőjéről az anya, nem könyörül-e méhe gyermekén? Ha el is feledkeznék róla, én nem felejtelek el. — Lásd, a tenyerembe vésztelek bele" (Iz 49,15).

Hol maradt Urunk, Jézus Krisztus Istene és Atyja? „Ne félj, kicsiny nyáj, mert úgy látta jónak Atyátok, hogy nektek adja az országot" (Lk 12,32).

Hol maradt Jézus, Isten emberré lett Fia, aki így kiáltott: „Szánom ezeket az embereket" (Mt 15,32 és Mk 8,2)?

Hol maradt a názáreti Jézus, aki szereti a szegényeket és „boldognak" mondja őket, megvetett asszonyokat vesz magához, leprásokat gyógyít, bénákat segít lábra, vakoknak adja vissza szemük világát, süketek fülét nyitja meg, az éhező népet megeteti, sőt halottakat támaszt fel?

Hol maradt az a Jézus, aki követésre szólít fel és hív meg, aki rabszolgává teszi magát és lábakat mos? „Ti Mesternek és Úrnak szólítotok engem, és jól teszitek, mert az vagyok. Ha tehát én, az Úr és Mester megmostam a lábatokat, nektek is mosnotok kell egymás lábát. Példát adtam nektek, hogy amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek!" (Jn 13,13–15).

Ahelyett, hogy a Jézus által kinyilatkoztatott szerető és könyörületes Istent hirdették volna, kifejezetten kazuisztikus stílusban a parancsok és bűnök moráljára tették a hangsúlyt, minden aggály és az indián kultúrák etikájába történő minden beleérzőképesség nélkül. Igen, a már létező és legapróbb részletekig menően kiokoskodott bűnkatalógust még egészen speciális indió-bűnökkel gazdagították.

Evangelizálás volt ez egyáltalán? Korrektebb volna ezt mondani: ez a spanyol vagy portugál egyház- és hitmodell átültetése volt anélkül, hogy a beültetett szervek tűrőképességének vizsgálata megtörtént volna. „Compelle intrare" — „kényszerítsd őket belépni", akkor is, ha ebbe belepusztulnak! Inkább egy halott és megkeresztelt maya, mint egy élő, aki nem tagadta meg hitét és kultúráját!

„Meddig vonakodol, Uram, hogy bosszút állj vérünkért?"

E számtalan, kereszten elvérzett nép utódaival ma rosszabbul bánnak, mint ahogy a zsidókkal bántak a fáraók Egyiptomban, vagy a babiloniaiak a babiloni száműzetésben, vagy ahogyan Róma keresztényeivel bántak Diocletianus és Nero idejében. De az utolsó ítéletig legalább az a joga nem vitatható el ettől a néptől, hogy felkiáltson és harcoljon az igazságtalanság minden formája ellen.

A régi gyarmati hatalmak 1992-t alkalmasnak tekintik arra, hogy 1492. október 12-nek ötszázéves fordulóját nagyszabású ünnepségekkel tegyék emlékezetessé. A halottak azonban felkelnek jeltelen sírjaikból, a túlélők pedig a favelas mocskából, krónikus nyomoruk és nélkülözésük mélységeiből. A halott és még élő áldozatok ma felkiáltanak, míg az akkori és mai megszállók a „két világ találkozása ünnepének" megülésére készülnek.

Az elnyomottak soha nem hallgattak ugyan, és mindig is kipellengérezték a gyarmatosítás igazságtalanságait. Kikeltek a rájuk kényszerített kereszténység ellen is, melynek semmi köze nem volt Urunk „öröm"-híréhez, hanem a vallás segítségével igazolta a gyarmatosító hatalmak érdekeit és hatalomvágyát. „Jaj, idejöttek, és elhervasztották virágainkat, hogy az ő virágaik nyíljanak..." — írja költőien egy maya a konquista korából, és hozzáteszi: „Szomorúság vesz körül mindnyájunkat! Terjed a kereszténység. (...) Mit hozott nekünk? Csak nyomort és rabszolgaságot!"

Az indiánok tiltakoznak az egyház szándéka ellen, hogy megünnepeljék az evangelizálás ötszázéves fordulóját: „Évszázadokat szenvedtünk, és a kioltás folyamata azóta sem szakadt meg. (...) Amerika úgynevezett felfedezését az indiánok szenvedéssel és fájdalmakkal fizették meg" — mondta Orlando Baré indián képviselő a pápának 1991. október 17-én Pueblában. Az indián szónok T-shirtjén rikító színekkel ott díszelgett az elmúlt két év sötét egyenlege: „1500 halott yanomani".

Meg kell érteni, hogy az indián képviselők csalódottan horgasztották le fejüket, amikor II. János Pál az indiánokhoz intézett beszédében „a misszionálás nagyszerű korszakáról" kezdett beszélni, és ezt „Brazília evangelizálásának ideológiai megrágalmazásával (...)" szemben megvédte.

Kár, hogy a pápa nem használta fel az indiánokkal történt találkozását arra, hogy megkövesse őket a népirtásban való bűnrészességéért. II. János Pál lelkipásztori útjain a római kúria által jól kidolgozott beszédeket recitál, melyeket a mindenkori alkalmaknak megfelelően készítenek elő. Így egyes misszionáriusok, akik az életüket kockáztatják, mert szolidáris módon az indiánok között működnek és jogaikat védik, az indiánok gondjaival-bajaival kapcsolatos tapasztalataikat megírhatták volna a pápa számára a kéziratban. „De a római kúria, mely a pápa mellett áll, nem hallgat ránk!"

1992-nek nem jubileumi évnek, hanem a meggondolás évének kellene lennie. A nosztalgikus kötődés a Kolumbusz előtti időhöz szintén nem tartalmaz semmi perspektívát a mai Latin-Amerika számára. Lehetetlenség a történelem kerekét visszafordítani. A rémítően borzalmas eseményeket nem lehet meg nem történtté tenni vagy eltörölni. De a kihívás mindnyájunk számára ez marad: „mit tanulunk ebből a történelemből", melyet Las Casas „minden dolgok tanítómesterének" nevez?

Európa számára Amerika az „Újvilág" volt. Ez okból Latin-Amerika történelemírása az 1492-es évvel kezdődik, amikor az európaiak az „Óvilág" számára addig ismeretlen földrészen megvetették lábukat. Valójában az „Újvilág" már 40 000 év óta lakott volt.

Velünk szemben most az a követelmény, hogy valóban vessük be magunkat egy „Új világért", a Föld javainak igazságos elosztását biztosító új világrendért, de az evangelizálás új útjaiért is, melyek félretesznek minden gyarmatosító viselkedést.

(Folytatása következik)

Fordította: H.K.

(**Forrás:** Orientierung, 1992.03.31.)

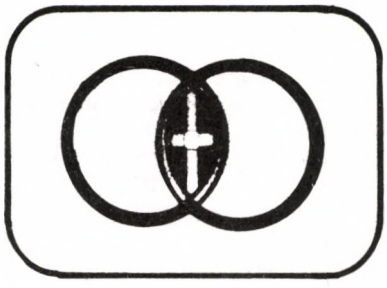

Leonardo Boff

Társaimnak a remény útján

Alább közöljük annak a négyoldalas levélnek a teljes szövegét, amelyet Leonardo Boff felszabadítási teológus adott közre, aki elhagyja a papságot és a Ferences Rendet. Ez a levél első, rövid sajtónyilatkozatát követi.

Vannak pillanatok az ember életében, amikor váltania kell, hogy hű maradhasson magához. Én most váltok. Nem csatát, de lövészárkot, ahonnét harcolni fogok. Elhagyom a papi szolgálatot, de nem hagyom el az Egyházat. Elhagyom a Ferences Rendet, de nem teszem félre Assisi Szent Ferenc szerető, testvéri álmát. Teológus maradok és mindig is az leszek katolikus és ökumenikus értelemben, küzdve a szegényekért, nyomoruk ellen és felszabadításuk érdekében.

Azoknak, akik társaim ezen az úton, szeretném körvonalazni az okokat, amelyek erre az elhatározásra vittek.

Hadd kezdjem ezzel: elhagyom a Ferences Rendet, hogy fenntartsam szabadságomat, és folytassam a munkát, amelyben komolyan akadályoztak. Ez a munka adott értelmet annak a küzdelemnek, amelyet az elmúlt 25 évben magamra vállaltam. Hűtlenné válni ahhoz, ami életünknek értelmet ad, annyi mint elveszíteni emberi méltóságunkat és lerombolni azonosságunkat. Én ezt nem fogom megtenni, és nem is hiszem, hogy Isten ezt kívánná tőlem.

José Marti, a neves múlt századi kubai gondolkodó szavai jutnak az eszembe. „Lehetetlen, hogy Isten gondolatokat ültessen valakinek a fejébe, és egy püspök, aki nem Isten, megtiltsa e gondolatok kimondását.”

Vessünk egy pillantást az útra, amelyet bejártam eddig. A 70-es évektől kezdve próbálom más keresztényekkel együtt összekötni az Evangéliumot a társadalmi igazságtalanságokkal, és az elnyomottak sírását az élet Istenével. Ebből született a felszabadítási teológia, az első általános jelentőségű latin-amerikai teológia. Ezen keresztül próbáltuk újra fölfedezni a keresztény hit fölszabadító erejét, és megfoghatóvá tenni Jézus „veszélyes emlékét”, feltörni azt a bilincset, amely a latin-amerikai kereszténységet a hatalmasok érdekeinek fogságában tartja.

Ez a törekvés a szegények és a peremre szorultak iskolájába vitt minket. Általuk tértünk meg. Emberibbé és érzékenyebbé váltunk szenvedéseik iránt. Azokat a folyamatokat is jobban megértettük, amelyek szenvedésüket folyton újratermelik. A szent haragtól az együttérzésig és az elkötelezett gondolkodásig haladtunk.

Velük együtt szenvedtük el azoknak a társadalmi rétegeknek a rágalmait, amelyek a hagyományos kereszténységben szövetségesre lelnek kiváltságaik fenntartásában, azzal az ürüggyel, hogy megőrzik azt a rendet, amely a többség számára tisztán és egyszerűen rendellenes. Szenvedünk, mert testvéreink a hitben eretnekséggel vádolnak minket, és azzal gyanúsítanak, hogy összejátszunk a marxizmussal. Szenvedünk, mert látjuk, hogy a testvériség kötelékeit nyilvánosan megtörik.

Mindig is azt tartottam, hogy az Egyház csak akkor lehet igazán egy az elnyomottak felszabadításával, ha önmagában, belső életében felülemelkedik azokon a szervezeteken és gyakorlatokon, amelyek magukkal hozzák a nők elleni hátrányos megkülönböztetést, a világiak lefokozását, az újkori szabadságeszmények és a demokrácia szelleme iránti bizalmatlanságot és a hatalom túlságos összpontosítását a klérus kezében.

Gyakran használom azt az elmélkedést, amelyet itt a következőkben felidézek. Ami szentháromságtani szempontból hibás, az egyháztani szempontból sem lehet igaz. Azt tanultuk, hogy a Szentháromságban nincs hierarchia. Ezért minden szubordinacionista [*alárendeltséget föltételező — A ford.*] elgondolás eretnek. Az isteni személyek egyenlő méltóságúak, egyenlő jóságúak és egyenlő hatalmúak. A Szentháromság benső természete nem magányosság, hanem közösség. Élet és szeretet kölcsönös vonatkozása (perichoresis [*egymásbanlevés — A ford.*]) olyan gyökeresen összefűzi a három isteni Személyt, hogy nem három Istenünk van, hanem egy Isten-közösségünk. Ezzel szemben azt mondják, hogy az Egyház lényegében hierarchikus, világiakra és klerikusokra osztása isteni alapítású.

Nem vagyunk hierarchia-ellenesek. De ha már lennie kell hierarchiának (ez lehet jogos kultúrális szükséglet), akkor annak, összhangban a biztos teológiai érveléssel, mindig a szolgálat hierarchiájának kell lennie. Ha nem így van, hogyan állíthatjuk azt, hogy az Egyház a Szentháromság képe? Hol van Jézus álma a testvérek és nővérek közösségéről, ha olyan sokan vannak, akik atyaként és mesterként jelentkeznek, amikor Jézus kifejezetten azt mondja, hogy csak egy Atyánk és egy Mesterünk van (vö. Mt 23,8–9)?

A jelen egyházszervezet (nem mindig volt így a történelemben!) inkább egyenlőtlenségeket hoz létre és tart fönn, mintsem valóra váltaná Jézus és az apostolok testvéri és egyenlőségre törekvő utópiáját.

Ilyen nézetekért, amelyek ráadásul a kereszténység prófétai hagyományának és Assisi Szent Ferenctől kezdve a reformerek gondolkodásmódjának részét képezik, kerültem én a Vatikán hittani hatóságainak szigorú felügyelete alá. Közvetlenül vagy közvetítő hatóságokon keresztül ez a felügyelet egyre szűkülő hurokként majdnem lehetetlenné tette teológusi, tanári, előadói, tanácsadói és írói munkámat.

1971 óta gyakran kaptam leveleket, figyelmeztetéseket, megszorításokat és büntetéseket.

Nem mondható, hogy nem működtem együtt. Minden levélre válaszoltam. Kétszer tárgyaltam teológiai katedrámról történő ideiglenes eltávolításomról. Szembenéztem a Római Katolikus Egyház legfelső hittani hatóságának „dialógusával” Rómában, 1984-ben. Elfogadtam azt a szöveget, amely számos nézetemet elítélte 1985-ben. Ezek után (az egyházi törvény értelmével ellentétesen, hiszen mindennek alávetettem magamat) a „tisztes hallgatás” időszakát mérték rám. Elfogadtam, mondván, hogy „inkább tartok (a szegények és a bázisközösségek) Egyházával, mint egyedül a saját teológiámmal”. Eltávolítottak a *Revista Eclesiástica Brasileira* szerkesztőségéből és a Vozes kiadó szerkesztői testületéből. Az egyházi törvényen túl különleges szabályokat írtak elő számomra, kényszerítettek, hogy minden írásomat két előzetes cenzúrának vessem alá, egyrészt a Ferences Rendnek, másrészt a püspöknek, aki az *imprimatur* megadásáért felel.

Mindent elfogadtam és alávetettem magamat mindennek. 1991 és 1992 között tovább szorult körülöttem a hurok. Eltiltottak a *Vozes* (a legrégebbi brazil kultúrális folyóirat, 1904) szerkesztésétől. Cenzúrát kényszerítettek a Vozes kiadóra és minden folyóiratára. Ismét cenzúra alá vetettek mindent, amit írtam, lett légyen az cikk vagy könyv. Ezt a cenzúrát nagyon komolyan vették. Meghatározatlan ideig megint tartózkodnom kell az általános teológia tanításától.

Az elmúlt húsz évben a tanítói hatalommal kapcsolatban szerzett személyes tapasztalataim a következők: ez a tanítói hatalom irgalmatlan és kegyetlen. Semmit nem felejt el, semmit nem bocsát meg, mindennek behajtja az árát. A tanítói hatalom nem sajnálja rá az időt, és minden szükséges eszközt fölhasznál, hogy elérje célját — a teológiai gondolkodás bebörtönzését. Beavatkoznak közvetlenül vagy közvetve, vagy az ember ferences testvéreit kényszerítik olyan szerepekbe, amelyek az egyházi törvények szerint csak azokat illetik meg, akik tanítói hatalommal rendelkeznek (a püspökök és a Hittani Kongregáció).

Úgy érzem, betonfalnak ütköztem. Ezen az úton már nem tudok továbblépni. Ha visszafordulnék, ezzel feláldoznám személyes méltóságomat, és elárulnám oly sok év küzdelmét.

Nem minden megengedett az Egyházon belül. Maga Jézus is azért halt meg, hogy tanúbizonyságot tegyen róla: nem minden megengedett ebben a világban. Vannak határok, amelyeket nem szabad átlépni: az emberi személy jogai, méltósága és szabadsága. Az a személy, aki folyton meghajol, kettéhajtva végzi, emberi mivoltából kivetkőztetve. A hierarchikus Egyháznak nincs monopóliuma az evangéliumi értékekre, és a Ferences Rend sem az egyetlen örököse Assisi Dicsőségének. Van még ezeken kívül is keresztény közösség, és van a ferences testvériségnek és szeretetnek olyan ága, amelyben örömmel és szabadon fogok részt venni.

Mielőtt megkeseredném, mielőtt lerombolnák bennem a keresztény hit és remény emberi alapjait, mielőtt megrendülne bennem a Személyek-Közössége-Isten evangéliumi képe, **inkább pályát váltok.** Pályát, de nem irányt. Az eredeti indítékok, amelyek életemet ihlették, változatlanul folytatódnak: küzdelem az Országért, amely a szegényekkel kezdődik, szerelem az Evangélium iránt, részvét a szenvedők iránt, elkötelezettség az elnyomottak fölszabadításáért, a legkritikusabb gondolatok összekapcsolása a legembertelenebb valósággal, és a teremtés minden létezője iránti szelídség gondozása Assisi Szent Ferenc példájának fényében.

Nem szűnöm meg szeretni az Egyház titokzatos és szentségi jellegét, továbbra is világosan értem és a szükséges türelemmel szemlélem történelmi korlátait.

A Római Katolikus Egyházban jelenleg tagadhatatlanul súlyos válság van. Két alapvető magatartás áll éles ellentétben egymással az Egyházon belül. Az egyik a fenyítés hatalmában hisz, a másik a dolgok természetes rendjének belső erejében. Az egyik úgy gondolja, hogy az Egyháznak rendre van szüksége, ezért a hangsúlyt az engedelmességre és az alázatra teszi. Ez a gondolkodásmód főként az Egyház központi kormányzatának vezető köreiben jellemző. A másik azt gondolja, hogy az Egyháznak szabaddá kell tennie magát, ezért a Lélekbe, a történelem kovászába veti a hitét, és azokba az életerőkbe, amelyek, mint a talaj, termékenységet adnak az Egyház évszázados testének. Ezt a gondolkodásmódot a Harmadik Világ és Brazília egyházainak tekintélyes részében képviselik.

Rám határozottan a második megközelítés jellemző; az olyan embereké, akik számára a hit a félelem legyőzését jelenti, azoké, akik remélnek a védtelen virág jövőjében és a láthatatlan gyökerekben, amelyek fenntartják a fát.

Testvéreim és nővéreim, társaim a remény útján, kívánom, hogy tettem ne bátortalanítson el benneteket a küzdelemben azon társadalom felépítéséért, amelyben az együttműködést és az együttérzést könnyebb megvalósítani, hiszen ez az, amire Jézus gyakorlata és a Lélek lelkesedése meghív minket. Segítsük az intézményes Egyházat, hogy evangéliumibbá, könyörületesebbé, emberibbé és elkötelezettebbé válhassék Isten fiai és leányai szabadsága és fölszabadítása iránt. Ne fordítsunk hátat a jövőnek, hanem nyissuk ki a szemünket, hogy észrevegyük a jelenben az Isten által akart új világ jeleit és azon belül az Egyház új létmódját, amely közösségi, népi, felszabadító és ökumenikus.

A magam részéről szellemi munkámmal részt kívánok venni az indo-afro-amerikai kereszténység építésében, amely beépül népeink testébe, bőrébe, táncaiba, szenvedésébe, örömébe és nyelvébe, válaszként Isten Evangéliumára; olyan válasz ez, amely a kereszténység 500 éves jelenléte ellenére még nem született meg kontinensünkön. Folytatom a hívek általános papságát, amely szintén kifejezése Jézus laikus papságának, amint azt a Zsidókhoz írt levél szerzője megőrizte számunkra (Zsid 7,14;8,4).

Nyugodtan és szomorúság nélkül hagyom el a helyemet, mert megtettem a magamét nagy költőnk, Fernando Pessoa verse szerint:

Megérte hát?
Minden megéri,
Ha a lélek nem kicsi.

Úgy érzem, Isten kegyelmével, az én lelkem nem volt kicsi.

Egyesülve az úton annak kegyelmében, aki ismeri minden ösvényünk titkát és értelmét, békét és minden jót kívánok nektek.

Rio de Janeiro, 1992. június 28.

Portugálból angolra fordította Carol és Francis Pimentel-Pinto, angolból magyarra D.Jenő

(**Forrás:** THE TABLET 1992. július 11, 882-3.)

Szeptemberi közhelyünk

„Nem vagyok szent"

A közhelyekben megszólaló mentalitás egyik legelvibb, következésképp egyik legátfogóbb megfogalmazása is ez.

Első hallásra nagyon becsületes és szerény beismerésként hat. Valójában nem az, hiszen nem is egyszerű ténymegállapítás akar lenni, hanem egyetemes önigazolás, felmentés a múltra, a jelenre és a jövőre vonatkozóan: „Senki se rója fel nekem a »bűneimet«, hiszen azok »természetesek«, minthogy nem vagyok szent; tehát én sem csodálkozom, és más se csodálkozzék azon, hogy nem mindig viselkedem úgy, ahogy elvárható lenne. Olyan vagyok, amilyen, és mivel nem vagyok szent, senki se várja tőlem a jövőben se, hogy valami »tökéleteset« fogok produkálni!"

Nyilvánvaló ebben a mentalitásban az, amit J. Benda nyomán Babits így mond: a Szellem leborulása a Tények előtt; a legnagyobb árulás, amit az ember elkövethet; mondjuk egyszerűen így: a tényimádás. „Istenítsük azt, ami Van, s ne törődjünk azzal, aminek lennie Kellene!"

Nyilvánvaló tehát a jobbá-lenni-nem-akarás, ami megmérgezi az egyén és környezete életét, s aminek számos rossz következménye közül a legrosszabb az, hogy az illető egyre rosszabbá válik, mivel középút nincs, az egész Mindenség, benne az ember is szüntelen mozgás, változás, testi-lelki-szellemi-morális és mindenfajta értelemben, csupán a mozgás iránya kérdéses, s ha nem pozitív, akkor szükségszerűen negatív. Nem szól ez ellen az, hogy ez a folyamat nem mindig, sőt többnyire nem látványos.

Nyilvánvaló ebben a mentalitásban a felelősség teljes elhárítása: „Ilyen vagyok; nem vagyok szent; nem tehetek róla!", ill. a felelősségnek végső soron a Sorsra, Végzetre történő áthárítása, egyértelmű tehát a fatalizmus, a teljes determinizmus, melynek következményei közül a legrosszabb a morális passzivitás.

Sajátos szent-fogalom, ill. ember-fogalom húzódik meg e mentalitás mögött: Szent az, aki hibátlan. (Ilyen persze nincs.) Ember pedig kétféle van: szent, aki hibátlan (?), és nem-szent, aki úgy viselkedhetik, ahogy kényekedve diktálja, hiszen ő nem szent, tőle ne várjon el senki semmit, mert neki „megvan a maga törvénye": értsd: vágyai, ösztönei, hangulatai, indulatai. Ebben a felfogásban tehát az ember merő ösztönlény...

Ezzel szemben áll az ószövetségi mérce (ha nem is ószövetségi értelemben): „Szentek legyetek, mert én, az Úr, a ti Istenetek szent vagyok!" (Lev 19,1), és az újszövetségi mérce: „Legyetek tökéletesek, amint a ti mennyei Atyátok tökéletes!" (Mt 5,48).

—n—s

Mentsük meg az életüket!

Interjú

Találkoztam valakivel, aki életmentő lett. Úgy, hogy előre elhatározta, hogy életmentő lesz... Jelentkezett csontvelődonornak. Majd két év múlva véletlenül szükség lett az ő csontvelőszövetére. Kérte, hogy ne írjanak róla cikket. Másvalaki beteg lett. Nem határozta el... Csak élt a sokféle vegyszerrel és környezeti ártalmakkal terhes világunkban, melyben egyre szaporodnak a leukémia-diagnózisok. Az egyik diagnózis őróla szólt. Néhány nap múlva megtudta, hogy senki sincs a rokonai közt, aki alkalmas csontvelőt adhatna át neki...

Ma már számos csontvelő- és vérsejtbetegség csontvelőszövet-átültetéssel meggyógyítható. Meg kell azonban találni a szövettanilag teljesen megegyező donort, amire kisebb az esély, mint egy a tízezerhez, s még rokonok között is ritka a teljes egyezés. Sok kis esély azonban - sok önkéntes jelentkező, aki szükség esetén kész a csontvelő-adásra - védőhálót tart a betegeknek a halálos mélységbe zuhanás előtt. Dr. Jónásch Edittel, az Országos Haematológiai és Vértranszfúziós Intézet (OHVI) Csontvelő Irodájának vezető munkatársával beszélgettünk.

ÉV: A csontvelőátültetés nem annyira közismert és publikus, mint a szívátültetési kísérletek, mégis azt lehet mondani, hogy technikailag és életmentő jelentőségében hasonló, sőt egyenértékű beavatkozásról van itt szó. Így van?

Dr. J. E.: Talán nem is az átültetés körülményei hasonlóak a szívműtétekhez, hacsak azt a hasonlóságot nem tekintjük, hogy a gyógyulóban levő páciensnek itt is heteket-hónapokat kell eltöltenie az ún. sterilszobában, hiszen a védekezőképességet éppen az egészséges csontvelő adja. A hasonlóság sokkal inkább orvos-szakmai jellegű. Akárcsak a szívátültetésnél, itt sem egyetlen betegség gyógyítására használható eljárásról van szó. A fehérvérűség és a kóros vérszegénység számos fajtája esetén csak ez a beavatkozás lehet életmentő. Ha csak a leggyakoribb eseteket tekintjük, 10–15 kórkép szerepel a listán: leukémiafajták, aplasztikus anémia, más néven Fanconi-anémia, amire szeretnék később visszatérni; ilyen betegsége volt Bercikének. Ő az első magyar gyerek, aki egy nem-rokon donor csontvelejével él.

Azután itt is sorbanállás van, akárcsak a szívtranszplantációknál. Szerencsére csontvelőt minden egészséges ember adhat, így az önkéntes donorok segítségével azok élete is megmenthető, akiknek a rokonságában nem találtunk olyan személyt, aki a megfelelő csontvelőtípussal rendelkeznék. És végül: ez is egy olyan utolsó lehetőség, amikor már más nincs. Olyan betegeknek adhatja vissza az egészségét a csontvelőátültetés, akiken már minden előzetes gyógymód, kezelés hatástalannak bizonyult, akiknek a betegsége halálos. Ezen kívül és ezután már nincs más módszer.

ÉV: Körülbelül hány ember él ma Magyarországon mástól kapott csontvelővel?

Dr. J. E.: Mintegy 30–40. Attól függ, hogyan számoljuk, hiszen az utóbbi két évben növekedett meg jelentősen a sikeres átültetések száma. Vannak olyanok is, akik még a sterilszobában vannak, vagy nemrég hagyták el a kórházat. A legtöbbjük felnőtt, mivel a gyermekek ellátására szolgáló egységet csak nemrég adták át a Szent László kórházban, és főként rokoni körből kapták a csontvelőt. 1990 óta már önkéntes donoroktól származó csontvelő is mentett meg magyar életeket...

(A doktornő vitrinjének üvege mögött fényképek, mosolygós vagy komoly kis gyerekarcok. Gyermekek a plexüvegfalú sterilszobában vagy már otthon. Mind az átültetés után vannak. Az egyik képen a felirat: „M. Bercike, Wien, 1991. augusztus 27. Meggyógyultam." Alatta óriási gyerekbetűkkel: „Köszönöm, hogy hozzásegítettek a gyógyuláshoz.")

Dr. J. E.: Ő Bercike, akinek Fanconi-anémiája volt. Egy francia donortól kapta a csontvelőt, és a műtét is külföldön volt. T. Ildikó műtéte itt volt Magyarországon, mivel őt a méretek miatt már a felnőttekkel együtt lehetett kezelni. Szintén egy francia életmentőtől kapta a csontvelőt.

ÉV: Ezek szerint Franciaországgal állunk ilyen cserekapcsolatban?

Dr. J. E.: Nem kizárólag, ez inkább véletlen volt. De ami a legfontosabb, és ez már az elmúlt hetek fejleménye, bekapcsolódtunk a globális hálózatba, az egész világgal kapcsolatba kerültünk. Itt van már ugyanis az a könyv, adatbázis, amely a világ 600 000 önkéntes csontvelődonorjának HLA adatait tartalmazza. A könyvből bármely beteg számára meg lehet találni az ő szöveti típusához legjobban illeszkedő csontvelődonorokat. Hetek kérdése, és a számítógépes rendszerbe is bekapcsolódhatunk. Cserekapcsolatnak azonban nem nevezném, hiszen részünkről csak az eddig jelentkezett 260 donor adatai vannak benne a gyűjteményben. Egészen hivatalosan csak 500 donorral léphettünk volna be a rendszerbe, nagyobb országok pedig még többel.

(A könyv valóban vaskos. Telefonkönyvnek nem nevezhetném, mert nevek egyáltalán nincsenek benne. Inkább a Bibliára hasonlít, merthogy életeket ment meg. Számsorok oldalakon keresztül. A donorok a hisztokompatibilitási faktorok szerint vannak rendszerezve, személyükre csak a születési adatok utalnak, meg egy kódszám, amelynek alapján a szükséges esetben a számítógép előkeresheti az elérési címet. A potenciális donort ilyenkor a területileg illetékes véradó szolgálat keresi meg, hogy újabb vérmintára volna szükség a pontosításhoz, mert lehet, hogy most ő segíthet. Talán mégis telefonkönyv... Azoké, akiknek a szívében jól csörgött a telefonkészülék.)

ÉV: Ezek szerint már régóta folynak csontvelőátültetések a világon?

Dr. J. E.: Igen, az egész a 70-es évek közepén kezdődött Amerikában. A 70-es évek végétől már Magyarországon is ültettek át csontvelőt; mint említettem, elsősorban a rokoni körből, az I. számú Belgyógyászati Klinikán. 1986 óta 3 sterilbox működik az OHVI területén, most itt az átépítéssel lényeges bővülés is várható. December 11-én nyílt meg a csontvelőtranszplatációs részleg a Központi Szent László Gyermekkórházban, 3 sterilszobával. Hasonlóan a donorok szervezése is Amerikából indult el. Ők már a 80-as években egy teljes rendszerre támaszkodhattak, több tízezer jelentkező kell ugyanis ahhoz, hogy köztük valakinek egy "szövettani ikertestvért" találhassunk. Később Európa is csatlakozott a hálózathoz, és most rajtunk a sor. De ha belegondolunk abba, hogy a londoni Anthony Nolan klinikán heti 4000 a regisztrált donorok számának növekedése, akkor a mi eddigi 260-as számunk nagyon nagy lemaradást jelent, elsősorban a szervezésben.

ÉV: Ha jól számolom, népességarányosan 6000 magyar donorjelölt lenne igazságos, s a kis országok még akkor is csak nyerhetnek a nemzetközi összefogásból. Hogyan történik a potenciális csontvelődonorok toborzása?

Dr. J. E.: Elsősorban az önkéntes véradók köréből gyűjtjük a jelentkezőket, hogy a későbbiekben ne nagyon legyen visszalépés. A vizsgálatok ugyanis három lépcsőben történnek. Az első vizsgálat a HLA A-B faktorok azonosítása, amihez mindössze 40 ml vért kell vennünk a jelentkezőtől. A legtöbb jelentkezőnél ez minden, hiszen sohasem kerül kiválasztásra. Az A-B faktorok alapján, ami persze nem azonos a vércsoporttal, egy adott beteghez több donor is potenciálisan alkalmas lehet, akár többszáz is. A második lépcsőben a D-R faktorokat vizsgáljuk, hogy a teljesen alkalmas életmentő donort megtaláljuk. Ha valaki ilyenkor visszalépne, az jelentős kárt és késedelmet okozna; de az ilyen személy azért pótolható. A harmadik lépcsőben azonban rendkívüli erkölcsi felelősségre van szükség. Ekkor már az egyetlen kiválasztott donoron múlik minden: a transzplantáció előtt ugyanis az egyébként is súlyos állapotban lévő betegnek valamennyi hibás csontvelősejtjét művi úton el kell pusztítani; így az ún. "nulla napon" a

beteg az élettel összeegyeztethetetlen állapotba kerül, s rajta már csak a donor friss csontvelősejtjei segíthetnek, adhatják vissza számára az életet...

ÉV: Vagyis ha ilyenkor a donor megijedne attól, hogy több tűszúrást ejtenek majd a csípőcsontján, akkor gyilkosává válhatnék annak az embernek, akin éppen segíteni akart.

Dr. J. E.: Így van. Ennek sohasem szabad megtörténnie.

ÉV: Ezzel teljesen egyetértek. Elmondaná, kérem, olvasóinknak, hogy mi ma a legfőbb gondjuk, mi a szűk keresztmetszet a csontvelő-átadás folyamatában?

Dr. J. E.: Igen, sajnos van szűk keresztmetszet, van sorbanállás. Korábban a műtéti lehetőségek voltak szűkösek, a külföldi gyógykezelés szinte megfizethetetlen volt. Ma már, ha úgy számítjuk, hogy egy beteg kb. 2 hónapot tartózkodik a sterilszobában, a kapacitás 50 beteg kezelésére elegendő évente. Mint mondtam, ezek a lehetőségek most bővülni fognak, remélhetőleg a SOTE II. sz. klinikán is. De nézzük például a gyermekek várakozó listáját: szinte mindig 8–10 gyermek van a listán, így most is. Többnyire csontvelőre, vagyis megfelelő donorra várakoznak. És nagyon szomorú is ez a várakozó lista. Tudni kell, hogy a transzplantációt a legtöbb leírt kórkép egy bizonyos stádiumában lehet csak végrehajtani. Vagyis az első fázisban gyógyszeres kezeléssel kell próbálkozni. Ha azután mégis bekövetkezik a második fázis, akkor azonnali transzplantációra van szükség, de a harmadik fázisban ez már nem lehetséges - a beteg állapota miatt. Fel lehet kerülni a várakozó listára, és le is lehet kerülni róla. Higgye el, ezt érzelmileg is nagyon nehéz feldolgozni, még nekem is, mikor valaki minden erőfeszítésünk ellenére lekerül a listáról. Sokszor heteken, hónapokon múlik minden. És elsősorban sok bátor donorra, szervezettségre és nagyon gyors cselekvésre van szükség.

ÉV: Van-e donorvárakozás? Úgy hallottam, hogy minden egyes új donor kivizsgálása több ezer forintba kerül. Van-e elég pénz a vizsgálatokra?

Dr. J. E.: A donorvárakozás nem jellemző. Pénz persze sosincs elég. Az átültetési költségeket a társadalombiztosítás állja, a donorkeresést az Alapítvány fizeti. Ma már több csontvelő-alapítvány is van. De ami az egyik oldalon bejön, azt elviszi az infláció. A HLA A-B vizsgálat anyagköltsége jelentkezőnként 18 000 Ft. 80 %-ot növekedett egy év alatt. A második vizsgálat, amellyel a beteg számára keressük a legmegfelelőbb donor-partnert, még költségesebb. Éppen ezért is kérjük az önkénteseket, hogy nagy felelősségtudattal jelentkezzenek csontvelődonornak, hiszen a vizsgálatok ugyanúgy pénzbe kerülnek, mint a betegek gyógyítása.

ÉV: Mégis mennyibe kerül egy csontvelő-átültetés?

Dr. J. E.: A teljes költség milliós nagyságrendű.

ÉV: Vált-e már valaki igazi nem-rokon csontvelődonorrá a magyar jelentkezők közül?

Dr. J. E.: Még nem, ez igen ritka esemény, és még nincsen elég önkéntesünk. Épp a napokban érkezett az első megkeresés Svédországból, de még csak a második vizsgálatra. A legjobb persze az lenne, ha annyi saját donorjelöltünk lenne, hogy az esetek többségében itthon megtalálhatnók a megfelelő donort. Ez a mi betegeink érdeke, hiszen így hamarabb juthatnának csontvelőhöz. Másrészt azzal is időt nyerünk, ha bekapcsolódunk az egységes számítógéprendszerbe, minthogy ez a leggyorsabb módja a lehetséges donorok megtalálásának.

ÉV: Végezetül mondja el, kérem, mit üzen lapunk katolikus és keresztény olvasóinak.

Dr. J. E.: Minden egészséges, jóérzésű embernek üzenem. hogy ami ma a betegek biztonságérzete, azaz hogy van áldozatos, segítőkész embertársa, az voltaképpen a saját biztonsága is: az összefogás mindannyiunké, és ezek a betegségek mindenkit érhetnek, egyik percről a másikra, bármely életkorban. Ma segítek és holnap én kapok — ez megnyugtató, szép emberi érzés.

ÉV: Nagyon köszönöm a beszélgetést.

Lejegyezte: Dőry István

A CSONTVELŐ termeli a vér sejtes elemeit: míg a vörösvérsejtek szerepe a test oxigénnel való ellátása, addig a fehérvérsejtek a szervezet fertőzésekkel szembeni védekezését biztosítják. A csontvelő különböző betegségei megakadályozzák ezeknek a sejteknek termelését: a beteg vérszegény, gyenge, a fertőző betegségekkel szemben védtelen, életképtelen. Ellentmondásnak látszik, hogy a "fehérvérűség" (leukémia) különböző betegségformáinál nagyon sok fehérvérsejt termelődik, és a normális mennyiség sokszorosa található a keringő vérben, de ezek a fehérvérsejtek betegek, eredeti funkciójuk ellátására képtelenek — tulajdonképpen a daganatsejt különleges változatai. A CSONTVELŐ BETEGSÉGEK KEZELÉSÉRE különböző módszerek ismeretesek, de a halálosan beteg személy számára sok esetben csak friss, egészséges, a beteg szöveti típusával teljesen megegyező csontvelő beültetése jelent segítséget, — ma már az esetek 90 %-ában teljes gyógyulást. Az egypetéjű ikrek szöveti típusa (HLA) teljesen megegyező; távolabbi rokonok közt is lehet szövetazonos párokat találni, de ennek már lényegesen kisebb a valószínűsége. Így a legtöbb esetben csak több ezer kivizsgált csontvelő-donor közül lehet kiválasztani azt a személyt, akinek az átültetett szövete a betegben megtapad, funkcióját folytatja, és a beteg gyógyulását biztosítja. A lehetséges donorok előzetes kivizsgálása 40 ml vérből történik; az így nyert szövetcsoport-adatokat számítógépben, titkosítva tárolják, és csak a megfelelő donor kiválasztására használhatják fel.

HOGYAN TÖRTÉNIK A CSONTVELŐADÁS? Számos csontban van működő csontvelő, de a legjobban elérhető és a legtöbb csontvelő-szövet a csípőlapátcsontból nyerhető. E csont lemeze vékony, így vastagabb tűvel át lehet hatolni rajta, és az egyébként folyékony csontvelőállomány egy része kiszívható. A csontvelőnyerés, a tűszúrások általános érzéstelenítésben történnek, de az utólag jelentkező sajgás miatt egy éjszakát a kórházban kell eltölteni. Az eddigi tapasztalatok szerint a beavatkozás, a megelőző részletesebb kivizsgálással együtt 2–3 napot vesz igénybe. A munkából való kiesés miatt a donor anyagi hátrányt nem szenvedhet. Egészséges ember csontjaiban olyan nagy mennyiségű csontvelő található, hogy ez a veszteség semmiféle tünetet, zavart nem okoz. A folyékony csontvelőt intravénásan juttatják a beteg érhálózatába, és a sejtek a csontvelőüregeket maguktól megtalálják. A transzplantáció azonban ennél sokkal bonyolultabb, mivel előzőleg a beteg használhatatlan csontvelősejtjeit teljesen ki kell pusztítani, és az új sejtek megtapadásáig a beteget sterilszobában kell tartani.

KI LEHET CSONTVELŐDONOR? Minden egészséges, 18–50 év közötti felnőtt, ha az életében nem fordult elő sárgaság, fertőző májgyulladás, szívbetegség, rák, AIDS.

Ha Önt közelebbről érdekli ez a kérdés, kérjük, jelentkezzék a központi véradóállomáson: O.H.V.I. Csontvelő Iroda, 1502 Budapest, Pf. 44., XI. ker., Daróczi u. 24., Tel.: 166–6838, 166–6016, 166–5822/257, illetve bármely véradóban vagy véradáson. A véradó állomás orvosai készséggel állnak rendelkezésére, és további felvilágosításokkal szolgálnak.

Keszei István verseiből

Keszei István 1935-ben született Székesfehérváron. 1956 októberében beszédet mondott és szavalt a Szabadság téren, aztán 1957 tavaszán a várható megtorlás elől Nyugatra menekült; előbb Belgiumban, majd Párizsban élt. Költői kibontakozása a 60-as évek elején kezdődött. Rezek Román fedezte fel tehetségét, verseit a nyugati magyar lapok közölték: az Irodalmi Újság, a Magyar Műhely, az Új Látóhatár, a Katolikus Szemle, 1971-től az itthoni Vigilia is. A 70-es évek végén szeretett volna hazaköltözni, de kérelmét a Belügyminisztérium elutasította — indoklás nélkül. 1984. január 26-án holtan találták párizsi lakásában. — Egyetlen önálló kötetét 1979-ben adták ki Rómában, Angyali merénylet címmel. Válogatott verseit a székesfehérvári Vörösmarty Társaság jelenttette meg 1990-ben. E Társaság szíves engedélyével közöljük verseit.

Egyenes

Te is csak általa vagy.
Hogy a földön élj, a földre
veled is húz egy vonalat
a fénylő csillagok alatt.

Az ő rejtelmes eszköze,
íróeszköze vagy.

Saját véred-velőd a grafit,
amíg eljutsz végpontodig,
a tested-lelked is kopik,
benned is alkonyodik.

Két pont között
a legrövidebb út az egyenes.

Életrajzod: kirajzolódol
kiindulópontodtól
gyújtóponttá izzó végpontodig.

Közben
találkozások metszéspontjai,
csomópontok, ahol minden
összecsomósodik, sűrűsödik,
s pontjaid között nyugvópont sehol,
örvénylő pontok végtelen sora...

De ez a viharzó végtelen mit ér,
ha mindez benned majd végére ér?

Ne firtasd,
örülj, hogy az Ő kezében vagy.

A csillagok gyémánt-tengelye alatt
veled is húz a földre
egy rejtelmes, rövid vonalat.

Egy vándorhoz

Lényed magvát csak szórd a szélbe,
minden égtáj alatt kikel!

Forma

A csontig vetkező fegyencek
dideregnek csak úgy ruhátlan,
ahogy a lényegükig csupaszodó
formák a végső számadásban.

Utam

Mérföldkő nem szegélyezi,
mert utam mérhetetlen,
csak a véges, a mérhető
fér el a méterekben.

A Semmiből Isten felé
tartok a föld porában.
Micsoda szédítő, vad út
örvényén jár a lábam!

Tündöklő intelem

Ne menetelj a menetelőkkel! Ne állj be semmiféle csoportba! Csak tulajdon vércsoportodhoz tartozzál! Tündöklő vércseppjeid közt menetelj, lázasan doboló halántékereid dobpergésében, szíved vezényszavára, a Föld kihúnytáig, a csillagok ellobbanásáig, a világok végezetéig...

A margónak is csak a margóján

A fő helyen, középen
hóhérok barbár lábnyoma,
otromba ákombákoma.

Mi közöm e vérengző szöveghez?

Be jó, hogy útfélre löktek.

A margónak is csak a margóján:
szegények, szentek közt íródik,
csupasz lények között fogalmazódik
megfoghatatlan életem...

Lényed ontológiája

Kisemmizve, megsemmisülten
bár senkiházi, senki vagy,
bár ellobbant világaid
pernyéje, korma marja lelked,
tudod, tudod, hogy újrakezded.
Lényed gyönyörű ontológiája:
sivatagban is, a senkiföldjén
életed újra felfakad!

Katedrális

A törmelékből is katedrálist!
A pozdorjává szétzúzott szavak
szilánkjaiból is: a dadogásból
valami szépet, ami megmarad.

Aranymosó

Aranymosóként majd belőled is kimossa
néhány arany-szemcséjű percét az idő.
Nehéz, súlyos sárba süppedve élsz te most, a
kétségbeesés dagálya benned egyre nő!

Szennyé szennyeződtél te is a földi szennyben,
medred mélyében árad, hömpölyög a sár,
csak álmaidban élsz a tiszta, messzi mennyben,
lényed bozótos partja elvadult mocsár.

Tested-lelked iszapja hömpölyögve
árad, mocskot sodorsz, görgetsz örökre,
akár egy elítélt, elkárhozott folyó.

A sötétség leülepedett ereidben.
Mint az aranymosó az aranyat, az Isten
kimossa mégis életedből, ami jó.

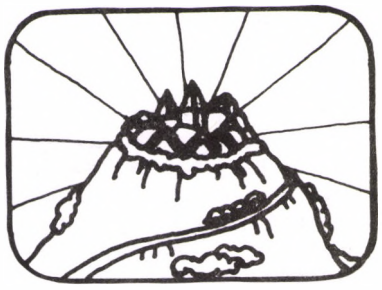

Gyökössy Endre

Birkózás Istennel Istenért

Illés története

1Kir 16,29 – 2Kir 2,11 és Lk 9,28-36

(Kivonat)

Akik a történelem szemével nézik, ezt mondják: milyen jól ment annak a két királynak, akik Illés korában uralkodtak, Omrinak és Achábnak!... A dolognak azonban van felülnézete is.

Acháb felesége Föniciából (politikailag ügyes házasság!) hozta magával az isteneit is: Baált, a férfiasság és hatalom istenét és Asérát (Astarte), a szexualitását. Micsoda összecsengés: az elmúlt idők két nagy pszichológusa is pont erre alapozta elméletét!... Freud ezt mondja: minden a szexualitás! Adler ezt mondja: minden a hatalom! Milyen modernek voltak már akkor ezek a fönícíaiak!... A két alapösztönből már akkor istent csináltak. Mi azóta már mitológiátlanítottuk ezt a két alapösztönt, és úgy áldozunk nekik...

Van azonban valaki: Illés — héberül Elijahu, azaz: él a Jahve! „Azt hiszed, hogy előtted állok, király? Az Úr az, aki előtt állok!” Ott képviseli ezt, ahol „Oh, a zsidók Istene halott — éljen a hatalom és éljen a szerelem!” — De ahol mi azt hisszük, hogy „pont”, ott Isten nem pontot tesz, hanem azt mondja „és...” És valami újat kezd.

Van még egy vers itt arról is, hogy kivel kezd újat Isten. Egy gileádi zsellérrel. Egy kis szürke emberrel. Jakab ezt mondja: „Illés hozzánk hasonló ember volt...” (Jak 5,17). De zsellér létére ismeri azt, ahogy Mózes záradékolja a törvényt (5 Móz 28), és — merjem így mondani: szaván fogja Istent?! Az Újszövetségben van még egy ilyen merész ember: a kánaánita asszony, aki szaván fogja Isten Fiát.

Illés csak onnan vehette a bátorságot, hogy zsellér létére odaálljon Acháb elé, hogy előzőleg már Isten előtt is állt. Aki az Igére ráteszi az életét, akörül lassan átkristályosodik az élet...

A mi félelmeink abban gyökereznek, hogy úgy állunk kis és nagy diktátorocskák elé, hogy előzőleg nem álltunk Őelője.

Illésről olvasva el is hiszem, hogy a megdöbbenéstől végigszaladt a hátán a hideg.

Aztán újra szól az Úr Illéshez.

Mikor szól az Isten? Ha azt, amit korábban mondott, megértettük és meg is tettük. Mint a lelkigondozott, aki azt kapta feladatnak, hogy béküljön ki a haragosaival. Hónapok múlva találkozik vele a lelkész az utcán és elcsípi: — Miért láttam olyan régen? — Jövök nemsokára! Kilenccel már kibékültem, kettő van hátra...

Aki ilyen komolyan veszi, az meggyógyul.

Akihez nagyon régen szólt már az Isten, az csöndes órájában nyomozzon vissza: nem az-e a baj, hogy Isten hiába várja...

Ha sokáig nem engedelmeskedünk, akkor keres valaki mást.

Honnan lehet tudni, hogy Isten üzen-e vagy a saját képzeletem játszik velem? Amit Isten üzen, az legtöbbször ellentétben van azzal, amit megszoktam a magam gondolataitól, a kényelemből kilökdös. Az, amit Ő üzen — így tudnám mondani — különb nálam. Nem eszelném ki magamtól. Nagyon mélyről rájövök valamire, belőlem jön, mégis: felülről! Mint Noé, mint Ábrahám, mint Mózes... Értelmetlenségnek, szinte esztelenségnek tűnő, és ugyanakkor óriási áldozatot, fáradságot kívánó dolgok. Erejüket meghaladónak érzik... Ismertetőjel? Az első mozdulat az, hogy „nem!”

„... megparancsoltam, hogy tápláljanak téged OTT”. Nem máshol! Ott! Ha máshova mégy, mint Jónás...; végül neki magának kellett kinyögnie: „Miattam van az a nagy vihar!” Illés tudja, hogy oda kell mennie, ott kapja meg a falat ennivalót, hogy éhen ne haljon az általa megprófétált szárazságban.

Ha elhagyod a helyed — ám menj, de félő, hogy üresen marad a tarisznyád — vagy a szíved. Mint Péter, akinek megmondta Jézus: Te embereket fogsz halászni. Amikor a keresztrefeszítés után mégis újra elmegy halakat halászni — üres a hálója.

A Kérith patak mellett töltött idő nem elvesztett időnek van szánva! Fel tudjuk-e használni? Mint az a latinban tudós évfolyamtársam, aki a világ végére került egy pici faluba. Mit lehet ott csinálni? Azóta Kempis könyve magyarul az ő hangján is szól — az ő lelkében pedig úgy, ahogy a fordítás munkája minden olvasgatásnál mélyebben beitatta.

Nem kapkodni kell, hanem figyelni. Lehet, hogy Isten ma téged akar táplálni hollójával. De az is lehet, hogy téged hív hollójának, szolgálni, táplálni valakit.

Illés biztosan gondolkodott, mi dolga neki a Kérith mellett. Két célja biztos volt ezzel Istennek. Az egyik: menteni. Megmenteni Illést azoktól, akik vállukra kapták volna: „Ilyen ember kell nekünk, aki meg meri tenni, amit mi nem!”...

Megmenteni azoktól is, akiknek a szándékait zavarja az ilyen beszédű ember, akik számára úgy jó a világ, ahogy gurul, előnyeiket hordozva. Nem is tudom, mi lehetett volna a nagyobb veszély Illés számára: ha vállon veregetik, vagy ha agyonverik?

Isten másik célja: nevelni. Megtanulni, hogy az ő órája sose késik, legföljebb a miénk jár össze-vissza.

Aztán Sareptába küldi Illést, ami „olvasztó tégely”-t jelent.

Van valami különös stílusa az Isten menetrendjének. Amikor felsőbb osztályba kezd íratni minket, akkor előbb lefelé visz az út. Én nem tudom, hogy hányadik osztályba jársz Nála, Testvérem. Lehet, hogy mostanában mondod éppen, hogy „Most már elég, Uram, ha ez a Te szereteted, akkor hagyd abba!...”

Illés most úgy kezdi az új osztályt, hogy pogány vidékre kell mennie, pont oda, ahonnan Baált és Astartét importálta a király, akik ellen küszködik. És egy özvegyasszonyra kell rászorulnia. Fel sem tudjuk fogni, micsoda megaláztatás! Ahhoz, hogy bárki jól tudja kijárni az osztályokat, tudnia kell valamit: nem az a lényeg, hogy *hol,* hanem az, hogy *hogyan.*

Hogyan állod meg a helyedet? Ha fáradt vagy, erősítsd meg a másikat! Ha szomorú vagy, vigasztalj! Ha már-már halni szeretnél, rázogass fel valakit a depresszióból!

Az éhhalálra készülő özvegyasszonnyal is iskolát járat Isten. Illés kérése az első neki. Nem is tudom elmondani, milyen pimasz kérés volt ez ott. Az özvegyasszony és fia éhhalál szélén, és Isten embere azt kéri, hogy utolsó maradékukból is előbb neki készítsen ételt. A második osztály ennek az asszonynak a számára a fia betegsége. Amikor baj van, akkor először mindig mások felé robbanunk: „Mit vétettem ellened, Isten embere?!” Aztán felsejlik valami: „Azért jöttél, hogy eszembe juttasd álnokságomat és megöljed fiamat?”

A régi alchimisták azt mondták, van egy „ezüst pillanat”. Az ezüst forrásakor van egy pillanat, amikor már és még nem rotyog, amikor olyan, mint a tükör, és a föléhajló meglátja benne az arcát. Akkor ki lehet önteni a formába.

Itt az ezüst pillanat a szenvedések olvasztó tégelyében, amikor az özvegyasszony meglátja az arcot. „Te próféta vagy, és a te beszéded igazság.” Ez az a pillanat!

Minden idők legnagyobb pszichológusa, Jung azt állította, hogy az igazi, empatikus lelkigondozást nem lehet könyvekből megtanulni. Arra csak a szenvedés képes megtanítani valakit.

Abban az időben, amikor elég volt csak

rámondani valakire, hogy református, és jöttek érte a zsoldosok, egy kis faluban mégiscsak összegyülekeztek a hívek karácsonyt ünnepelni. Hirtelen hatalmas zsoldos katona lépett be az ajtón: — Most pedig hangosan mondják el a Miatyánkot! Egy Miatyánknyi időt adok, azalatt, aki akar, menjen el. — Nem volt mit tenni, a gyülekezet szépen, csöndesen mondta a Miatyánkot, s egyre kevesebben maradtak. Mikor az Ament mondották, azt mondja a zsoldos: „Be lehet csukni az ajtókat... Én is református vagyok. A méltatlanok már elmentek, lehet kezdeni az úrvacsorát.”

Acháb tipikusan ember. Amikor nincs eső és éhinség van, bűnbakot keres. Meg elindul, füvet keres az állatoknak. Csak befelé nem keres, önmagában...

„És mikor meglátta Acháb Illést, ezt mondta neki: Te vagy-e az, Izrael megháborítója?”

Olyan, mint az alkoholista, aki telileheli a vonatfülkét pálinkabűzzel, aztán egyszer kintről visszajőve ránkmordul: „Miért nem nyitnak ablakot?”

Illés Jézus előfénye. Jézusról mondják, hogy Ő a felforgató. „Inkább egy pusztuljon el, semmint az egész nép!”

Van valami abban az emberben, aki nem egyedül jár, valami, ami kisugárzik, valami, amit nem lehet megmagyarázni. Az emberi pszichét lehet magyarázni, de ami a mélyén van, az isteni Lelket, a Pneumát — azt nem. Az vagy tud hatni, vagy nem, de ha kisugárzik, az erő.

Az egyik karácsonykor egy tanárnő felbíztatta a gyerekeket: — No, kiabáljatok a Jézuskának, hozzon cukorkát! — A gyerekek kiabáltak, ő hagyta egy darabig, aztán így szólt: — Na látjátok! De most én kiabálok: János bá', hozza be a cukrosládát! És az ajtó nyílt, és János bá' behozta a cukrosládát...

Felháborodva mesélték ezt a szülők. Néztek rám, hogy én nem csóválom a fejem. — Láttak már maguk Bambinót, Christkindet, Jézuskát a hóna alatt karácsonyfával? — Már a Tiszteletes úr is rombolja a hitet?! — Ne tessenek Jézus nevében hazudni! A hazugságokról egyszer ki kell derülniök, hogy nem igazak. A nem igaz bálványok ledőlnek. Ott, ahol a pap arra kellett, hogy esőért imádkozzék, és arra kellett, hogy a föld megmaradjon, ma már csak öregasszonyok vannak a templomban, hiszen az öntözést kitalálták, a föld nem maradt meg, hát akkor minek az Isten?!

Illés imádsága milyen rövid! Talán csak egy percnyi. Egész nap kiabáltak Baál papjai. És mi van benne? Én? Nekem? Miattam? Számomra? Ötször is szerepel benne: Te!

Sokszor hallom, hogy nincs értelme imádkozni. Hát nincs is akkor, amikor azzal van tele az imádságunk, hogy nekem, értem, a gyermekeimnek add meg... Illetve nem is tele van, hanem ebből áll.

Nem szeretek szimbolizálni. Szeretem logikusan nézni, hogy az Ótestamentum történetei hogyan sodorják az időket és a történéseket egyre közelebb Jézushoz. De itt lehetetlen nem gondolni arra, hogy ez a tűz-leszállás a Pünkösdre emlékeztet előképként.

Bartimeus történetének utolsó mondata: „... és követte Jézust”. Nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy egészen a keresztig. És talán Jézus szemének lecsukódása egy fokkal még jobban megnyitotta Bartimeusét. Hosszú út vezet az ószövetségi „szemet-szemért”-től Jézusig..., aki már nem úgy tett volna, mint Illés (aki saját kezűleg ölte meg a bizonyság után a Baál prófétákat).

Illésen aztán magán is majdnem beteljesül a szemet-szemért. A királyné megfenyegeti, és Illés elmenekül. Nem azt válaszolja, hogy állok elébe, az Úr velem van! Elveszti a talajt lába alól, mert nem érzi, hogy jogos volt az Úr nevében így fejezni be az igazságtételt. Összeomlik. Ül messze, még a száműzöttek földjén is egynapi járóföldre a pusztában. Mikor akar az ember meghalni? Amikor úgy érzi, hogy nagyon eltévesztette az életét.

Aztán elaluvék a fenyőfa alatt. Én hajlok afelé, hogy közben nem ébredt fel, hanem az egész az angyallal és evéssel-ivással egy ún. grandiózus álom. Aki a nagy álmok lélektanát ismeri, az tudja, hogy hallatlan pszichikus energiák szabadulnak fel a transzcendens és immanens összeérésekor — ez képesít 40 napos étlen-szomjan gyaloglásra. (A 40 mitikusan is kerek szám, pl. Mózes 3x40 éve, élettanilag is épp ennyi a kibírható. Jézus a lélektani eltöltöttség után stb.)

„Mit csinálsz itt, Illés?” Kérdezett már Isten ilyeneket mástól is. „Ádám, hol vagy?” „Káin, hol a te testvéred?” Vagy Júdástól: „Barátom, miért jöttél?” Ezek nem olyan kérdések, amikre választ vár. Hanem még egy lehetőség a megkérdezettnek, hogy utoljára tud-e őszintén és becsületesen válaszolni, megfordulni lelkében. Ha Illés most becsületes lenne, valami ilyet válaszolna: „Téged akartalak szolgálni, de beképzelt lettem, túlőttem a célon, leöldöstem embereket, nagyon bánt, bocsáss meg!” De nem ezt mondja Illés. Hanem szép, kegyes szövegbe takaródzik most is: „Nagy búsulásom van az Istenért, mert elhagyták a te szövetségedet... a te prófétáidat fegyverrel megölték...” Most jönne az, hogy én meg őket öltem meg — de ezt kihagyja! „... és csak egyedül én maradtam meg, és engem is halálra keresnek...” Én... engem... Volt idő, amikor nem így imádkozott!

Akkor Isten tanítást ad neki. A tűz, a vihar előtte megy, szolgái, de Ő nincs azokban. A szelíd tanítás után újra kérdezi: — Mit csinálsz itt, Illés? Értesz-e már?

Erre Illés elmondja ugyanazt: „Nagy búsulásom van az Úrért... ”

Bocsássátok meg, hogy ilyen antropomorf módon beszélek az Istenről, de itt mintha megcsóválná a fejét és ezt mondaná: — Hát, édes gyermekem, süket vagy még te! — És tartalék állományba helyezi a prófétáját. Azaz: „És monda az Úr néki: Menj el, térj vissza a TE utadon...!” Nem az ÉN utamon... Tedd meg visszafelé azt az utat, amelyen idefelé egészen más lehetőséggel jöttél. „Kend királlyá Hazáelt Siriában...” (ez lesz majd Izrael ostora) „... és Jéhut, Nimsi fiát kenjed királlyá Izraelben... ” (ez meg Izrael legnagyobb gyilkosa lesz) „... és Elizeust... pedig kenjed prófétává A TE HELYEDBE.” Hát ilyen az, amikor egy próféta alkalmatlannak bizonyul a szolgálatra, és megy a maga útján. Nos, jó, ha nem értitek, hogy ez nem az én akaratom, akkor főjetek meg a saját véres levetekben.

Talán nem kellene olyan sokszor azt kérdeznünk, hogy bizonyos dolgokat „miért enged meg az Isten”!

Isten sokáig hallgat. Illés valahol meghúzódik, nem is tudjuk, hol. Ha Isten szólna, említve is lenne. De nem szól. Keserves idő lehetett ez Illés számára!

Mi történik közben? Acháb sétálgat a kertjében, és zavarja, hogy kerítésbe ütközik. Nem kell ahhoz királynak lenni, hogy valaki szűknek érezze az életterét. Achábnak becsületére legyen mondva, előbb becsületesen próbálkozik. Nábót azonban nem adja sem cserébe, sem pénzért a telkét. Aki ismeri az ószövetségi törvényt, tudhatja, hogy Nábót fogvacogva ugyan, de a törvénynek engedelmeskedik. Királya kéri az atyai örökségét, de Jahwe nem engedi. Acháb hazamegy, és letargiába esik. A pszichológia infantilis regressziónak mondja ezt. S ekkor megint felesége lép, és az történik, ami minden ilyen esetben történni szokott, mióta ember az ember. És milyen „évásan” történik megint. „Én majd neked adom” — mondja Jezabel.

Kirakatper kezdődik. Ó, a hatalom mindig nagyon vigyáz a látszatra! Még isteni törvényt, jogot, böjtöt is belekever. Összefog az állam és az egyház, meglobogtatni, ami meglobogtatandó annak jegyében, hogy a végén el ne maradjon a lényeg: a megkövezés. Örök emberi történet, és Isten irgalmazzon mindenkinek, aki félelemből jó végrehajtója ezeknek.

Biztos volt olyan is, aki nem értett egyet, mint Nikodémus meg Arimateai József egy későbbi hasonló perben, talán még figyelmeztették is Nábótot: — Menekülj, mi nem akarunk bántani, de tudod, mit lehet tennünk...? — Tényleg, mit is lehet tenni?! — Mintha Isten nem lenne Isten!...

Valaki ezt később önként vállalja, hogy fölötte is győzzön a hatalom. Vállalja, hogy lássuk: mégsem lehet megölni az igazságot. Megkorbácsolni lehet, szembeköpni is lehet, megfeszíteni, meggyilkolni is lehet — megölni mégsem lehet.

Nábótot megkövezik és Acháb elindul elfoglalni a szőlőjét. „És akkor szóla az Úr Thesbites Illésnek, mondván...” Talán másfél évtized telhetett el, mire az Isten újra szól félretett prófétájának. És — különös, de logikus az Isten stílusa — oda kell visszamennie, ahol hibázott. Csak ott lehet

újrakezdeni-folytatni. Aki felebarátját lopta meg, ne a templompénztárba fizesse be a jóvátételt! Nem lesz nyugodt a lelkiismerete!

Hogy örülhetett Illés! Újra szól hozzá az Úr! Küldi Achábhoz, a régi ellenfélhez: „... és szólj hozzá, mondván: — Így szól az Úr..." Nagyon nagy dolog ám ezt kijelenteni: Így szól az Úr! Nem: én, Illés! Hanem: „Ezt mondja az Úr: ugyanazon a helyen, ahol felnyalták az ebek Nábót vérét, ebek nyalják fel a te véredet is!"

Tíz-egynéhány év elég lehetett Illésnek, hogy megtanulja: vér egyenlő vérrel, bűn egyenlő büntetéssel.

Képzeljük el a történetet: megy Acháb a gyönyörű szőlőbe, selyemben, mögötte két testőre, s egyszercsak elétoppan egy kócos, nyers ember, és elmondja, amit az Úr elmondani rábízott. Elakad a lélegzete és ezt mondja: „Megint rámtaláltál, ellenségem?"

Vajon Illés volt Acháb igazi ellensége? És Jezabel a jóakarója? Mikor tanulja már meg az ember, hogy ki a barátja és ki az ellensége? Acháb egy életen át azt hiszi majd, hogy Jezabel akar jót neki és Illés rosszat. Mi lett volna, ha ezt mondja: „Te vagy az egyetlen, aki valaha is a jó utat akartad nekem, fogjunk össze!"

Illés halála előtt van, és ha megnézzük utolsó útjait, látjuk, hogy egész élete pereg le még egyszer azokban. Először felmegy, egészen magasra, Béthelbe, mint amilyen magasan volt, amikor legyőzte Achábot. Aztán le, az ország legmélyebb pontjára, Jerikóba. Végül a Jordánig, az ország határáig, az élete határáig. A legősibb szimbólum élet és halál mesgyéjén a folyó. Minden mítosz magja: üzenet. Csak meg tudjuk-e fejteni? Nem az az érdekes itt sem, hogy a kimondhatatlant hogyan kísérli meg az ige leírni: tüzes szekérrel vagy más jelképekkel — hanem az, hogy Illés nem a „halál"-lal találkozik, hanem...

Egy hozzánk hasonló ember... akivel mégis — Isten járt.

Erőszakellenes Fórum

Az Erőszakellenes Fórum alapelvei, céljai

1. A Fórum az emberi jogok, az általános humanizmus alapjain áll.
2. Erőszaknak tekintjük az emberi jogok megsértését, és küzdünk az erőszak minden formája ellen.
3. Kiállunk az általános hadkötelezettség mielőbbi megszüntetése mellett.
4. Fellépünk a fegyverek illegális és legális tartása és terjesztése, az erőszak kultusza, a kínzás és a megfélemlítés ellen.

Az Erőszakellenes Fórum eddigi tevékenysége

1991 augusztus 6-án, a nemzetközi Hirosima-napon aláírásokat gyűjtöttünk

— az általános hadkötelezettség megszűntetése és a hadi kiadások csökkentése érdekében,
— annak érdekében, hogy a készülő új fegyvertartási rendelet ne vezethessen a lakosságnál lévő fegyverek számának növekedéséhez.

Az utóbbi ügyben gyűjtött aláírásokat küldöttségünk átadta a Belügyminiszteriumban, ahol szóban is kifejtettük álláspontunkat. (Sajnos, akciónk olyan értelemben eredménytelen volt, hogy a rendelet szövegén nem változtattak. Eredményes volt viszont olyan értelemben, hogy a problémára felhívtuk a figyelmet.)

A Hirosima-napon felvonulást és demonstrációt rendeztünk.

Kezdeményeztük, hogy az iskolákban, a honvédségnél és a börtönökben biztosítsák a vegetáriusok jogait is. Az Ideiglenes Koordinációs Bizottság megbízottai levélben fordultak az illetékes miniszterekhez.

Támogattuk az alábbi akciókat:

— A Transznacionális Radikális Párt tüntetését 1991 november 22-én a Kossuth téren a háború ellen, valamint Szlovénia és Horvátország elismeréséért.
— Az Alba Kör által szervezett tüntetést a békéért bebörtönzöttek nemzetközi napján, december 1-én (Hősök tere, jugoszláv nagykövetség előtt).
— A Budapesti Anarchista Csoport és az Ifjú Szocialisták által kiadott nyilatkozatot a kelet-európai nacionalizmusok ellen, valamint az ezzel kapcsolatos demonstrációt 1991. december 13-án a Kossuth téren.

Elhatároztuk, hogy a Jogsértettek Egyesületével együttműködve figyelmet fogunk fordítani a katonasággal kapcsolatos problémákra (jogszabályok; tragédiák okai).

Kérjük azokat a személyeket, szervezeteket, akik csatlakozni akarnak a Fórumhoz, jelentkezésüket írásban közöljék. A Fórumhoz csatlakozóktól kérjük, közöljék azt is, hogy a Koordinációs Bizottság munkájában részt kívánnak-e venni. Különösen várjuk azon szervezetek csatlakozását, amelyeknek kitűzött céljai humanitárius jellegűek (például: emberjogi, egészségvédő, kisebbségi, vallási, állatvédő, béke-, nő-, zöld-mozgalmak).

A Fórum Koordinációs Bizottsága minden páros hét péntekén ülést tart a Jogsértettek Egyesülete irodájában: Budapest, VI. Nagymező u. 38. fsz.17.

Minden erkölcsi támogatást köszönettel fogadunk

Ideiglenes Koordinációs Bizottság

Jelentkezéseiket az alábbi címeken várjuk:
Erőszakellenes Fórum (Raul Wallenberg Egyesület címén)
1082 Bp., Baross u. 61.
Kapcsolattartás: Tihanyi Gyula, 1056 Bp., Nyári Pál u. 3. Tel: 137–3162

Renata M. Erich (Bécs)

A ténylegesen létező egyház Magyarországon

Ha azt vesszük észre, hogy az egyház népe belefáradt, vagy tiltakozik is a hierarchia olyan intézkedései ellen, melyeket már nem tölt el a II. Vatikánum szelleme — ez pedig Nyugat-Európában így van —, akkor megállapíthatjuk, hogy Magyarországon a katolikus egyház vezetősége a liturgián kívül mindmáig semmiféle zsinati újítást nem engedett meg, sőt még csak nem is törekedett rá.

Még nem birkóztak meg egykori politikai hatalmuk elvesztésével, a brutális üldöztetéssel, mindenekelőtt azonban a kommunista hatalom birtokosainak tett engedményeik időszakával. Kemény nyomás alatt már 1950-ben aláírtak a püspökök egy megegyezést az állammal, mely az egyházat gyakorlatilag az állam érdekeinek szolgáltatta ki. Kötelezték magukat, hogy „mindazon személyek ellen, akik a Magyar Népköztársaság törvényeivel szembenállnak, ... az egyházi törvények szerint járnak el”. (A megegyezés szövegének fordítása in: I. András, J. Morel, Bilanz des ungarischen Katholizismus /A magyar katolicizmus mérlege/, Heimatwerk-Verlag, München 1969.) Az Állami Egyházügyi Hivatal döntött ugyanis minden fontos kérdésben, a hatalomnak csak a jelvényét biztosították a püspökök és az egyház számára. Ezért a templomok homlokzatát renoválták, a püspökök pedig palotáikban ültek anélkül, hogy kapcsolatuk lett volna a néptől szintén teljesen elszigetelt plébánosokkal. Ha például egy pap fiatalokat mert maga köré gyűjteni, a püspököket utasították, hogy büntessék meg őt. Minden püspök mellé odahelyeztek egy titkárt vagy irodaigazgatót, aki a legszorosabb kapcsolatban állt az egyházügyi titkárral. A párt megértette, hogy — eredeti terveiktől eltérően — nem lehet az egyházat harminc év alatt felszámolni, tehát megváltoztatta taktikáját, és elhitette, hogy most már nem üldözi a vallásos világnézetet, hanem csak a „klerikális reakció” ellen harcol.

A Vatikánnal folytatott hosszabb tárgyalásokat 1964-ben a Róma és a kommunista kormányzat között létrejött részmegállapodás aláírásával zárták le. Az egyház ezzel elérte, hogy öt üres püspöki helyet betöltöttek, az állam pedig mintegy hivatalosan egyetértett az úgynevezett „vallásszabadsággal”. Ennek a megállapodásnak a szövegét máig sem hozták nyilvánosságra. A „szenvedő egyház”, a bezárt papok és hívők és maga Mindszenty bíboros, aki az Egyesült Államok követségén talált menedéket, úgy érezték, hogy elárulták őket. A magyar kormányzat nyomására a Vatikán végül arra indította a bíborost, hogy akarata ellenére kiutazzék, és később felmentette őt hivatalától. Ez volt az ára a további püspökök kinevezésének.

A báziscsoportok ellenállnak

Nem a megalkudni nem hajlandó bíboros volt az egyedüli tüske az állam szemében, ugyanilyen mérget jelentettek számára azok is, akiknek feudális gondolkodásmódot nem lehetett ugyan a szemükre vetni, de mégsem akartak belenyugodni az egyház megtűrt „sekrestye-egzisztenciájába”. Minél komolyabban vették ezek a föld alatt létrejött báziscsoportok a kereszténységet, annál dühödtebben üldözték őket. E csoportok közül sok elsősorban az állam által nem engedélyezett szerzetesrendek tagjainak találkozóhelye volt (pl. a Regnum Marianum). A legnagyobb megütközést a Bulányi György piarista szerzetes körüli „Bokor”-csoportok váltották ki. Az egykori egyetemi lelkész tízévi börtön után újra főleg értelmiségi fiatalokat gyűjtött maga köré, akik komoly vitákat folytattak vallásos kérdésekről. Nem kérdéses, hogy ezek a csoportok olyan pasztorális igényeket elégítettek ki, melyek kielégítésére akkoriban a lebénult hagyományos egyházi struktúra képtelen volt. A hivatalos pártszervezeteken kívüli közösségek létrehozása azonban el nem tűrt ellenzéki tevékenységnek számított és szigorúan tilos volt. A püspökök helyeselték az állami üldözést, végül azonban különbséget tettek a „jó” és „rossz” báziscsoportok között. Ez azt jelentette. hogy a „rosszak” nem voltak hajlandók együttműködni a püspökökkel és plébánosokkal. Mindenesetre ez az együttműködés a papokkal akkoriban egyáltalában nem volt lehetséges sem a jók, sem a rosszak számára. Végül aztán, mikor egyes Bokor-tagok lelkiismereti okokból megtagadták a katonai szolgálatot, nemcsak lecsukták őket, hanem Lékai, az akkori primás „egyházrombolóknak” és „félrevezetőknek” bélyegezte őket. Bulányi maga éveken keresztül hiába fáradozott, hogy szóba elegyedjék a püspökökkel. Azt a véleményt képviselte, hogy a püspökök nem dönthetnek szabadon, és ilyen körülmények között az engedelmességi kötelezettség sem állhat fenn. Az ügy a Hittani Kongregáció elé került. Ez tizenkét pontot fogalmazott, amelyet Bulányinak alá kellett írnia. Bulányi azonban a „Dignitatis humanae” zsinati dokumentumból vett kiegészítéssel írta alá a papírt: „Senkit nem szabad akadályozni abban, hogy lelkiismeretét kövesse”. Ezzel a magyar püspökök és a Hittani Kongregáció nem elégedtek meg, amit Ratzinger bíboros azzal indokolt, hogy a kiegészítés „mindent szubjektivizmusba” visz. Bulányit eltiltották a nyilvános misézéstől és a prédikációtól, és ez a tilalom mindmáig fennáll. A kommunista rendszer bukása után felhívták Bulányit, hogy a megváltozott körülmények között kiegészítés nélkül írja alá a tizenkét pontot. Ha ezt megteszi, feloldják az ellene hozott büntető rendelkezéseket. Bulányi számára lelkiismereti kérdés, hogy részt vehet-e egy ilyen „ködösítésben”. A kérdést nem akarta egyedül eldönteni és megkérdezte a Bokor tagjait, akik túlnyomó többségben ellene voltak az aláírásnak. Csalódást okozott számukra, hogy a hatalomváltás után semmi megújulás nem következett be. A Bokor-csoportok ma már nem az ellenzék szelleméből élnek, tevékenységük lelkigyakorlatokra korlátozódik, beállítottságuk fogyasztásellenes, és senkit sem bántanak. Bulányi írásai „eretnekgyanúsnak” számítanak, többek között azért, mert véleménye szerint a püspököket a népnek kellene választania.

A világiak félre vannak szorítva

Magyarországon a hatalomváltásban és annnak előkészítésében az egyház nem vett részt, inkább az a benyomása az embernek, hogy erre nem volt felkészülve, és máig sem alkalmazkodott az új viszonyokhoz. A múlt feldolgozása, ami nyilván elengedhetetlen feltétele a gyümölcsöző újrakezdésnek, máig sem történt meg. Nehéznek tűnik megválni a régi, megkedvelt elképzelésektől. A régmúlt feudális életformát nem felejtették el. Az egyházat ebben bizonyos módon a kommunista párt is megerősítette. A párt vallásellenes volt ugyan, de ugyanakkor el volt kötelezve egy szigorúan párton belüli ortodox hierarchiának is. A marxizmusban éppúgy tilos volt másképp gondolkodni, új, demokratikusabb utakat keresni, mint — máig terjedően — a magyar püspökök között. A fordulat után ugyan Várszegi Asztrik püspök, a jelenlegi pannonhalmi főapát lett a Magyar Püspöki Konferencia titkára. Azon fáradozott, hogy megoldja a fennálló nagy problémákat. Ez év márciusában azonban lemondott erről a hivataláról, és — többek között — azzal indokolta szokatlan lépését, hogy „az utóbbi időben egyre erősödött a bizalmatlanság ellenem és munkatársaim ellen”. Most legalább Pannonhalmán ápolja kapcsolatait a külfölddel,

terjeszti a szakismereteket és bevonja a világiakat is építőmunkájába.

Nem merek vállalkozni annak megítélésére, hogy a Vatikán keleti politikája több bajt háritott-e el, mint amennyuit ártott. Az azonban teljes bizonysággal kijelenthető, hogy nemcsak a kommunista indoktrinálásnak köszönhetően vesz részt ma a katolikusok alig több mint 12 %-a a vasárnapi szentmisén. Az értelmiség, amely a vallásban már jóval a bukás előtt a lét értelmére vonatkozó kérdésekre keresett választ, ez ügyben a hivatalos egyház részéről máig nem kapott választ.

Nagy jelentősége volt viszont a Nyíri Tamás professzor által 1978-ban alapított levelező oktatásnak. A beiratkozottak száma 1991/92-ben már 1000 körül mozgott. A 3000 eddig végzettnek azon reménye, hogy az egyháznak segítségére lehet, mindenesetre illúzió maradt. Ahogy a fordulat előtt az állam nem engedélyezte együttműködésüket, és megbízásából — gyakran nevetséges kifogásokkal — a püspökök tiltották meg, úgy ma egyszerűen tudomásul sem veszik, hogy teológiailag képzett világiak állnak rendelkezésre. Emellett a papok száma folyamatosan csökken. Sokan vannak, akik vasárnaponként hat misét celebrálnak. Legtöbbjük az újra engedélyezett hitoktatás követelményeinek sem felel meg, sem fizikai, sem lélektani szempontból. Ennek ellenére máig vannak a Püspöki Konferenciának olyan tagjai, akik azt követelik, hogy hitoktatást csak papok végezhessenek. Mivel ez gyakorlatilag lehetetlen, helyettesíthetik őket a világiak, de csak akkor, ha a helyi plébánostól erre meghívást nyernek. A teológiai minősítés nem abszolút követelmény, a pedagógiai még kevésbé.

Mindenekelőtt az asszonyoknak kell hallgatniuk az egyházban. A teológiai akadémián mindig jó tanulók voltak, most azonban világosan nemkívánatosak. Egy spirituális például azért akart egy régtől bevált könyvtárosnőnek felmondani, mert „nagy mellei vannak". A teológiai fakultást az 50-es évek végén leválasztották az egyetemről, „akadémiává" fokozták le, és a püspöki konferencia irányítása alá helyezték. Az ott elsajátítható tudás szélsőségesen konzervatív. Nyugaton régóta közkincsnek számító ismeretek eretneknek számítanak. Az új felsőoktatási törvényt most dolgozzák ki. Eközben szó van arról is, hogy a teológiai fakultást visszatagolják az egyetembe. Szegeden Gyulay püspök megbízta városának teológiai professzorait, hogy készítsenek a kérdésről szakvéleményt. Arra a véleményre jutottak, hogy egyetértenek a visszatagolással. A püspöki konferenciának egy — saját kijelentése szerint az Opus Dei-hez nagyon közelálló — tanácsadója azonban határozott ellenvéleményen volt, mert szerinte a teológia így elveszítené autonómiáját. A püspöki konferencia csatlakozott véleményéhez. Az ügy most a parlamentben fekszik, de mivel Andrásfalvy kulturális miniszter jó barátja Seregély püspöknek, a püspöki konferencia elnökének, rendszerint az ő véleményét képviseli. Hogy a „német viszonyok" harapódznának el, ez szinte minden egyházi méltóság számára horror-elképzelés.

Mindezek ellenére vannak kisérletek, hogy választ adjanak a világiaknak a kor nyomasztó kérdéseire. Ilyen például a Lelkipásztori Intézet Budapesten, melynek rendelkezésére bocsátottak ugyan egy egyházi épületet, de csak 170 000 forintot kap évente. Ez a csepp a forró kőre érthető, ha az ember tudja, hogy a püspökök „nem tudják, tulajdonképpen mire is volna jó egy ilyen központi szervezet". Az ott foglalkoztatott világiak feleannyit keresnek, mint amennyit elhagyott állásaikban kaptak. Találkozókat szerveznek a tizennégy-tizenöt lelkiségi mozgalom számára, a püspökök azon feltétele mellett, hogy Bokortagok nem vehetnek rajtuk részt. Párbeszédre kész plébánosoknak — az egész országból mintegy harmincnak — nyújtanak évi négy-hat alkalommal lehetőséget a véleménycserére. Most egy szinódus kisérletét tervezik. Ennek a „modellplébániának" minden résztvevője egy vagy több világit vihet magával. Két egyházmegyében zsinati folyamatot próbálnak beindítani. Többek között egyéves tanfolyamokat kínálnak a néhány már működő lelkipásztori segéderő számára, kétéves kommunikációs képzést és hároméves társadalomtudományi tanfolyamot. A mintegy 300 hallgató a hétvégéit áldozza erre. A világiak egyházi tevékenységének egyik legelkötelezettebb ellenzőjét, Pápai győri püspököt éppen most bízták meg ennek a Lelkipásztori Intézetnek felügyeletével.

A püspökök restaurációs magatartása miatt az egyház növekvő mértékben veszíti el tekintélyét egy olyan társadalomban, mely a demokráciáért és az európai érettségért fáradozik. Ez — úgy látszik — annyira elbizonytalanítja az egyházat, hogy a püspöki konferencia gyakorlatilag semmiben sem dönt, és az égető kérdésekben alig hallatja szavát.

Egy ilyen kérdés például az egyre nagyobb nyomás alá kerülő cigányoké. Ma mintegy 800 000 él az országban. Ők az első áldozatai a racionalizálásnak, és veszítik el munkájukat. Legtöbbjük embertelen körülmények között „lakik", alig tudják táplálni gyermekeiket, a szükséges képzést még kevésbé tudják biztosítani számukra. A tanulatlanok pedig fokozott diszkrimináció alá esnek, mindenütt nem kívánatosak. Ki vállalná el problémájukat, ha nem az egyház?

Aki — mondjuk a rádióban — meg meri mondani a véleményét, a nyilvánosság rendkívüli visszhangjával találkozik. Így például a magasan kvalifikált Nyíri Tamás kiérdemesült professzor. Szinte ő az egyetlen, aki ezt megteheti anélkül, hogy diszkriminálnák, mert őt már nem lehet letenni. Ezért — hozzájárulásával — rövidítve idézem az egyházhoz intézett kívánságait.

... *(Lásd ÉV 1992.1. szám).*

Fordította: -elká-

(**Forrás:** Orientierung 1992.07.31.)

„CSALÁDI GONDOSKODÁS"

(Személyes segítségnyújtás erdélyi testvéreinknek)

A Dorcas Alapítvány különösen nagy szükségben lévő erdélyi családok támogatásához munkatársakat keres. Úgy gondoljuk, hogy sokan vannak, akik szívesen segítenének, de kapcsolataik nincsenek, utazni nincs lehetőségük, és anyagi helyzetük is csak kisebb mértékű segítségnyújtásra ad lehetőséget.

Keresünk olyan családokat (személyeket), akik vállalják, hogy egy erdélyi családdal kapcsolatot tartanak, támogatják. Ha valaki szívesen ír néhány levelet, és évente tud háromszor ezer forintot áldozni erre a célra, kérjük, jelentkezzék. A jelentkezők számára részletes tájékoztatást küldünk a munkáról, és megküldjük a támogatásra szoruló család címét.

Ezeket a címeket erdélyi keresztyén testvéreink gyűjtötték össze. A négyhavonta befizetendő ezer forint adományért szeretetszolgálatunk egy alapélelmiszerekből összeállított tartalmas csomagot juttat el a támogatott családhoz. A nagy tételben vásárlás jelentős árengedményeket jelenthet, és az autóval kiszállítás lehetővé teszi, hogy megspóroljuk az igen magas postai költségeket és elkerüljük a postai „elkallódás" veszélyét.

Aki részt kíván venni ebben a szolgálatban, kérje részletes tájékoztatásunkat. Címünk: *Dorcas Alapítvány Regionális Irodája, 6100 Kiskunfélegyháza, Wesselényi u. 7.*

Damásdi Dénes
ref. lelkipásztor

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Iskolakerülés büntetve — jeles

Egy szombati napon délidőben, mi, harmadikos kistörpék elszomorodva olvasgattunk egy hirdetményt Törpeháza Főterecskéjén. Az állt rajta, hogy aznap délután előadást tart egy bűvész a völgybeli falucskában. Eltüntet egy embert. Igen ám, de abban az esztendőben délután jártunk tanításra a törpeházi iskolába. Egyik társunk azonban, a nagyhangú Nevenincs gondolt egyet...

Néhány perc múlva tanítónk, Mosolygós bácsi előtt álltunk, és Nevenincs így szólt:

— A múltkor, amikor jól viselkedtünk, meg tetszett ígérni, hogy teljesíteni tetszik egy kérésünket. Azt kérjük, hogy ma délután ne legyen tanítás, meg szeretnők nézni a bűvészt. Lehetne ez tanulmányi kirándulás is.

Mosolygós bácsi elmosolyodott:

— Iyesmiért nem maradhat el a tanítás. A fortély, amin az eltüntetés alapszik, nem tananyag.

— De minket akkor is érdekel! Tartozik is vele Mosolygós bácsi, hogy teljesíti egy kérésünket!

— De nem akármilyen kérésteket! A fortélyt pedig magam is megmutatom nektek, majd megcsináljuk dobozokból a bűvészszínpadot.

Nevenincs most hosszasan hallgatott, majd nagy elszánással így szólt:

— Mi mégis inkább a bűvészt néznők meg, ott szeretnők kilesni a fortélyt! Ne tessék haragudni ránk, ha nem lennénk ott délután az iskolában!

Azt hittük, összeszidja Mosolygós bácsi, de most is csak mosolygott:

— Hogy ne legyetek ott? Az éppen olyan lehetetlen, mint eltüntetni egy embert!

Miután kijöttünk házacskájából, Nevenincs magukhoz vezetett minket, levelet írt egy rajzlapra, és felolvasta nekünk:

— Kedves Mosolygós bácsi! Ne tessék minket rosszaknak gondolni, amiért üres a tanterem. Jogunk volt elmenni. Mosolygós bácsi a hibás, nem tartotta meg ígéretét. Szerető és tisztelő tanítványai. —

Megdöbbenve hallgattuk. De ugyanakkor láttam az arcokon, büszkék is voltunk rá, hogy ilyen nagy eseménynek vagyunk cselekvő részesei. A kicsiny kerekfejű Diócska azonban megszólalt:

— Ez a levél rosszul esnék Mosolygós bácsinak!

De Nevenincs csak legyintett, aláírta nevét, azután Bérci Bercinek nyújtotta a tollat. Utána én írtam alá. Aztán Piciszemű, Napraforgó, Pojáca meg Körte Törpe. Diócska ellenben így szólt:

— Azt mondta Mosolygós bácsi, lehetetlen, hogy ne legyünk ott az iskolában. Akkor tehát okosabb, ha meg sem próbálok lemenni a bűvészhez.

Nevenincs az arcába kiáltott:

— Áruló! Soha többet nem szólunk hozzád egy szót se!

Diócska szomorkásan mosolygott:

— Akkor szervusztok! — és elment. Ebéd után a tanterem ajtajára tűztük a levelet, és lementünk a völgybe, a faluvégi rétre. Ott állt a bűvész sátra. Megbeszéltük, hogy bemenet előtt körüljárjuk, kilessük a fortélyt. Abban a pillanatban azonban, hogy odaértünk, megkondult a toronyóra, és elütötte a háromnegyed hármat. Mi pedig megálltunk, egymásranéztünk, és Piciszemű így szólt:

— Most indul Mosolygós bácsi a házából az iskolába!

Nevenincs ráförmedt:

— Tudjuk, hogy most indul! Minek ezt most emlegetni?!

Napraforgó eközben már a pénztárhoz lépett, és mentünk mindnyájan utána. Bérci Berci ezt mormogta:

— Okosabb is minél előbb bemenni, az előadás után is leskelődhetünk.

Miután megálltunk elől a sötét színpadocska közelében — mert padok nem voltak —, s miután beszélgettünk a már bent lévő falubeli nénikkel meg bácsikkal, nézegetni kezdtük — főként Nevenincs buzdítása következtében — a sötét, függöny nélküli színpadocskát. De megkondult eközben ismét a toronyóra és elütötte a hármat. És Törpe nyugtalan hangon ezt mondta:

— Most látja meg Mosolygós bácsi a levelet!

Nekem azonban eszembe jutott valami és ki is mondtam:

— Nem látja meg, levette Diócska, hogy ne essék rosszul Mosolygós bácsinak.

Nevenincs most énrám förmedt:

— Nem meri levenni azt, amit én tűztem oda!

De a többiek nekem adtak igazat:

— De leveszi! Már le is vette. Amikor negyednégyet ütött az óra, Pojáca ezzel fordult hozzánk:

— Mit gondoltok, megtartja a tanítást Mosolygós bácsi annak az egy szem Diócskának?

Körte Törpe, mint aki már gondolkozott ezen, tüstént válaszolt:

— Megtartja. Még felelteti is mindenből, kitűnőre, jutalmul, amiért nem jött velünk.

Miután elütötte az óra a félnégyet is — ekkor már zsúfolva volt a sátor —, a színpad hirtelen kivilágosodott. Keskeny és mély volt, mint valami kapualj. És semmi más nem állt a háttér előtt, csak egy szék. A bűvész a pénztár felől jött a nézőtérre, és fölkért valakit a közönségből, jelentkezzék eltüntetésre.

Nógrádi bácsi, a fuvaros jelentkezett. Kivezették oldalt a sátorból, és néhány másodperc múlva megláttuk őt a színpadocska mélyén. Leült a székre. A bűvész ezt kiáltotta:

— Hókusz-pókusz, hale-hopp! — és amikor kimondta a hoppot, elsötétült a színpadocska, de szinte ugyanabban a pillanatban ki is világosodott. De ekkor már üres volt a szék. Most ismét mondta a bűvész:

— Hókusz-pókusz, hale-hopp! Egy pillanatnyi sötétség, és megint ott állt Nógrádi bácsi.

Ámultam-bámultam. A toronyóra azonban ütni kezdte a háromnegyed négyet, és az ámulással együtt eszem-

be jutott, hogy ilyenkor szokott szünetet adni Mosolygós bácsi. Nézte a színpadot Bérci Berci is, de oda is hajolt hozzánk:

— Mit gondoltok, Diócska most egyedül szaladgál az udvaron?

Pojáca ezt mondta:

— Nem szaladgál! Már felelt mindenből, és most együtt elmennek.

Piciszemű duzzogós hangon motyogta:

— Mosolygós bácsihoz mennek. Megcsinálja Mosolygós bácsi Diócskának a színpadot!

Nevenincs haragosan tekintett ránk, de elárulta, hogy már ő is gondolkodott ezen, és kijelentette:

— Dobozkirályhoz mennek!

Majdnem kiáltva mondtuk mindannyian:

— Hát persze! — Magától értetődőnek láttuk, hogy Diócska figyelmeztette Mosolygós bácsit, hogy a legkönnyebben a dobozgyűjtő kistörpénél, Dobozkirálynál állíthatják össze a színpadocskát.

Eközben egy falubeli kisfiú, Füleki Jancsi foglalta el Nógrádi bácsi helyét. A bűvész pedig átváltoztatta Jancsit majmocskává! Azután a majmocskát vissza Jancsivá.

Amikor a sátorból kijövet mindnyájan egyszerre tekintettünk föl Törpeháza felé, nyilvánvalóvá lett, hogy egyikünknek sincs kedve kukucskálással, fortélyleséssel tölteni az időt. A gyorsaság meg, amellyel megindultunk fölfelé, azt a közös szándékot is tudatta velünk, hogy minél előbb bocsánatot akarunk kérni.

Egyenesen Dobozkirályékhoz mentünk. Már a kertbe is kihallottuk a besötétített szobából Mosolygós bácsi magyarázó beszédét. A színpadocska az asztalon állt, és két gyertyavég égett benne, egy-egy elrejtett rekeszben. Mosolygós bácsi ránk tekintett, mi meg szinte egyszerre mondtuk:

— Ne tessék haragudni, hogy nem voltunk ott az iskolában!

Elmosolyodott:

— Dehogyis nem voltatok ott.

Összenéztünk. Úgylátszik annyira haragszik, hogy megvetése jeléül beszélni se akar arról, amit tettünk. Nevenincs el is vörösödött, és így szólt:

— Tessék megbocsátani, amit a levélben írtam!

Most már én is megszólaltam:

— Azt nem olvasta Mosolygós bácsi! Diócska levette!

Mosolygós bácsi Diócskára nézett:

— Miért vetted le?

De Piciszemű válaszolt Diócska helyett:

— Azért vette le, hogy ne essék rosszul Mosolygós bácsinak.

Mosolygós bácsi megint elmosolyodott:

— No lám. Tudtok ti mindent, ami az iskolában történt! Hát miért mondjátok, hogy nem voltatok ott?

Most már Körte Törpe is megszólalt:

— Annyit biztosan tudunk, hogy Diócska mindenből felelt és mindenből kitűnőt kapott.

Mosolygós bácsi csodálkozott:

— Minek ezt emlegetni? Ott voltatok, hát tudjátok. Ha nem lettetek volna ott, azt sem tudtátok volna, hogy Dobozkirálynál találtok meg!

Ekkor Nevenincs kiáltott fel:

— Diócska figyelmeztette Mosolygós bácsit a Dobozkirályra!

— Hát persze, hogy ő. Na, ezt is jól tudjátok. De hiszen meg is mondtam én délben, lehetetlen, hogy ne legyetek ott!

Most már Nevenincs is elmosolyodott:

— Köszönjük, hogy nem tetszik haragudni, amiért lent voltunk.

Mosolygós bácsi rábámult:

— Hát mégis azt hiszed, hogy lent voltatok? Mondd hát akkor el a fortélyt!

Nevenincs olyan bamba arcot vágott, hogy nevetésben törtünk ki. Nevetett Diócska is:

— Ha lent lettetek volna, tudnátok a fortélyt. Nem nehéz kitalálni, nézzetek a színpadra!

A megvilágított mély színpadocskán egy játékszékecske állt, Dobozkirály húgának bababútoraiból. A székecske ülésén egy szem diót láttunk. Körülötte hét bogáncs.

— A dió: Diócska. A hét bogáncs ti vagytok. No lássuk hát: el lehet-e tüntetni a hét bogáncsot az iskolából?

Diócska lassan mondani kezdte:

— Hókusz-pókusz, hale-hopp! — és egy pillanatnyi sötétség után csak a dió volt a székecskén.

Mondta ismét:

— Hókusz-pókusz, hale-hopp! — megint egy pillanatnyi sötétség, és ismét ott volt a dió körül a hét bogáncs.

Nevenincs felkiáltott:

— El lehetett tüntetni!

De Mosolygós bácsi levette a színpadocska fedelét:

— Nézzetek bele!

És mi ámulva láttuk, hogy a színpadocskán, ott, ahol a széket véltük, csak tükör van, székből pedig kettő is van ott, de rejtve, mindkét oldalon egy-egy, majdnem szemközt a tükörrel, az egyik székecskén dió, körülötte a hét bogáncs, a másik székecskén pedig csak egy szem dió. A néző pedig aszerint látja hol az egyik, hol a másik székecskét, hogy az elsötétítés pillanatában melyik felé fordítja a tükröt a bűvész.

Miután hazakísértük Mosolygós bácsit, a kertajtó előtt Nevenincs így szólt hozzá:

— Köszönjük, hogy nem tetszik megbüntetni minket.

Mosolygós bácsi elmosolyodott:

— Amikor bementem ma az osztályba, Diócska ezt mondta nekem: »Itt vannak a többiek is! Csak úgy látszik, mintha nem volnának itt. Tessék csak felhívni felelni akármelyiküket, és tessék beleegyezni, hogy ma kivételesen feleljek helyettük!« Ebbe én készségesen beleegyeztem.

Ekkor Mosolygós bácsi elkomolyodott. Folytatta:

— És így történt, hogy mindegyikőtök kapott ma egy-egy kitűnőt. Nevenincs nyelvtanból, Moha írásból, Napraforgó földrajzból és így tovább. Ha ez tinektek nem büntetés, más büntetéssel nem szolgálhatok. Szervusztok!

Soha életemben nem hittem, hogy az is lehet büntetés, ha kitűnőt kap valamiből az ember. Ekkor megtudtam, lehet. Hosszú ideig álltunk lehajtott fővel, szótlanul a becsukódott kertajtó előtt. Még egymásra is féltünk ránézni. Hát még Diócskára! Rettenetes volt a gondolat, hogy ha majd fölemeljük a fejünket és ránézünk, akkor őelőtte még jobban fogjuk szégyellni magunkat, mint amennyire máris szégyelltük egymás és önmagunk előtt.

A bűn keresztje

B.J.-né rendelkezésünkre bocsátotta ezt az „élménybeszámolót".

Sokat töprengtünk azon, hogy közöljük-e. Különféle vélemények hangzottak el: „Úgy tűnhet, hogy jóváhagyjuk az ilyen megoldást." „Pedig ez előre kitervelt emberölés." „Bűnügyi eljárás indítható a magánklinika orvosa ellen..." stb.

Végül úgy döntöttünk, hogy a felhatalmazás birtokában közreadjuk. Szeretnénk a most folyó abortusz-vitához egy ilyen „adalékkal" hozzájárulni. Vitaindítónak is szánjuk, és várjuk olvasóink hozzászólásait. A felelősség kérdését szeretnők előtérbe állítani: Ki a felelős? A cserbenhagyó apa? A magánklinika orvosa? A jelen társadalom? Az Isten? Ki mennyiben bünös? Van-e bocsánat az apa, az anya, az orvos stb. számára? Hogyan lehetett volna erkölcsileg kifogástalan megoldást találni?

Ezekkel az utólagos kérdésekkel merjük Olvasóink kezébe adni ezt a döbbenetes és sokkoló írást — a világosabb látás megtalálása reményében.

A szerkesztőség

Fázom, reszket az egész testem. Ahogy körbetekintek, megakad a szemem a hőmérőn: 25 fokot mutat. A szép, almazöld színű csempe a mennyezetig ér.

A műszerek csillognak, mintha újak lennének, pedig biztosan nem a részemre vették, hogy ezt a tisztességtelen dolgot levezessék velük. A hálóing egyszerű, amit rámadtak, nincs semmi cicoma, sima fehér krepp. Minden aranyat levettek rólam, a nyak- és bokaláncom a táskámba került. Olyan érzésem volt, mintha a halálba mennék, pedig ebben a történetben a hóhért én játszom.

Hangokat hallok, csendesen, suttogva beszélget az orvos az ápolónővel. Megnézik még egyszer a leleteimet, vérnyomást, pulzust mérnek. Tudom, hogy magasabb, hiszen a helyzet sem a megszokott. Bekötik az infúziót, amibe többféle gyógyszert fecskendeztek. Szembe velem a falon egy fehér óra hetet mutat.

Hetet, mint ahány hónapig tartott a kapcsolat köztünk, és ahány hónapos — kis híján — a magzat. Már az első héten tudtam, hogy nem szabad szóba állnom vele, túl fiatal hozzám, mégis egyre jobban belemerültem.

„Jaj, itt az első fájás. Szegény szép babám! Bocsásd meg, hogy elválok tőled!" Nem szeretett az édesapád, csak játék voltam neki, kis kitérő, semmi más. Becsaphattam volna azzal, hogy a tudtán kívül a világra jössz, de mit értünk volna vele? Kevés a pénz, már csak napi 200 Ft-ra futja. Abból pedig hárman nem tudtunk volna megélni.

„Itt a második. Úgy látszik, tíz percesek."

Nincs körülöttem senki, magamra hagytak. Megértem, harminchét évesen a vajúdás is hosszabb. Az jutott eszembe, hogy szeptemberben, az első két hétben minden este csak beszélgettünk és mondtuk a magunkét. Csüngtünk egymáson, vidámak voltunk, jókat nevettünk. Nagyon szerettem a szemét. Lágy tekintetében jóindulat, emberség látszott.

„Bocsásd meg, kicsim, nagyon fáj, és tudom, hogy nem tudsz segíteni. Nagyon pici vagy."

Az ágy feletti korláton nincsenek lemarkolt festéknyomok, mint a legtöbb szülőszobában. A vasat csak egy kézzel tudom szorítani, legszívesebben összetörném.

— Hogy van? — kérdezi az orvos.

— Tíz percesek...

— Hosszú lesz!

Látom tekintetén a megvetést. Eszembe jutnak az öleléseid, amelyek nagyon őszintének tűntek.

„Megint az az őrületes fájdalom! A derekam, a medencém, ahogy az izmok dolgoznak!" — Szomjas vagyok, de tudom, nem ihatom. Próbálok a kellemes, szép emlékekre gondolni. — „Csak bírd ki tavaszig!" — Vajon mit hozott volna a tavasz? — „Nem foglak elhagyni, nyugodj meg!" — Én elhittem, mint egy kisiskolás. „Mikor szomorú voltál, vigasztaltalak, mikor beteg voltál, ápoltalak. Hontalan voltál, befogadtalak." — Mondd, miért tetted ezt velem? Miért nem voltál őszinte hozzám?

Még csak nyolc óra. A fájdalmaim öt percesek és egyre hosszabbnak tűnnek.

„Szegény pici fiam!"

Bejött az orvos. A szülőágyhoz tolták az ultrahang készüléket.

A monitoron látszik, ahogy tiltakozol: „Még ne, még nincs itt az időm!" Bocsáss meg, kérlek, ha tudtam volna, hogy terhes vagyok, nem vártam volna idáig. Hiszen rendesen menstruáltam, csak az a kemény gombóc volt furcsa, ahogy hasra fordultam esténként. A kórházban nem vállalták, most egy magánklinikán vagyok. Jó pénzért megértették, hogy nincs hova szüljek, hiszen nincs lakásunk, és nincs miből eltartsalak, mert nincs biztos állásom.

Pedig, kicsi Márk, nagyon szerettelek volna, hidd el! Simogatnám rózsaszínű bőröcskédet, finom selymes hajad. Etetnélek, gondoználak, csak legalább biztos állásom lenne és fedél a fejünk felett.

„Borzalmasak a fájdalmaim!"

A nővér törölgeti a homlokomat. Nem jajgatok, csendesen tűröm, amit a sors rám mért. Szeretném összekulcsolni a kezem, hogy könyörögjek Istenhez, bocsássa meg vétkemet.

Cudar és kegyetlen ez a világ, hová vihettelek volna? Hová bújhattunk volna, ahol biztonságban vagyunk? Nem találtam megoldást. Édesapád úgy hagyott el, hogy még magyarázatot sem adott. „Nem akarok neked fájdalmat okozni" — ez nem indok. Sajnos, nem mert őszinte lenni. Tudod, kicsi Márk, az őszinte szó nagyon fáj, de ha rájön az ember, hogy becsapják, az még jobban. „Istenem..., tulajdonképpen neki is itt lenne a helye. Végig kellene néznie a születésed és halálod."

Tíz óra, a perces fájások között csak képek ugranak be. Valami őrületes lelki fájdalom markol belém, ami a testi kínnál is borzasztóbb.

Látom, ahogy a kicsi magához öleli Vikit. Játszik vele, nevetnek. Márk, csillagom, ez neked nem járt volna, nem adhattam volna meg. „Őrületes a meleg. A kínoktól van" — gondolom. „Ki kell bírnom, muszáj. Vár otthon a nagylányom. Neki csak én vagyok, senki a világon. Ki kell bírnom..." Tizenegy óra tíz perc. Milyen komikus: megkordult a gyomrom, pedig hozzászokhatott már, hogy délig nem jár az étel. A hajamról a nyakamon át a lepedőre folyik a verejték. A hálóing rámtapad.

Az orvos a lábamra húzza a fehér csizmát. Burkot repeszt. Kérlek, Márk, segíts! Istenem, bár itt lennél, hogy megoszthatnám veled a bűn terheit. Túl nagy árat fizettem ezért a szerelemért. Hordom életemben a bűntudatot, ami alól senki sem oldozhat fel. Nincs megbocsátás!

B.J.-né

Jiří Wolker

BALLADA A MEG NEM SZÜLETETT GYERMEKRŐL

Először egymásra nevettek,
azután egymásba szerettek
a parti lámpa fénykörében,
ahol a víz rohan sötéten,
ahol tétova emberek járnak
— vízre hullt fények? árnyak?
aztán egy csókban
egymásra találtak.

A szerelmesek gazdag emberek,
kincsük számlálhatatlan rengeteg:
karok, szemek, keblek meg ajkak.

„A városból fehér ösvény vezet,
elindulok veled,
hogy kinn a határban,
ezüstös gabonaföldön,
rozstáblák közt, füves dűlőkön
osztozzunk minden
egymásnak-termett kincsen,
mielőtt hamuvá omlana,
vagy szárnyat bontana
és elsuhanna,
mint a tűzmadár!"

A határban már éj bolyongott.
Mindkettő szomjazott
és szomjat oltott.
Fiataloknak is szabad szeretni.
Szegényeknek is szabad szeretni.
Az ember szeretetből született.
A határban már éj bolyongott.
Először elhúzódott,
riadtan védekezve.
Végül magát megadta szerelemre.

Vedd el hát hús-vér testemet.
Neked adom, nincs vétek abban.
Hús-vér szívem úgyis tied,
már neked adtam.

Férfi és nő a szerelem.
Kenyér és kés a szerelem.
Felvágtalak, megszegtelek,
kezemre élő vér csepeg
szegett kenyérből.

Elvánszorgott lassan hazáig.
Nem lába: szeme vitte el az ágyig,
feküdt
didergető gyehenna-vánkosán.
Azon az éjszakán
gyermek fogant szívén.

A négy csupasz fal
sírdogált csak éjjel,
azt sírta: nehéz lesz, nehéz,
éhes szájat győzni kenyérrel.

A hold a háztetők felett
kétszer apadt, kétszer kerekedett,
mikor harmadszor
görbe penge lett,
gyermekszáj suttogott
a csendben:
anya, anyám,
a szerelem vagyok.
Engedd, hogy megszülessem!

Így szólt a szíve alatt.
Kedveséhez szaladt.
Hideg volt és kopár a férfi szobája,
mint nehéz fő,
ha csuklik gyenge vállra.

Mikor már tudták mind a ketten,
az ágy szélére ülve
gyűjtötték az erőt szívükbe
a gyilkoláshoz kétségbeesetten.

„Szívünk
manapság, kedvesem,
szívünk, s még ezreké
csak annyi, mint egy kocsmai
pohár, keserű ajkak szomját oltani.
Vér ömlött bele
— szeszt ittunk belőle.
Szerették egymást százak, ezrek,
de a gyermek nem született meg.
Neki sem szabad, a mienknek.
Nem bűn ez.
Ez a szegénység."

Sötét folt lett a nap.
Fénye veszett a csillagoknak.
Az orvos ajtaján kopognak
a szeretők.
Jaj, oda nem fehér ösvény vezet,
lépcső-kálvária.
Soká, soká kell várnia
a két embernek az előszobában,
míg a zárt ajtó sárga, ferde
rést nyit a riadt szemek előtt,
s szól: „A következőt!"

Az orvos keze karbol,
szavai jégszilánkok:
„Én beteg nőket
nem gyógyíthatok,
és csak törött dolgokat reparálok."

Levette blúzát.
Ujjaival a mellén
gyászindulót dobolt.

Ó, asszony,
asszony, hallod
a melledben felizzó hangot?
Még egy kiáltás, egy utolsó,
és csend.

A férfi állt,
a zárt ajtó előtt sokáig állt.
Ő állt, de szeme nem maradt vele,
a nő fájdalmas teste után lépdelt,
mint gyászkocsi után
a magányos kiséret.
Vonít a szél, nyüszít a négy kerék.
Ezt tettem én?
Ezt tettem én.

„Add, kedvesem, a kezedet,
ha majd a lépcsőn
lemegyek veled.
Nem vagyok bátor,
most már sírhatok.
Számlálhatatlan kincseinkből
csak egy üveg gyógyszer maradt
zsebemben.
Csak seb vagyok,
holt gyermek karja
ölel át meredten.

Nem vagyok asszony.
Sír vagyok.
Nézd, úgy lobog szemem,
mint halottak napján
a gyertya lángja,
de meg nem vált senki imája.
A nő is áhítozhat jobb világra,
a nő is sírhat, látva,
hogy a karja gyenge hozzá."

Este
szomorúak a szeretők,
mert lettek temetők.
Sokuknak nincs már könnye sem,
csak ülnek, csendesen.

Felsugaraz a nap az égre,
de kopár ágak meredeznek.
Az emberek szeretik egymást.
De a szerelem nem születik meg.

Nem születik meg?

Fordította: Rab Zsuzsa

Levél a börtönből

A Bokornak az emberi jogokról alkotott nézetei az elmúlt években elég széles körben váltak ismertté. Az Amnesty International jól tudja, hogy a halálbüntetés eltörléséért indított aláírásgyüjtő mozgalomban a támogatók nagy többsége közösségeink köréből adódott. Ezért folyamatosan tájékoztat minket az abolicionizmus (= az eltörlés) helyzetéről szerte a világban. A magyar tagozat révén meg is kértek minket arra, hogy vállaljunk levelezést egy halálraítélttel, aki amerikai börtön siralomházában tölti napjait.

Az ottani törvényhozás és bírósági gyakorlat következtében ugyanis sok halálraítélt évekig vár arra, hogy végső döntés szülessék életéről vagy haláláról. Az Al ezek napjait kívánja egy-egy pillanatra elviselhetővé tenni azáltal, hogy levelezők megkeresésével emberi kapcsolatokat létesít azok számára, akikre nem gondol senki.

Egy barátunk vállalt is ilyen levelezést, most azonban egy másfajta kérés érkezett. Az alább következő írás szerzője, aki a jackson-i „Halálsoron” (több helyről hozzák ide az elitélteket, ezért sokan vannak együtt) várja sorsának alakulását, azt szeretné, ha gondolatai megjelennének nyomtatásban. Persze örülne, ha írnának is neki — s ezt bárki megteheti —, az Al azonban csak azt kérte tőlünk, hogy adjunk helyet levelének.

Ezt megtesszük, s az ő öröme mellett mi egy percre bepillanthatunk abba a világba, ahol páratlan értéke lehet minden emberi szónak. „Börtönben voltam...”

S ki tudja, miért?

(A fordító)

A „Halálsor” valósága

„Mindig úgy gondoljunk a Halálsor lakóira, mintha velünk lennének összeláncolva”

Az igazi Halálsor nemcsak kerítéseket, rácsokat, rossz alakokat és vacak ételeket jelent. Nem, az igazi Halálsort nem kell és nem is lehet az élettel összehasonlítani, legfeljebb a létezéssel. A Halálsor tele van bezárt szívű, elnyomott emlékezetű emberekkel; tele van magányossággal, amely azonban meghagyja az embernek a szeretet és a gyengédség iránti külső és belső szükségét; gondolatokat, vágyakat és érzéseket ébreszt arra, hogy az ember tegyen valami építőt és pozitívat, kényelmesebben létezzék, — de nem: a valóság az, hogy sorozatban tör fel a növekvő, sivár szorongás, kiterjed és feldagad; a bizonytalanság elborít, fullaszt, míg végül felszívódik az ember képzeletébe. Igen, az igazi börtön agonizáló meghiúsulás, gyümölcstelen kétségbeesés és barátságtalan közöny.

Én a Halálsoron lakom. Miért fáj a szívem? Miért hozza meg a levelezés nekem az oly nagyon szükséges örömet és elégtételt elmémben, szellememben és kimerült lelkemben?

Azért, mert körülöttem mindenki elnyomott, halott, és ez rámzúdul. Úgy látszik, hogy tudatos értelmem falai rámzárulnak és rugalmatlanná tesznek. Értelmetlenné, céltalanná teszik az életet, valójában már nem is életté.

Én és a helyzetem állandóan szembekerülünk egy egyoldalú hírleszteléssel, egy regénybeli cselszövés látszatával. Könnyen elviselem a bírálatot, a helyreigazítást, a bebörtönzést, még a büntetést is. Ámde a csend, az elszigeteltség, a társadalom, az egyházak, a lelkipásztorok, a keresztények megbocsátani nem akarása több mint rettenetes, ez elgyengítő. Meddig kell várnom, meddig kell kopogtatnom a becsületesek kapuján, míg megszűnik a gyűlöletből és hitványságból eredő kitaszítottság, és a szeretet és a gyengédség kifejezésévé válik? Törődik azzal valaki, hogy megtudja, ki vagyok én, vagy megtudja, mi az a szeretet s jóindulat, amelyet bensőmben hordok? Ah, gyakran szeretném tudni...

Igen, a valódi Halálsor ott van, ahol nagyon sok ember küzd azért, hogy feleletet találjon legyengített, ellankasztott, elkáprázta tott önmagában, mivel senki más nincs, aki meg akarná hallgatni vagy legalább megkísérelné megérteni. Ez a végnélküli sablonos foglalkozás helye, ahol maga az idő is rettenetes lecke. Egy kupac reménytelenség. Hogyan érezheti magát vagy legalább próbálja érezni magát megfelelően az ember, ha nem helyesel a társadalom vagy a családtagok? Körülnézek magam körül és csak aljasságot, közönyt és összetört reményeket látok. A „Halálsor” börtönébe bezsúfolt számtalan ember vándorol erkölcstelenségbe és meggondolatlanságba, mert túl sok a gyengédség nélküli nap és túl sok a megkönnyebbülés nélküli undor. Az a legszívszakasztóbb és legfájdalmasabb dolog a Halálsoron, hogy látjuk a társadalom néma drámáját. Azokét az emberekét, akik betérdelnek a templomba csendes imádságra az „Atya” elé, kérve Őt, hogy áldja meg életüket békével, boldogsággal, örömmel, miután lefizették egyházi tizedüket, kivéve azt a nagy adósságot, amely lefizetetlen szeretetadósság alakjában ott fekszik évekig meglapulva lelkükben.

A leginkább leverő és lelkileg lezüllesztő érzés nem a fagyasztó téli hideg vagy a kényelmetlen nyári hőség és nyirkosság, hanem az elővételezett szorongásban való várakozás egy nagyon vágyott levélre, levelezőlapra, vagy egy pár sorra, ami soha nem érkezik meg; tiszta hittel várva családi látogatásra kereszténytől, egy baráttól, s ezzel szemben kiábrándulás, csalódás lesz az ember osztályrésze, mivel senki sem jön... senki nem törődik vele...

A Halálsor sokkal több, mint kétségbeeséssel, bizonytalansággal, aljassággal, közönnyel és hiábavalósággal teli hely. Ez a „pokol zárkája”, amely minden halálra ítélt emberre vár és sokak számára létük hátralévő részére állandó nyugtalanság helye. A szánalom borzalmas terhe lép nagyon sok álmunk, ideánk, érzésünk és gondolatunk helyébe.

Nem a gyorsan ketyegő másodpercek, hanem ebben a szűk 6x8-as cellában naponta eltöltött lassan múló órák termelik ki a már elviselhetetlen magányosságot; azon találom magam, hogy remélek és imádkozom azért, hogy halljak egy régi ismerős dalt a rádióban vagy a TV-ben, de miután nagy gyönyörűséggel meghallgattam a dalt, kést érzek a szívemben, és úgy találom, hogy az elmúlt családi élet és az elmúlt jó idők emléke vad, durva és brutalizált. Rossz a napok zajossága és hiábavalósága, miközben az ember számtalan éjszakán ébren fekszik, nagyon egyedül, kifosztja a lélek magányosságában való sírás, kiszívja és kimeríti testi energiáit. Ah, ha csak, ha csak, bárha...

Szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik odafigyeltek erre az írásra, akik törődtek vele és válaszoltak rá. Ez sokat jelent nekem. Végtelen, határtalan, belső örömet ad; békét, boldogságot és örömet, átvezet a napok ürességén és a félelmetes, rémítő éjszakákon. Kérem...

Victor Vernard Roberts
EF, 129097 G–2–61
P.O. Box 3877
Jackson, Georgia. 30233 — U.S.A.

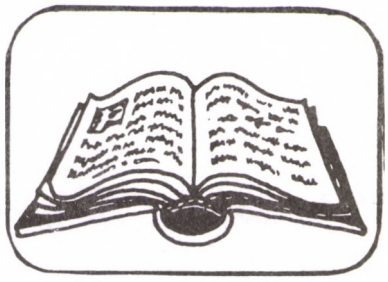

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Kovács Tádé, a novemberieket Vincze József plébános készítette

Október 4. — Évközi 27. vasárnap —

Lk 17,5–10 — Ne várj tovább, ha lépned kell

Borongós októberhez illő a helyzet, amelyben Jézus tanítványai felsóhajtanak: Sajnos ezekhez a nem mindennapi megoldásokhoz nem mindennapi energiaforrásra volna szükségünk. 17,4-ben ugyanis azt kívánja a Mester, hogy annak, aki aznap már hetedszer bánt meg minket, hetedszer is bocsássunk meg. A tanítványok nyilván az egyszer egy életben való megbocsátást is szép teljesítménynek vélik. Ezért aztán a napi hetet egészen rendkívüli teljesítménynek. Olyannak, ami csak rendkívüli hittel megáldott, szent emberek részéről lehetséges. — De hogy el ne csüggesszék szeretett Mesterüket, maguk is hajlandónak mutatkoznak e rendkívüli hit várományosai közé feliratkozni. Képtelenség, amit kívánsz, Urunk, de adj hozzá akkora hitet, amellyel képessé leszünk rá, és engedelmes szolgáid, hű tanítványaid leszünk. Minden csak Rajtad múlik. Szállítsd a hitet, és mi szállítjuk a hit gyümölcsét. Mi nem vagyunk gonosz szőlőmunkások, akik vonakodnak beszolgáltatni a gazda jogos járandóságát (L 20,10).

Milyen kézenfekvő, milyen lelkünkből lelkedző az efféle gondolkodás! Mennyire szíven üt minket Jézus válasza, mely ettől teljes mértékben eltér. Az értelme körülbelül ennyi: Nem. Nem adok nektek hitet. Nem mintha nem volna nekem elég, s félnék, hogy kifogy, mint az okos szüzek olaja (Mt 25,9), hanem csak azért nem adok, mert nektek is van elég. Nem az a baj, hogy nincs elég hitetek; az a baj, hogy nem működtetitek azt, ami van. Az elásott mína pedig nem hoz hasznot (vö. L 19,20–22). Aki elássa, az gonosz szolga! Nem szabad lekicsinyleni Isten ajándékát! Aki csak egy mínát kapott, mint bárki más, vagy egy talentumot, mint senki más (vö. Mt 25,24–30), annak azt a keveset kell az Úr rendelkezésére bocsátania, mozgósítania, mint az öt árpakenyérkét vagy a két halacskát (vö. L 9,13–17). És akkor csodálatos dolgok történnek. Megsokszorozódnak mínák, talentumok, kenyerek, halak; odébbsétálnak a hegyek, amelyek két haragos közt éktelenkedtek; kiugranak a helyükből emberemlékezet óta kérgesedő szívós fák, s eltűnnek nyomtalanul, felléleszthetetlenül a szeretet óceánjának fenekén. Ritka fafajta, mely elmerül a vízben, s nem úszik a tetején, mint ahogy az sem gyakori, hogy az ember nem merül el a víz tetején, hanem járni tud rajta (Mt 14,25–31). Az eperfa (szikomor) pedig, melyet Jézus itt emleget, oly szívós, hogy akár több száz évig is mozdulatlanul áll a helyén.

Mindezekhez a csodákhoz pedig mindössze egy mustármagnyi hit kell. Annyi pedig minden élő emberben van. Mert akiben ennyi sincs, az már felakasztotta magát, mint Júdás (Mt 27,5), vagy egyéb módon vetett véget kilátástalan, reménytelen, minden jövőbe vetett hitet nélkülöző életének. A mustármag gombostűfejnyi méretével érzékelteti Jézus — keleti ember módjára — az elképzelhető legkisebbet. Ahogy a magyar azt mondaná: annyi hit kell csak ide, mint köröm alatt a fekete. Nektek pedig több van! Ez Jézus gondolatmenetének további értelme. Ne pihentessétek, ne kíméljétek hát! Dolgozzatok vele! Lusta szolga, amelyik nem dolgozik. Egy rendes rabszolga mindent elvégez, amit gazdája elvégeztet vele, s utána sem hordja fönn az orrát. Tudja, hogy ez volt a dolga, s attól, hogy elvégezte, még csupán szolga maradt, nem lett belőle úr.

Hiszen épp ez a bökkenő, hogy a tanítványok Jézust vagy Atyját szeretnék mozgósítani, s eszükbe sem jut, hogy már meglevő hitük elégséges lehet például a megbocsátás jézusi normáinak teljesítésére. Várnak valamire, amit helyettük végez majd el Valaki. Jézus pedig azt parancsolja nekik, hogy senkire, semmire se várjanak: bízzák magukat az eddig kapottak megtartó erejére. Elég a mának a maga baja (Mt 6,34). Elég a leküzdésére máig összegyűjtött erő! Ne lustálkodjanak, ne kíméljék magukat, ne várjanak elismerő oklevelet, kitüntetést, végbizonyítványt, diplomát, ha tesznek egy lépést, mert utána még meg kell tenniök a többi lépéseket is, egyet, sokat, mindet. A „mind" után ülhetnek csak ahhoz az asztalhoz, amely az ő asztaluk, amelynél fordulnak a szerepek s a Gazda szolgál majd fel nekik. Addig nincs elvégezve az egész!

Október 11. — Évközi 28. vasárnap — Lk 17,11–19 — Vallásosság vagy emberség?

Egy vaskos eperfa hamarabb tépődik ki helyéről és ver gyökeret a tengerben (vö. 17,6), mint amilyen tempóban felszámolódnak a faji előítéletek, a nemzetiségi villongások. De hittel ez is megoldható. Jézus mestere volt az efféle esetek elegáns megoldásának. Lukács nemcsak az irgalmas szamaritánusról mondott példabeszédet (L 10,33), hanem a hálás szamaritánus történetét is fölveszi evangéliuma szövegébe. Az esemény helyszíne a Jordán folyóra merőleges határvidék Galilea és Szamária között. Az esemény szereplői pedig leprások, akik Mózes törvénye értelmében (Lev 13,45–46) tépett ruhában, gondozatlan hajjal, eltakart bajusszal voltak kötelesek kiáltozni: „Tisztátalan vagyok, tisztátalan vagyok!" A lakott területen kívül kellett tartózkodniok, faluba még bemerészkedhettek alamizsna–kéregetés céljából, de városba már e célból sem. Egészségügyi számkivetettségük vallási, társadalmi, etikai számkivetettséggel járt. Bűnösnek is tartották őket. A leprát főként rágalmazás és elbizakodottság büntetésének tekintették. A betegnek óvnia kellett az egészségeseket a vele való érintkezéstől, ezért volt elriasztó jellegű kiabálásra kötelezve. A vele történő érintkezés ugyanis kultikus tisztátalanságot eredményezett, amit csak költséges fővárosi áldozatbemutatás árán lehetett rendbehozni.

A lepra ma is létező betegség. De ma már egészen jól gyógyítható. Csupán pénz kérdése. Jézus idejében azonban csak annyiból állt a velük való törődés, hogy kirekesztették őket az egészségesek közül, és rokonaik ételt tehettek ki számukra a lakott területek szélére. Jézus népszerűségére jellemző, hogy a társadalomtól elkülönített emberek is tudnak Róla, és segítséget remélnek Tőle. Milyen jellegű segítséget? Nem valószínű, hogy alamizsnát kérnek, inkább gyógyulást. Nevén szólítják és mesternek titulálják Jézust. Azt gondolják Róla, hogy tud segíteni rajtuk, s remélik, hogy akar is. Nem tévednek. De a dolog lefolyása sokkal prózaibb, mint amire számítani lehet. Semmi hókuszpókusz. Semmilyen gyógyító jellegű mozdulat vagy szó. Egyszerűen idéz egy paragrafust, mely gyógyulás esetére van előírva Mózesnél (Lev 13,49;14,2): „Mutassátok meg magatokat a papnak!" A pap elbírálja az eredményt és végrehajtja a rituális szertartást, amelynek eredményeképpen a beteg egészségesnek, a vallásilag tisztátalan tisztának, a közösségből kirekesztett ember visszavehetőnek, a bűnös ismét elfogadottnak számít. — Enélkül minden eredmény érvénytelen. A gyógyulás csak ez által emelkedik — ma úgy mondanók — jogerőre. De mióta lett Jézus ennyire paragrafusrágó? Nos, a paragrafus elhanyagolása súlyos következményekkel járhatott az érintettek számára. Jézus ezért az ő érdekükben idézi nekik. Másrészt a paragrafus teljesítése feltételezi a gyógyulást, ami egyelőre sehol sem látható.

Az érinthetetlen érintettek tehát igencsak komoly bizalomról tesznek tanúságot, ha elindulnak megmutatni a hivatalos szervnek, amit maguk még egyáltalán nem tapasztalnak. Márpedig elindulnak! Jézus módot ad nekik mustármagnyi, vagy annál nagyobb hitük mozgósítására (vö.L 17,6 — előző vasárnap). A történet csattanója el sem hangozhatna, ill. nem is állná meg a helyét e nélkül a szokatlan elvárás nélkül: ne azt várd, hogy sorsod forduljon jobbra, mielőtt cselekednél, hanem cselekedj úgy, mintha már jobbra fordult volna, s úgy is

lesz. A bizalom hiánya béníta a cselekvést, a cselekvés hiánya nem eredményezhet sorsjobbítást. A hitből származó cselekedet azonban igen.

És éppen ez a csattanó, amit Jézus megfogalmaz a tíz útközben meggyógyuló közül annak az egynek a számára, aki visszajött hálát adni Istennek: „...a hited szabadított meg!” A hited, amelynek erejében éppúgy elindultál szavamra, hogy teljesítsd a vallási előírást, amelyről még nem látszott, hogy érdemes lesz teljesíteni, mint a többi kilenc. A hited, amelynek erejében egyedül te éreztél indíttatást, hogy valami egyénit, valami emberit is teljesíts, mielőtt a vallási előírást teljesítenéd, amelyről közben kiderült, hogy már érdemes lesz teljesíteni. A vallási előírás — mint annyi más esetben — itt is mélyen közérdekű, praktikus, és a teljesíthetőség érdekében egyszerű. A kilenc izraelita számára oly kézenfekvő, hogy eszük ágában sincs másképp cselekedni. Egyetlen ember van a tíz között, aki másképp is tud cselekedni. Ez más nemzetiségű, más vallású. Nem izraelita, hanem szamáriai. Ha pedig ezt Jézus szóvá teszi, akkor az annyit jelent, hogy feltételezi: minden emberben lennie kell egy belső fórumnak, amely még a vallási előírásokat is felülbírálja.

Október 18. — Évközi 29. vasárnap —

Lk 18,1-8 — Üvöltsetek mindenkor az Istenhez, de ne lagymatagon ám!

Mózes ötödik könyvében, a Másodtörvénykönyvben olvasható Mózes éneke, melyet halála előtt zengett a választott nép fülébe. Ennek egyik verse (32,36) így hangzik: „Jahwe igazságot szolgáltat népének, megkönyörül szolgáin...” A 41. vers pedig: „...Érvényt szerzek a jognak, bosszút állok ellenségeimen s megfizetek gyűlölőimnek.” Az ekdikészisz szó bosszúállást, megtorlást, megfizetést, jogérvényesítést, igazságszolgáltatást, számonkérést, büntetést, elégtételt, védelmezést, szabadítást jelent.

Ezt kér az özvegy a bírótól Jézus példabeszédében. De nem kap. Legalábbis egy ideig nem. Kitartó zaklatásaira azonban a gonosz bíró végül is enged, s megteszi, amit kér tőle az özvegy. Ez a példabeszéd olyan sajnálatos, mégis olyan gyakori esetet tár elénk, hogy ugyancsak gondolkodhatnánk a tanulságán, ha Jézus eleve meg nem fejtette volna. A megfejtés bizarr. Azt akarja a tanítványok lelkére kötni, hogy mindig kell imádkozniok, de lagymatagon, hitetlenül soha nem szabad. De hogyan illik a példázat a mondanivalóhoz? Addig még csak rendben volna a dolog, hogy a tanítványokat az özvegyasszonyhoz hasonlítja. De hogyan jut eszébe az Istent, a jóságos Mennyei Atyát egy gonosz bíróhoz hasonlítani? Nos, a párhuzam épp e pikantériája miatt felszólító jellegű.

A megfejtés ugyanis nem azonosítás, hanem ellentételezés révén működik. Amennyire gonosz a bíró, oly jó az Isten. — A bíró továbbá nincs tekintettel az emberekre: közömbös számára, hogy a hozzá fordulónak igaza van–e vagy sincs, rászorul–e az ő védelmére vagy sem, csak az érdekli, hogy mennyi kellemetlenséget okoz neki, vagy mennyi hasznot jelent számára. Isten ezzel szemben jóságos és emberszerető (vö. Tit 3,4). Minden hajszálunkat számontartja (L 12,7; 21,18). Napját fölkelti jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és hamisaknak (Mt 6,45), nem közömbösségből, hanem részrehajlásmentes, ellenségeire is kiterjedő szeretetből. Ez az egyetemesség természetesen nem zárja ki, hogy választottaira is odafigyeljen, azokra, akikre külön feladatokat bíz. — A bíró húzza–halasztja az özvegy ügyének elintézését. Kényszeredett és halogató magatartást folytat. Csak saját kényelme érdekében hajlandó mozdítani a kisujján. Talán tart is egy kicsit az özvegy zaklatásaitól, mindenestre azzal gúnyolódik, hogy még neki talál jönni az asszonyság. Isten viszont sürgősen védelmére kel övéinek. — A bíró nem azért segít az asszonyon, mert ez a dolga, vagy mert megszánta a rászorulót, hanem mert nem volt türelme tovább hallgatni a panaszait. Isten ezzel szemben türelmes: végighallgat minket. Mindenre és mindenkire van türelme odafigyelni, akármeddig, akármikor, éjjel–nappal egyaránt.

Vajon milyen hangot ütnek meg ezek ismeretében a választottak vele szemben? Nos, igen furcsa, ahogyan Jézus kifejezi magát: üvöltenek hozzá. Miért? Süket talán? Nem valószínű. — Üvölt a jerikói vak (L 18,38–39) és a megszállott fiú apja (L 9,38), de maga Jézus is a kereszten (Mk 15,34). A Keresztelő pedig saját magát nevezi Izajás nyomán pusztában üvöltő hangnak (L 3,4). Mindezen esetekben az üvöltés életbevágóan fontos témákra vonatkozik: betegségre, halálra, hivatásra. Ilyen ügyekben az ember ritkán használ hűvös értekező stílust. Üvölt inkább, mint a fába szorult féreg (vö. toportyán féreg — farkas).

Nos, az imádság mindig életbevágóan fontos az ember életében, akkor is, ha gyakori. És Jézus éppen ezt akarja elérni ezekkel a bizarr kifejezésekkel. Üvöltsetek, választottak, éjjel–nappal, akármikor, hangosan és kitartóan jóságos Atyátokhoz! Ne fáradjatok bele, mert fontos az imádkozás! Ne tévesszen meg benneteket, hogy tudja Atyátok, mire van szükségtek, még mielőtt kérnétek (Mt 6,8). Az se tévesszen meg, hogy jóságos és nem kényszeredetten áll mellétek, mint valami gonosz bíró! Ti csak üvöltsetek Hozzá lankadatlan hittel minden kérdésben, amit fontosnak tartotok! Akkor biztosan, de csak akkor számíthattok a meghallgatásra; arra, hogy igazatok, igaz voltotok napfényre kerül és érvényesül. Jaj nektek, ha nem lesz így: ha eljön az Emberfia a világ végén, és nem találja meg ezt a hitet a földön! Legyetek rajta, hogy megtalálja!

Október 25. — Évközi 30., missziós vasárnap —

Lk 18,9–14 — Ha emelkedni akarsz, emelj másokat is!

Ez a példabeszéd a múlt vasárnapi példabeszédet szorosan követi Lukács evangelista saját anyagában. Akkor az imádság erőteljes művelése volt a téma időben és energiabedobásban. Ma az imádság tárgya kerül reflektorfénybe. Mindig és erőteljesen kell imádkozni tehát, de nem akármit. A múlt vasárnap azt állította elénk, akihez érdemes imádkoznunk. A mai azt, amit érdemes imádkoznunk, ill. amit nem érdemes. A múltkor az volt a hangsúlyos, Akinek köréhez folyamodunk, most az, akik köréből folyamodunk.

Hazugságot nyilván nem érdemes imádkozni. Aki Istent is megpróbálja becsapni, azzal nincs mit kezdeni. Erről tehát szó sem esik. Két ember imáját állítja szembe Jézus: az egyik farizeus, a másik vámos. Mindkettőé igaz. A farizeus valóban őrizkedik a köztörvényesek bűncselekményeitől: a rablástól, hamisságtól, házasságtöréstől; igyekszik teljesíteni, sőt túlteljesíteni a vallási normákat: többet böjtöl, mint kötelező, több terményből ad tizedet, mint amennyire kötelezve volna. Mindezért nem is önmagát áldja, hanem Jahwét. Imája semmi tökéletlenséget nem tartalmaz, ami Istent és a maga Hozzá való viszonyát illeti. Egy bökkenő van: Isten nem elégszik meg a vertikális kapcsolattal, Őt a horizontális éppúgy érdekli. Szent János apostol szerint: Ezt a parancsot kaptuk Tőle: „Aki szereti az Istent, szeresse testvérét is!” (1 Jn 4,21). Az ima arra való, hogy Istenhez lendítsen minket, az igaz Istenhez , a szeretet Istenéhez, ahhoz, Aki jóságos és emberszerető (vö. Tit 3,4). Mire jó azonban az ima, amely ezt nem éri el? Amelyben magunk körül forgunk, másokkal közömbösek vagyunk, vagy pláne rosszindulatúak? Az ilyen ima semmit nem ér, sőt káros. Nem igazzá teszi az embert, hanem beszennyezi.

A farizeus imája pedig, sajnos, ilyen. A saját tisztaságát és teljesítményeit szembeállítja az összes többiek, sőt konkrétan a mögötte imádkozó embertestvére bűnösségével és mulasztásaival. Mégpedig nem azért, hogy jópéldájával vonzza, szavával buzdítsa azt vagy azokat; hanem mindössze azért, hogy megvethesse, lenézhesse a többieket, többek közt a szóbanforgó vámost. Nem éhezi és szomjazza az igaz életet (vö. Mt 5,6), mert már lenyelte a bölcsek kövét és elsajátította a tökéletességet. Neki és társainak célozza Jézus az egész példabeszédet, akik azt gondolják, hogy igazak s ebből a pozícióból lenézhetnek másokat. Ez sajnos végzetes tévedés. A tökéletesség abban áll, hogy valaki folyton jobb akar lenni, mint amilyen; és ezt

nem tudja másképpen elképzelni, mint embertársai fokozott szeretésével.

A vámos imája szintén igazságot tartalmaz. Ő valóban bűnös: vagy azokban a bűnökben marasztalható el, amelyeket a farizeus felsorolt, vagy másokban, esetleg másokban is, de ő ezt nem is tagadja. Sőt ellenkezőleg, szerényen és szemlesütve, mellét verve vallja meg Istennek, és irgalmat, bocsánatot kér rájuk. Meg is kapja. Tudja, mikkel károsította meg embertársait, s hogyan kell ezeket jóvátennie. A jóvátétel szándékában már ott tündöklik a tisztulás, a megigazulás virága. Nem tolja magát senki fölé, ezért Isten magasra helyezi őt. Szemben a farizeussal, aki mindenki fölé tolta magát, ezért Isten kénytelen rámutatni, milyen alacsonyan jár még. Nem azért teszi ezt Isten, mert utálja a farizeust, hanem épp azért, mert őt is emelni szeretné. Ahhoz azonban, hogy emelkedni tudjon, akarjon; rá kell döbbennie, mennyire alacsonyan van még. Erre pedig az ún. „szalon–bűnök” birtokában nem könnyű rádöbbenni. A rablás, házasságtörés, gyilkosság a legtöbb társadalom berkeiben „alantas bűnnek” számít, amit szégyellni illik. Ezzel szemben a nagyzolás, a fennhéjázás, más társadalmi rétegek lenézése még sikknek is számít, nemhogy átéreznők bűn voltát, ezért ezeket „szalon–bűnnek” nevezem.

Nagyon alkalmas a mai perikópa a missziós gondolat alátámasztására. Aki egyszer az igaz Isten irgalmával találkozott, az képtelen ezt a felfedezését véka alá rejteni. A hitterjesztés azonban sohasem alapulhat arra, hogy mi különbek vagyunk másoknál, s méltán nézzük le a sötétben botorkáló „ebhitűeket”. Mindig csak azon az alapon közeledhetünk a többiekhez, hogy Isten irgalmas volt hozzánk, bűnösökhöz; s ennek örömét szívesen osztjuk meg másokkal is, akik még nem, vagy nem így találkoztak Vele.

A missziózásnak, küldetésünk teljesítésének azonban nem szabad kikerülnie saját berkeink farizeusi régióit sem: azokat, akik igaznak tartják magukat, s a kívülállókat megvetik. A Mester sem kerülte ki őket!

November 1. — Évközi 31. vasárnap: Mindenszentek — Mt 5, 1–12a — Tiszták, hősök, szentek

1. A mai nap mondanivalóját csodálatosan tükrözi a Jézus hegyibeszédéből való nyolc boldogság. Akkor juthatunk el az Isten boldog világába, ha már itt a földön a boldogok útját jártuk. Jézus tanítása alapján épülhet maradandó alkotás.

Magyar társadalmunk jelenlegi vergődését látva egy énekünk verssora jut eszembe: „Hadd legyünk mink is tiszták, hősök, szentek. Hazánkat így mentsd meg!” (Hozsanna, 293. ének). Valóban így erősödik, így „boldogul”, így marad fenn egy ország, ahol ilyen emberek élnek.

2. Tiszták.

Ezt a fogalmat eléggé leszűkítették a nemiségre. Tiszta, aki az ösztönvilágát kordában tudja tartani, aki megtartja a VI. és IX. parancsot — mondja a hagyományos tanítás.

Jézusnál e fogalom sokkal tágabb értelmű. Szerinte tiszta:
— akit megtisztított az Ő tanítása,
— aki egyenesen és biztosan járja a szeretet útját,
— aki szép tetteivel áraszt világosságot embertársai között,
— akiben nincsen álnokság, képmutatás.

Mert már elegünk volt a sötét emberekből:
— akik parancsra tapsoltak és cselekedtek,
— akik egyéni előrejutásuk miatt eladták a meggyőződésüket és a lelkiismeretüket,
— akik az értelmes szó helyett erőszakkal és fegyverekkel akartak hatni ránk,
— akik a sötétség hatalmát támogatták.

3. Hősök.

Hős:
— aki magas szinten éli meg az erényeket,
— aki nagy akaraterővel teszi azt, amit jónak lát,
— aki nem kíméli erejét, idejét eszméje terjedéséért,
— aki nem a gyilkolásban, hanem a szenvedések, megpróbáltatások elviselésében tünik ki,
— aki életét is feláldozza eszményeiért.

Mert elegünk volt és van a szájhősökből,
— akik a fegyverek erejében ránkkényszerített példaképek voltak,
— akiknek szavaik vannak, de tetteik nincsenek,
— akik nem merték odaáldozni életüket egy eszméért, inkább véleményt és meggyőződést váltottak egy jobb élet reményében,
— akik csak parancsolni tudtak, de vezetni nem.

4. Szentek.

Szent:
— aki már a mennyországban van,
— aki odaadóan követi Jézus tanítását,
— aki nem azt teszi, amit lehet, hanem azt, amit kell, és hogy mit kell, azt a lelkiismerete szavából olvassa ki, érti meg,
— aki élete feláldozásáig hűséges belső meggyőződéséhez.

Mert elegünk volt és van az álszentekből:
— akik a kényelmesebb életért eladták önmagukat,
— akik Krisztus nevével és tanításával az ajkukon csak a földi karriert keresték és keresik,
— akik saját gyengeségükkele lárulták és lezüllesztették egyházunkat,
— akik hajlandók vért ontani az eszményeikért, de sohasem az önmagukét, hanem mindig a másokét.

5. Ma még mindig vannak tiszták, hősök, szentek. Ezért:

„Zúgjon hát a hálaének,
Szálljon völgyön, tengeren:
A szeretet Istenének
Dicsőség és üdv legyen!
Az egész föld legyen oltár,
Virág rajta a szívünk,
Minden dalunk zengő zsoltár,
Tömjénillat a hitünk!”

(Hozsanna, 280/B ének)

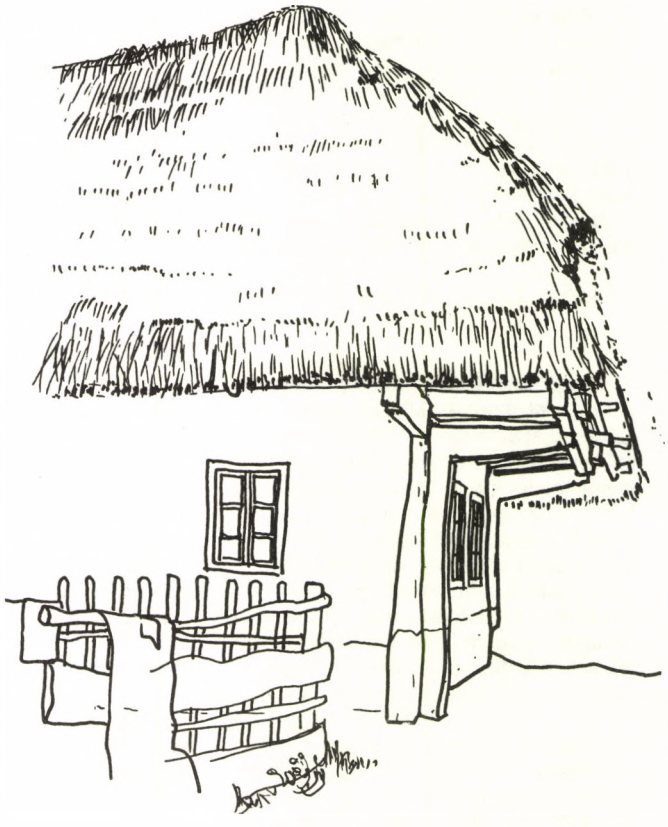

November 8. — Évközi 32. vasárnap — Lk 20,27–38 — Istennel találkozni életünk legszebb élménye lesz

1. Az ember képzeletvilága elszabadul, mikor a halálról és feltámadásról gondolkodik. Bennünk élnek az évtizedes, évszázados ránkhagyományozott igazságok.

A haláltól való félelem az egyik legáltalánosabb emberi alapállás. Magam is többször álltam haldoklók mellett, ahol a hozzátartozók voltak a legjobban megijedve, elszomorodva.

Olvasmánnyaim során kezembe akadt egy könyv, amelyet egy olyan ember írt, aki visszajött a klinikai halálból. Ő azt állítja, hogy a halál nem fájdalmas, nem a legnagyobb rettegés, hanem az emberi élet legszebb élménye. Életének az volt legnagyszerűbb Isten-tapasztalása.

Megragadott a gondolat. Talán évszázados mítoszok dőlnek le! Úgy készüljünk a halálunkra, hogy a legszebb élményünk lesz földi életünkben. Talán ezért tapasztaltam azt a nagy megnyugvást, szinte mosolygást a haldoklók arcán? Ezért simulnak ki a meghaltak arcvonásai, és néznek ki úgy, mint akik békésen alszanak?

Mennyi félelmet, rettegést elvesz ez az egyszerű gondolat! Ne féljünk a haláltól és a halálunktól. Istennel fogunk találkozni, és ez már itt a földön is nagy élmény.

2. Az evangéliumban a feltámadásról kérdezik Jézust azok a szadduceusok, akik inkább arisztokratikus, vallási-politikai osztály voltak, mint párt. Az egyszerű népet nem tudták megnyerni maguknak, hiszen gazdag patrícius ivadékok és a papi nemesség tartozott ide. A teológiában a konzervatív irányt képviselték. Csak az Írást ismerték el, a régiek hagyományát elvetették. A sógorházasság törvényét idézik Jézusnak (Mtörv 25,5 skk).

3. Mit állít Jézus a feltámadásról?

— Jézus osztja a nép és a farizeusok meggyőződését, hogy van feltámadás.

— A zsidók azt tartották, hogy a feltámadottak folytatják a földi életet, csak sokkal gazdagabban, minden hiányosság nélkül. Jézus ezt a hitet nem osztja velük. A feltámadottak már az új világnak lesznek tagjai.

— Az új világban nem lesz romlás, erkölcstelenség, hitetlenség, hanem az igazság és a szeretet győz.

— A házasság a jelen világ intézménye. A szellemi létbe került ember már nem végez testi funkciókat.

— Az új világ létmódja halhatatlan, szellemi létmód, mint az angyaloké.

— Feltámadnak az igazak és a gonoszok is, de csak az igazak feltámadása lesz dicsőséges.

— Isten az élőkkel veszi körül magát, nem a holtakkal.

Jézus sokat beszélt az életről. Mindenki él, még ha meghalt is, aki a szeretet szavát és cselekedeteit követi. Aki így tökéletesedik egész életén át, az lesz méltó meglátni a legnagyobb Szeretetet, az Istent.

November 15. — Évközi 33. vasárnap — Lk 21,5–19 — Az Ige győzelme a világ és képviselői felett

1. E szentírási helyet sokan félreértették; félreértik, akik ebből olvassák ki a „világvége” idejét. Jézus nem a „világvégéről” akar tanítást adni, hanem a tanítványait bíztatja, lelkesíti a nehézségek és az üldözések elviselésére.

2. Jézus óvja övéit a vég intenzív várásától, mert az a felfokozottság fogékonnyá teszi őket a félrevezető hangok iránt. A két lábbal földön járó embert nehéz félrevezetni. A rajongókat, eksztatikusokat sokkal könnyebb.

3. Jézus potosan elmondja tanítványainak — akik csodálják a kőtemplom szépségét, amely templom az antik világ egyik csodája volt —, hogy nem szabad elbűvölnie őket a külsőségnek és a ragyogásnak. Elveszi ámulatukat azzal, hogy elmondja: itt mindent lerombolnak, kő kövön nem marad. Mert Istennek nem szép kövekre, gazdag ajándékokra van szüksége, hanem a szívünkre. Olyan emberekre, akik életükkel mutatják meg: köztük lakik az Isten.

4. Jézus megdöbbentő erővel érzékelteti, hogy a környezet rombolását mindig megelőzi az emberek romlása. Az igazi katasztrófa nem az, ha összedől a házunk, hanem ha mi omlunk össze erkölcsileg, lelkileg. Az erkölcsi romokon könnyű dolga van a félrevezetőknek. A próféták is sokszor figyelmeztettek erre.

„Halljátok, Izrael házának vezérei!... Fejedelmeitek ajándékokért szolgáltatnak igazságot, papjaitok bérért döntenek, prófétáitok ezüstért jövendölnek. És még az Úrban bizakodnak!... Ezért miattatok felszántják Jeruzsálemet, a templom romhalmazzá lesz...” (Mik 3,9–12)

5. A tanítványok üldöztetése a pusztulást jelző események egyike. Jézus szavait a történelem eseményei igazolták: tanítványait egyaránt üldözte a zsidó és a pogány hatóság.

Az üldözés tágra nyitotta a Jézusról való tanúskodás lehetőségét. A tanítványoknak a törvényszéki tárgyalás igehirdetési alkalommá lett, a börtön pedig misszióvá.

Péter, János és István a főtanácsnak, Pál a helytartónak vitte meg Jézus üzenetét, amely elől ezek előzőleg elzárkóztak.

A jeruzsálemi keresztényeknek el kellett hagyniuk a várost, de így tudták elvinni az evangéliumot minden népnek.

6. Jézus azt is igéri övéinek, hogy az üldözések idején a Lélek a szót az ajkukra adja. Sokszor bizonyította már ezt a történelem.

Istvánnal a hellenista zsidók nem tudtak megmérkőzni bölcsességben és Lélekben (ApCsel 6,10). A tanítványokat akarták elhallgattatni, de az ellenfeleknek kellett elnémulniuk.

7. Az egyház kora az üldözés ideje. De az üldözött tanítványok nem védtelen zsákmányai a hatalomnak és az önkénynek. A kitartás adja az élet megnyerését.

„ Aki mást fogságba hurcol, fogságba kerül. Aki karddal öl, annak kard élén kell elhullnia. Ez a szentek állhatatosságának és hitének alapja” (Jel 13,9–10).

November 22. — Krisztus király vasárnapja — Lk 23,35–43 — A kigúnyolt király

1. Az egyházi év utolsó vasárnapja Krisztus király vasárnapja. Azt szimbolizálja, hogy Krisztus királyként fog érkezni az idők végén.

A király politikai töltésű fogalom. Hogyan érthetjük ezt Jézusra?

Csak politikai tartalom nélkül.

A vezetőket földi mintára nevezzük el. Így kapta Jézus is a király címet. Jézus olyan vezető, aki uralomra juttatja eszményét, a szeretetet.

Jézus a vezető, a legelső, de nem kinevezéssel, nem véres forradalommal, hanem a legnagyobb szeretet, a szolgálat erejében.

Neki olyan Országa van, ami nem társadalom, hanem közösség.

Nincs benne:

jog — csak szeretni van jogunk;

erőszak — csak a szeretethatalom;

karhatalom — nincsen büntetés;

engedelmeskedtetés — csak ráfigyelés, ráhallgatás;

erőszakszervezet — csak a szeretet jóra kényszerítő ereje létezik.

Az Isten Országát a szeretet tartja össze, nem a jog és az erőszak.

2. A mai evangélium hallatán kérdezhetjük: lehetséges keresztfán függő, megvert, véres, haldokló király?

Kortársai nevetik a tényt: Jézus a nyakában viszi a táblát a Golgotára: A zsidók királya ez itt! A gúnyolódók nem is sejtik, hogy a valóságot írták fel a táblára.

Jézust mindenki gúnyolja, csak a vele szenvedő lator teszi a kezébe jövőjét: „Emlékezzél meg rólam!...”

3. Jézus életében sok volt a kudarc.

Csalódik a tömegekben — nem a tanítás kellett nekik, csak a gyógyulás, a kenyér, a cirkusz.

Csalódik a tanítványokban — nehezen értik őt.

Csalódik Izraelben — nem sikerült összegyűjtenie a népet Isten Országába. Jeruzsálemet meglátva sírva fakad.

Mint a legnagyobb bűnözőt irtják ki az élők közül. Feltámadása után is kudarcának nyomait, a sebeit mutatja tanítványainak.

Az egyház történelme is azt mutatja, hogy nagyon kevesen vannak, akik tisztán értik és radikálisan követik Jézust.

4. A király szóhoz evilágon ilyen fogalmak csatlakoznak: fényűzés, gazdagság, politikai hatalom, katonaság, ország.

Jézus királyságához is hozzátartoznak

ezek a fogalmak:

— Gazdag volt, anélkül, hogy pénze és vagyona lett volna. Gazdag volt szívben, szellemben, lélekben, irgalmasságban, szeretetben.

— Nagy hatalmat birtokolt — a lelki hatalmat. Neki az emberek meggyőzésére volt képessége, nem a leigázásukra, nyomorba döntésükre.

— Katonája nem volt, de tanítványa igen. Ő nem alattvalókat akart, hanem olyan követőket, akik szabad akaratból csatlakoznak hozzá, mert értéket látnak benne és nála.

— Országa is volt, van, de nem úgy, mint a földön. Ebben az Országban nincsenek határok, kiváltságok, népfajok.

5. Jézus még a vereségben is győztes maradt. A sötétség óráiban is hű maradt az Atyához, az általa tanított igazságokhoz.

Ezért király Ő. Ez a királyság győzni fog — ennek a szeretet a biztosítéka. A szenvedés csak emeli a győzelem értékét. Jézusnak — mint királynak — a győzelme azért valós, mert a szeretet elpusztíthatatlan, megsemmisíthetetlen. A szeretet másik neve: GYŐZELEM!

November 29. — Advent 1. vasárnapja —

Mt 24,37–44 — Virrasztva és imádkozva lehet találkozni Jézussal

1. Újabb advent kezdődik azzal a reménnyel, hogy valóságosan találkozunk Jézussal.

Az evangéliumban Jézus világos, érthető szavakkal beszél. Nem találkozhat Istennel a szétszórt, kapkodó, az idők jeleit nem figyelő és látó ember, aki lusta, és nem törekszik szellemi, lelki értékekre.

Igaza van Jézusnak: a katasztrófát a legtöbb ember csak akkor veszi észre, amikor bekövetkezik.

Pedig milyen kínosak a váratlan dolgok! Felelés, amikor nem készültél, látogatás, amelyet nem vártál, a bekövetkezett baj, amelyet nem láttál előre. Milyen kínos egy karácsony, amelyre nem készültél és amelyet nem vártál! Milyen kínos az a találkozás, amelyre csak a sütemény készül el meg a szép lakás, de te magad nem!

2. Megdöbbentett a zsidók példája. „Az Egyiptomból való kivonulás éjszakája nem érte váratlanul atyáinkat. Bátran néztek az események elébe..., mert hittek az Úr ígéreteiben" (Bölcs 18,6–7).

Valahogy ezt jelenti a készenlét. Útrakészen lenni évekig. Így bízni és hinni a szabadulásban. Nem tudták a szabadulás biztos időpontját, csak a tényét.

A babiloni fogság idején ugyanígy viselkedtek. Állandóan Sionra gonndoltak könnyes szemekkel. Gyermekeiknek megtanították: az Úr teljesíti ígéretét, eljön a szabadság. Hitüknek és készenlétüknek meglett az eredménye: megszabadultak a rabságból, és újra felépítették Jeruzsálemet.

3. A mai evangéliumot gyakran olvassuk temetéseken, intve az élőket, hogy álljanak készen az Úrral való végleges találkozásra.

Az evangéliumot érthetjük úgy is, hogy a mindennapjainkban álljunk készen az Úrral való találkozásra.

Nagy összeszedettség és fáradság kell ahhoz, hogy Istennel rendszeresen és főleg élményszerüen találkozzunk. Mert találkozhatunk Istennel a természet szépségeiben, a szellem alkotásaiban, a másik emberben, önmagunk mélyeiben. Készen állni az ilyen találkozásokra: nagy lehetőség és feladat.

4. A készenlét, a virrasztás: másokért vállalt felelősség is. Talán úgy, ahogy az Úr Ezekiel prófétának mondta: A próféta Izrael házának őre. Ha hallja a szót, közvetítenie kell a bűnös népnek. Ha nem közvetíti, a próféta a vétkes a nép pusztulásában. Ha viszont figyelmezteti őket, de nem figyelnek rá, a nép elpusztul, de a próféta megmenti önmagát a pusztulástól (Ez 4,16–21).

5. Miből épül fel az állandó készenlét, virrasztás, amiről Jézus beszélt?

— A nagy Isten utáni vágyakozásból.

— Erős akaratból és hitből.

— A hűségesen megélt mindennapokból.

Ha így élünk, nem ér váratlanul bennünket a karácsony, az Úr-jövet, a halál.

Októberi közhelyünk

„A felhőkben jár"

Egyértelműen kritikus hangot üt meg a közhely; kritikájának súlya a „felhőben járás" tárgyától függően változik: az elnéző legyintéstől a megvető elítélésig. A kritika alapjául szolgáló mentalitás: A felhőben jár az, aki többet vagy mást akar, mint ami az átlagember számára megszokott, elfogadott s főleg lehetségesnek vélt. Másképpen: az a mentalitás, amelynek iránytűje a Valóság és nem az Igazság, a Tények és nem az Eszmények. Materializmusnak is lehetne nevezni ezt a mentalitást, amely ily módon azonos a Szellem tagadásával; még másképpen: az Immanencia abszolutizálása, ami ezért egyúttal a Transzcendencia tagadása (a szó filozófiai és vallási értelmében egyaránt), képletesen szólva: a Föld imádása és az Ég („felhők") kinevetése és kigúnyolása. Azoknak az embereknek a mentalitása, akik tökéletesen tisztában vannak olyan szavak jelentésével, mint a pénz, ház, örökség, ennivaló, élvezet, hazugság, csalás, gyilkosság, halál...., de halvány sejtelmük sincs arról, mi az, hogy gondolkodás, elmélkedés, csodálkozás, szellemi gyönyör, elragadtatás, festészet, zene, részvét, megbocsátás, áldozat, örök élet és így tovább. Azoknak az embereknek a mentalitása, akiket Schmitt Jenő Henrik szóhasználatával „állatembereknek" lehetne nevezni, akik nem akarnak „istenemberekké" válni, sőt becsmérlik azt, aki akar, és igyekeznek őt lerángatni magukhoz a sárba. „A felhőkben jár" — mondják rá, és ebben ott rezeg az a felhang is, hogy „ne járjon a felhőkben". Miért akar ő más lenni, különb lenni? (V.ö. Sinka István: Virágballada.) S ha valaki mégis kitart ebben az akarásban, azt kiközösítik maguk közül (ld. ismét Sinka versét).

Nyilvánvaló ebből az is, hogy ez a mentalitás az emberi fejlődés egyik legnagyobb gátja, egyéni és társadalmi vonatkozásban egyaránt, mivel csak a múltat tartja valóságosnak, a más vagy jobb jövőt illuzórikusnak minősíti; ezzel egyrészt konzerválja a múltat, másrészt a jövőbeli változásnak még a lehetőségét is elzárja. Logikusan következik ebből (és a megfigyelés igazolja is), hogy ennek a mentalitásnak lényeges eleme a fatalizmus, aminek egyik legsúlyosabb gyakorlati következménye egyfajta passzivitás, nevezetesen az, hogy — az anyagiakat leszámítva! — tudomásul veszi azt, ami van, és semmit sem tesz azért, ami (még) nincs, de lennie kellene. Az ilyen gondolkodású ember csak tárgya, nem pedig alanya a történelemnek, a saját egyéni történelmének és az emberiség történelmének is. Ezen és más okok miatt aztán ebből a mentalitásból — sok egyéb mellett — teljességgel hiányzik az a vonás, amely — lehetőségként — egyedül az ember kiváltsága, az a tulajdonság, amely néhány másikkal együtt az embert emberré teszi: a remény.

—n—s

KAIROSZ — Európa

Strassbourg, 1992. június 5–10.
Összefoglaló a migrációs szekció „rasszizmus" munkacsoportjának megbeszéléséről

A beszélgetés elején egy holland csoport több tagja megpróbálta rávenni a jelenlevőket egy kártyajátékra, amely a „rasszizmus" és az ehhez hasonló fogalmak meghatározását lett volna hivatva elmélyíteni. A játék — ötletessége ellenére — kudarcba fulladt, aminek nem is annyira a nyelvi nehézségek, mint inkább a résztvevők közötti nagy kultúrális távolságok voltak az okai. Ezek végülis megakadályozták, hogy elmélyült analízist végezzünk; ehelyett a ott levő harmadik világbeliek a saját tapasztalataikat mondták el, amire az európaiak tudomásulvevőleg reflektáltak. Jualynne Dodson, aki New Yorkban a Kairos USA Newsletter egyik szerkesztője, többek között a következőket mondta:

„A rasszizmus és a vándorlás kérdése szorosan összefügg. A délről északra vándorlókat elsősorban gazdasági okok kényszerítik a vándorlásra. Ez igaz. De azt gondolom, hogy kötelesek vagyunk világosan rámutatni arra, hogy az a tömeges vándorlás, amely folyamatosan végbemegy ezen a földön, különösen délről északra, elsősorban a Dél erőforrásainak az Észak által történt lerombolása és felélése miatt történik. Ez a természet- és emberfogyasztó, az északiak — az Európában és az USA-ban élők — javát szolgáló minta nem csupán gazdasági alapokon nyugszik, hanem az emberi felsőbbrendűség mai napig fennálló politikai előfeltevésein is.

Ez egy pusztító minta, ami elnyomásban fejeződött ki. Az előfeltevést, amit főleg a fehérek hangoztatnak, miszerint isteni felhatalmazás alapján birtokolják a föld erőforrásainak legjavát — ezt az előfeltevést elsősorban a vallás segítségével legitimizálták és igazolták; különösen a keresztény teológiák.

Tehát az emberek vándorlása a világ erőforrásai kizsákmányolásának a következménye. Most szembekerülünk a vándorlás gondjával, de nem tudunk igazából reflektálni rá. Nem tudjuk megoldani ezt a problémát anélkül, hogy világosan ne látnók, mikor, hol, hogyan és kik által kezdődött és keletkezett. Feltétlenül szükséges, hogy megértsük és elemezzük a probléma összes tényezőjét és mindent, amit a gyakorlati megoldás érdekében tettek. Ne ismételjük meg ugyanazokat a hibákat!

A másik: Sajnos, akik közülünk vándorolnak, legtöbb esetben tudatlan résztvevői ugyanannak a kizsákmányolási mintának. Mint egyének jobb gazdasági körülményeket keresünk, és ezzel elismerjük és megerősítjük a fennálló kollektív tulajdonviszonyokat. Olyan helyekre kerülünk, ahol kifosztanak, megerőszakolnak bennünket — ahol a fogyasztás az úr, és ahol nekünk is fogyasztanunk kell. Ez lényegi kérdés, és én sem tudom rá a választ. De azt tudom, hogy a kérdést fel kell tenni, mert annak következményei vannak az olyan emberekre, mint amilyen én is vagyok. Nem akarom, hogy a gyermekeim és unokáim, a valamikori afrikaiak és amerikaiak ilyen sorsra jussanak.

Ezt az üzenetet azonban nehéz egy teljesen fogyasztói környezetben érthetővé tenni. Az őseim, miután a fogyasztás központjába jöttek, a fogyasztás eszközeivé váltak, kizsákmányolás, kifosztás lett a sorsuk, és életmintáik elpusztultak..."

Tömör összegzése ez mindannak, ami körül a beszélgetés folyt. Jualynne néger; csaknem ugyanezt mondta el azonban „fehér részről" egy megnyerő külsejű hollandus, Camilio Baerwaldt, aki a fogyasztói életmód felhagyását sürgette és azt, hogy ne akarjuk már megint a magunk mintáit a más kultúrák fölé helyezni, hanem hallgassunk végre rájuk, ismerjük meg őket, és velük közösen keressünk a bajokra megoldásokat.

A színesbőrűeket mindenhol negatív előítélettel kezelik, és akkor is hátrányt szenvednek, ha jogi helyzetük teljesen tisztázott, munkájukat kifogástalanul végzik, és betartják az illető helyen szokásos viselkedési szabályokat. Talán svájci volt az a hölgy, aki megpróbálta finoman megértetni, hogy ahol (pl. Svájcban) évszázadok alatt sikerült egy bizonyos rendet kialakítani, magas életszínvonalat elérni, és mindezt kemény munkával kell fenntartani, ott az őslakosok nem fogadják széles mosollyal azt az idegent, akinek egészen más a külseje, mások a szokásai, erkölcsei, és más a kultúrája, de ami a legfontosabb: szegény. Antipátia, gyanakvás veszi körül, ami mind a lakosok, mind a bürokrácia részéről eléri a bevándorlókat. Igen sok esetben áldozatai a bűnözésnek is, mert a hatóságok nem sietnek megvédeni őket. Láttam ilyen táblát is: Körülvesszük bevándoroltjaink házait, hogy megvédjük őket. — Aki a nyakában hordozta, talán német lehetett.

A magam számára a beszélgetésekből a következőket szűrtem le.

1. Fel kellene tárni a tényeket és a történeti okokat is.

2. Elérhetővé kellene tenni az információkat a vándorlás adatairól, tényeiről — de az érintettek kiszolgáltatása nélkül (névtelenség).

3. Fel kellene tárni a jelenbeli okokat.

4. Méltányos helyet kellene kiharcolni a tömegkommunikációban ezeknek a kérdéseknek. (A tévé ott volt az Európa Parlament előtti balhé-szagú tüntetésen, de a Kairos rendezvényein, ahol a megoldásokról békés beszélgetés folyt, nem tudósított.) A tömegkommunikáció az olcsó tömeghatás irányában mozog és felerősíti a primitív ellenérzéseket ahelyett, hogy a probléma okaira mutatna rá.

5. Vissza kellene fogni a jogi és adminisztratív retorziókat, amíg nem születik méltányos és egységes szabályozás a migrációra vonatkozóan (szétszakított családok, elszakított gyermekek, prostitúcióba kényszerített nők stb.).

6. Helyzetüket jogilag világosan körül kellene írni (pl. a bevándorló és menekült megkülönböztetése stb.), mert a legtöbb fogadó országnak nincs is megfelelő jogi apparátusa a bevándorlók tényleges helyzetének leírására.

7. Meg kellene szervezni a bevándoroltak képviseletét minden helyen, regionálisan és egész Európára vonatkozóan. Erre a legtöbb helyen nem képesek a bevándoroltak, mert napi gondok kötik le őket, sok nemzetből verbuválódnak, és nem igazodnak el a helyi adminisztárció útvesztőjében.

8. Le kellene leplezni azokat az ideológiákat, amelyek hangoztatása hatékonyan gátolja, hogy méltányos, embernek kijáró elbánásban részesüljenek a menekültek, illetve bevándorlók. Helyette be kellene mutatni az értékeket, amelyeket a magukkal hozott kultúrális minták hordoznak. Ezeket szembesíteni kellene a befogadó hely hagyományaival, és meg kellene keresni a kapcsolatot közöttük, hogy ki lehessen alakítani valamilyen kölcsönösen elfogadható együttélési mintát.

9. Essék több szó az oktatásban és nevelésben erről a problémáról, ne a sajtó botrányaiból ismerje meg a felnövő nemzedék azt a problémát, amivel majd szembesülnie kell.

10. A bevándorlók számára az oktatás biztosítása elemi érdeke a befogadó országnak. Legyen ez a saját identitás megőrzésének az eszköze is, mert így nyer legtöbbet mind a bevándorló, mind a befogadó. A bevándoroltak peremre szorítása nem csökkenti a bevándorlók számát, csak az elkeseredésüket növeli, és adott esetben szélsőséges cselekedetekre sarkallja őket.

11. Amennyiben a Nyugat a társadalmain belüli problémákat (munkanélküliség, túltermelés stb.) exportálja, fokozza az életszínvonalbeli különbségeket és ezzel a feszültséget. Nagyjából a következő területeken kellene segítséget nyújtani a fejlődő országoknak:

emberi jogok biztosítása,

helyi politikai-társadalmi stabilitás biztosítása,

helyi gazdaságok szerves fejlődése,
szabad utazás,
külföldi munkavállalás,
idegen (nyugati) tőke meghatározott aránya,
méltányos segélyek, illetve kölcsönök kis kamatra,
kommunikációs infrastruktúra fejlesztése,
technológiák átadása,
elavult ipar és mezőgazdaság szanálása,
ökológiai segítség,
oktatás fejlesztése (humán-technikák átadása),
helyi kultúra támogatása (identitásmegőrzés).

12. Meg kellene értetni a jólétben élő nyugati országok polgáraival, hogy az egyenlőtlen fejlődés társadalmon belül is előbb-utóbb robbanáshoz vezet (l. Jugoszlávia esetét), ezért a társadalom szerves integritásának megőrzése minden áldozatot megér. Egy időre esetleg ki lehet rekeszteni a szegényeket, de ez felerősíti a terrorizmust és előbb-utóbb nemzetközi konfliktushoz vezet (akinek nincs veszteni valója, az bármire képes lehet).

13. Ha a Nyugat csak hirdeti, de nem biztosítja az emberi jogokat a saját országaiban és egész Európában, sőt az egész világon, akkor a menekülteknek olyan áradatával kell számolnia, ami sokkal súlyosabb kihívást jelent majd, mint amit e bajok orvoslása kívánna. Röviden: a menekülés okait kellene megszüntetni! Ez persze majdnem lehetetlen most, amikor a fejlett országok már szétrombolták a hagyományos társadalmak anyagi, emberi és kultúrális (szellemi, erkölcsi) bázisát.

14. Világméretű gondolkodási folyamatot kellene elindítani (Kairosz?) annak érdekében, hogy a világ optimális, hosszútávú, szerves fejlődését biztosítani lehessen. Ehhez paradigmaváltásra lenne szükség: a hatalom, erőszak, felsőbbrendűség és dominancia elve helyett kooperatív, szerves, hosszútávú stratégiákat kellene kidolgozni. Úgy tűnik, mintha a Kairosz és a hasonló kezdeményezések valami halvány reménysugarat jelentenének ebben az irányban. A kommunizmus lebomlása és a kelet-európai diktatúrák átalakulása azt sejteti, hogy az Észak-Dél ellentét esetében is történhetnék valami hasonló — különösen akkor, ha a Nyugat kezeményezné.

Márczi Imre

Fenntartható-e a fogyasztói társadalom?

— egy könyv ürügyén —

...persze abban is van valami manipuláció, ahogy a környezetvédők az emberek elé tárják megfoghatatlan adattömegeiket, és megrázónak szánt grafikonjaik, cikkeik legfeljebb egy „de jó kis írás!" kíséretében kerülnek a szemétkosárba, már–már arra kárhoztatva, hogy a fogyasztói manipulációval együtt elvessük őket. Sajnos érvelésük olykor nem mentes a hangulatkeltés egyre visszataszítóbb jelenségeitől, még ha oly jó ügyben használták volna is. Ugyanakkor nagy örömmel hallgatjuk és olvassuk az olyan megnyilatkozásokat, amelyek az „ökológiai lelkiismeret" tiszta hangján szólalnak meg. Az ember meg sem tud szabadulni attól a gondolattól, hogy a civilizáció mai állapotát egy egészként fogja föl, és a döntési, törekvési mechanizmusok történelmi láncolatát végső soron a kollektív tudat kifejeződésének tekintse. Ebben a kifejeződésben pedig mindenképpen a nagy számok törvénye érvényesül. És ez fájdalmas tény az ökológia szempontjából, hiszen Földünk (el)fogyó gyertya, s ha tetszik, ha nem, az élet fenntarthatóságának a feltételei végesek. Az evolúció (amelyet — bár tudománytalanul — még mindig meg lehet kérdőjelezni) hálátlanul visszacsap kiagyalójára, az emberre. Egy faj, amely nem azért van veszélyben, mert nem tud megfelelően alkalmazkodni a környezethez, hanem azért, mert annyira tud, hogy miközben saját képére és kényelmére átformálja természetes környezetét, alkalmazkodási mámorában megsemmisíti azt. Nem csoda, ha kipusztul...

Ilyen sötét gondolatokkal vettem a kezembe nemrég az amerikai — nem kormányzati — intézménynek, a **Világkutató Intézetnek legutóbbi jelentését** a földgolyó állapotáról. Azért fontos hangsúlyozni, hogy nem kormányzati szervezetről van szó, mert a brazíliai környezetvédelmi világkongresszus megkezdésekor az USA elnöke újra megerősítette, hogy ő sokkal inkább érdekelt az elnökválasztás sikerében, mint a környezetvédelem finanszírozásában. Amerika bizonyos sértődöttséggel tekint a brazíliai konferenciára, mert olyan nyilatkozattervezet készült, amely az ipari szennyezés és az ökológiai kiadások között az eddiginél szorosabb összefüggést céloz meg világméretekben. És hát az Egyesült Államok volumene tagadhatatlanul a legjelentősebb számos környezetszennyezési kategóriában, miközben előszeretettel bírálnak más országokat, mondván, hogy keveset fordítanak környezetvédelemre...

Ez a jelentés, amely „A fenntartható társadalomhoz vezető folyamat" alcímet viseli, átfogó rálátást ad azokra az összefüggésekre, amelyek valóságosan meghatározzák a Föld ökológiai állapotának jelenét és — természetesen — jövőjét. Témái közt az élővilág sokféleségének veszélyeztetettségétől az atomhulladékok és energetika kérdésein át a városok átalakításának problémaköréig jónéhány lényegbevégót találunk. Ezt A világ helyzete 1992 című könyvet egyébként a Föld Napja Alapítvány jegyzi, s 11 szerző tudományos igényű tanulmányát tartalmazza. Az első fejezet egyik mondata jól jellemzi a kötet szemléletét: „A gazdasági növekedésről alkotott jelenlegi felfogásunk — amely a Föld ökológiai pusztulásának egyik alapvető oka — miatt újra kell gondolnunk a fejlődéshez kapcsolódó nézeteinket és értékeinket." Ajánlhatjuk ezt a könyvet mindazoknak, akik pontos adatokra kíváncsiak a túlnépesedés, az energiagazdaság vagy ökoszisztémák károsodásának témakörében. Nagy örömünkre szolgált, hogy a kötet magyarországi megjelentetéséhez sok helyi önkormányzat hozzájárult, sőt az illetékes minisztérium is. Remélem, hogy az anyagi hozzájáruláson túl tamulságokat is megfogadnak ezek a szervezetek. Mert mi is az alapvető mondanivalója ennek a jelentésnek számunkra? Nem más, mint az, hogy a szükségletek és kívánságok felkorbácsolása, amely a gazdasági liberalizáció működésének egyik legfontosabb hajtómotorja, túltermeléshez, túltáplálláshoz, „túlszemeteléshez" vezet, s végső soron az erkölcsi értékek visszaszorulásához is bőven van köze. A világ legnagyobb ipari szemetelői, akik a természet megszentségtelenítésében nap mint nap a leggyalázatosabb bűnöket követik el, társadalmi–gazdasági rendszerüket fejlettnek neveztetik, holott a „fenntartható társadalom" tekintetében egy busman vagy egy indián társadalom sokkal fejlettebb, mint a magát dicsőít(tet)ő Nyugat.

Tavaly a 3. part című újság egyik számában azt a gondolatot próbáltam bizonyítani, hogy a kereszténység államvallássá tétele közvetetten felelős az európai destruktív természetszemléletért, mely a fogyasztói társadalom formájában tombol és rombol szemünk láttára. Most ez a könyv arról is meggyőzött (s némileg meg is nyugtatott), hogy a jézusi életmód irányultságában ma is összeegyeztethető a fenntartható társadalom képével. Hiszen a világ szegényeihez való odafordulás éppúgy kétezer éves jézusi üzenet, mint a gazdasági mechanizmusok és a kényelmi igény felülbírálatának képessége. Azt mondják, az üzleti életben nincs helye a kereszténységnek. Nos, ebben a nagy üzletben, amit a fogyasztói társadalmak csinálnak, az igazi vesztes úgy látszik nem más, mint az egész földi életközösség — életterünk, a bioszféra. Van, akinek megéri?

Dombi Tibor

A Föld és az Ember

A bioszféra és a demográfiai robbanás

Előszó

A földi bioszféra kozmikus távlatból szemlélve vékony hártyaként veszi körül bolygónkat: víz, levegő, napfény és föld határvidékén. Görög bölcselők e négy elem arányából eredeztették az élet különféle formáit. Az evolúció mai elmélete is e többszörös fázishatár különleges szerepére épül. Az ökológiai válság — hétköznapi nevén: a környezet állapotának aggasztó romlása — azt mutatja, hogy a bioszféra nemcsak vékony, hanem nagyon érzékeny rétege is a Földnek.

Az ismert és kevésbé ismert környezetszennyezési bajok az utóbbi évek politikai változásai után ma már szabadon tárgyalt témák, amelyekről minden valamire való újságnak legalább hetente illik néhány elborzasztó hírt hoznia. Ellensúlyozásként illik néhány olyan kezdeményezésről is beszámolnia, amelyek legalább a felmérést szolgálják, még jobb, ha valamilyen helyi akciót ismertet, amelyben legalább néhány ember tesz is valamit a romlás megfékezése érdekében.

A legritkább esetben olvashatunk azonban arról, mi is okozza a környezeti válság hirtelen ránkszakadását annyi nyugalmas évezred után. Ritkán esik szó arról a termelési- és életmód-váltásról, amely az újkor kezdetén élt embert mai utódaitól elválasztja. Nem beszélünk arról, hogy ennek az életmód-váltásnak legfontosabb jellemzője: nagyhatású, koncentrált energiaforrásokat használunk sokkal tisztább és kényelmesebb életkörülményeink biztosítása érdekében. És még egy dologról hallgatunk szemérmesen; arról, hogy ezt tömegesen, nagy méretekben, világszerte műveljük. Egyes ókori despoták fényűzése felülmúlhatja ugyan a mai gazdagokét, de a profithajhászó ipari tömegtermelés által kikényszerített jóléti (fogyasztói) társadalom egésze, több milliárd ember pazarló életszínvonala: felülmúlhatatlan megterhelés a Föld számára.

Túl sokan vagyunk tehát? Kitehetjük „A Föld megtelt!" táblát? Vagy csak ostobán élünk? Mindkettő igaz? Ezekre a kérdésekre keresem a választ az alábbiakban.

Ahhoz, hogy ezekre a nagy horderejű kérdésekre választ kapjunk, néhány megelőző, tájoló kérdést kell föltennünk.

1. Mire van szüksége az embernek ahhoz, hogy jól éljen a földön?

1.1. Szellemi létezőként jó lelkiismeretre

A jó lelkiismeret azt jelenti, hogy az ember saját legbelsőbb meggyőződésével harmóniában él. Egyszerűbben szólva: tudnia kell, hogy mi végre van a világban, és ennek megfelelően él-e?

Ehhez először is rendelkeznie kell valamiféle életmintával, amely vágyait, vonzódásait és tetteit vezérli. Ez a középponti »vezérkép« sokszor tudattalan, gyermekkori benyomások, vagy későbbi társadalmi »nevelődés« eredménye. Tudatosításához tisztában kell lennie saját létének eredetével, céljával és értelmével, biztos tudással kell rendelkeznie önmagáról, a világról és a világ fölött és mögött álló végső szellemi realitásról. Csak e hármas (én–világ–Isten) természetének és viszonyának biztos ismerete adhat olyan meggyőződést, amelyhez az ember hozzámérheti életét: harmóniában van-e a kettő?

1.2. Biológiai létezőként: energiára

Ha elfogadjuk a tömeg és az energia azonosságának elvét, akkor nyugodtan mondhatjuk, hogy mindaz, amire szükségünk van az anyagi világból, csak némi különleges formájú energia.

2. Megkapja-e az ember azt, amire szüksége van?

2.1. Szellemi létezőként: jó lelkiismeretet

A mai ember számára első tételem a legtöbbször még csak nem is kérdéses: lelkiismeret vagy nincs, vagy ha van is, szabadon alakítható a mindenkori széljárásnak megfelelően. Tudati, szellemi, lelki iskolázás nem éri, hiszen az ipari társadalom iskoláiban csak ismereteket kell fölszednie, ő maga csupán eszköz a nagy termelési folyamatban, afféle »beszélő szerszám«, akinek önmagával nem kell foglalkoznia. Így azután könnyen átveszi a társadalom vezetőinek divatos életmintáit, s azt hiszi, modern, korszerű életet él. Ha valamelyik nagy hagyományú vallásba születik is bele, amelyben megkaphatná az Isten–világ–ember hármas egyfajta szilárd képét, ez a kép ugyancsak hamar töredezetté válik, párhuzamosan azzal a szellemi és társadalmi felmorzsolással és bekebelezéssel, amely a világvallásokat eredeti küldetésüktől eltérítve minden korban és helyen az aktuális politikai kurzus alrendszerévé teszi. Ha valami különös véletlen szerencse folytán az ember megkapja azt a nevelést és önnevelést, amelyre igazából szüksége van, akkor szembesül csak a legnehezebb kérdéssel: képes-e az egész környező társadalom ellenében olyan életmódot kialakítani, amely harmóniában áll egyéni világképével?

Ha semmi másra nem törekednénk, csak arra, hogy jó lelkiismerettel élhessünk, előbb-utóbb megoldanánk minden környezeti és azon túlmenő problémánkat.

2.2. Biológiai létezőként: energiát

Mennyit?

Az embernek mint biológiai lénynek energiaszükséglete — nevezzük ezt elsődleges vagy élettani energiaszükségletnek — átlagosan napi 3000 kcal.[1] Ezt J-ra átszámítva (1 kcal = 4186,8 J)[2] 12 560 400 J-t kapunk. Egy napban 24x3600 = 86 400 s van, ezért az ember teljesítményfelvétele:

$$Pe = 12\,560\,400\ Ws/86\,400\ s = 145\ W$$

Hasonló teljesítményt igényel a televíziónk, vagy egy kisebb villanyfúró. Ebből az ember anyagcseréje során 100 W hővé alakul: a hasznos teljesítmény 45 W; ebből 20 W-ot igényel az emberi agy, kb. annyit, mint a legkisebb villanykörte.

Az ember nemcsak táplálkozás formájában igényel energiát, hanem számtalan más módon is. Csak a legfontosabbakat vegyük sorra: fűtés, főzés, lakásépítés, ruházkodás, művelődés, szállítás, közlekedés, **termelés**. Nevezzük ezt másodlagos, járulékos energiaigénynek. Ezen tevékenységek átlagos energiaigénye helytől és életmódtól függően széles határok között mozoghat. Ma az egész világon átlagosan az éves járulékos energiafelhasználás egy főre: 1921 kg kőszénnek felel meg. Egy trópusi égöv alatt élő szigetlakó járulékos energiaigénye ennek a tizedrésze, egy New Yorkban élő ügyvédé a tízszerese is lehet, a magyar átlag éppen a duplája.[3] A világátlagból kiindulva, a kőszén fűtőértékét 7500 kcal/kg-nak véve[4] az egy főre elfogyasztott éves járulékos energia:

$$1921 \times 7500 \times 10^3 \times 4{,}1868\ J = 6{,}032 \times 10^{10}\ J$$

naponta: $1{,}652 \times 10^8$ J

ezt ismét osztva a másodpercek számával a járulékos teljesítményfelvétel fejenként:

1912 W

A szekunder és a primer átlagos energiaigény aránya:

1912/145 = 13

Itt érdemes egy percre megállnunk, és elgondolkodnunk. Az ember alkotója úgy dolgozott, hogy 145 Watt teljesítménnyel gondolkodni, beszélni, alkotni, szeretni képes lényt állított a világba. Kezdetben az ember egész életét kitöltötte a napi 3000 kcal megszerzése, e köré szervezte minden életmegnyilvánulását. A táplálékszerzés, gyűjtés volt a munkája, tanulása, művészete, kultusza, családi élete meghatározó középpontja. Kiszolgáltatottnak érezte magát, a megélhetés örökös rabszolgájának. Értelme, találékonysága révén megtanulta, hogyan szerezheti meg gyorsabban, hatékonyabban azt, amire szüksége van. S a felszabaduló időben kereste azt, amire teremtetett.

Amíg rá nem jött, hogy ha a hatékonyabb módon is ugyanannyit dolgozik, többet fogyaszthat. Amíg rá nem kényszerítették mások, hogy helyettük, nekik dolgozzon. Ma a termelési mód és a munkamegosztás fejlődése révén ott tartunk, hogy tizenhárom - szor annyi energiát használunk el, mint amennyit eredetileg igényeltünk. És mire használjuk el? Kétségtelen, hogy a lenyűgöző műalkotások a társadalomnak csak olyan közösségi szerveződésében jöhettek létre, amely a járulékos energia felhasználás magasabb szintjén állt, mint a primitív korok, bár ez a többlet energia csak a szellemi kölcsönhatások lehetőségét biztosította, maguk a művészek sokszor a napi 3000 kkalóriát sem kapták meg.

Kényelem, tisztaság, automaták, szórakoztató eszközök, termelő és szállító gépek, gazdag anyagi környezet a mi járulékos energiánk eredménye egyfelől, az élet és a föld pusztulása másfelől. És nem tudunk jobban gondolkodni, szebben beszélni, igazabbul élni, mint az ókori görögök, vagy a Kalahári busmanjai. Mert ami bennünk igazán számít, az csak 20 W-ot igényel. És nem mi alkottuk. Valóban társteremtők vagyunk? Részt veszünk a világ formálásában? Ilyen hatásfokkal? Ilyen eredményekkel? Nem szégyelljük magunkat?

Honnét?

Gondoljuk meg, honnét származik ez az irtózatos mennyiségű (legnagyobb részében elpazarolt) energia, mielőtt különleges formáit részleteznők. Mai tudásunk szerint a nukleáris hasadóanyagok és a Föld belső energiája kivételével minden energiaforrásunk alapja a Nap sugárzása, amazoké pedig egy előző Nap energiája volt. A Földben felhalmozódott energiahordozók (szén, kőolaj, földgáz) végesek és egyszeriek, nem termelődnek újra. A fúziós reaktor megvalósítása késik, elkészítése számos, ma még nem látható problémát hoz majd magával, amelyekkel a holnap emberének kell szembesülnie. (A negyvenes években mindenki azt hitte, hogy az atomerőművek korszakával visszatér az elveszett paradicsom a földre. Csernobil után ebben már csak teljesen elkábított emberek hihetnek.) A Föld forró belső lávájának energiája a bányászott ásványi kincseknél is jobban el van zárva előlünk. Hosszú távon, tartós üzemre csak azt az energiát vehetjük számításba, amelyet a Nap állandóan ránk sugároz.

3. Meddig ér a takarónk?

A szoláris állandó a Föld légkörénél: 1,97 cal/(cm^{2}xmin),[5] vagyis 1,37 kW/m^2. Ennek kb. 43%-a éri el a Föld felszínét, a többi visszaverődik, ill. szétszóródik a légkörben: 0,589 kW/m^2. A Föld felszíne: 510x10^6 km^2. Ennek mindig csak a fele fordul a Nap felé: 255x10^6 km^2. Erre a felületre a napsugárzás maximális teljesítménye: 150x10^{15} W. A Föld felszínének csak 29%-a szárazföld, így a teljesítmény: 43,56x10^{15} W.

A szárazföldre jutó teljesítmény hasznosítása szempontjából a növények klorofillja a legjobb megoldás, amelyet a földi evolúció eddig létrehozott. Minden más — nem zöld növényi — felület csak növeli a visszasugárzott energiát. Ez alól kivétel lehet a napelem, amelynek hatásfoka meghaladja a növényi zöldét. A napelemek tömeges alkalmazása és ennek ma még nem sejthető járulékos hatása csak a jövőben várható.

A szárazföldek 26%-át borítja erdő[6], és ezek területe csak csökken. Így a napsugárzásból felvehető teljesítmény: 11,32x10^{15} W. Az erdők által ténylegesen fölvett napenergia a felvehetőnek csak 46x10^6/9x10^9 része, azaz, kb 0,5%-a.[7] Ezért a teljesítmény: 57,8x10^{12} W. A felvett teljesítményt viszont meglepően jól hasznosítja az erdő, kb. 50% hatásfokkal termel tüzelőanyagot: 28,9x10^{12} W. Ebben benne van minden fa, gyökér, lomb, szerves anyag, amelyek közül csak a faanyag termelhető ki, ez kb. fele a teljes biomasszának: 14,45x10^{12} W. A további szerves anyagokra az erdőnek is szüksége van ahhoz, hogy életben maradjon. A napenergiából termett faanyagot sem lehet különválasztva kitermelni, hiszen az élő egyedek részeként jelenik meg. A tervszerű erdőgazdálkodás optimális esetét feltételezve az évente kivágott fák mennyiségét a ki nem vágott és telepített erdők növekedése ellensúlyozza. Így a legutóbbi teljesítményt osztva a jelenlegi 2 kW fejenkénti járulékos energiaigénnyel, **7 milliárd ember ellátása látszik reálisnak.**

Jelenleg 5,3x10^9 ember él a Földön, számuk kb. 20 év múlva eléri a 7 milliárdot.[8] Úgy tűnik, a járulékos energiaigény kielégíthetőségének határán vagyunk. Számításunk során föltételeztük, hogy a szárazföld fele használhatatlan: sivatag, jég, tundra.[9] Ezen a közeljövőben nem tudunk jelentős mértékben változtatni. Föltételeztük, hogy a használható földterületnek kb. fele erdő (a teljes szilárd felszín 26%-a), fele mezőgazdasági művelés alatt áll (a teljes szilárd felszín 11+13%-a). Ezen az arányon, ha tudnánk, sem lenne szabad változtatni, sajnos az iparszerű erdőirtásokkal éppen a legstabilabb járulékos energiaforrásunkat pusztítjuk el, nem beszélve az erdők genetikai állományáról és komplex szerepéről a bioszférában. Ha valami csoda folytán képesek lennénk az erdők arányát növelni, hamarosan megállj-t parancsolna a mezőgazdaság területigénye.

Tisztában vagyok azzal, hogy az optimális erdőgazdálkodást még lokálisan sem valósítjuk meg, nemhogy globálisan, s azt is tudom, hogy a kitermelt fa jelentős részét nem tüzelésre és nem is biogáz előállítására használjuk, hanem szerkezeti- vagy alapanyagként hasznosítjuk. Az emiatt hiányzó járulékos energiát pótoljuk ma a meg nem újuló tartalékok felélésével. Számításunk arra figyelmeztet, ha hosszú távon tartani akarjuk a jelenlegi világátlagot járulékos energiában, és megmaradunk a bioszféra ember előtti energiatermelési módszerénél (tüzifa), akkor optimális erdőgazdálkodás mellett is be kell fejeznünk az emberiség lélekszámának növelését. A nagyobb lélekszám előfeltétele a napenergia hatékonyabb befogása, ami magasan fejlett ipari technológiát föltételez, ennek minden mellékhatásával: vegyipar, veszélyes hulladékok.

4. Az éhezők már létszám fölöttiek?

A járulékos energiaigényhez képest elhanyagolható az emberiség primer energiaigénye, de nem hanyagolható el azon sokféle magasan szervezett élő anyag előállításának problémája, amelyek e szerény mennyiségű energia formáját meghatározzák.

A szárazföldek 11%-a alkalmas mezőgazdasági termelésre, további 13%-án némi befektetéssel lehet növényt termeszteni.[10] A jelenlegi művelt terület a szárazföld 11%-a, vagyis 16,269x10^6 km^2 = 16,269x10^8 hektár. Egyetlen húsfogyasztó ember éves tápanyagszükséglete másfél hektáron termelhető meg.[11] Ebből adódik, hogy a Föld jelenlegi állapotában az eltartható húsevők száma kb. 1x10^9 azaz 1 milliárd ember. A helyzetet némileg enyhíti, hogy a gazdag fehérek sem csak húst esznek, vegyes táplálékon élnek, mint a disznók, így a mezőgazdasági termelés hatásfoka nem ennyire rossz. Mit eszik a többi négy milliárd? A magyarázat egyszerű: semmit vagy alig valamit, és éhenhal. A partmenti országok és a szigetek lakói számára további élelmiszerforrást jelent a tengeri halászat is.

Ha a művelésbe bevonható további területekkel is számolunk (13%), akkor a húsevők száma 2,2 milliárdra növelhető. Ha áttérnénk a lakto-vegetárius étrendre (növény, tojás, tejtermék), ugyanaz a földterület hatszor annyi embert tarthatna el,[12] vagyis hatmilliárd ember számára elegendő élelmiszert adna már ma. A statisztikai adatok megerősítik ezt a becslést: a világ 1986-os termelése egyenletes elosztásban 6 milliárd embernek elég. A valóságban a fejlett országokban az emberek 30–40%-kal többet fogyasztanak a szükségesnél, a szegény országok lakói a létminimumnál átlagosan 10%-kal kevesebbhez jutnak.[13] Ha vegán táplálkozásra térnénk át (zöldség, gyümölcs, gabona), ugyanaz a földterület húszszor annyi embert tarthatna el, tehát már ma húszmilliárdot.[14]

Óvakodnunk kell a túlzottan optimista becslésektől. Ne felejtsük el, hogy ezek a terméshozamok olyan mezőgazdasági művelésre vonatkoznak, amely hosszú távon nem tartható fönn. Az élelmiszertermelés jelenlegi évi 2–3%-os növekedése az elmúlt 25 évben összesen 67%-os növekedést hozott, de az ehhez szükséges segédanyag-fölhasználás ijesztően nagy: kilencszeresére nőtt a műtrágya-, harminckétszeresére a növényvédőszer-használat, és kétszer akkora területet öntöznek.[15] Ha eltekintünk a mezőgazdasági gépek energiaigényétől, a levegő, a víz és a talaj megmérgezésétől, ezek az adatok akkor is azt mutatják, hogy az eredmény/ráfordítás mutató a tizedrészére csökkent.

5. Hány embert tarthat el a Föld?

A vegyszer nélküli, de munkaigényes, intenzív művelési technikák, pl.: fóliás, dombágyásos, ill. a kevésbé intenzív permakultúrás termelési mód egyrészt csökkentik a mérgező hatásokat, másrészt az elérhető terméshozamokat. Nehéz megbecsülni a várható eredőt, de talán nem járunk mesze a valóságtól, ha kb. **húsz milliárdra becsüljük az eltartható vegetáriusok számát.**

Láttuk már az előbb, hogy a járulékos energiaigény hosszú távú kielégíthetősége ennél hamarabb állít korlátot létszámbeli növekedésünk útjába (7 milliárd). A ma élő $5{,}3 \times 10^9$ ember a jelenlegi növekedési ütem mellett $90 \times 10^6 / 5{,}3 \times 10^9 = 1{,}67\%$/év, 80 év alatt elérné a húsz milliárdos lélekszámot. Ennek a növekedésnek csak akkor van realitása, ha minden előzetes feltétel teljesül. Melyek ezek?

1. Járulékos energiaigényünket befagyasztjuk a mai szinten (ez Magyarországon azt jelenti, hogy a felére csökkentjük a jelenlegit), és fokozatosan áttérünk a megújuló energiaforrások használatára. Átmeneti energiaforrásként a legkevésbé szennyező földgázt használjuk, amíg optimális erdőgazdálkodással és a napenergia lehető legügyesebb befogásával fokozatosan ki tudjuk váltani a földgázt is.

2. Primer energia- és anyagigényünk kielégítésére kis energiaigényű és vegyszermentes termelési módokat alkalmazunk, és minél gyorsabban áttérünk a lakto-vegetárius, majd a vegán táplálkozásra.

3. Mindazt, amit az élet fönntartása érdekében megtermelünk, egyenletesen szétosztjuk a világban, függetlenül attól, hogy ki termelte meg.

4. Mindent megteszünk annak érdekében, hogy nyolcvan év múlva a Föld lakóinak száma 20 milliárd körüli értéken stabilizálódjék. Amennyiben a stabil népességhez szükséges családonkénti átlagosan 2,4 gyermekszámot vesszük alapul, 2–3 gyermekes családmodellt kell megcéloznunk. Ha bármilyen okból (pl.: romló környezeti állapot, csökkenő egészségügyi ellátás) a stabil népességhez szükséges családonkénti gyermekszám növekednék, úgy az utóbbi érték is értelemszerűen változik.

A fenti számítások sok egyszerűsítést és elhanyagolást tartalmaznak, mégis tájékoztatnak arról, hogy a Napból érkező teljesítmény optimális fölhasználás esetén jóval több ember számára biztosít megélhetést, mint amennyien ma nyomorognak és éhenvesznek a világon. De a világ jelenlegi népessége nem véletlenül éhezik és él nyomorban, egyenlőtlen elosztási rendszerünk (centrum–periféria), jelenlegi termelési módunk és energiaigényes életformánk számára a Föld máris túlnépesedett. A meg nem újuló energiaforrások kirablása csak rövid időre engedi meg a jelenlegi lélekszám mellett ezt a pazarló életmódot. Végre tudomásul kellene vennünk, hogy az emberi élet terének korlátai vannak, nem vehetünk föl további kölcsönöket a holnapra, hosszú távon csak abból élhetünk, amit kapunk, ez pedig nem több és nem kevesebb, mint a Nap éltető melege.

Számításaink arra is figyelmeztetnek, hogy a rendelkezésünkre álló tartós energiaforrás környezetre ártalmatlan és mai tudásunk szerinti maximális kihasználása esetén sem törekedhetünk arra, hogy a Föld emberi lakossága túllépje a húsz milliárdot.

Demeczky Jenő

JEGYZETEK: [1]Természettudományi Kisenciklopédia, Gondolat 1975, 472. o. — [2]T.K. 486. o. — [3]Zöldköznapi kalauz, Föld Napja Alap., 1992, 61. o. — [4]Vegyészmérnökök kézikönyve, Műszaki Könyvkiadó, 1968, 854. o. — [5]T.K. 87.o. — [6]T.K. 163.o. — [7]T.K. 163.o. — [8]Z.k. 7.o. — [9]Z.k. 7.o. — [10]Z.k. 7.o. — [11]Z.k. 98.o. — [12]Z.k. 98.o. — [13]Z.k. 94.o. — [14]Z.k. 98.o. — [15]Z.k. 94.o.

Éliás József

Auschwitz mint Golgota, Golgota mint Auschwitz

című könyve

(310 oldal, 240,– Ft)

megrendelhető a terjesztőnél:

Mihálovics Zoltán

Szigetszentmiklós, Béke u. 17.

2310

TARTALOM

Tanulmány
Erwin Kräutler: Az éjszaka még nem múlt el . 2–6
Egyházunk életéből
Leonardo Boff: Társaimnak a remény útján . . 7–8
Renata M. Erich: A ténylegesen létező egyház Magyarországon 15–16
Társadalmi kérdések
Mentsük meg az életüket! (Interjú a csontvelőátültetésről) 9–10
„Személyes gondoskodás" (A Dorcas-alapítványról) 16
Levél a börtönből 19
Gyerekeknek Moha-mese
Iskolakerülés büntetve — jeles 17-18
Családi oldal
A bűn keresztje 20
Elmélkedések
Gyökössy Endre: Birkózás Istennel Istenért 12–14
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 22–26
Versek:
Keszei István verseiből 11
Jiri Wolker: Ballada a meg nem született gyermekről . 21
Ökológia
Márczi Imre: KAIROS — Európa 27–28
Dombi Tibor: Fenntartható-e a fogyasztói társadalom (könyvismertetés) 28
Demeczky Jenő: A föld és az ember (A demográfiai robbanásról) 29–31
Közhelyek
Szeptemberre: „Nem vagyok szent" 8
Októberre: „A felhőkben jár" 26

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III/5. (15.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt. Bp.V., Szabadság tér 5—6.

Aki 4000 Ft, vagy nagyobb támogatást ad a Család Alapítvány számlájára, annak **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg **az adóalapból levonható!**
Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre — Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf.40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation" for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by the „Érted vagyok" can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of re-publication.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1992-re (postaköltséggel):
belföldre 270 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt), egy címre előfizetett legalább 15 példány esetén 90 Ft.
Itthon előfizetve:
a szomszédos országokba 270 Ft; egyéb külföldre 1200 Ft.
Nyugaton: 29 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.
Romániai előfizetés
(postaköltséggel) 1992-re 120 lej a Marosvásárhelyi Római Katolikus Plébánia címére: Parochia Romanu Catholica, Ilonka Géza, Tirgu Mures, str. P-ta Tranda Firilor Nr.61. Jud.Mures Cod.4300.
A romániai előfizetési díjakat a Család Alapítvány az ottani rászorulók megsegítésére fordítja.

TZI — a csoportos élő tanulás módszere

A témacentrikus interakció (TZI) a pszichoanalízis tapasztalataiból alakult ki a csoport-terápia kísérleti korszakában.

A TZI lehetővé teszi,
– hogy az ember saját magát és másokat jótékony és fejlesztő hatással irányíthasson,
– hogy az oktatás témáját összekösse a tanulók személyiségének fejlesztésével,
– hogy a szervezetek irányításában a rivalizálást az együttműködés javára csökkentse.

A TZI olyan interakciós modell, amely a személyt (én), a csoportot (mi) és a feladatot (téma) egyenrangúként kezeli, és környezetüket (világ) mindig figyelembe veszi.

A TZI struktúrákat hoz létre a csoportban, amelyek dinamikus egyensúlyra törekesznek. Ez az élő tanulás és az élénk kommunikáció hajtómotorja.

A TZI kifejezett etikai axiómát képvisel, amely az embert értékesnek, az emberivel szembenálló törekvéseket pedig értékveszélyeztetőnek fogja föl. Ebből következően a TZI elismeri
– az önirányítás tudatos megragadását: "Csináld tudatosan, alakítsd tudatosan a belső és külső valóságot, amelynek része a többi ember, az élet és a környező világ. Használd érzékeidet, érzéseidet, gondolataidat, képességeidet, és hozzál felelős döntéseket saját szempontodból nézve."
– a zavaró tényezők kiemelt helyzetét, hogy a dinamikus egyensúly megőrzése érdekében kiküszöbölhetők legyenek.

A TZI csak a gyakorlatban sajátítható el igazán. A dinamikus egyensúly, amely az élő tanulást elősegíti, közvetítő folyamat a tapasztalat, gondolkodás és érzékelés, a test és a szellem, az egyéni és a közös tulajdonságok segítségének bevonásával. Az ún. élő tanulás műhely-intézeteiben a hallgatók a munkát csoportokban sajátíthatják el, és mindenekelőtt a csoportirányítást tanulhatják meg a TZI módszer segítségével.

A TZI első hazai műhelykurzusát Manfred Kramer vezeti 1992 október 22-26-án, Budapesten.
Szinkrontolmács lesz, részvétel csak teljes időtartamban.
Témája: Én és a politika. **—Hogyan hat rám ha politizálok? Hogyan hat rám, ha nem?**
Részvételi díj: 1000 Ft (diákoknak 500 Ft), előre fizetendő. Jelentkezés: 137-5588 telefonszámon Zöldyné Szita Erzsébetnél.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III. évf. 6. szám
1992. december
39,— Ft

Latin-Amerika 500 éve (II.)

Karácsonyi ének

Volt-e rendszerváltás az egyházakban?

Egy lány a bőrfejűek között

Moha-mese

Nem akartak meghalni a hazáért

El Taller: polgári kezdeményezés

Ökológia

E számunk belső illusztrációit a FRACTINT programmal készítet

Erwin Kräutler

A történelem ismétli önmagát?

Latin-Amerika 500 éve (II. rész)

A latin-amerikai népesség kétharmada gyengén táplált. Világosan szólva: ezek az emberek éheznek! Csak Brazíliában naponta ezer egy éven aluli gyermek hal meg. A brazilok több, mint fele kevesebb kalóriát fogyaszt, mint az ENSZ Világegészségügyi Szervezete által meghatározott minimális adag.

Latin-Amerikában a nagyvárosok nem természetes módon növekednek. Robbannak. Földnélküli parasztok és a nagybirtokosok által elüldözött földmunkások beköltöznek a városokba. Munkát remélnek ott, miközben a favelasban és peremkerületekben „vegetálnak”. Ezekben a városokban az utcagyermekek száma is állandóan növekszik. Brazília esetében 15 millió azon gyerekek száma, akik otthon és család nélkül, teljesen magukra hagyatva, az utcákon és tereken táboroznak. Hogy megszabadítsák a társadalmat ezektől a „bűnöző elemektől”, killercsoportok szabályos hajtóvadászatokat rendeznek az utcagyerekekre. Csak 1990-ben 4611 gyermeket gyilkoltak meg. 82 százalékuk sötétbőrű volt.

Az indián népek élete ma éppoly fenyegetett, mint korábban. A részben pozitív törvényalkotás az alkotmányokban holt betű marad. Munkanélküliség, alacsony foglalkoztatottság, igazságtalan bérek, krónikus éhezés, az orvosi ellátás hiánya, hajléktalanság, analfabétizmus, az erőszak és halál naponkénti megtapasztalása, magas gyermekhalandóság, a környezet lelkiismeretlen kizsákmányolása — ez csak néhány további címsor erről a kontinensről.

A szegénység nem sors, azt létrehozzák. Azért valaki felelős. A szegénység nem „tanácsolt halál”! A szegénység fizikai halál — éhség és betegség következtében. A szegénység intellektuális halál — az analfabétizmus és a személy kibontakozásának korlátozása következtében, mely lehetetlenné teszi a részvételt a társadalmi folyamatokban.

A szegénység azonban egy faj, egy kultúra lerombolása tudatos bevezetésének, programozott halálának is része, következménye egy nyelv kihalásának, mely egy nép számára az „anyanyelv”. Aki diszkriminál egy fajt, a legvégén megöli a fajhoz tartozókat. Aki egy másik kultúrát lebecsül, a kultúrában élő emberek ellen harcol. Aki gyülöli a „másik” anyanyelvét, szívében már megöli az embert is, aki azt beszéli. Aki a környezetet rombolja, az ezzel megöli az embert, akinek számára az ország, melyben lakik, nem „anonim” környezet, hanem az együttélés világa, haza.

A szegénységnek konkrét arcai vannak. A nyomornak neve van! Faj, kultúra, nyelv nem elvont dolgok, hanem népek jellemzői, szent és óvott kincs, amit generációkon keresztül adtak tovább a szülők gyermekeiknek. Nincs annál borzalmasabb, mint amikor valaki azonosságát veszti el. Ez a szegénység legszélsőségesebb formája! A szegénység annyi, mint „nem-szabad”-nak lenni!

„Aztán új eget és új földet láttam, mert az első ég és első föld elmúltak” (Jel 21,1).

Latin-Amerikában 500 év óta rombolják a természeti kincseket, a nemes fákat, gyapotot, dohányt, cukrot, aranyat, ezüstöt és más fémeket. Latin-Amerika ipari termékei a világpiacon a legolcsóbbak közé tartoznak, mert a gyárak munkásainak a többi ipari országokhoz képest gúny- és éhbéreket fizetnek.

A modern adó

A becstelen rendszer most újabb fázisba lépett. A csúcstechnológia a munkásokat tetszőlegesen cserélhető robotokkal és gépekkel helyettesíti. A számítógépek nem sztrájkolnak és nem is követelnek igazságos bért, 13. és 14. havi fizetést meg hosszabb szabadságot. A természetes nyersanyagokat jóval olcsóbb műanyagokkal pótolják. Ezzel Latin-Amerika tömeges munkaerőkínálatával és közvetlen közelben lévő nyersanyagaival mint termelőhely elveszíti vonzását.

Multinacionális cégek, melyek évtizedeken keresztül kényük szerint használták ki a brazil munkaerőt és csillagászati nyereségekre tettek szert, most otthoni területekre akarnak visszahúzódni. A technológia az USA-ban, Európában és Japánban messze fejlettebb, mint Brazíliában. Ezért ott nagyobb nyereségek kecsegtetnek. Munkások ezreit hagyják sorsukra, mint a kurvát a rosszul fizetett ágymunka után. Vagy „A mór megtette kötelességét, a mór mehet!" új kiadásáról van szó, ha az ember arra gondol, hogy Brazíliában a munkavállalók 70 százaléka sötétbőrű?

Vicentinho szakszervezeti képviselő néhány hónappal ezelőtt napokig tartó éhségsztrájkba lépett, amivel szalagcímeket eredményezett. Végül az USA-ba utazott, nem azért, hogy igazságos béreket követeljen, hanem hogy kiesdekelje egy autócég fenntartását, s ezáltal a munkáscsaládok ne menjenek tönkre a favelas szennyében.

Latin-Amerika nemcsak nyersanyagokat exportál, hanem kemény valutával fizeti is külföldi tartozásait. Az utóbbi években kamatokra és kamatos kamatra a felvett hitelek ötszörösét fizette ki. A számlát tehát már többszörösen kiegyenlítette. De nincsen nyugta, és nincsen „Köszönettel megkaptuk"! Latin-Amerikának tovább kell véreznie, és minden bizonnyal az „utolsó napig" az első világ hátsó udvarában kell tengetnie létét. A külföldi eladósodás a modern adó, amit Latin-Amerikának meg kell fizetnie a világ régi és új urainak. A hitelező ország egyetlen vállalkozója, menedzsere vagy bankárja sem érzi luxusvillájában a világot behálózó tőkeügyletek következményeit. Sok hitelmegállapodás kényszeríti a pénzügyileg már amúgy is kimerült nemzeteket a társadalmi peremhelyzetbe.

Az északi ipari országok politikusai és gazdasági szakemberei túlságosan könnyedén tolják Latin-Amerikára a szegénység és a nyomor bűnét, és teszik felelőssé ezért az évekig tartó „rossz gazdálkodást" és „hibás tervezést" a „fejlődő országokban". A „morbus latinus", ahogy a latinul értők mondják, a hitelezők számára kizárólag Latin-Amerika házi terméke.

A délről észak felé irányuló tőkeáramlásnak, mellyel egy már kifizetett tartozást egyenlítenek ki, megfelel egy északról délre irányuló tartozás- és felelősségáramlás! „Ó, ezek a lusta déliek! Maguk tehetnek a jelenlegi siralmas gazdasági helyzetről!" Ilyen kommentárokkal reagálnak gyakran az európaiak és észak-amerikaiak. Amilyen brutális volt a konquista, olyan világbotrány ma az igazságtalan és tudatosan fenntartott külföldi eladósodás. Semmi nem fog megváltozni Latin-Amerika és az úgynevezett „harmadik és negyedik világ" számára, amíg a szemtelen ipari országok más országokat megalázó függőségben tartanak. 1992, „Latin.-Amerika 500 éves" megünneplésének csak akkor van értelme, ha konkrét lépéseket határoznak el a botrány leépítésére. Ez volna az első lépés az „új világ" felé.

Az agyonlövés üzlete

„Com a ceruz e apada" (Kereszttel és karddal) — szállóigévé vált annak leírására, ahogy az európaiak megszállták a mai Latin-Amerika őslakóinak élet- és kultúrterét. Mindenesetre nemcsak a kardot vetették be a harci cselekményekben. Nem, az aztékokat, mayákat és inkákat, valamint a többi népet tűzfegyverekkel terítették le. A puskaport Európában már régen ismerték, s ezért az európaiak eleve fölényben voltak az indiánokkal szemben, akik ha egyáltalán valamivel, hát nyillal és íjjal voltak felfegyverezve.

A fegyverek az elmúlt századok során egyre pontosabbak lettek, s mára apokaliptikus rombolóerőt értek el. A fegyvergyártással elkezdődött a fegyverkereskedelem is. A legyártott fegyvereket el kellett adni. És ebben az úgynevezett „harmadik világ" országai, melyek különleges gondot fordítottak a „nemzeti biztonságra", sokat ígérő felvevőpiacoknak ígérkeztek. Kézenfekvő, hogy ebből elsősorban az iparilag fejlett országok húztak hasznot.

A bangkoki világgazdasági csúcstalálkozó (1991. október) óta egyszerre új kezdeményezések vannak az Észak-Dél politikában (vö. Publik-Forum 91.11.01., 2. oldal, Thomas Seiterich-Kreuzkamp). A legnagyobb hitelezők, tehát Japán, Németország, Kanada, Svédország és az USA a jövőben fejlesztési segélyt csak meghatározott feltételek mellett adnak. Hasonló hangokat lehetett hallani korábban a Nemzetközi Valutaalaptól és az OECID-országoktól. A hiteleket és az adóságütemezéseket ezekben az országokban a fegyverkezési költségekben elért megtakarításoktól kell függővé tenni. A hitelező országok ilyen javaslataikkal tapsot aratnak állampolgáraiknál. És törekszenek is az ilyen tetszésre.

Ebben a mintha-politikát-csinálnánk magatartásban mindig fontos legalább a látszatot megőrizni, ha olyan távolságra vannak is egymástól látszat és lét, mint az Amazonasz jobb és balpartja. A hitelező országokban a nagy üzlet továbbra is — akárcsak korábban — a fegyvergyártás. A mezőgazdasági termékeken kívül más javakat — ugyan mit lehet ebben „jóságnak" nevezni?! — nem szubvencionálnak ilyen magas hányadban. Ezzel szemben a „fejlesztési segélyek" pénzeszközei nevetséges összegek. Célzott exporttámogatással a „harmadik világ" kormányaira terhelik a dömpingáras fegyverkezést.

Más szavakkal: az északi ipari államok követelik a leszerelést az úgynevezett „harmadik világban", és azt, hogy ezen országok pénzügyi támogatását meghatározott kritériumokhoz kössék. Maguk azonban nem engednek abból, hogy fenntartsák világszerte bevethető katonai potenciáljukat. Ki ellen? Az öbölháború után új ellenségkép keletkezett: a „harmadik világ".

Kifelé, a derék polgár informálására: védőbeszéd az agyonlövés üzlete ellen. Az asztal alatt azonban kicserélik a kártyákat. Végső soron ugyanazon kormányok a főfelelősek nemcsak a gyors beavatkozásra alkalmas csoportok saját stratégiai megfontolásból történő kifejlesztéséért, hanem a „harmadik világ" országai fegy-

verzetének folyamatos kiépítéséért és tökéletesítéséért, amit a sokoldalú exporttámogatás még tovább erősít.

Németországban a Szövetségi Gazdasági Hivatal 1989-ben 26 milliárd, 1990-ben 11,6 milliárd értékben engedélyezte a fegyverexportot (vö. Publik-Forum 91.10.18., 13. oldal). E „legális" fegyverexportálások mellett virágzik még egy illegális fegyverkereskedelem is, melynek mértékét ezidáig még nem lehetett megszellőztetni.

1992: a meggondolás éve

Farizeusság, puszta szemfényvesztés! Jézus szava ma éppoly aktuális, mint azelőtt: „Jaj nektek írástudók és farizeusok, ti képmutatók! Olyanok vagytok, mint a sírok, melyeket kívülről fehérre meszeltek és szépnek látszanak; de belül tele vagytok csontokkal, piszokkal és rothadással" (Mt 23,27).

Ha a meggondolás éve 1992-ben az ilyen szemfényvesztőket leleplezi, és lerántja a farizeusok álarcát, aminek következtében láthatóvá válik valódi arcuk, akkor — úgy gondolom — megteszünk egy lépést az „új világ" felé vezető úton.

Amíg a politika nemzetközi síkon nem tart mást szem előtt, mint azt, hogy minden áron elnyerje az uralmat a világ felett, amíg a politika a gazdasági, kulturális és katonai fölény eléréséért folytatott harc rokonértelmű szava, — addig mindig lesznek „ellenségek" és „ellenségképek". A fegyvereket mindig az „ellenségre" irányítják, és az „ellenség" miatt vannak, akkor is, ha a fegyverraktárban pihennek. A fegyvereknek csak egy célja van: az, hogy öljenek. A fegyvergyártás háborúra fegyverkezést jelent, tudatos törekvést a másik ember halálára. Az „ellenségképeket" azért hozzák létre és terjesztik, hogy igazolják a háborút, emberek megölését, népek kiirtását és hazájuk lerombolását.

Csak akkor lesz hitelreméltó 1992. mint a meggondolás éve, ha hozzájárul az emberek és népek közötti bizalmatlanság leépítéséhez.

A konfliktusokat nem szabad többé halálgépezetek segítségével „végmegoldani". A kardokból ekevasakat kell kovácsolni (vö. Iz 2,4), a fegyverkezésre fordított pénzt az életre kell fordítani!

„Többé már nem mondalak szolgának titeket. Inkább barátaimnak nevezlek benneteket. Ezzel bízlak meg benneteket: szeressétek egymást!" (vö. J 15,15–17).

Amikor II. János Pál pápa Peruba látogatott, egy számára és a katolikus egyház számára nagyon kellemetlen nyílt levelet kapott, melyet több indián szervezet írt alá. Ebben a következő volt olvasható:

„Mi, indiánok az Andokból és Amerikából, elhatároztuk, hogy felhasználjuk II.János Pál látogatását, és visszaszolgáltatjuk neki a Bibliát, mert az 500 év alatt sem szeretetet, sem békét, sem igazságosságot nem hozott..."

Ezek a kétségtelenül nagyon kemény szavak kihívást jelentenek az egyház számára és választ igényelnek.

Alapjában véve mindenesetre nem visszaadásról van szó, hanem arról, hogy az indián népek számára soha sem tették lehetővé a Biblia befogadását saját kultúrájukba. Nem a Biblia üzenete a probléma, hanem az út és mód, ahogy azt értelmezték és ahogy azt részben még ma is magyarázzák és hirdetik. Nem az evangélium keltett megütközést, hanem az öltözék, amelyben bemutatták.

Az egyház katolikus kell, hogy legyen, azaz „világot átfogó", tehát „minden kultúrában lehetséges"! A valóban „katolikus" egyháztól a chilei teológus, Pablo Richard az alábbiakat követeli meg:

* Az indián népek történelmének, világnézetének, élettapasztalatának és kultúrájának elismerése mint Isten „első" könyve. A Biblia Istennek „második" könyve, mely segít az első olvasásában és megértésében. (Ebben semmi új nincs. Már Szent Ágostonnak az volt a meggyőződése, hogy Isten két könyvet írt: az Élet Könyvét és a Bibliát. A Biblia azért íródott, hogy hitünk látását élesítse, és megértsük, hogy a teremtés, az ember és környezete a végtelenül szerető Isten nagyszerű kinyilatkoztatása, aki egyben mindnyájunk Atyja és Anyja.)
* Az indiánoknak, mint az örömhír hordozóinak és befogadóinak elismerése, és a Biblia olyan magyarázata, mely összefügg és kapcsolatban áll kultúrájukkal és vallásukkal.

Talán éppen az indiánok rendelkeznek azzal a missziós feladattal, hogy az egyházat végre megszabadítsák minden gyarmatosító viselkedéstől, és valóban „katolikussá" tegyék, miáltal az ismét hitelreméltóvá és reményt sugárzóvá válik.

Indián és latin-amerikai arcú egyház

A II. Vatikáni Zsinattal új szelek kezdtek fújni. Újradefiniálták a helyi egyházak jelentőségét, és megkövetelték az evangélium inkulturációját. A II. Vatikánum által megteremtett mozgástér tette lehetővé a medellini (1968) és pueblai (1979) konferenciákat, melyeken közösen elhatározták a nekilendülést az igazi evangelizációnak.

A Zsinat és a latin-amerikai püspökök medellini és pueblai teljes gyülése után nem lehet és nem szabad visszaesnünk az olyan misszionálásba, amilyent a konquista óta műveltek, s mely végül a 19. században érte el legradikálisabb kinövéseit. A múlt században az egész egyházat „romanizálták". A II. Vatikánumig a missziós feladat teljesítése azt jelentette, hogy a „római"-katolikus hitet a Föld határáig el kell terjeszteni. A megtért népeknek nem engedték meg, hogy a keresztény hitet saját kultúrájukban éljék meg. Nem, minden döntést a római központ hozott meg, és ezeket abszolút engedelmességgel „Isten akarataként" kellett fogadni. Tilos volt minden rituális cselekmény, mely nem felelt meg a legapróbb részletekig a Róma által jóváhagyottnak. Elvből szakadárnak tekintették azt, aki bármely nép hagyományára, kifejezési formájára tekintettel volt vagy azt alkalmazta, mert ez rontotta az egyház „egységét". Az egységen „szürke egyenlőséget" értettek. A misét Alderia A Ukre kis indián faluban a Xingui völgyben ugyanazon legkisebb részleteket előíró rubrikák szerint kellett megünnepelni, mint a Lateráni bazilikában vagy a Stephansdomban. Az Oltáriszentség kitételéhez még a gyertyák pontos számát is előírták. Ha az Eucharisztia ünnepléséhez egy félreeső településen nem lehetett a gyertyákat felhajtani, úgy Rómától külön engedélyt kellett szerezni, hogy mégis meg lehessen ünnepelni a misét.

Az ilyen rendőrállamszerű egyházmodell, amelyben — mint George

Orwell „1984" című regényében — mindenütt a „nagy testvér" szeme leselkedik és a normák esetleges áthágásai után kémlel és nyomoz, a latin-amerikai helyi egyházakban élő Isten népe elvárásainak és gondolkodásmódjának nem felelt meg.

Mindenesetre úgy tűnik, hogy — a II. Vatikánum ellenére — nem sok minden változott meg: teológusokra ma is szájkosarat tesznek — éspedig nemcsak Latin-Amerikában. A püspököket figyelmeztető iratokkal árasztják el, és visszafüttyentik őket a vatikáni dolgozószobákból, főként, ha veszik a bátorságot, hogy ujjukat „Latin-Amerika nyitott ereire " tegyék.

Egyházainkban Latin-Amerika elszegényedett és nyomorgó milliói már régen beléptek a képbe, és a megvetett kultúrák felemelkedtek. Latin-amerikai és indiánarcú katolicizmust akarunk. Ez különbözni fog ugyan az európai kultúrtérben kifejlődött katolicizmustól, de nyitott lesz olyan más katolicizmusok felé, melyeket a különféle kultúrák alakítottak ki. Végül is arról van szó, hogy a keresztény üzenetet kell élni és tanúzó módon hirdetni. Mert hát az Istenért nem lehet és szabad lennie „az egy, szent, katolikus és apostoli" egyházon belül olyan egyháznak, mely asurini-katolikus, arawaté-katolikus, kaiapo-katolikus vagy legalább latin-amerikai katolikus?

Medellin és Puebla arra indították a latin-amerikai egyházakat, hogy letegyenek minden cinkosságról a gyarmati és újgyarmati hatalmakkal, és a szegények és elnyomottak egyházává váljanak. Bekövetkezett az új Pünkösd. A hit felszabadító dimenziója horderőre kapott. Az evangélium inkulturációs folyamata ott kezdődött el, ahol az egyházak komolyan vették a döntést a szegények mellett, és nem lelkizték azt el. Új módon egyháznak lenni — ez Isten Lelke által a nép hitéből született meg.

Számtalan egyházi bázisközösség keletkezik Latin-Amerikában mindenfelé. A szegények egyháza, vagy egyház a bázison, ahogy ugyancsak nevezik, ma valóság. A helyi egyházak lelkipásztori terveit az sugallja, hogy a keresztény üzenet új, sajátos módon van jelen a szegény népen belül. A szegénységet már nem a sors által meghatározott elkerülhetetlen helyzetnek tekintik, hanem néven nevezik okait. Felfedik a nemzeti és nemzetközi összefüggéseket és összefonódásokat. Felszabadító gyakorlat harcol az elnyomás és kizsákmányolás minden formája ellen, le akarja győzni a gazdag és szegény közötti szakadékot, és ellene fordul a botrányos igazságtalanságnak, mely a gazdagokat a szegények kárára egyre gazdagabbá teszi. A bázison megélt gyakorlatot és tapasztalatot a felszabadítási teológia felveszi gondolatai közé és elmélyíti annak hittartalmát. Olyan egyház keletkezik, mely a hit és élet, az evangélium és igazságosság közötti párbeszéden alapul. (Az előadottakhoz lásd: Leonardo Boff: Gott kommt früher, als der Missionar, Düsseldorf 1991.)

Püspökök, papok és szerzetesek társadalmi állásának megváltozása

Egyháznak lenni új módon — ez a pásztoroktól is azt kívánja, hogy új módon legyenek pásztorok. A főpapi, udvari ceremóniák világa ranglistákkal, fogadási és öltözködési előírásokkal, amit a századok folyamán kifejlesztettek és kiépítettek, a pásztor és a nyáj között egyre mélyülő szakadékot eredményezett. A pásztornak hivatala alapján kivételezett állása volt, a felsőbb réteghez tartozott, „fő"pásztorrá lett, s egyszerre olyan távol került a nyájtól, mint a sztratoszféra a földfelszíntől. A szegények népe számára érinthetetlen, átszellemült volt. A pásztor nem ismerte sem a nyájat, sem a legelőt. Sőt, ami még rosszabb, a pásztorok már nem a nyájat legeltették, hanem „magukat" (vö. Ez 34,10), főurakká, hűbérurakká, nagybirtokosokká, diktátorokká, kizsákmányolókká, rabszolgatartókká lettek.

A püspök nem testvér, hanem „őexcellenciája", „őkegyelmessége", „Nagyméltóságu Úr" munkatársi csoportjának védernyője alatt, mikor „őexcellenciája" úton van, hogy püspöki viseletében a népnek „megmutassa" magát. Mi köze ennek az evangéliumhoz? Ilyen kinövések biztosan nem voltak Jézus felfogásában! Mikor végigment a galileai tenger mentén, két testvért látott, Simont és Andrást: „Éppen hálójukat vetették a tengerbe, mert halászok voltak. Akkor ezt mondta nekik: Jöjjetek és kövessetek! Én emberhalászokká teszlek benneteket" (Mt 4,18–19).

Az evangélium soha nem ezt a pompázatos, sőt triumfalista viselkedést akarta. „Megszélesítik imaszíjaikat és meghosszabbítják ruháik bojtjait, szeretik a lakomákon a főhelyet és az első üléseket a zsinagógákban, szeretik, ha köszöntik őket az utcákon és tereken, és ha mesternek szólítják őket. Ti azonban ne szólíttassátok magatokat mesternek, mert csak egy a ti Mesteretek, ti pedig testvérek vagytok. Atyának se szólítsatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei. (...) A legnagyobb közöttetek legyen a szolgátok!" (Mt 23,5–11). Milyen messzire távolodtak a pásztorok az evangéliumtól, és Jézus Krisztus egyházából intézményt csináltak, hideg, bürokratikus, igazgatási apparátust!

Végre ismét az evangélium kell, hogy legyen a mértékünk, nem pedig az emberek által alkotott törvények és viselkedési normák! Térjünk vissza „minden keresztény élet forrásához és az eredeti szellemhez, az evangéliumhoz", ahogy a II. Vatikánum a szerzetesközösségektől követelte (Perfectae caritatis 2).

Latin-Amerika egyházában sok szerzetes, pap és püspök lemond kiváltságairól és megváltoztatja társadalmi állását. A szegényekhez mennek, és a szenvedő nép ügyvédei lesznek. Persze az uralkodó felső réteg nagy bosszúságára, mely évszázadok óta hozzászokott, hogy az egyháztól minden hátvédelmet és támogatást megkap. Medellin után egyszerre fordul a kocka. Az egyház hivatalviselői politikusokat, negybirtokosokat és katonákat vonnak felelősségre erőszakos cselekményeik miatt, melyeknek egyre több szegény — indiok és feketék, asszonyok és gyermekek — esik áldozatul.

Püspökök kiköltöznek palotáikból a város peremére, szerzetes közösségek elhagyják az előkelő negyedeket és egyszerű kunyhókba költöznek a favelasban, alumokban vagy indián falvakban. A szükséget és nyomorúságot megosztják az ott élő emberekkel, és így egyszerre saját testükön tapasztalják meg az üldöztetést és igazságtalanságot. Konkrét módon megtapasztalják, hogy mit jelent megalázottnak, megtaposottnak, kizártnak, megvetettnek és fölöslegesnek lenni. Hűségük az evangéliumhoz többé már hallatlanra nem vehető vádat jelent azok számára, akik az

igazságtalanságért és elnyomásért felelősek. Ennek megfelelő a reakció. A szegények, kitaszítottak, az indiánok, a feketék, az asszonyok és gyermekek mellett bázisközösségi vezetőket, szakszervezeti képviselőket, ügyvédeket, szerzetes nővéreket, papokat, püspököket szidnak, gyaláznak, üldöznek, támadnak meg, ejtenek foglyul, gyilkolnak meg. „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért” (Mt 5,10.).

Vissza az evangéliumhoz!

Meg vagyok győződve róla, hogy Latin-Amerika bázisközösségeinek és pásztorainak, legyenek ezek a „pásztorok” akár laikusok — asszonyok vagy férfiak —, akár szerzetesek, papok vagy püspökök, az a feladata, hogy az egyházat visszavezessék eredeteihez. Ez kezdetben a szegények és kitaszítottak egyháza volt, majd az üldözötteké. Végre vissza kell találnia ahhoz, ami volt, és uralkodó, tekintélyi, leigázó egyház helyett szolgáló egyházzá kell válnia.

„Szamaritánus” egyházzá kell lennie, melyben emberek és népek kölcsönösen segítik egymást, tekintetbe veszik egymást. „Amint meglátta, megszánta” (Lk 11,33) — hangzik a szamaritánusról, aki arra jött az úton. Olyan emberre bukkant, aki rablók kezébe esett. A pap és a levita vállatvonva és emelt orral ment tovább. Ma azonban már nem egyetlen áldozatról van szó! Egész népek fekszenek az út szélén elgyötörve, bántalmazva, eltaposva, mint a ganajtúró bogár. Ha ezt az egyház elhallgatja vagy elmegy mellette, akkor nem értette meg Jézus ügyét. Ha nem száll le lováról, és nem önt olajat és bort a sebekre, ugyanazt az utat járja, mint a pap és a levita Jézus példabeszédében. Ismét bűnrészes lesz emberek halálában és népek kiirtásában.

Az egyháznak végre ismét „próféta” egyházzá kell válnia. Bátran ki kell pellengéreznie az igazságtalan struktúrákat, és nevén kell neveznie a szükségért és halálért felelősöket. Helye a szegények és kitaszítottak, az éhezők és szomjazók, a külföldiek és menekültek, a csökkentképességűek és öregek, a letelepedéssel nem rendelkezők és prostituáltak, az AIDS-betegek és kábítószeresek, az asszonyok és gyermekek mellett van. Helye azok mellett van, akiknek más a bőrszíne. Latin-Amerikában ezek az indiok és a néger rabszolgák utódai, Európában az afrikaiak, a hinduk, a törökök, az arabok, a vietnamiak, akiket a nyilvános helyeken és villamosokon megvetően lecsőcselékeznek, és akiket a külföldiellenes törvényhozás kiutasít (vö. Mt 25,31 skk).

Az egyháznak nem szabad többé diplomáciai okokból hallgatnia. Ezzel azt teszi, amit egy Brazíliai közmondás így fejez ki: „Egyszerre gyújt gyertyát Istennek és az ördögnek.” Jézus sem Vatikánállamot nem alapított, sem római diplomata főiskolát, melyek számára fontosabbak a politikai tudományok, mint a négy evangélium. Jézus a testvérek egyházát alapította meg, akikre ezt a feladatot bízta: „Szeressétek egymást, ahogy én szerettelek benneteket!” És, hogy semmi kétséget ne hagyjon a szeretet mértéke és hordereje tekintetében, rögtön hozzáfűzi: „Senkinek nincs nagyobb szeretete annál, aki életét adja barátaiért” (J 15,12–13).

Az egyház számára az „új világba” vezető út egy lépést jelent visszafelé! Vissza az evangéliumhoz! Az evangelizálás akkor lesz valóban „új”, ha leépítjük azokat a régi, megmerevedett struktúrákat, melyek túlhaladottak és Jézus álmának nem felelnek meg. Az egyháznak emberibbé, „keresztényebbé” kell válnia, ahogy ez a latin-amerikai bázisközösségekben valósul.

Mert az evangéliumot prédikálni nem azt jelenti, hogy a „depositum fidei”-t mint szilárdan átkötött nyugati hitcsomagot más kultúrájú emberekre rákényszerítjük. Azt sem jelenti az evangélium prédikálása, hogy fülsiketítő módon verjük a régi morális dobot, mely agyonüt minden dallamot és harmóniát. Az evangéliumot prédikálni annyi, mint Latin-Amerika szenvedésekkel teli útján, mely most már 500 éve tart, a számtalan kereszttel szemben Krisztus feltámadását hirdetni, „Isten végső, nagyszerű igenjét az új emberre”, Isten igenjét az életre. Akkor végre áttöri a húsvétreggel napja a borzalmas történelem súlyos felhőit. És elmúlik az éjszaka.

Fordította: H.K.

(**Forrás:** Orientierung, 1992.04.15.)

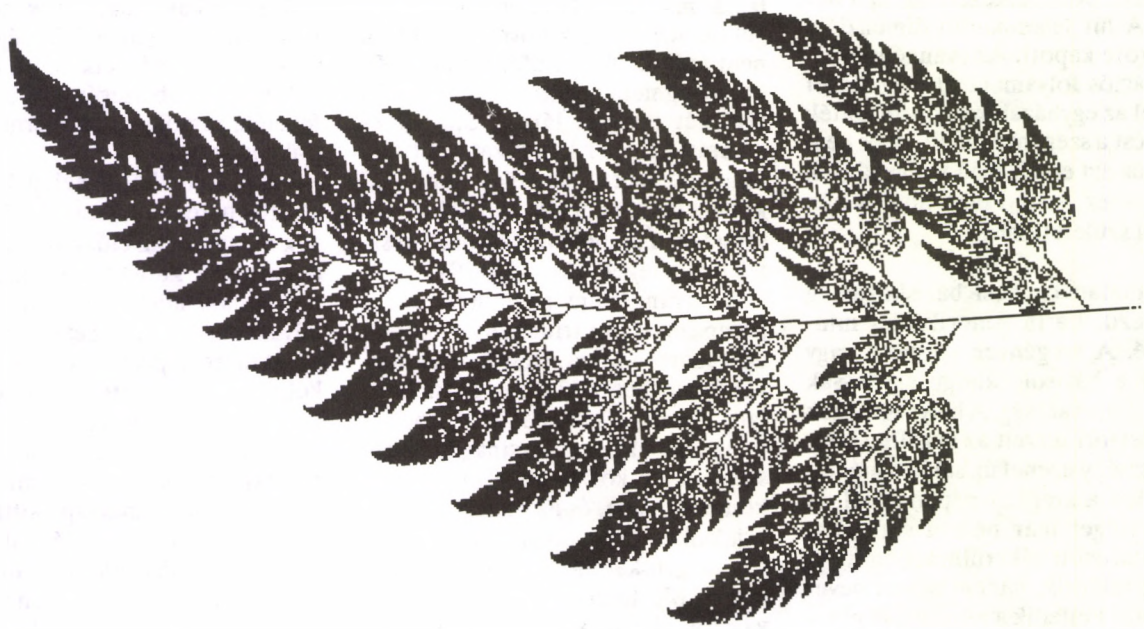

Karácsonyi ének

Reggeli ébredésem után leülök a fotelembe. Gyertyát gyújtok. A szél süvítése behallatszik az ablakomon.

Mélységes csend vesz körül. Kérdések tódulnak az ajkamra:

Jézusom, mit adhatok Neked karácsonyra? Pénz, ruha, csecsebecse Téged nem érdekel!

Minek örülnél?

Forrásszerűen felszínre törnek bennem a csenddel körbefont szavak:

— Minden tanító álma: megvalósulva látni tanítását. Ennek örülök a legjobban.

Megdöbbenek a szavakba formált válaszon. — De Jézusom, ezt akarom én is teljes szívemből!

— Az életeddel is akard! — hallom a benső szavakat.

Először értetlenkedem. Utána a keserű valóság elborítja a lelki békémet. Hányszor maradtam ülve, amikor menni kellett volna; az ajkaim némák voltak, mikor a beszéd lett volna az egyetlen helyes magatartás. Ha a mulasztásaim megelevenednének, mozdulni nem tudnék tőlük!

— Ha kihasználod a lehetőségeidet, nem gyötörnek kínzó gondok — hallom a lelkem legmélyéről.

Mi a lehetőségem? A megvilágosodott pillanatok el nem mulasztása. Most már értem, tisztán látom. Hirdetni kell az Igét! De kinek? Ezt nekem kell meglátnom, megtalálnom. Lelki szemeim előtt látom Győr sétálóutcáját, a zsúfolt Baross utat... Az üzletekből ki-be rohamgáló embereket.

Megdöbbenek. Miért ne mehetnék oda? Emberek közé kell menni az Igével! — Jó, majd ha elmúlnak az ünnepek.

A bensőm dörömböl:

— Azonnal! Mennyi eddig is a mulasztásod!

Megrémülök. Ilyet még soha nem tettem! Utcán prédikálni! Bolondnak nézhetnek!

Meleg, égető szavak vonulnak át lelkemen:

— Kezdettől fogva veled vagyok naponta.

Megszégyenülten hallgatok. Aztán döntök: Vállalom!

Elfújom a gyertyát. Könnyűnek, nagyon erősnek érzem magam.

Gyorsan felöltözöm, a nagy lehetőség bizsergeti a lelkemet.

Busszal megyek! Addig is beszélhetek Jézusról, az Országáról, a szeretetről.

A házam előtti buszmegállóban ismerős falubeliek várakoznak.

— Miért nem autóval megy, plébános úr?

— Prédikálni megyek.

— Meghívták valamelyik templomba?

— Nem, az utcán akarok Jézusról beszélni.

Összenéznek. Értetlenség tükröződik rajtuk.

— Tudják-e hogy Jézus csodálatos életet kínál mindannyiunknak? Csak pontosan kell érteni őt. Imádkozni és szeretni.

— Ja, ezekről szokott a templomban is beszélni. Jól tud prédikálni. — Aztán elfordulnak. Látszik, ez nem az ő témájuk.

A buszon egy fiatal cigánygyerek ül mellém. Mondom is neki:

— Tihamér, nagyon szeret téged az Isten. Azt akarja, hogy az Ő útján járj.

— Hát magának ezt kell mondania mindenkinek. Ezt tanulta, ezért fizetik. Ha majd fizetnek a templomban, én is megyek. De addig a pia meg a nők, tudja...

Lelkesen magyarázom neki, Jézus nem csap be senkit. Otthonra találunk Nála. Csak legyint.

— Maga megint ilyenekről beszél? Mit szól az UFO-khoz?

Közben Győrbe érünk. Leszállok a buszról. Tanácstalanul nézek körül. Hogyan is kezdjem?

Bemegyek a presszóba. Félig kocsma. Tanácstalanul megállok. Lehetnek vagy harmincan. Remeg a lábam. Hogy szólítsam őket? Honfitársaim? Nem jó! Testvéreim! Igen, ez jó! Száraz a torkom.

Megszólalok, hogy mindenki hallja:

— Testvéreim, örömhírt akarok nektek mondami.

Döbbent csend keletkezik. Mire nekibátorodnék, valaki megjegyzi:

— Fizetsz egy felest? Ez jó örömhír lenne!

— Élni szép, ha célt találunk, gyönyörű lesz az életünk — momdom. — Jézus útja a szeretet útja...

Előlép egy középkorú hölgy.

— Ez bérelt üzlet, kérem, itt egy párt sem fejthet ki agitációt.

— Én nem tartozom egyetlen párthoz sem — dadogom.

— Ha nem megy el, hívom a rendőrséget. Zaklatja a vendégeket.

Egy borízű hang megszólal:

— Gyere komám, fizetek egy sört. Ennyit megérdemelsz!

Gyorsan kifordulok az ajtón. Az első gondolatom: hazautazom!

De elindulok a belvárosba.

A Baross út közepén járok. Rengeteg ember tolong az utcán. Mit tegyek? Mihez kezdjek? Csendben imádkozom. Elmúlik a félelmem. Üres zöldségesládát találok az egyik bolt előtt. Felállok rá, és kezdem énekelni:

„Nem szeret senki, senki igazán,
nem érzi más azt, ha valami fáj,
csak egyedül Jézus, csak egyedül Ő,
csak egyedül Jézus, csak egyedül Ő.”

Kíváncsian megállnak néhányan. Mosolyogva megszólalok.

— Testvéreim! Jézusnak karácsonykor a szívünkben kell megszületnie! Ha beengeded az életedbe, boldog, békés leszel. Ütésre többé nem lendül a kezed.

Egyre többen állnak meg, lehetnek már vagy húszan.

— A válságból, a rossz életből egyedüli kiút a szeretet.

— Melyik párt programját hirdeti? — kérdezi egy köpcös úr.

— Nem tartozom egyetlen párthoz sem. Én az élet pártján állok! Jézus küldött...

Sokan legyintenek. — Egy újabb szekta! — mondják félhangosan.

— Menjen inkább a templomba! Az Isten azt mondta, ott kell tanítani — dohog egy idős hölgy.

— Ha nyomtatásban megvan a programja, szívesen elolvasom — mondja egy középkorú nő.

Táskámba nyúlok. Előveszem a Bibliámat. Odaadom neki. Forgatja, majd csalódva mondja:

— Ez egy Biblia!

— És az én programom — mondom.

Elteszi és elmegy. Ekkor már tömeg áll körülöttem. Újból beszélni kezdek:

— Testvérek! A szeretet megnyilvánulása az adás, a szelídség, a szolgálat. A betlehemi Gyermek titeket is vár! Nem a pénzetekre, hanem a szívetekre van szüksége!

A tömegen átfúrja magát egy férfi. Mikor elém ér, megismerem. B. iro-

daigazgató, az új templom plébánosa. Halkan, de erőteljesen mondja:

— Ne csodásítsd magad! Menjél haza! Pihend ki magad! Miért akarsz feltűnősködni?

— Jézust és az Országát hirdetem. Már ez is egyházfegyelmi vétség?

Próbál lerángatni a zöldségesládáról. Nem hagyom magam. Nem ereszti el a karom.

— Ne csak karácsonykor szeressétek egymást — mondom újból a tömegnek. Olvassátok a Bibliát, imádkozzatok, foglalkozzatok többet a családotokkal!...

Eddig jutottam el, mikor az irodaigazgató lerángatott a ládáról.

— Ne bántsa! Nem mondott rossz dolgokat! Úgy látszik, a kommunisták újra bátrak lettek! Ennyit jelent a szólásszabadság, mi? — hallatszik innen is, onnan is.

B. irodaigazgató belémkarol. Elindulunk a Püspökvárba. Mondom neki:

— Pista, az Isten Országát hirdetnünk kell, akár alkalmas, akár alkalmatlan.

— Ezt én is tudom. Hirdesd a templomodban. Ott is vannak lehetőségeid.

Bizonygatom neki, hogy a reggeli imában megértettem: Jézus felszólítása nem tűr halasztást.

— Vizsgáltasd ki magad! — válaszolja. — Minden betegség így kezdődik.

A püspökvárba érünk.

— Legalább a püspökkel hadd beszéljek! Ő talán jobban megérti.

— Nincsen fogadónapja. Különben sem ér rá beteg papokkal foglalkozni.

Addig beszélek neki, míg fölmegy és bejelent. Hosszú ideig marad nála. Rendbeszedem a gondolataimat. Legalább az evangéliumot neki is meghirdetem.

Nyílik az ajtó, széles mosollyal kilép a püspök.

— Mindig tudtam, hogy te nagyon lelkes vagy — mondja.

Beinvitál. Leültet. Lelkesen beszélni kezdek Jézusról, a megvilágosodásról, hogy nem szabad elmulasztanunk a belső sugallataink megtételét, hogy bátraknak kell lennnünk, hogy nem szabad az emberi véleményekre tekintettel lenni...

Közbevág, elmond egy századeleji sztorit. Majd hozzáfűzi:

— A körlevelemben én is erre bátorítottalak benneteket.

Mondom neki, hogy milyen nagy tanúságtétel lenne, ha a Baross úton ő is prédikálna.

— Erre még nem gondoltam. De én a bérmálások alkalmával több embernek beszélhetek, mint amennyi a Baross úton van.

Feláll, lepaxol. Szelíden kitessékel.

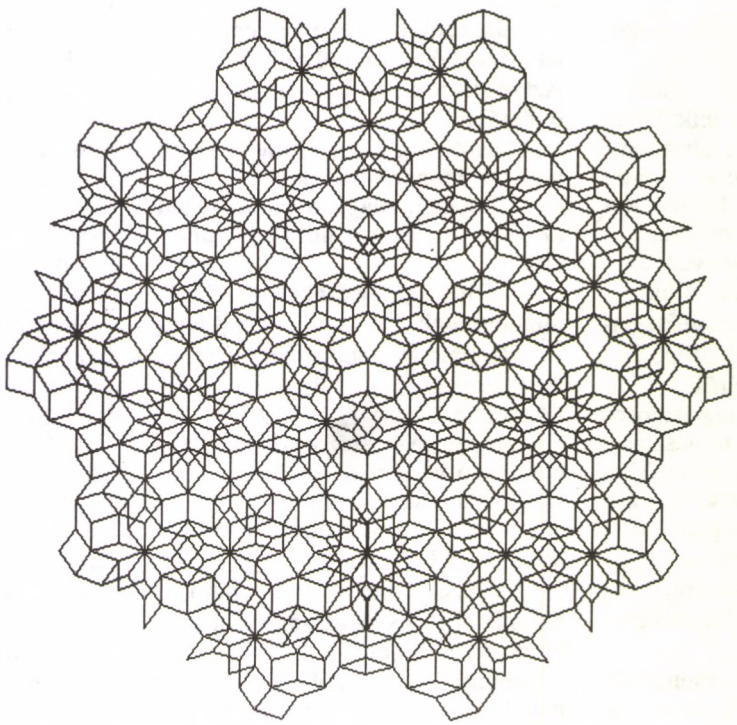

— Nagyon sok a tennivalóm — mondja nyájas mosollyal.

B. irodaigazgató az irodában vár.

— Előkészítettem az autómat, hazaviszlek — közli.

Nem fogadom el. Szomorúan ballagok végig a Baross úton. Hátranézek: látom, követ, kíváncsi rá, hazamegyek-e?

Már nincs kedvem beszélni. A buszon egy hátsó székre ülök. Összetörtem. Magamban kifakadok.

— Ilyen erőtlen az Igéd, Uram? Pedig mindent megpróbáltam!

Legalább akadt volna egy csillogó szempár a sok üres, fáradt tekintet között!

Hallgattam belső indíttatásodra, Uram! Ilyen kudarcot készítesz tanítványaidnak? Nem csodálkozhatsz, ha olyan kevesen hallgatnak a szavadra és olyan sokan otthagynak! Azt hittem, jobban mellettem állsz!

Hazaérve lerogyok a fotelomba. Újból meggyújtom a gyertyámat. Fáradt, üres tekintettel nézem a lángot. Lehúnyt szemmel újból az időtlen világba merülök.

Egyszerre csak megjelennek előttem kisközösségi testvéreim, ahogy csillogó szemekkel hallgatják az igét. Megelevenednek a lelkigyakorlatok, a kirándulások, a táborok, a közös karitászok emlékei.

Mérhetetlen szégyen fog el. Megértettem: nem az Ige erőtlen. Én választottam alkalmatlan eszközt.

Pedig tudtam: csak attól tanulunk, akit szeretünk. Én meg azt vártam Baross úti hallgatóimtól, úgy kövessenek, ahogy a Szentírásban a tanítványok követték Jézust.

Idegenekre akartam hatni a legmagasztosabb Igékkel. Mindent megértettem: ha elfogadnak és megszeretnek, hallgatnak igehirdető szavamra.

Aki megvet, az a szavaimat is megveti.

Az igehirdetés nem lehet gyors karrier. Aki a barátom lesz, az a testvérem is lesz.

Könnnyű vállalni prédikációkat — még a Baross úton is —, de sokkal nehezebb elfogadni, egybeszeretni mindazokat, akik éhezik és szomjúhozzák az igazságot. Prédikálni kevés, barátkozni kell.

A lelkem újból megtelt hálaadó érzésekkel. A fáradtság elmúlt.

Halkan és átszellemülten énekelni kezdek:

„Ha elmúlik majd a karácsony,
Te akkor is maradj velünk!
Míg élünk, ezt a kicsi családot
Szeresd, ó édes Istenünk!"

V.J.

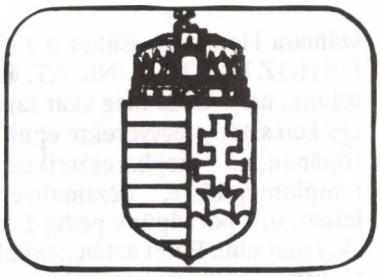

Az alábbi két beszéd
a Magyarok III. Világkongresszusán 1992. aug. 21-én hangzott el,
„Az egyházak a magyarság életében” témakörben

„Kik mertek tagadni múltat...”

Akik magvak a jövőnek

1.

Amikor népünk a történelmi emlékezés színpadára lép, már megtörtént a szakosodás: a törzs fejedelme csak hadat vezet, az áldozatot már a sámán mutatja be. Fehér lovat áldoz hadúrnak — győztes csaták reményében. Az augsburgi és az ezt követő vereségek hatására Géza fejedelem felméri, hogy Jézus Úr erősebb isten, mint Hadúr, és 972-ben térítő papokat kér Nagy Ottó császártól. Géza fia, István pedig három nagy csatában leveri azokat, akik ragaszkodnának a régi rendhez és Hadúrhoz. Majd elrendeli, hogy minden tíz falu építsen egy házat, amely az „idház” (egyház) nevet kapja, mert id, idv, üdv száll arra, aki azt vasárnapokon látogatja. Kicsi házak voltak ezek, de István gondoskodik nagyobbak építéséről is, melyekbe maga nevez ki érsekeket, püspököket. Ha már nem is pap-királyként, de apostoli királyként teszi reménytelenné a Hadurat restaurálni akaró kisérleteket: *aki életben akart maradni, annak kereszténnyé kellett lennie.*

2.

Kereszténnyé? Krisztusivá? Jézusivá? — Nos, ilyen nagyot legfeljebb egyesek tudnak lépni, egész népek nem. Még a zsidóság sem tudott, pedig kétezer esztendős előnevelésben részesült, hogy tudjon. Csak egy kicsiny, a Tizenkettő nyomába szegődő csoportjuk lépett nagyot, de az is megtorpant, amikor a 4. század elején Konstantin császár Jézus keresztjének jelétől remélve a hadi győzelmet felkínálja nekik a részesedést a hatalomból. Ráállnak, s ennek folytán az első három század nem katonáskodó és ezért a cirkuszokban életükkel fizető kereszténveinek az egyháza eltűnik a történelem süllyesztőjében. Eltűnik, s helyette megjelennek a keresztény katonák, hadseregfőparancsnok-érsekek, fegyverforgató szerzetesrendek, s lesz az egészből az ún. „keresztény Európa”, amely szent háborúkban győzi le a pogány isteneket s a hozzájuk ragaszkodókat. Szent Ágoston az 5. század elején mindezt teológiailag is alátámasztja, s Géza fiát, Vajkot már ágostoni „királytükrök” alapján nevelik keresztény uralkodóvá.

3.

E nevelés következményeként a magyarság leszokik a kalandozásoknak nevezett rabló hadjáratokról, s megmenekül az ily hadjáratokra szakosodó népek közös sorsától, a végpusztulástól. A törzsek „rabló portyáit” leváltja a királyi hadsereg új területeket szerezni kívánó „külpolitikája”, melynek folytán immár keresztény nemzetek mérik össze egymással fegyvereik erejét. A „Huj, huj, hajrá!” kiáltást leváltja ugyan a „Jézus, Jézus!”, de mivel a túlsó oldalon is ezt kiáltják, megkülönböztetés céljából előkerülnek egyéb elnevezések is: magyarok istene, magyarok nagyasszonya — mondjuk, szemben a németekével vagy a franciákéval. Látható: *Jézus Úr legyőzte ugyan Hadurat, de annak funkcióit átvállalta.* Nálunk is, a többi nemzeteknél is..., s így formálódott ki ez a bizonyos keresztény Európa. Mivel a fegyverek és gyilkosságok atyja — a DIABOLOS, a nagy **szétdobáló**, ezért nem nagyon csodálkozhatunk azon sem, hogy a keresztény Európa népeit nemcsak új területeket szerző ambíciók küldik egymás ellen véres háborúkba, hanem teológiai nézetkülönbségek is. Csak egy időre bizonyul ugyanis megoldásnak a máglyahalál az eltérő nézetek likvidálására. Csak egy időre, mert előbb-utóbb a leeretnekezett nézetek képviselői is megtalálják a maguk fegyveres védelmezőit... a bizánci, a német-római császárban, a szász választófejedelemben, vagy éppen maguk gondoskodnak védelmükről, mint Münsterben vagy Genfben. Így a máglyagyújtást leváltja a vallásháborúk kora, s ha császári generális vonul be Kassára, lutheránus lelkészeket akasztanak, ha Bethlen Gábor, akkor katolikusokat.

4.

Déli és keleti irányban Allah gyűrűje állja hitünk terjesztésének útját, mely gyűrű hol a Pirenneusoknál, hol Kőszeg táján harap bele a keresztény Európa testébe. De fürge hajóink Nyugatnak utat találnak, s Jézus nevével ajkunkon kiirtjuk a felfedezett új kontinens őslakosságának nagyobb részét, majd a maradékot megkereszteljük. Az Afrikából idevadászott rabszolgákat, a négereket úgyszintén. Akinek pedig olyan gondolata támad, hogy ugyan mi köze van mindehhez Jézusnak, az extra chorum kántál, tehát kivégezzük, vagy csak börtönbe nyomorítjuk. Bár a nazarénusok hazánkban nem fognak fegyvert, s ülnek ezért jó nyolc évet az aradi várbörtönben, Ferenc Jóska, az apostoli király még századunk elején is nagybiztosan állíthatja: „A hadsereg és a klérus, a többi zérus!”. Így aztán bízva az egyházak támogatásában, „mindent megfontolva és meggondolva” elindíthatta az első világháború poklát. Eredményeként elvesztjük hazánk több mint két harmadát, népünk több mint egy harmada üldözötté váik saját ezeréves településhelyein..., s bizony az egyházak lesznek magyar szavuk utolsó védőbástyái. Az elmúlt félszázadban pedig moszkoviták ontják patakokban a magyar vért a megmaradt csonkaországban is... — egy újabb világháború vállalásának egyenes következményeként. Mindszenty bíboros, a bázisközösségek és más ellenálló *magán*-keresztények feje és mártiriuma fö-

lött és nagyobb bajok elkerülése végett, az egyházak szövetségre lépnek a vértanúgyártó ateistákkal — a „kis lépések politikájának" igézetében. Ma, a rendszerváltás idején is megkötik szövetségüket, hogy minél nagyobb lépésekben restaurálhassák 1945 előtti lehetőségeiket. Összefoglalhatok: *történeti felülnézetben világi és egyházi hierarchia ezer esztendőn keresztül nagyjából párhuzamosan haladt:* az egyházak ott voltak a magyarság életében... — az uralkodó rétegek életében biztosan.

5.

Csakhogy van történelmi alulnézet is. De a dolgom most több annál, mint hogy Tiborc panaszát vagy Vörösmarty „számon kivül maradtjait" idézzem. Több, mert a történelmi alulnézet is fegyvereknek elkötelezett. A pápa viszont *Európa újraevangelizálását* tűzte ki feladatul. Kik számára? Az evangelizálás senki kereszténytől nem lehet idegen, bármely felekezethez tartozzék is. Ha igazolható, hogy a jézusi örömhír s az emberi lelkiismeret ugyanazt a nyelvet beszéli, akkor az evangelizálás a lelkiismeretükre figyelő ateistáktól és agnosztikusoktól sem lehet idegen. Ha pedig szolíd módon kimutatható nyilvánvalóság, hogy Jézus csak egybefoglalója az Ószövetség legmélyebb hagyományainak, akkor az evangelizálás mindannyiunknak közös ügye.

6.

*Újra*evangelizásról is beszélhetünk, hiszen előttünk járt már Jézus, előttünk a Tizenkettő és mindazok, akik még Konstantin előtt, kard nélkül hordozták körül a Mediterráneum térségein a jézusi igéket. S mivel kard nélkül, ezért vértanú életükkel tettek bizonyságot arról, hogy tanítványai annak a Jézusnak, aki hüvelyébe dugatta a kardot Péterrel a Getszemániban. Tette ezt úgy, hogy aligha lehetett kétsége afelől, hogy a Császár s a vele szövetséges Nagytanács képviselői Golgotára juttatják őt a fegyvert nem ismerés, a mindenkit egybe ölelni akarás jóhíre miatt. A mi népünk azonban, a magyar, a Konstantin előtti időkben nem volt elérhető a mediterráneumi tájakon. A magyar csak később, már a keresztény Bizánc és Róma győztes fegyvereinek a körítésében találkozott egy olyan Jézussal, aki fegyverforgatásban hatalmasabbnak bizonyult számára Hadúrnál. Ehhez a JÉZUS ÚRHOZ PÁRTOLUNK ÁT, átpártolunk, mert Géza meg akar tapadni egy keresztény fegyverekre épült Európában, megkeresztelkedésre, templomépítésre, dézsmafizetésre felszólított pórnépünk pedig életben akar maradni. Ezért aztán nekünk *újraevangelizálás helyett inkább csak evangelizálásról lehet beszélnünk.* Magam is csak a 40-es évek vége felé találkoztam Jézus evangéliumával, s előtte rendjén valónak tekintettem, hogy egyik kezünkben a négy evangé-

Novemberi közhelyünk

„Egy fecske nem csinál nyarat"

A legcinikusabb közhelyek egyike. A benne rejlő mentalitás az egyik legfőbb oka annak, hogy nem megy előre a világ, vagy csak úgy, ahogy. A „Sitz im Leben" ilyesfajta szokott lenni: Mondom X-nek, hogy Y. barátom nem vonult be katonának, inkább vállalta a börtönt. Mire X: „Egy fecske nem csinál nyarat." Miről is van szó? Arról, hogy X *tulajdonképpen* jónak tartja (talán), hogy ne katonáskodjunk, *tulajdonképpen* ő is szeretné, ha egyszer végre „nyár" (igazi és teljes béke) lenne, de lehetetlennek minősíti, hogy *egy* fecske megjelenése és az óhajtott „nyár" között oksági összefüggés állhasson fenn.

Ez persze még nem lenne cinizmus, de valójában nem erről van szó. Valójában nem arról az egy fecskéről van szó, hanem X-ről (és rólam és mindannyiunkról...), és ennek X. is teljes mértékben „tudatában van" (azért az idézőjel, mert lehet, hogy csak ösztönösen — de akkor is nagyon határozottan), viszont esze ágában sincs „fecskévé" válni, hiszen ő is tudja, amit mindannyian tudunk, hogy „fecskének" lenni bizony annyit jelent, mint áldozattá lenni (vagy ennek veszélyét vállalni), vagy legalábbis valami nagy és nehéz munkát elvégezni, ehhez pedig semmi kedve — ám nem azt mondja, amit gondol, hogy „Bolond lennék fecskévé válni!", hanem azt, hogy egy fecske nem a nyár hírnöke, holott közhely, hogy igenis az, hiszen nem volt még olyan tavaszi egy-első fecske, amelyet ne követett volna a többi, és őket a nyár. Hogy nem azonnal? Ezt nem is állította senki.

Hazugságról és ideológiáról van tehát szó. Hazugságról, mely tagadja a fekete-fehér tényeket, és ideológiáról, amely a szárnyalás értelmetlenségének „racionális" igazolásával akarja *eleve* fölmenteni a szükséges és helyes cselekvés alól az ideológia gyártóját, aki, hogy neki ne kelljen szárnyalnia (mert semmit sem érez ennél idegenebbnek magától), lehúzza a sárba azt is, aki már fölrepült, ráadásul azt a látszatot kelti, mintha neki kellene annak a bizonyos egy(első) fecskének lennie, noha ő már a második (vagy éppen sokadik) lenne, hiszen ez a közhely mindig olyankor hangzik el, amikor az első fecske már csivitel. Mert egyszerűbb a kiemelkedőt lerántani a sárba, mint saját magunknak a sárból kiemelkedni, könnyebb a világosságot kioltani, mint saját magunknak világossággá válni. Erről van szó: „A világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, *mert* cselekedeteik gonoszak voltak. Mindaz, aki gonoszat cselekszik, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra..." (J 3,19–21). Erről van itt szó: a sötétségben-maradni-akarás, a sárban hentergés ideológiájáról.

—n—s

lium, a másikban a kézigránát. Rendjén, mert nagy a hagyományok ereje. De *a találkozás óta abszurd ellentmondás számomra az, amit keresztény Európának mondunk...* ha ennek a szónak — „keresztény" — van valami köze a Názáreti Jézushoz.

7.

Nem tagadhatom, ezer esztendővel ezelőtt népének életét mentette meg Géza, amikor Hadúrtól a Konstantin-formálta Jézus Úrhoz térítette a magyart. Elismerés és hála az Árpádháznak, hogy a pusztulás helyett az életet választotta számunkra. Ugyanerre az elismerésre és hálára számíthat nemzedékünk is az elkövetkezhető századok vagy évezred magyarsága részéről, ha mi is az életet választjuk. De mit jelent ez ma? *Hogyan kell ma az életet választani?* Két tételt mondok:

— *A múlt restaurálása — a halál.*

— Jézus evangéliumának elfogadása — az élet.

Részletesen. A harmadik évezred küszöbén, amikorra egyetlen világfaluvá lettünk, a restaurálást, a halált választanók, ha szűk nemzeti érdekben gondolkodnánk — ahelyett, hogy értelmünkkel és szívünkkel magunkhoz ölelnők az emberiség egészét, mindenekelőtt azokat az ezermilliókat, akik ínségben vannak, s akikkel Jézus azonosította magát.

A restaurálást, a halált választjuk, ha tovább őrizzük magunkban evilág fiainak három kategóriáját: azaz ha továbbra is barátokra, semlegesekre és ellenségekre osztjuk a világot. De az evangéliumot, az életet választjuk, ha ezt a három kategóriát lecseréljük Jézus egyetlen kategóriájára, a felebarátra. Legyenek mások közönyösek vagy ellenségesek velünk szemben, mi ennek ellenére felebarátunknak tekintjük őket is, sőt testvéreinknek is reméljük..., ha példánk nyomában ők is lecserélik a három kategóriát a jézusi egyetlenegyre.

A restaurálást, a halált választjuk, ha továbbra is fegyverekben, katonai tömbökhöz csatlakozásban gondolkodván vitás kérdéseinket a fegyverek erejével akarjuk javunkra megoldani. De az evangéliumot, az életet választjuk, ha megértjük a jézusi szót: Szeressétek ellenségeiteket! Csak így lehetünk azé az Istené, aki napját felkelti jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és hamisaknak. Nincs más mód életben maradnunk: csak a szelídek fogják örökölni a földet.

A restaurálást, a halált választjuk, ha azon törjük fejünket, hogyan tudnánk uralkodni embertársainkon, akár a nemzettesten belül, akár más nemzetekhez tartozókon. De az evangéliumot, az életet választjuk, ha ambiciónkat abban találjuk, hogy szolgálatára legyünk embertársainknak nemzeten belül és kivül egyaránt. A restaurálást, a halált választjuk, ha piacgazdálkodással vagy bármi egyéb úton úgy akarnánk gazdaggá válni, hogy elfelednők: Isten ezt a Terra bolygót hatmilliárdnyi embertestvérünknek adta, és az a kívánsága, hogy mind a hat odaülhessen az élet asztalához.

A „régi fénynél új szövétneket" kell gyújtanunk. A régit meg kell tudnunk tagadni.

„Szóljak próféták új szavával:
Nem, kik mertek tagadni múltat,
De kik nem magvak a jövőnek,
Mindig azok, akik kihullnak,
Világok, népek, girhes eszmék."

(Ady: Az idő rostájában)

A nukleáris halál előttünk levő veszedelmében, a bioszféra teljes pusztulásának reális lehetőségében, a Dél kontra Észak népvándorlás és világkataklizma előestéjén Isten, a történelem ura, nem éri be tőlünk azzal a bölcsességgel, amire Géza fejedelemnek futotta. A HADURAT ÉS JÉZUS URAT IS LE KELL CSERÉLNÜNK arra a Jézusra, akinek nincs hatalma életet elvenni, csak a magáét odaadni.

8.

A II. Vatikáni Zsinat Isten akaratát felfedő locus theologicus-szá tette „az idők jeleit". Az egyház beleeshetett a 4. században a hatalom, a gazdagság az erőszak Konstantin által felajánlott kísértésébe, és félretehette Jézus örömhírét, amely másokat szolgálni akarásról, az éhezők megetetéséről és minden kardot hüvelybe dugó, megbocsátó szelídségről énekel. Beleeshetett, mert kevés volt a történelmi tapasztalata, s így hihette, hogy lehet hatalmat, gazdagságot, erőszakot Isten szándékai szerint jól használni. De mai történelmi tapasztalataink birtokában s a jelen végső veszedelmeinek láttán *ezt a hiedelmünket, mint egyszerű és közönséges tévedésünket el kell utasítanunk.* Az egyház többé nem járhat más utat, mint amit élete példájával a maga alapítója, Jézus mutatott neki. Nem járhat, különben nem lehet a világ világossága. Szívünkbe véste ezt A ZSINAT IS: „Amiként Krisztus a megváltás művét szegénységben és üldöztetésben végezte el, ugyanígy az Egyház ugyanennek az útnak megjárására kap meghívást" (LG 8). Nem akkor szolgáljuk az embert, ha a hatalom-gazdagság-erőszak elkötelezettei meg vannak elégedve velünk. Csak akkor, ha Jézust követjük. A magyarságot is csak így szolgálhatjuk.

Szavaimat ajánlom különösen népem tizen- és huszonéveseinek..., hogy valami újat, szépet és jézusit kezdjenek..., hogy legyen új értelmük a magyar igéknek, s ne maradjon régiben a bús magyar élet.

Bulányi György

Az egyházak a magyarság életében

Szeretett honfitársaim!

Tizenötmillió magyar egyikeként szólok hozzátok nemzetünk életének arról a dimenziójáról, amelyhez élethivatásom köt. Mondanivalóm négy részre tagolódik. Előbb az egyház és a nemzet viszonyáról szólok. Másodszor az egyházak fordulat utáni belső helyzetét vizsgálom. Harmadszor az egyházak egymáshoz való viszonyának ökumenikus perspektíváját próbálom megrajzolni. Végül mind az egyházak, mind a társadalom egy égetően aktuális kérdését érintem röviden, nevezetesen az igazságtétel kérdését.

I. Egyház és nemzet viszonya

Van-e az egyháznak a magyarság és általában a népek és az emberiség

életében nemzeti, társadalmi, politikai és kulturális küldetése? A kérdésre két tételben válaszolok. Első válaszom: nincs! Az egyháznak egyedül és kizárólag vertikális, transzcendens küldetése van, nevezetesen Jézus Krisztus evangéliumának hirdetése. Egyház azért van, mert Isten — mint pásztor az elveszett bárányt — keresi az embert, s ebben a keresésben embereket, akiket már megtalált, munkatársként vesz maga mellé és állít szolgálatba. Az egyház az embert kereső Isten munkatársa. Ez a dolga. Semmi más.

A második válaszom: bár az egyháznak kizárólag transzcendens küldetése van, mégis — éppen küldetése révén — köze van mindenhez az élet immanens, horizontális dimenziójában, köze van a nemzet és az egész emberiség teljes életéhez, annak politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális szférájához egyaránt. Hogyan? Az egyes keresztények által, akikben a transzcendens és immanenes világ perszonálunióban van, mert egyszerre tartoznak mindkét dimenzióhoz. Amikor valakiben célhoz ér az egyház küldetése, mert Isten által megtalált emberré lesz, vagyis hitre jut, akkor éppen e hit által transzcendens isteni erők áradnak az életébe, és ezek az erők éppen az immanenns, földi élet relációiban aktivizálódnak, válnak életformáló erkölcsi tetté.

A keresztény hitnek ez az életformáló erkölcsi kisugárzása nemzetünk egész történetében jelen van letagadhatatlanul, István királytól máig. Ezért történetietlen, hamis, sőt nemzetellenes minden olyan politikai és kulturális szándék, amely a keresztény hit erkölcsi erejét a múltra nézve tagadja és népünk jövendő életének formálásából ki akarja rekeszteni. Éppen ellenkezőleg, az a dolgunk, hogy megkeressük az útját-módját, miként lehet ezt az erőt népünk életében minél hatékonyabbá tenni. Éppen ennek érdekében szeretném fenti két tételemet még egy külön hangsúllyal összekötni:

Minél inkább koncentrál az egyház saját transzcendens küldetésére, annál nagyobb transzcendens erőkkel tudja megajándékozni, gazdagítani az immanens életet, a nemzet erkölcsiségét és kultúráját. Viszont — fordítva —: minél inkább vesz részt az egyház direkt módon a nemzet immanens életében, annak irányításában, a hatalom gyakorlásában, annál inkább fokozza le önmagát politikai párttá, a kultúrharc egyik szereplőjévé, és annál messzebb kerül küldetésétől s veszíti el a transzcendencia erejét.

Mi köze tehát az egyháznak a nemzet és az emberiség immanens életéhez? Hadd feleljek egy hasonlattal: ugyanaz, mint Balczó András édesanyjának az öttusa sporthoz. Vagyis semmi és minden. Semmi, mert — tudtommal — ő maga soha nem öttusázott. És minden, mert olyan fiút nevelt, aki az öttusában elkápráztatta a világot. A magyar nyelv egy sajátos szép kincse, hogy az egyházat „anyaszentegyháznak" is nevezzük. Jaj az egyháznak, ha nem akar anya lenni, ha az abortusz mellett dönt, mert fél a szülési fájdalmaktól, a gyermeknevelés szürke, hétköznapi terheitől, s ehelyett ki akarja szórakozni magát a földi hatalom csillogó csarnokaiban! Ha az egyházak valóban szolgálni akarják a nemzetet, akkor Pál apostolra kell figyelniök, aki ezt írja a galáciabelieknek: „Gyermekeim, akiket fájdalommal szülök, amíg ki nem formálódik bennetek a Krisztus" (Gal 4,19).

II. Az egyházak belső helyzete hazánkban a fordulat után

Sokan nem tudják, mások úgy tesznek, mintha nem tudnák, hogy a pártállami terror nemcsak népünket taszította erkölcsi romlásba, hanem az egyházakat is. Ezért ahhoz, hogy az egyházak a tőlük várt segítséget megadhassák népünk erkölcsi talpraállításában, előbb maguknak az egyházaknak kell belsőleg megerősödniök és talpra állniok. De hogyan?

Javaslat több is van. De véleményem szerint az igazi terápia aligha lehetséges másként, mint ahogyan azt az evangélikus megújulási mozgalom egyik jelentős személyisége, Ittzés Gábor győri lelkész megfogalmazta. Szerinte az egyháznak azokon a pontokon kell elsősorban talpra állnia és megújulnia, ahol a pártállami terror, a moszkvai egyházpolitika tönkretette. Ennek pedig három egymást követő mozzanata volt: a személyi, a strukturális és az elvi destrukció. Nézzük közelebbről mindhármat!

1. *A személyi destrukció* úgy történt, hogy félreállították azokat az egyházi vezetőket, akik védték az egyház szabadságát az állami, erőszakos beavatkozás ellen. Ezután az eltávolítottak helyét előre kiszemelt vállalkozók foglalták el, akik készek voltak a pártállami egyházpolitikát elfogadni és saját egyházukban, sőt azzal szemben is képviselni és érvényesíteni.

Ezzel a módszerrel sikerült a lelkészek belső egységét is megbontani, és közöttük az ellenségeskedés mérgező magvait elhinteni.

2. *A strukturális destrukció* már az új, kollaboráns vezetők közreműködésével történt. Megszüntették az egyház autonómiáját, és annak belső szerkezetét, struktúráját az állami egyházpolitika érdekeinek megfelelően átalakították. Ennek két jellegzetes vonása volt: az egyszerűsítés és a központosítás. Az egyszerűsítés úgy történt, hogy amit csak lehetett, megszüntettek (intézmények, egyházi iskolák, szerzetesrendek, anyaházak, egyesületek stb.). Ami pedig megmaradt, azt centralizálták. A természetes szolgálati alá-fölérendeltségi viszony pl. (püspök, esperes, lelkész) ellenőrzési struktúrává változott, ahonnan a jelentések az ÁEH-ba futottak be. Vagy pl. az evangélikus egyházban négyről kettőre csökkentették a kerületek, azaz a püspökségek számát. A két kollaboráns püspököt megfélemlítő arisztokratikus tekintéllyel ruházták fel, sőt a kettő közül is az egyiket külön kiemelték. Így az egyszemélyi vezetés révén az állam könnyedén tartotta kezében az egyház centralizált struktúráját. A gyülekezetek autonómiája, az egyház demokratikus szerkezete, ami a protestáns egyházakra különösen is jellemző volt mindig, semmivé lett.

3. *Az elvi destrukció* végül betetőzte az egyház manipulációját. Ez azzal kezdődött, hogy az állam esetenként, később pedig egyre gyakrabban és agresszívebben igényelte aktuálpolitikai ügyek támogatását (TSZ-szervezés, a moszkvai békeharc dicsérete, a szocializmus építése stb.). Ez a tendencia egyre inkább háttérbe szorította az egyház transzcendens üzenetét. Végül pedig a protestáns egyházakban kialakultak azok a teológiai koncepciók, amelyek az egyház dogmatikumának politikai deformációját rögzítették, sőt azokat az egyházvezetőség mind az oktatásban, mind az igehirdetésben kötelezővé tette. Ezt a kötelező egyházi ideológiát a református egyházban „szolgálat teológiájának", az evangélikus egyházban „diakóniai teológiának" nevezték. Poór József, az ismert marxista vallástörténész a protestantizmussal foglalkozó könyveiben, tanulmányaiban szinte örvendezve bizonygatja „elvtársainak", hogy sikerült az

egyházakat nemcsak személyi, nemcsak srukturális, hanem elvi vonalon is fellazítani.

Ittzés Gábor az egyház megújulásához nélkülözhetetlennek tartja, hogy e három destrukciós ponton radikális változások történjenek. Tehát: A pártállam által pozícióba került személyek vonuljanak vissza. Az egyházi strukturát decentralizálni kell! Vagyis visszaadni a gyülekezetek méltóságát és fontosságát, mint ahol az egyház transzcendens élete és szolgálata ténylegesen folyik. Kritikai elemzéssel fel kell mérni és kimutatni azokat a szellemi, teológiai torzulásokat, amelyeket az elvi destrukció okozott, és azokat nyilvánosan elutasítani.

Magától adódik a kérdés: Mi történt az elmúlt két év során, tehát a fordulat óta ezeken a kritikus pontokon?

Nem az én dolgom és nincs is jogom a többi egyházakról véleményt mondani. Annál inkább kötelességemnek tartom, hogy a pártállam által meggyötört magyar nép színe előtt kimondjam az igazságot az evangélikus egyházra nézve. Ez az igazság pedig az, hogy *lényegi változás egyetlen ponton sem történt.*

a) Az egyházvezetés minden jelentős poszton ma is azok kezében van, akiket erre még az ÁEH választott ki.

b) Egyházunk struktúrája ma is ugyanaz a centralizált struktúra, amelyet 1952-ben ránk kényszerített az állam. Tavaly összehívtak ugyan egy zsinatot, de annak összetétele manipuláció eredménye, és garancia arra, hogy a zsinat a pártállami személyek és struktúra átmentését megszavazza.

c) A diakóniai teológia nyilvános bírálata és elutasítása a mai napig nem történt meg. Egyházunk nemcsak jogi, hanem teológiai zűrzavarban is él.

Mindez azt mutatja, hogy holtponton vagyunk. Helyzetünket mégsem ítélem reménytelennek. Főként azért nem, mert — mint már mondtam — az egyház transzcendens élete a gyülekezetekben folyik, és nem az egyházvezetőség irodáiban. Ezek fékezhetik az egyház életét, de nem helyettesíthetik és nem is szüntethetik meg. Reményt ad az a kis csapat is, amely mint megújulási mozgalom már 1985-től nyilvánosan bírálja a pártállami egyházvezetést, és ma is aktív kritikai, ugyanakkor építő közéleti sajtótevékenységet folytat. Ezt a mozgalmat Fabinyi professzor nem említette meg előadásában.* De reményt ad maga az igazság, amely végül mindig kiderül és győz, ahogy a felkelő nap legyőzi az éj sötétjét.

Nekem van még egy, szinte irracionális reményem: talán azok a testvéreink, akik ma még görcsösen ragaszkodnak pártállami pozícióikhoz, egyszer belátják tévedésüket, igazságtalanságukat, és felállnak az idegen székből. Micsoda erkölcsi lendületet adnának ezzel az egyház belső megtisztulásának, és micsoda megragadó példát megújulni akaró, csak az utat nem találó társadalmunknak!

III. Ökumenikus perspektívák hazánkban

Ha a keresztény egyházak megosztottságukban is oly sok erkölcsi erőt, életformáló transzcendens sugárzást tudtak adni nemzetünknek az évszázadok során, mennyivel többet tudnának adni, ha közöttünk egység, béke és testvéri szeretet uralkodna! Nem vitás, századunk egyik legnagyobb csodája az ökumenikus gondolat, amely a politikai történelem minden drasztikuma ellenére egyre mélyebben ragadja meg az egyházakat.

1988 januárjában, amikor a pápa engedélyével először tarthattunk ökumenikus imahetet Hévízgyörkön, ahol négy keresztény felekezet él együtt, felejthetetlen élményben volt részünk. Felnőtt férfiak sírva ölelték át a lelkészeket és egymást, és adtak hálát Istennek, hogy annyi felekezeti gyűlölködés után megérhették a testvéri együttlét, a közös ének és imádság, a közös igehallgatás és hitvallás csodáját. Aki ezt átélte, az tudja, hogy innen nem visz többé jogos és igaz út visszafelé, csak előre. De hogyan? Hogyan élhetjük meg helyesen az egyházak ökumenikus közösségét? Merre visz a helyes út?

Mielőtt felvázolnám a szerintem helyes modellt, hadd említsek meg két megbukott modellt.

Az egyik a *felekezeti modell*. Ez azt jelenti, hogy valamelyik felekezet vagy több is vagy valamennyi önmagát tekinti Jézus Krisztus egyetlen igaz egyházának, és önmaga tanítását az egyetlen igaz, tiszta tanításnak, s ezért a többiektől azt várja, hogy azok ismerjék el ezt az igényt és térjenek be hozzá. Bár ez a modell nem visz sehová, sőt csak fokozza az ellentétet a felekezetek között, mégis mindig újra megjelenik mindegyik felekezetben.

A másik a *szociáletikai modell*. Ez ott jön létre, ahol bizonyos egyházak feladják a dogmatikai közeledés reményét, és ezért valamilyen egyházon kívüli, társadalmi, politikai vagy szociális kérdésben keresik az együttműködést és egységük megvalósulását. Ez a modell jellemezte a 2. világháború utáni ökumenikus mozgalmat egészen a legutóbbi időkig. De ugyanez a modell érvényesült a volt szocialista országok egyházainak ökumenikus kapcsolataiban is. Hitbelileg semmit nem közeledtünk egymáshoz, de együtt építettük a szocializmust. Éppen a kelet-európai rendszerek bukása tette végleg nyilvánvalóvá, hogy a politikai alapú egységtörekvések mennyire hamisak és elégtelenek az egyházak számára.

Ma már egyre többen és egyre tudatosabban fordulnak a szerintem is helyes ún. *evangéliumi egységmodell* felé. Az evangélium újszövetségi, páli értelemben nem etikai jellegű, vagyis nem arról szól, amit az embernek kell cselekednie, hanem arról, amit Isten cselekszik értünk Jézus Krisztusban. Ez azt jelenti, hogy az egyház egysége is Isten cselekvésében van. Ezért az nem általunk megvalósítandó cél, hanem Isten által már megvalósított tény. Röviden: Krisztusban máris egyek vagyunk. Ebből sok minden következik ökumenikus kapcsolatainkra nézve. Kettőt hadd említsek. Az egyik: az evangéliumi egységmodell minden keresztyén felekezetet egyenrangú testvérként ültet Isten asztalához. Akárhány ágra szakadjon is szét egy folyó, mindegyik ágban a forrás vize folyik. Nemcsak erkölcsi, de dogmatikai és egyháztörténeti alapja sincs a „Ki a nagyobb?” vagy „Ki a régibb?” provokatív kérdésfelvetésnek. A másik: Az ökumenikus kapcsolat helyes formája nem az egymást legyőzni s így megnyerni akaró versengő vita, hanem az önnmagunkat bemutató testvéri dialógus azzal a céllal, hogy egymás kincseiből része-

* Fabinyi előttem tartott előadást az evangélikus egyházról. Torz képet rajzolt, mert csak a múlt problémáiról szólt, a jelenéről nem.

sedjünk. Minél őszintébben, tisztában, a felekezeti modell rejtett szándéka nélkül tudjuk és merjük ezt gyakorolni, annál alkalmasabbak leszünk arra, hogy Isten transzcendens erőinek csatornái legyünk magyar népünk életében.

IV. Igazság és szeretet

Népünk lelki életében — egyházon belül és kivül — ma két tendenciát látok egymásnak feszülni.

A fordulat után elemi erővel tört fel sokak lelkéből az igazság vágya, az igazságtétel igénye: öntsünk tiszta vizet a pohárba, mondjuk ki az igazat a múltról, mindenkiről és mindenről. Ez az igény két év óta nem csökkent, sőt egyre türelmetlenebbé válik éppen a másik tendencia következtében, amely viszont az igazságtételt félretéve általános megbékélést, megbocsátást, a múlt számonkérés nélküli lezárását kívánja a szeretet nevében. Tehát igazság és szeretet feszül egymásnak.

Anélkül, hogy a kérdés számos fontos vonatkozását említeném, szeretném egyetlen szempontra ráirányítani a figyelmet. Igazság és szeretet széttéphetetlenül és szembeállíthatatlanul összetartoznak. Egymás nélkül torzó mind a kettő. Az igazság szeretet nélkül előbb-utóbb a rombolás és a bosszúállás ürügyévé válik, s ezáltal önmaga ellentétébe csap át: növeli az igazságtalanságot és szaporítja az igazságtalanság áldozatainak a számát. Borzalmas, véres illusztrációja ennek ma a jugoszláviai polgárháború. — Viszont a szeretet igazság nélkül hamarosan bűnpártolássá válik, amely nem megszünteti a gonoszt, hanem jogosítványt ad neki. Erre példák a mai társadalmi életünkben azok a személyi, pozicionális, strukturális és gazdasági átmentési akciók, amelyeket a szeretetre és annak szinonímáira, a türelemre, a toleranciára, a másság elfogadására, a megbocsátásra hivatkozva a szemünk előtt hajtanak végre azok, akik a pártállami rendszernek is haszonélvezői voltak.

Ezért veszélyes, közveszélyes az igazságot és a szeretetet szétszakítani. A kettő úgy tartozik össze, mint meder és folyó. Csak az a szeretet igaz és szolgálja az életet, amely az igazság medrében érkezik hozzánk. A víz nélküli meder halott. Viszont a meder nélküli víz pocsolya. Más szóval: Az igazság szeretet nélkül kegyetlenség. A szeretet igazság nélkül cinkosság. Csak a kettő egysége jelenti azt a keskeny utat, amely mindnyájunkat elvezethet a megbékéléshez.

Dóka Zoltán

(Megjelent a Világszövetség és a Keresztyén Igazság c. folyóiratok novemberi, ill. decemberi számában is)

VÁNDOR

A debreceni kereszt(y)én(y) fiatalok lapjának ismertetése

A helyét, a harmóniát, a belső egyensúlyt, de az adott helyzetbeli túloldalt is kereső vándor, aki majd mindig visszaérkezik eredeti helyére — mondhatnók: állapotába. Hogy útjának kezdő, közbeni és majdani pontjait járva elérkezik-e valahová? Remélhetőleg igen: fejlődik, változik. Átalakul.

Vándorol — bibliai állóképbe préselve — mindenféle mai pusztákon. Népvándorol. Majd megpihen, erőt gyűjt újabb utakra. S tovább indul, ha eljön az ideje.

***

Nehéz egy nem létező újságról írni.

Ez a hat szám tulajdonképpen nincs. A fejlődésünk pedig a fénymásolt, dadogó mondatoktól a „fénybe", viszonylagos ismertség és elfogadás révén — profiközelbe jutva —, koholmány.

Erre a lapra nincs szükség. Írói nem akarják létrejöttét. Nem-írói vannak, akik szüntelen szöszmötöléssel, felülről aláirányzott kritizálással lehetetlenné teszik egy szellemi műhely létét, mely debreceni lenne, de csápjaival szerteágazna az országban s azon kívül is. Fiatal is lenne a sokféleségben, egymással vitatkozó írások, esetenként homlokegyenest ellenkező nézetek jellemeznék. Mégis Egyet(!) akarnának írói. Ökumenikus, önmaga korlátozásával persze, mert határokra azért még szüksége van.

Így csak feltételes módban lehetne igazsággal szólni róla. Lenne egy Vándor, újságféle, melynek legutóbbi száma ilyen-olyan, számunkra — eddig — a legösszeszedettebb.

***

Fontosabb talán arról írni, hogy egy csoport? közösség? néhány barát? lapja, akik nem profik az írásban. A lap csak egy dolog szerény műveik sorában.

1989 tavasza óta hat számunk jelent meg barátaink igen komoly áldozatvállalásának köszönhetően, valamint egy hollandiai segélyalap támogatásával és a debreceni Életreform Egyesület Karácsony Sándor Körének segítségével.

A tervezett hetedik számunk témája: „A maszk — álarc"

Tervezett különszámaink:

1. Betlehemező szövegek (a Karácsony Sándor Kör tematikája kapcsán),
2. Tarkovszkij művészete (filmklubhoz kapcsolódva),
3. Csontváry öröksége (az Örökség Népfőiskola szellemiségének párhuzamaként).

Figyelemmel kísérjük a Rácz Zoltán építészmérnök által tervezett és vezetett dombostanyai templomrom rekonstrukciós munkálatait a régészkedés kezdete óta, ide kirándulásokat szervezünk, előadásokkal, programokkal ékítve ezeket a napokat.

Résztvettünk a gyűjtésben, s továbbra is folyamatosan gyűjtjük erdélyi barátaink számára a könyveket, lemezeket és készpénzt.

Levélcímünk: Buka László, 4032 Debrecen, Hatvani I. u. 36. fsz.3.

Ifjú, hős magyarok verik a színeseket

Egy lány a bőrfejűek között

Ez a történet akkortájt zajlott, amikor két magyar parlamenti bizottság, az emberjogi és a közügyi együttes ülést tartott. Az emberjogi bizottság alelnöke kijelentette, hogy a csoportokba verődő fajgyűlölő fiatalok idegengyűlölete eltúlzott, felfújt dolog, ezért szükségtelen ezzel az Országgyűlésben foglalkozni. A Martin Luther King Egyesület az év első öt hónapjában történt 87 olyan támadásról számolt be a bizottságok előtt, melyeket színes bőrű diákok ellen intéztek. Az itt következő „eset” nem szerepel az említettek között, mint ahogy — gondolom — több más „eset” sem.

Előre kell bocsátanom, hogy ez az anyag „szigorúan titkos”. Nem államtitok, hanem az ún. gyónási titok teszi azzá. A titoktartás alól felmentést adhat maga a „gyónó”.

Ebben az esetben ez történt. Az ügy közösségi, társadalmi fontosságára való tekintettel az illető jónak látta személyes ügyeit is a nyilvánosság elé tárni. A beszélgetéseket utólag, emlékezetből írtam le, de vele ellenőriztettem, hogy semmi tartalmi változtatást ne tegyek. Kérésére csupán a neveket és néhány körülményt változtattam meg.

A LÁNY

Anna 16 éves, egészségügyi szakközépiskolás.

Gyermekkorában tanítottam őt hittanra. Néhány év kiesés után két éve jelentkezett nálam, hogy legyek a lelkivezetője.

Komoly, elkötelezett fiatalnak ismertem meg, aki radikálisan kiáll elveiért, meggyőződéséért, és aki komoly felelősséget érez másokért. Ő mesélt nekem a skinheadekről, a bőrfejűekről. Beszélt az iskolájában is dúló harcokról, melyek a különféle diákcsoportok között folynak: digók, rockerek, skinheadek stb. A legijesztőbb az volt, amit a bőrfejűek „hétvégi balhéiról” mondott. A kopaszok harmincan–negyvenen elindulnak színeseket verni. Az egyik leány egy ilyen buli után dicsekedve mesélte, hogyan vert véresre egy cigányt.

Éppen a neonáci és újfasiszta mozgalmaknak az iskolába betörése miatt, az ő javaslatára mehettem be az iskolába, hogy az erőszak ellen és az erőszakmentesség mellett szóljak.

Annával havonta találkoztam. Az iskolai szereplésem után azonban késve jelentkezett. Nagyon meglepett, hogy csaknem kopaszra nyírt fejjel jelent meg. Zavartan mondta, hogy a barátnője műve.

Újabb időkihagyás után Anna kétségbeesetten telefonált, hogy sürgősen beszélni akar velem. Annyit mondott, hogy otthon is és az iskolában is nagy baj van. Félkopaszon, farmerben, kapucnis dzsekiben, bakancsban jött. Nagyon feldúlt volt.

ELSŐ BESZÉLGETÉS

— Mi történt, Anna?!

— Hazulról még nem telefonáltak?

— Nem. Miért?

— Ellenőrizni akarnak, hogy itt vagyok–e.

— Ellenőrizni?

— Igen. Szobafogságra ítéltek. Anya megtalálta a leveleimet. De az iskolából is szóltak. Meg vannak győződve róla, hogy skinhead lettem.

— Hát bizony úgy nézel ki. (Közben telefon: Halló... Igen... Itt van...) — Nincs igazuk?

— Bonyolult ügy.

— Mi történt?

— Az úgy volt, hogy a barátnőmhöz mentem. Akkor akadtam rá egy mellékutcában Józsira. Véresre verték... Hívtam a barátnőmet, és felvittük hozzájuk... Elmondta, hogy cigányokat támadtak meg, de azok erősítést kaptak... Józsi nem bántotta őket, de őt kapták el... Így kezdődött... Aztán járni kezdtünk...

— Szánalomból szerelem?

— Talán igen. Mondta, hogy menjünk el moziba, meg a haverjaihoz.

— Elmentél?

— Igen.

— A hajad és öltözéked?

— Ez csak külsőség. Miért ne tegyek a kedvére, ha így szeretné?

— Mi a foglalkozása?

— Tulajdonképpen nincs állása. Esténként kidobófiú egy bárban.

— A barátai skinheadek?

— Igen. De ő más. Ő nagyon rendes. Tulajdonképpen nagyon igazságszerető. És nagyon kemény akaratú. Ha valamit kimond, azon nem változtat.

— A szülei?

— Szülei is jó emberek. Anyja hívő. Ő is járt hittanra, de nem bírta a papot. Azt mondta, hogy farizeus. De képmutató itt Magyarországon mindenki. Ezért is állt be a kopaszok közé.

— Szeret verekedni?

— Nem. Ő soha nem verekedett. De most azt mondja, hogy kell. A lelkiismerete ezt diktálja.

— A lelkiismerete?

— Igen. Ő is és a többiek is így mondják... Különben kívülről könnyen elítélik a kopaszokat, hogy milyen bunkók. De ők tényleg a lelkiismeretükre hallgatnak, ill. kiállnak az elveikért tettekben is.

— Megtámadják a külföldi diákokat...

— Igen... Én beszéltem velük. Vitatkoztam velük. De ők csak egyet hajtogatnak: Te azért nem lehetsz az egyetemen, mert ezek az idegenek kitúrnak onan. Elveszik előled az egyetemet, a munkahelyet. A dalaikból idéznek, nmelyeknek a lényege, hogy az idegenek tűnjenek el. És ha a kormány nem küldi haza őket, majd ők hazaverik...

— És a cigányok?

— Nem dolgoznak, lopnak, meggazdagodnak. Verik a magyarokat. Azt mondták, majd megtudod te is, ha nyílt utcán megerőszakolnak...

— Anna, meginogtál?

— Nem, nem... De én próbálom őket megérteni. Van igazságuk. Biztos, hogy rossz, amit csinálnak, de nem olyan bunkók...

— Magas eszmei alapon ütnek.

— Igen... És... nem lehet velük beszélni... Én megpróbáltam. Meghallgattak, de csak fújják a nótájukat.

— Támogatja őket valaki?

— Igen. Németországból... Itthon a Kisgazda Párt székházában kaptak helyet. Azok tartottak is nekik előadásokat. De nem sokat adnak rájuk... Sokuknak Hitler a példaképe. Horogkereszteket festenek a falra. Heil-lel köszönnek. Most alakult meg a Magyar Nemzeti Ifjúsági Mozgalom. Józsi kérte, hogy én is lépjek be. Mondtam, hogy nem... Józsit két csoport is főnökének választotta. Ő benne van az országos főnökségben is.

— Anna, meg kell mondanom, hogy döbbenten hallgatlak. Nem értem, hogyan keveredhettél te, az erőszakmentesség lelkes apostola, az erőszak hívei közé. Persze az érzelmek! De gondolkodj! Két lehetőséged van. Szabad vagy. Nyugodtan választhatod az erőszakot is, és akkor Józsival nincs gond. De ha igaz, hogy elveidben nem inogtál meg, vagyis csak megérted a skinheadeket, de nem értesz egyet velük, akkor hogyan képzeled el Józsival az életedet?! Mert azért, ugy–e egy szerelmesnek házasságban kell gondolkodnia?!...

— Figyelj! Józsi rendes. Jót akar... Hozzám pedig nagyon jó. És még nagyon fiatal. Biztos vagyok bene, hogy ki fogja nőni ezt. Két-három év múlva már nem csinálhatja ezt...

— És ha mégis? Elmondásod szerint Józsi nagymenő. A politikában minden lehetséges. Ki tudja, hogy nem lesz–e ott a szélsőjobb a parlamentben is? Nem lesz–e a „mozgalom” a kopaszok helyett a jól fésültek mozgalma?

— Ezt nem tudom. De tulajdonképpen most úgy sem lesz az egészből semmi. Jövő csütörtökön lesz a tárgyalása. Biztosan becsukják...

— Tudod miért?

— Gondolhatod.

— Elmész a tárgyalására?

— Nem tudom. Elmenjek?

— Ez attól függ, hogy mit választasz... Ha skinhead leszel, akkor menj el. Ha nem, akkor nem áltathatod őt és magadat sem.

— .....

— Hallgatsz... Anna, még egyszer mondom, gondolkodj! Az eszedre kell hallgatnod... Abszurdum egy erőszakmentes anya és egy eszmei alapon és a gyakorlatban is erőszakos, hívő fajgyűlölő házassága. El tudod képzelni Józsit gyermekeid apjának?... Tudom, nagy próbatétel ez számodra. De ha te is úgy döntesz, hogy ez az egész csak egy nagy kisértés volt..., szakítanod kell...

*

Ezzel váltunk el... Engem is megviselt Anna különös kalandja. Vártam a telefonját, de csak barátnője telefonált, sajnos nem ért el.

A szülők is telefonáltak. Kértek, hogy beszéljek a leányukkal. Féltek, hogy kirúgják az iskolából is. Azt is elpanaszolták, hogy gyanús alakok jönnek hozzájuk, és Anna beengedi őket... Végre Anna is jelentkezett. Közölte, hogy neki vége. Lehet, hogy kirúgják az iskolából. Azonkívül pedig agyonverik. Józsi barátai azért fogják agyonverni, mert szakított, a másik banda, Józsi ellenségei pedig azért, mert Józsival járt. Időpontot kért. Másnap valamivel nyugodtabban és tiszta fehérben érkezett.

MÁSODIK BESZÉLGETÉS

— Tehát szakítottál?

— Igen.

— Hogy reagált?

— Mint aki megháborodott... Adott egy pofont...

— Megütött?

— Igen, de ez semmi... A metrónál voltunk. Ott meglátott egy négert. Nekiment és ütötte, verte, rúgta...

— És te?

— Nem tudtam mit tenni. A haverjai próbálták lefogni, de nem bírták. A legjobb haverját is iszonyúan megütötte. Pedig a barátait soha nem bántotta...

— A járókelők nem avatkoztak be?

— Senki. Csak nézték.

— A tárgyalás?

— Megvolt. Három évet kapott... felfüggesztve...

— A szakítás óta nem láttad?

— De igen. Minden nap ott vár a haverjaival az iskolánál. A ballagáson pedig botrányt csináltak. Üvöltöztek, rohangáltak. Az igazgatónő is hívatott. Tudta, hogy miattam jöttek. Gondoltam, kivágnak az iskolából.

— Miért, ő mit gondol?

— Azt, hogy én is közéjük tartozom. Egyszer látott is a Józsival a metrón.

— Te mit mondtál? Úgy tudom, az igazgatónő engedélyezte, hogy én bemehessek az iskolába. Nem volt kínos, hogy erőszakmentesség ügyben te szerveztél be engem? És az osztálytársaid?... Ők mit szóltak?

— Az osztálytársaim semmit. Ők tudják, hogy én nem vagyok skinhead. Az igazgatónőnek is megmondtam, hogy Józsival csak jártam, de már vége. Éppen ezért csinálják a balhét...

— Mamád telefonált. Nem tetszik neki, hogy furcsa alakok jönek hozzád. Állandóan telefonálnak és be is csengetnek...

— Nem dobhatom ki őket.

— Kik ők?

— Józsi barátai. Próbálnak rábeszélni, hogy ne hagyjam ott Józsit.

— Fenyegetnek is?

— Igen.

— És Józsi?

— Ő megértette, hogy vége. Utoljára még azt mondta, hogy úgy sem látom őt egy ideig, mert most már jó időre becsukják.

— Miért?

— Azt mondta, hogy ittasan vezettek, igazoltatták őket, és ők leütöttek egy rendőrt és eltűztek. De már a nyomukban vannak.

— A telefonban is mondtad, hogy Józsi barátai és ellenségei is megfenyegettek. Ők is skinheadek?

— Igen.

— Szóval nem egységes a mozgalom? Háború dúl köztük is?

— Igen. Különösen a Felszabtérieket nem bírják az Újpestiek. De a Csepeliekkel sincsenek jóba'.

— Mi az oka?

— A Felszabtériek őrültek.

— Ez mit jelent?

— Józsiéknál is keményebbek. A beavatón pl. egy szeget kell átszúrni saját kezükön, meg ilyesmi...

— Biztosan egyeduralomra is törnek.

— Ja.

— Gondolod, hogy símán befejeződik ez az ügy?

— Remélem.

Ez a beszélgetés már személyes tervek készítésével fejeződött be, de nekem úgy tűnt, hogy Anna kalandja még nem zárult le.

Egyre többet foglalkoztatott az ügy, és kínozni kezdett egy gondolat. Meg voltam győződve róla, hogy Anna nem véletlenül került ilyen helyzetbe. Nem egyszerűen érzelmi okok vitték bele. Két év alatt nem egyszer került szóba, hogy a kereszténynek hivatása, hogy mindenkit szeressen, küldetése pedig, hogy másokat is erre a szeretetre tanítson.

Anna hónapokkal ezelőtt számolt be arról, hogy egyik közösségi fiúval arra szánták el magukat, hogy lejárnak a Fekete lyukba „téríteni". Akkor is óvatosságra intettem. Lehet, hogy a kopaszokkal kapcsolatban nem ez volt a főmotívum, de ahogy őt ismerem, ez is. És itt van az én súlyos problémám. Jézus a „bűnösök és vámosok barátja" volt. Az aljanép közé ment, hogy megmentse őket. Én pedig, mint minden „tisztességes" felnőtt, azon vagyok, hogy minden erővel visszatartsam Annát attól, amire eddig tanítottam. Az érv kéznél van: igen fiatal még és lány... Elhatároztam, hogy ha újból jön, feltárom előtte gondolomat. Telefonált. Azt mondta, jól van. Közben anyja is ideszólt. Tőle tudtam meg, hogy megverték Annát.

HARMADIK BESZÉLGETÉS

— Jól vagy?

— Igen.

— Úgy hallottam, megvertek.

— Igen. Nem vészes.

— Összevertek, és azt mondod, nem vészes?

— Mit mondjak?

— Kik voltak?

— A barátai...

— Jó. Értem. Nem akarsz róla beszélni. De azért ez mégis borzasztó! Egy banda összever egy egyedülálló fiatal lányt...

— Hagyjuk ezt.

— Értettem... Figyelj, Anna. Szeretném neked elmondani, ami egész ügyedben engem aggaszt.

— Jó.

— Te belekeveredtél ebbe a társaságba. És én, a szüleid, barátaid minden erővel ki akartunk menteni onnan, és — mint kiderült — okkal. Mégis elvileg éppen arra bíztattunk, hogy teljesítsd a keresztény küldetést. Arról papoltunk, hogy Jézus az utcanők és bűnösök barátja volt. Nekünk is az ilyenekhez kell mennünk, hogy jó útra térjenek. Te az elején hittél abban, hogy Józsi és ezek a srácok kinövik tévedésüket. Erősnek is érezted magadat. Nem gondolod, hogy kissé következetlenek vagyunk?

— Nem tudom. Biztos, hogy én gyenge vagyok. Valószínű, amit mondtál is, hogy nem ilyen fiatal lányoknak kellene ezt csinálni. Ráadásul még egész nyáron tanulhatom a matekot és fizikát. Nem lett volna szabad elhanyagolni a dolgaimat.

*

Anna — úgy tűnik — megúszta kalandját egy pofonnal, egy veréssel és egy tapasztalattal. A nyár talán elég lesz, hogy rendbe szedje önmagát és a dolgait. Az ő ügye így megnyugtatóan zárul.

De a hasonló korú bőrfejűek ügyével mi lesz? Fiatal lányokat, fiúkat felelőtlenség arra bíztatni, hogy győzzék meg kortársaikat az erőszak őrültségéről. Nyilván a felnőtteknek kell teniük!

Két út látszik járhatónak a felnőtt társadalom részéről. Az egyik, hogy az ifjú, hős magyarokat, képviselőik révén, betessékelik a parlamenti székekbe. A másik, hogy példát statuáljanak, és az emberiség elleni bűnök vétségében elmarasztaljanak 14–18 éves, megtévesztett gyerekeket. Az erőszakot erőszakkal torolják meg!

Úgy tűnik, nincs megoldás. Csak az erőszaknak van jövője. Ami természetesen a pusztulás. Főleg akkor, amikor a Ghandikra, Martin Luther Kingekre is ugyanúgy a hatalom és erőszak ítélete vár, mint a szelídség Prófétájára, Jézusra.

Felnőttek és fiatalok, belenyugodhatunk ebbe!?

Kovács László

(Utólagos értesülésünk szerint Anna csatlakozott a skinheadekhez. — Szerk.)

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Boldog új évet!

Egy téli reggelen, már nagyobbacska koromban, ébredezés közben egyszerre csak ráeszméltem, hogy hiszen ma újesztendő napja van. A következő pillanatban már ki is ugrottam az ágyból, és kapkodva öltözködtem. Gyopár, a bátyám egyszerre ébredt fel velem, kiugrott ő is, kapkodta magára a ruháját. Öcsénk azonban, hiába volt Ugribugri a neve, még aludt. Odakiáltottam hát neki: „Ugribugri! Újesztendő van!” Gondoltam hadd fusson ki velünk ő is a konyhába, együtt kívánjunk boldog új évet édesanyánknak, édesapánknak. De Gyopár rám szólt: „Hagyd aludni, úgyse jön!” Tudtam én jól, hogy kijelentette Ugribugri az este, senkinek se fog boldog új évet kívánni, de bíztam benne, hogy megváltoztatja elhatározását. De hiába bíztam. Komoly arccal nézte, amint sietve öltözködünk, de noszogatásomra csöndesen felelte: „Nem megyek.” „De miért nem?” „Mert nem.” Ha nem mondotta is, tudtuk mindnyájan a

vonakodás okát. Ugribugri az utóbbi években csöndes és szégyenlős lett. Idegenkedett mindenféle szerepléstől. Nem volt hajlandó versikét mondani édesanyánk születése napján, vendégségben pedig mindig zavarba jött, ha tudta, hogy várják a háziak, kívánja egészségükre az ebédet vagy az uzsonnát. Nem is noszogattam hát tovább, hanem kiszaladtunk a konyhába. Édesanyám éppen a reggelit tálalta édesapánk elé, és boldog újesztendőt kívántunk mindkettőjüknek. Szívesen reggeliztünk volna mi is tüstént, de édesanyánk nem egyezett bele: „Mosakodjatok meg előbb és öltözködjetek fel rendesen! Reggeli után pedig hasogassatok fát ide a konyhára, elfogyott.” Erre azonban összenéztünk, és Gyopár így szólt: „Igen, igen..., de... mi több helyre is el szeretnénk menni boldog új évet kívánni. Hasogasson inkább Ugrubugri, ő bizonyára úgyse jön velünk.” Ugribugri csakugyan nem akart velünk jönni, és mi még a reggelinket eszegettük, amikor már csattogni kezdett kicsiny fejszéje az udvaron. Mielőtt azonban útnak indultunk, becsomagolt egy porcelánbabát és átadta nekünk: „Ti úgyis bementek Borcsa néniékhez is, vigyétek el ezt kis Borcsának!” Borcsa néni nagynénénk volt, kis Borcsa unokahúgunk, a babát pedig kis Borcsa hozta el nemrég hozzánk, hogy Ugribugri megjavítsa. Az egyik karja vált le. Ugribugri volt ugyanis a család javítómestere. Összes unokatestvéreink hozzá hordták elrontott, eltört játékszereiket.

Először tehát Borcsa néniékhez mentünk, boldog újesztendőt kívántunk, ettünk diós- meg mákoskalácsot, és leültünk kis Borcsa mellé a szőnyegre, hogy játsszunk vele egy kicsit. A megjavított baba alvó baba volt, és én kíváncsi lettem rá, ki tudom-e nyitni kézzel is a szemét. Olyan jól ki tudtam nyitni, hogy be se akarta csukni többé, pedig még ringattam is, hogy aludjék. Kis Borcsa meg sírva fakadt. Szégyelltem magam a rontópáloskodásom miatt, odasúgtam hát Gyopárnak: „Induljunk már!” Mégegyszer boldog újesztendőt kívántunk a háziaknak és vittük a babát is Ugruibugri gyógyító kezébe. Minthogy öcsikénk ekkor újból szóba került, Borcsa néniék nevetve említették: „Ő persze nem jön el, tudjuk, tudjuk, nem szeret boldog új évet kívánni.” Nevettünk mi is, és siettünk többi rokonunkhoz.

Utunk befejezéséül még a tanító bácsinkhoz is leszaladtunk a völgybéli falucskába, és ott találtuk nála több törpeházi cimboránkat. Ott volt Habakuk, Menyus, Kökörcsin, a kis Babszem Bandi, Bérci Berci, meg Kutykuruty. Ők is azért látogatták meg, hogy boldog új esztendőt kívánjanak. Betoppantunkkor éppen arra kérte őket a tanító bácsi, hogy ne felejtsék el megírni azokat a leckéket, amelyeket a szünidőre feladott. E figyelmeztetésen azonban mindnyájan huncutul mosolyogtunk, mert tudtuk, hogy a szünidei leckét nem veszi szigorúan. Hiszen tüstént mondotta ő maga is: „Ez a lecke nem kötelező gyerekek. De igen nagy örömet szereznétek vele nekem, ha mégis megírnátok.” Mi azonban azt gondoltuk magunkban, hogy a nem kötelező lecke, nem lecke. Nemsokára már indultunk is hazafelé, hogy el ne késsünk az ünnepi ebédről. Útközben pedig, minthogy annyian összetalálkoztunk, megbeszéltük, hogy ebéd után felmegyünk boldog új évet kívánni Földigszakáll bácsihoz is.

Földigszakáll bácsi, amint tudjátok, nem Törpeházán lakott a hegyoldalban, hanem magasan a hegyen, majdnem a hegytetőn, és arról volt nevezetes, hogy csillagászattal foglalkozik. Építtetett a házára váci ácsokkal egy kinyitható csillagvizsgáló kupolát is, abban állott a gépezettel forgatható, irányítható messzelátó. Nevezetes volt Földigszakáll bácsi arról is, hogy valóságos kis télikertet ren-

dezett be a szobájában, különleges délszaki növényekből. Még citrom- meg narancsfája is volt. Mindenkit érdekelt ez a sok különösség, s éppen azért ezzel a kérdéssel rontottunk be Ugribugrihoz a szobánkba: „De Földigszakáll bácsihoz csak eljössz délután! Mindnyájan felmegyünk hozzá boldog új évet kívánni!" Ugribugri azonban most nem is felelt tüstént. Nagy munkában volt. A szünidei leckét írta. Nevettünk rajta: „Hiszen ez nem kötelező!" Nyugodtan pontot tett egy mondat végére, aztán így felelt: „De a tanító bácsi nagyon szeretné, ha megírnók." Leitatta a tintát, becsukta a füzetet és kijelentette: „Boldog új évet kívánni Földigszakáll bácsihoz se megyek. Különben is dolgom van. Éppen Földigszakáll bácsi három könyvét akarom bekötni ma délután." Ugrubugri ugyanis a könyvkötészethez is értett. Valami folyóiratból tanulta meg.

Bármennyire ízlett is az otthoni diós- és mákos kalács, Gyopár is, én is csak keveset ettünk belőle. Fölkdigszakáll bácsinál ugyanis mindig sokféle finom sütemény volt. Asszonylányai, menyei elhalmozták ajándékkal. Amikor azonban kopogtattunk az ajtaján, egy kis meglepetés érte a vendégsereget. A házigazda nem volt odahaza. Minthogy a faluba nem ment le, úgy godoltuk, hogy nemsokára visszatér, nyilván sétál egyet a szép száraz időben, a csikorgó hóban. Egyik társunk, Menyus, unokája volt Földigszakáll bácsinak, tudta a családi titkot, hova teszi a kulcsot a nagyapja, ha elmegy. Bementünk hát az erősen fütött szobába, illedelmesen leültünk, várakoztunk és nézelődtünk. Amikor azonban már a negyedik, ötödik, hatodik negyedórát is elkongatta az öreg ingaóra, és Földigszakáll bácsi még mindig nem tért haza, egyre gyakrabban gondoltam rá — s mint kiderült, mindannyian — hogy kár volt olyan keveset enni az otthoni diósból-mákosból. Egyikünk végül ki is mondotta mindnyájunk óhaját: „Te Menyus...! Te unokája vagy Földigszakáll bácsinak..., te tulajdonképpen meg is kínálhatnál minket őhelyette!" Néhány perc múlva mindnyájan az éléskamrában voltunk: Menyus, Habakuk, Kökörcsin, Babszem Bandi, Bérci Berci, Kutykuruty, Gyopár meg jómagam. Azazhogy... rosszmagam. Mert a sok sütemény meg disznótoros tál láttára ugyanúgy nem vártam meg Menyus házigazdai kínálását, ahogyam társaim se várták meg. Hol innen, hol onnan kaptunk fel egy-egy finom falatot, oktalan összevisszaságban tömtünk magunkba süteményt, sült kolbászt, pogácsát, tepertőt, dióskalácsot, ecetes uborkát, mákoskalácsot, sült hurkát, befőttet... Nagy kapkodásunkban le is löktünk a polcról egy pogácsás tálat, egy üveg őszibarackbefőttet meg egy nagy üveg ugorkát. Nagy baj volt, hogy nem féltünk tetteink miatt, tudtuk, hogy Földigszakáll bácsi mindent megbocsát. S minthogy nem féltünk, jóllakottságunkban újabb szórakozást kerestünk, és bevezettük a szobába játszótársul Földigszakáll bácsi kecskéjét, Juliskát. Tulajdonképpen nem lett volna baj ebből, de egyszerre csak felkiáltott egyikünk: „Nini, az esthajnali csillag!" — és már rohantunk is fel mindnyájan a csillagvizsgáló kupolába. Kinyitottuk a gépezettel a kupolát, s már éppen a messzelátót próbáltuk a csillagra irányítani, amikor bejött valaki odalenn a szobába. Hirtelen erős léghuzat támadt, és már röpült is le a kupolából a szobába a sok-sok apró papírlap, Földigszakáll bácsi temérdek rendberakott csillagászati feljegyzése. Ugyanabban a pillanatban már hallottuk is odalenn Földigszakáll bácsi kiáltását: „Juliska! Mit csinálsz?!" Juliska bizony legelt a szobában. Lelegelte a különleges délszaki növények javarészét. Az ijedt Menyus már vitte is vissza sietve az ólba, mi meg ott álltunk szemben Földigszakáll bácsival, és mint valami csodálatos, szobai havazás, még mindig szállingóztak a kupolából Földigszakáll bácsi fejére a csillagászati jegyzetek. Szomorúan nézett minket egy ideig, aztán csendesen kérdezte: „Tulajdonképpen miért jöttetek fel ennyien egyszerre?" Egyenesen rám nézett, felelnem kellett. De kétszer is a torkomon akadt a mondat, amig kinyögtem: „Azért..., azért jöttünk, hogy... hogy boldog új évet kívánjunk Földigszakáll bácsinak."

Amikor néhány óra múlva lefeküdtem odahaza, és Gyopár elfújta a petróleumlámpát, elszorult a szívem. Arra gondoltam, milyen nagyon búsúlhat most Földigszakáll bácsi féltve ápolt növényeinek pusztulásán. De tüstént meg is vigasztaltam magam egy kissé: milyen jó, hogy holnap örömben is lesz része, ha majd átadja neki Ugribugri a három frissen kötött kemény fedelű könyvet. Ekkor egyszerre csak eszembe jutott az is, hogy nemcsak Földigszakáll bácsinál helytelenkedtem aznap. Eszembe jutott, hogy nem aprítottam fát édesanyám kérésére..., nem vigyáztam kis Borcsa babájára..., nem szándékoztam megírni a szünidei leckét..., és eszembe jutott, hogy Ugribugri viszont... A többit végig se gondoltam, hanem hirtelen felültem ágyamban és átszóltam hozzá: „Ugribugri..., alszol?" Felriadt álmából: „Tessék? Mit akarsz?" De hallgattam. Éreztem ugyan, hogy fölfedeztem valami fontosat, de nem tudtam kifejezni. Ilyenfélét hebegtem: „Te Ugribugri... Én rájöttem, hogy... mi csak beszélünk..., mi csak mondjuk, hogy boldog új évet kívánunk... Te azonban... Te azonban" — mondtam volna nagy nehezen még tovább is. Ugribugri azonban dühbe gurult: „Azért ébresztettél föl, hogy éjnek idején bölcselkedjél nekem? Ha mégegyszer föl mersz ébreszteni, hozzád vágom a papucsom!" Fél perc múlva már hallottam egyenletes, nyugodt lélegzését. Én azonban a fejem alá tettem a karom és még sokáig bámultam az ablak halvány fényű négyszögére. Gondolkoztam.

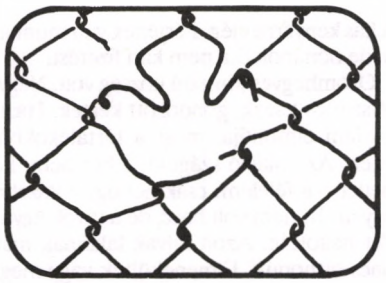

Erőszakmentesség – adalékok a délszláv háborúhoz

Szürrealista világban szürrealista mozgalom: a Zitzer Szellemi Köztársaság

(Rövidítve megjelent a Népszabadságban 1992. augusztus 13-án)

Oromhegyes. Falu a Vajdaságban, Kanizsához közel. Lakosainak száma kb. 2000. Ezért aztán az a kétszáz behívóparancs, amit május elején egyszerre kiosztottak a lakosok között, szinte az egész falut érintette. És elindultak a történések. Nyolc-tíz asszony összeállt, és elhatározták, hogy megakadályozzák fiaik, férjeik elvitelét. Az iskola kémia-fizika szakos tanárához, Balla Lajos Lászlóhoz fordultak segítségért. És ő felkarolta az ügyet. Meglátta az individualizmus közösségteremtő erejét, kapcsolatba lépett különböző vajdasági vezetőkkel, és a mozgalomnak koncepciót, szervezeti formákat és nem kevés derűt adott.

Az első akció a nők május 10-i békenagygyűlése volt, amelyen nemcsak a behívóparancsok visszavonását, hanem a már bevonultak és a behívások elől elmenekültek hazaengedését is követelték. Próbálom megtudni, kinek jutott először eszébe, hogy nemet lehet mondani a hatalomnak, hogy esetleg más lehetőség is van, mint a parancsok szolgai teljesítése. Próbálkozásom nem jár sikerrel. Egy asszony viszont elmondja, hogy a nők azért voltak a kezdeti szakaszban aktívabbak a férfiaknál, mert „a nőket csak nem bántják talán”. (Ezzel a logikával már találkoztam. Az ötvenes években szülőfalum, a Heves megyei Noszvaj leggazdagabb polgárát kulákká nyilvánították. A rendőrök megjelentek, hogy kilakoltassák a családot házukból egy melléképületbe. És megjelentek a falu asszonyai is, akik szépen hurcolták vissza a rendőrök által kivitt bútorokat. És minthogy ők voltak többen, a bútorok visszakerültek a helyükre. Másnap még több asszony várta a beígért újabb kilakoltatási kísérletet. Hiába. A rendőri erősítés harmadnap érkezett, az utcát lezárták, a kilakoltatást foganatosították. De az asszonyoknak nem lett bántódása.)

A nagygyűlésen elhatározták, hogy nem hagyják el a Zitzer Clubot, míg követeléseiket nem teljesítik. Két hónapig ki is tartottak. Ezt megkönnyítette, hogy szerte a Vajdaságból érkeztek szimpatizánsok és élelmiszer-segélyek.

Még a május 10-i gyűlés idején harckocsik és páncélosok vették körül a falut.

— Nem féltek? — kérdezem Balla Lajos Lászlót.

— Az emberek azt mondták, jobb nekik itt meghalni, mint ismeretlen helyen, esetleg étlen-szomjan a fronton — válaszolja.

Az eseményeket felkapta a világsajtó. Jöttek a vendégek, Oromhegyes a szolgálatmegtagadók reménysége, menedékhelye lett. A megalakult „válságtörzs” egyremásra adta ki az újabb nyilatkozatokat. A hatalom nem avatkozott be.

Két hónap után megszűnt az állandó összetartás, a bentlakás a Zitzer Clubban. Azóta heti két alkalommal, szerdán és pénteken van gyűlés.

Junius 26-án a tiltakozó mozgalomban résztvevők egy része kikiáltja a Zitzer Szellemi Köztársaságot. Fura köztársaság ez, alkotmánya, elnöke, címere (három biliárdgolyó közt egy szimbolikus pizza), himnusza (Ravel Bolerója) van, területe nincs. Állampolgárai közé jelentkezni a Zitzer Clubban lehet.

Balla Lajos László, a mozgalom koordinátora (majdnem azt írtam: „ideológusa”, — de még időben eszembe jutott, menynyire hangsúlyozta ideológiamentességét) középkorú tanár, nagy szakállal, hosszú hajjal. Lassú beszédű, megfontolt, türelmes. Nem tudom rajta észrevenni azt a kópéságot, humort, a „zitzert”, ami a tevékenységében mindig jelen van. Ő maga mondja: szürrealista világban szürrealista mozgalomra van szükség. Tizenhárom éves koráig olyan akart lenni, mint más, de akkor felismerte saját másságát, s azóta nem akar beolvadni. Jelenleg iskolaigazgató, bár nem tudja, meddig. Büszke a falura, az emberekre, a tettükre. Megemlíti, hogy a belgrádi egyetemistákban is az oromhegyesiek kitartása tartotta a lelket tüntetéseik alatt.

Este 9 órakor a Zitzer Clubban felcsendül a himnusz, a Bolero. Az augusztus 7-i ülésen külföldi vendégek is vannak. Azazhogy már nem is vagyunk vendégek, mert közben aláírtuk a Zitzer Köztársaság listáját, s így annak polgáraivá váltunk. Ezért aztán „joggal” érezhetjük úgy, hogy ránk már nem vonatkozik az a rendelet, amely szerint idegenek a gyűléseken csak előzetes engedéllyel szerepelhetnek.

Megilletődve nézem a zsúpfedeles sátrakat, a lámpáktól távol, a félhomályban ülő oromhegyesi polgárokat.

Két új állásfoglalás születik. A Zitzer Köztársaság kéri az Európa Parlamenttől, hogy ismerjék el, mint európai erőszakellenes szervezetet, amelynek célja, hogy polgári engedetlenséget szervezzen a mindenkori hatalom jogtiprásaival szemben. A másik indítvány címzettje a szerbiai parlament elnöke. Ez már valódi zitzeres: a

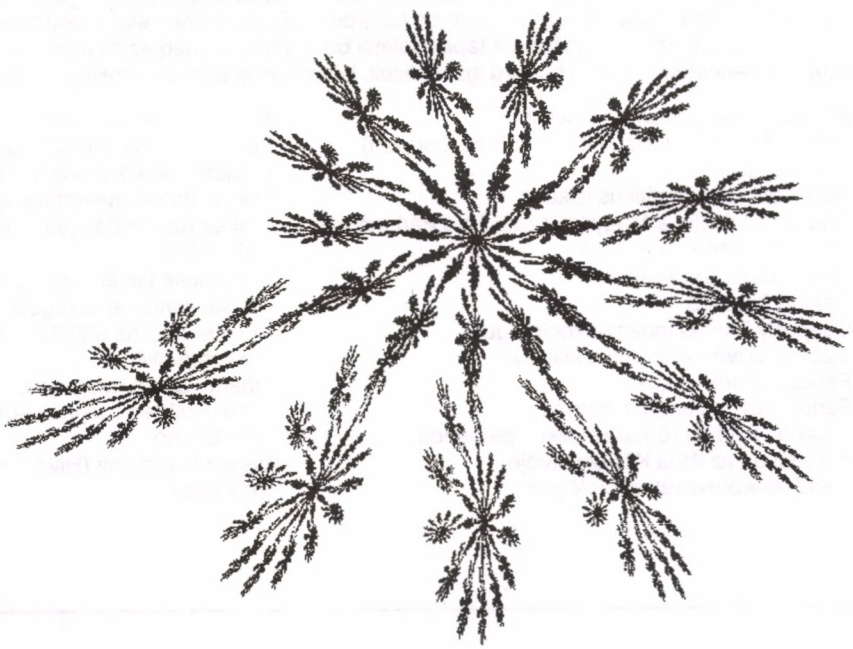

szerb kormány tagjai ellen indítványoz szabálysértési eljárást a Közrendről és Békéről szóló törvény — csoportosan elkövetett — megsértése miatt. Hangzanak a „súlyos" vádak: a kormány veszekedést szított a parlamenti képviselők között, a fegyverek használata zajt okoz, az olimpiai bélyegakció tiltott koldulás, a kormánynyilatkozatok pedig kimerítik a „jóslás, jövendőmondás, áltatás" fogalmát, továbbá a pirotechnikai eszközökkel is visszaélés történik.

A hangulat békés, de szomorú. Az emberek türelmesen hallgatják a külföldiek hosszúra nyúlt hozzászólásait, a tanácsokat. Lelkes taps, kérdések, hozzászólások. Egy tanárnő — miközben hálásan szól a külföldi vendégekről, bátorságukról — elmondja, hogy a családja Szarajevóban rekedt. Éjfél felé eloszlik az ötven–hatvan főnyi hallgatóság, páran maradunk, beszélgetünk. A helyiek mesélik, korábban ezren, sőt még annál is többen voltak a gyűléseken.

Másnap az újvidéki rádió magyar nyelvű adása ismerteti a Zitzer Köztársaság új kezdeményezéseit. A riporter, felidézve a tiltakozó mozgalom történetét, sajnálattal állapítja meg, hogy három hónap alatt a világ figyelme ellankadt. Pedig a játszmának még korántsincs vége.

Csodálkozom a rádió szabad hangvételén, a korrekt, együttérző tájékoztatáson. Kezembe adják a Napló példányait. Nyoma sincs benne gyávaságnak, megalkuvásnak, hatalomhoz való törleszkedésnek. Sőt.

Mielőtt elindultam a Vajdaságba, féltem. Mondták ugyan, hogy ott nincs semmi harc, de azért mégis aggódtam. Fölösleges volt. Csak a visszaúton történt egy incidens: a magyar vámosok szeszcsempészeket szállítottak le a buszról. Egyikükkel, egy fiatalasszonnyal, a buszban beszélgettem. Elmondta, nincs munkája, elmehetne kapálni, de a napszám csak 3 darab 70 dekás kenyérre elég. Férjének van munkája, de hónapok óta nem kap fizetést.

Oromhegyes jómódú község volt. Nagy, kétszintes házak, gondozott kertek. Házigazdám elmondja: most a tartalékokból élnek. Az infláció száguld, a bér nem. És mellette a félelem: csak nehogy rosszabb legyen! Itt nem volt harc, de a távoli ágyúzást hallották. Azon falvak lakóinak már nincs otthonuk. Elmenekültek vagy meghaltak.

Oromhegyes, a Zitzer Köztársaság számomra az életszeretet, a bölcsesség, a humanizmus szimbóluma. Bár vége lenne már a harcnak, s a szolgálatmegtagadókat se fenyegetné a megtorlás! Ott se, de máshol se. Az ember legalapvetőbb jogai közé kellene sorolni a szolgálatmegtagadás jogát, az öldökléstől, a fegyverektől való távolmaradás jogát.

Budapest, 1992. aug. 10.

Farkas Henrik

Oromhegyes polgáraihoz, akik nem akartak bevonulni

Budapest, 1992. jún. 28.

Kedves Oromhegyesi Polgárok!

A magyarországi sajtóból értesültünk arról, hogy Ti, oromhegyesi férfiak, összegyűltetek, és közös erővel próbáltátok megakadályozni, hogy elvigyenek benneteket katonának. Nem ismerjük további sorsotokat, tettetek következményeit, de egyet tudunk: az ilyen tettek a békeszerető emberek együttérzését váltják ki államhatároktól, nemzetiségi, politikai, vallási hovatartozástól függetlenül. Azzal, hogy Nektek írjuk ezt a levelet, szeretnők kifejezni szolidaritásunkat a világ összes olyan polgárával, aki megpróbálja elkerülni a harcok poklát.

Mi, e levél feladói, különböző szervezetekhez tartozunk, különböző a világnézetünk, politikai meggyőződésünk. Mindannyian elítéljük viszont az erőszak, a fegyverek kultuszát. Azért küzdünk, hogy az általános hadkötelezettség minél előbb megszűnjék. Egy államnak, egy nemzetnek sincs erkölcsi joga, hogy polgárait fegyverbe kényszerítse. Mindazok az alkotmányok, törvények, amelyek általános hadkötelezettséget írnak elő, ellentmondanak erkölcsi érzékünknek, sőt korunkban — amint ezt a világháborúk tapasztalatai bizonyítják — még az államok, nemzetek józan érdekeinek is.

Tisztelünk benneteket, mint a háború igazi hőseit. Köszönettel adózunk nektek, hiszen amit tettetek, értünk is tettétek.

Ablonczy Zsolt református lelkész
Balogh Mónika (Budapesti Anarchista Csoport)
Birkás Mária
Bizik László evangélikus lelkész
Brezovits László, a Magyarországi Zöld Párt elnöke
Bródy András közgazdász
Bródy János zeneszerző
Csalog Zsolt író
Csapody Tamás jogász-szociológus
Czövek Olivér református lelkész
Farkas Henrik fizikus
Farkas István vegyészmérnök
Gromon András római katolikus plébános
Kiss István az Alba Kör ügyvivője
Kiss Rita környezetszociológus
Kopniczky Zsolt orvos
Lakatos János (FIKSZ Egyesület)
F. Mérey Ildikó, a Józan Élet Szövetség főtitkárhelyettese
Merza József matematikus
Molnár Károly (Magyar Szocialista Párt)
Nyitrai Attila,
a Fekete István Országos Állatvédő Egyesület elnöke
Pozsár Jánosné, a Jogsértettek Egyesületének ügyvezetője
Schiffer András (Ifjú Szocialisták)
Takács Anikó
Tihanyi Gyula nyugdíjas,
békeidőben meghalt sorkatona-fiát gyászoló szülő
Tóth László
Vankó Magdolna (Hívő Szocialisták)
Vida Attila.

Nyílt levél a Püspöki Karhoz

Főtisztelendő Magyar Katolikus Püspöki Kar! Krisztusban testvéreink!

Engedjék meg, hogy mint katolikusok — néhányunk ún. „lelkiismereti (katonai) tiltakozó” — A KATONAI SZOLGÁLAT MEGTAGADÁSÁRÓL címmel hozott, 1992. június 10-i nyilatkozatukról szelíden, de őszintén elmondjuk véleményünket.

Mindenekelőtt szeretnők kifejezni, hogy nem puszta „szolgálat-megtagadóknak” tekintjük magunkat: törekvésünk arra irányul, hogy tiltakozásunkkal jogot és megbecsülést biztosítsunk a haza és a társadalom erőszakmentes szeretete és szolgálata számára — az alternatív polgári szolgálat formájában. Bár 1990 óta törvény rendelkezik az alternatív szolgálat választhatóságáról, a mai gyakorlatban csupán kérvényezhető az alternatíva, melyre az engedélyt a hadsereg adhatja meg, illetve utasíthatja el. Jóllehet őszinte örömmel tölt el minket, hogy a katonai szolgálat „alternatívája” többé nemcsak a „börtön-szolgálat”, szellemi és lelki elődeinknek tekintjük azokat a testvéreinket, akik előttünk a börtön árán is vállalták a katonáskodás lecserélését, mivel ők — véleményünk szerint — egy evangéliumi erény megvalósításáról tanúskodtak.

1. Lelkiismeretünk és magatartásunk két alappilléren nyugszik. Az egyik a hitvalló apostolok szava, miszerint „inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek” (Ap Csel 5,29). Ez ma is erőt és tartást ad a katolikusként engedetleneknek. Ebben evilági életvezetésünk számára az fogalmazódik meg, hogy döntéseinkben inkább isteni szempontok legyenek irányadóak, ne pedig emberi érdekek. A Jézusban megtestesült Isten követése a hiteles emberszeretet felé vezet.

A másik pillér pedig a lelkiismereti szabadság és a személyes lelkiismeret alapján hozott döntésnek a katolikus tanításban is megfogalmazott tisztelete. Ez ad számunkra az Egyházon belül is olyan szabadságot, melynek közegében katolikusként is vállalhatjuk (vállalhattuk) meggyőződésünket, „egyet nem értésünket”.

Meghaladja illetékességünket a Katolikus Egyház történelemben játszott szerepének elemzése, de úgy találjuk, hogy az egyház mint világméretű társadalmi képződmény, sokarcúságában egyszerre volt a világi hatalmak élő lelkiismereteként Istenre mutató próféta és ugyanazon hatalmak szakrális legitimációját vállaló szolga. Ha az egyház önmagát önkritika nélküli egyoldalúsággal értékeli, komolyan kockáztatja hitelét azok előtt, akikhez küldetett.

Jól ismert, hogy Püspök testvéreink az ateista állam ideje alatt nem álltak „ügyünk” mellé, mi azonban tisztelettel tekintünk azokra a vallási vezetőkre és papokra, akik az evangéliumi vigaszt és bátorítást életükkel megjelenítették.

2. Nyilatkozatukban a Püspök Atyák a polgári engedetlenségek köréből kiemelték a katonai szolgálat megtagadását. Véleményünk szerint a polgári engedetlenségnek különböző megnyilvánulásai lehetnek, mint ahogyan az „inkább kell engedelmeskedni Istennek...” megfogalmazás is egységes törekvést fejez ki, mely adott esetben a hadsereggel szemben nyilvánul meg. Indokolatlan és manipulatív azonban külön esetként kezelni ezt, azt sugallja ugyanis, hogy van olyan engedetlenség, ami helyes és belefér a katolikus lelkiismeret válaszaiba, és van olyan (ti. a katonai szolgálat elutasítása), ami nem.

3. Örömmel láttuk, hogy a Gaudium et Spes e kérdéssel foglalkozó gondolatai napvilágot láttak nyilatkozatukban. A II. Vatikáni Zsinat nyilatkozatában megnyilvánuló elfogadás és szolidaritás fontos közösségi támaszt jelent számunkra.

Míg azonban a püspökkari nyilatkozat 3. és 4. pontja a katolikus hit és a katonáskodás összeegyeztethetőségét egyértelműen kifejti, a 4. pont mintájára egy hasonlóképpen igaz és katolikus mondatot hiányoltunk az Önök szövegéből:

„A katonai szolgálat megtagadása tehát nem ellenkezik a katolikus hittel, katolikus hite miatt senki sem köteles a katonai szolgálatot vállalni”.

Mindössze annyi „jut” nekünk, hogy „az egyház természetesen tiszteletben tartja a katolikus híveknek azt az állampolgári jogát, hogy egyéb lelkiismereti okok miatt...” Az egyéb ok hangoztatásával Testvéreink elhatárolják magukat attól, hogy kapcsolatot keressenek az evangéliumi békéretörekvés, erőszakmentesség és a lelkiismereti tiltakozás között.

Mi meghoztuk a magunk döntését hivatalos támogatás nélkül, arra viszont nyomatékkal fel kell hívnunk figyelmüket, hogy a polgári szolgálati formáért benyújtott kérelmeket éppen katolikus egyházi hivatkozások alapján utasítják el még most is és mind többször. Nyilatkozatuk után továbbra is támogatás nélkül magukra maradnak a hívő fiatalok — lelkiismereti szabadságuk erejében.

Mikor Önöknek írunk, kötelességünknek akarunk eleget tenni, nem pedig tekintélyüket rombolni. Ki kívántuk fejezni, hogy véleményünk szerint felelőssége van a Püspöki Karnak abban, hogy a katolikus hitükre hivatkozó kérelmezőket elutasítják, mivel állásfoglalásában nem tesz egyértelműen tanúságot arról, hogy a katolikus tanításnak része a katonáskodás elutasításának lehetősége. Ilyen értelemben komolyan gondoljuk, hogy a civil szolgálatot végző fiatalok lelkipásztori támogatása ugyanúgy feladat, mint azok gondozása, akik katonai szolgálatot végeznek.

Nyílt levelünkkel párbeszédet is kezdeményezünk egyházunkon belül, melynek során a lehető legárnyaltabb módon kifejthetnők gondolatainkat az erőszakmentesség tanításáról, illetve megvalósításának lehetőségéről. Bízunk benne, hogy találkozhatunk is a jövőben Önökkel a minket és egyházunkat érintő megnyilatkozások megfogalmazása előtt is.

Kérjük, bízzanak egységretörekvő szeretetünkben.

1992. Szent Anna ünnepén

Dr. Balogh Elemér
Bene Anikó könyvtáros
Csiky Lajos gazdasági vezető
Deli Gyula mérnök
Demeczky Jenő mérnök
Dr. Farkas Beáta
Farkas István vegyészmérnök
Garabucziné Palich Gabriella óvónő
Horváth Kinga tanítónő
Dr. Kopniczky Zsolt orvos, polgári szolgálatos
Márczi Imre egyetemi adjunktus
Dr. Máthé-Tóth András
Merza József matematikus, könyvtáros
ifj. Merza József műszerész
Mohos László mérnök
Morovján György vegyészmérnök
Mustó Péter S. J.
Palágyi Kálmán
Rábai László matematikus
Steiner Krisztina tanár
Steiner Miklós mérnök
Szilágyi Rita.

Megjegyzés: *A püspöki kar sajtóirodája 1992 októberében közleményt adott ki. Hivatkozva arra, hogy „...többen fordultak avval a kéréssel a püspöki karhoz, hogy katolikus fiatalok joggal kérhetik-e a polgári szolgálatot...”, kifejtik: „...A püspöki kar... mégsem tiltja a katonai szolgálatot... Az egyház tanítása alapján azonban a katolikusok lelkiismeretében is kialakulhat az a meggyőződés, hogy — jogos egyéni lelkiismereti döntés alapján — nem vállalják a fegyveres szolgálatot. Ezért a püspökök egyetértenek azzal, ha egyesek az alternatív polgári szolgálat lehetőségét kívánják igénybe venni, s kérik az illetékeseket arra, hogy ügyüket a hatályos törvény értelmében méltányosan bírálják el...” A közlemény teljes szövege az október 18-i Új Emberben található.*

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Szabó Gyula plébános, a januáriakat Barcza Barna készítette.

December 6.— Advent 2. vasárnapja — Mt 3,1–12 — Megtérés

Keresztelő János az Úr befogadása előfeltételének a bűnbánattartást, a megtétést tartotta.Felhivása kortársaiban visszhangra talált, mert az emberek másképpen szerettek volna élni. Nem voltak elégedettek önmagukkal és koruk társadalmi berendezkedésével sem. Volt azonban két réteg, a farizeusok és a szadduceusok, akik a megtérést csak a szavak és nem az élet megváltoztatása síkján akarták. Az ő számukra a Keresztelőnek nem volt igazi mondanivalója.

1. Tartsatok bűnbánatot!

Miért tartsunk bűnbánatot? Lehetne itt észérveket hozni, ám ez csak az értelem síkján eredményezne változást, az életünkhöz nem sok köze lenne. A megtérés igényének sokkal mélyebbről kell fakadnia. Talán elárulnak valamit erről a mélységről Péter szavai: „Menj el tőlem, Uram, mert bűnös ember vagyok!", vagy János vallomása: „Én vízzel keresztellek titeket, de jön az, aki hatalmasabb nálam, akihez fel sem érek, hogy kibontsam saruja szíját." Ha valamit sikerül megéreznünk az Úr nagyságából és ingyenes, a miénket megelőző szeretetéből, akkor elfog minket a tisztulás utáni vágy, s ez eredményezheti egész életünk átalakitását.

2. Aszkézissel!

A szellem tagadásának, vagyis az elméleti materializmus hirdetésének évtizedei után egy sokkal nagyobb próbatétel előtt állunk. A nyugati jólét, a gyakorlati materializmus fenyeget minket. Az előbbi még nem, de az utóbbi már képes megölni a lelket, mert a luxust, az egyre jobb életkörülményeket adja, legalábbis anyagi vonatkozásban. Így a megtért embernek Lélek-központúnak, szeretet-központúnak kell lennie. Van-e annyi erő bennünk, mint a Keresztelőben, aki nem hasonult a világhoz sem táplálkozásban, sem öltözetben, sem a luxust illetően?! Ám külső vágyainkat csak a belső megfegyelmezésével tudjuk kézbentartani, irányítani. Ha a bensőt olyanná tesszük, mint a külsőt, a külsőt pedig, mint a bensőt, akkor végzünk igazán önnevelést.

3. Tettekkel!

— Nem téved az, aki képes lemondani szenvedélyeiről.

— Nem téved az, aki szellemi vezetőjét tiszteli.

— Nem téved az, aki a tanításokat gondosan megvizsgálja, megbírálja, gondolkodik rajtuk, és önálló véleményt alkot.

— Nem téved az, aki szellemi magasságokat és erkölcsi tökéletességet igyekszik elérni.

— Nem téved az, aki nagylelkűen gondolkozik, elhatározása és kötelessége mellett kitart.

— Nem téved az, aki szellemi tudását, kitartását, hogy mesterré legyen, az elmélyedést s amellett a hiúságtól való mentességet egyesíti magában.

— Nem téved az, aki önmagát másért feláldozza, és embertársainak hasznára él.

Az embertárs iránti szeretet gondolatát legszebben talán a Tamás evangélium 25. logionja fejezi ki: „Jézus mondta: Szeresd testvéredet, mint saját lelkedet, és őrizd őt, mint a szemed fényét!" Ez minden megtérés hiteles gyümölcse.

December 13.— Advent 3. vasárnapja— Mt 11,2-13 — Messiásvárás

Néha még az Útelőkészítőt is kétely gyötri. Valószinűleg azért, mert más Messiást várt, ugyanúgy, ahogy zsidó kortársai. Több kérdés is felmerülhet bennünk ennek kapcsán, például az, hogy Jézus legalább a Keresztelőnek megmondhatta volna, úgy négyszemközt, bizalmasan, de nem mondta meg. Biztos oka volt rá, hogy hallgatott.

1. Milyen Messiást várjunk?

János népi felszabadítót várt, aki társadalmi és szociális igazságosságot hoz, s természetesen függetlenné teszi népét a nagy birodalomtól. Csalatkozott. Mert igaz ugyan, hogy Jézus egy új rend alapját elhozni jött közénk, ez az új rend azonban nem a másik letiprásán, az erősebb jogán, a jogon alapuló társadalom akart lenni, hanem az ellenséget is szerető, az ellenséget is baráttá tenni akaró tanítást képviselt az Úr.

„Rendszerváltás" volt nálunk. Pontosabban: az Egyházban nem. Lehet, hogy valójában a társadalomban sem. Az urak kicserélődtek. Az embertelen kommunizmust (=fasizmus) felváltotta egy kevésbé embertelen demokrácia. Ezt a messiást vártuk, vagy mást várjunk mi is? Megelégedhetünk azzal, hogy mindenki elmondhatja a véleményét anélkül, hogy félnie kellene (talán egyedül egyházunkban nincs így)? Istennek tetsző, ha makrostruktúra-építést játszunk, s erre ráhúzzuk a demokrácia szót? Mert ugye a makrostruktúra sohasem lehet demokratikus, annál az egyszerű oknál fogva, hogy ebben a szervezetben nem ismerhetik egymást az emberek, akkor meg ki kit és milyen alapon képviselhet? Vagy talán Istennek tetsző, hogy csak egy olyan megoldást tudott találni az Isten nélküli társadalom, ahol még mindig az erőszakra = a többség uralmára, a kisebbséggel szemben épül föl a társadalom? Mintha a hegyi beszédben Jézus kihúzta volna a talajt mindenféle jogiszankcionáló hatalom alól. Vagy nem? Bizony, nekünk mást tanitott a Mester, mint amit jelenleg látunk. Ennél sokkal többet bízott ránk.

2. Új utat kell készíteni!

Úgy tűnik számomra, hogy egyházi vezetésünk sem az idők jeleit nem ismeri fel, sem Jézus tanítását. 1992-ben az 1945 előtti népegyházban tud csak gondolkodni. A hegyi beszéd jézusi értékeit még nem tudja felismerni. Van egy esélyünk nekünk is. Megtermékenyíthetjük ezt a csipkerózsika-álmát alvó egyházat. Ébredj ember mély álmodból! — halljuk az ének szavát. Értelmesen el kell tudni mondani az örömhírt. Misztériumok nélkül, mert Jézus sem beszélt misztériumokról. Kinyilatkoztatott, nem pedig elfedett dolgokat. Meg kell tudni fogalmazni, hogy az Isten Országát mint evilági modelltársadalmat itt kell építeni, s a többi, az örök élet hozzáadatik ehhez a tevékenységhez. Az egyházat kisközösségekből kell felépíteni, vagy sehogyan. Nem az uralkodás, hanem a szolgálat emeli ki a közösségből a vezetőket, s teszi hitelessé a testvérek és a társadalom előtt. Minket is elfoghat néha a kételkedés: nem kellene átnyergelnünk más messiásokhoz (pártok, egyházi vezetők stb...)? Péter szavait idézem ismét: „Hová, kihez is menjünk? Az élet igéi Tenálad vannak, Uram!" Az Élet igéi egy szerető Istenről, egy evilági álomról, Isten modelltársadalmáról s az örök jutalomról a Bokorban jelen vannak. Ezt adhatjuk legszebb ajándékként egyre többeknek 1992. karácsonya közeledtével.

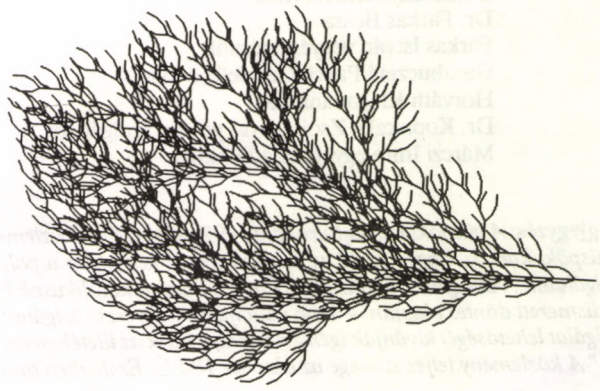

December 20. — Advent 4. vasárnapja — Mt 1,18-24 — Önátadás

A zsidó-keresztény kultúrkörben élt egy Mária nevű fiatal teremtés, aki méltónak bizonyult, hogy Isten különleges küldöttét, a Messiást világra hozza. Befogadója lehetett a Szentléleknek, mert az akkori szokásokat, a hagyományt, saját jó hírnevét kevésre becsülte az Isten által adott küldetéshez képest. Mert Isten csak ott tud beletestesülni a világba, ahol vannak emberek, akik Érte kockára teszik mindenüket.

1. Krisztus szeretetének semmit elébe ne tégy,

— mondta egykori gyóntatóm, az öreg V. Hugó bencés szerzetes. Szavai azóta is visszacsengenek fülembe. Egy lelkigyakorlatvezető pedig azt a kérdést tette föl, ki viszi át az Örömhírt a túlsó partra. Biztos, hogy nem az, akinek valami vagy valaki fontosabb, mint a megtestesülni akaró Szeretet. Erre csak a József és Mária kaliberű, a világ szemében őrültnek tűnő emberek képesek. Őrült vagy, legalábbis evilág szemében, amikor fiatalon nem a karrieristaképző iskolák mentalitását fogadod el (azért tanulok, hogy még továbbtanulva egyetemista lehessek, mindezt azért, hogy megfelelő állásom lehessen...). Közben az Istenre már nem jut, ugye, idő..., később a családalapításkor, a létharcban, egymás taposásában fel sem merül, hogy nagyon méltatlanul az Úr a 100. helyen sem áll az életünkben.

2. Velünk az Isten!

Advent nemcsak a várakozás időszaka. A várakozás arra is való, hogy tudatosítsuk: Isten velünk akar lenni. Az ünnepre készülés elősegítheti Isten felfedezését a saját lelkünkben. E. Fromm és Suzuki közös könyvükben a nyugati és a keleti kultúra különbözőségét úgy írják le, hogy a nyugati azt hiszi, hogy a világ duális (Isten–ember), a keleti pedig azt gondolja, hogy a világ egy.

A világ egy abban, hogy Isten a saját képmására, a szeretetre alkotott minket. Ez azt jelenti, hogy Isten jelenvalóságát nem elsősorban a külvilágban, hanem a személyes imádságban tapasztalhatjuk meg, amikor egészen mélyen lehatolunk lelkünk ősforrásához, ahol tisztán látható Isten arca. Mert minden ember alapverően jó. Ha folyamatosan rá tudnánk állni a szeretet hullámhosszára, akkor Isten belénk testesülne, s krisztus-hordozókká lehetnénk mindannyian.

Végül tanítson minket Szent Ferenc egyik története arra, hogy milyen könnyű ezt az istenképiséget valósítani.

„Koldusasszony állított be az assziszibeli testvérekhez.

— Mit adhatnánk anyánknak? — kérdezte Szent Ferenc Catáni Pétert, a gvardiánt.

— Semmink sincs — nézett körül Péter, hacsak nem ez az evangéliumos könyv, melyet a zsolozsmában használunk.

— Adjuk oda anyánknak! — szólt a szent. Ételt meg italt vehet az árán. Istennek tetszőbb, ha odaadjuk, mintha csak olvassuk. Erre tanít a könyv.”

December 25.— Karácsony — Jn 1,1–18 — Eljött, mert szeret minket

Jézus Krisztus születése fordulópont az emberiség életében. Ezen esemény után már senki sem mondhatja, hogy Isten nem törődik az emberiséggel, hogy közömbösen szemléli a történelem eseményeit.

1. Közénk jött

Közénk szegényekhez, a társadalom, az egyház peremére szorítottakhoz. Azt akarta ezzel szimbolizálni, hogy nem vagyunk egyedül, mert ő a mi oldalunkon áll. Maga is vállalta a sanyarú embersorsot, mindjárt kiskorában megtapasztalta a nélkülözést, az emberek miatti otthontalanságot.

2. Örömében és végső „tehetetlenségében”

Örömében, mert szeretett minket, sajnálta, hogy milyen reménytelen körforgásban vergődik az emberiség történelme. Ugyanakkor nem volt más választása, ha egyszer segíteni akart rajtunk, hisz a gonosz szőlőmunkások példabeszédéből megtudjuk, hogy a szőlősgazdának már csak egyetlen fia maradt: őt küldte el, mert bízott abban, hogy fiára csak hallgatnak majd az emberek. Jézus a próféták vonalában születik bele a zsidóságba. Prófétagyilkos nemzedék közé jön el az Isten Fia. De bízik népében, hátha megjön az eszük. Ma is közénk születik, bízik bennünk is, bár az elmúlt 2000 évben ennek ellenkezőjéről győztük meg őt.

A szeretet-országot nem valósítottuk meg, talán még el sem indultunk feléje. Még tanításának súlypontját sem értjük: Szeresd ellenségedet; példát adtam nektek a szolgálatra; amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is azt tegyétek övelük... Még egyházunk is csak tisztességetikát tanít, nehogy felforgassuk a hétköznapok rendjét. Csak kétezer év telt el. De voltak prófétái ezen egypár ezer évnek. Akik merték zászlóikra tűzni a jézusi gondolatokat és eszméket. Bár nem arattak vele látványos sikert, de átadták nekünk, a XX. század végén élőknek a tanítást egy még ma is megvalósításra váró országról.

3. Mert bízott bennünk

A Szeretet nem tehet mást, mint újra és újra megajándékoz minket bizalmával, vállalva a teljes kiszolgáltatottságot.

Isten hiszi, hogy a történelemben egyszercsak mégis megszólal az emberek lelkiismerete, talán egy végső határhoz, katasztrófához vagy anyagi távlatainak beszűküléséhez közeledve, de mégis megszólal a hang. Talán mégis megtanulunk karácsonykor egy kicsit elcsendesedni, s végiggondolni az Isten jóságát. Mert alapvetően jók vagyunk, ilyennek teremtett az Úr. „Jó vagy, amikor határozottan, merész léptekkel haladsz célod felé. Ám akkor sem vagy gonosz, ha sántán érsz oda. Mert még a sánták sem haladnak hátrafelé.” Mert minden patak, így vagy úgy, de mégis a folyó, a tenger felé tart.

December 27. — Szent Család vasárnapja — Mt 2,13–15.19–23 — József példája

A család nemcsak a társadalom, hanem a kisközösség alapsejtje is. Nagyon lényeges, hogy a szülők példamutatóan nevelik-e gyermekeiket, vagy meggyőződés nélküliségre, ahogy a gyerek akarja, majd eldönti, ha egyszer felnő, mert ő tudja, mit is akar tenni. Ez igaz, a minta nagyon fontos, ám végül nem a gyereknek kell döntenie? De igen; csak ha meggyőződés nélküliségre neveljük őket, döntésképtelenek, vagyis közömbösek lesznek.

1. József álma

József még mert és tudott álmodni. Sőt nem szégyellte komolyan venni saját álmát, s fölpakolta az egész családot az álom indítására, és elmenekültek Egyiptomba. József tudta azt, amit most kezdünk ismét felfedezni, hogy egy bizonyos hullámhosszon álmunkban kiléphetünk a tér és az idő világából, vagy ha a szeretet hullámhosszán térünk nyugovóra, akkor álmunkban Isten hullámhosszán leszünk, és Ő megszólíthat minket.

2. József hite

József az álom után azonnal fölkelt — még éjjel —, és útnak indult családjával.

Isten dimenziójával a hit és a mélységes bizalom hídja köt össze minket. Isten nemcsak az eszünkkel akar kapcsolatban lenni, hanem az egész emberrel. Mondjuk úgy, hogy a jobb agyféltekével is. Ha végignézek abszolút racionális beállítottságunkon (ez természetesen szükséges, de nem elégséges), akkor itt bőséges tennivalónk akad.

Lám, az Úr igenis beleszól néhanapján az ember életébe; Józsefébe is beleszólt, mert menteni akarta őket. Vajon minket nem akarna néha menteni mások, ill. a saját meggondolatlanságunktól? Biztosan akarna, ha képesek lennénk a hit és a bizalom, a meditáció hídján személyesen ráhangolódni. József valóságos álomlátó volt; az Evangélium a mai részében három álmát is említi.

3. József harmóniája

A harmónia a távolság és a közelség változásának hullámzása nyomán alakul ki és kerül egyensúlyba. Józsefnek voltak mély, Istentől érintett pillanatai, közelség-élményei és távolságai, küzdelmei, amikor egyedül kellett álmait megvalósítania. Ám ugyanez a szabály érvényes, úgy gondolom, a családon belüli (vagy kívüli) kapcsolatokra egyaránt.

„Együttléteteken legyenek távolságok.
És a mennyek szellői táncoljanak közöttetek...
Adjátok át szíveteket, de ne őrizzétek egymás szívét.
Mert szíveteket csak az Élet keze fogadhatja be.
És álljatok egymás mellett, de egymáshoz ne túlontúl közel:
Mert a templom oszlopai távol állanak egymástól,
És a tölgyfa meg a ciprus nem egymás árnyékában növekszik.”

Január 3. — Vízkereszt — Mt 2,1–12 — Bölcs, aki Isten jeleire ügyel

1. „Bölcsek jöttek napkeletről”

Ki a bölcs? Bölcs az, aki nem fogadja el a puszta tényeket, hanem keresi okaikat, összefüggéseiket. A bölcs a kereső ember. Igazságot keres. Végső okot keres. Tehát Istent keres.

A bölcs nemcsak néz, hanem lát is. Nemcsak keres, hanem talál is. Felfedez jeleket, meglát titkos összefüggéseket. A bölcs az, aki a dolgokat szétbontja alkotóelemeire azért, hogy ismét összerakva felfedezze a magasabb egységet: rácsodálkozzék a mindent átfogó rend nagyszerűségére.

A bölcs éppen ellentéte az átlagembernek, Ortega szavaival szólva a tömegembernek, aki lapos érdektelenséggel elfogadja azokat a tényeket, amelyekbe éppen belebotlik. Nem izgatja őt, hogy mi van a dolgok mögött. Nem keresi a mélyebb okokat, összefüggéseket. A tömegembernek nincsenek miértjei. Ő nem az igazság keresője, hanem az élet élvezője. Nem didereg a bölcsekkel a hideg éjszakában, hogy a csillagok járását csodálja, inkább sütkérezik a tengerpart fövenyén tűző napsütésben, hogy bőre csokoládébarna legyen.

A bölcs számára Isten jele lehet az, ami mellett a tömegember érzéketlenül elmegy.

A keresztény embernek bölcsnek kell lennie, aki keres, kutat, a dolgok mögé néz, és meglátja az összefüggéseket, meglátja Isten jeleit.

Bölcs vagyok-e? A tények mögé nézek-e? Keresem-e az okokat, összefüggéseket? A végső ok is érdekel, tehát Istent kereső vagyok? Mit kockáztatok az igazság megtalálásáért? Olykor mit helyezek elibe? Összefüggéseikben látom a dolgokat? Csak nézek, vagy látok is?

2. „Láttuk csillagát napkeleten”

Isten mindenkinek gyújt valamilyen csillagot életének egén. Isten folyton küldi a jeleket, hogy az embereket eligazítsa. A végtelen hatalmú Isten sokszor csak egy szelíd csillag ragyogásával hívja fel magára a figyelmet, és a balga ember a vakító neonfények közelsége miatt észre sem veszi a hívogató csillagot. — Bezzeg a bölcsek észrevették, mert ők megszokták, hogy gyakran félretolják a világ hangos-lármás-fényes nyüzsgését, és csendben, tudatosan figyeljék Isten üzenetét.

Hányszor gyújtott Isten már nekünk is csillagot! Talán valakinek a szelíd figyelmeztetése volt ez a csillag. Talán egy hirtelen megvilágosodott igazság képében villant fel. Meg is csodáltuk ragyogását, csak éppen egyetlen lépést sem tettünk feléje. Talán egy segítséget kérő embertárs volt az Isten jelző csillaga, hogy induljunk el már végre a szeretet útján, de mi bizonytalannak és homályba veszőnek láttuk ennek az útnak a végét, és megriadtunk az út fáradalmaitól. Isten jelei, csillagai helyett csak csillogó holmik felé nyújtottuk kezünket. Hiszen Jézus születésekor is de sokan meg sem látták, észre sem vették Isten csillagát! Igen! A csillag meglátásához szem kell!

Ha követ dobok sziklára, csattan; ha vízbe, loccsan. A hegedű húrja megremegteti bensőmet. A bekapcsolt villanyfény felvillanását szemeim nyugtázzák. De ha atomsugárzás jön a szobámba, azt csak műszerrel tudom kimutatni. Még a műszernél is finomabb érzék kell, hogy megérezzem valakinek a szomorúságát, fájdalmát... Szóval, a dolgok, jelek felfogásához érzék kell. Minél finomabb a jel, annál finomabb érzék kell felfogásához.

A műszerek érzékenysége ma már bámulatraméltó. Lehetséges, hogy ugyanakkor azon érzékszervünk, amely az Isten jeleit fogja fel, egyre durvább lesz, egyre tompul? Nem pattant el egy rugó bennünk? Hogyan kellene megjavítanunk elromlott belső szerkezetünket, hogy alkalmas legyen Isten jeleinek felfogására?

Sötétben a halvány fényt is meglátjuk. Csendben a suttogást is meghalljuk. Ezért a csillagvizsgálót sem a város közepén helyezik el, ahol a közeli fények minden csillagfényt elnyomnak, és madárcsicsergést sem a körúton hallgatunk a zúgó forgatagban.

Aki fel akarja fogni az Isten jeleit, annnak gyakran félre kell tolnia a világ nyüzsgését: fényeit és hangjait, be kell vonulnia a csendbe, és ott kellő hunyorgás és fülelés után egyszercsak kapcsolatba léphet egy csodás világgal.

Patikamérlegen nem lehet kilókat mérni. Ha mégis megtennők, érzéketlenné válnék a grammokra. Valahogy mi is így jártunk. Állandóan kilós és mázsás benyomások érnek, így nem tudjuk érzékelni a milligrammokat.

A bölcsek tudják, hogy az ember életét nem a mázsák irányítják, hanem a milligrammok. Ezért tartják távol magukat a mázsás benyomásoktól, a világ nagy tülekedésétől, hogy a gondolkodás, elmélkedés, imádság csendjében kifejlesszék azon finom érzéküket, amely a világ legfinomabb jeleinek fölfogására képes.

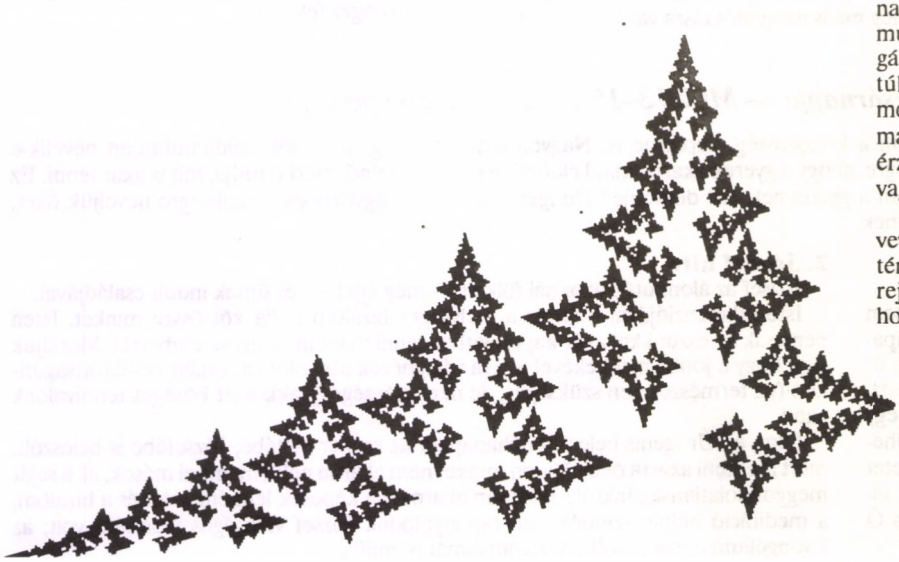

Az a szeizmográf bennünk, melyet úgy hívnak, hogy lelkiismeret, szintén nagyon finom műszer. Hány ember tönkresilányította magában azzal, hogy állandóan a mérési határon túl terheli! A koncentrációs táborokban, vagy most a terroristák között egy-egy gyilkosságra már ki se lendül a műszer mutatója. A miénk érzékeny-e és mire és mennyire? Fejlesztjük, vagy tudatosan nyomorítjuk?

A kém bevonul rejtekhelyére, hogy titkos vevőjén vegye otthonának jeleit. — A keresztény ember az, aki nap mint nap bevonul rejtekébe, hogy felfogja az otthoni üzenetet, hogy jeleket cseréljen az atyai házzal...

Észreveszem és megfejtem az Isten jeleit? Ha nem veszem észre, hol a hiba: eldurvultam, közönyös vagyok, másfelé figyelő vagyok? Csak dübörgő jeleket veszek (hány decibel fölött?) vagy infragyengéket is? Fejlesztem-e lelkem patikamérlegét? Mivel? A jelek megfejtéseit kivel beszélem meg?

Január 10. — Urunk megkeresztelkedése — Mt 3,13–17 — Tettekkel szeressük Istent!

1. Isten szertartást vagy magatartást vár tőlünk?

Keresztelő János nagyon Istenbe merülő ember volt. A puszta csenndjében jobban fel tudta szítani magában az Isten iránti szeretetet, mint a világ nyüzsgésében. Ebben a felfokozott szeretetben Isten szólni tudott hozzá, és küldte, hogy az emberekben is szítsa föl a szeretetet. Ezért prédikált. Elmondta hallgatóinak, hogyan kell életükkel Isten kedvében járni.

Úgy gondolta, hogy egy nagyon érzékletesen tapasztalható jelképpel, a vízbe alámerítéssel fogja érzékeltetni velük a megtisztulást és a tisztán Isten felé forduló lelkületnek a kialakítását. A bűnbánókat és a megváltozni akarókat merítette alá. Jézus is helyeselte ezen eljárást, hiszen maga is odaállt a bemerítkezők közé. Látta, mennyire meg tudja változtatni az emberek lelkületét ez a jelképes cselekedet. De vajon életük megváltozott-e? Istennek tetszőbb lett-e, vagy visszamenve Jeruzsálembe folytatták a nyerészkedést? Úgy tűnik, hogy a szertartás és a mellé adott tanítás — együtt — meg tudta mozgatni az embereket, hogy elinduljanak a helyes úton.

Jézus mégis másként csinálta. Ő nem a szertartásokkal kezdte, hanem a tanítással. Minden tanítása arra irányult, hogy életükben megjelenjen az Isten élete: a szeretet. Ezt tartotta mindennél fontosabbnak. Később, amikor a szertartásokat mindennél fontosabbnak tartó farizeusokkal vitatkozott, meg is mondta nekik, hogy ő az áldozatbemutató szertartások helyett az irgalmasszívű élet kialakítását tartja fontosnak. Ő, aki az Istentől jött, jól tudta, hogy az Istent nem lehet szertartásokkal kifizetni, hiszen szívünk és életünk viszontszeretetét várja tőlünk.

Jézus csak akkor alakított ki szertartást, amikor már voltak tanítványai, akik nemcsak tanítását vették át, hanem együtt is éltek vele. Életközösségben. Ennek a közös, másokat tanító és másokat segítő életnek voltak olyan ünnepi pillanatai, amikor vagy közös imára került sor, vagy olyan emlékezetes együttlétre, mint pl. az utolsó vacsorán. Ennek is volt szertartása.

A zsidók legtöbbször csupán szertartásokkal akarták „kifizetni” az Istent. Hiszen ez volt a könnyebb! Ehhez nem kellett megváltoztatni életüket, lelkületüket. Jézus pedig a megváltoztatott életű tanítványaival együtt olykor ünnepi és közösségi szertartásba foglalta Istent magasztaló és egymást átölelő szeretetüket. A zsidók évszázadok óta megszokott formákat ismételgettek. Jézus előbb létrehozta az Istennek tetsző helyes tartalmat, és azután keresett és talált hozzá formát. Formába önteni csak azt lehet, ami van. Előbb legyen meg szeretetünk, azután már túlcsorduló szívünkkel akár dalra is fakadhatunk, azt szertartásos formába is öltöztethetjük.

Csak külső formákkal „fizetem ki” az Istent, vagy életemről is leolvasható, hogy bennnem él? Elutasítok-e magamtól olyan szertartást, amely mögött nem áll életem fedezete?

2. Jézus és az Atya kapcsolata

Egy szentíráskutató tudós így foglalta össze Jézus életét: Jézus az Atyára néző ember. — Teljesen igaza van. Jézus életét az Atya határozta meg. Folyton róla beszélt. Sokszor vele beszélt. Minden tette mögött az Atya akarata húzódott meg. Igaza volt, amikor azt mondotta Fülöpnek: Aki engem lát, látja az Atyát. Igen, mert Jézusban megtapasztalhatták az Atya életét. A velünk törődő, minket szerető életet. Aki mindig a megmentésünkön munkálkodik. Mindig arra tanít, ami el nem pusztuló, ami örökre megmaradó bennünk. Jézus azt a részünket fejlesztette, amelyik hasonló az Atyához. Amelyik részünk majd találkozni is fog vele. Amelyik részünk majd átöleli az Istent.

Lélekben, imájában biztosan sok visszajelzést kapott az Atyától, aki boldog volt, hogy valaki földi élete során annyira viszontszereti Őt... Kétszer azonban többek füle hallatára is adott jelzést. Az egyik éppen itt történt a keresztelés után, amikor János látta Jézusra leszállni Isten Lelkét. Az Atya hangja is hallható lett. Kinyilvánította, hogy az ő szeretett Fia merítkezett be a Jordán vizébe. Azt is mondta, hogy kedvére való ennek a Jézusnak az élete. Már az eddigi is, méginkább az ezutáni, amikor majd teljesíti a tőle kapott küldetést, és tanítványokat gyűjtve megtanítja az embereket a szeretet életére, amitől akkor se hajlandó eltántorodni, amikor ezért kivégzik.

Az Atya azért szereti az ő kedves Fiát, mert hű maradt a szeretet életéhez akkor is, amikor azt nagyon nehéz volt élni. Amikor szeretete miatt még testi életétől is megfosztották.

Hogyan tudok megállni Atyám szerető és értékelő tekintete előtt? Teljesítem küldő parancsát? Tovább adom a Fia által közölteket? Vele és róla is beszélek? Engedem, hogy rám is szálljon Isten Lelke?

Január 17. — Évközi 2. vasárnap — J 1,29–34 — A Szentlélekbe merülten élni

1. Az emberen segítés első lépései: megmutatni neki Jézust

Most ne beszéljünk azokról az emberekről, akik nem is látják nyomorúságukat és nem néznek körül, hogy elesettségükből valami kivezető utat találjanak. Ne szóljunk az önmagával elégedett, csak a körülményekkel elégedetlen tömegemberről. Ne sopánkodjunk azon a sertésen, amely nemcsak hempereg a pocsolyában, de még jól is érzi magát benne.

Azokról szóljunk, akikben megvan a vágy a több, a jobb, a szebb után, csak éppen még nem sikerült eredményt elérniük. Talán azért mert még nem látták eszményüket megvalósítva egy ember életében, akire föltekinthettek volna. Ezeknek a keresőknek kell megmutatnunk Jézust, úgy, hogy rácsodálkozzanak, sőt meginduljanak feléje.

Ne kérdezd, hogyan kell ezt csinálni és mit kell megmutatni Jézusból. Ez a Te konkrét apostoli feladatod. Az egyiknek talán az kell, amit János is mondott Jézusról, ti. hogy már előtte megvolt, vagyis az Örökéletű lett benne emberré. A másiknak azt mutasd meg, hogy annyira szeret, hogy sorközösséget vállalt velünk: belépett ebbe a bűnös világba anélkül, hogy Ő is beleragadt volna a bűnbe, mint mi. Sőt, az örökkévalóság életét: a szeretetet állandóan szem előtt tartva és valósítva kiebrudalta életéből a Világ fejedelmének minden hatását. Erre mutatott példát nekünk, és erre akar rávenni minket. Így leszünk megszabadítottak és szabadok.

Kinek mutattam meg már Jézust? Hogy egyre jobban megmutathassam, újra és újra rácsodálkozom-e? Tudom-e alkalmazni Jézust épp annak az embernek az életére, akin segíteni akarok? Csak ujjal és szájjal mutogatok Jézusra, vagy valamit már az életemmel is meg tudok mutatni belőle?

2. János látomásban kapott eligazítást Istentől

Nem az utcán járóknak szokott látomása lenni, hanem a csend kapuján belépő és a csend kertjébe mélyebben behatoló imádkozóknak. Tulajdonképpen az igazi imádság kapcsolatbalépés azzal a másik világgal, ahol az Isten van. A szellem világával. Ha a kapcsolatbalépés valóban létrejött, akkor megindul a kétirányú információáramlás. Isten közvetítés nélkül is át tudja venni gondolatainkat. Mi azonban Isten gondolatait inkább képekben kapjuk. Így kapott János is eligazítást Jézus felől. Képben látta a Jézusra leszálló Szentlelket. Innen tudja, hogy ő az Isten Fia, és e látomás erejénél fogva, annak bizonyossága folytán tesz tanúságot róla. — Csak megjegyzem, hogy az imában történő isteni eligazítást mindig nagy bizonyosságérzet követi. Így az is nyilvánvaló, hogy János nem hallgathatott róla, meg az is, hogy nem tévedett.

Kaptam-e már közvetlen eligazítást Istentől? Kísérte ezt az elbizonytalanodást követő nagy bizonyosság? Nem akar szólni hozzám az Isten, vagy nem akarom meghallani Őt? Milyen tárgyban várok eligazítást tőle: a nyerő számok előre megtudása terén, vagy inkább az ügyben, hogy miként tudnék jobban szeretni? Belső bizonyosságomat felhasználom-e tanuságtételre?

3. János vízbe merítő, Jézus Lélekbe merítő

Az Isten embere végső soron mindenkit Istenbe akar meríteni. A végső cél azonban nem jöhetne létre, ha nem lennének történelmi, lélektani, pedagógiai előkészületek. Bizony az embereket jelképeken keresztül kell fölnevelni az igazi találkozáshoz, az egyesüléshez. Ezt az előkészítő szerepet vállalta János, de miközben ezt tette, tudatosan megfogalmazódott benne a végcél, amiért teszi az egészet, és amit Jézus fog majd hatékonyabban folytatni: a Lélekbe-merítést, a Lélekkel eggyéválást.

De sokféle dologba belemerült ember létezik! Vannak anyagba merítettek. Vannak élvezetekbe merültek. Vannak pénzben, gazdagságban fuldoklók. Vannak erőszaktól és hatalom hullámverésektől körülnyaldosottak. Vannak önmagukba belepottyantak... De Isten elgondolásában az ember ott kezdődik, ahol Lélekbe van merülve. S ahol színültig betölti őt a Lélek, ott fejeződik be. Akkor fog számára az Isten élete, a szeretet nemcsak valósággá, de minden másnál fontosabbá is válni. Az előkészítő János után a beteljesítő Jézus Lélekbe merítettekkel akarja benépesíteni a Földet, hogy már itt látható legyen az Isten Országa.

Mibe vagyok belemerülve vagy belemerítve? Mi szorítja ki belőlem a Lelket, és mit szorít ki belőlem a Lélek? Érzem-e, szenvedem-e, hogy egyszerre csak egyfélével lehet telítve az ember? Milyen térfoglalási arányt engedek magamban a Léleknek és más dolgoknak? Életprogramom-e a Lélek térhódítása magamban és másokban? Közösségem telítve van-e Lélekkel?

Január 24. — Évközi 3. vasárnap — Mt 4,12–23 — Isten Országának építése

1. Az Isten Országa azokhoz érkezett el, akik új felismerésre tértek

Az Isten országa, az Isten életstílusa, először is egyes embert, az emberi személyt veszi birtokba azáltal, hogy az illető új felismerésre jut. Átállítja gondolkodását. Felismeri, hogy az ösztönös önközpontú élet legfeljebb biológiai fennmaradását szolgálja, de igazi továbbélését, szellemi részének fennmaradását nem.

A megtérés — legalábbis az első megtérés — mindig egy drámai új felismerés: Rossz az, amit csinálok. A pusztulásba visz. Pedig az életre vagyok teremtve. Az el nem múló életre. Végre el kell kezdenem magamban és magam körül ezt az el nem múló életet építeni. Ez pedig az önközpontúsággal szemben a másik felé fordulás. A másik felemelése, segítése és egymás kezének, egyre több kéznek az összefogása. Egymásra figyelő emberekből alkotni meg az emberi társadalmat.

Egy személy új felismeréséből így terjed tovább ez a felismerés, és ennek nyomán az új, egymást segítő élet. Csak ez tud győzedelmeskedni angagi erőkön és halálon. De ezt nekünk kell megcsinálnunk. Azért mondta Jézus, hogy az Isten Országa rajtatok fordul. Rajtunk fordul, hogy poklot csinálunk a földön (már elég jól belekezdtünk!), vagy Isten Országát (amiből még alig látszik valami).

Volt-e életem során alapvető új felismerésem? Hirtelen vagy lassanként állt át gondolkodásom a jézusira? Vagy még mindig csak a magam fogaskerekei szerint tekereg az agyam? Ha van már az önközpontúságból kikapaszkodó új felismerésem, az észrevehető életvitelemen is?

2. Jézus alkalmas embereket keres országa építéséhez

Nyitott és kereső szemmel járta a vidéket. Ki az, aki felfigyel tanítására? Ki az, akitől többet lehet várni a szeretet terén? Ki az, aki hajlandó félretenni foglalkozását a hivatásáért?

Később nyíltan is megmondja: emberhalászokat keres. A világ nyüzsgő tengeréből embereket akar kihalászni, akik hajlandók a többre, a nagyszerűbbre, az emberhez méltóbbra. Mondjuk ki: akik hajlandók a szeretetre. Akik a szeretetben találják meg örömüket.

A világ behálózását szerető emberekkel Jézus sem tudta munkatársak nélkül megtenni. A hálózat olyan háló, amelynek csomópontjai emberek, közöttük a szál: a szeretet.

A szabad embert csak egy másik szabad ember tudja kihalászni az evilág önző zűrzavaráből, és kezét megfogva tud vele szeretetközösségre lépni. Isten sem tud emberhalászok nélkül Isten Országát építeni. Hogy ez mikor ér véget? Ha már az egész földet ilyen szeretet-emberháló borítja. Ugye, még messze vagyunk ettől? Akkor miért nem lendülünk neki? Mire várunk? Jézus is, mi is olyanokat keresünk, akik a szeretetért mernek kockáztatni.

Figyelő és kereső szemmel járok az emberek között? Merem megszólítani őket a szeretet szavával vagy a kipróbálás szavával? Hívom őket? Bevonom valami feladatba? Mutatok magamból valamit nekik, amire válaszolhatnak? Föltérképeztem már a körülöttem élőket emberhalász szemmel?

3. Jézus minden alkalmat megragad, hogy hirdesse az örömhírt

Bejár országrészeket. Felszólal zsinagógákban, ahol a felnőtt zsidó férfinak joga van felszólalnia. (Nem úgy, mint nálunk a templomban!) Tanít házban, hegyen, tavon, pusztában, lakomán. Mennyire találékony! Mennyire minden alkalmat megragad! Andrást a háló mellől hívja, Zakeust le a fáról, Mátét az utcai bankpénztártól, „buzgó” Simont a fegyveres lázadók közül...

Minden kis esemény alkalmul szolgál neki a tanításhoz. Tanít, ha kérdeznek tőle, tanít, ha gyógyít, ha betegre talál, ha hitre lel, ha első helyre tülekedő nagyzási hóbortot lát. Tanít a mezőn járva vagy az árusok között, a templomban vagy a háztetőn.

Ha Jézust filmen látnók, ezt mondanók: Ennek az embernek valamivel tele van a szíve, és erről nem tud hallgatni. Ezt világgá akarja kiáltani.

Mivel van tele a szívem? Amiről hallgatok, azzal is tele van? Beszédtémává tudom tenni a szeretet életét? Akármilyen jelentéktelen témától indulva el tudok jutni az ember boldogságáig? El tudom bizonytalanítani a rosszban magabiztosakat? Az eszményt keresők előtt tudok felragyogtatni csillagot? Ilyen vagy olyan szenvedélyek rabjainak el merem mondani, hogy Jézus megszabadítja őket?

Január 31. — Évközi 4. vasárnap — Mt 5,1–12 — Parancs helyett boldogság!

Ki az, aki nem akar boldog lenni? Még a lelki beteg is. Dehát mi is a boldogság? Érdekes, a legnyilvánvalóbb szavakat lehet a legnehezebben meghatározni.

Ha ifjú szerelmespárt megkérdezünk: „Boldogok vagytok?”, — nem fogják visszakérdezni: „Mit is értesz boldogságon?”. Nem, hanem egymásra mosolyognak és ezt mondják: Igen! Pedig mi is tudjuk, és nyilván ők is tudják, hogy nagyon sok minden hiányzik még maradéktalan boldogságukhoz.

Nos, máris ide tolakszik a másik kérdés, pedig még az elsőre sem válaszoltunk. Van egyáltalán maradéktalan boldogság? Ha erre válaszolni akarunk, akkor tényleg nem térhetünk ki az elől, hogy megpróbáljuk meghatározni, mi is a boldogság.

A boldogság annak az embernek a tudatállapota (érzelmi reagálása), aki mindent birtokol, amire szüksége van. — A „minden”-en anyagit és szellemit egyaránt értünk.

Tehát nem létezik boldog ember — mondhatjuk —, mert olyan ember, aki mindent birtokolna, amire akár anyagilag, akár szellemileg szüksége volna, tényleg nincs. Illetve ilyen csak a megdicsőült állapotban, vagyis az Istent birtokolva lehet valaki. — Dehát mégiscsak bennünk van a vágy, hogy boldogok akarunk lenni, hogy mindent birtokolni akarunk, amire igényünk van. Egyesek szerint már ez is istenérv. Helyesebben Istenre találási érv. Hiszen ha csak azt nem képzeljük, hogy teremtő Atyánk szándékosan rosszul „programozott be” bennünket, szándékosan olyan vágya-

kat ültetett belénk, melyek sosem teljesülnek, akkor csak a másik eset állhat fenn. Vagyis az, hogy ha itt a Földön nem birtokolhatunk mindent, akkor odaát lesz a Minden a miénk. A belénk oltott boldogságvágynak valahol ki kell elégülnie. Ha itt nem elégül ki teljesen, akkor odaát, különben becsapottak lennénk.

Földi életünk során tehát boldogságunk csak viszonylagos, csak részleges. Ráadásul a legtöbb ember rossz helyen véli megtalálni. Van, aki azt gondolja, akkor boldog, ha békén hagyják. Van, aki minden perc kiélvezése, az élet habzsolása által akar boldog lenni. Van, aki gyűjtöget...

Aztán aszerint is különböző a boldogság keresése, hogy milyen alkatú, milyen típusú egy ember. Máshol és másként keresi boldogságát pl. egy zárkózott és másként egy energikus tipusú, tevékeny ember.

Jézus olyan életstílust kínál, amely bármely tipusú embert képes boldoggá tenni: a szeretet életstílusát. Aki a szeretet életét éli, az, ha visszahúzódó típusú, akkor sem lesz önzővé, ha energikus típus, akkor sem lesz törtetővé, erőszakossá.

Még a legjobb szándékú ember is csak legyint: Boldogság? Legfeljebb majd odaát! Itt annyi minden akadályoz, annyi minden összeesküszik boldogságunk ellen!

Jézus nagyszerű tanítása a boldogságról abban áll, hogy a világ minden összeesküvése, a millió és millió akadály ellenére is lehet boldog az ember. Igaz, nem teljesen, de jelentősen. Az az ember boldog, aki nemcsak tudja, de valóságosan megéli, mennyire szereti őt az Isten, és ezt a megélt isteni szeretetet, amelyben szinte fürdik, továbbadja embertársainak. Őket is megtanítja erre. Ezáltal másokat is boldogít, maga is boldog lesz. Még akkor is, ha lehurrogják, ha kinevetik, ha gáncsolják, ha bántják, ha üldözik, akkor is, ha kikerülhetetlenül tele lesz az élete keresztekkel. Ezeket is cipelni tudja, mert az őt belülről fűtő isteni erő képessé teszi rá. — Átélni azt, hogy végtelenül szeret az Isten, megtenni mindent, amivel kedvében járhatunk és elviselni érte a bántásokat is — ez a három a Földön elérhető boldogság, és éppen ez torkollik az örök boldogságba, hiszen ez elveszíthetetlen és tőlünk elvehetetlen.

Igaza van annak az írónak, aki ezt mondja: Aki egyszer megtalálta a maga igazát, az már bajsza alatt tud mosolyogni a világ nagy történetésein, sok hiúságán és cicomáin, sok fontoskodásán és ügyintézésein. Az ilyen ember boldogságát belül birtokolja.

Amikor Jézus nyolc boldogságról beszél, az nem azt jelenti, hogy a boldogság éppen nyolcféle, hiszen a boldogság a legmélyén egyetlen. Inkább azt jelenti, hogy ennek az egyetlen boldogságnak nyolcféle megnyilvánulása van a keresztény ember életében, illetve Jézus ennyit tart fontosnak felsorolni, mint olyasfajta boldogságot, melyet az Ő Országának tagjai birtokolhatnak. Millió egyébfajta boldogságról nem beszél. Talán azért nem, mert azokat inkább örömöknek lehetne nevezni, mint boldogságnak. Másrészt azok minden ember birtokai lehetnek, nemcsak a Krisztust követőké. Nem beszél pl. a szerelmesek boldogságáról, sem a művészi élményekről stb.

Ahogy a fehér fény a prizmán átjutva színeire bomlik mint alkotórészeire, úgy a szeretet is az élet prizmáján nyolc boldogságra különül el.

De jó lenne nyugodtan átelmélkedni, hogy a boldogság melyik összetevője hiányzik életünkből, és Jézus segítségével éppen ezen a téren behozni lemaradásunkat!

Decemberi közhelyünk

„Előbb a megélhetés, aztán a filozofálás”

Primum vivere, deinde philosophari — tiszta beszéd egy olyan értékrendről, amely méltatlan az emberhez, mert az emberi cselekvések körét óriási valószínűséggel az actus hominis-re (az ember cselekvésére) korlátozza, és kizárja mindazt, ami actus humanus (emberi, emberhez méltó cselekvés). Ez már akkor is igaz lenne, ha „filozofáláson” itt a filozófia tudományának (vagy művészetének) gyakorlását kellene érteni, mivel az effajta filozofálni tudás (s főleg: akarás) megkülönböztető jegye az embernek, az evés-ivás és egyéb biológiai funkciók végzése nem.

De sokkal többről van itt szó, mint az ember szellemi mivoltának tagadásáról, bár ez már önmagában véve is tragikus. Ez esetben a „filozofálás” a morális kérdések fölvetését, fontolgatását, a morális döntéseket jelenti, különös tekintettel azokra a helyzetekre, amelyekben ezek feszültségbe kerülnek a megélhetéssel (ami egyébként a közvetlen biológiai igényeken túlmenően az ember egész „evilági”, „anyagi” mivoltát szimbolizálja, tehát beleértendő a gazdagság, a pozíció, a karrier, a társadalmi megbecsülés, az emberi szabadságjogok stb. is).

Ez a közhely állást foglal az ember állati mivolta mellett és az ember emberi (vagy ha úgy tetszik: isteni) mivoltával szemben; Schmitt Jenő Henrik terminológiájával: az Állatember–Istenember alternatívából az elsőt teszi meg eszménnyé. Másképpen: fontosabbnak tartja az ember puszta létezését, mint azt a problémát, *hogyan* éljen az ember — amiből logikai és gyakorlati (a világ olyan-amilyen voltából adódó) szüségszerűséggel egyaránt következik, hogy a jellemtelen életet többre tartja a jellemes halálnál (ami ateista módon gondolkodva is az emberiesség csődje)!

Így ez a mentalitás elvben második helyre teszi (már ezzel is lényegtelennek minősíti!), következetes alkalmazásával pedig gyakorlatilag kiküszöböli az ember differentia specificissima-ját: a lelkiismeretet. Nem nehéz kiszámítani ennek morális következményeit: az így gondolkodó ember csak azt a gazemberséget nem fogja elkövetni, amelyre nem érez „belső indítást”, vagy amelybe a „körülmények” nem kényszerítik bele... S bármilyen hihetetlen is, ezzel még nincs vége: Ez a mentalitás képes eljutni odáig, hogy ezt az elképesztő jellemtelenséget avassa a jellemesség netovábbjává, azt állítván például, hogy a „mások szolgálatában” vállalt jellemtelenség (pl. püspök a hívekért, szülő a gyerekeiért...) magasabb rendű, mint a lelkiismerethez való hűség következtében vállalt, úgymond „önző” mártírium!

Ez a mentalitás a potenciális gyilkosok mentalitása, Siegfried Lenz „bűntelenjeié”, amellyel szemben az emberhez egyedül méltó mentalitás ez: Fiat iustitia, pereat mundus!

—n—s

Henryk Skolimowski

Ökológiai értékek, mint a béke alapja

(Kivonat)

1. Az ökológiai értékek és az új szintézis

Tudatában vagyunk közös biológiai örökségünknek, nevezetesen annak, hogy az élet minden alakja azonos építőkövekből épül föl. Mi a különbség a biológiai és az ökológiai örökségünk között? A biológiai örökség az élet anyagi szempontjait hangsúlyozza, a biológia az életet energiagépezetként kezeli. Az ökológiai örökség az élet jólétének állapotát hangsúlyozza, elemzi azokat a mélyebb szerkezeteket, amelyek képessé teszik az életet arra, hogy gyarapodjék és virágozzék.

A biológiai törvények egyes egyének vagy fajok túlélési képességével foglalkoznak, az ökológiai törvények az élet minőségével és az egészséges különbözőség fenntartásával. A biológia törvényei mennyiségiek, az ökológiáé minőségiek és teleológiai fogalmakkal fejezhetők ki: az ökológiai örökség tanulmányozása során figyelembe kell venni az élet szándékát.

Az ÉLET öröksége.

Az EGYMÁSRAUTALTSÁG öröksége.

A teremtő SZIMBIÓZIS az egymásrautaltság módja.

TISZTELET a szimbiózis létének értelme.

Az élet összetettségének megértése szükségessé teszi, hogy ne csak a biológiai folyamatokat ismerjük, hanem a mélyebb, egymáshoz kapcsolódó szerkezeteket, amelyek a nagyobb egységek jólétét szabályozzák. Az ökológiai értékek a nagyobb ökológiai lakóhelyek normatív folyamatainak megértését is jelentik.

Az ökológiai örökség négy alapvető összetevője: Élet, Egymásrautaltság, Együttélés (szimbiózis) és Tisztelet.

Hangsúlyozni kell, hogy a tudomány és az általa a világról adott értékmentes leírás nem foglal állást az értékekről, az élet fontosságáról, az élet különbözőségének fontosságáról. A különbözőség (diverzitás) önmagában fontos fogalom, nemcsak leíró, hanem normatív is. Az emberi társadalmak nyilvánvalóan sokkal összetettebbek, mint az ökológiai lakóhelyek, s tartalmaznak olyan rétegeket, amelyeket a természet nem tartalmaz. Nem volna helyes vakon átültetni az ökológiai lakóhely jólétét szabályozó törvényeket a mai emberi társadalmakba, de fenntartom, hogy az ökológiai örökségek törvényszerűségének alkalmazása fontos lépés lehet a tartós békéhez vezető úton.

Az ökológiai értékek közül sarkalatos fontosságú a TISZTELET minden élő iránt. A szimbiózis, egymásrautaltság és különbözőség nehezen képzelhető el enélkül. Fontos, hogy **tiszteletteljesen gondolkozzunk.**

További fontos ökológiai érték a FELELŐSSÉG. A énünkön túlterjedő felelősség, a felelősség a környezetünk, az egész bolygó, a többi emberi lény, a többi élőlény, az egész kozmosz iránt — ez a fajta felelősségérzet része az ökológiai tudatosságnak, s egyike korunk etikai parancsainak, szükségességének.

A felelősséget és a tiszteletet a KÖNYÖRÜLET kapcsolja össze. Ez a megértés módja, és ugyanakkor ökológiai érték, egyesít bennünket a Mindenségben, amelyben az élet iránti tisztelet valós erő. A könyörület révén jut kifejezésre a tisztelet a mindennapi életben. A könyörület egy alakja a felelősségnek is.

Ha forrásaink korlátozottak, és felelősségteljesen kívánunk élni, fogyasztásunk és túlfogyasztásunk nem vezethet mások elnyomorodásához a bolygó más részein: az élet teljessége és az iránta való tisztelet fontossá teszi a MÉRTÉKLETESSÉGET, ami szintén ökológiai érték. Ez nem szegénység, önmegtagadás vagy lemondás, hanem pozitív dolog: többet kell tenni kevesebbel — miként azt a természet olyan gyakran megteszi. Az emberi világban a mértékletesség úgy határozható meg, mint pazarlás nélküli jóindulat/kegyelem (grace without waste). Nem élhetünk mások kárán, segítenünk kell a Mindenségnek részvételi cselekedetünkkel.

Az összes ökológiai érték kapcsolatos egymással, s támogatják egymást. Már Arisztotelész állította, hogy nemcsak az a gazdag, aki sokat birtokol, hanem az is, akinek kevésre van szüksége.

Ha összehasonlítjuk az ökológiai értékeket a vallásos, renaissance előtti nyugati és szekuláris vagy tudományos értékekkel, akkor a következő képet kapjuk:

Vallásos értékek	Tudományos értékek	Ökológiai értékek
Imádás	Uralom	Tisztelet
Engedelmesség	Ellenőrzés	Felelősség
Kegyelem	Hatalom a dolgok felett	Mértékletesség
Egység Istennel	Elkülönítés/atomizálás	Összekapcsoltság/szimbiózis
Engedelmeskedés	Tárgyilagosság	Könyörület

A vallásos értékek Istenközpontúak. A tudományos/műszaki értékek tárgyra irányulók: ilyen értékeket dédelgetnek, mint az ellenőrzés, manipuláció, erő, tárgyilagosság, atomizálás és elemzés, s ezeknek nem sok közük van más emberi lényekhez vagy Istenhez. Egyszerűen az ember és a tárgyak viszonyát szabályozzák. A ökológiai értékek Mindenség-központúak, életközpontúak. Mi emberek a kozmosznak nevezett nagy szövedék részei vagyunk. Parányi részei, de fontosak, mint e szövedék tudatos takácsai.

A mai kaotikus időszakban a közömbös, sőt brutális viselkedésünk, gondolkodásunk, önzésünk és agresszivitásunk mellett idealisztikusnak tűnhetnek az ökológiai értékek, főleg az élet iránti TISZTELET. Meg kell értenünk, mit jelent a más népek, kultúrák iránti tisztelet — de ez lehet a legfontosabb dolog a nemzetek közötti földi béke útján is.

2. Az új társadalmi szerződés szükségessége

Tudomásul kell vennünk, hogy mind a természetben, mind a társadalomban a kölcsönhatások módja szimbiotikus, együttműködő és nem megsemmisítő, romboló. Jean-Jacques Rousseau Társadalmi Szerződésének alapja a társadalom javának elfogadása — tartós és egészséges szerződés csak szimbiotikus lehet. Rousseau előtt egy évszázaddal Thomas Hobbes fejtette ki a "homo homini lupus" elméletét (ember embernek farkasa). Az embernek a természet ellen viselt háborúja ennek az eszmének a kiterjesztése. Arra való képtelenségünk, hogy kiegyezzünk a természettel és különféle kultúrákkal, egy téves társadalomfilozófia következménye, amelyik semmibeveszi a társadalmi szerződést.

Rousseau hatott Marxra a társadalmi igazságtalanságok tekintetében. Végül

azonban Marx inkább Hobbes-t követte, nem pedig Rousseau-t: megállapítása, hogy a történelem osztályharcok láncolata, Hobbes-hoz áll közel. Marx intézményesítette és törvényesítette az összeütközéseket és küzdelmet s nélkülözhetetlennek tartotta a haladáshoz. Mondhatja erre valaki, hogy Marx nem feltalálta az összeütközéseket, csak megfigyelte. A dolog azonban nem ennyire egyszerű. A társadalomban a megfigyelt és feltalált dolgok nehezen választhatók el egymástól. Minden társadalmi szerkezet emberi találmány, s a társadalom minden mély magyarázata feltaláló cselekvés. Marx eredeti társadalmi gondolkodó volt, s társadalmi vonatkozásban nagy feltaláló.

A Homo homini lupus gondolkodást ma, a nukleáris fenyegetés, a környezetrombolás különösen veszélyessé teszi, a túlélésre csak a szimbiózis ad esélyt. Az új ideológia célja az egész emberi fajnak, nem pedig egyetlen társadalmi osztálynak túlélése kell, hogy legyen. Ehhez új társadalmi szerződést kell alkotnunk. Annak alapja kell, hogy legyen az együttműködés, a szimbiózis, az egymásrautaltság, az élet iránti s a másik ember iránti tisztelet — függetlenül a politikai rendszertől és a társadalmi osztálytól. Emiatt fontosak az ökológiai értékek.

Nem új filozófiai elveket találunk fel, csupán felismerjük az ökológiai egység életet fenntartó szerveződését.

Minden élet egység: mi annak részei vagyunk. Az egész életnek része a társadalom, ezért abban is az életet elősegítő alapelvek kell, hogy irányítsanak.

Az ökológiai értékek túl vannak az ideológiákon, miként az oxigén, melyet belélegzünk. Az ökológiai értékek egy új, a túlélésünkhöz szükséges egységes filozófia részét képezik.

Fordította: Pi.

(Forrás: **The theosophy science study group** — Silver Jubilee Souvenir, 1987, 51-54. o. — Átvettük a GAIA sajtószemléből.)

NGO, NGDO, QUANGO, BINGO...

El Taller — egy új világ műhelye?

Minden kornak megvannak a maga szavai. Öko, AIDS, UFO, GNP, NGO — csak találomra néhány, amelyek a második évezred végén az emberiség problémáit, illetve gondolkodásának irányát jelzik. Az utóbbi jelentése: Non-governmental organsation, azaz nem-kormányzati szervezet, vagyis olyan, amely a bürokráciától, hatalomtól függetlenül, az állampolgárok egyéni kezdeményezésére születik annak érdekében, hogy valamilyen, a helyi vagy tágabb közösség élete szempontjából fontos dolgot megszervezzen, képviseljen, érvényre juttasson. Lehet akár környezetvédő, szociális, kultúrális, vallási, oktatási vagy bármilyen egyéb, és a forma tekintetében sincsen megkötés. E körbe tartozhatnak egyesületek, alapítványok, kisebb vagy nagyobb helyi közösségek, munkacsoportok, érdekvédelmi szervezetek, vallásos csoportok stb.

Az *El Taller* egy egész világra kiterjedő szervezet, amely *az NGO-kat kívánja összefogni.* Felmerül az emberben a kérdés, hogy kiknek érdeke ez, kik pénzelik, irányítják? (— Mi már csak ilyen gyanakvók maradunk itt Európa keleti végei felé...) Merész feltevés, de talán meg lehet kockáztatni: Senki. Pontosabban néhány olyan elkötelezett ember, akik más, hasonlóan gondolkodó embereket körükbe tudnak vonni, és rendelkeznek némi pénzzel ahhoz, hogy egy ilyet elindítsanak. A dolognak mindig biztosít valami nyilvánosságot a tömegkommunkácó, amelynek jól jön a fogyasztói információdömping és émelyítő reklámözön közé valami olyan hír, ami az élet valóságáról szól. Ez azután megmozgat bizonyos forrásokat, és a dolog működni kezd. Szerepe van ebben a fogyasztói ember rossz lelkiismeretének is (szelep-mechanizmus)... Egyébként minden józan meggondolás amellett szól, hogy támogatni érdemes minden olyan kezdeményezést, amely a világban felhalmozódott végletes feszültségeket csökkenteni óhajtja, hiszen ezzel válságok elmélyülését, agressziót, háborúkat lehet elkerülni, és fenn lehet tartani a világ jelenlegi, gazdagok számára annyira kedvező struktúráját. De ne legyünk egyoldalúak: Ugyanezek a mozgalmak nyithatják meg azokat az utakat, amelyek egy új, emberszabásúbb, méltányosabb világrendhez vezethetnek erőszak nélkül.

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1993-as hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok"-ot 1993-ra ..... példányban.

Az előfizetési díjat, ... Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem.**
Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

Az El Taller Prágában június 17–27. között tartott egy szemináriumot, amely már szervezésében is eltért a szokványos konferenciáktól. A tíz napra összesen harminc résztvevőt hívtak: tízet Lengyelországból, tízet a Cseh- és Szlovák Köztársaságból és tízet Magyarországról. Jelen volt még egy-egy „megfigyelő" Bulgáriából és Oroszországból. Az El Taller részéről mintegy húszan jöttek azért, hogy részletesen, földrészek szerint képet adjanak az ottani hasonló (NGO) szervezetek helyzetéről, illetve tevékenységéről. Ezzel az alapos előkészülettel szemben szégyellni való — mármár botrányos — volt a részvétel: A lengyelek alig, a hazaiak szinte egyáltalán nem képviseltették magukat. Mi magyarok nyolcan voltunk, de többünknek korábban vissza kellett jönnie. Máig sem tudom, mi lehetett ennek az oka. A vendéglátók kellemes körülményeket teremtettek, és átvállalták az ott-tartózkodás minden költségét. Prága gyönyörű város — igaz, csak este volt néha egy-egy szabad óránk. Két dologra gondolok: A posztkommunista társadalmak el vannak foglalva a saját belső bajaikkal, és nem látják annak a szükségességét, hogy érdeklődést mutassanak más társadalmak más (vagy éppen nagyon is hasonló!) bajai iránt. Másrészt olyan sokféle NGO van, hogy egyelőre nem találják a közös nevezőt: nem veszik észre, hogy gondjaik gyökere ugyanaz, és hiányzik az az előzetes bizalom, melynek alapján anélkül is elfogadnák és támogatnák egymást, hogy annak számukra itt és most megfogható eredménye volna. (Rosszmájúan persze azt is lehetne mondani, hogy akinek ilyesmire pénze, ideje van nyugaton, az csinálja csak — majd meglátjuk, mit hoz, és alkalmas időben talán mi is csatlakozunk...) *Az El Taller filozófiája* pedig éppen az volna, hogy érdemes másokkal összefogni, érdemes másokon segíteni, mert hosszú távon ez „megtérül"; legalábbis abban az értelemben, hogy az ember nem áll egyedül egy ismeretlen, agresszív világban. Van (lehet...) egy közösség, amelyikhez tartozhat az ember, és adott esetben segíthet rajta. (Ez a nevetséges közhely mindig is működött a világban, de hogy most külön tíznapos szemináriumon kell magyarázni az előnyeit, azt mutatja, hogy az emberek a huszadik század végén elfelejtették ezt. Valószínű persze, hogy ebben mifelénk hatalmas része van a kommunista ideológiának és diktatúrának, ami minden emberit, szerveset, önmagától működőt tűzzel-vassal irtott.) Nekünk úgy kellene mindez, mint egy falat kenyér — és még akkor sem nyúlunk érte, ha tálcán kínálják. Az ember nem tudja, hogy sírjon-e vagy nevessen, látva ezeket a belső korlátokat. Hajlamos vagyok arra gondolni, hogy amit a kommunizmus nem rombolt le, nem vett el tőlünk, azt most önként, magunk dobjuk el. — Persze a nyájas olvasó azt is mondhatja erre, hogy ez egy **keleti** értelmiségi széplélek fanyalgása, akinek van ilyesmire ideje — csak kellene neki nyolc kemény órát dolgozni, vagy eltartani nyolc gyereket, netán munkanélküliként... Végül is életfelfogások, irányultságok, illetve életmodellek, értékpreferenciák vannak a dolgok mögött. Van, aki úgy hiszi, most kell megalapozni a jövőt, és dolgozik, szervez, gyűjt, építkezik, menedzsel, vállalkozik stb. — és van, aki dolgozik, szervez, gyűjt, építkezik, menedzsel, vállalkozik — no de mi akkor a különbség?! — Csak annyi, hogy egy–öt–tíz évre, vagy esetleg nagyobb távlatban is képesek vagyunk gondolkodni... Aki az életfogytiglani felfogás rabja, ritkán képes valami olyat tenni, aminek az eredménye számára nem belátható időn belül jelentkezik. Az emberiség sorsáért gondban levők klubjába viszont csak az léphet be, aki képes egyéni életén túlra is tekinteni. (Szokták mondani, hogy az ember transzcendens lény, vagyis át tudja lépni létével adott korlátait...)

Az El Taller tíz napján is erre tettünk kísérletet. Tíz nap?! Minden konferenciákon jártas a fejéhez kap: Mit lehet csinálni tíz napig? Világrengető dolgokat döntenek el néha órák alatt, nívós tudományos tanácskozások egy-két napok alatt zajlanak. Az El Taller résztvevőinek felkínálták, hogy **ismerkedjenek egymással.** Tudva azt, hogy mekkora kulturális távolságok vannak az egyes országok, földrészek, etnikumok között, a tíz nap csekély időnek tűnt. És ha az ember személyes beszélgetésekbe bonyolódik, barátkozik — ami ugyebár minden működő emberi kapcsolatnak az alapja... Szóval szűk tíz nap alatt *nagyjából a következőt végeztük.*

Az első napokon *a távolabbi földrészekről* jött NGO szervezetek képviselői próbálták foghatóvá tenni számunkra azokat a körülményeket, amelyek között élnek és dolgoznak. Egyrészt lehangoló volt hallani, hogy mennyi ellenállással és veszéllyel kell naponta szembenézniük Latin-Amerikában, Afrikában, Délkelet-Ázsiában; másrészt példaértékű volt számunkra, hogy mindezek ellenére teszik azt, amiért esetenként börtönt és üldözést kockáztatnak. Rádöbbentünk, hogy mennyire nem ismerjük a világ szegényeinek helyzetét és bajait, amelyek mindenhol más formában mutatkoznak meg. A szegények egymásról is alig tudnak; ha tudnak, sok esetben nem képesek egymással szolidaritásra. Az anyagi kisemmizettségnek sajnos van egy előfeltétele: a szellemi nyomor, a butaság, az önzés, amely az embernek sehol nem veleszületett tulajdonsága, hanem az elmagányosodás, a közösség széthullásának terméke.

Aki azt gondolná, hogy az efféle szeminárium a szegények, kisemmizettek panaszfóruma a gazdagok ellen, téved: jelen voltak az USA és Nugat-Európa NGO-köreiből is néhányan, akik ugyancsak a fenti helyzeten szeretnének változtatni: **Megteremteni a strukturális erőszakkal szemben a strukturális szolidaritás különféle formáit.** A School for International Training pl. az USA-ban, Vermont államban egy olyan képzési formát kínál, amely egy adott harmadik világbeli ország (régió) viszonyaival ismertet meg, ahol a hallgató azután eltölt legalább egy évet. A hollandiai Pax Christi elsősorban a nyugat-európai színesbő-

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok"-ból ingyenes mutatványpéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok" folyóirat

Budapest

Kazinczy u. 3.

1028

rű vendégmunkások és bevándorlók emberhez nem méltó megkülönböztetése ellen küzd stb.

A további napokon a *lengyel, cseh és szlovák,* valamint a *magyar* résztvevők beszéltek saját NGO szervezeteikről. Ezek a beszélgetések megmutatták, hogy országon belül is alig tudunk valamit egymásról. Bizonyos, hogy pl. nálunk is kevesen hallottak a Közösségszervezők Egyesületéről (amely utunkat szervezte), a CET-ről (Civil Egyesületek és Társaskörök), arról, hogy non-profit törvény készül, amely az NGO szervezetek tevékenységének alapvető biztosítéka stb. Az esti kötetlen beszélgetések számos alapvető információval szolgáltak e téren.

A szeminárium résztvevőit fogadták a prágai külügyminisztériumban, de ennél érdekesebb volt az a beszélgetés, amit Jiri Hájek professzorral, volt külügyminiszterrel folytattunk. A témát a cseh–szlovák viszony adta, és számunkra az volt a tanulsága, hogy ha a társadalomban hatékonyan működnének az alulról jövő (NGO) kezdeményezések, a hatalom nem merne a nép feje felett cselekedni a nép érdekeire hivatkozva. Sőt, nem is volna rá szükség, mert az emberek nem a paternalista hatalomtól várnák azt, amit az már rég nem tud (tudott-e valaha is?!) nyújtani, hanem a hatékony helyi szervezetekben maguk igyekeznének önmaguk számára biztosítani. A cseh–szlovák viszony sem így alakult volna...

A szeminárium egyik fő témája volt az, hogyan lehetne megtanítani, rávenni az embereket arra, hogy senkire sem várva *keressék az összefogást* a legközelebbi hasonló emberrel, és meglevő erőforrásaikra támaszkodva kezdjék maguk körül az életet alakítani. Lehet, hogy ez azzal kezdődik, hogy közösen hessegetik el a legyeket, de valószínű, hogy odáig fejlődhet, hogy közösen teremtik elő mindazt, amire az élethez az adott helyen szükség van — és ezzel megjelenik egyfajta **szellemi forma (kultúra)**, ami a továbbiakban mintegy önszervezővé teszi az életet: visszaadja az identitást és a reményt egy bontakozó, sikeres élethez.

Az NGO-k mellett helyenként több az NGDO, ami a non-governmental developement organisation, azaz a hasonló, de elsősorban valamilyen fejlesztést célzó szervezet jelölésére szolgál. Fejlettebb társadalmakban sok BINGO van: big NGO, amilyen pl. a mozgáskorlátozottak vagy a gyengénlátók szervezete. A QUANGO a quasi-NGO rövidítése, ami „olyan mint” az NGO, de bizonyos szempontból kilóg: pl. állami támogatást magas fokon élvez, bürokratikus kontroll alatt áll stb. A fogalomkör teljessége miatt meg kell említeni az „umbrella” (esernyő)- szervezeteket is, amilyen pl. a népfront vagy a különféle kamarák, amelyek mintegy védőernyőként szolgálnak számos, hozzájuk lazán vagy szorosabban tartozó NGO számára.

Maga az El Taller a múlt év novemberében alakult Santiago de Chilében. *A szervezet célja* az élet alapfeltételeinek biztosítása, a fenntartható fejlődés biztosítása a világ legszegényebb rágióiban. 14 fős vezetősége van, a székhely a déli féltekén, Tuniszban található. A működéséhez szükséges pénzt a tagdíjakból, az oktató programok tandíjaiból, valamint adományokból teremtik elő. Az El Taller *elve:* a hatalommal sehol nem konfrontálódni, de nem is működni vele együtt. Tiszteletben tartja a kulturális diverzitásból adódó helyi sajátosságokat, és azok figyelembevételével igyekszik a helyi NGO-kat segíteni, összefogni. *Etikai alapja* a „társadalmi igazságosság”, amely az alapvető emberi jogokon alapul. Mivel elutasítja az erőszakos megoldásokat, az El Taller lényegében az evangéliumi, keresztény normáknak is megfelel, jóllehet nem kötődik semmilyen ideológiához vagy valláshoz.

Felmerül az emberben a kérdés, hogy vajon egy új világrend felé mutat-e az El Taller alapítvány, vagy a régi tökéletesítésén fáradozik? Számomra a válasz egyértelmű: A veszély fennáll ugyan, hogy a világkommersz benyomul minden olyan helyre, amely kinyílik a világ felé, és letarolja a helyi kultúrát, de az El Taller esetében megvan a remény arra, hogy új ellenkultúrák szülessenek meg, amelyek tudatosan alakítják a helyi életet. Ezeknek a formáknak a megerősödésével egyszer talán kiderülhet: A hatalom itt is, ott is felesleges, mert már rég nem ő biztosítja az életfeltételeket.

Addig persze sok idő telik még el. De a „műhely” beindult, és a kereszténységnek el kellene gondolkodniuk azon, hogy a perselybe dobált fillérek mellett nem kellene-e az irgalmasság nevében valamit tenni az aluljárók egyáltalán nem szimpatikus szegényeiért, a „betolakodó” idegenekért, a szenvedélybetegekért, vagy egész egyszerűen a hátrányos helyzetű fiatalokért, akik az iskolapadból az élet iskolájába kerülnek, ahol a gusztustalan tömegkommunikáció, a munkanélküliség, a kommersz és a „piacgazdaság” várja őket, ahol az értéktelenség az érték stb. Kétségtelen, hogy egy NGO egész másként működik egy demokratikus, toleráns társadalomban, mint egy diktatúrában — erről van némi közvetlen tapasztalatunk. De a gyökérmozzanat azonos: segíteni a másikon anélkül, hogy magam várnék a segítségre. Ha sikerül, megtörténik a világtörténelemben mindennapos csoda: Ahol eddig a reménytelenség és pusztulás aratott, oda remény és élet költözik...

Márczi Imre

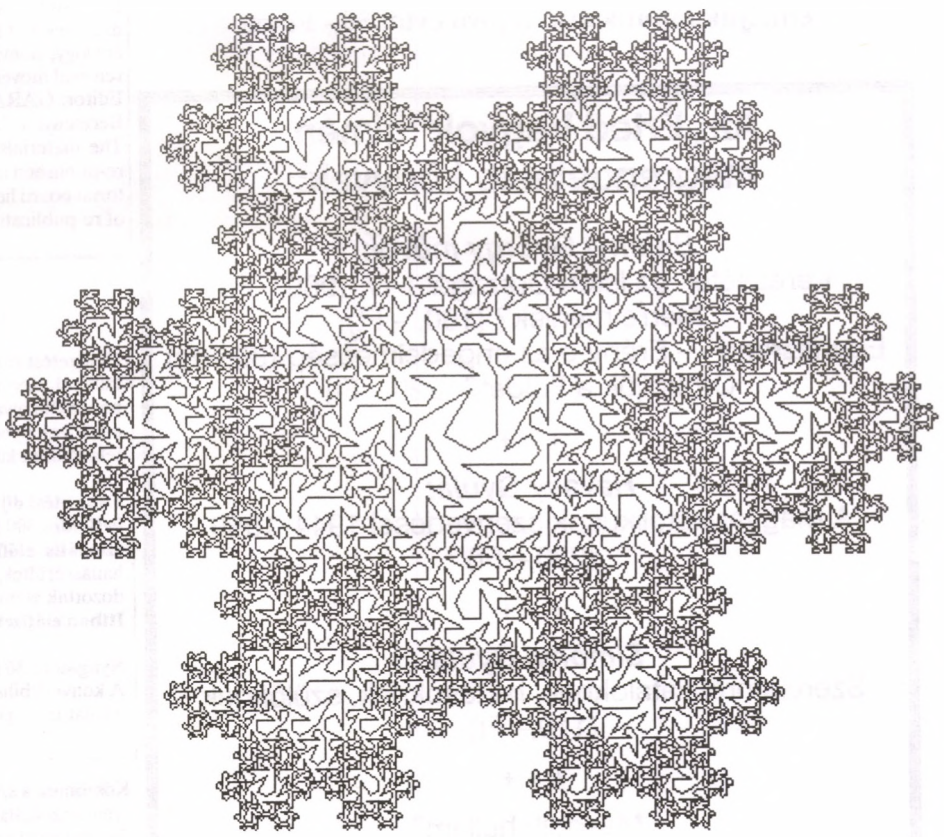

TARTALOM

Tanulmány
Erwin Kräutler: A történelem ismétli önmagát? 2–6
A Magyarok III. Világkongresszusán elhangzott beszédek
Bulányi György: Akik magvak a jövőnek 9–11
Dóka Zoltán: Az egyházak a magyarság életében 11–14
Ifjúsági oldal
Kovács László: Egy lány a bőrfejűek között 15–16
Gyerekeknek Moha-mese
Boldog új évet! 17–18
Erőszakmentesség
Farkas Henrik: Szürrealista világban szürrealista mozgalom: a Zitzer Szellemi Köztársaság 19–20
Oromhegyes polgáraihoz, akik nem akartak bevonulni 20
Nyílt levél a Püspöki Karhoz 21
Elmélkedések
Karácsonyi ének 7–8
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 22–27
Ökológia
Henryk Skolimovski: Ökológiai értékek, mint a béke alapja . . 28–29
Márczi Imre: NGO, NGDO, QUANGO, BINGO... 29–31
Közhelyek
Novemberre: „Egy fecske nem csinál nyarat” 10
Decemberre: „Először a megélhetés, aztán a filozofálás” 27
Lapismertetés
Buka László: Vándor (A debreceni kereszt(y)én(y) fiatalok lapja) 14

A postaköltségek 1992. évi többszöri drágulása és a nyomdaköltségek 1993. évi várható növekedése miatt emeljük lapunk árát a jövő évtől 50,- Ft-ra.

Az „Érted Vagyok” címén megrendelhető könyvek:

Bulányi György művei:
Keressétek az Isten Országát I–IV. (960,– Ft)
Merre menjek? (160, – Ft)
Egyházrend — Erény-e az engedelmesség (80,– Ft)
Örököljük a Földet? (220,– Ft)

+ + +

Havasy Gyula:
A magyar katolikusok szenvedései 1944–1989 (230,– Ft)

+ + +

Simonyi Gyula:
Szerelemről fiataloknak, házasoknak, szülőknek (110,– Ft)

+ + +

„Második hullám”
Válogatás a Bokor-közösség írásaiból

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III/6. (16.) szám. Megjelenik évente hatszor.
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.
A szerkesztőbizottság titkára: Garay András
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Budapest V., Szabadság tér 5—6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok” megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén **állandó tiszteletpéldányt küldünk.**
Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható! Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre
Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.
Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.
Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.
Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.
Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c.
The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentory copies in case of re-publication.

Előfizetés és terjesztés:
1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1993-ra (postaköltséggel):
belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;
szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).
Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft; egyéb külföldre 1500 Ft.
Nyugaton: 36 DM.
A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.